

Jubilejní kniha.

K oslavě
tisícleté památky sv. Cyrilla a Methoděje

jakož i

k oslavě padesátiletého trvání

Dědictví Sv. Jana Nepom.

vydaná.

Podíl údů na rok 1885. — Číslo 72.

S několika obrázky a podobiznami.

V PRAZE.

Nákladem Dědictví sv. Jana Nepomuckého.

1885.

Sv. Methodějský obraz

nejsv. Panny Marie v Staré Boleslavi

Sv. Cyrillská soška

nejsv. Panny Marie v Tuřanech

na Moravě.

Posvátné Cyrillo-Methodějské
Památky Marianské

čili

Matka Boží Staroboleslavská
v Čechách a
Matka Boží Tuřanská
na Moravě.

Sepsal

JAN KŘ. VOTKA T. J.

S přiloženým obráskem.

V PRAZE.

TISKEM KN. ARCIBISK. KNIHTISKÁRNY ZA BOHLÍČKA A SIEVERSA.
1885.

Obsah.

První spis jubilejní:

Posvátné Cyrillo-Methodějské Památky Mariánské

čili

**Matka Boží Staroboleslavská v Čechách a Matka Boží
Tuřanská na Moravě.**

Část první.

Význam dvou nejstarších Cyrillo-Methodějských svatyní Mariánských pro letošní jubilejní slavnost. O vzniku Mariánských svatyní vůbec.

Článek první.

Str.

Všelá úcta Rodičky Boží jest nezbytná vlastnost pravého křesťana. —

Ji vynikají svatí i světice Boží i praví missionáři. — I naši sv. apoštolové slovanští Cyrill a Method měli velikou úctu a důvěru k nejsv. Panně Marii. — Doklady dějepisné: Na radu sv. Methoda dal kníže Bořivoj první Matce Boží zasvěcený chrám v Praze vyzdvihnouti. Význam této rady s pravým proroctvím spojené. Proč sv. Method metropolitní chrám na Velehradě nejsv. Rodičce Boží zasvětil. — Dle starobylého podání sluje milostný obraz Matky Boží Staroboleslavské v Čechách, svato-Methodějským, a milostná soška Matky Boží Tuřanské na Moravě, svato-Cyrliskou. — Důležitost těchto dvou Cyrillo-Methodějských památek Mariánských pro zachování víry katolické a jazyka našeho v Čechách a na Moravě v 17tém století. — Pro které příčiny letošní jubilejní slavnost naší pozornost na tyto dvě nejstarší svatyně Mariánské obrací 1

Článek druhý.

O původu svatyní Mariánských nezachovalo se obyčejně žádných zjištěných zpráv listinných. — Proslulost jednotlivých svatyní Mariánských zakládá se na vyslyšení proseb soukromých neb na veřejných zázracích. — Kterak za času obecných pohrom leckdy svatyně Mariánská proslulou se stala. — Proč svatyně Mariánské počtem svým nad jiné svatyně vynikají. — Milostné a zázračné obrazy neb sochy Marie Panny byly obyčejně jednoduchým způsobem v zemi neb ve stromích nalezeny, a často neví se ani, kterak na ta místa přišly. — Přenesení posvátného domečku Lorettanského. — Velicí a svatí ctitelové Matky Boží zavdali

lecdys přčinu ku vaniku svatyně Marianské. — Jak dobře se shoduje
jednoduchost a skromnost příběhů o vzniku svatých Marianských s po-
korou Matky Boží, a napotomní proslulost těchto svatých s nevyslovnou
mocí Královny nebes a země 7

Část druhá.

Příběhy svato-Methodějského obrazu Matky Boží a Její svatyně Staro-
boleslavské v Čechách. Od nejstarších dob až do ukončení války třiceti-
leté (1618—1648).

Článek první.

Pověsti a zprávy o pobytí sv. Cyrilla a Methoda v Čechách. — Pověsti
o pobytí sv. Methoda v Staré Boleslavi. — Tamní kostelík sv. Klementa,
papeže a mučeníka a studánka čili křtitelnice svato-Methodějská. — Ko-
stelíky v Čechách a jinde sv. Cyrilem a Methodem založené. — Nej-
drahocennější památka svato-Methodějská v Staré Boleslavi jest tamní
milostný obraz Matky Boží, jenž vůbec „Palladium země české“ t. j.
„Ochranný obraz země české“ sluje. — Rozličné pověsti o původu tohoto
posvátného obrazu, a kterak v přímém styku také byl se sv. Ludmilou
a se sv. Václavem. — Popis posvátného obrazu a kovu, z něhož zho-
toven byl. — Proč Mělničané tentýž posvátný obraz po vítce „naše
Matka Boží“ nazývají 12

Článek druhý.

První tiskem uveřejněnou zprávu o vynalezení svato-Methodějského obrazu
Matky Boží Staroboleslavské sepsal Kašpar Arsenius od Radbuzy. Zá-
važnost tohoto muže. — Jeho doslovná zpráva, kterak posvátný obraz
byv okolo r. 1180 vyoran na poli a jinam odnesen, pětkrát se vrátil
na totéž místo, kde původně byl nalezen. — První kaplička Marianská
ve Staré Boleslavi a vznik poutí. — Smutné osudy Staré Boleslavi ve
válkách husitských a nápotomních dobách utrakvistických. — Kterak
katolická šlechta česká v 16. století o svatyni Staroboleslavskou se
starala a ji navštěvovala. Velikolepé procese z Prahy do Staré Boleslavi
r. 1608, když víře katolické v Čechách a jazyku našemu největší ne-
bezpečenství od protestantismu hrozilo. — Svato-Methodějský obraz
Matky Boží ve Staré Boleslavi pokládán a ctěn jakožto „Palladium
země české.“ — Základ nové a velikolepé svatyně Marianské v Staré
Boleslavi od císařovny Anny, chotí Matieše II. — Dovření stavby té
od šlechty české 21

Článek třetí.

Příběhy posvátného obrazu Matky Boží Staroboleslavské za války 80ti-
leté, počínaje od r. 1632 až do 1638. — Svato-Methodějský obraz byl

od protestantských žoldnéřů saských ukořistěn. — V Praze samé byl veřejně naproti šibenici vystaven, napotom do Lipska do zajetí zanešen, po sedmiletém zajetí vykoupen, a pak z Prahy r. 1638 do Staré Boleslavi přenešen v průvodu velice slavném, v němž se sám císař a král Ferdinand III. účastnil 32

Článek čtvrtý.

Příběhy svato-Methodějského obrazu Matky Boží Staroboleslavské od r. 1639 až do 1646. — Pro válku byl posvátný obraz r. 1639 do Vídně ku dvoru císařskému zavezen, tam ve veliké úctě od císaře Ferdinanda III. a od císařovny Marie Anny držán a drahocennou korunkou korunován. — Zpousta Mariánské a svato-Václavské svatyně ve Staré Boleslavi. — R. 1640 byl posvátný obraz téhož císaře do Řezna zavezen a tam v nenadále nastalém velikém nebezpečení horlivě uctíván. — Slavná processí Strahovských premonstrátů z Prahy do Staré Boleslavi, když tam posvátného obrazu nebylo. — Na žádost umírající císařovny Marie Anny byl posvátný obraz r. 1646 do Staré Boleslavi opět navrácen 38

Článek pátý.

Příběhy Svatomethodějského obrazu Staroboleslavského r. 1648 až do 1650. — Pro válku zanešen byl r. 1648 posvátný obraz na hrad Pražský, kdež jej však záhy švédské vojsko ukořistilo. — Kterak stalo se, že jej švédský velitel darem zaslal do Vídně nové císařovně Marii Leopoldině, chotí císaře Ferdinanda III. — Veliká úcta, kteréž u dvora císařského požíval, když Švédové Prahu obléhali. — Nebezpečí, že se posvátný obraz více do Čech nenavrátil. — Konečný slavnostný návrat posvátného obrazu z Vídně do Staré Boleslavi r. 1650. — V panující rodině císařské udržovala se od těch dob vždy veliká úcta a důvěra k Svatomethodějské Rodičce Boží Staroboleslavské. — Poutě jednotlivých králů českých buď před aneb po korunovaci v Praze do Staré Boleslavi k Svatomethodějské Matce Boží. — Úcta katolické šlechty české bez rozdílu národnosti, k témuž posvátnému obrazu a k našemu milému sv. Václavu 47

Část třetí.

Příběhy svato-Cyrillské sošky Matky Boží a její svatyně Tuřanské na Moravě.

Od nejstarších dob až do ukončení války třicetileté (1618—1648).

Článek první.

Příběhy posvátné sošky Tuřanské podobají se v mnohých stránkách příběhům posvátného obrazu Staroboleslavského. — Místopisné poznámky

• Tuřanech. — První dva sbíratelé pověstí a legend o vzniku svatyně Tuřanské a o původu tamní posvátné sošky. — Boh. Balbin a jeho spis o Matce Boží Tuřanské. — Dle starobylého podání, mezi lidem kolojícím, byla posvátná soška Tuřanská v jakémsi styku se sv. Cyrilem. Jak velice si osadníci Tuřanští na tom podání zakládali, a jak vůbec na Moravě známo bylo na počátku 17. století. — Událost, která r. 1600 tehdejšímu biskupu Olomúckému, kardinálu knížeti Dietrichsteinovi příležitost zavedla, odvolávat se veřejně na dotčené podání a závažnost jeho svědectví. — Veliká úcta téhož kardinála k Matce Boží Tuřanské a ku sv. Cyrillu a Methodu. — Doklady při opravě kostela Tuřanského r. 1610 nalezene, že okolo r. 1000ého zbudován byl 57

Článek druhý.

Boh. Balbin kladě dle rozličných zpráv vynalezení posvátné sošky okolo r. 1050. — Dle legend byla posvátná soška na témž místě, kde pak svatyně Tuřanská povstala a sice v trnovém křoví nalezena a do blízké vesnice Chrlice zvané zanešena. Třikráte po sobě byla však posvátná soška z Chrlíc na dotčené místo zázračně přenesena, a dvakráte pak ještě i stavivo samo v Chrlicích ku stavbě nového kostelíka Mariánského navezené. — Stavba původní skromné svatyně Tuřanské. — Zprávy o trnovém křoví, v němž posvátná soška nalezena byla, a jak dlouho se udržely kořeny z něho. — Starobylý pomník v Chrlicích na dotčené zprávy. — Odchytky naskytující se v jiných legendách při vypravování některých okolností. — Hlavní zřídlo spisu Balbinova. — Listinné zprávy o starobylosti fary Tuřanské 65

Článek třetí.

Obšírnější popis svato-Cyrillské sošky Tuřanské na základě důkladných zpráv před 227 lety od Bohuslava Balbina sepsaných a uveřejněných. — Rozličné známky dávné starobylosti téže sošky posvátné. — Kterak jednotlivé její částky během času sešle, nahrazeny byly 72

Článek čtvrtý.

Předběžné poznámky, kterak Morava během století 16ého stala se rejdištěm četných a nejrůznějších sekt náboženských. — Zkáza a surovost mravd, protestantismem německým tam způsobená. — Veliké nebezpečení pro víru katolickou. — Životopisné poznámky o kardinálu Frant. Dietrichsteinovi. — Jeho veliká úcta a důvěra k Matce Boží Tuřanské a k sv. našim apoštolům; jednotlivé o ní doklady. — Zpoura stavů protestantských na Moravě proti Ferdinandu II. — Uvěznění kard. Dietrichsteina a jiných pánů katolických. — Vypuzení z Brna jesuité hledají rady a pomoci ve svatyni Tuřanské. Co se s nimi tam a napotom ještě dlo. — Velikolepá pouť, kterouž kardinál Dietrichstein r. 1622 z Mikulova do Tuřan zařídil a sám také vedl na po-

děkování Matce Boží, že víra katolická na Moravě svých starobylých práv pomocí Její opět nabyla 78

Článek pátý.

Vtrhnutí vojska protestantského do Moravy, dobytí Olomouce r. 1642. — Dvě výstražná znamení ve svatyni Tuřanské, kterými se nastávající pohromy naznačovaly. — Kořistění žoldnéřů protestantských na Moravě. — Jakým neobyčejným způsobem svatyně Tuřanská tou dobou před vydrancováním byla zachráněna. — Důvěra lidu katolického v Čechách a na Moravě k Rodičce Boží za časů války 30tileté. — Přenesení posvátné sošky Tuřanské do předměstí Brněnských a sice do kláštera jeptišek františkánských. — Zboření téhož kláštera a přenesení posvátné sošky skrze františkánky nejprve do Brna a pak do Nového Města Vídeňského v Rakousích. — Jak horlivě abatyše františkánská a její podřízené posvátnou sošku ctívaly, Matku Boží za pomoc vzývajíce. — Přenesení posvátné sošky do Brna r. 1648. — Jakým způsobem svato-Cyrillská soška Mariánská ve Vídeňském Novém Městě do přímého styku s panující rodinou císařskou přišla, když toutéž dobou právě i svato Methodějský obraz Mariánský u dvora císařského ve Vídni byl přechováván 98

Článek šestý.

Neobyčejné znamení, kterým r. 1645. nastávající nové pohromy ve svatyni Tuřanské za nepřítomnosti posvátné sošky naznačeny byly. — Obkládání města Brna vojskem protestantským r. 1646. a zneuctění a zohavení svatyně Tuřanské tím vojskem spáchané. — Osвобоzení Brna. — Obnovování svatyně Tuřanské. — Kterak mezi tím časem posvátná soška svato-Cyrillská v Brně v kostele jezuitském veřejně ctěna byla. — Popis slavnostního průvodu, v kterémž po obnovení svatyně Tuřanské, r. 1649. z Brna do Tuřan opět byla přenesena. — Stálá úcta Brněnských jeptišek františkánských k Matce Boží Tuřanské, a kterak se jim Matka Boží odměnila. — Horlivý farář Tuřanský Matěj Petráš. — Četné poutě Moravanů do Tuřan 108

Doslov jubilejní.

Úpřímná a horlivá úcta nejsvětější Rodičky Boží Marie Panny jest odkaz sv. našich apoštolů nám Čechům a Moravanům zanechaný a také záruka, že Královna nebes a země o zachování víry katolické ve vlast: naší jakož i o dalším zdar a blakobyt našeho národa bedlivě bude pečovati 115

Druhý spis jubilejní :

Kanonisace sv. Jana Nepomuckého

a zřejmá v ní Prozřetelnost Božská o Čechy pečující.

Proslov jubilejní.

Kterak „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“, oslavující svého svatého patrona při prvním svém padesátiletém jubileu, touto oslavou přispívá zároveň k oslavě 1000leté upomínky na blaženou smrt našeho sv. apoštola Metoděje. — Přehled a rozvrh tohoto spisu jubilejního . . . 125

Část první.

Zázračný jazyk a kanonizace sv. Jana Nepomuckého.

Článek první.

Sláva svatého Jana Nepomuckého jest chloubou a oslavou celé země České. — Činí-li Bůh zázraky na oslavu svých svatých, a kterak se o tom i každý učence snadno a důkladně může přesvědčiti . . . 130

Článek druhý.

Proč církev katolická jenom na základě skutečných zázraků sluhy Boží na svatě prolašuje. Máme-li zpráv hodnověrných, že sv. Jan Nep. pro tajemství sv. zpovědi byl umučen. Pro které příčiny Bůh zvláště jazyk sv. Jana Nep. zázračně oslavil . . . 139

Článek třetí.

Lichost rozumářské smyšleniny, že prý „jádro sv. Jana Nepomuckého jest mistr Jan Hus“ . . . 150

Článek čtvrtý.

Popis události, složený na základě protokolů soudních, kterak jazyk sv. Jana Nep., po více než 800 letech od jeho smrti uplynulých, zcela neporušený a čerstvý nalezen byl dne 15. dubna 1719. — Který Jan z Nepomuku byl od sv. Stolice za svatého prohlášen . . . 161

Článek pátý.

Kterak jazyk sv. Jana Nepom. po prvním zázraku Bohem na něm učiněném přechováván byl, a jak veliké množství lidí rozumných a poutivých se tou dobou o pravdivosti a skutečnosti téhož zázraku přesvědčilo 170

Článek šestý.

Průběh druhého velikého zázraku, jenž se stal dne 27. ledna 1726 na jazyku sv. Jana Nep. před samou komisí apoštolskou a u přítomnosti

akusovaných znaleců lékařských, jakož i jiných v nejvyšších hodnostech postavených svědků. — Do jakých nesmyslů makavých každý nutně zabředne, kdo zprávám úředním o téměř zázraku hodnověrnost popírá 186

Článek sedmý.

Popis reliquiáře, v němž se zázračný jazyk sv. Jana Nepom. přechovává.
Popis nynější podoby zevní téhož posvátného jazyka. Je-li nyní po téměř 600 letech tou měrou zpráchnivělý, jako jazyk lidský v kratičké době po smrti člověka obyčejně zpráchniví. Původ trhliny na téměř posvátném jazyku. Dle kterých zásad nynější stav téhož jazyka může býti posuzován 198

Část druhá.

Prozřetelnost Božská o Čechy pečující skrze kanonizaci sv. Jana Nepomuckého.

Článek první.

Nauka katolická o Prozřetelnosti Božské. — I pohanští mudrcové zastávali prozřetelnost domnělých bohů proti rozkošnickému svobodomyšlnku Epikurovi. — Prozřetelnost Božská a nynější doba švindlerská. — Přísluví česká o Prozřetelnosti Božské. — Popírání Prozřetelnosti Božské vede k anarchismu a komunismu. — Námitky svobodomyšlných nevěrců proti Prozřetelnosti Božské. — Proč Bůh zlé věci na světě dopouští, a proč zejména svobodné vůle každého člověka velice šetří 209

Článek druhý.

Katolická nauka o Prozřetelnosti Božské nevyhnutelně potřebná jest ku porozumění dějepisu vůbec a každého jednotlivého národa zvláště. — Sine ira et studio. — Tak zvaná objektivnost při posuzování pramenů dějepisných. — Při čtení dějepisných knih jest nutná potřeba poznati dobře bledistě, s kterého dějepisec udalosti zjištěné posuzuje. — Kterak se Bůh o to postaral, aby člověk při svém krátkém a nedostatečném rozumu dějiny lidské správně posuzovati dovedl. — Výklad některých zásadních pravd v I'lamě sv. naznačených, dle kterých dějepiscové přílohy a osudy národů posuzovati a oceňovati mají, a na kterých také blahobyť, pokojný život a vývoj života národního jakož i mláda světská hlavně závisí 221

Článek třetí.

Z dějepisu českého vysvítá, že dobrý byt, trvanlivý prospěch a půtkom národa českého složen jest s náboženstvím katolickým. — Možliče doklady historické na stvrzení pravdy této. — Husitismem, utrakvismem,

mem a sektářstvím náboženským vůbec strčen byl národ český s vysokého stupně blahobytn, pokoje domácího, vzdělanosti a slávy. — Úsudky Frant. Palackého a jiných spisovatelů. — Taktika nevěreckých svobodomyšlnků. 245

Článek čtvrtý.

Úpadek a zkáza university Pražské husitismem a utrakvismem zaviněna 250

Článek pátý.

Kterak husitismus a utrakvismus příčinou byl k zavedení nevolnictví čili otročenství lidu selekého a maloměstského v Čechách. Zásady Frant. Palackého a jeho hledistě, s kterého dějiny české posuzoval 268

Článek šestý.

I sami politikové prospěcháři nemohou popírat, že českému národu jen náboženství katolické ku zdatu sloužilo. — Pro modlářství a jiné nepravosti trestával Bůh Židy i potupou, hanbou a zlou pověstí. Skrze husitismus a utrakvismus upadl i národ náš ve velice zlou pověst u všech národů. Doklady dějepisců a závažných dějepisců, jak velice tato mlá pověst o Čechách se rozšířovala, a velkých škod mu způsobila. Doklady z Písma sv., že třeba jest modliti se za dobrou pověst národa . 278

Článek sedmý.

Dá-li se naše tak zvané národní znovuzrození po zdravém rozumu vyložití a vysvětliti pantheistickými smýšleninami Hegellanskými, a bez víry v Prozřetelnost Božskou. — Naše národní znovuzrození dlužno po Bohu všemohoucím přičítati nejav. Rodiče Boží, a našim sv. patronům a dědicům českým a z jedné částky také té poetivě a důilovné lásce našich starších nezřetných boditelů národních. — Ucta našich sv. patronův udržovala se za dob husitských nejen mezi katolíky, ale i mezi husity a utrakvisty. — Poměr kanonizace sv. Jana Nep. k našemu tak zvanému znovuzrození národnímu 297

Článek osmý.

Bledy cest, kterýmiž Prozřetelnost Božská kanonizaci sv. Jana Nep. připravovala a skrze ni o blaho vlasti naší a národa našeho pečovala. — Kterak Prozřetelnost Božská hlavné dvěma zázraky na jazyku sv. Jana Nep. učiněnými téhož světes po celém světě oslavila a zejména skrze něho také zlou pověst, která na jménu českém lpěla, oddělila. — Rozličné jiné záměry a úmysly, jichž Prozřetelnost Božská dotčenými dvěma zázraky zároveň ještě docílila. — Rekapitulace 315

Část první.

Význam dvou nejstarších Cyrillo-Methodějských svatých Marianských pro letošní jubilejní slavnost. O vzniku Marianských svatých vůbec.

Článek první.

Všelá úcta Rodičky Boží jest nezbytná vlastnost pravého křesťana. — Ji vy-
nikají svatí i světice Boží i praví missionáři. — I naši sv. apoštolové slo-
vanští Cyrill a Method měli velikou úctu a důvěru k nejsv. Panně Marii. —
Doklady dějepisné: Na radu sv. Methoda dal kníže Bořivoj první Matce
Boží zasvěcený chrám v Praze vyzdobiti. Význam této rady a pravým
proroctvím spojené. Proč sv. Method metropolitní chrám na Velehradě nejsv.
Rodičce Boží zasvětil. — Dle starobylého podání sluje milostný obraz Matky
Boží Staroboleslavské v Čechách, svato-Methodějským, a milostná soška Matky
Boží Tufanské na Moravě, svato-Cyrillskou. — Důležitost těchto dvou Cy-
rillo-Methodějských památek Marianských pro zachování víry katolické a
jazyka našeho v Čechách a na Moravě v 17tém století. — Pro které příčiny
letošní jubilejní slavnost naši pozornost na tyto dvě nejstarší svatyně Ma-
rianaké obrací.

Úcta k nejsvětější Rodičce Boží, k blahoslavené Panně
Marii pokládá se vždy za jakousi nezbytnou známku pravého
katolického křesťana. A čím hlouběji jednotlivý křesťan do
svaté víry své vnikne a čím pilněji své mravy a celý
život svůj dle téže víry svaté řídí a spravuje, tím vše-
lejším ctitelem stává se také Matičky Boží. Tomu na důkaz
nepopíratelný sloužiti mohou životopisy nespočetných svatých a
světic Božích. Známo jest také vůbec, že mužové apoštolští a
missionáři katoličtí nikdy a nikde víru Kristovu pohanským ná-
rodům nehlásali a až podnes nehlásají, aniž by zároveň úctu k
Jubil. kniha.

Rodiče Boží uváděli a rozšiřovali. A kdykoli církev katolická během století minulých povstala proti víře Kristově bludy vyvracovala a zbloudilce ku pravé víře přivést se snažila, činila to vždy pod ochranou a záštitou nejsv. Rodičky Boží. A proto nalézá se již od časů nepamětných v předepsaných od církve sv. modlitbách následující chvalořeč k Rodičce Boží: „Ty jediná zničila jsi všeliké kacířství.“

Tak jako všickni světci a světice Boží vynikají i naši dva českoslovanští apoštolové sv. Cyrill a Method svou horlivou úctou a důvěrou k nejsvětější Rodičce Boží. Tomu nasvědčují rozličné zprávy v legendách Cyrillo-Methodějských zachované, kteréžto legendy se také, a to vším právem, za důležitý pramen pro náš český a moravský dějepis pokládají*). Nejen jedna ale více legend vyprávuje nám, kterak český kníže Bořivoj, manžel sv. Ludmily, byv s 30ti pány českými na Velehradě od sv. Methoda pokřtěn po svém návratu do Prahy, od jiných pánů českých právě proto se stolce knížecího svržen byl, poněvadž se křesťanem stal. Kníže Bořivoj odebral se tedy zpět do Velehradu, kdež panující kníže moravské Svatopluk své knížecí sídlo míval, a kdež i sv. Method obyčejně sídlil a první arcibiskupský chrám Páně zařídil. Již před křtem svatým prorokoval svatý Method knížeti Bořivojovi, že mu Bůh všemohoucí všechny jeho nepřátely podrobí a potomstvo jeho na knížecím stolci velmi rozmnoží, bude-li jen čistým srdcem víře křesťanské oddán a v ní také věčné spasení duše své hledati, což Bořivoj upřímně slíbil. Nyní, když se stolce knížecího svržen byl, radil mu svatý Method, aby ve vyhnanství svém zvláštním slibem zavázal se Bohu, že v Praze vystavěti dá první chrám ku počtě blahoslavené Rodičky Boží Marie Panny, jakmile se cťi do Čech bude moci zavítati a na knížecí trůn opět zasednouti. Na radu sv. Methoda zavázal se kníže Bořivoj tímto slibem. I netrvalo to pak dlouho a kníže Bořivoj byl opět od pánů českých nejen do Čech ale i na trůn knížecí zpět povolán, a po svém návratu splnil také slib svůj, dav vystavěti v Praze první chrám na počest bl. Panny Marie. Dle starobylých zpráv dějepisných stával tento první, Matičce Boží zasvěcený chrám na samém hradě Pražském, a stával nedaleko „velikých vrat u brány hradské“ t. j. asi v těch místnostech, kde nyní jest hlavní vchod do královského hradu Pražského.**)

*) Viz prameny Dějin českých, d. I. tak zvanou Legendu Moravskou na str. 107; dále legendu „Život sv. Ludmily“ na str. 193, a legendu Křišťanovu „Život sv. Ludmily a sv. Václava“ na str. 204. — Výbor z liter. české d. I. str. 311.

**) Prameny Děj. č. d. II. str. 16. — Tamtéž d. III. na str. 49.

také krátkou zmínku nejstarší dějepisec český Kosma. Podáváje totiž zprávu o nastolení knížete Břetislava II. praví, že tehdejší biskup Pražský se slavným průvodem uvítal příchozího do Prahy knížete „ve bráně hradské před chrámem Panny Marie“ a jej k samému stolci knížecímu doprovázel. Ze zpráv těchto jest tedy na blledni, jak velikou váhu sv. Method na to kladl, aby úcta Matičky Boží v Čechách zavedena a rozšíření úcty té samým panujícím knížetem podporováno a pěstováno bylo. Zároveň pak z celé této události na jevo také vychází jakési zvláštní řízení Prozřetelnosti Božské, aby totiž pomocí veřejné a od knížete panujícího pěstované úcty a důvěry k nejsv. Rodičce Boží víra křesťanská v Čechách se zakořenila a udržovala; neboť svrchu naznačená rada, kterouž sv. Method s trůnu sesazenému knížeti Bořivoji udělil, zahrnovala v sobě právě proroctví, které se úplně vyplnilo a proroctví takové jedině od samého Boha pochází.

Starobylé legendy vypravují nám dále, že sv. Method byv od papeže Mikuláše I. ustanoven za arcibiskupa moravského, v sídelním místě svém Velehradě zbudovati dal hlavní chrám celého svého arcibiskupství. A když stavba chrámu téhož dovršena byla, zasvětil jej sv. Method ku cti a chvále Nanebevzetí Panny Marie, na důkaz své hluboké a horlivé úcty k nejsvětější Rodičce Boží, do jejíž zvláštní ochrany tímto zasvěcením doporučil celé své arcibiskupství, k němuž nejen celá země moravská ale i česká a jiné ještě země náležely. A právě v tomto hlavním a nejsv. Rodičce Boží zasvěceném chrámu bylo i tělo sv. Methoda pochováno, když smrt svou na tři dni předpověděl na Velehradu dne 6. dubna 885 v Pánu zesnul. „A tělo jeho svaté uloženo bylo přímo za oltářem nejsv. Rodičky Boží ve zdi po levé straně,“ tak doslovně vypravuje stará legenda slovanská.*)

Mimo to máme až podnes ve vlasti naší dvě poutnické svatyně Mariánské, které též dle ústního starobylého podání o horlivé úctě sv. našich apoštolů k Matičce Boží svědectví vydávají. Jedna z nich nachází se v Čechách ve Staré Boleslavi a druhá jest v Tuřanech na Moravě. Obě dvě tyto svatyně Mariánské jsou beze vší pochybnosti mezi všemi ostatními poutnickými svatyněmi Mariánskými, které se nyní u valném počtu v Čechách a na Moravě nacházejí, nejstarší, a tudíž také nejprvnější. Ústní podání a rozličné legendy uvádějí pak oba dva naše apoštoly slovanské Cyrilla a Methoda do takových blízkých styků s těmito dvěma svatyněmi, že milostivý obraz Matičky Boží Staro-Bole-

*) Prameny Děj. čes. d. I. str. 70.

slavské vším právem nazývá se svato-Methodějským, a podobně i posvátná soška Matičky Boží Tuřanské vším právem svato-Cyrillskou sluje. A tak i *Staroboleslavská svatyně Marianská* v Čechách vším právem *svato-Methodějskou svatyní Marianskou*; *Tuřanská* pak svatyně na Moravě *svato-Cyrillskou svatyní Marianskou* se nazývá.

A tyto dvě Cyrillo-Methodějské památky Marianské nabyly i v dějepisu česko-moravském veliké důležitosti a sice právě v takových dobách, když se o tom rozhodovalo, bude-li nejen v Čechách, ale také na Moravě víra katolická vyhubena a místo ní německý protestantismus a vedle něho směsice různých a sobě odporujících sekt náboženských usazena. Zároveň však běželo tenkrát i o to, bude-li jazyk českoslovanský z Čech a z Moravy záhy neb poznenáhla vyhuben, poněvadž nejen protestantismus vůbec ale i valná část různých sekt náboženských, z cizích zemí do Čech a na Moravu přichozích, raději svému jazyku nadržovala a jej na úkor jazyka česko-slovanského pěstovala a rozšiřovala. Boj tento houževnatý zaujímá téměř celou první polovici 17ého století. V této tedy době počaly se i naše starobylé památky Marianské, svato-Methodějský obraz Matičky Boží Staroboleslavské a svato-Cyrillská soška Rodičky Boží Tuřanské na veřejném dějišti tak objevovati, že přese všecken tehdejší bouřlivý ruch politický čím dále tím větší pozornost obecnou na sebe obracely. V době té nad míru nebezpečné počali tehdejší katolíci v Čechách a také na Moravě i úctu našich sv. apoštolů Cyrilla a Methoda opět bedlivěji pěstovati vyzývajíce jich, aby víru katolickou, kterouž v vlasti naší svou prací a svým potem zakořenili, i nyní dále svou přímluvou u Boha proti útokům bludařským chránili. A katolíci tito nebyli snad jenom Čechoslované rodem, ale byli to i katolíci němečtí, což patrně z toho vysvítá, že v Čechách tehdejší arcibiskup Pražský blah. Jan Lohel, rodem svým Němec, a na Moravě tehdejší biskup Olomoucký kardinal kníže Frant. Ser. Dietrichstein, v Madridu sice zrozený ale z německé rodiny šlechtické na Moravě usedlé pocházející, že tedy právě tito dva katoličtí vrchní pastýřové, rodem svým Němci, k úctě našich sv. apoštolů Cyrilla a Methoda nejen slovem, ale i skutky svými věřící lid katolický mohutně povzbuzovali. Sběhem událostí válečných stalo se pak ještě v dobách tak zvané 30leté války, že obě dvě Cyrillo-Methodějské posvátné památky Marianské i se samým dvorem císařským, který se vši možnou usilovností na zachránění víry katolické v Čechách a na Moravě pracoval, do přímého styku přišly, a že i sama panující rodina

císařská před posvátným svato-Methodějským obrazem Staroboleslavským a před posvátnou Cyrillskou soškou Tuřanskou ne-
jednou Matičku Boží o zachránění víry katolické v Čechách a na Moravě a o konečné vítězství nad nepřátely nekatolickými pokorně a důvěrně prosila. A konečný výsledek všech dlouhých a krvavých bojů byl ten, že víra katolická, kterouž sv. Cyrill a Method v Čechách a na Moravě zakořenili, opět zvítězila, a že i národ českoslovanský jazyka svého, kterým svatí apoštolové předkům našim víru svatou blásali, po dlouhých sice útrapách předce nepozbyl, a se neodnárodnil.

Kdokoli víru má v Božskou Prozřetelnost nebude zajisté popírati, že se to bez zvláštního řízení Božího nestalo, aby právě naše dvě nejstarší posvátné památky Marianské, kteréž jméno našich sv. apoštolů Cyrilla a Methoda nesou, tak velice do popředí dějiště vystupovaly, když víře katolické, kterouž tito dva apoštolové na Moravě a v Čechách v lidu zakořenili a zároveň i jazyku našemu největší nebezpečensví ano záhuba úplná se všech stran brozila. Od dávných století již žila v národu našem pevná důvěra, že naši sv. patronové a dědicové čeští a moravští nedají zahynout „ni nám ni budoucím.“

Sami naši moderní a liberalní spisovatelé na to již nejednou s podivením ukazovali, kterak to cos neobyčejného v dějepisu pokolení lidského jest, aby úplně nezahynul národ tolikými boufkami a domácími rozbroji vysílený a tak hluboko pokořený a zlou pověstí po světě zohyzděný, jakým se stal národ náš českoslovanský a sice hlavně za tou příčinou, poněvadž se jedna částka (nikoli celý národ) předků našich svěsti a strhnouti dala bludy náboženskými z Anglie a z jiných cizích zemí do vlasti naší zavezenými a proti víře, kterouž u nás sv. Cyrill a Method zakořenili, čelícími. Nuže my katolíci českoslovanskí máme s pomocí Boží ještě podobnou důvěru, jako naši starobylí předkové katoličtí, kteří zemi českou a moravskou milovali a také skutečně oslavili a jsme toho přesvědčení, že naši svatí patronové a dědicové čeští a moravští svými zásluhami o víru katolickou a svými přímluvami u trůnu Božského milosrdenství nedali zahynouti celému národu našemu v dotčených krvavých a zhoubných válkách a zkázonosných rozbrojích domácích. A poněvadž také dobře víme, že všickni naši sv. patronové čeští a moravští bývali vždy velice horlivými ctiteli nejsv. Rodičky Boží, kteráž každé kacířství proti víře katolické čelící potírá, proto také zachování víry katolické v Čechách a na Moravě, jakož i zachránění jazyka našeho po Bohu na prvním místě připisujeme nejsvětější Rodičce

Boží Marii Panně, po ní pak přimlouvám a zásluhám našich sv. apoštolů Cyrilla a Methoda, a ostatních našich sv. patronův a dědiců česko-moravských.

Ze všeho, co jsme až posud pověděli, jest tuším také již na jevě, za jakou příčinou v následujících listech příběhy posvátného Marianského obrazu Staroboleslavského a posvátné Marianské sošky Tuřanské čtenářům podáváme.

Tisíciletá upomínka na blaženou smrt našeho sv. apoštola Methoda, kterouž letošního roku slavíme, uvádí nám Čechoslovánům na paměť nepřehlednou řadu dobrodiní a milostí, kterých se naše vlast česká a moravská tím stala od Hospodina Boha účastnou, že sv. Cyrill a Method národ náš na víru křesťanskou obrátili. Tím nám Čechoslovánům nejen cestu k věčnému spasení duší našich otevřeli a proklestili, ale i národ náš od hrozcí mu tenkrát nezbytné záhuby zachránili. Svou pak neunavnou prací, svým přehojným potem a svou až do vysílení sahající úsilovností zakořenili sv. víru katolickou v národu česko-slovanském tak hluboko a tak pevně, že po celých následujících pět století žádným cizáckým bludem neb kacířstvím pokalena a zozhyžděna býti nemohla. *) Ale všechny tyto neocenitelné velečiny vykonávali a šťastně dokonali naši dva sv. apoštolové pod zvláštní ochranou a se zvláštní pomocí nejsvětější Rodičky Boží, Marie Panny. Proto také sv. Method hlavní chrám celého svého arcibiskupství na Velehradě zbudoval na počest téže Rodičky Boží, a tak celé své duchovní, apoštolskou Stolicí Římskou mu svěřené stádce, do zvláštní ochrany Matičky Boží odporučil a odevzdal.

Slavice tedy letos neocenitelné zásluby našich dvou sv. apoštolův a Bohu Hospodinu všemohoucímu povinné díky za všechna předkům našim a tudíž i nám skrze sv. Cyrilla a Methoda prokázaná dobrodiní a milosti vzdávajíce, uznáváme také za povinnost svou při této jubilejní slavnosti vzdávati též patřičné díky nejsvětější Rodičce Boží Marii Panně.

Velebný chrám Velehradský, jež sv. Method po smrti bratra svého sv. Cyrilla na počest Rodičky Boží zbudoval, aby celý národ náš do zvláštní ochrany a přimlavy Její odporučil, zhybnul dosti záhy ve válkách následujících, jakož i celý, druhdy mohutný hrad Velehradský. První markrabě Moravský založil sice později na blízku rozkotaného hradu Velehradského nový klášter cisterciacký s kostelem Matičce Boží zasvěceným, chtěje takto oslaviti památku našich sv. apoštolů slovanských. Ale řízením

*) Dr. Klem. Borový, Dějiny diecése Pražské, 1874. str. 164.

Božím stalo se, že ještě dříve než tento nový chrám Rodičky Boží byl vyzdvižen nejen na Moravě v Tuřanech, ale i v Čechách ve Staré Boleslavi poutnické svatyně Marianské vznikly, s kterými jména dvou našich sv. apoštolů Cyrilla a Methoda podobně tak asi jsou spojena, jak úzce spojena byla celá blahonosná činnost těchto dvou svatých velikánů a „mužův přesvatých“*) s nehlubší úctou a nezlomnou důvěrou k nejsv. Rodičce Boží.

K těmto tedy dvěma Cyrillo-Methodějským svatyním Marianským obracíme pozornost krajanův a sourodáků našich při letošní jubilejní slavnosti, kojíce se tou nadějí, že snad leckterý z nich při čtení dějinných příběhů těchto dvou v Čechách a na Moravě nejstarších svatyní Marianských s pomocí Boží ještě více utvrzen bude v tom přesvědčení, jak mohutně tam ve slávě nebeské naši sv. apoštolové Cyrill a Method, s nejsvětější Rodičkou Boží za nás Čechoslovany se přimlouvají, aby víra katolická u nás a s ní i náš mateřský jazyk nezahynuly.

Článek druhý.

O původu svatyní Marianských nezachovalo se obyčejně žádných zjištěných zpráv listinných. — Proslulost jednotlivých svatyní Marianských zakládá se na vyslyšení proseb soukromých neb na veřejných zázracích. — Kterak za času obecných pohrom leckdy svatyně Marianská proslulou se stala. — Proč svatyně Marianské počtem svým nad jiné svatyně vynikají. — Milostné a zázračné obrazy neb sochy Marie Panny byly obyčejně jednoduchým způsobem v zemi neb ve stromích nalezeny, a často neví se ani, kterak na ta místa přišly. — Přenesení posvátného domečku Lorettanského. — Velicí a svatí ctitelové Matky Boží zavdali leckdy přičinu ku vzniku svatyně Marianské. — Jak dobře se shoduje jednoduchost a skromnost příběhů o vzniku svatyní Marianských s pokorou Matky Boží, a napotom proslulost těch svatyní s nevyšlovnou mocí Královny nebes a země.

Poutnických svatyní Marianských jest na širém světě nespočetný téměř počet. Kdo se však s dějepisem těchto svatyní poněkud jen zanášel, přesvědčil se o tom, že se o původu jejich jen velmi zřídka zcela zjištěných dějepisných zpráv zachovalo. Obyčejně nalazáme o původu svatyní těchto jen rozličné pověsti, které podáním ústním z jednoho pokolení lidského na druhé bývaly přenášeny, až konečně teprv po dlouhých letech, mnohdy teprv po celých stoletích ve spisech byly zaznamenány. Ano sbíhá se to

*) Papež Lev nazývá je ve své encyklice *Grande munus „virois sanctissimorum.“*

velmi často, že právě o původu nejslavnějších poutnických svatyní Marianských jen záhadných pověstí se nám dostalo, ačkoli jinak na jisto jest postaveno a závažnými doklady stvrzeno, že takové svatyně od časů nepamětných neustále od celých zástupů zbožných poutníků bývaly každoročně navštěvovány. Známo jest také již od dávných časů, že milostivé obrazy a sochy v nejproslulejších svatyních Marianských Matku Boží představující nejsou obyčejně díla umělecká, ano že se na nich velmi často rozličných poklesků proti pravidlům uměleckým shledává: všechno to nevadilo však a nevadí nikterak až podnes tomu, aby se veliká úcta a důvěra k těmto milostivým obrazům a sochám v lidu katolickém neza-kořenila. Ale ze zpráv o jednotlivých místech poutnických znamenáných a také tiskem vydaných můžeme se snadno i o tom přesvědčiti, že kterákoli poutnická svatyně Marianská stala se jen tím způsobem proslulou, poněvadž žádosti a prosby pokorné jednotlivých poutníků tam příchozích na přímluvu Rodičky Boží vyslyšány byly i v případech takových, kde žádná lidská pomoc, žádné umění lidské nic více nezpomáhalo. *Vyslyšení prosb soukromých neb veřejných a zázraky sběhlé jsou přední a nejhlavnější základy*, na nichž proslulost milostivých obrazův a soch Marianských spočívá, zvláště pak, když některé ze zázraků těch vrchností duchovní dle předpisů církevních zkoušeny, a za pravé zázraky uznány byly. Leckdys se také již stalo, že některá svatyně Marianská po delší čas proslulá sice byla mezi obecným lidem, který do ní velmi rád putoval, aniž by se pozornost tak zvaných vyšších tříd neb vzdělanců na tutěž svatyni byla obrátila: na jednu však pronikla pověst a také důvěra k tétěž svatyni i tyto třídy obyvatelstva, tak že se zrak celé téměř země neb celého národu k této svatyni obrátil, aniž by kdo příčiny dostatečné takového objevu udati mohl. A to stává se leckdys za dob takových, když pohromy obecné, válka totiž, mor, hlad atd. některou zemi svírají. Když pak za takových smutných dob pokorní prosebníci a nábožní poutníci v některé svatyni Marianské útechy a pomoci skutečně našli, napotom jim ovšem prázdné, i sebe vědecktější doklady toho přesvědčení ze srdce nevyrvou, že Matička Boží v této svatyni své zvláštních milostí poutníkům pravým uděluje, a že tudíž obraz její vším právem milostivým neb zázračným sluje. Na tomto zbožném, osobním přesvědčení, jakož i na zázracích duchovní vrchností stvrzených spočívá tedy úcta lidu katolického k svatyním Marianským, jakož i k jiným místům poutnickým. Svatyně Marianské po světě katolickém stávající vynikají počtem svým nad jiné podobné svatyně poutnické. Kdo

smysl má pro věci katolické, porozumí tomu beze všech obtíží, proč právě nejbl. Panna Maria, Rodička Boží po celém světě tolik svatých má, v nichž ji lid katolický neustále oslavuje a za pomoc ve svých potřebách vyzývá. Naplňuje se i tím den po dni, a sice již přes 18 set let onen prorocký výrok, jež Panenka Maria, tenkrát asi šestnáctiletá, chudička a ve světě neznámá dívčina, tam na horách judských v domě své příbuzné sv. Alžběty z vnuknutí Ducha sv. pronesla řkouc*): „Hospodin shlédli na pokoru dívky své, nebo aj, od této chvíle blahoslavenou mne nazývati budou všickni národové.“

Kdo se čtením legend o vzniku rozličných svatých Marianských zanášel, dověděl se z nich také, že převeliká část těchto svatých povstala nenadálým nalezením nějakého obrazu neb nějaké sošky Matičku Boží představující. V latinském spisu P. Viléma Gumppenberga T. J. během 17. století tiskem uveřejněném vypravuje se 1200 takových legend o vzniku rozličných a velmi proslulých poutnických svatých Mariánských a rozumí se samo sebou, že počet udaný nezahrnuje v sobě všechny proslulé svatyně Mariánské v celém světě stávající, ale jen jednu a sice mnohem menší částku, nežli jich skutečně jest. Ale z těch 1200 legend patrně jest, že veliká většina takových milostných čili zázračných soch neb obrazů, kteréž ku vzniku poutnických svatých Mariánských příčinu zavdaly, zcela jednoduchým a prostým způsobem a také od jednoduchých a prostých ale početných lidí nalezeny byly mimo vše nadání buď v některém lese neb hájku neb kroví, aneb zase při kopání v některém rovu a příkopu, jindy opět na poli při orání neb kopání, zvláště pak v rozličných stromech, ku př. v některém starém dubu, ořechu, třešni neb lípě a v teplejších krajinách v některém cypressu, kaštanu, bezu atd. Mnohdy legenda o tom ničeho nevypravuje, kterak se takový obraz neb socha Matky Boží na to místo dostala, odkud a kým na to místo přinesena byla, na kterém se konečně našla. Jindy opět legenda vypravuje, že takový obraz neb socha Matky Boží zázračným způsobem přeneseny byly z jednoho místa, kde dříve bývaly, na jiné místo, jako ku př. milostný obraz Matky Dobré Rady přenesen byl zázračně z Albanie přes moře Jaderské do Italie a sice do města Genazzano, kdež se pak mimo vše nadání v jedné kostelní budově objevil. Z četných a zcela zjištěných a spolehlivých listin více papežů na jevě jest, že právě ta nejvěrohodnější a nejslavnější svatyně Mariánská, která na světě se

*) Lukáš 1, 48.

nachází, t. j. tak zvaná „casa santa di Loretto“ čili posvátný domek Loretanský, v němž Panna Maria tenkrát přebývala, když se Matkou Boží stala, z Nazaretu v Palestině, kdež původně stával, zázračným způsobem přenesen byl nejprve do Dalmacie, a pak za krátkou dobu opět do Itálie a sice do městečka Loretty zvaného, kdež se až podnes nachází. Takové zázračné přenesení vykládá se leckdy tou příčinou, že některému obrazu neb soše Mariánské na těch místech, kde dříve se nacházely, všelijaké zneuctění od nevěrců hrozilo, neb že na těch místech dříve horlivé ctěny bývaly a pak tato úcta ochábla a si jich vlažní křesťané nevěšali, aneb že Matka Boží právě na tom místě, kamž obraz neb socha její zázračně přenesena byla, věřící lid ku horlivé úctě své povzbuditi a pak četným zbožným ctitelům svým velikých milostí a darův od Boha přimluvou svou zjednati chtěla. V jiných proslulých svatyních Mariánských nalezá se opět buď zcela jednoduchý obraz neb skromná soška Matičky Boží, kterou některý svatý člověk ve veliké uctivosti míval, před ní častokráte Matku Boží na modlitbách svých oslavoval a tak na přimluvu Rodičky Boží mnohých a velikých milostí pro sebe neb i pro jiné lidi obdržel. Touto vělou a trvanlivou úctou nabyt pak takový jednoduchý obraz Mariánský jakési zázračné vlastnosti, že napotom i jiní zbožní lidé Matku Boží před ním vzývajíce, zvláštních a také zázračných milostí ve svých potřebách obdrželi. Události takové vysvětlují se podobnými příklady v samém Písmě sv. zaznamenanými. Ve Skutcích Apoštolských vypravuje se, kterak Bůh všemohoucí na nemocných zázraky činil, když věřící na ně vložili jenom šáteček neb pásek, jehož sv. Pavel užíval.

Při uvažování starobylých a také novějších legend o vzniku proslulých svatyní Mariánských nápadna jest jakási téměř zvláštní skromnost, prostota a jednoduchost ve sběhu té události, která hlavní příčinou ku vzniku svatyně Mariánské byla. Ale právě tyto stránky shodují se velice dobře s životem vezdejší Panny Marie, jakož i s její obdivuhodnou důstojností, kteréž nyní tam ve slávě věčné jako královna nebes a země požívá. Této své nevýslovné důstojnosti a mocnosti s ní spojené nabyla Rodička Boží na základě své přehluboké pokory, skromnosti a jednoduchosti, kterýmiž po celý čas svého života zde na zemi tak vynikala, že ji žádný světec a žádná světice v tom nedostihla a nedostihne. Nejsv. Rodička Boží má však nyní jakožto královna nebes a země i té moci, že si sama ta místa na zemi vyhlídne a naznačí, na kterých svůj zvláštní stánek a svůj zvláštní trůn míti chce, aby pak z něho neobyčejných milostí a darů svým

ctitelům udělovala. Toto vyvolení a naznačení svých stánekův a trůnů spůsobí však královna nebes a země takovými událostmi, z kterých vždy pokora, skromnost a jednoduchost vyniká, poněvadž právě tyto ctnosti základem se staly té nevýslovné důstojnosti a moci, kteréž ve slávě nebeské požívá.

„Hospodin učinil moc ramenem svým — tak pravila Panna Maria, když se již Matkou Boží stala — rozptýlil pyšné v mysli srdci jejich. Ssadil mocné s trůnu a povýšil ponížených. Lačné nakrmil dobrými věcmi a bohaté pustil prázdné.“ A dle pravd a zásad těmito slovy vyřknutých řídí a spravuje se nejsv. královna nebes i země i při vzniku těch svých svatých poutnických, které si sama vyvoliti a ustanoviti ráčila, aby tuším i všickni její ctitelové toho vždy byli pamětlivi, že bez pokory a skromnosti nelze člověku nabýti milosti od Boha, že Hospodin pyšným vzdornje, ale pokorné povyšuje, a že pokora jest nezbytným základem pro budoucí slávu nebeskou, pro kterouž Bůh každého člověka stvořil.

Kdo sám jednou do vlašského městečka Loretto přišel a tam na své vlastní oči ten skromnoučký, chudičký a jednoduchý domeček viděl, v němž nejsv. Panna Maria po dlouhá leta přebývala a v němž také té největší důstojnosti, kteráž se po velebnosti Božské mysliti dá, dosáhla, stavši se Matkou Boží, tomu snadno tyto neb podobné myšlenky tanuly na mysl: Tento skromnoučký, jednoduchý a chudičký domeček s jedinou svou světničkou byl tedy jevištěm, na kterémž se ty nejdůstojnější a nejvelebnější a pro celé lidské pokolení nejdůležitější věci a tajemství udály: zde v té sprostounké chýšce Slovo Boží, Moudrost Božská, Jednorozený Syn Boží, tělem učiněno jest a zde také stala se zároveň ta nepokornější, nejskromnější Panenka Matkou Boží a královnou nebes a země, kterouž všechna pokolení lidská až do skonání světa a pak ještě po celou věčnost bez přestání blahoslaviti budou.

Část druhá.

Příběhy svato-Methodějského obrazu Matky Boží a Její svatyně Staroboleslavské v Čechách. Od nejstarších dob až do ukončení války třicetileté (1618—1648).

Článek první.

Pověsti a zprávy o pobytí sv. Cyrilla a Methoda v Čechách. — Pověsti o pobytí sv. Methoda v Staré Boleslavi. — Tamní kostelík sv. Klementa, papeže a mučedníka a studánka čili křtitelnice svato-Methodějská. — Kostelíky v Čechách a jinde sv. Cyrilem a Methodem založené. — Nejdrahocennější památka svato-Methodějská v Staré Boleslavi jest tamní milostný obraz Matky Boží, jenž vůbec „Palladium země české“ t. j. „Ochranný obraz země české“ sluje. — Rozličné pověsti o původu téhož posvátného obrazu, a kterak v přímém styku také byl se sv. Ludmilou a se sv. Václavem. — Popis posvátného obrazu a kovu, z něhož zhotoven byl. — Proč Mělničané tentýž posvátný obraz po výtce „naše Matka Boží“ nazývají.

O Staré Boleslavi udrželo se až po dnešní den rozličných pověstí, že tam sv. Method bývával, že tam pohanský lid český ve víře křesťanské sám vyučoval a také křtíval a pověsti tyto sloučené jsou též s takovými památkami, které se až posud v Staré Boleslavi udržely, a kterým žádný znalec starožitností popírati nebude, že skutečně z toho věku pocházeti mohou, v němž sv. Method žil a u nás apoštoval.

Mimo to honosí se však Stará Boleslav od věkův až po dnešní den ještě takovou předrahocennou památkou na sv. Methoda, jakou se žádné místo v celých Čechách a po celé Moravě honositi nemůže. A tato předrahocenná památka Methodějská jest zázračný obraz kovový Matky Boží Staroboleslavské, který dle starobylého podání od sv. Methoda pochází, a ku kterému před-

kové naši od dávných časů tak hlubokou úctu a důvěru v srdci svém chovali, že jej „*Ochranným obrazem země české*“ čili „*Paladium země české*“ nazývali.

Nyní tedy budeme nejprve vypravovati ty rozličné pověsti, které se na přítomnost a apoštolskou činnost sv. Methoda ve Staré Boleslavi vztahují, a pak teprv vyložíme starobylá podání, z nichž na jevo vychází, že zázračný kovový obraz Matky Boží Staroboleslavské od sv. Methoda pochází.

O pobytí sv. Cyrilla a Methoděje v Čechách vůbec, máme posud jen jedno listinné svědectví, jež Boček uveřejnil,^{*)} a které praví, že dotčení světcové kapli sv. Klimenta v Litomyšli založili. „Jakkoli o tom však staré prameny mlčí,“ — tak praví Fr. Palacký v *Dějinách Českých*^{**)} — předce nelze pochybovati, že i sv. Method sám osobně přišel do Čech, ne-li pro křest svatě Ludmily, alespoň aby radou a pomocí přispěl při vštěpování tak šťastně pučící se nové víry. Či sluší-li snad mysliti, že by muž ten ducha apoštolského, ztrávivši tak říkaje celý život svůj na cestách pro šíření křesťanství předsevzatých, jen krátké a bezpečné jízdy z Moravy do Čech byl se ostýchal? aneb že by mu na tom dosti nezáleželo, aby v národu na počet a sílu znamenitým ujistil prospěch spasitelného semene, jež sám rozsýval? Slova tato jsou zajisté sama v sobě dosti závažná; pročť také diviti se nemůžeme, že až po dnešní den v rozličných krajinách Českých v lidu našem všelijaké pověsti kolují o pobytí sv. Cyrilla neb Methoděje na tom neb onom místě. Známa jest také vůbec pověst, že prý sv. apoštolové naši ostatky sv. Klementa po tři leta po Čechách nosili, a k jeho cti a slávě kostelíky zakládali!

Podobné pověsti udržely se až podnes v Staré Boleslavi, kdež se také až po tuto chvíli nalézá starobylý kostelík sv. mučnicka Klementa. I za našich časů vypravují starší lidé v Staré Boleslavi, jakož jsme se o tom sami osobně přesvědčili, že právě na tom místě, kdež dotčený kostelík Svatoklementsý stojí, sedával sv. Methoděj a lid vyučoval.

V pravé boční lodi nynějšího kolegiálního chrámu Svatováclavského, v kteréž se oltář na počest svatých Pět Bratří nachází, stojí před oltářem pozoruhodná křtitelnice ze století šestnáctého, a sice na velkém okrouhlém kamenném podstavci. Pod tímto okrouhlým kamenem, — tak vypravují opět obyvatelé Staro-

*) Codex diplom. et epist. Moraviae I. 32.

**) D. I. č. I. str. 155.

boleslavští, — nachází se aneb bývala prý za nejstarších dob stará křtitelnice na způsob jakési studánky upravena, ve kteréž se pohanům trojím pod vodu potápěním, jakož za tehdejších dob obyčej panoval, křest svatý uděloval. Pověst tato vzbuzuje v posluchači upomínku na podobnou studánku čili tak zvanou Cyrillku v Podivíně na Moravě, o kteréž se živé podání mezi lidem udrželo, že na témž místě sv. Cyrill křtíval a lid v sv. náboženství vyučoval.

Pověst tato o studánce svato-Methodějské ve Staré Boleslavi vzbudila v nás zvláštní myšlenku, kterouž tuto jakožto pouhou domněnku zaznamenáme. Možná, že snad právě v těch místnostech, kde tato studánka svato-Methodějská se dle pověsti nacházela, stával jednou onen sv. Cyrillu a Methoději zasvěcený kostelík, jež kníže Vratislav, otec sv. Václava, dal v Staré Boleslavi zbudovati. A poněvadž studánka ta hned vedle starobylého kostela sv. Kosmy a Damiana (t. j. v nynější boční lodi k jižní straně ležící) stávala, podobá se tomu, že snad k témuž kostelu později přivtělena byvši, poznenáhla svého původního jména pozbyla. Možná, že se to již tenkrát stalo, když kníže Břetislav chrám sv. Kosmy a Damiana dal rozšířiti, a v něm ostatky svatých Pětí Bratří uložil, kteréž z Hnězdna do Čech s ostatky sv. Vojtěcha byl přivezl.

V Staré Boleslavi byly prý již za její nejstarší doby znenáhla tři kostely čili spíše kostelíky zbudovány, a sice kostel sv. Klementa mučeníka a papeže, dále kostel sv. Cyrilla a Methoděje a pak ještě kostel sv. mučeníků Kosmy a Damiana, kterýž nyní obyčejně kostel sv. Václava sluje. Starobylost tohoto posledního kostela zaručena jest mnohými závažnými a nezvratnými doklady dějepisnými. Jinak se věc má vzhledem dvou ostatních svrchu jmenovaných kostelů. Že v Staré Boleslavi za nejstarší doby a sice ještě dříve, než z ní Boleslav I. pevný hrad učinil, již zbudován byl kostelík sv. Klementa mučeníka, toť listovnými pamětmi není zjištěno, ale spočívá na starodávné pověsti a na důmyslných domněnkách, kterých teprv za našich dnů bystrou myslí svou se dopátral slovnatý znatel starožitností a práva Českého dr. Hermenegild Jireček.

Vedle kostela sv. Václava na jižní straně nachází se tedy až podnes v Staré Boleslavi kostelíček čili kaple sv. Klementa, mučeníka a papeže, jehož výroční svátek dne 23. listopadu se svěť. Kostelík tento jest velmi zajímavá památka stavitelství Romanského v Čechách. Dle úsudku znalců starožitností stavebních pochází tento kostelík z jedenáctého století. Dal-li jej ten-

kráte kníže Břetislav vystavěti, neb někdo jiný, a v kolikátém roce se to asi stalo, o tom všem nemáme žádných zjištěných zpráv. Er. Vocel pravil sice, že r. 1099 byl založen, neudal však pramen, odkud tuto zprávu vzal.*) Ale K. V. Zap vyslovil domněnku, že na témž místě, kde nyní kostelík Svatoklementský stojí, již před jedenáctým stoletím, v nejstarší tedy době Staré Boleslavi, stávala bezpochyby jiná kaple na počest sv. Klementa zbudovaná. Listovními doklady nedá se to ovšem zjistiti, poněvadž jich nestává; avšak důvod, kterým K. V. Zap svou domněnku podpírá, zdá se nám býti dosti závažný. Praví totiž: Založení této kaple ke cti sv. Klementa, papeže, jehož svaté ostatky naši apoštolové Cyrill a Method z Chersonesu vyzdvihli, a jehož čest v zemích od nich pokřesťaněných rozšiřovali, vede nás na myšlénku, že i v Staré Boleslavi, v začátcích křesťanstva, stánek Boží ke cti toho svatého, jako na jiných místech postaven byl.***) S ostatek nepochází domněnka ta původně od K. V. Zapa; neboť již Boh. Balbin praví: „Od koho tato kaple byla založena, nedá se s jistotou povědět; někteří znalcové našich starožitností mají za to, že za časů sv. Cyrilla a Methoděje byla vyzdvížena.***)

Zde uvedeme ještě jeden doklad tomu nasvědčující, že kostelík Svatoklementský v Staré Boleslavi za časů našich apoštolů Slovanských založen byl. Herm. Jireček upozornil před několika lety†) na ten pamětihodný úkaz, že ve všech vlastech, na kteréž se vztahovalo působení sv. Cyrilla a Methoděje ve století devátém, nalézají se četně zasvěcené chrámy sv. Klementu, papeži a mučeníku. Jak známo, nalezl sv. Cyrill, tenkrát ještě Konstantin zvaný, ostatky sv. Klementa v Chersonesu. Když se pak s bratrem svým Methodějem z Cařihradu na Moravu odebrali, přinesli tam s sebou tyto sv. ostatky. Na Moravu ubírali se z říše Byzantinské přes knížetství Blatenské (v nynějších Uhrách) na Velehrad, kdež meškali výše tří rokův a beze všeho pochybenství působení měli také na Čechy. Odtud šli zase přes knížetství Blatenské k Vlaským Benátkám a z Benátek brali se dále do Říma, kde jich papež Adrian veleslavně uvítal. Herm. Jireček praví pak takto dále: „Máme jisté stopy, že kudy se sv. Cyrill a Methoděj s těmi ostatky brali, všude po nich kaple a kostelíky Klementsské zůstaly, jako: V Chorvátsku, v okrese Koprivnickém v osadě Kelemen (t. j. Klement) zvané. — V Uhrách v osadě

*) Památky arch. D. II. str. 20.

**) Památky arch. D. II. str. 349.

***) Eptome Hist. Bol. I. VI. pak 57.

†) Památky arch. III. str. 229 atd. a Slov. Právo I. str. 116.

Heiligenbrunn zvané, v okrese Německého Novohradu ležící; pak v osadě Būk v diecési Raabské a v Močonku, blíž Staré Nitry na Slovensku. — Na Moravě u Osvětima nedaleko Velehradu a v Lipůvce na dráze z Brna do Čech. Kaple a kostelíky Svato-klementske rozmnožily se rázem po celé zemi České; nejprvé na dráze od hranic Moravských ku Praze: Na hradě Litomyšli, na hradě Hradci (nyní Králové), v Dobřenicích mezi Hradcem a Chluncem, v Salské, kděž starý dvorec knížat Českých býval, na Levém Hradci, na Vyšehradě, na Opyši hradu Pražského. Z prostředku země České šířilo se zakládání kostelů ke cti sv. Klementa na vše strany: Jsou a byly v Staré Boleslavi, v Bubnech u Prahy, v Odoleně Vodě u Prahy, v Chlumčanech blíž Citolib, v Chrástě u Budyně, v starých zaslých Murách u Doksan nad Ohří, na Hradišti nedaleko Poříčí Sázavského, v Mirovicích a konečně na Práchni. Zálíbení toto v kostelích Svatoklementských nemohlo pocházeti než z první doby křesťanstva. Bavorští duchovní zakládali v zemích na křesťanství obrácených nejraději kostely sv. Ruperta, Emerana, Urbana, Osvalda, Mauricia, Štěpána, Petra; kde působili sv. Cyrill a Methoděj, rozšířilo se zakládání chrámů ke cti sv. Klementa.“

Dle těchto bystromyslných úvah a poznámek p. Jirečkových patřil by tedy i Staroboleslavský kostelík sv. Klementa do počtu těch starobylých kaplí čili kostelíků, jež za časů našich sv. apoštolů Slovanských a sice od nich samých byly založeny. A s touto domněnkou shoduje se též pověst starožitná, v Staré Boleslavi až podnes kolující, že totiž sv. Methoděj na témž místě, kde dotčený kostelík stojí, sedával a lid vyučoval, jakož jsme již dříve o tom zmínku učinili.

Nejdrahocennější však památka na našeho sv. věrozvěstce Methoda, která se až podnes ve Staré Boleslavi přechovává, jest zázračný kovový obraz Matky Boží, v Čechách od dávných časů již pod jménem „*Falladium země české*“ t. j. „Ochranný obraz země české,“ vůbec známý.

O původu tohoto milostivého obrazu Mariánského koluje více pověstí, které se v podrobnostech, jako se to u pověstí obyčejně sbíhá, od sebe liší, ale které se všechny v tom shodují, že obraz ten ve zvláštním styku byl se sv. Methodem, se sv. Ludmilou a se sv. Václavem. Nejrozšířenější pověst zní takto: Když kníže Bořivoj od sv. Methoda na Moravě byl pokřtěn a se do Čech navrátil, přišel pak i sv. Method do Čech, vyučil manželku Bořivojovu, nápotomní sv. Ludmilu, ve víře křesťanské a křest sv. jí na Mělníku udělil. Ludmila oddavši se celým srdcem svým

všude křesťanské, dala hned modly své, jež jako pohanka ctívala, roztlouci. Některé z těchto model byly z drahých kovů zhotoveny, zvláště pak připomíná se jedna modla, jež Krosina sloula a celá z ryzého zlata byla upravena. Tyto tedy rozličné částky bývalých model dala sv. Ludmila obnům rozlísti, z čehož zvláštní směsice kovová povstala. Z této kovové směsice dala pak sv. Ludmila rozličné náčiní při křesťanských službách Božích potřebné, jakož i některé domácí nádoby zhotoviti, a mezi jiným i dotčený obraz Matičky Boží, což se dle pověsti na radu a dle návodu sv. Methoda stalo, který ve věcech uměleckých sběhlý byl. Před obrazem tím, jež sv. Method posvětil, ctívala napotom sv. Ludmila po celý čas živobyti svého Matičku Boží, a měla jej také při své mučnické smrti u sebe. Po sv. Ludmile zdědil obraz ten sv. Václav, který jej z veliké úcty k Matičce Boží vždy při sobě na prsou svých nosíval. Když pak sv. Václav smrt mučnickou v Staré Boleslavi podstoupil, byl i tento obraz krví jeho mučnickou zbrocen. Dva z vrahů sv. Václava, spatřivše obraz ten na prsou jeho, vzali jej hned s sebou a zakopali jej v podhradí Staroboleslavském na jednom poli, kde napotom po dlouhá léta spočíval, až konečně opět v století 12tém byl nalezen. Tak vypravuje jedna pověst, ku které Boh. Balbin ještě následující zprávu dodal*): „V chrámu Staroboleslavském nachází se oltář sv. Kosmy a Damiana, který sice není původu velice starého, avšak dosti důležité svědectví o tom vydává, že posvátný obraz Marianský pochází od sv. Cyrilla a Methoda. Jest totiž na tomto oltáři sličně vyobrazen sv. Cyrill a Method, kterak dotčený obraz Marianský do rukou sv. Ludmile vkládají.“ A podobná památka zachovala se v též svato- Václavské basilice čili v témž kollegiatním chrámu sv. Kosmy a Damiana až po dnešní den. Na postranním totiž oltáři sv. kříže, jež v střední lodi basiliky se nachází, a na němž se obyčejně i nejsv. Svátost ve svato- stánku přechovává, stojí dvě dřevené, pozlacené sochy, sv. Cyrilla a Methoda v biskupském rouchu představující. Socha sv. Methoda stojí na pravé oltářní straně, kde kněz evangelium při mši sv. čítá, a v rukou svých drží sv. Method obraz Matky Boží Staroboleslavské právě tak, jakoby jej uctivě a veřejně chtěl okazovati aneb někomu podávati.

Dle jiných pověstí nebyl milostný obraz Staroboleslavský ulit z ztroskotaných model pohanských, ale sv. apoštolové naši Cyrill a Method přinesli jej již s sebou z řecké země na Moravu,

*) Historia Boleslav. libr. VII. cap. III. pag. 9.

a sv. Method daroval jej napotom sv. Ludmile, když ji ve věře křesťanské byl vyučil a pokřtil. Po její smrti náležel pak obraz ten sv. Václavu a přihodilo se s ním tak, jak pověst na prvním místě tuto uvedená vypravuje.

Jiná pověst vypravuje opět, že bl. Podivín dvořenin sv. Václava po smrti tohoto dědice českého dotčený obraz s prsou jeho odňal, jej u sebe jako drahocennou památku choval, a když napotom sám do blízkého lesa od vrahů zavlečen a oběšen byl, odhodili a ukryli vrahové jeho tentýž obraz právě na tom místě, kde později po letech byl nalezen. Jiná však pověst zase dokládá, že bl. Podivín sám posvátný obraz Rodičky Boží do země zakopal, aby od pohanů zneuctěn nebyl, a že jej právě na témž místě zakopal, kdež později nalezen byl. V kollegiálním chrámu Staroboleslavském u sv. Kosmy a Damiana zavěšen jest až podnes na jednom pilíři u oltáře sv. kříže obraz na němž představen jest bl. Podivín, kterak milostný obraz Rodičky Boží v rukou svých drží a na tom jest, do země jej zakopati.

V starých nábožných knížkách lze se dočísti ještě jiných podobných pověstí,*) které se v jednotlivých podrobnostech od sebe sice liší, ale v tom se vždy shodují, že milostivý obraz Staroboleslavský v rukou sv. Methoda, sv. Ludmily a sv. Václava jednou se nalézal.

Co se pak kovu týče, z kterého obraz ten zhotoven byl, opakují to četní spisovatelé, jenž od věku 17ého až do věku nynějšího o něm psali, že není ulit z ryzého zlata neb stříbra, aniž z nějakého jiného kovu samorostlého, nýbrž z jakési směsice rozličných kovů, zlata totiž, stříbra, mosazu atd. Boh. Balbin nazývá tuto kovovou směsici kovem korintským (aes Corinthicum**) a spolu také vykládá, co vlastně dle zpráv starých spisovatelů latinských tímto kovem se vyznačuje. Když totiž staří, pohanští Římané přebohatého a překrásného města řeckého, jmenem Korint po dlouhých válkách dobyli a je zapálili, teklo při tomto požáru rozlité zlato, stříbro a mnohé jiné kovy v potůčcích do blízkého moře. Později vybírali opět z moře tuto směsici kovovou, která jakési zbledlé, nažloutlé a oku velmi příjemné barvy byla. Mnohým Římanům se tak velice zalíbila, že si jí nad zlato vážili.***) Tato tedy směsice kovů rozličných nazývána byla kovem Korintským, a poněvadž milostivý obraz Staroboleslavský dle řečených pověstí

*) Viz ku př. knížku sepsanou Janem Ig. Dlouhovským z Dlouhé Vsi pod názvem: Zdobroslavček na poli požehnaném str. 17. a 18.

**) Histor. Bolesl. lih. VII. cap. 2. pag. 6.

**) Jak udává Plinius Histor. natural. libr. 34. cap. 2.

z jakési podobné směsice kovové ulit byl, proto se o něm často-krát psalo, že z kovu Korintského zhotoven jest. Kašpar Arsenius z Radbuzy, děkan kapituly Svatovítské na hradě Pražském, o němž záhy budeme více vypravovati, praví ve spisu svém, že ještě za jeho času (t. j. v první čtvrti století sedmnáctého) v pokladnici kollegiálního kostela Staroboleslavského pohárek čili kalíšek býval, který z téhož kovu zhotoven byl, z něhož milostivý obraz Marianský ulit jest. Pohárek ten nazýval se vždy pohárkem sv. Václava, poněvadž ho dle ústního podání sv. Václav za živobytí svého sám užíval. O témž pohárku činí ještě více jiných spisovatelů zmínku, kteří jej na své vlastní oči v Staré Boleslavi viděli; nyní ho tam více není a také žádný udati neumí, kam se poděl, když ze Staré Boleslavi zmizel. Starší spisovatelé vypravují, že mimo to zcela podobný a z téhož kovu zhotovený pohárek býval také na Mělníce, který vůbec pohárkem čili kalíškem sv. Ludmily nazýván byl. O tomto Mělnickém pohárku zmiňuje se výslovně starý český spisovatel Bohuslav Bílejovský z Malína, kněz pod obojí, jenž r. 1537 v Norimberku „Kronyku Českou“ tiskem vydal, v níž dokázati chtěl, že prý v Čechách přijímání pod obojí způsobou obyčejem bývalo od samého počátku křesťanství, za kterou příčinou se také, ač marně, na dotčený pohárek sv. Ludmily odvolával. Bedřich Schuberth podává ve svém spisku „Mělník a jeho památnosti“ o témž pohárku následující zprávu: „Podle starších pramenů byl na počátku XIV. století v Mělníku, a sice buďto v děkanském kostele aneb v kapli zámecké také kalich, o kterém se soudilo, že se z něho první křesťanské kněžně sv. Ludmile při přijímání požeňnané víno podávalo. I kněz podobojí a letopisec Bohuslav Bílejovský byl toho mínění, a jednou téhož kalíšku i při mši svaté použil. Kdy a jak se ztratil, není známo.*) Dle zprávy Boh. Balbína bývalo prý za starých časů v kollegiálním chrámu Staroboleslavském více kalichů mešních, křížův a také jiných nádob kostelních, které z téhož kovu Korintského ulity byly, jako milostivý obraz Matičky Boží.

Proti pověsti té, že sv. Cyrill a Method milostivý obraz Staroboleslavský z Cařihradu čili vůbec z říše Byzantské s sebou byli přinesli, namítali již v sedmnáctém století někteří, jakož z Boh. Balbína vysvitá,**) že prý obraz ten do sebe nemá obyčejný ráz Marianských obrazů řeckých, zejména pak, že Ježíšek na něm není rouchem přioděn, jako na řeckých obrazech z teh-

*) Mělník a jeho památnosti str. 35.

**) Histor. Bolesl. lib. VII. cap. II pag. 5.

dejších časů pocházejících přioděn bývá. Boh. Balbín poukazuje však opět na leckteré známky, kterými se obraz Staroboleslavský jaksi podobá známým obrazům Marianským, které dle tradice sv. evangelista Lukáš maloval, a které řeckého rázu do sebe mají. Dále se odvolává Balbín i na to, že sice na starobylych ruských a rutenských obrazech Ježíšek vždy bezvýmínečně jest rouchem přioděn, ale že v ohledu tom leckteré starobylé obrazy řecké i výminku činí. Jiní posuzovatelé pověstí Staroboleslavských opět za to měli, že sv. Cyrill a Method obraz dotčený z některé z těch rozličných zemí s sebou přinesli, v nichž se dříve, nežli na Moravu přišli, byli zdržovali, a že tudýž obraz Staroboleslavský za tou příčinou úplný ráz řeckých neb ruských obrazů Marianských do sebe nemá. Ale domněnka ta, že milostivý obraz Staroboleslavský původně ulit byl v Čechách a sice návodem sv. Methoda z kovových bůžků pohanských, jež sv. Ludmila jako pohanka ctívala, byla ve věku sedmnáctém nejrozšířenější a pokládala se také za pravdě nejpodobnější.

Na Mělníku a okolí tamním kolují až podnes mezi lidem živé pověsti, že posvátný obraz Matky Boží Staroboleslavské tam na Mělnice, návodem sv. Methoděje byl z dotčených kovů ulit, a sice hned tenkrát, když tam na bradě Mělnickém sv. Method kněžnu českou Ludmilu byl pokřtil. Sv. Ludmila pocházela totiž z rodu vojvod Mělnických, kteří tenkrát vojvodové Pšovští slouli, a tam také svůj hlavní hrad, Pšovany čili Pšov zvaný, mívali, kdež se sv. Ludmila narodila, a kdež i v pozdějších letech, když za hlavního knížete českého Bořivoje již provdána byla, ráda se zdržovala. Vešlo také ode dávna v obyčej, že Mělničané posvátný obraz Matky Boží Staroboleslavské vždy po výtce nazývali „naše Matka Boží,“ a lid tamní jej až podnes ještě tak nazývá. Proto také od dávných let sama obec staroslavného Mělníka každoročně zvláštní pouť z Mělníka a z tamního okolí, a sice na obecné útraty do Staré Boleslavi zařizovala, při které pouti jednotliví majitelové vinic víno Mělnické ku mši sv. za obět Matce Boží Staroboleslavské přinášivali.

Článek druhý.

První tiskem uveřejněnou zprávu o vynalezení svato-Methodějského obrazu Matky Boží Staroboleslavské sepsal Kašpar Arsenius od Radbuzy. Závažnost tohoto muže. — Jeho doslovná zpráva, kterak posvátný obraz byv okolo r. 1160 vyoran na poli a jinam odnesen, pětkrát se vrátil na totéž místo, kde původně byl nalezen. — První kaplička Mariánská ve Staré Boleslavi a vznik poutí. — Smutné osudy Staré Boleslavi ve válkách husitských a nápotomních dobách utrakvistických. — Kterak katolická šlechta česká v 16. století o svatyni Staroboleslavskou se starala a ji navštěvovala. Velikolepé procesy z Prahy do Staré Boleslavi r. 1608, když víře katolické v Čechách a jazyku našemu největší nebezpečností od protestantismu hrozilo. — Svato-Methodějský obraz Matky Boží ve Staré Boleslavi pokládán a ctěn jakožto „Palladium země české.“ — Základ nové a velikolepé svatyně Mariánské v Staré Boleslavi od císařovny Anny, choti Matiaše II. — Dovršení stavby té od šlechty české.

O vynalezení téhož milostivého obrazu nemáme žádných jiných zpráv po ruce, než které se ústním podáním v zbožných pověstech mezi lidem udržely a které teprv, pokud víme, v první polovici věku sedmáctého sepsány a tiskem vydány byly. První spisovatel Český, který je v jakési souvislosti zaznamenal a tiskem uveřejnil, byl muž na slovo vzatý a velice závažný, který si v dobách přetěžkých o církev katolickou v Čechách, zejména pak o hlavní chrám celé země České nevšedních zásluh vydobyl. Byl to děkan kapituly Svatovítské Kašpar Arsenius z Radbuzy, o němž J. T. Berghauer následující pamětní zprávu v archivu dotčené kapituly nalezl, a také uveřejnil*): „Kašpar Arsenius z Radbuzy, rodem z Plzně, hlavního chrámu děkan a generální vikář arcibiskupa Pražského. Bylť to muž velice pilný a bedlivý, práv kapitolních, chrámových jakož i náboženství katolického vůbec horlivý zastavatel a tehdejších kacířů přístrach. Byl velice jadrným kazatelem a spisovatelem, který vlastnoručnými rukopisy a listinami po sobě zůstavenými archiv metropolitní bohatě opatřil a rozmnožil. Ztracené zboží chrámové a kapitolní úsilovnou pilností vyhledával, přerušená nadací obnovoval. Kněžstvo k dobрым mravům vzdělával. K chudým byl dobročinný, k chrámům Páně a k všelikým zbožným podnikům velice štedrý. Poklad chrámu Svatovítského, knihovnu, archiv střežil se zvláštní umělostí po celý onen nad míru bouřlivý čas povstání. Zemřel dne 13. září 1629.“ Tomáš Pešina z Čechorodu podává též o Kašparu Arseniovi podobný úsudek, ku konci kteréhož takto praví: „Jemu

*) Protomartyr poenitentiae. Tom. I. pag. 319.

má co děkovati metropolitání kostel, že sv. ostatky a jiné posvátné nádoby přese všecko násilí a bezpráví nepřátel byly zachráněny.“ Tomáš Pešina uvádí také na více místech svého spisu rozličné úryvky z denníku, jež děkan Arsenius o bouřlivých událostech tehdejšího času sám spisoval. Nuže tedy tento závažný a zasloužilý muž vydal tiskem v řeči české a také v řeči latinské zvláštní knihu o Rodičce Boží, ve kteréž mimo jiné o původu a o vynalezení posvátného obrazu Staroboleslavského, jakož i o vzniku veřejné účty k němu poněkud zevrubněji jedná. Kniha jeho česká byla dvakráte vydána tiskem. Druhé vydání vyšlo v Praze 1629. V kterém roce první vydání vyšlo, není nám známo, poněvadž jsme se přese všecko hledání žádného výtisku dopřít nemohli. Název knihy zní takto:

„Pobožná knížka o Blahoslavené Panně Marii a přečisté Rodičce Syna Božího: a o divích, kteříž se dějí před jejím obrazem v Staré Boleslavi: nábožným poutníkům a jiným křesťanům velmi užitečná. Od důstojného kněze Kašpara Arseniusa z Radbuzy, kostela sv. Víta na hradě Pražském děkana a arcibiskupství Pražského officiala. K žádosti mnohých věrných křesťanův v nově sepsaná. Vytištěna v Starém Městě Pražském u Pavla Sešia. Léta Páně 1629.“ — Na druhé stránce jest obrázek dřevotiskový zázračného obrazu Bl. Panny Marie s Latinským nápisem: Dignare me laudare te Virgo sacrata: Da mihi virtutem contra hostes tuos. Spisovatel věnoval knížku tu pánům Vilému Slavatovi, vladaři domu Hradeckého a Jaroslavu Bořitovi z Martinic. V předmluvě své praví Arsenius hned na druhé stránce takto: „Poněvadž pak v Staré Boleslavi jest kostel k poctivosti a pod jménem Blahoslavené Panny Marie Matky Boží, do kteréhož veliké množství lidu křesťanského z rozličných stran království tohoto českého, pro pobožnost toho místa, a pro rozličné divy, kteréž tu Blahoslavená Panna ukazuje, již od dávného času přichází, a obzvláště z měst Pražských ty dni mezi ochtábem Nanebevzetí Panny Marie, každého roku s slavnou processí, a s velikým náboženstvím věrní křesťané obojího pohlaví tam vycházejí a putují, a mnozí z nich divná dobrodíní Božská tu přijímají: vida an až posavád žádný nebyl, kterýž by to všecko ve spis uvedl: z té příčiny já, kterýž od mladosti mé vždycky jsem byl služebníkem Nejblahoslavenější Panny Marie a budu ještě (Bohda) až do poslední hodiny života mého, abych k ní svou lásku a pobožnost ukázal, umínil jsem o ní, s pomocí Boha všemohoucího, některé přední věci, první již dávno všemu světu známé, ke cti a chvále jména jejího psáti, a je do tohoto krát-

kého sebrání pojíti: mnohým sice, vím o tom, nevděčný, ale mnohým také k poznání hodný a užitečný. Podlé toho též, aby dotčený její kostel v Staré Boleslavi vždycky ctěn byl, a lidé tím raději do něj chodili, jej sobě poručený měli, chci k prospěchu a k potěšení poutníků, o začátku a způsobu putování věrných křesťanův do téhož kostela, oznámiti. Naposledy ňi divy a zázraky, kteréž tam k vzývání té nejvelebnější Panny již od mnoha let k zdraví lidskému Pán Bůh ukazovati ráčil, mímim připomenouti.“ Celá kniha sestává z 15 kapitol. V jedenácte kapitolách jedná spisovatel o výtečnostech Matky Boží a o její účtě vůbec. Teprv v kapitole 12. jedná o milostivém obrazu Staroboleslavském, a kapitola ta jest nadepsána: „Kdy a kterak putování k obrazu Blahoslavené Panny Marie do Staré Boleslavi začalo,“ a zní doslovně takto:

„Za panování krále Vladislava, okolo léta 1160, putování k obrazu Matky Boží v Staré Boleslavi tímto způsobem se začalo. Byl v Staré Boleslavi nějaký pracovitý a robotní člověk, Matky Boží (jakž tu těch časův i jiní všickni byli) veliký milovník: ten na tom místě, kdež nyní jest Matky Boží kostel a veliký oltář, měl pole neb dědinu, kteroužto dědinu oraje, když na to místo velkého oltáře přišel, zastavili se koně, od toho místa zpátkem postoupali, a pluhu dále táhnouti nikterakž nechtěli. A když tu voráč na tom místě těžce s koňmi pracujíc dlouhou chvilu stál, pravil sám k sobě: Něco tu divného jest. A bijíce koně aby táhli, vtekl tůze radlici do země, a hle maličký k stříbru neb mosazu nápodobný obraz Blahoslavené Panny Marie a obraz Syna jejího Pána Ježíše, an ho chová na svých rukách, jemu se zjevil a ukázal. Kterýž uzřev, podivil se, a nevěda od koho, aneb kdy by tu zakopán byl, vzal jej s úctivostí, a do domu svého nesl. Na ráno chtě ten obraz ohledati, nikdež ho více nespatrioval: jakž pak k práci své ven na pole vyšel, obraz ten na témž místě, kde jej prvé vyvoral, spatřil. Vzal jej do domu po druhé, a opět následující noc na to místo sám se navrátil. Vzal jej i po třetí, a stalo se tolikéž. I divil se tomu velice, a rozmejšlejíc se nad tou věcí, a srozuměv tomu, že by tu nějaká moc Boží byla, vidělo se mu, jakž i náleželo, aby takový obraz dal do kostela. Vzal jej tehdy z toho místa, šel s ním k děkanovi a k kanovníkům kostela sv. Václava v Staré Boleslavi, a vypravujíc jim, co se tu přihodilo, dal jim ho do kostela k schování. Ale divná věc, i z toho kostela na dotčenou dědinu, na též místo, jednou i po druhé se navrátil. Tu ti nábožní a Boha bojící kněží, věc tu u sebe rozvažujíce, jedni k druhým pravili: Jistě div

Boží jest toto, že obraz tento již po tolikráte na to místo sám se vrací, bezpochyby, že Blahoslavená Panna Maria to místo sobě oblíbila, a na něm ctěna býti chce. Protož snesše se na tom všickni, dali na témž místě k poctivosti jména jejího kapličku kamennou postaviti, aby v ní obraz ten poctivě chován a ctěn byl. To když uslyšeli všickni okolní obyvatelé, jaký to div Pán Bůh ukázati ráčil, počali ten obraz a to místo v veliké vážnosti a poctivosti míti, a mnozí znamenitější, a zvláště ti, jenž byli milovníci Blahoslavené Panny Marie tam přicházejíce, nábožně se modliti, a ctíce v tom obraze tu, kterouž vyznamenává Blahoslavenou Pannu, pravili: Tys Matka Boží, tys naše milostivá před Pánem Bohem přímluvnice: tebe ctíti a chváliti budeme, my, i naši budoucí na věky. A když to pomalu den ode dne v okolních končinách, po vsích a městech se rozlašovalo, mnozí lidé, a mezi těmi někteří nemocní k spatření toho obrazu tam přicházeli, a nějakou pomoc odtud očekávali. Aniž v naději své zklamání byli. Neb místa toho pobožnost a svatost tělům zdravým zdravou mysl, neduživým pak uzdravení nemoci dávala. Mnozí také ve všelijakých ouzkostech a těžkostech postavení, na pouť k Matce Boží do té kapličky se slíbili a putovali a mnozí z nich v svých modlitbách bývali od Pána Boha uslyšáni, tak že začkoli z víry a pokory právě žádali, bylo jim pomoheno. Odtud potom přišlo, že častokráte v houfích lidé do té kapličky putovali, netoliko muži, ale i ženy a panny i děti, obojího pohlaví, duchovní i světská: a téměř každý z nich přicházeje tam, svou pobožnost nějakým darem prokazoval. Někteří pro milost, kterou měli k Matce Boží, obětovali vosk, někteří peníze aneb roucha, aneb jiné divné věci pokorným srdcem přinášeli. Žádný před obličejem Božím, který tu divné věci působil, s prázdnýma rukama se neukázal, ale jeden každý, seč býti mohl, ke cti a chvále Matky Boží nějakou obět učinil. Odkavád vidouce nábožní správcevé té kapličky, že to vůlí Božskou se začalo, bojíce se vůlí Božské protiviti se, z těch offér a obětí věrných křesťanův dali tu kapličku rozšířiti, udělavše z ní kostel: kterýž že pro množství poutníkův, jenž tam těchto časův dvakrát nejméně každého roku s slavnou processí, s velkým náboženstvím, s pokorou srdce a láskou k Pánu Bohu, z okolních měst a vesnic přicházeli, ještě malý byl; jest nedávných let nemálo rozšířen a zveleben. Že pak tu při obraze Blahoslavené Panny Marie, jak z počátku, pak i potom, mnozí a částí dále se divové, a mnoho lidí od rozličných nemocí uzdraveno bylo: zprávu o tom činí toho lidé starožitní, kteříž posavád jsou živi, aneb nedávno zemřeli:

ale že pro sprostnost aneb nedbalost popsání nebyli, a lidé aby je v své paměti snášeli, na to nedbali, protož mnoho, jestoby bylo hodné paměti, což se tu dalo, přišlo v zapomenutí. Kostel pak toho času vystavený z offěr a z obětí dobrých a pobožných křesťanův, jest na svědectví divův činěných až do dnešního dne. Odkud pak, neb kterak ten obraz na to pole se dostal, z zprávy starých lidí a z kostelních pamětí se nachází: že ten obraz byl jest sv. milého Václava, jemuž on každodenně náležitou počestnost uděloval a jej také jakožto horlivý milovník Blahoslavené Panny Marie často při sobě nosil. Jako i tehdyž, když pro víru Krista Pána mučednictví v Staré Boleslavi trpěl, ti dva lotříkové Styrsa a Hněvsa, kteří jej nemilostivě bítí a mordovati pomahali, spatřivše při něm takový obraz, jej od něho vzali, a na svrchu dotčeném poli (neb blízko jest od téhož místa) potupně, aby snad tudy jejich nešlechtnost vyjevna nebyla, zakopali. Kdež zůstával tak dlouho zakopaný, až od toho voráce, o němž napřed oznámeno, byl nalezen. Žeby pak dotčený obraz sv. Václava byl, tomuto i toto za důvod jest, že při kostele Staroboleslavském spatřuje se až podnes koflíček sv. Václava, právě z podobného kovu (o němž jakýby byl žádný z průběžův viděti a poznati nemůže), z jakéhož jest jmenovaný obraz Blahoslavené Panny Marie; kteréhožto koflíčku on k nápoji užíval, a z něho také ten večer, nežli smrt umučení svého trpěl, spolu sedícím za stolem služebníkům svým, aby milost sv. Michala Archangela, aby jak duši jeho, tak i jejich duše donesl do příbytku věčného, laskavě připil. Z čehož snadno sonditi se může, že poněvadž ten koflíček spolu s obrazem z jednoho a sobě podobného kovu jest, že týž obraz Blahoslavené Panny měl jest sv. Václav. Jakož pak tomu nábožně věriti se může a má.“

Z tohoto jednoduchého, nelčeného vypravování vysvítá, že se ve zbožných pověstech o vynalezení milostivého obrazu Staroboleslavského hlavně na dvě věci váha klade. První z těchto dvou věcí jest, že milostivý obraz, byv na poli vyorán, pětkrát se na totéž místo zázračně navrátil, až z toho všem patrnó bylo, že Matička Boží na témž právě místě a ne na jiném chce vzývána a ctěna býti. Druhá vynikající věc jest, že úcta témuž obrazu milostivému vzdávaná z počátku jen na lid obecný se obmezovala; neboť jen skromná kaplička na témž místě byla zbudována, a později z dobrovolných příspěvků jen jakýsi skrovný kostelíček. Zcela podobné dvě stránky vynikají velmi často při vzniku jiných poutnických svatyní Marianských. Rodička Boží vyvolí si jako královna nebes a země a naznačí místo, na němž

ctěna a vzývána býti chce. Dle dějepřavy biblické vyvolil si Hospodin Bůh sám také některá místa zvláště k tomu účelu, aby se mu na nich oběti přinášely. Skromná pak kaplička, a napotomní skromný kosteliček z almužen zbudovaný, upomíná na to, že Rodička Boží, jako sám Pán Ježíš na pokoře, na skromnosti hlavní své zalíbení má, a že jen na základě této ctnosti každý podnik k časnému a věčnému blahu člověka může trvanlivě prospívati, tak jako hluboká pokora Marie Panny přední toho byla příčinou, že si ji Syn Boží za svou matku vyvolil; „Hospodin vzhledl na pokoru dívky své“ pravila Rodička Boží sama o sobě. Napotom ji však Hospodin opět tou měrou po celém světě oslavil a vyvýšil, že žádný svatý a žádná svěťice Boží podobné úcty nepožívá, jako Rodička Boží; „od této chvíle blahoslaviti mne budou všickni národové,“ pravila opět sama Rodička Boží. Tomuto tedy vývoji převeliké oslavy Rodičky Boží vůbec, podobá se i vývoj veliké úcty a oslavy, kteréž se milostivému obrazu Staroboleslavskému v pozdějších stoletích dostalo.

Od století 12ého, až do druhé polovice století 16ého jsou nám příběhové téhož obrazu takřka úplně rouškou zastřeni, že o nich jen z pověstí chudické zprávy máme, jako ku př. tu, že sv. Jan Nepomucký před umučením svým k témuž posvátnému obrazu putoval a se tam na smrt svou připravoval.

O této pouti sv. Jana Nep. zachovaly se až podnes ve vikariátu Mělnickém tyto památky a pověsti. Ve vsi Krpy či Krby zvané, k nynější farnosti Řepinské náležející, byl již v dobách předhusitských kostel, sv. Janu Kř. zasvěcený. Dle pověsti navštívil tedy sv. Jan Nep. po své pouti do Staré Boleslavi tehdejšího faráře Krpského, který jeho dobrým přítelem byl, aby se i s ním rozloučil. V kostele tamním sloužil také sv. Jan Nep. mši sv. a na památku toho všeho založen byl v kostele Krpském postranní oltář na počest téhož Jana, u něhož se až podnes vždy zpívající mše sv. na svátek sv. Jana Nep. sloužívá. Hlavní příčinou nedostatku zpráv jest, že za válek husitských nejstarší listiny a zápisky Staroboleslavské, z kterých bychom čerpati mohli, na zmar přišly. Kapitola utrpěla v dobách těch, jakož i celá Stará Boleslav velkých ztrát a mnohých svízeli. Když války husitské počaly, hledala jedna část kanovníků Svatovítských útočiště své v Žitavě, a tam se také kanovníci Staroboleslavští za toutéž příčinou odebrali. R. 1421 byli již Pražané pod obojí posádkou v hradu Staroboleslavském; kterak a kdy se hradu tohoto zmocnili, o tom se nám zpráv zjištěných nedostává. Dějepiscové mají za to, že tak zvaní bratři Orebští hradu Starobole-

slavského dobyli. Táhnouce totiž z kraje Hradeckého pod vedením Hynka Krušiny z Lichtenburku Pražanům na pomoc proti králi Sigmundovi, vzali cestu krajem Boleslavským, kdež nejprvé klášter Hradištský rozbořili. Na svém dalším pochodu ku Praze dobyli bezpochyby i hradu Staroboleslavského, v němž se pak Pražané usadili. Pán Jan z Michalovic, příznivec krále Sigmunda, chtěl napotom tentýž hrad Pražanům odejmouti, avšak nepodařilo se mu to. Po bitvě u Lipan (1434) navrátila se kapitola ze Žitavy opět do Staré Boleslavi. Ale když po smrti krále Sigmunda (1437) nové bouře vypukly, nucena byla útočiště své až v Budíně hledati, kamž i poklad a starobylé listiny kapitolní a chrámové zavezeny byly. Listiny tyto nebyly však nikdy více do Staré Boleslavi navraceny; možná že v Budíně zůstaly a tam se konečně ztratily. *) Po navrácení svém z Budína měla kapitola za panování krále Ladislava (1453—1457) kratičkého oddechu; avšak za panování krále Jiří z Poděbrad (1458—1471), který straně pod obojí mnoho nadržoval, utrpěla pak kapitola velice mnoho, poněvadž se tak jako kapitola Svatovítská od pravého učení katolického odchýliti nechtěla. Hrad Staroboleslavský byl vojskem královským obsazen, a podhradí tamní dostalo se do rukou důvěrníka krále pána Jindřicha z Michalovic, jemuž panství Brandýské náleželo. Větší část zboží kapitolního přišla v cizí ruce, a kanovníci zdržovali se tou dobou dílem na Moravě, dílem v Budějovicích a také v Plzni. Napotom udály se i v obyvatelstvu Brandýském a Staroboleslavském velké změny náboženské. Po smrti pána Jindřicha z Michalovic (1463) stala se dědičkou panství Mladoboleslavského a Brandýského sestra jeho Majdalena, jenž provdána byla za pána Jaroše Tovačovského z Cimburka, bratra to proslulého pána Ctibora Tovačovského. Pan Jaroš Tovačovský, nejvyšší komorník království Českého, stál však v čele strany pod obojí, hrdě ustavičně odpor její proti straně katolické v zemi, a tudíž i na panstvích svých stranu pod obojí všemožně rozšiřoval. Jeho druhá manželka byla paní Johanka z Krajků. Paní tato zdědivši po něm dotčená panství, učinila napotom svého vlastního bratra Kunrata z Krajků dědicem panství Mladoboleslavského a Brandýského. Za času Johanky z Krajků staly se pak Mladá Boleslav a Brandýs hlavními sídly Jednoty pikhartské; Kunrát z Krajků byl též Pikarditům zcela oddán, a proto je všemožně rozšiřoval. Po smrti jeho r. 1542 zdědil syn jeho Arnošt dotčená panství a byl též velkým příznivcem Pikarditův,

*) B. Balbin Hist. Bolesl. libr. VI. cap. VI. pag. 31.

ale r. 1555 pozbyl panství Brandýského a sice za pokutu pro odpor svůj proti králi Ferdinandu I. v čas války Šmalkaldské. Od r. 1555 stalo se tedy panství Brandýské panstvím komorním a následkem toho stala se nejen v Brandýse ale i v Staré Boleslavi velká změna ve věcech náboženských.

Všechny tyto události od počátku válek husitských až do druhé polovice věku šestnáctého způsobily sice nemalé překážky, že se poutníci tak často a tak hojně na poutě do Staré Boleslavi ubírali nemohli, jako dříve. Ale kapitola Staroboleslavská zachovala vždy tak jako kapitola Svatovítská víru katolickou, a seč mohla pracovala o vzniku jejím. I když se Brandýs jedním z hlavních sídel Jednoty pikartské byl stal, nepřišla skromná svatyně Mariánská ve Staré Boleslavi v zapomenutí. Katolíci si jí i tenkrát vážili. Tomu nasvědčuje událost ta, že ku konci věku patnáctého český rytíř Jan Kapoun ze Svojkova svůj štít v tamním kostelíčku Mariánském dal zavěsiti, a že potomci jeho napotom i celý kostelíček, stářím již sešlý znovu dali vystavěti.*) Jakmile se pak panství Brandýské a tudyž i hrad Staroboleslavský do správy císařské dostal, pečovala kapitola Staroboleslavská bedlivě o to, aby rozličné bludy náboženské v tamním okolí po více let rozséváné opět byly vyhoštěny. V příčině té byli zejména bedliví: probošt Václav Franta, jenž se později stal světcem biskupem Pražským, dále nástupce jeho v proboštsví Staroboleslavském Petr Pěšín, rodem z Horšova Týna, bratr jeho Ondřej Pěšín, děkan Staroboleslavský, jakož i nástupce jeho Jiří Steinwasser od Jizery. Na žádost a pozvání těchto horlivých mužů přicházeli tenkrát začasť mimo jiné duchovní i někteří z Tovaryšstva Ježíšova do Staré Boleslavi, aby tam a v tamním okolí lid v křesťanské víře vyučovali. S oživením víry katolické v těchto krajích jakož i v Čechách vůbec, na němž ze všech stran duchovenstvo světské a řeholní pilně pracovalo, počaly se i poutě k milostivému obrazu Staroboleslavskému častěji než dříve vykonávati. Z Prahy docházela již ku konci věku šestnáctého dosti četná processí k témuž obrazu. Zejmena pak sluší poznamenati, že někteří členové starých panských rodin českých milostivý obraz Staroboleslavský rádi navštěvovali; byli to pánové z Kolovrat, z Martiniců, Berkové, Pernšteinstí a jiných více.

Avšak již ku konci věku 16ého a pak na počátku věku 17ého byly v Čechách za panování císaře Rudolfa II. (1576—1612) ne-

*) Balbin, Epitome, libr. V. cap. XIII. pag. 599.; Paprocký o stavu rytířském str. 68.

ustále a tuhé třenice mezi tak zvanými utrakvisty čili „stranou pod obojí“ a mezi katolíky, kteří se tenkrát „strana pod jednou“ způsobou totiž Tělo Páně přijímající, nazývali. Strana pod obojí nepřidržovala se však více, jako staří utrakvisté čeští kompaktátů Basilejských, ale sestávala z takových Čechů, kteří se německé víry Luteranské uchopili, a pak z tak zvané Jednoty bratrské, která se dílem učení Kalvinského, dílem bludů Píkhartův přidržovala.*) Tito tedy noví utrakvisté, spřátelivše se úzce s protestanty v Německu pracovali všemožně o to, aby protestantismu v Čechách úplná svoboda byla propůjčena a zaručena, což ovšem nejen na škodu víry katolické, ale také na škodu národnosti české bylo. K dosažení cíle tohoto naskytla se jim konečně r. 1608 dobrá příležitost, když Matišáš svého bratra Rudolfa II. s trůnu svrhnutí, a na něj sám zasednouti chtěl. I vynutili tedy na císaři Rudolfovi II., jenž právě ve velkých byl nesnázích, list královský čili majestát, kterýmž protestantům v Čechách úplná svoboda a všelijaké výsady byly propůjčeny. Majestát ten podepsán byl od císaře Rudolfa II. dne 9. července 1609. Strana katolická, sestávající jednak z Čechů, jednak také z Němců v Čechách zrozených, tušila to již tenkrát velmi zřetelně, že výsady a výhody, které se tímto majestátem protestantismu německému propůjčovaly, jen k větším ještě rozbrojům v zemi a konečně nejen ku škodě víry katolické, ale i ku škodě dědičných práv zemských a k ponížení království českého povedou. A že toto tušení nebylo nepodstatné, ukázalo se zjevně již po několika letech.

V těchto tedy smutných poměrech hledali katolíci pomoc u Boha, a sice skrze přímlovu nejsv. Rodičky Boží, obrátivše k tomu cíli a konci pozornost svou na milostivý obraz Marie Panny ve Staré Boleslavi, jehož horlivým ctitelem dle pověsti již náš milý sv. Václav býval, který zbožností a moudrostí svou nejen samostatnost země České, ale i národ Český před brozící mu záhubou zachránil. Ještě téhož roku, v němž majestát dotčený vydán byl, zařízeno bylo tedy, a sice dne 18. srpna velikolepé processí poutnické z Prahy do Staré Boleslavi, v němž se nejen obecný lid, ale i zámožní měšťané Pražští, mnozí šlechticové a také řeholní a světská duchovní hojně súčastnili, ačkoli se z počátku z více stran všelijaké námitky a překážky proti processí tomu činily. Poutnické processí toto uspořádali někteří kněží z Tovaryšstva Ježíšova, jenž tenkrát v chrámu Páně u sv. Jakuba na Starém městě Pražském od více již let česká kázání

*) Dr. Klem. Borový, Dějiny diecése Praž. str. 321.

drživali. Z tohoto chrámu vyšel pak dne 18. srpna celý, velikolepý průvod, v němž četní mužové, majíce v pravici své velkou berli poutnickou kráčeli. V čele průvodu byl jeden z kanovníků Svatovítských. Duchovenstvo konalo modlitby a zpěvy v řeči latinské; světská poutníci byli na dvě třídy rozděleni, z nichž jedna pobožnost svou v řeči české, druhá pak v řeči německé vykonávala, a tak též byly i kázání a ostatní pobožnosti v chrámu Marianském v Staré Boleslavi střídavě v obou řečích zemských konány. Hlavní úmysl a účel celé této pouti byl následující: Poutníci měli u milostivého obrazu Staroboleslavského Matičku Boží vroucně za pomoc vzývat, aby přimluvou svou u Boha nápomocna byla zemi České ve všech svízelných a potřebách, které ji tenkrát svíraly a víru katolickou ohrožovaly. Celé processí zdařilo se výborně, a skončilo se také druhého dne v největším pořádku. A při této pouti stalo se také ponejprv, že se zbožní předkové naši k milostnému obrazu Staroboleslavskému, jakožto k *ochrannému obrazu celé země české*, za pomoc utíkali, pročez tentýž posvátný obraz od této doby častěji nazýván byl „*palladium země České*“ t. j. *ochranný obraz země české*. V Praze, a vůbec v Čechách způsobila tato slavná pouť Marianská velikého dojmu nejen na katolíky ale i na jinověrce.

Od té doby konaly se pak na svátek Nanebevzetí Panny Marie každoročně slavné poutě z Prahy do Staré Boleslavi k obrazu milostnému, a od této doby obracela se pak čím dále tím větší pozornost na tentýž milostivý obraz, což i k tomu přispělo, že se v Staré Boleslavi nová velkolepá svatyně na počest téhož obrazu r. 1617 stavěti počala. Stalo se to následujícím způsobem. R. 1611 přiměli stavové čeští císaře Rudolfa II. k tomu, že se z panství poděkoval a všech zemí svých bratru svému Matiašovi postoupil, jehož si titěž stavové za krále českého zvolili. Nedlouho na to zvolen byl král Matiaš také za císaře německého. Matiaš, stav se králem českým, byl již 54 let stár, a teprv v tomto roce stáří svého se oženil, nemoha se dříve nikdy s bratrem svým císařem Rudolfem II. o nevěstu svou dohodnouti. Pojal sobě tedy za manželku příbuznou svou, dceru strýce svého arcivévody Ferdinanda tyrolského, jmenem Annu zrozenou r. 1585. Císařovna Anna byla od mladistvých let svých v duchu katolickém vychována a utvrzena. Matka její, rozená princezna Mantovanská, byla velice zbožná a založila v Inoměstí zvláštní klášter pro paní stavu šlechtického, do něhož pak sama vstoupila a v něm až do smrti své setrvala. Císařovna Anna pokládá se tedy za první zakladatelkyni chrámu Matičky Boží

v Staré Boleslavi. Chrám tento nebyl sice na útraty její zcela vystavěn, k tomu přispívalo mnoho jiných ctitelů posvátného obrazu Staroboleslavského, ale císařovna Anna přispěla dle zprávy Boh. Balbinem zaznamenané*) k tomuto účelu mnohem většími příspěvky než všickni, obětovavši několik tisíc dukátů, a ona prý také vlastně o tom rozhodla a se na tom usnesla, že nový skvostný chrám na počest posvátného obrazu Staroboleslavského dá vyzdvihnouti. Ostatek vydobyl si v této záležitosti velikých zásluh tehdejší probošt Staroboleslavský Jan Chrysostom Kilian, a tamní děkan David Drahovský z Horšteinu, a také někteří kněží z Tovaryšstva Ježíšova. Jos. Prok. Horčice vypravuje, že na rozkaz císaře Matiaše od r. 1616 dříví, vápno a peníze na stavbu nové svatyně Mariánské vykázány byly z důchodů panství Brandýského a Poděbradského, jakož tomu listiny v kapitolním archivu Staroboleslavském uložené nasvědčují. Stavitelem chrámu byl Jakub Devaccani, rodem z Itálie. Stavba chrámu počala skutečně r. 1617, ale hned roku příštího vypuklo v Praze povstání protestantských stavů českých, v němž pánové Slavata a Martinic z okna hradu Pražského do příkopu vyhozeni byli. Bylť to smutný počátek tak zvané 30leté války, která nesčetných útrap a soužení celé vlasti naší způsobila. Téhož r. 1618 dne 15. prosince zemřela císařovna Anna a dne 20. března 1619 zemřel i císař Matiaš. Stavba nové svatyně Mariánské ztratila tím svých hlavních podporovatelů. Avšak horlivost tehdejšího probošta Staroboleslavského Jana Chr. Kiliana nedala se tím zstrašiti, stavěl tedy dále a r. 1622 zakoupil k této stavbě, jakož i budoucím potřebám kapitoly Staroboleslavské od města Brandýsa kus skály v straně k Západu ležící za 65 kop grošů. Další stavby chrámu ujímali se všemožně titíž páni Vilém Slavata a Jaroslav Martinic, kteří byvše r. 1618 z okna hradu Pražského vyhozeni, zázračně ochranou Rodičky Boží na živobyťi byli zachováni. Tak dovršila se v krátké době aspoň budova chrámu nového, jemuž však ještě věže a vnitřní okrasy scházely. Mezi tím zuřila již tak zvaná válka 30letá, v níž nejen tato nová svatyně a chrám Svatováclavský ale i posvátný obraz Matičky Boží zvláštních pohrom a potupy přetrpěly, jakož záhy vypravovati budeme.

*) Histor. Boleslav. libr. VII. cap. 4. pag. 2.

Článek třetí.

Příběhy posvátného obrazu Matky Boží Staroboleslavské za války 80ileté, počínaje od r. 1632 až do 1638. — Svato-Methodějský obraz byl od protestantských žoldnéřů saských ukořistěn. — V Praze samé byl veřejně naproti šibenici vystaven, napotom do Lipska do zajetí zanešen, po sedmiletém zajetí vykoupen, a pak z Prahy r. 1638 do Staré Boleslavi přenesen v průvodu velice slavném, v němž se sám císař a král Ferdinand III. účastnil.

V měsíci červenci r. 1630 objevil se Gustav Adolf, král švédský, s vojskem svým v Pomorí, a ve spolku s německými protestanty počal bojovati proti císaři Ferdinandu II. Jsa muž velice ctižádostivý, chtěl nové protestantské císařství v Německu založiti na zříceninách víry katolické. Gustav Adolf padl sice r. 1632 v bitvě u Lützen, ale Švédové vedli válku tu napotom ještě až do r. 1648. V této době utrpěla země česká nevyslovitelné zpousty, veliké množství vesnic a měst bylo vydrancováno a spáleno, a na dva miliony obyvatelů zahynulo dílem hladem a nouzí, dílem pak barbarským ukrutenstvím, kteréž švédští a němečtí protestanté v Čechách provozovali.*) Hned tedy r. 1631, když Gustav Adolf katolické vojsko v bitvě u Breitenfeldu, nedaleko od Lipska byl porazil, vtrhl spojenec jeho, protestantský kurfirst saský s vojskem svým do Čech. V celých Čechách byla tenkrát jen malá hrstka vojáků císařských, kteří se s četným vojskem saským do boje odvážit nemohli. Hlavní velitel vojska saského, jménem Arnheim, táhl tedy beze všech překážek přímo ku Praze. Když vojsko protestantské dne 11. listopadu 1631 ku Praze přišlo, nezbyvalo Pražanům nic jiného, než aby města svá Arnheimovi pod jistými výminkami vzdali. Mezi těmito podmínkami byly i tyto: Předně, aby saské vojsko žádnému na živobytí a na zboží neškodilo; za druhé, aby se kostelům katolickým, klášterům a jiným osobám, na kteréž protestanté hlavně měli namířeno, v ničem neubližovalo. O splnění těchto podmínek nestarali se však Sasíkové mnoho, a řádili potom v Čechách vůbec dle libosti, plence, loupice a vyplašující obyvatelstvo z domů, kdekoli a jakkoli jen mohli. Z Prahy odvezli tenkrát četné, drahocenné věci do Saska, mezi nimi i bohaté sbírky po císaři Rudolfo II.

Saské vojsko vyjíždělo také často z Prahy na kořist a drancování do rozličných bližších měst a vesnic. Dne 24. února 1632 vyjeli si tedy dva saskí rytmistři, jakýsi Hrbovatý Řičan a Jan

*) V. V. Tomek, Děje král. Česk. str. 299,

Tonner se svými jezdci do Staré Boleslavi. Tam nejen všechny domy vydrancovali, ale i s koňmi do obou kostelů tamních vjeli. Kdekoli v kostelích těch nějaký kus zlata, stříbra, cínu nebo mosazu spatřili, všecko napořád brali. Kalichy, ciboria, monstrance, svícny, lampy a mešní roucha, z kterých si velký posměch tropili, také odnesli. Ostatní pak věci, které se jim ku kořisti nehodily, jako oltáře, sochy, stolice, obrazy, zlomyslně polámali, posekali a popálili. S kořistí svou odnesli pak i milostivý obraz *Matičky Boží* do Prahy, kdež jej svému plukovníku baronu Vavřinci Hoffkirchovi, jenž od Arnheima ustanoven byl za velitele Starého města Pražského, doručili. Tentýž Vavřinec Hoffkirch byl protestant a rodem Rakušan; byv však pro buřičství své z Rakouska vypovězen, vstoupil do služby kurfirsta Saského, a tak se s vojskem Saským do Prahy dostal.

Dne 29. března 1632 dal napotom Hoffkirch na Staroměstském náměstí Pražském, naproti kostelu Týnskému novou šibenici a kolo vystavěti, a na ní jednoho tovaryše tesařského oběsiti, poněvadž z venkova jakýsi list do Prahy přinesl, nevěda, že to Saskové pod ztracením hrdla byli zakázali. Ale naproti této šibenici dal Hoffkirch také na dvě staré, rozlámané židlice milostivý obraz *Matičky Boží* Staroboleslavské postaviti, a kolem židlic jeblance z pik a mušketů utvořiti. Vedle obrazu posvátného zavěšen byl půlarch papíru, na němž v německé řeči vypsána a pečeti potvrzena byla jakási domnělá příčina této rouhavé potupy obrazu milostného. Pro množství saských vojáků kolkolet stojících nemohl však žádný katolík toto písmo přečísti. Někteří lidé vypravovali, že Hoffkirch proto tak rouhavě obraz zázračný potupil, aby se vidělo, že obraz ten dosud v Praze a v jeho moci jest, a že se tedy zázračným způsobem do svého kostela Staroboleslavského nenavrátil, jako prý tenkrát sem a tam se povídalo. Jiní opět pravili, že Hoffkirch touto ohavnou potupou milostivého obrazu katolíky k tomu chtěl donutiti, aby si jej od něho velikou summou peněz vykoupili, což se pravdě mnohem podobnější býti zdá nežli první domněnka.

A tu nelze nám mlčením pominouti příběh zvláštní, který nám svědectví podává o hrdinské statečnosti jedné paní české, jakož i o její vroucí lásce k *Matičce Boží*. Když posvátný obraz Staroboleslavský u prostřed kacířských Sasků naproti šibenici rouhavě byl vystaven, prodrala se najednou jedna paní česká, jmenem Alžběta z Plavna, rozená z rytířů českých Kořenských, skrze dav lidu kolem stojícího, ano i skrze vojáky saské až k samému téměř obrazu milostnému, kdež na kolena svá padnouc,

velikým hlasem zvolala: Redičko Boží, Panno nejsvětější! neprodlivej mstítí se nad tvými nepřátely! I přiznala se pak tatáž paní ještě, kterak na smrt byla připravena, majíc za to, že ji některý z vojáků kacířských na témž místě usmrtí. Řízením Božím byla však hrdinská paní tato zachráněna, nestalo se jí ničeho, tak že po vykonané modlitbě své pokojně odešla.

Říkává se, že mlýny Boží pomalu sice, ale dobře melou, a přísloví to naplnilo se i na dotčeném baronu Hoffkirchovi, jakož záhy o tom vypravovati budeme. Saské vojsko mělo Prahu ve své moci až do polovice měsíce května téhož r. 1632, a po ten celý čas choval Hoffkirch milostivý obraz Staroboleslavský u sebe ve svém bytu, a sice na náměstí Staroměstském v domě tehdejšího komorního rady rytíře Antonína Binago, jenž rodem Italian byl. Mezi tím sebral opět proslulý vůdce vojenský Waldstein na žádost císaře Ferdinanda II. nové vojsko, a položil hlavní svůj byt do Rakovníka. Odtud udeřil na Sasíky v Praze, dobyl na nich Malé Strany, na to pak dne 15. května i bradu Pražského, a v krátkém čase vypudil je všechny z celých Čech. Hoffkirch odcházejí z Prahy, odnesl s sebou i milostivý obraz Staroboleslavský do Lipska, kdež jej bedlivě střežiti dal, aby za něj svým časem značné výkupné obdržeti mohl.

Po vypuzení Sasíků z Prahy dal svrchu řečený rytíř Binago v onom pokojíku domu svého, v němž Matička Boží Staroboleslavská po více měsícův uvězněna byla, na památku oltář s podobným obrazem postaviti, před kterým dnem i nocí lampy rozžatá hořela, a syn jeho dal později ještě na průčelí téhož domu milostivý obraz Staroboleslavský a sice tak vymalovati, že za mřížemi stál, k čemuž i zvláštní památní nápis byl připojen.

R. 1633 dne 11. listopadu svedl král švédský Gustav Adolf krvavou bitvu s Waldsteinem u Lützen, ve které jedno vojsko druhému velkých pohrom způsobilo. Král švédský padl v této bitvě, ale i Waldstein nucen byl k Lipsku ustoupiti, načež se přes zimu v Čechách s vojskem svým ubytoval, a poněvadž 17 důstojníků vojska jeho obviněno bylo, že se v bitvě u Lützen zle zachovali, dal 15 z nich r. 1633 na Staroměstském náměstí Pražském veřejně stíti, a dva ostatní oběsiti. Nuže mezi dotčenými 15 statými důstojníky byl i vlastní bratr svrchu dotčeného barona Vavřince Hoffkircha, který pod tou samou šibenicí stat byl, naproti které rouhavě byl vystaven milostivý obraz Staroboleslavský. Před smrtí svou obrátil se však tento bratr Vavřince Hoffkircha v žaláři svém na víru katolickou, a s Pánem Bohem se smířil.

Tehdejší probošt kapituly Staroboleslavské Felix de Cancellariis, jakož i tamní děkan Jiří Bílek, a s nimi i probošt Lito-
měřický Jan Ctibor Kotva, jenž pro výmluvnost svou nazýván
byl českým Ciceronem, namáhali se pak všemožně u samého
císaře Ferdinanda II. a také u vojenského vůdce Waldsteina, aby
vlivem svým Vavřince Hoffkircha k navrácení milostného obrazu
do Staré Boleslavi přiměli; avšak sběh válečných událostí pře-
kazil i toto namáhání, a Hoffkirch, jsa velice nad usmrčením
bratra svého rozhořčen, nechtěl obraz milostný nikterak jinak,
než za veliké výkupné nazpět dáti. V Čechách nebylo tenkrát
za příčinou ustavičných válek dostatečných peněz, pročež se obraz
od Hoffkircha vykoupiti nemohl. Teprv r. 1638 sešla se dobro-
volnými příspěvky velká summa dukátů, ku kteréž větší částí
paní Benigna Kateřina z Lobkovic přispěla, tak že obraz posvátný
vykoupen býti mohl. Po šestiletém zajetí navrácen byl tedy do
Prahy, kdež jej dotčená paní v paláci svém s velkou uctivostí
přechovávala. To vše stalo se tajně, ale za krátkou dobu roznesla
se po Praze a také po Čechách zpráva, že milostivý obraz Staro-
boleslavský již v Praze se nachází, a někteří citelové Matičky
Boží nemile to nesouce, že do svatyně navrácen nebyl, počali si
na to veřejně stěžovati, že v domě soukromém uložen jest. Císař
Ferdinand III., jenž tenkrát v Praze bydlel, dověděl se konečně
o této stížnosti, načež sám hned rozkázal, aby posvátný obraz
do chrámu Staroboleslavského co nejslavněji byl přenesen.

Tehdejší kardinál a arcibiskup Pražský Arnošt hrabě z Har-
rachu vydal tedy za touto příčinou dne 4. září 1638 zvláštní pa-
stýrský list, v němž duchovenstvu světskému a řeholnímu všech
tří měst Pražských nařídil, aby se dne 12. září, který na neděli
padl, o 11. hodině před polednem s kříží a korouhvemi u kaple
Loretanské na Hradčanech shromáždilo, a aby také napřed lidu
v kostelích oznámilo, že téhož dne posvátný obraz Staroboleslavský
v slavném průvodu do Staré Boleslavi bude přenesen. I postaráno
nejprv o to, aby obraz posvátný v kapli Loretanské byl umístěn,
a dne 12. září o druhé hodině společně dalo se pak slavné processí
z této kaple na pochod. Napřed šli Pražští řeholníci, za nimi
světské duchovenstvo, po něm faráři, kanovníci a pak sám
kardinál arcibiskup, za ním šli čtyři preláti hlavního kostela
Pražského nesouce na ramenou svých, na trůnu perlami a dra-
hými kameny ozdobeném, milostivý obraz Matičky Boží Staro-
boleslavské. Za obrazem krácel sám císař Ferdinand III. se svým
komonstvem, a po něm šla dlouhá řada šlechticův a předních
úředníků království Českého. Napotom následovaly paní a panny

šlechtické a po nich ještě nesčetný dav lidstva. V tomto slavném průvodu nesen byl posvátný obraz skrz královský hrad Pražský, přes prašný most cestou k Bubenečské oboře mezi lípami a vrbami tenkrát vedoucí až k můstku kamennému, na němž zvláště oltář pro tuto slavnost byl upraven. Preláti postavili tedy posvátný obraz na oltář ten, kardinal arcibiskup vykonal před ním modlitby a udělil všem přítomným sv. požehnání, načež se někteří z průvodu do Prahy zpátkem navrátili. Ale ostatní, a sice mnohem větší část průvodu, mezi nimiž i mnoho šlechticů bylo, doprovázeli milostivý obraz pěšky až do Staré Boleslavi. Od svrchu dotčeného můstku kamenného ubíral se průvod cestou ku bráně Poříčské, kdež přes dřevěný most přešel, dále cestou přímou k Brandýsu kráčel. Preláti, kanovníci a jiní duchovní nesli střídavě po celé této cestě milostivý obraz na trůnu spočívající, an zástup lidu zbožného neustále se modlil aneb písně nábožné na počest Rodičky Boží prozpěvoval. Císař Ferdinand, kardinal arcibiskup a někteří jiní vysocí páni jeli napřed ve vozích svých do Brandýsa, kdež příchod slavnostního průvodu očekávali. Průvod dorazil teprv v noci při světle četných pochodní do Brandýsa, kdež na náměstí, hojně osvětleném, upraven byl oltář, u něhož císař, kardinal, mnozí vysocí páni a mimo četný dav lidstva i tři kanovníci Staroboleslavští, totiž Diviš Měsíček, Rudolf Roder a Jan Tábořský příchod posvátného obrazu toužebně očekávali. Když se tedy konečně průvod k oltáři byl dostavil, položen byl posvátný obraz na oltář a kanovník Diviš Měsíček uvtal jej velmi krásnou řečí českou ve jmenu starobylé kapituly Staroboleslavské, načež hned posvátný obraz dotčené kapitule opět odevzdán byl. Přítomní kanovníci Staroboleslavští a s nimi ještě jiní tamní duchovní vložili jej pak na ramena svá, a slavnostní průvod ubíral se dále do Staré Boleslavi. Nad obrazem nesli vysocí páni nebesa, za obrazem kráčel opět císař Ferdinand, kardinal arcibiskup, napotom šli v dlouhé řadě vysocí páni a posléze následoval ještě veliký zástup zbožného lidu. Když se průvod k mostu z Brandýsa přes Labe do Staré Boleslavi vedoucímu přibližoval, objevil se v loďkách na Labi plynoucích při hojném světle pochodní rozjatých četný sbor Pražských studentů, z nichž jeden pohanského boha vodního Neptuna, ostatní pak rozličné bůžky pohanské představovali. Všichni ti, přibliživše se na loďkách svých k mostu, vítali radostně příchod posvátného obrazu, čest a slávu mu vzdávající. U Hluchova, nedaleko před kostelem svatého Václava, očekávaly již četné poutnické průvody z Kolína, Mělníka, Nymburka, z Mladé Boleslavi, Čáslavi, Kutné Hory a

z jiných ještě okolních měst a míst, obraz posvátný. V čele těchto processí objevil se mládenec rouchem královským oděný a krále Davida představující. Jak mile se mládenec ten k průvodu slavnostnému, posvátný obraz ve středu svém nesoucím, přiblížil počal hned jako druhdy sv. David před archou Hospodina zástupů na harfu hráti, plesati a radostně poskakovati. Na cestě pak od chrámu sv. Václava až ku svatyni Marianské stálo opět v dlouhém pořadí několik set horníků Kutnohorských v oděvu hornickém s rozžatými kahanci v rukou, skrze které se průvod dále ubíral. U kostela Marianského byla pak ještě velkolepá vítězná brána upravena, na níž mnoho studentů Pražských na způsob andělův ustrojených, a rozličnými hudebními nástroji opatřených, posvátný obraz zvucnou hudbou a zpěvem uvítalo.

Konečně tedy byl již v noci milostivý obraz do svého bývalého sídla, kostela Marianského vnešen, a tam na hlavní oltář postaven. I vystoupil hned na to tehdejší děkan kapituly Staroboleslavské Jiří Bílek na kazatelnu, a pozdraviv nejprve posvátný obraz, počal řečí českou veřejně a s plácem vyznávat, že vinou jeho tentýž drahocenný klenot do zajetí nepřátelského padl, poněvadž jej ještě v čas na jiné místo před kacířským nepřitelem neukryl. Vypravoval pak dále, jaké potupy a jakého rouhání se témuž obrazu v zajetí tom dostalo. Za všechno to odprošoval tedy nyní Boha všemohoucího a Matičku Boží tak pokorně, tak vroucně a úpěnlivě, že nejen celý zástup lidu v chrámu meškajících, ale i sám císař Ferdinand III., jež řečí české mocen byl, hlasitě při tom plakali. Po tomto českém kázání a odprošení držel jeden Pražský učenec krátkou sice ale mistrnou řeč v jazyku latinském, při které příležitosti ve jménu císaře Ferdinanda III. v svatyni dosud přítomného některé stkvostné dary Matičce Boží obětoval. Potom zavzněl zpěv studentů Pražských, jež při průvodu nástrojů hudebních litanii Loretanskou zpívali. A když pak po skončené litanii sv. požehnání ještě bylo uděleno, opustil císař Ferdinand III., pozdě v noci, kostel Marianský, odebrav se do císařského zámku Brandýského na nocleh. Ale lid poutnický přes celou noc v téměř chrámu zůstal, kdež mimo zbožné zpěvy a jiné pobožnosti i česká a německá kázání střídavě na počest Rodičky Boží držána byla. Avšak touto nocí neukončila se pobožnost poutnická: po celých napotomních osm dní přicházeli ustavičně jiní a jiní poutníci k milostivému obrazu Matičky Boží, tak že kněží v obou kostelích Staroboleslavských stále ve zpovědnicích zaneprázdněni byli, aby žádosti a přání kajících poutníků zadost

učinili. Na památku této slavnosti a vůbec vykoupení obrazu milostného ze zajetí Lipského byla i zvláštní mince razena.

Ze všech o této slavnosti uvedených zpráv, jež více spisovatelů souhlasně vypravuje, vidí se patrně, jak vřelá, něžná a hluboká úcta k milostivému obrazu Staroboleslavskému tenkrát pronikla všechny třídy obyvatelstva království Českého nevyjímaje i samého císaře a krále Ferdinanda III. Všickni obraceli pozornost svou k Matičce Boží Staroboleslavské, všickni se z toho nemálo radovali a těšili, že milostivý obraz konečně opět do svého původního sídla byl navrácen, kojíce se tou nadějí, že to dobré znamení jest pro pokoj a blahobyt země České, která již od roku 1618 takřka neustále jednou pobromou za druhou stíhána byla.

Článek čtvrtý.

Příběhy svato-Methodějského obrazu Matky Boží Staroboleslavské od r. 1639 až do 1646. — Pro válku byl posvátný obraz r. 1639 do Vídně ku dvoru císařskému zavezen, tam ve veliké úctě od císaře Ferdinanda III. a od císařovny Marie Anny držán a drahocennou korunkou korunován. — Zpousta Mariánské a svato-Václavské svatyně ve Staré Boleslavi. — R. 1640 byl posvátný obraz téhož císaře do Řezna zavezen a tam v nenadále nastalém velikém nebezpečení horlivě uctíván. — Slavná processí Strahovských premonstrátů z Prahy do Staré Boleslavi, když tam posvátného obrazu nebylo. — Na žádost umírající císařovny Marie Anny byl posvátný obraz r. 1646 do Staré Boleslavi opět navrácen.

Vypravovali jsme, kterak dne 12. září 1638 svato-Methodějský obraz Mariánský po šestiletém zajetí v Sasku s největší slávou z Prahy do Staré Boleslavi byl přenesen a ve své svatyni uložen. Od té doby uplynulo pak jenom několik měsícův, a tentýž posvátný obraz byl opět nejen ze Staré Boleslavi, ale i ze země české odnešen, a právě když v cizině byl, utrpěla země česká nových a nesčetných svízeli a pohrom. Sběh udalostí těch byl následující:

Tak zvaná 30letá válka byla pořád ještě v proudu svém. Hlavní velitel protestantského vojska švédského byl téhož času Banner, jemuž Čechové vůbec Pannýř říkali. Banner tedy vtrhl hned na počátku r. 1639 s vojskem svým z Mišně do Čech. Vojsko jeho drancovalo pak a plenilo v Čechách dle libosti své, páchajíc zároveň i ukrutnosti neslýchané. Dějepisci vypravují, že

toto protestantské vojsko nepřátelské v témž roce veliký až do tisíců sahající počet vesnic, městeček a měst v Čechách vydrancovalo a vypálilo. Lid nucen byl ntíkat se před touto loupeživou a nelidskou zběří do hor a do lesů, kde napotom hladem a morem umíral. Běda tomu, koho tito protestantští žoldnéřové chytili; byť i byl člověk bezbranný, neušel broznému mučení. Tito protestantští žoldnéřové trýznili lid katolický v Čechách podobnými barbarskými muky, jakých se jen v Anglicku za času pověstné královny Alžběty proti katolíkům užívalo, aneb jakých si, pohanští Japanové v Asii tou dobou proti tamním katolíkům byli vymyslili. A to činili ze zášti proti víře katolické, majíce v tom kratochvíl a zábavu svou, aneb aby na katolících vyznání vynutili, kde své zásoby ukryté mají. Vše, co se dalo odnésti, nakládali na vozy a na lodě, a ze země to vyváželi; co nemohli odnésti neb odvésti, to zničili. Zvláště pak zuřili proti kněžím katolickým, na něž takřka zvláštní honbu drželi a je zabíjeli; kostely pak katolické a obrazy svatých všude kam přišli necudně hanobili a zohavili. Byltě to jeden z nejtrpěcích, ano snad ten nejtrpčí rok, který vlast naše a lid náš od jakživa zažili. Žoldnéři Bannerovi předčili daleko staré husity v drancování, pálení, plenění vlasti naší a v trýznění lidu našeho katolického. Jak mile se teby tenkrát, hned na počátku r. 1639 děkan Staroboleslavský Jiří Bílek o tom z bezpečných zpráv byl dověděl, že protestantský nepřítel do země České opět z Mišně vtrhl, staral se bez prodlení o to bedlivě, aby milostivý obraz Staroboleslavský poznovu snad do rukou jeho nepřišel. Za tou příčinou odvezl dne 16. března 1639 všechny kostelní klenoty vůbec a také posvátný obraz Matičky Boží ze Staré Boleslavi do Prahy. Klenoty kostelní jinak opatřil, ale obraz posvátný světil svrchu jmenované paní Benigně Kateřině z Lobkovic k opatrování, kteráž jej hned přímo do Vídně, a sice k samému císaři Ferdinandu III. zavezla, a do ochrany jeho doporučila.

Císař Ferdinand byl z toho velice potěšen, že milostivý obraz Staroboleslavský do jeho zvláštní ochrany byl odevzdán, a nejen on sám, ale i císařovna Maria Anna měli k němu nejhlubší a nejvřelejší úctu. Zachovaly se o tom zprávy, že císař s císařovnou napotom každodenně, na kolenou svých klečouce, veškeré země své v ochranu Matičky Boží Staroboleslavské odporučovali, a že tyto pokorné prosby na zmar nepřišly, ukázalo se pak dosti patrně v samém ukončení tak zvané války třicetileté, o němž později vypravovati budeme. U oltáře, na kterém milostivý obraz Staroboleslavský v hradu císařském ve Vídni tenkrát

byl vystaven, dal císař každodenně mši svatou sloužiti, kteréž sám vždy obcoval. Císař dal také pro milostivý obraz Staroboleslavský zvláštní skvostný vůz zhotoviti, a když sám z Vídně někam odjel, odvezli vždy v tomto voze i dotčený obraz na to místo, kam se císař ubíral. Ano císař a císařovna jeli vždy z úcty hned za tímto vozem, dokládajíce, že Matička Boží Staroboleslavská jest pravá císařovna a královna, kteréž všeliká přednost náleží.

Téhož času byla také císařovna Maria v stavu pozeňnaném, a když pak k porodu přišlo, měla neustále v komnatě své milostivý obraz Staroboleslavský, tak že pod jeho záštitou zrozen byl dne 9. června 1640 napotomní císař a král český Leopold I. Z vděčnosti dala císařovna Maria posvátný obraz drahocennými perlami, kameny a diamanty okrásliti a na hlavu Rodičky Boží korunku stkvostnou zhotoviti. I modlívala prý se obyčejně se svým ženským komonstvem každodenně růženec před ním.

Sběhem událostí válečných stalo se, že svrchu dotčený Vavřinec Hoffkirch, jenž r. 1632 posvátný obraz Staroboleslavský na náměstí Pražském tak hanebně dal potupiti a jej napotom s sebou do Lipska zavezl, opět do vojenské služby císařské vstoupil. Ku konci měsíce dubna 1639 vyslán byl tedy tentýž Hoffkirch s plukem jezdeckým k Brandýsu, aby blížícím se žoldnérům Bannerovým přechod přes řeku Labe zabránil. Příchod jeho, ač tenkrát již v císařské službě byl, zůstavil v Brandýse a v Staré Boleslavi opět smutnou památku po sobě. Jezdcové pluku jeho vydrancovali totiž celé město a i chrám Brandýský, dne 1. května vyplnili pak v Staré Boleslavi residenci děkan-skou, a mnoho jiných věcí po Staré Boleslavi ještě nakořistili. Konečně blížila se hodinka odplaty i pro Hoffkircha. Dne 27. května 1639 vtrhl Banner s vojakem svým do Staré Boleslavi, v čemž mu Hoffkirch žádných překážek nečinil. Dne 2. června svedla se pak bitka mezi Bannerem a Hoffkirchem u vesnice Lobkovic, ve kteréž Hoffkirch hned z počátku do zajetí švédského upadl, a tak neškodným učiněn byl.

Banner usadil se napotom v zámku Brandýském, a utvořil si ze Staré Boleslavi jeden z uejhlavnějších opevněných táborů svých, kdež se žoldnéřové jeho po celý r. 1639 a také ještě r. 1640 zdržovali. K účelu tomu dal s věže kollegiálního kostela sv. Václava celou střechu sraziti, pozůstalé zdě věžní dal hlinou naplniti a na vrchol zdí několik děl vytáhnouti, aby na most z Brandýsa do Staré Boleslavi přes Labe vedoucí pohodlně střeliti mohl, kdyby vojsko císařské na jeho tábor udeřiti chtělo. Dne

27. července 1639 přepadli Bannerovi žoldnéři svatyni Marianskou a v ní všechny oltáře, obrazy, ostatní okrasy chrámové a také dary obětní úplně zhubili a zničili. V měsíci listopadu téhož roku rozkázal pak Banner zničit celé předměstí čili podhradí Staroboleslavské, neušetřiv ani jednoho domu, a na místě tom dal k obraně své hradební násypy zbudovati a příkopy vykopati. V měsíci lednu vydrancovali žoldnéři jeho v obou kostelích Staroboleslavských krypty, kde mrtvoly bývalých ctitelů sv. Václava a Matičky Boží k věčnému pokoji uloženy byly, poněvadž si toho za živobytí svého zvláště vymohli, aby právě na těchto posvátných místech po smrti těla jejich pohřbena byla. Z těl těchto pokradli žoldnéřové nejprve všechny šaty, prsteny a jiné památky, a kosti pak s opovržením rozházeli. Nedlouho po této ohavnosti nucení však byli Švédové Starou Boleslav na kvap opustiti, poněvadž se císařské vojsko dílem z Vestfálska, dílem z Belgie přicházející v Čechách shromáždilo. Celá posádka švédská odtáhla tedy na kvap, a jen 40 jezdců Bannerových zůstalo tam ještě. Tito jezdcové byli ubytováni před odjezdem svým v polních stanech u kostela Svatováclavského. Když se pak dne 20. ledna 1640 na pochod dali, zanechali v stanech svých neopatřený oheň, který se větrem vzňal a polní stany zapálil. Od hořících standů chytla i střecha na kostele sv. Klementa, a plamenem tím zapálil se též kostel sv. Václava. Hasičův nebylo, vítr silně vál, pročež se požár tak velice zmohl, že nejen střecha na kostele shořela, ale oheň dostal se i do kostela, kdež oltáře, obrazy zničil, a pak zasáhl i do krypty, kde i mnohé kosti shořely. Kollegiátní chrám Staroboleslavský stal se holou zříceninou.

Během r. 1640 sebral pak bratr císařův, arcikníže Leopold Vilém dostatečného vojska, udeřil u Kolína na Švédy, a vypudil je, ač s velkým namáháním z Čech do Mišně. V krajině Mišenské potloukal se Banner s vojskem svým po celou ostatní část r. 1640. K novému roku dal se napotom na pochod k Řeznu do Bavor, a sice za touto příčinou. Ku konci r. 1640 odebral se císař Ferdinand III. se svou první chotí Marií Annou španělskou a s celým dvorem svým na říšský sněm do Řezna, kam se i jiná knížata dostavili, aby o docílení míru obecného společně porady drželi. Téhož roku nastala záhy tuhá zima, řeky byly tlustým ledem pokryté a cesty velmi schodné. Toho užil hbitě švédský vůdce Banner. I dal se tedy se svým vojskem na pochod, a sice za tou příčinou, aby Řezno obklíčiti, císaře, císařovnu, celý dvůr a i ostatní tam meškající knížata zajmouti mohl. Vojsko císařské bylo tenkrátě porůznu ve vzdálených od sebe kra-

jinách v zimních bytech svých rozloženo, pročež císaři tak snadno na pomoc přijíti nemohlo. Nebylo též radno, útekem z Řezna spásu hledati, poněvadž by na útěku do rukou nepřítele byli mohli padnouti. Hrozilo tedy veliké nebezpečství, že císař sám s celým dvorem svým, jakož i ostatní knížata katolická od protestantských Švédův a Němců zajati budou, a že tím nová víra protestantská vítězství v celém Německu nabude. Stav věcí byl tedy velice povážlivý. Ale zbožný císař Ferdinand III. nevzdal se důvěry v Boha a naděje na vysvobození z tohoto velikého nebezpečství. Pro nás Čechy jest to věc paměti a uvážení hodná, že císař Ferdinand III. v tom velikém nebezpečství pomoc a útočiště hledal u milostivého obrazu Staroboleslavského, kterýž i na své cestě do Řezna podobným způsobem s sebou vezl, jako jej vůbec s sebou vozíval. Jak mile tedy dotčené nebezpečství nastalo, dal císař každodenně více mší svatých na témž oltáři, kde milostivý obraz Staroboleslavský umístěn byl, sloužiti na ten úmysl, aby Matička Boží mocnou přímlovou svou u Hospodina toto veliké neštěstí odvrátila. Tyto mše svaté sloužili střídavě kněží ze všech těch řeholí, které tenkrát právě v Řezně byly. Na tentýž úmysl konaly se i v Praze četné modlitby a pobožnosti, zejména u Pražského Ježíška na Malé Straně v kostele Karmelitánů bosáků. A hle! pomoc Boží objevila se najednou takovým způsobem, kterého se nikdo nenadál. Když totiž vojsko Bannerovo na svém pochodu již na blízku od Řezna bylo, a je poznenáhla obkličovati počalo, změnila se jedním rázem dosavadní povětrnost; místo tuhé, suché zimy nastalo najednou velmi mírné ano teplé počasí. Úlevou tou rozmrzly cesty a staly se neschodnými; silný a tlustý led na řece Dunaji, na kteréž Řezno leží, počal tát, a Řezno bylo najednou opět tak nepřístupným pro nepřítele, jako jím dříve bylo. Mezi tím došly císaře také zprávy, že mu vojsko jeho s více stran na pomoc již táhne. Banner tedy byl nucen vzdáti se úplně úmyslu svého na dobytí Řezna, ano bylo mu spásu svou vlastní hledati na útěku. Vojsko císařské vedené arciknížetem Leopoldem a vůdcem Piccolominim stáhlo jej krok za krokem na tomto útěku skrz Čechy až za hranice a způsobilo mu značných škod ve dvou větších bitkách. Banner sám utrpěl mnoho na zdraví při svém útěku, a nedlouho na to, totiž dne 20. května 1641 zemřel v Halberstadtě v 44tém roku stáří svého.*) Muž ten byl jeden z největších škůdcův a plinitelů

*) Schmidl Historia Soc. J. prov. Bohem. parte IV. lib. 3. pag. 701.

země České, a spolu také jeden z nejzuřivějších pronásledovatelů víry katolické.

Posvátný obraz Staroboleslavský zůstal po všech těchto událostech při dvoře císařském. Tehdejší děkan Staroboleslavský Jiří Bílek staral se o to všemožně, aby opět do svého původního sídla zaslán byl, ale veškeré namáhání jeho nemělo žádného výsledku, poněvadž se císařovna Maria od téhož obrazu nikterak rozloučiti nemohla. Obraz posvátný zůstal tedy při dvoře císařském až do smrti císařovny Marie, která dne 13. května 1646 zemřela. Osm téměř let nalezal se tedy milostivý obraz mimo zemi českou. V Čechách se tenkrát ani nevědělo, jestli vůbec a kdy bude do Staré Boleslavi opět navrácen; pročť by se tomu žádný diviti nemohl, kdyby mezi tímto dlouhým časem účta k témuž obrazu v Čechách byla ochábla, aneb kdyby úplně byla zmizela. To však se nestalo; ano podivuhodno jest, že i po celou tuto dobu každoročně hojný počet poutníků novou svatyní Marianskou v Staré Boleslavi navštěvoval, aby si tam přímluvou Matičky Boží potřebných milostí vyprosil. Totéž dělo se i po celý ten čas, když milostivý obraz Staroboleslavský v Lipském zajetí byl. Dle zápisků Jiří Bílka byl právě v této době, roku totiž 1632 syn Pražského měšťana Kašpara Layfra, jenž od narození svého nohy zkroucené měl, v svatyni Staroboleslavské jedním rázem zázračně uzdraven. Z r. 1633 uvádí týž děkan písemné svědectví Tobiaše Regalia arcijahna Bilinského, který, nakažen jsa morovou ranou, žádné naděje více neměl, že na živě zůstane. Ale jedné noci zavázal se jakýmsi slibem na počest Matky Boží Staroboleslavské, a hned na to byl úplně uzdraven. Z téhož roku uvádí ještě děkan Bílek, že ohluchlá manželka panského úředníka z Lysé, jmenem Anna Friderici sluchu opět nabyla, když se slibem na počest Matky Boží Staroboleslavské byla zavázala. V Lipsku samém byl onen dům, v němž posvátný obraz tenkrát byl umístěn, nejen od požáru ale i od moru úplně zachráněn, ačkoli jiné vedlejší domy těmito pohromami mnoho utrpěly.*) V napotomní době od r. 1639 až do r. 1646, když se posvátný obraz u dvora císařského nacházel, nezmenšil se počet poutníků svatyni Staroboleslavskou navštěvujících, ale spíše se ještě rozmnožil. R. 1641 připutovalo tam na svátek Nanebevzetí Marie Panny tolik poutníků, že deset kněží dnem a nocí ve zpovědnici neustále pracovalo, aby kajcnosti poutníků těch zadost učinili. I sám kardinál arcibiskup Pražský připutoval na tentýž svátek

*) Boh. Balbin Historia Boles. lib. VII. cap. XIX. pag. 60.

do Staré Boleslavi, a tam slavné služby Boží v svatyni Marianské konal.

Téhož r. 1641 započala pak ještě slavná processí, kteráž Pražští Premonstráti do Staré Boleslavi zařídili, a která napotom pro velebnost svou a pro veliký počet poutníků v celých Čechách chvalně byla rozhlášena. R. 1637 založili Strahovští Premonstráti u bývalého chrámu sv. Benedikta na Starém městě Pražském zvláštní seminář, jemuž se vůbec kollej Norbertinská (Collegium Norbertinum) říkalo*). R. 1641 založili pak v dotčeném chrámu sv. Benedikta Mariánské bratrstvo pod názvem Narození Marie Panny, jehož předním účelem bylo prositi Boha za šťastnou hodinku smrti. V době kratičké čítalo bratrstvo toto velké množství členů z nejvyšší šlechty, z duchovenstva, ze studující mládeže, jakož i z jiných ještě stavů. Členové tito usnesli se tedy návodem veled. otců premonstrátů, že každoročně konati budou slavnou pouť do Staré Boleslavi, a sice k svátku narození Marie Panny, na den 8. září připadající. R. 1641 v svatvečer dotčeného svátku ubíralo se tedy z Prahy první slavné processí Norbertinské na tuto pouť. V processí tom súčastnili se nejen členové světského bratrstva Mariánského, ale i alumnové arcibiskupští, a mimo veliký zástup jiných světských poutníků také hojný počet Strahovských premonstrátů, tak že v slavnostném průvodu dlouhá řada „bílých kněží“ zvláště vynikala. Odtud také pošlo, že toto a všechna napotomní processí, jež bratrstvo Mariánské do Staré Boleslavi konalo, nazývána byla „poutí kněží bílých čili poutí premonstrátskou.“ Processí vyšlo z kostela sv. Benedikta. Pontifikant nesa pod baldachýnem nejsv. Svátost oltární doprovázel za hlaholu zvonů, zbožných zpěvů a důstojné hudby celý průvod až ku chrámu sv. Petra na Poříčí. Tam udělil ještě velebnou Svátostí sv. požehnání poutníkům, kteří se pak dále cestou k Staré Boleslavi vedoucí zbožně ubírali. Před vchodem do Brandýsa sestavili se poutníci opět v slavnostnou řadu, zpěváci zpívali litanii Loretanskou a tak táhlo celé procesí skrz Brandýs ku Staré Boleslavi. U kaple sv. Rocha, na silnici mezi Brandýsem a Starou

*) Kollej tato nacházela se v též od Premonstrátů zbudovaném domě, kde nyní jest novoměstský ústav pro šlechtičny, které tam teprv od r. 1791 bydlí. Strahovští Premonstráti mívali dříve podobnou kollej na Starém městě Pražském u chrámu sv. Mikuláše. Když však r. 1637 chrám tento Benediktinům Emauzským postoupili, obdrželi dotčený chrám sv. Benedikta, který později zrušen byl. Viz o tom ve spisu „Premonstráti v Čechách“ str. 78, vydaném od Dom. K. Čermáka. Laskavostí téhož spisovatele bylo nám popřáno nahlédnouti v rukopis, který o bývalé kolleji Norbertinské k tisku upravil, a z něhož jsme zprávy o processích Premonstrátských do Staré Boleslavi čerpali.

Boleslavi stojící, očekával již probošt Staroboleslavský s celou kapitulou a ostatním kněžstvem processí, doprovodil je nejprvé do chrámu sv. Václava a po vykonané tam krátké pobožnosti opět do chrámu Matky Boží. Jakmile processí do svatyně Mariánské vkročilo, zaujali hned premonstráti stolice v tamním presbytáři a počali za průvodu varhan převelebným zpěvem zpívatí nešpory Mariánské. Po skončených nešporách vystoupil jeden z bílých kněží na kazatelnu a jal se nejprvé v jazyku českém a pak v německém přítomnému zástupu oznamovati, jakým pořádkem se po celou nastávající noc svatou a po celý příští sváteční den služby Boží konati budou nejen ve svatyni Mariánské, ale zároveň také v kollegiálním chrámu sv. Václava. V obou těchto svatyních drželi totiž kněží bílí každou hodinu až do půl noci po malých přestávkách střídavě česká a německá kázání. O půl noci sešli se opět kněží bílí v presbytáři kostela Mariánského a zpívali za průvodu varhan celé Matutinum a Laudes čili jitřní hodinky a chvalozpěvy Mariánské. Na úsvitě sloužila se u hlavního oltáře tak zvaná matura t. j. ranní zpívaná mše svatá, napotom modlili se a zpívali premonstráti malé hodinky, a okolo hodiny desáté byla pak druhá slavnostní mše sv. u velkého oltáře. Mezi tím sloužili se od páté hodiny ranní až do jedenácté neustále tiché mše svaté u všech postranních oltářů nejen v chrámu Mariánském ale i ve Svatováclavském, jakož i ve všech zpovědnicích neustále sv. zpovědi slyšány byly, a i Tělo Páně poutníkům neustále se podávalo. Kněží bílí opanovali vůbec téhož dne všechny služby Boží v obou svatyních Staroboleslavských. V poledne nastoupilo pak celé processí svou zpáteční cestu do Prahy, kdež je opět u chrámu sv. Petra na Poříčí pontifikant s kněžským průvodem očekával a do chrámu sv. Benedikta doprovodil. To tedy byla první slavnostná pouť bílých kněží Strahovských do Staré Boleslavi, která se pak týmž způsobem každoročně po dlouhou řadu let opakovala, a k rozmnožení úcty Maticky Boží Staroboleslavské nemálo přispívala. Ze zápisů děkana Jiří Bilka vysvitá, že v tomto a i v napotomných letech až do r. 1646, když posvátný obraz ve Vídni byl, někteří ctitelové jeho opět zvláštních milostí na přímluvu Rodičky Boží obdrželi *).

R. 1646, když císařovna Maria na smrtelném lůžku ležela, žádala pak sama císaře Ferdinanda III., aby po její smrti milostivý obraz, jež neustále v své komnatě mívala, opět do Staré Boleslavi navrátil. Císařovna Maria vyznala též upřímně některým

*) Boh. Balbin. Hist. Bolesl. lib. VII. cap. XXIII.

vznešeným osobám ze svého komonstva, že již několikráte ve snách jakési napomenutí obdržela, aby se o navrácení téhož obrazu do Staré Boleslavi postarala. Téhož roku, po smrti císařovny Marie dal císař Ferdinand III. svého prvorozeného syna Ferdinanda na království české slavně korunovati. Při této příležitosti přivezl tedy císař Ferdinand posvátný obraz z Vídně do Prahy, kdež jej tehdejšímu arcibiskupu Pražskému, kardinalu z Harrachů s tou žádostí doručil, aby jej v slavném průvodu do Mariánského kostela Staroboleslavského zaneštil dal.

Kardinal Harrach ustanovil k tomuto slavnému přenešení den 19. srpna, který téhož roku na neděli připadl. Mezi tím časem dal milostivý obraz na hlavním oltáři kaple sv. Václava na hradě Pražském k veřejné účtě vystaviti. Této příležitosti použili Strahovští premonstráti a Norbertinské bratrstvo Mariánské, aby zvláštní slavnost na počest téhož obrazu milostivého zařídili. I usnesli se na tom, že místo své obyčejné výroční pouti do Staré Boleslavi na svátek nanebevzetí Panny Marie dotčený obraz v Praze samé zvláštním způsobem s přivolením kardinala arcibiskupa oslaví. V svatvečer svátku řečeného ubíraly se tedy nejen z chrámu sv. Benedikta, ale i z jiných farních a řeholních kostelů Pražských četné průvody do chrámu Páně Svatovítského, aby tam v kapli Svatováclavské svou úctu Matičce Boží Staroboleslavské vzdaly. U prostřed všech těchto jednotlivých průvodů v jeden celek spojených nesen byl nápotom tentýž posvátný obraz nejprvé do kaple Loretanské na Hradčanech, a odtud do kostela Strahovského, kdež přes noc na oltáři hlavním byl vystaven. I konala se pak v kostele Strahovském svatá noc tím způsobem, jako ji kněží bývají od r. 1641 na svátek narození Panny Marie v Staré Boleslavi konávali, a tím způsobem se též druhého dne dopoledne ostatní služby Boží v dotčeném chrámu vykonávaly. Odpoledne nesen byl zázračný obraz v slavném průvodu nazpět do kaple Svatováclavské. Na to zanesen byl pak dne 19. srpna v podobném velkolepém processí jako r. 1638 z kaple Svatováclavské do Staré Boleslavi. V čele téhož processí byl tehdejší generální vikář arcibiskupa Pražského a kanovník Svatovítský Šebestján Zbraslavský, ale i sám kardinal arcibiskup doprovázel posvátný obraz až do Staré Boleslavi, kdež nápotom slavné služby Boží v svatyni Mariánské konal.

Článek pátý.

Příběhy Svatomethodějského obrazu Staroboleslavského r. 1648 až do 1650. — Pro válku zanešen byl r. 1648 posvátný obraz na hrad Pražský, kdež jej však záhy švédské vojsko ukořistilo. — Kterak stalo se, že jej švédský velitel darem zaslal do Vídně nové císařovně Marii Leopoldině, choti císaře Ferdinanda III. — Veliká úcta, kteréž u dvora císařského požíval, když Švédové Prahu obléhali. — Nebezpečí, že se posvátný obraz více do Čech nenavráť. — Konečný slavnostný návrat posvátného obrazu z Vídně do Staré Boleslavi r. 1650. — V panující rodině císařské udržovala se od těch dob vždy veliká úcta a důvěra k Svatomethodějské Rodičce Boží Staroboleslavské. — Poutě jednotlivých králů českých buď před aneb po korunovaci v Praze do Staré Boleslavi k Svatomethodějské Matce Boží. — Úcta katolické církvi české bez rozdílu národnosti, k témuž posvátnému obrazu a k našemu milému sv. Václavu.

L. P. 1646, dne 19. srpna byl posvátný obraz Matky Boží do Staré Boleslavi přenešen, ale netrvalo to dlouho, a sběh válečných událostí donutil kapitolu Staroboleslavskou, že jej opět jinam zanést musila, aby protestantskému nepříteli do rukou nepřišel.

Na počátku r. 1648 donesen byl totiž milostivý obraz na hrad Pražský do chrámu sv. Víta, poněvadž se za to mělo, že nepřítel švédský hradu Pražského tak snadno nedobude, i kdyby se k Praze přiblížil. Ale domněnka a naděje tato okázala se již za krátký čas býti marnou. Tehdejší hlavní vůdce vojska švédského jmenem Wrangel zvítězil na počátku r. 1648 v bitvě u Augspurku svedené nad vojskem císařským. Dověděv se pak o tom, že v Čechách jen nepatrná posádka vojska císařského se nachází, poslal hned jednu část vojska svého pod velitelem Koenigsmarkem do Čech, který se Falknova, Klatov, Horšova Týna a jiných měst zmocnil. I stalo se, že Koenigsmarkovi, v kraji Plzenském meškajícímu, jakýsi rytíř Franský jmenem Arnošt z Ottowaldu prozradil, kterak se v Praze za Hradčany hradby městské opravují, a že by se mezerou touto mezi hradbami velmi snadno Prahy zmocniti mohl. Koenigsmarkovi byla zpráva ta velice vítána. Spěchal tedy s vojskem svým dnem i nocí se vši opatrností ku Praze. Dne 25. července přiblížilo se vojsko švédské jen asi na tři hodiny cesty ku Praze. Pokud denní světlo bylo, ukrývalo se v lesích, v noci pak dalo se na pochod a dne 26. července, který tenkrát na neděli padl, hned po půlnoci opanovalo mezerou v hradbách městských stávající nejprve bránu Strahovskou, napotom celé Hradčany a i celou Malou Stranu.

Že nepřítel ještě té noci neopanoval Staré i Nové město Pražské, to zamezil kněz z Tovaryšstva Ježíšova, Jiří Plachý, který hned při prvním povyku Staroměstskou bránu mosteckou s jedním soudruhům svým uzavřel, a ji jakož i ostrov sřelecký, jemuž tenkrát Nové Benátky říkali, pomocí několika studentů obsadil. Jakmile se byl Koenigsmark Malé Strany úplně zmocnil, vydal ji vojákům svým na třidenní plen čili drancování. Sám Puffendorf, dějepisec švédský praví*), že vojsko Koenigsmarkovo za tyto tři dni sedm millionů vydrancovalo; jiní počítají kořist na dvanácte millionů. Před tímto drancováním nebyl ani chrám Svato-vítský zachráněn, a tu tedy stalo se, že posvátný obraz Staroboleslavský opět do rukou protestantských Švédů padl. Avšak v zajetí tom řízením Božím dlouho nezůstal.

Na počátku měsíce října přijel nově jmenovaný hlavní velitel vojsk švédských falckrabí Rýnský Karel Gustav, napotomní král švédský do Prahy. Touž dobou zdržovala se v Praze na Malé straně vlastní dcera oné šlechtné paní Benigny Kateřiny z Lobkovic, která roku 1638 k tomu mnoho přispěla, že milostivý obraz Staroboleslavský ze zajetí Lipského byl vykoupen. Dcera paní Benigny Kateřiny sloula Anna Majdalena, a byla již za knížete Lauenburgského provdána. Tato vznešená paní sledující zbožný příklad své zemřelé matky pečovala nyní všemožně o to, aby posvátný obraz Staroboleslavský z rukou protestantských Švédů nějakým dobrým způsobem vysvobodila, aniž by k tomu mnoho peněz bylo zapotřebí; což se jí také výborně podařilo. Poněvadž nového velitele vojsk švédských, falckraběte Karla Gustava osobně znala, použila jedné příležitosti a vyložila mu, kterak by se tím velmi zavděčil nové císařovně Marii Leopoldině, téhož právě roku za Ferdinanda III. provdané, kdyby jí onen posvátný obraz darem do Vídně zaslal. Falckraběti Karlu Gustavovi líbila se rada ta velice. I poslal tím ochotněji posvátný obraz do Vídně císařovně darem, poněvadž se tenkrát o uzavření míru mezi ním a císařem právě vyjednávalo.

Ve Vídni přijali císař Ferdinand III. a císařovna milostivý obraz Staroboleslavský s velikou radostí, a dali jej v domácí kapli své na oltář umístiti, kde již před lety obyčejně býval. Císařovna pojala také hned zvláštní úctu a důvěru k němu. V krátké době na to došly Ferdinanda III. listy z Prahy, že se Švédové k novému, úsilnému útoku na Staré a Nové město Pražské strojí, a že tudíž oběma městům veliké nebezpečnoství hrozí

*) Rerum Suec. lib. 20. pag. 795 sq.

S bolem a zármutkem sdělil Ferdinand III. zprávu tuto císařovně doloživ spolu, že Pražané právě téhož dne snad budou přemoženi, poněvadž jim sil nedostačí, aby se proti nepříteli tak četnému mohli ubrániti. Ale císařovna, plna důvěry, těšila jej řkouc: Pojdmež nyní s důvěrou k Matce Boží Staroboleslavské, pomodleme se před ní pobožně růženec, ona zajisté zachrání obě dvě města Pražská*). Šli tedy císař a císařovna do domácí kaple k milostnému obrazu Staroboleslavskému a tam se vroucně za Prahu a za Pražany modlili. V Praze samé konaly se také za vysvobození dotčených dvou měst hojně modlitby, a sice na Starém městě v chrámu sv. Klementa před vystavenou nejsv. Svátostí oltární, na Novém městě u sv. Štěpána před milostivým obrazem Matičky Boží, na Malé straně v kostele Matky Boží Vítězné před Pražským Ježíškem, a v jiných ještě kostelích Pražských. A hle modlitby vroucné a pokorné nebyly oslyšány! Švédové ani Starého ani Nového města Pražského nedobyli, a dne 1. listopadu 1648 odtáhla konečně velká část oblehajícího vojska Švédského od Prahy. Za tři dni na to přišla pak zpráva, že tak zvaný mír Vestfálský jest již uzavřen, a tím se skončila strastiplná a hrůzná válka 30letá.

Po uzavřeném míru počal tehdejší děkan a napotomní probošt Staroboleslavský Rudolf Roder z Feldburku o to pilně pečovati, aby posvátný obraz opět do svého původního sídla z Vídně byl navrácen. Za tou příčinou zadal tedy jmenem kapitoly Staroboleslavské zvláštní, mnohými důvody opatřenou prosbu k císaři Ferdinandu III. Avšak prosba ta nebyla vyslyšena a sice hlavně proto, poněvadž císařovna k posvátnému obrazu velikou úctou a důvěrou přilnula, a tudíž se od něho rozloučiti nechtěla. Po tomto nepodařeném pokusu nemohl se děkan Roder na to tak snadno odvážiti, aby u císaře tutéž prosbu sám bezprostředně opětoval; pročež jinou cestu nastoupil, aby cíle svého dosáhl. Žádal totiž důvěrně kardinala arcibiskupa Pražského hraběte z Harrachů a pána Jiří hraběte z Martinic, nejvyššího kanclíře království Českého, aby v této příčině prostředníky a přímluvci byli u dvora císařského. Oběma těmto vysokým hodnostářům poštěstilo se císaře a císařovnu k dotčené prosbě nakloniti, tak že se konečně na zaslání obrazu milostného do Staré Boleslavi usnesli.

Na rozkaz císařův byl napotom obraz posvátný z domácí kaple císařské vyzdvížen a v slavném průvodu z hradu císařského

*) Boh. Balbin, *Histor. Boleslav. lib. VII. cap. XIV.*

na Vídeňské předměstí Leopoldovo do kostela Karmelitánů bosáků zanesen. V průvodu tom nacházelo se veškeré téměř duchovenstvo Vídeňské, četní šlechticové, představenstvo města Vídně, veliký zástup lidu a také Ferdinand IV., korunovaný král český, jenž císaře samého, tou dobou nemocného, zastupoval. V kostele Karmelitanském vykonala se ještě před posvátným obrazem na hlavním oltáři vystaveným krátká pobožnost, načež císařský kaplan, jenž dle rozkazu císařova posvátný obraz do Prahy zavést měl, s tímž obrazem do vozu císařského vstoupil a do Čech se ubíral. Po celé této cestě provázela pak císařská čestná stráž vůz tento. Hrabě Vilím Slavata, horlivý ctitel obrazu Staroboleslavského, vyzádal si u císaře za milost, aby tentýž posvátný obraz z Vídně do Prahy přes Jindřichův Hradec, kdež Vilím Slavata své rodinné zboží a své sídlo měl, vezen byl. V Jindřichově Hradci konaly se velké přípravy na uvítanou téhož obrazu, a sešlo se tam také veliké množství lidu okolního, jakož vůbec obraz posvátný po celé této cestě ve všech osadách českých uctivě a slavnostně uvítán byl. Ve středu, dne 17. srpna 1650, když se milostivý obraz k městu přibližoval, šlo mu slavné processí naproti, kteréž jej do kostela Matky Boží doprovodilo, kdež na hlavní oltář vystaven byl. Na to zpívala se hned litanie Loretánská a zvláštní písně, kteréž proslulý tehdejší hudebník a varhaník Jindřicho-Hradecký Adam Michna z Otradovic k této slavnosti v hudbě byl složil. Po skončeném zpěvu měl proslulý kazatel z Tovaryšstva Ježíšova, Tobiáš Brázda, slavnostné kázání, po němž probošt Jindřicho-Hradecký velkou mši sv. sloužil. Následovaly pak ještě jiné pobožnosti a také rozličné oslavy, jež studenti tamní na počest obrazu Staroboleslavského upravili. O třetí hodině společně doprovodilo slavné processí obraz posvátný až na předměstí, kdež jej stráž císařská s vozem císařským očekávaly, načež se dvorní kaplan s ním dále ku Praze ubíral. V sobotu dne 20. srpna po půlnoci přivezen byl milostivý obraz na Vyšehrad, a v chrámu tamním sv. Petra a Pavla na hlavní oltář postaven. Když se pak rozednívalo, vezen byl dále do Pražského chrámu Matky Boží před Týnem, odkud ještě téhož dne u velikolepém průvodu slavnostním, v němž všickni nejvyšší hodnostáři království Českého, nejvyšší šlechta česká atd. se nacházeli, do hlavního chrámu Pražského na Hradčanech byl donesen, a tam opět v kapli Svatováclavské k veřejnému uctění vystaven.

Již dříve, než posvátný obraz z Vídně do Prahy byl dovezen, ustanovil kardinal arcibiskup Harrach na žádost některých pánů

českých, že kollej Norbertinská a bratrstvo Mariánské pod její správou stojící tentýž obraz v slavném průvodu z Prahy do Staré Boleslavi mají donést. Této čestné úlohy dostalo se kněžím bílým a bratrstvu Mariánskému za tou příčinou, poněvadž již od r. 1641 každoročně s příkladnou horlivostí velikolepé poutnické průvody do Mariánské svatyně Staroboleslavské i za těch dob podnikali, když tam posvátného obrazu nebylo. A poněvadž bílí kněží a bratrstvo Mariánské tuto svou výroční pouť do Staré Boleslavi na svátek Narození Marie Panny vykonávali, proto také ustanovil kardinal arcibiskup, aby právě k tomuto svátku milostivý obraz do Staré Boleslavi byl zanesen. Tato tedy slavnost vzala počátek svůj již dne 6. září před polednem. Na hradě Pražském shromáždily se nejprve jednotlivé průvody z farních osad a ze všech řeholí Pražských. Dostavilo se tam také panstvo české, hodnostáři duchovní a světští a veliký dav lidu zbožného. V kapli Svatováclavské, kde posvátný obraz posud byl umístěn, vykonaly se u přítomnosti dotčených nejvyšších hodnostářů příslušné modlitby, načež milostivý obraz do stkvostného svatostánku na nosidlách upraveného vložen byl. Svatostánek ten vzali čtyři kněží Premonstráti, v drahocenných dalmatikách oděni, na svá ramena, a dali se s ním na pochod. Před nimi kráčela bezprostředně dlouhá řada bílých kněží, a pak ostatní sbory duchovní. Za obrazem posvátným kráčel kardinal arcibiskup, nejvyšší hodnostáři a konečně nespočetný zástup lidstva. Průvod pohyboval se při blaholu zvonů, při hudbě a zpěvích zbožných z Malé Strany přes kamenný most na Staré město. Všude na cestě stály zástupy lidu zbožného, úctu svou obrazu posvátnému vzdávajícího. Pražané Staroměstští závodili v tom jmenovitě, aby milostivý obraz poctili a Matičce Boží Staroboleslavské svou vděčnost osvědčili, majíce za to, že hlavně úctou a důvěrou svou k témuž milostivému obrazu Staré město Pražské za dlouhého obležení švédského r. 1648 bylo zachráněno. Na Starém městě ubíral se průvod do Premontstrátského kostela sv. Benedikta, kdež posvátný obraz na hlavní oltář byl postaven. Tam konala se napotom svatá noc a druhého dne ráno slavné služby Boží. Okolo doby polední dal se velebný průvod na cestu do Staré Boleslavi. Za bránou Poříčskou vložen byl posvátný obraz do stkvostné ozdobeného vozu, v němž generálův vikář arcibiskupa Pražského a také opat Strahovský místo zaujali. Vůz pohyboval se volně u prostřed zbožného zástupu poutníkův až k Brandýsu. Před tímto městem vložen byl obraz posvátný opět do svatostánku na nosidlách, kteráž čtyři Premonstráti na ramena svá vzali, a tak kráčel prů-

vod až k svatyni Mariánské ve Staré Boleslavi, kdež jej probošt Rudolf Roder s celou starobylou kapitolou již toužebně očekával. V svatyni Mariánské konala se opět svatá noc a druhého dne slavnostné služby Boží s díkučiněním Bohu, že obraz posvátný do země české, do původního sídla svého zase byl navrácen.

Od r. 1650 až po dnešní den zůstal pak tentýž milostivý obraz v zemi české, ačkoli za časů válečných ještě vícekrát na jiná místa v Čechách byl opět přenesen, aby nepříteli do rukou nepadl.

Pozoruhodný jest výrok jednoho na slovo vzatého českého spisovatele, jenž v druhé polovici věku 17ého žil, a lid náš český, jakož i mínění obecné v Čechách dobře znal, poněvadž za příčinou povolání svého po více let na rozličných místech v Čechách mezi lidem ustavičně žil, a k jeho blahu horlivě pracoval. Byl to P. Jindřich Labe, kněz řádu sv. Františka, který mimo jiné také zvláštní knihu r. 1690 tiskem vydal o poutnickém místu Mariánském, nedaleko Prahy, v Svatém Hájků stávajícím. V knize této praví tedy P. Jindřich Labe: „V Staré Boleslavi sedí Matka Boží na svém trůnu u prostřed země české, a k ní jako k svému středu obrací se celé království české.“

Výrok ten není pouhá domněnka aneb vynález tohoto na slovo vzatého spisovatele. Již od prastarých dob nazývala se nejen u nás v Čechách, ale i v cizině Stará Boleslav „*středem země české*“, jakož o tom Pulkava ve své kronice, Hájek, Doubravius, Borek, Stránský, Boh. Balbín a jiní staří spisovatelé svědčí. *) Mělo se totiž od nejstarších dob za to, že Stará Boleslav dle tehdejších hranic země české takřka v samém středu celé naší vlasti leží. „Ač mathematický střed to nebyl, jež vůbec určití nelze, přece přibližně se o středu mluvíti mohlo s uvážení tehdejších hranic, když Záhvozdí Žitavské, Kladsko, Viktoraz, Königstein a Bavorská krajina Frais k Čechám slušely.“ **) Název ten původně ze zeměpisné polohy Staré Boleslavi pošlý, obdržel pak během času ještě jiného duchovního významu. Říkávalo se totiž, a tak vypravuje sobě lid náš, že Stará Boleslav jest nejen středem ale také srdcem země české, poněvadž tam náš milý sv. Václav zemi českou drahocennou krví svou mučnickou skropil a posvětil, a poněvadž napotom na té krvi sv. Václava zbrocené půdě nejsv. Rodička Boží své hlavní sídlo v celých Čechách sobě vyvolila, odkud jako královna nebes a země i nad

*) Boh. Balbín, Hist. Bolesl. VI. cap. XII. pag. 51. et Epitome libr. III. cap. I. pag. 162.

**) Just. V. Prášek, Bibliotéka místních dějepisů. IV. str. 61.

osudy celé země české bdí a ji ochraňuje. Vyvolením Staré Boleslavi za své hlavní sídlo v Čechách, tak vypravuje se dále, chtěla Matička Boží této krví sv. Václava zbrocené půdě Staroboleslavské náhradu dáti za to, že tělo jeho svaté na hrad Pražský bylo přeneseno, a proto také celé zemi české ze Staré Boleslavi skrze tentýž milostivý obraz, jež sv. Václav a sv. Ludmila ctili a jej krví svou skropili, zvláštních milostí uděluje, aby tím světu okázala, jak velikých zásluh si sv. Václav a sv. Ludmila o zemi českou vydobyli, a jak mocná jest jejich přímluva u Boha. Sledovati vývoj těchto a podobných zbožných domněnek v lidu katolickém, jest věc přetěžká, ne-li nemožná. Na to se tuším žádný tak snadno neodváží, kdo onen výrok Pisma svatého zná, jímž se obdivuhodné působení milosti Boží v člověku kratičce naznačuje: „Duch (svatý) vane, kdekoli chce; nevíš odkud věje, a kam se táhne.“ O tomto působení milosti Boží v jednotlivém člověku a v celém národu dá se jen z výsledků samých poněkud souditi. Pozorujíce tedy úctu posvátného obrazu Staroboleslavského dle výsledků z ní posílých vidíme patrně, že od více než dvou set let, jmenovitě od času války třicetileté tentýž posvátný obraz považován byl veřejně za ochranný obraz (palladium) země české, ku kterému se lid nejen ve svých soukromých, ale i v obecných potřebách o pomoc nebeskou Matičky Boží utíkal, a který také i sami panovníci, králové čeští a přední panstvo české za takový měli a mu zvláštní uctivost prokazovali.

Když stavové protestantští v Praze r. 1609 královský majestát na císaři Rudolfovi II. vymohli, šlo ještě téhož roku převlebné processí z Prahy od sv. Jakuba do Staré Boleslavi k milostnému obrazu Mariánskému za tím úmyslem, aby Matička Boží víru katolickou v Čechách, a vůbec celou vlast naši pod svou zvláštní ochranu vzala. V jak úzkém spojení detčený majestát s veřejnou zpourou byl, kterou titěž stavové protestantští napotom r. 1618 na sněmu zemském v Praze způsobili, a která se vždy za počátek neblahé 30leté války náboženské pokládá, jest s dostatek známo. Než však tato zhoubná válka vypukla, počalo se r. 1617 na nové svatyni Mariánské v Staré Boleslavi pracovati, a sice nákladem královny české. Jakých obdivu hodných osudů tato nová svatyně během 30leté války zažila, která i posvátný obraz Staroboleslavský do zajetí přišel a na samém dvoře císařském přechováván byl, avšak vždy zase do Čech a do Staré Boleslavi se navrátil, o tom jsme již svrchu vypravovali. V Čechách utkvěla za příčinou těchto událostí všeobecná pozornost na tomto svatém obraze, a to tím více, poněvadž tatáž válka 30letá, která

r. 1618 v Praze svůj počátek a r. 1609 svůj zárodek měla, napotom r. 1648 opět v Praze ukončena byla, a poněvadž po uzavřeném míru r. 1650 tentýž posvátný obraz do Staré Boleslavi zase byl navrácen. Nebude od místa upozorniti tuto ještě na jednu okolnost. Dle pověsti starohylé byl tentýž posvátný obraz za panování krále Vladislava I. (1150—1173) nalezen. Král ten jest zakladatel kláštera Strahovského v Praze, v tamním kostele nalézá se také hrobka jeho, a právě Strahovským Premonstrátům dostalo se r. 1650 té čestné úlohy, že tentýž posvátný obraz po tolika osudech zase do Staré Boleslavi zavezli. Sluší též vytknouti, že se v rodině panovníků rakouských a tudíž i králů českých zvláštní úcta k posvátnému obrazu Staroboleslavskému udržela. Kdykoli se po 30leté válce císařům rakouským příležitost naskytla, neopomenuli svatyni Marianskou v Staré Boleslavi navštívit a posvátnému obrazu Rodičky Boží svou úctu vzdáti. O císaři Ferdinandu III. a o jeho první a druhé manželce vypravovali jsme již svrchu, jak velikou úctu a důvěru k témuž posvátnému obrazu měli. Třetí manželku svou Marii Eleonoru Mantuanskou dal císař Ferdinand r. 1656 dne 11. září korunovati, a dne 14. září korunován byl jeho syn Leopold I. v chrámu Páně Svatovítském za krále Českého. Než však obě tyto korunovační slavnosti v Praze byly konány, navštívil císař s císařovnou a se synem svým Leopoldem posvátný obraz Staroboleslavský a mučeníctví sv. Václava. Císařovna Maria Eleonora poslala pak osmého dne po své korunovaci drahocenné královské šaty darem na počest posvátného obrazu do Staré Boleslavi. Dne 2. dubna 1657 zemřel císař Ferdinand III. ve Vídni, a v druhé polovici téhož roku přijel císař Leopold I. do Prahy, kdež se po delší čas zdržoval. Při této příležitosti navštívil šestkrát posvátný obraz v Staré Boleslavi, a když po 15 letech opět do Čech přijel, neopomenul opět putovati do Staré Boleslavi. Císař Josef I. byl r. 1702 se svou manželkou Vilemínou dvakrát ve Staré Boleslavi. Císař Karel VI., byv dne 5. září 1723 v Praze na krále českého korunován, navštívil též po své korunovaci s manželkou svou posvátný obraz Staroboleslavský. Císařovna Marie Terezie byla tam návštěvou před svou korunovaci v měsíci dubnu 1743. Císař František I. byl za panování svého třikrát v Staré Boleslavi, roku totiž 1813, 1820 a 1824. Posléze byl také císař Ferdinand I. se svou manželkou císařovnou Marií Annou před svou korunovaci na krále českého v Staré Boleslavi, a sice dne 31. srpna 1836. Císař i císařovna obcovali nejprve v svatyni Mariánské tiché mši svaté, již tehdejší kapitolní děkan a světící biskup Fr. Tippmann

sloužil. Po skončené mši sv. dali si císař Ferdinand a císařovna posvátný obraz ukáza-i, a uctili jej takovým způsobem, že všickni přítomní touto zbožností velice byli pohnuti.

Jak horlivě se po skončené válce 30leté šlechta česká o rozmnožení úcty a oslavy posvátného ochranného obrazu země české starala, vysvítá předně z toho, že více panských rodin bedlivě pečovalo o dovršení stavby nové svatyně Mariánské ve Staré Boleslavi. Ale mimo to založily rodiny šlechtické, mezi nimiž i někteří vyšší hodnostáři církevní byli, na počest posvátného obrazu Staroboleslavského a také na počest sv. Václava 44 kaplíček, po celé cestě z Prahy do Staré Boleslavi vedoucí, z kterých se až podnes velká část, ač v chatrném stavu, udržela. Cesta tato sloula napotom cestou svatou čili posvátnou, na památku toho, že po ní sv. Václav z Prahy do Staré Boleslavi chodíval čili jezdíval. V dolejší části kaplíček vyobrazeny byly nejhlavnější události ze života sv. Václava, aneb některé záranky, které se na přímluvu jeho staly. V poslední z těchto kaplíček, nedaleko Brandýsa stojící, vymalován byl rodokmen císaře Leopolda I., který po přeslici z rodiny sv. Václava pocházel, a před posvátným obrazem Staroboleslavským ve Vídni se narodil. V hořejší části kaplíček byly vyobrazeny jednotlivé mlstné sochy neb obrazy Mariánské, které již tenkrát v Čechách neb na Moravě prosluly. Vedle těchto Mariánských obrazů byl také vždy po jedné straně vymalován erb a po druhé straně bylo naznačeno jméno té rodiny šlechtické která kapličku dala vystavěti. Stavba kaplí těchto děla se mezi r. 1680—1690. Vydána byla také r. 1690 zvláštní knížka v řeč, české, německé a latinské, v které se nejen popis jednotlivých kaplí ale i vyobrazení ji-h nachází. Toto soustředění a vyobrazení rozličných mlstivých obrazů a soch Mariánských po celých Čechách a dílem také na Moravě stávajících, na dotčené „svaté cestě“ z Prahy do Staré Boleslavi nasvědčuje tomu tuším také, že posvátný obraz Staroboleslavský pokládán a ctěn byl za *ochranný obraz země České*, a z dotčených kaplí i to vysvítá, jak pilně tenkrát šlechta o to pečovala, aby úcta sv. Václava mezi lidem povzbuzena a rozšířena byla.

Druhý důkaz, v jak veliké uctivosti šlechta česká Staroboleslavskou svatyni měla, jest tento. Ve svatyni té nachází se šest postranních kaplí. Tyto kaple a oltáře v nich stávající byly původně od jednotlivých šlechtických rodin českých založeny, jakož tomu i znaky nasvědčují, které nad každou z těchto kaplí jsou ve zdi zasazeny. Jde-li se od hlavního oltáře směrem k hlavnímu dveřím chrámovým, stojí v pravo hned za kazatelnou kaple

hrabat z Černínů, v níž se oltář na počest Zvěstování Panny Marie nachází. Naproti této kapli stojí na levé straně v kapli od hrabat Slavatů založené oltář Nanebevzetí Panny Marie.*) Druhá čili prostřední kaple na pravé straně vyzdvižená od hrabat Lažanských, zaujímá v sobě oltář věnovaný na počest Obětování Panny Marie v chrámu Jerusalemském. Střední kaple na levé straně na počest Narození Panny Marie zbudovaná sluje Waldsteinská. Třetí a poslední kaple na pravé straně byla štědrosti staročeských pánů z Berkův zbudována, a v ní jest oltář na počest Očišťování Panny Marie. Naproti ní jest na levé straně kaple hrabat z Martinicův, a v té stojí oltář na počest nepoškvrněného Početí Panny Marie. Na sloupích mezi těmito kaplemi stojících zavěšeny jsou obrazy našich sv. dědicův a patronů českých.

Posvátný obraz sv.-Methodějský přechovává se od r. 1778 na hlavním oltáři ve zvláštním stkvostném stánečku. V stánečku tomto nachází se oltáříček z dřeva ebenového, zlatem, perlami, diamanty a jinými drahými kameny ozdobený, na němž zlatými řetízky a sponkami upevněn jest zázračný kovový obraz nejsv. Rodičky Boží.

Konečně zde budiž ještě toto podotknuto: Za svatyní Marianskou nachází se veliký ambit, z dvanácti kaplí sestávající, v kterých příběhy posvátného obrazu jsou vyobrazeny, a první obraz představuje našeho sv. apoštola Methoděje, kterak milostivý obraz sv. Ludmily podává.**)

*) Nyní s obrazem Zjevení Páně od Jos. Hellicha.

**) Zevrubnější zprávy viz ve spisu „Stará Boleslav, nejstarší poutní místo v Čechách. Vydal Fr. Srdínko.“ Na skladě B. Stýbla v Praze.

Část třetí.

Příběhy svato-Cyrillské sošky Matky Boží a její svatyně Tuřanské na Moravě.

Od nejstarších dob až do ukončení války třicetileté (1618—1648).

Článek první.

Příběhy posvátné sošky Tuřanské podobají se v mnohých stránkách příběhům posvátného obrazu Staroboleslavského. — Místopisné poznámky o Tuřanech. — První dva sbíratelé pověstí a legend o vzniku svatyně Tuřanské a o původu tamní posvátné sošky. — Boh. Balbín a jeho spis o Matce Boží Tuřanské. — Dle starobylého podání, mezi lidem kolujícího, byla posvátná soška Tuřanská v jakémsi styku se sv. Cyrilem. Jak velice si osadníci Tuřanští na tom podání zakládali, a jak vůbec na Moravě známo bylo na počátku 17. století. — Událost, která r. 1600 tehdejšímu biskupu Olomúckému, kardinálu knížeti Ditrichšteinovi příležitost zavedla, odvolávat se veřejně na dotčené podání a závažnost jeho svědectví. — Veliká úcta téhož kardinála k Matce Boží Tuřanské a kn sv. Cyrillu a Methodu. — Doklady při opravě kostela Tuřanského r. 1610 nalezené, že okolo r. 1000ého zbudován byl.

Povšechné poznámky, kteréž jsme svrchu o vzniku četných poutnických míst Mariauských po širém světě stávajících, jakož i o nedostatku zjištěných dějepisných zpráv o původu jejich položili, tykaly se nejen posvátného obrazu sv.-Methodějského ve Staré Boleslavi se nacházejícího, ale také posvátné sošky Matičky Boží, která se v Tuřanech na Moravě nachází a od dávných věků svato-Cyrillskou Matičkou Boží nazývána bývá.

O vzniku poutnické svatyně Tuřanské jakož i o původu posvátné sošky tamní nemáme také žádných současných a zjištěných zpráv listinných po ruce, jako jich o vzniku poutnické svatyně Staroboleslavské a o původu tamního posvátného obrazu nemáme. Vznik svatyně Tuřanské klade se dle legendy do 11. století okolo r. 1050 a ústní podání dokládá, že tamní posvátná soška v jakémsi styku býti mohla s naším sv. apoštolem Cyrilem aneb že v něm skutečně byla.

A tak jako lid český od více století zvláštní úctou, důvěrou a láskou ku svato-Methodské Matičce Staroboleslavské se vždy nesl: podobně tak chová i lid moravský zvláštní úctu, důvěru a lásku ku svato-Cyrillské Matičce Boží Tuřanské.

Tak jako se poutnická svatyně Staroboleslavská v Čechách a za hranicemi české země proslulou stala hlavně tím, že prosby pokorné jednotlivých poutníků před posvátným obrazem od Matičky Boží vyslyšány byly: podobně tak stala se i svatyně Tuřanská na Moravě a v jiných okolních zemích slavnou, poněvadž tam během časů mnoho poutníků před posvátnou soškou od Matičky Boží té pomoci a té útěchy skutečně nabylo, kterouž jim žádný člověk poskytnouti nemohl.

A konečně tak jako na počátku století 17. v Čechách nejen obecný lid český, ale i tak zvané vzdělanější a vyšší třídy na Staroboleslavský posvátný obraz Marianský svou pozornost bedlivě upíraly: podobně tak obracely i na Moravě všechny vrstvy tamního obyvatelstva v téměř století 17. velice bedlivě svůj zrak na Tuřanskou posvátnou sošku Marianskou.

Slovem jako svatyně Staroboleslavská od časů nepamětných pokládá se za první a nejstarší a za nejdůležitější poutnické místo Marianské pro celou zemi českou: podobně tak pokládá se na Moravě svatyně Tuřanská za první a za nejdůležitější svatyni Marianskou pro celou zemi moravskou.

Ale tak jako o vzniku svatyně Staroboleslavské a původu tamního obrazu posvátného psaných a tiskem vydaných zpráv se nám teprv ze 17. století dostalo: podobně tak máme také teprv ze 17. století psaných a tiskem vydaných zpráv o Matičce Boží Tuřanské a o vzniku tamní svatyně.

Nejprve zde tedy několik místopisných zpráviček o Tuřanech položíme. Tuřany sluje vesnice na Moravě, v Brněnském biskupství ležící, asi dvě hodiny cesty od samého Brna k východní straně vzdálená. I v Čechách stává vesnice téhož jména a sice u Slaného, nedaleko Smečna, kdež se starý chrám Nanebevzetí Panny Marie zasvěcený nachází a kamž také na výroční pouť

z blízkého okolí poutníci docházejí. Totéž místní jméno nachází se také v Uhřích na Slovensku. Ve svém slovníku odvozuje Jos. Jungmann jméno to od kořene „tur“ a uváděje Tuřany moravské praví, že prý jména svého nabyly od jakéhosi staromoravského bůzka pohanského, háj a chrám tam jednou před dávnými věky měl. Za doklad slouží Jos. Jungmannovi článek uveřejněný v časopisu „Krok“ (II. 381.), v kterémžto článku se však opět zastaralým již způsobem filologickým dokazuje, že prý jméno Tuřan nic jiného není nežli přeměněné jméno Perun. Dále uvádí ještě Josef Jungmann, že slovo Tuřany znamená i tolik, co divoký palouk. O Tuřanech moravských činí se i v národních písních moravských zmínka, jakož viděti jest ve sbírce písní těch Sušilem vydaných, kdež se dočítáme: „Ty Tuřanské hodine, jak vone z temna bijó.“ (Sš. P. 375.) V Tuřanech (německy Turas) čítá se nyní na 1200 obyvatelův, a v celé tamní farní osadě, ku kteréž šest jiných vesnic patří (Chrlice, Rosenberg, Holásky, Ivanovice, Dvorská a Slatina) počítá se na 4500 duší. V Tuřanech samých jsou obyvatelé sami Čechoslované, ale v některých přifařených vesnicích bydlí také Němci. Za tou příčinou se občas ve farním kostele i německá kázání držívali. Fara Tuřanská patří k dekanatu Modřickému a k arcipřyství Brněnskému.

Po těchto poznámkách pravíme dále: Pokud nám známo byl pracovitý a horlivý farář Jiří Pistorius,*) jenž na počátku století 17. po šestnácte let Tuřanskou osadu spravoval, prvním badatelem, který rozličné pověsti a legendy o původu posvátné sošky Tuřanské jakož i o vzniku a stáří tamní svatyně sbírali a písemně zaznamenávali počal. Jiné starší listinné zprávy o sošce Tuřanské nebyly aspoň až posud objeveny. Farář Jiří Pistorius počítá se také mezi učence věku tehdejšího; mimo bádání po památkách starožitných zanášel se rád poznáním a zkoumáním rozličných řečí. Důkazem toho jest, že r. 1621 tiskem vydal v Olomouci knížku, v níž modlitba Páně čili „Otče náš“ ve čtyřiceti rozličných řečech vytištěna se nalezá. Jiří Pistorius dosazen byl za faráře Tuřanského od kardinala a biskupa Olomouckého Františka knížete z Dietrichsteina, pod jehož správou biskupskou celá Morava náležela, poněvadž tenkrát biskupství Brněnského ještě nebylo. Muž tento zasedal od r. 1599 až do 1636 na biskupském stolci Olomouckém. Byla to doba přetěžká, neboť právě tenkrát nastal dlouhý a rozhodující boj, bude-li

*) Původní jméno jeho bylo Jiří Pekař; za doby tehdejší byl však obyčej překládati i jména vlastní do latiny a odtud povstalo jméno Pistorius; neboť pekař sluje po latinsku pistor.

v Čechách a na Moravě svatá víra katolická, kterouž sv. Cyrill a Method v národu českoslovanském zakořenili, úplně vyhubena a místo ní novověký protestantismus německý za panující náboženství zaveden. V tuhém a krvavém boji tomto, v němž mezi jiným i blah. Jan Sarkandr od zuřivých kalvinistův a luteranů byl umučen, vydobyl si kardinal Dietrichstein velikých zásluh o zachování víry katolické na Moravě, jakož na jiném místě povíme. Jedna pak z jeho charakteristických vlastností, na kterou se tuším s patřičným důrazem jen málo kdy ukazuje, byla ta, že hned od té doby, co Olomoucký stolec biskupský zaujal, velikou důvěru k Matičce Boží Tuřanské a k našim sv. apoštolům českoslovanským Cyrillu a Methodu při každé příležitosti slovem i skutky veřejně osvědčoval. Tato jeho úcta a důvěra rostla pak ještě dále, čím tužší boj o vyhubení víry svato-Cyrillské a Methodějské a o zavedení německého protestantismu tam na Moravě nastával.

Roku 1600 — tedy hned v druhém roce po nastolení kardinala Dietrichsteina na stolec biskupský — sběhla se v Tuřanech jedna událost, kteráž mu příležitost zavedla, aby svou vřelou úctu a důvěru k Matičce Boží Tuřanské a zároveň také k našim sv. apoštolům Cyrillu a Methodu veřejně a skvěle osvědčil. Celý sběh události té budeme záhy vypravovati. Zde jen tolik podotýkáme, že jednání kardinala Dietrichsteina za příčinou téže události stalo se hlavní pobudkou a podnětem pro horlivého faráře Jiřího Pekaře (Pistoria), aby po starobyklých zprávách a pamětech o původu posvátné sošky Tuřanské a o vzniku tamní svatyně poutnické nejen bedlivě pátral, ale zprávy ty též písemně zaznamenávali počal. Jeden z pozdějších nástupců faráře Jiřího Pekaře (Pistoria), který okolo polovice věku 17ého po dlouhá leta v osadě Tuřanské farářoval, jménem Matěj Petráš, pokračoval pak s velikou horlivostí ve sbírání všelikého podání a jiných pamětí ku svatyni Tuřanské a ku posvátné tamní sošce se nesoucích. A tentýž Matěj Petráš, jsa později v druhé polovici věku 17ého děkanem kollegiatní kapitoly v Brně na Petrově přiměl konečně slovutného jezuitu českého Bohuslava Balbína k tomu, aby o Matičce Boží Tuřanské zvláštní knihu vydal. Za tímto účelem sdělil kapitolní děkan Petráš Bohuslavu Balbinovi nejen své písemné poznámky o vzniku a původu téže svatyně ale i písemní poznámky a jiné ještě paměti, kteréž již dříve bývalý farář Jirí Pekař (Pistorius) byl nashromáždil. Bohuslav Balbín jsa velkým milovníkem dějepisu českého, a zejména všech starobyklých posvátných památek našich hledal a bádá pak sám ještě dále po

zprávách svatyně Tuřanské se týkajících. Dostalo se mu také, jak sám pravil, od jiných učení a závažných mužů četných poznámek, kteréž oni sami dle ústního podání lidu byli sepsali. Konečně vydal Balbin tiskem r. 1658 v Olomouci celou latinsky sepsanou knihu o původu a zázracích Matky Boží Tuřanské. *) Dal také pod svým dozorem nakresliti dva obrázky za přiflohu ke své knize, kteréž napotom ve Würzburgu od Wolfganga Kiliana v mědi velmi zdařile a uměle vyryty byly. Na jednom z obrázků těchto nakreslena jest věrně celá postava Maticky Boží Tuřanské právě tak, jak tenkrát roku 1658 vyhlížela, když Balbin svou knihu vydával. Druhý obrázek záleží z dvou oddělení. V hořejším oddělení nakreslen jest celý tehdejší kostel Tuřanský a nad ním opět postava svato-Cyrellské Maticky Boží ve vzduchu se vznášející. V podání kostela naznačeno jest také křoví trnové, v němž dle starobyklých zpráv posvátná soška nalezena byla. V dolejší oddělení obrázku nakresleno jest město Brno, v podání viděti jest opět svatyně Tuřanská a zároveň také cesta k ní z Brna vedoucí, na kteréž v druhé polovici věku 17ého kapit. děkan Brněnský Matěj Petráš a jiní dobrodinci několik mariánských sloupů na své outraty dali vystavěti podobně tak, jako v témž století na cestě z Prahy až do Staré Boleslavi několik vyšších hodnostářů církevních a rodin šlechtických na své outraty vystavěti dali 44 kapliček, ve kterých vždy v hořejší částce vyobrazeny byly rozličné poutnické sochy neb obrazy Mariánské, v dolejší pak částce některá událost ze života sv. Václava.

Latinská kniha Balbinova sloužila pak všem nápotomným spisovatelům, kteří buď české neb německé spisky aneb pouhé články o svato-Cyrellské Matce Boží v Tuřanech vydali, za základ a za pramen, na který se stále odvolávali obyčejně jen kratičkový výtah ze spisu Balbinova podávající, poněvadž to k účelu, za kterým psali, dostačovalo. Mimo Bohusl. Balbina podal ještě v novějším čase Rajhradský Benediktin Dr. Řehoř Volný ve svém chvalně známém spisu německém **) o církevním místopisu moravském několik zpráv z diplomatáře Moravského vyňatých, kterými starobylnost fary Tuřanské a posloupanost tamních farářů ač ne všech listinně jest zjištěna. Z jiných pak úředních pramenů

*) Uplný název knihy té zní takto: *Diva Tursanensis seu historia originis et miraculorum magnae Dei hominumque Matris Mariae: cuius venerabilis statua prope Brunam indicio coelestis lucis in rubis inventa magno populi accursu honoratur. Nunc primum a R. P. Bohuslavo Aloysio Balbino S. J. conscripta. Anno 1658, Olomucii.*

**) Dr. Gr. Volný, *Kirchliche Topographie von Mähren*. Brünn 1856, I. B. II. Ab. s. 447 etc.

uvědíl Dr. Volný také řadu farářů Tuřanských od konce věku 17ého až na dobu nejnovější, připojiv k nim semotam některou zprávu k. př. o založení jesuitské residence (r. 1666), o její zrušení (r. 1773), o některých stavebních změnách tamního kostela neb domu farního atd. O původu posvátné sošky Tuřanské a o vzniku tamní svatyně poutnické odvolává se však Dr. Volný také na Balbina a zprávu jeho jen kratičce naznačuje.

Co se tedy původu Tuřanské posvátné sošky Marianské týká, není o tom žádné pochybnosti, že ve farní osadě Tuřanské mezi lidem stále a po všechny časy taková ústní podání se udržovala, kterých jádro čili částka podstatná tomu nasvědčovala, že tatáž posvátná soška jednou našemu sv. apoštolu Cyrillu náležela, neb že se před ní sv. Cyrill a Method, když ještě na jiném místě bývala, modlívávali, aneb že ji sv. Cyrill sám pro některý tenkrát na Moravě nově zbudovaný kostelík zaopatřil: slovem, že tatáž posvátná soška jednou v jakémsi přímém styku se sv. Cyrillem bývala. A takové ústní podání udržovalo se ve farní osadě Tuřanské tím snadněji, poněvadž známo jest, kterak osadníci a zejména sousedé Tuřanští na tom nemálo si zakládali, že bludy kacířské nikdy i za času husitských válek a rozbrojů utrakvistických do jejich osady nevnikly, ačkoli mnohé jiné okolní osady k vůli novým, cizáckým bludům víru sv. apoštoly Cyrillem a Methoděm na Moravě zakořeněnou opustiti se neostýchaly. A takové ústní podání bylo zajisté ku konci století 16ého a na počátku století 17ého nejen v osadě Tuřanské ale vůbec na Moravě mezi lidem katolickým známo, ačkoli si ho snad i mnozí katolíci bedlivěji nevšímali a na ně velkou váhu nekladli. Tomu však není se diviti, poněvadž právě tenkrát jedna část českých a moravských pánů a rytířů, a s nimi i mnohá města česká a moravská veliké zalíbení měli v německém protestantismu a pro něj všude o překot verbovali podobným asi způsobem jako za našich časů nevěrečtí svobodomyslníci pro rozmnožení nevěry mezi lidem verbují a tak zvané „veřejné mínění“ na stranu nevěry a proti víře katolické nakloniti se snaží, kteréžto neladné počínání leckterého bojácného katolíka aspoň zastraší, že si o své svaté víře ani mluvíti netroufá.

A že ku konci 16ého a na počátku 17ého století dotčené ústní podání o jakémsi přímém styku posvátné sošky Tuřanské se sv. Cyrillem mezi lidem známo býti musilo, tomu pádně nasvědčuje ta událost, že sám tehdejší biskup Olomoucký kardinál Dietrichstein nikterak neváhal odvolávati se veřejně při jedné příležitosti na takové ústní podání, což by zajisté, jsa muž velice

učený a moudrý a také šlechetný, nikdy byl neučinil, kdyby totéž ústní podání jen jakási z brusu nová smyšlenina neb bájka byla bývala a kdyby vůbec na Moravě tenkrátě známo nebylo bývalo. Tehdejší moravští protestanti, kteří dle bludu Lutrova a Kalvinova úctu Maticky Boží a svatých a také úctu obrazů a soch jejich zavrhovali a tupili, byli by to kardinalu Dietrichsteinovi zajisté nesmlčeli, kdyby dotčené ústní podání lidu moravskému bylo bývalo neznámo.

Nuže příležitost, při které se kardinal Dietrichstein na dotčené ústní podání veřejně odvolával, naskytla se mu za příčinou této události. R. 1600 utvořily se na Moravě zlodějské handy, které hlavně na okrádání katolických kostelů naměřeno měly. Poštěstilo se jim oloupiti tajně četný počet chrámů katolických a přese všecko namáhání a přese vši pozornost katolíků nebylo možná těmto svatokrádcům na stopu přijíti, což arcibiskupských domněnek u katolického obyvatelstva vzbuzovati musilo. Mezi jinými obloupila taková svatokrádežná rota jednou v noci i kostel Tuřanský, pobravši tam nejen všechny skvosty, které Maticce Boží během časů od zbožných ctitelů věnovány byly, ale všechny jiné kostelní věci, které se zpeněžit daly. Zpráva o této zlomyslné svatokrádeži způsobila u mladistvého kardinala Dietrichsteina, který teprv asi rok na biskupském stolci Olomouckém zasedal, velice hluboký dojem, poněvadž již dobře věděl, jaká ústní podání o původu posvátné sošky a svatyně Tuřanské mezi lidem kolují. Jakmile jej tedy tato smutná zpráva došla, neváhal a vydal se hned sám z Olomouce na cestu do Tuřan, aby tam o spáchaném zločinu osobně se přesvědčil. Až když pak tam na místě na své vlastní oči spatřil, jak ohavné zlodějská rota ve svatyni Mariánské řádila a která ji zohavila, rozkázal hned ve velikém bolu svém, aby na jeho útraty všechny vnitřní stěny svatyně Tuřanské na znamení smutku nad tímto zneuctěním Maticky Boží, černým sukem byly potaženy a aby také na věžích svatyně Mariánské velké černé koroubve zavěšeny byly, které celému okolí ohavnost spáchaného na svatyni zločinu na paměť uvéstí a lid katolický k odprošení Boha za toto zneuctění povzbuditi měly. Tento čin kardinala Dietrichsteina obrátil arcibiskup v celém okolí Tuřanském, zejména v blízkém Brně a pak i jinde na Moravě, pozornost obyvatelstva na svatyni Tuřanskou a Moravané tomu snadno porozuměli, proč kardinal biskup Olomoucký bol a smutek svůj nad zneuctěním právě této svatyně tak zvláštním a neobyčejným způsobem na jevo dává.

Z celého okolí začal se tedy lid do Tuřan hrnouti azvláště

z Brna přišlo tam i četných pánů a šlechticů, aby za příkladem svého biskupa Boha a Matičku Boží odprosili a uctili. Před tímto četným shromážděním lidu věřícího vykládal pak sám kardinal Dietrichstein veřejně a na paměť všem uváděl starobylé pověsti o vzniku téže svatyně a o původu posvátné sošky dokládaje, že na Moravě vždy u veliké vážnosti právě proto byla, poněvadž se za to mělo, že v nějakém styku se sv. Cyrilem jednou bývala. Dojem tečí kardinalovy na posluchače byl takový, že četní zámožní páni hned na penězích valnou summu obětovali, aby škodu, svatokrádeží učiněnou, nahradili. Kardinal Dietrichstein předcházel je i v ohledu tomto svým vlastním příkladem, darovav nemalou sumu na pořízení věcí kostelních.

Ale řeč kardinalova byla také pro tehdejšího faráře Tuřanského Jiřího Pekaře (Pistoria) mocným podnětem, že si napotom velmi bedlivě všech o svatyni a o posvátné sošce Mariánské mezi lidem kolujících pověstí a zpráv všímáti, a po nich nejen bádáti, ale je také písemně zaznamenávat počal. A zápisky jeho staly se prvním písemným pramenem pro dějepis posvátné sošky a svatyně Tuřanské.

Od té doby počali si také Moravané katoličtí posvátné sošky Tuřanské více vážiti, ji pilněji navštěvovati, a tam ve svých potřebách Matičku Boží za pomoc vyzývati. Ale dosavadní kostelík Tuřanský byl maličký, a pro četné poutníky nedostatečný. Měl mimo to i rozličných oprav zapotřebí. Kardinal Dietrichstein dal jej tedy na své outraty opraviti a také rozšířiti. Při této obnově a stavbě sběhlo se pak, že horlivý farář Jiří Pekař na jedné staré a sešlé zdi kostelní našel starobylý nápis, z něhož na jevo přišlo, že tentýž kostelík Matky Boží tenkrát (t. j. okolo r. 1610) již přes šest set let stár byl, a že tudíž původně okolo roku 1000ého byl zbudován. Vysokému stáří kostelíka nasvědčovalo také i zdivo samé. Nález ten potvrzoval arci závažně starobylou legendu o vynalezení posvátné sošky Matičky Boží a o vzniku svatyně Tuřanské; neboť legenda udávala, že svatyně Tuřanská okolo r. 1000ého neb v letech přímo následujících původně byla zbudována, a sice hned, jak se tam posvátná soška Matky Boží našla. A poněvadž starobylé ústní podání o vzniku svatyně nálezem dotčeným tak závažně bylo stvrzeno, sloužil tentýž nález způsobem nepřímým ku potvrzení i té částky starobylého podání ústního, že posvátná soška skutečně v jakémsi styku se sv. Cyrilem jednou bývala. Od té doby rozšiřovala se úcta a důvěra k Matičce Boží Tuřanské ještě více, a závažní mužové neváhali dokládati, že kostelík Tuřanský jest nejstarší budova na

Moravě, a že tamní posvátná soška Matky Boží z času našich sv. apoštolů slovanských pochází. Tak dokládal napotom i sám kardinal Dietrichstein nejen v soukromém hovoru, ale vícekrát i ve svých kázáních k lidu držaných.*)

Článek druhý.

Boh. Balbin klade dle rozličných zpráv vynalezení posvátné sošky okolo r. 1050. — Dle legend byla posvátná soška na téměř místě, kde pak svatyně Tuřanská povstala a sice v trnovém křoví nalezena a do blízké vesnice Chrlice zvané zanešena. Třikrát po sobě byla však posvátná soška z Chrlic na dotčené místo zázračně přenesena, a dvakrát pak ještě i stavivo samo v Chrlicích ku stavbě nového kostelíka Mariánského navezené. — Stavba původní skromné svatyně Tuřanské. — Zprávy o trnovém křoví, v němž posvátná soška nalezena byla, a jak dlouho se udržely kořeny z něho. — Starobylý pomník v Chrlicích na dotčené zprávy. — Odchytky naskytující se v jiných legendách při vypravování některých okolností. — Hlavní zřídlo spisu Balbinova. — Listinné zprávy o starobylosti fary Tuřanské.

O vynalezení posvátné sošky vypravuje zbožná legenda takto: Vynalezení sošky té stalo se okolo polovice století jedenáctého. Boh. Balbin odvolává se na zprávy dílem z ústního podání, dílem i z některých jiných památek pocházejících klade vynalezení toto přímo na rok 1050. V době té bydlil tedy ve vesnici, asi půl hodiny cesty od Tuřan vzdálené, a Chrlice zvané, jakýsi zbožný a zámožnější rolník, jmenem Horák. Jednoho dne, když se k večeru již hezky schylovalo, vracel se Horák buď z nějaké práce aneb vůbec z nějaké cesty do svého domova, a bylo mu z té příčiny jíti právě okolo toho místa, kde nyní Tuřanský chrám Páně se nachází, kteréhož však tenkrát ještě nestávalo, ale totéž místo bylo pouze jakýms křovím semotam porostlé. Jda tedy cestou svou kolem téhož místa spatřil najednou Horák mimo vše nadání ze zdálí, jak z jednoho křoví jakési světlo proniká. Obrátil tedy svou pozornost bedlivěji na tento neobyčejný objev. I bylo mu hned nápadné, že světlo to jakousi zvláštní bělost a krásu do sebe mělo, a že se více ohní nežli pouhému světlu podobalo. Ze zvědavosti, jaký by to asi oheň byl, popošel Horák blížeji ku křoví a čím více se přibližoval, tím více mu bylo nápadné, že ani žádného praskotu při ohni

*) Boh. Balbin Diva Turz. pag. 43.

neslyši ani žádného kouře z ohně vycházející nevidí. A když konečně k samému křoví osvětlenému přistoupil, tuž ku svému velikému podivení uzřel uprostřed trnového křoví sošku Matky Boží Ježíška v klíně mající, z které ona bělounká a krásná záře vycházela. Jakmile se Horák ze svého velikého podivení nad tímto neočekávaným objevem zpamatoval, padl hned na kolena svá a pokud s to byl, počal se k blah. Panně Marii modliti. Po vykonané krátké modlitbě nerozmýšlel se pak dlouho, ale pokládaje si to za veliké štěstí, že věc tak neobyčejnou nalezl. vzal sošku uctivě do rukou svých, aby ji do svého bytu v Chrlicích zanesl. A když Horák s nalezenou soškou domů krácel, zmenšila a zmírnila se poněkud záře z ní vycházející, ale nepřestala mu přece na cestu v nastalém již temném šeru svítiti. Přišel konečně domů, svolal Horák hned celou svou rodinu, ženu a děti a ostatní domácí, a jim pln radosti vypravovati počal, kde a kterak sošku blahoslavené Marie Panny na zpáteční cestě své nalezl. Žena a děti divily se arciť nemálo, dívaly se pak zvědavě a ostýchavě ze všech stran na sošku. Horák se pak s nimi společně před soškou k nejsv. Rodičce Boží na kolenu pomodlil, načež ji ženu jeho na slušné místo ve světnici postavila. Celá rodina pokládala to arciť za veliké štěstí, že otec nenadále tak krásnou sošku Matky Boží nalezl a domů přinesl, zejména Horák sám měl toto nalezení za jakousi velkou a pevnou záruku, že se tím zvláštního požehnání Božího celé rodině a přibytku jeho dostane, a že nyní pod zvláštní ochranou Matičky Boží státi bude.

Avšak po těchto radostných okamžicích následovalo záhy bolestné překvapení. Když totiž druhého dne ráno Horák z lože svého povstal, a hned zase zrak svůj k nalezené sošce obrátil, spatřil ku svému podivení, že místo, kam ji včera večer jeho žena byla postavila, jest zcela prázdné. I jal se hned ženy tázati, proč a kam ji z prvotního místa postavila. Ale žena určitě dokládati počala, že ji z prvotního místa jinam nepřestavila a že o tom také ničeho neví, že by ji snad kdo jiný v noci jinam byl přenesl. Horák a žena jeho se pak ještě ostatních domácích tázali, jestli snad někdo z nich sošku jinam byl postavil, aneb jestli ničeho nespозorovali, že by ji snad kdo cizí v noci ze světnice byl odnesl. Ale každý z nich beze všeho rozpaku dokládal a opakoval, že nic takového v noci nepozoroval, a že si toho vysvětliti nemůže, kam se soška asi poděla.

Když tedy všechno hledání sošky pranic neprospívalo, napadlo zarmoucenému Horákovi, aby aspoň domácím svým onen keř tr-

nový ukázal, v němž včera večer sošku Rodičky Boží našel. I vydal se tedy v průvodu několika osob na cestu ku keři dotčenému. Jak mile pak k němu došli, užívali všichni ku svému velikému podivení, že se soška Rodičky Boží v křoví nachází, a Horák sám, jsa pln radosti, počal přítomným vykládati, že soška právě tak včera v tomto trnovém křoví stála, jako se tam nyní nacházela. Ve své nemalé radosti, že ztracenou sošku opět našel, nerozvažoval Horák, proč asi a jakým způsobem soška z příbytku jeho v Chrlicích odnešena, a proč asi do téhož samého křoví trnového uložena byla, v němž se včera večer nacházela: ale beze všeho rozpaku uchopil se hned sošky, vyňal ji ze křoví a pak ji sám opět v průvodu ostatních do svého příbytku v Chrlicích zanesl, a ji na totéž místo ve světnici postavil, kde včera večer stála. Celá událost tato rozhlásila se pak po celých Chrlicích, načež sousedé, ženy a děti zvědavě do domku Horákova po celý ostatní den přicházeli, aby tam tuto sošku Matičky Boží uviděli, a se u ní také pomodlili. Nastala konečně noc, Horák pomodlil se se svou rodinou a s ostatními domácími večerní modlitby před soškou nalezenou, a pak se všichni na lůžko odebrali. Avšak druhého dne ráno viděl Horák k nemalému podivení svému, že se soška Matky Boží ze světnice opět ztratila. Horák se dnes ani dlouho netázal, jestli by kdo byl sošku jistě zanesl a uschoval, ale odebral se záhy v průvodu několika sousedů Chrlických zase k témuž křoví trnovému, v kterém sošku po dvakrátě již našel. Když pak sousedé Chrlíci k témuž křoví přišli, našli tam skutečně a poznovu sošku ztracenou. I radovali se z toho všichni velice, že sošku zase našli, Horák si ji pak hned z křoví vyňal, aby ji opět do svého domku zanesl. Ze všech těchto jednoduchých a prostomyslných sousedů Chrlických ani jednomu nenapadlo, že by to mohlo mít nějakou zvláštní příčinu, proč se soška Matky Boží již dvakrátě po sobě v noci z domku Horákova ztratila, a ráno opět na též místě, a v tom samém křoví trnovém nalezena byla, ve kterém ji původně Horák světlem ozářenou našel. Za to však počali se prostomyslní sousedé Chrlíci jinou žádostí a jinou otázkou bedlivě zanáseti. Přejíce si toho nemálo, aby soška Matky Boží v Chrlicích zůstala, a odtamtud více se nevzdálila, počali se o tom vespolek raditi, jakým způsobem by ji v Chrlicích takřka upoutati mohli. A po delší poradě se konečně na tom usnesli, že pro tuto nalezenou sošku na své společné útraty zvláštní kostelík dají vystavěti a že při stavbě téhož kostelíka každý z nich i svou práci vlastnoručně napomáhati bude. Usnesli se také na tom, že nový kostelík ne-

daleko domku Horákova má býti vyzdvižen, poněvadž Horák sošku Matky Boží původně nalezl. Po tomto svém usnešení byli ovšem sousedé Chrličtí nemálo zvědaví, zůstane-li soška Matky Boží v nastávající noci v Chrlicích čili nic. A hle! soška Matky Boží nejen příštího, ale i v následujících dnech v Chrlicích v domě Horákově zůstala. A když se pak zprávy o nalezení téže sošky, o jejím opětném zmizení a přenesení do domu Horákova hbitě po celém okolí byly rozhlásily, přicházeli i přespolní zbožní lidé do Chrlíc, aby se tam o pravdivosti těchto zpráv osobně přesvědčili, a zároveň tam také napotom své potřeby před soškou nalezenou Matičky Boží důvěrně a prosebně doporučovali. Chrličtí sousedé, vidouce tedy, že soška Matky Boží ve uici jejich více neopouští, a že zbožní poutníkové odjinud do Chrlíc přicházejí, aby se tam do ochrany Matičky Boží před touž sochou osobně doporučovali, neváhali déle a nový kostelík dle usnešení svého stavěti počali. Když však rozličného staviva na určité místo již dovezli, a základy vykopávali a pak budovati počali, tuť je najednou zcela nová, neobyčejná a obdivu hodná událost opět překvapila. Když totiž jednoho dne kus nových základů vystavěli, stalo se, že tentýž nově zbudovaný kus základu přes noc na těch právě místech u Tuřan se octnul, kdez onen trnový keř stál, v němž Horák sošku Matky Boží původně nalezl. Vidouce to sousedé Chrličtí, domnívali se prvního dne, že se to snad času nočního nějakým podvodem stalo. Počali tedy v Chrlicích poznovu stavěti, ale ustanovili zároveň také pro nastávající noc zvláštní stráž, aby žádný práci vykonanou zrušiti a stavivo do Tuřan odnesti nemohl. Opatrnost a pozorlivost jejich ukázala se však býti nedostatečnou; neboť druhého dne ráno přesvědčili se na své vlastní oči, že nově zbudovaný kus základu z Chrlíc zmizel, a že se opět v Tuřanech na též místě nalezá, kde Horák ponejprv již sošku Matky Boží našel. Noční stráž pražádného neviděla, a ani toho nejmenšího nespozorovala, že by někdo nově zbudovaný kus základů v Chrlicích byl rozboural a stavivo pak do Tuřan přenášel neb zavázel; pročež za to měli, že se to jedině zázračnou mocí a zázračným způsobem státi mohlo. Zároveň však z toho všeho, co se až posud bylo dále, vyrozumívati počali, že Matička Boží chce a sobě žádá, aby jí nikoli v Chrlicích, ale v Tuřanech na témž místě, kde Horák sošku nalezl, a kamž nočního času zázračně byla přenesena, kostelík zbudovali. Usnesli se tedy na tom, že nový kostelík v Tuřanech stavěti budou, a sice dle následujícího plánu: Hlavní oltář v témž kostelíku má státi zrovna na témž místě, kde ono křoví trnové se nachází,

v němž Matka Boží vícekrát se ukryla a nalezena byla. Aby však i toto trnové křoví z téhož místa nemusilo býti odstraněno, má se nad ním klenutí zbudovati, a na tomto klenutí bude teprv oltář sám vyzdvižen, a na oltáři tom má míti Matička Boží svůj trůn. Aby však i okolní trnové křoví, které pro stavbu vykopáno býti musilo, na zmar nepřišlo a se ho k světským potřebám použití nemohlo, má se všecko vykopané křoví pod klenutím, na němž nový oltář státi bude, zakopati. A tak se také všecko skutečně stalo, a za nedlouhý čas byl nový kostelík a v něm hlavní oltář zbudován, a v tomto oltáři byla pak i posvátná soška k veřejné účtě vystavena.

Boh. Balbin přidal na tomto místě k svému vypravování následující poznámku: Z křoví toho, kteréž při stavbě hlavního oltáře pod klenutím zakopáno bylo, udržely se až podnes kořeny živé a silné. Mně samému, praví B. Balbin, vypravoval ještě vloni (t. j. r. 1657) kostelník chrámu Matky Boží Tuňanské, kterak roku 1653, když se v témž chrámu bývalý oltář věkem již sešlý boural a místo něho nový stavěl, na své vlastní oči viděl, že pod klenutím starobylého oltáře zahrabány jsou drsnaté křovové kořeny, kteréž asi tak tlusté byly, jako jest rámě lidské, a kterak dívaje se na ně, sám se tomu nemálo divil, že tak živé ještě vyhlížely, jakoby tam teprv téhož samého dne byly bývaly zahrabány. Kostelník tentýž nabízel se také sám, že tuto výpověď čili zprávu svou milerád i přísahou stvrdí, kdyby se to na něm žádalo. Pravil pak ještě dále: Já sám jsem často stromy a křoviny kácíval, a stromoví rozličné znám, ale na těchto kořenech jsem rozeznati neuměl, ku kterému druhu stromoví vlastně náležejí. Jsou-li to skutečně kořeny křovové, přiznávám se upřímně, že jsem jaktěživ nikdy takového křoví neviděl, které by tak velikých kořenů mělo; musí to býti jakýsi zvláštní a neobyčejný druh dřeva. Jiní svědkové, praví Boh. Balbin ještě dále, kteří též dotčené kořeny viděli, pravili mi, že prý to jsou dubové kořeny, a že na těch místech, kde nyní Tuňanská svatyně Matky Boží stojí, býval před časy starý, z vysokých dnů sestávající les, a že se také tenkrát ještě, když toto vypravovali, v blízkém okolí Tuňanském jiných stromů nežli dubů nenacházelo.

Jiná pak poznámka, kterouž Boh. Balbin k svému vypravování ještě připojil, zní takto: Zpráva o tomto záračném přecházení posvátné sošky Matky Boží z Chrlic do Tuňan zaručena jest v starých knihách a starých lidí svědectvím, ano zprávé té nasvědčuje též zvláštní pomník kamenný. U samých totiž Chrlic stojí podnes ze země asi na dva střevíce vynikající, z černého,

bílými žilkami protkaného mramoru vkusně vytesaný kříž. Stojí tam na polední straně ode vsi, a sice právě na té louce, na které sousedé Chrlíčtí kostelík na počest posvátné sošky Matky Boží Tufanské zbudovati chtěli, a z které louky stavivo tam již navezené, v noci zázračným způsobem do Tuřan přeneseno bylo. Staří pak lidé Chrlíčtí vypravují, že kříž tento mramorový vyzdvižen byl na památku té zázračné udalosti, že z louky té kusy již zbudovaných základů nového Marianského kostelíka a stavivo navezené zázračným způsobem času nočního přeneseny byly do Tuřan na místo, kdež nynější svatyně Marianská stojí.

Pokud nám známo, zachovaly se o původu přčetných svatyní Marianských, kterých ve světě stává, obyčejně takové legendy a pověsti, které se při vypravování jednotlivých okolností od sebe rozcházejí a různí, ale co se pak některých podstatných částek celého příběhu neb udalosti týká, shodují se zase vespolek. Upozornili jsme na to již, vypravující rozličné legendy o původu posvátného obrazu Matky Boží Staroboleslavské, a později učiníme o tom na jiném místě ještě zvláštní poznámku. Nuže tedy i o vynalezení posvátné sošky Tuřanské a o zbudování svatyně tamní nalezáme též jinou legendu, která se co do podstatných částek s legendou od Boh. Balbina popsanou shoduje, ale také v některých přípa.lných okolnostech od ní se rozchází čili různí. Vilím Gumpenberg, kněz z Tovaryšstva Ježíšova, o němž již svrchu řeč byla, popsal ještě dříve, než Boh. Balbin ve spisu svém*) původ svatyně Tufanské. Vypravování shoduje se z velké částky s legendou svrchu již vyloženou, odchyluje se však od ní v těchto kusech. „Praví totiž Gumpenberg čili zprávodaj jeho, že rolník, který posvátnou sošku v trnovém křoví našel, nebyl usedlý v Chrlích, ale v samých Tuřanech. Jméno jeho neudává, a taktéž nečiní zmínky o tom, že posvátná soška při prvním nalezení neobyčejným světlem byla ozářená. Vypravuje dále, že posvátná soška dvakráte po sobě času nočního do téhož křoví opět se navrátila, v němž ji rolník Tuřanský původně našel. Když pak ji rolník tentýž po třetí do svého příbytku byl zanesl, zůstala u něho. Sousedé Tuřanští, radujice se z toho nemálo, usnesli se pak mezi sebou, že nedaleko od domu téhož rolníka, který sošku našel, vyzdvihnou malý kostelíček na počest Matky Boží, ale když se do práce dali, když pak již základy nového kostelíka

*) Atlas Marianus, quo S. Dei Genitricis Mariae imaginum miraculosarum origines 12 historiarum centunis explicantur. Monachii. Stává také rozličných vydání téhož celého díla aneb kratších výtahů z něho. Byl i do jiných řečí přeložen. V českém překladu vyšla z něho jen jedna malá částka. Viz tam číslo 118. o Tuřanech.

byly již vyzdvíženy, stalo se najednou, že nejen všecko navezené a ku další stavbě připravené stavivo, ale i základy již zbudované nočním časem zázračně byly přeneseny přímo k domu téhož rolníka, který posvátnou sošku nalezl. Rolník žasnul nad tímto zázračným přenesením, a porozuměv záhy, kterak v tom vůle Matky Boží jest, aby kostelík ten u jeho domu byl vyzdvížen, dal se hbitě do práce, a za několik hodin zbudoval sám takový kus základů, jaký dříve více sousedů společně pracující vystavělo. Sousedé ostatní užřevše toto zázračné přenesení pracovali s ním dále, tak že kostelík v kratičké době byl dovršen a v něm pak posvátná soška uložena byla.

Kněz Jan Dilat z Tovar. Ježšova uveřejnil ve spisku svém v 17. století vydaném*) tři německé písně pro lid putující k Matce Boží Tuřanské, z kterých první 28 slok čítá. V této tedy písni praví, že nálezce posvátné sošky sloul Horák, že byl horníkem, a že sošku nalezl, když se z Brna do Chrlic ubíral.

Boh. Balbin odvolává se mezi jinými ve svém spisu**) také na rukopis o původu svatyně Tuřanské a tamní posvátné sošky sepsaný od bývalého převora v Broěnském klášteře dominikanském, jmenem Čěuka Stiglize. Praví Balbin, že slovo a úsudek tohoto muže mimo jiné četné příčiny proto měl ve velké vážnosti, poněvadž tentýž učený dominikán ve vsi Modřicích, asi hodinku cesty od Tuřan vzdálené zrozen, a takřka před oltářem Matky Boží Tuřanské od svých rodičů vychován byl, kteří vždy velikou úctu a důvěru k ní mívali a dle své žádosti také ve svatyni Tuřanské pochováni byli. Prevor Stigliz tedy již od svého nejútlejšího věku nejen od svých zbožných rodičův, ale i od mnohých jiných starých, duchovních a světských osob častokrát vypravovati slychal o původu svatyně Tuřanské a tamní posvátné sošky, jakož i o dalších jejích příbězích, a proto kolující mezi lidem podání velmi dobře znal. Boh. Balbin také vyznává, že mu také rukopis Stiglizův značnou byl pomůckou při skládání spisu o Matce Boží Tuřanské.

Konečně zde ještě toto podotýkáme. Benediktin Rajhradský Řehoř Volný, dokázal ve svém chvalně známém církevním místěpisu moravském***), že dle starobylých písemních památek v 13. století v Tuřanech již znamenitá fara bývala. Zachovalo se totiž z dotčené doby několik listin a sice z r. 1278 a 1279, v nichž řeč jest o tehdejších faráři Tuřanském, jmenem Vilím, který bez-

*) Gottselige Wal fahrten an allerlei heilige Oerther. Von P. Joanne Dilato der Soc. Jesu Priester. Glatz 1682. Seite 90.

**) Diva Turzun. pag 158.

***) Kirchliche Topographie von Mashren. II. Abth. I. B. 1857. Seite 447

pochyby zároveň také byl děkanem Brněnského okrslku církevního. Listiny tyto latinské uveřejněny byly tiskem v Diplomataři moravském.*) Poněvadž se tedy v druhé polovici věku 13. o stávající již tenkrát značné faře Tuřanské listinná zmínka činí, vysvitá z toho, že i dle listinných zpráv fara Tuřanská již mnohem dříve asi založena byla. Zprávy tedy z legendy a z ostatního ústního podání čerpané, že totiž kostel Matky Boží Tuřanské okolo polovice věku 11. byl původně zbudován, nabývá dotčenými zprávami listinnými jakési pravděpodobnosti, poněvadž dle listin již v 13. století značná fara tam bývala.

Článek třetí.††)

Obšírnější popis svato-Cyrillské sošky Tuřanské na základě důkladných zpráv před 227 lety od Bohuslava Balbina sepsaných a tveřejněných. — Rozličné známky dávné starobylosti téže sošky posvátné. — Kterak jednotlivé její částky během času sešlé, nahrazeny byly.

Soška Matky Boží Tuřanské jest asi na dva střeřvice čili asi 6 decimetrů vysoká a představuje Pannu Marii v postavě sedící. V klínu jejím po levé straně sedí malý, dvouletý Ježíšek, okolo něhož Panna Maria svou levou ruku, ale jen ze vzdálí, vine, aniž se ho jí dotýká. Pravá ruka Panny Marie jest ku předu natažena a v ní drží žezlo, vzhůru vstýčené na znamení královské důstojnosti.

Obě dvě postavy Ježíškova totiž a Panny Marie vyřezány jsou ze dřeva. Taktéž i malá zcela obyčejná lavička, na níž postava Panny Marie sedí, jest z téhož samého dřeva jako soška vyřezána. Z jakého však druhu dřeva celá soška vlastně jest vydlabána, nedá se nyní více s bezpečností udati. Tak dokládá o dřevu tom již r. 1658. Bohusl. Balbin, který sám posvátnou sošku tenkrát bedlivě prohlížel a zkoumal. A již tenkrát, tedy před 227 lety bylo dle svědectví Balbinova dřevo to vysokým stářím svým tou měrou spráchnivělé, že některé jeho částky téměř ze samé červotočiny sestávaly a se na některých jiných částkách jen pomocí plátna, kterým soška byla potažena a barev,

*) Codex Dip. Mor. IV. pag. 151. 215. 223.

††) Ku článku tomuto patří barvotiskový obrázek, zhotovený dle mědo-rytiny Boh. Balbinem r. 1658 vydané. Na novějších obrazcích předatavená jest posvátná soška Tuřanská obyčejně v tom stříbrném rouchu, které z příčin v článku udaných nyní celou postavu Marie Panny a Ježíškova, mimo obličej tak zakrývá, že se původní řezba poznati nemůže.

kterými byla natřena, v jednom celku udržovalo. Zejmena byla tenkrát již celá dolejší částka sošky tak spráchnivěla, že se tam hojnost červotočiny spatřovalo, jakož Balbin doslovně praví. Znalcové stromoví, kteří tenkrát dřevo to skoumali, pronesli konečně domněnku, že posvátná soška z hruškového dřeva jest vyřezaná. Během století 17. byla také celá soška, postava totiž Panny Marie a Ježíškova, zvláštními stříbrnými, na způsob roucha zhotovenými plechy pokryta, a to právě za tou příčinou, aby dalším práchnivěním dřeva poznenáhla snad celá aneb některé její částky se nerozpadly. A tímto stříbrným rouchem jsou obě postavy až podnes pokryté: jediné hlavička Ježíškova a hlavička Matky Boží není dotčeným plechem zakryta.

Obojí ta hlavička byla kdysi barvami, s obličejem lidským souhlasícími, omalována; avšak barvy ty jsou nyní již velice temné a taktka úplně sčernalé. A když se zcela zblízka na obě hlavičky díváme, viděti jest i na nich semotam takové důlky, které se na starém a červotočinou setlelém dřevě obyčejně nacházejí.

Stříbrná roucha, jimiž obě dvě postavy nyní jsou pokryté a kteráž hřebíčky stříbrnými na nich jsou upevněna, dala by se i nyní odstraniti. Pisatel řádků těchto vyprosil si sám r. 1879. od tehdejšího nejd. biskupa Brněnského J. Exc. Karla Nöttiga zvláštní dovolení, aby směl toto stříbrné roucho z části aneb celé s patričnou opatrností a úctou dát odstraniti a pak celou sošku bedlivě prozkoumati. Když se však napotom bedlivým ohledáním o tom byl dříve přesvědčil, že k odstranění téhož stříbrného roucha pomocí jednoho neb dvou zlatníků bylo by nutně zapotřebí a že by mimo to pro neřediváué případy, které by při odstraňování téhož roucha i samým zkušeným stříbrníkům státi se mohly, i toho bylo zapotřebí, aby se všechno u přítomnosti zvláštní biskupské komise dělo — upustil pisatel od svého úmyslu a dovolení od nejd. biskupa uděleného nepoužil.

Před 227 lety, když Boh. Balbin svůj latinský spisek o Matce Boží Tuřanské tiskem vydal, tenkrát nebyly obě sošky, jakož jsme již pravili, dotčeným rouchem stříbrným ještě pokryty a Boh. Balbin sám osobně obě sošky velmi bedlivě prohlížel a pak také velmi obšírně je ve spisu svém popsal.

Popis tedy Balbinův položíme zde ve volném překladu, aby si čtenář představití mohl, kterak tenkrát, roku totiž 1658. posvátné sošky vyhlížely, dokud stříbrným rouchem nebyly ještě zakryté.

Obličej Marie Panny představuje tedy spíše důstojnou

paní než dívku, jeví se v něm hlavně jakási zvláštní velebná důstojnost, ale zároveň také jakási půvabná přívětivost. Celý obličej má podobu podlouhlou, čelo je široké a vysoké, oči jsou velké a barvy načernalé a vzhledu takového, jakoby vše kolem stojící s velebnou rozvahou pozorovaly, nos je slušně zahnutý, ústa jsou sličná a půvabná, brada pak vlnadně přímá.

Husté a dlouhé, zlatobarevné vlasy splývají slušně s hlavy na zad dolů, ale jsou na ramenou vrchním šatem přikryté. Na hlavě samé má zlatou, čtyřmi polokruhy svrchu uzavřenou, císařskou korunku, která však, trvám, z mnohem pozdější doby pochází.

Obojí rámě zahaleno jest až pod loket svrchním šatem, a levé rámě své vine Matka Boží, ač jen ze zdálí, jak již řečeno bylo, okolo Ježíška, který na levé straně klínu jejího sedí. U pravého ramene scházela však již za časů Balbinových celá dolejší částka, t. j. celá ruka až k samému loktu. Neví se o tom praničeho, kdy a kterak se tato celá polovice pravého ramene ztratila: rozpadla-li se stářím, aueb ztratila-li se snad jiným způsobem. Z dosavadní postavy svrchní částky ramene pravého jakož i ze samé té škuliny, kteráž se pod loktem nachází, dosti jasně vysvítá, že scházející nyní dolejší částka pravého ramene s rukou byla ku předu natažena a že Matka Boží v ruce té nějakého oznaku držela. Boh. Balbin soudil trvám dobře, dokládaje, že Matka Boží v této pravé ruce své žezlo královské držela, poněvadž celý obličej a celé držení ostatního těla cos královského a velebného do sebe má, k čemuž se i držení žezla v pravé ruce nejlépe hodilo, a to tím více, poněvadž Ježíšek na klínu Božské Matky své sedící v levé ručičce své zeměkouli křížkem ozdobenou drží, což také odznak královské důstojnosti jest. Za touto příčinou postaral se Boh. Balbin o to, aby kreslič, který celou posvátnou sošku Tuřanskou okreslil, na této kresbě své i celé pravé rameno s rukou, která žezlo královské drží, nakreslil. Dle kresby té dal napotom Boh. Balbin dva rozličné obrázky mědirytinou a sice v Augsburku od Wolfganga Kiliána zhotoviti a ku svému tištěnému popisu přidati.

Co do oděvu představena jest Panna Maria v posvátné sošce Tuřanské tímto způsobem: Má totiž na sobě dvojí svrchní šat, plášť a pod ním dlouhou řízu. Dlouhá říza jsouc barvy namodralé a přiléhajíc volně k tělu, sahá od dolejší částky krku ničím nepokrytého, až na nohy tak, že dole pod ní jenom špičku pravé nohy jest viděti. V bedrách přepásána jest říza páskem jakýmsi koženým, barvy temnější čili černé. Po celých zcela

plochých prsou skládá se říza v několika vedle sebe od samého krku až ku pásce bedrové sbíhajících záhybech čili řasách. Pod páskem bedrovým jest však jen na pravé straně, malý kousek téže řízy viděti, na levé straně zastírá ji postava Ježíškova a ostatní částky, vyjmouc ještě ruku pravou, jsou svrchním pláštěm zakryty. Plášť tento jest barvy purpurové čili nachové. Zavěšen jsa na obou ramenou pokrývá tam dlouhé husté vlasy na řízu padající a po pravé straně splývá tím způsobem dolů, že celá pravá a ku předu natažená ruka, v níž Panna Maria žezlo drží, dobře jest viditelná. Pod rukou touto vine se plášť do prostřed klínu a splývá zároveň dolů až na zem tak, že četnými řasami svými celou pravou nohu pokrývá. Na levé pak straně pokrývá plášť celé levé rámě, jež se ze zdálí okolo Ježíška v klínu sedícího vine až na samou ruku a splývá pod rukou tou po klíně a po levé noze v dlouhých rovných řasách opět až na zem.

Barvy těchto šatů byly již za časů Balbinových velmi temné, velké stáří znamenajíce. I měly, jakož B. Balbin praví, i tu zvláštnost do sebe, že žádná jiná nová barva, kterouž je obcerstvení čili oživení chtěli, na nich zachytнути a se na nich udržeti nedala.

Postava Ježíškova jest v mnohém ohledu postavě Panny Marie podobná. Na hlavičce své má totiž zcela podobnou korunku jako Matička Boží, má též na sobě dvojí šat, purpurový totiž pláštík s ramenou dolů visící a pod nim dlouhou až k samým bosým nožičkám sahající temnomodrou řízu, která také na prsíčkou má více rovných řas vedle sebe od holého krku až k bedrám ležících. Pláštík purpurový visí mu tím způsobem s ramenou, že levé rámě úplně a pak ještě asi třetinu prsíček zakrývá. Z ohybu krajového téhož pláště vykukuje však levá ručička a v ní na dlani stojí zeměkoule s křížem. Celé pravé rámě není purpurovým pláštíkem zakryté, ale pláštík vine se pod ním dále do středu celé sedící postavy a pokrývá dolejší její částku až k bosým nožičkám, ku kterým i říza sahá. A totéž pravé rámě Ježíškovo jest poněkud pozdvíženo a ručička na něm jest právě tím způsobem upravena, jako se na starobylých obrazech neb mincích spatřuje, když postavu Krista Pána požeňování udělujícího představují. Na znamení totiž, že Kristus Pán aneb kterýkoli jiný svatý požeňování uděluje, kreslívala se pravá ruka jeho tak, že dlani svou byla ku předu obrácena a že palec a dva prsty, ukazovatel totiž a střední prst do výšky byly vztýčeny, ostatní pak dva prsty byly dolů ohnuty. A právě tak jest také pravá ručička Ježíškova upravena, což za nepopíratelné slouží znamení, že Je-

zíšek v klině Maticčky své sedící a v levé rudičce své zeměkouli držící, jako Pán celého světa pravou rudičkou svou svaté poze-
hnutí uděluje. Třeba zde ještě zvláště upozorniti, že celá postava
Maticčky Boží, jakož i postava Ježíškova jsou původně plátnem,
v klišové vodě namočeným tak pokryty a potahnuty, že plátno
na dřevo vydlabané v každém ohybu těsně přilehá, ano na něm
pevně jest přiklíženo, aniž tím řezba sama nějaké ujmy trpí. A teprv
na tomto plátně jsou rozličné částky těla neb oděvu rozličnými bar-
vami ozdobeny, čili jak umělci, užívající slova řeckého, říkávají, poly-
chromovány. Za našich časův, ano již od několika století nepotahují
řezbáři neb sochaři vydlabané ze dřeva neb z kamene sochy, které
barvami pomalovány býti mají, nejprve tenkým, v rozehrátém klišu
namočeným plátnem, ale samo vydlabané dřevo neb vydlabaný kámen
přímou barvami ozdobují, poněvadž se nyní barvy tak upravují,
že na samém dřevě neb na kamenu dobře zachytanou a se na
nich dosti dlouho udrží, čehož za dřívějších časů docíliti nedo-
vedli; proto také dřevo neb kámen nejprve plátnem, klišem
prosáklým, potahovali, a teprv na tom plátně malovali. Tento
starobylý způsob malování dřevěných soch měl té výhody do
sebe, že klišem prosáklé plátno zabraňovalo, aby dřevo po dlouhý
čas spráchnivěti a v červotoč se proměnit nemohlo. A proto
i za našich časů užívají řezbáři neb malíři leckdys dotčeného
starobylého způsobu, když o to běží, zachovati ještě na delší
čas nějakou starobylou a červotočí již více neb méně spráchni-
vělou sochu. V případech takových dá se však soška dříve
v horké vodě vyvařiti aneb se do horké peci postaví, aby červy
ve dřevě se nacházející zhynuly, a pak teprv potáhne se naklí-
ženým plátnem a polychromuje se. Podotýkáme zde také, že
dotčený způsob polychromovati dřevěné neb kamenné sochy
plátnem naklíženým potažené jest velmi starobylý, a věk, v němž
naši sv. apoštolové slovanští žili, dosti daleko přesahující. Nuže
dle udání Boh. Balbina byla posvátná soška Tuřanská již za jeho
časů (tedy před 227 lety, roku totiž 1658., když svůj spis tiskem vy-
dal) na více místech, jmenovitě v dolejší své části tak spráchnivěla,
že červotočina z ní jako písek padala. Ale poněvadž původně
dle onoho starobylého způsobu tak byla polychromována, že na
dloubé časy všelikému spráchnivění vzdorovati mohla, vysvítá
z těchto Balbinových poznámek dosti věrojatné, že tatáž posvátná
soška v 17. věku již více století stará byla.

Až ku sklonku století 17ého bývala posvátná soška Tuřanská
odívána rozličnými stkvostnými a drahocennými šatičkami, které
jí od zbožných ctitelů věnovány bývaly. Postava Maticčky Boží

mívala hojnost svých zvláštních šatičekův, a taktéž i postava Ježíškova. Četných takových velmi uměle a bohatě vyšíváných šatičeků darovaly během času zejména jeptišky třetího řádu sv. Františka Serafinského, které si již r. 1487. v Brně zvláštní klášter zařídily*) a se po všechny nápotomní doby svou horlivou úctou a důvěrou k téže Matici Boží vyznamenávaly, jakož na jiném místě zevrubněji povíme. Ale i zámožné rodiny šlechtické obohacovaly posvátnou sošku rozličnými a mnohdy stkvostnými a drahocennými dary. Boh. Balbin uvádí jména těchto rodin šlechtických v hojném počtu, ku př. rodinů Kounicův, Dietrichsteindův, Althanů, Dubských, Magnisův atd.

Roku 1689. ustalo se pak od odívání posvátné sošky dotčenými šatičkami. Bylo se totiž obávat, aby soška vysokým stářím svým již sešlá při měnění šatiček a vůbec vlivem času ještě více porouchána nebyla. Za tou příčinou dala tedy horlivá ctitelkyně téže Maticy Boží hraběnka Kateřina Magnisová r. 1683. nejprvé místo bývalé jednoduché lavičky novou z ryzého stříbra upravenou sesli na útraty své udělati, do níž pak posvátná soška byla uložena. Ale mimo to dala ještě r. 1689. celou postavu Rodičky Boží a také Ježíškovu, vyjmouc oba dva obličejce, stříbrným na způsob pláštíku upraveným a rozličnými okrasami ozdobeným plechem pevně pokrýti, aby se posvátná soška během času tak snadno rozpadnouti nemohla.***) A tímto stříbrným plechem jest až podnes pokryta. Dle popisu Balbinova scházela již v 17ém věku, a bezpochyby i dříve na postavě Maticy Boží celá pravá ruka s dolejší částkou ramene až pod samý loket a na levé ploché ručičce Ježíškově scházela též zeměkoule křížkem ozdobená. Ku konci věku 17ého dal tedy hrabě Sigfried Brenner na své útraty i tyto dvě částky zhotoviti, a sice dolejší částku pravého ramene Matky Boží ze dřeva, ale ruku samou a žezlo z ryzého a na zevnitřní straně dobře pozlaceného stříbra. Zeměkoule je též stříbrná a pozlacená. V době té dali pak jiní ctitelové Maticy Boží i několik trnových prutů ze stříbra zhotoviti, které se až posud po pravé a po levé straně trněnu čili sesle, v níž posvátná soška uložena jest, nacházejí. Nynější korunka Matky Boží a také Ježíškova pocházejí z doby pozdější.

*) Volný, tamtéž d. I. str. 111. — Boh. Balbin Diva Turz. pag. 144.

**) Marianische History von dem uralten Gnadenbild Maria von Dörnern zu Turas. 1719. S. XII.

Článek čtvrtý.

Předběžné poznámky, kterak Morava během století 16ého stala se rejdištěm četných a nejrůznějších sekt náboženských. — Zkáza a surovost mravů, protestantismem německým tam způsobená. — Veliké nebezpečení pro víru katolickou. — Životopisné poznámky o kardinálu Frant. Dietrichsteinovi. — Jeho veliká úcta a důvěra k Matce Boží Tuřanské a k sv. našim apoštolům; jednoduché o ní doklady. — Zpoura stavů protestantských na Moravě proti Ferdinandu II. — Uvěznění kard. Dietrichsteina a jiných pánů katolických. — Vypuzení z Brna jesuité hledají rady a pomoci ve svatyni Tuřanské. Co se s nimi tam a napotom ještě dělo. — Velikolepá pout, kterouž kardinál Dietrichstein r. 1622. z Mikulova do Tuřan zařídil a sám také vedl na poděkování Matce Boží, že víra katolická na Moravě svých starobylých práv pomocí Její opět nabyla.

Dříve než o dalších přibězích posvátné sošky Tuřanské vypravovati počneme, položíme zde několik poznámek o poměrech náboženských a mravních na Moravě ve století 16ém a pak také několik bližších zpráv o biskupu Olomouckém, kardinálu Dietrichsteinovi, který právě v posledním roku století 16ého (1599) stolec biskupský v Olomouci zaujal a pak po celých 36 let v době to před důležitě na poměry náboženské a politické vlasti Moravské velkého vlivu sobě zjednatí uměl.

Následkem husitských válek a utrakvistických rozbrojů staly se Čechy a Morava během 16ého století zvláštním rejdištěm velice četných a nejrůznějších sekt náboženských. Na Moravě našla sekta tak zvaných Bratří Českých, kteří vůbec Pikardi slouli, u bohatých rodin šlechtických k. př. u pánů z Tovačova, Pernsteina, Boskovic, Krajku, Lomnice atd. mocných ochráncův a podporovatelů, kteří tak zvané kněze bratrské na svých patronátních farách místo kněží katolických jak se jim bylo zlíbilo usazovali, Pikardům tiskárny zařizovali a je vůbec všemožně podporovali, tak že opětné rozkazy královské, na Pikardy dané, beze všeho účinku zůstaly. Sekta Pikardů, kteří se též bratřími Moravskými leckdy nazývají, byla již r. 1480. králem Matyášem z Moravy vypovězena, avšak nejen že všickni se nevystěhovali, nýbrž vystěhovalí vraceli se po tajmu opět, tak že přes tuto výpověď v zemi se šířili. „Mravní náказа,“ praví Vinc. Brandl, „která z tohoto sektaření pošla, nezůstala bez účinků duchovních, jež se také při duchovních osobách katolických ukazovaly. Ačkoli za dřívějších let leckterý mnich se byl stal odpadlíkem, panenské kláštery náказы sektářské posud se byly ubránily, ale z r. 1480. zachovala se zpráva, že abatyše kláštera sv. Kláry ve Znojmě, pocházející ze staroslavného rodu

panského z Lichtenburku, z kláštera uprchla a klenoty jeho s sebou vzala“*). Roku 1508. vydal král Vladislav II. přísný dekret proti Pikardům. Dekret ten byl v Čechách do desk zemských vložen a za zákon zemský prohlášen. Ale na Moravě uměl pan Žerotín všechny návrhy ku potlačení Pikardů na sněmích v Brně a Olomouci držaných zmařiti. Pročež Pikardi na Moravě až do králování Ferdinanda II. docela bezpečně žili a tudíž i náramně se zmáhali.**). Třeba však tuto podotknouti, že Bratří čeští čili Moravští netvořili jednu jedinou sektu, ale že se mezi sebou také, jako to vždy u takových náboženských sekt bývá, na rozličné sekty zase různili, a že také své náboženské výmysly a domněnky velmi často měnili. Na počátku věku 16tého povstaly na Moravě náboženské sekty dříve tam nebývalé, jako tak zvaní Flacciani a Sociniani.***) Jakmile pak v 16. století Martin Luter v Němcích nově smyšlenou víru hlásati počal, počalo se učení jeho velmi záhy do Moravy a sice především do německých měst vtíratí. „Ve městě Dvorce (Hof), šest mil severně od Olomouce ležícím, hlásal Luterovu nauku již r. 1521. jakýsi kazatel toulavý ze Svídnice, Pavel ze Spretten, obyčejně Pavel Speratus zvaný, který v Augsburgu, Vircburku, Solnohradu a ve Vídni símě novot náboženských byl rozšířoval. Zavítal také r. 1522. do Jihlavy, kteráž druhdy byla bývala nejrozhodnější odpůrkyní husitův. Že pak Pavel Sperat byl z Němec, přijala ho Jihlava co nejpřívětivěji a horlivě jeho kázání jako Božskému proroku naslouchala, tak že Sperat sobě v Jihlavě náramně liboval a zde stálé sídlo své zarazil. Tehdejší biskup Moravský Stanislav Turzo (1497—1540) napomínal sice důrazně Jihlavany ano i kletbou jím vyhrožoval, ale pohrůzek nevšímáno si a Pavel Sperat chráněn měšťanstvem v Jihlavě pevně seděl.“†) „Konečně na veliké brozby krále Ludvíka od jihlavských olomouckému biskupovi vydán jest; měl býti upálen, ale na přímluvu mnoha šlechticů jen z českých zemí byl vypovězen.“††)

Touž dobou povstala na Moravě nová sekta náboženská tak zvaných Bratří Lileckých čili Habrovanských. Nad to zavedl již r. 1526. Baltazar Hubermaier z Němec na Moravu opět jinou novou náboženskou sektu, tak řečených Novokřtěnců, kterým pak lid na Moravě obyčejně tafaři (od německého slova Taufe =

*) Vinc. Brandl ve Sborníku Svatomethodějském 1884 str. 357.

**) Viz o tom zprávy obsírnější ve spisu důkladném: Život bl. Jana Sarkandra mučeníka. Sepsal Matěj Procházka 1861. str. 182. atd.

***) Vinc. Brandl tamtéž str. 361.

†) Matěj Procházka: Ži. ot bl. Jana Sarkandra str. 204.

††) Vinc. Brandl: Sborník Svatomethodějský str. 361.

křest) říkával. Tuto novou sektu v Němcích pronásledovanou zavedl Baltazar Hubermaier proto na Moravu, poněvadž tou dobou o Moravě pověst v cizině kolovala, že tam každý podle své vlastní víry (jak si ji totiž sám smyslí) živ býti může. Přišelše v malých tlupách na Moravu a usadivše se tam získali sobě tito Novokřtění záhy mnoho přívrženců zejména svým komunistickým zřízením. Tehdejší šlechta moravská ujmala se jich pilně usazujíc je na svých statcích, poněvadž Novokřtění polní hospodářství zvelebovati uměli a tudíž statkářům šlechtickým k nabytí větších důchodů napomáhali. Původně bydleli na statku Lichtensteinském v Mikulově, ale šřili se rychle po vesnicích k tomu statku náležitých a po okolních statcích z jedné strany až k Brnu a z druhé až k hranicím uherským.*)

Na základě spolehlivých zpráv nasvědčují tomu vůbec rozliční dějepiscové, že ubohá Morava během 16ého století rozervána byla přepodivnou směsicí takřka nesčetných a nejrůznějších sekt náboženských z ciziny tam útulek naleznuvších aneb z bývalého husitismu a utrakvismu českého pocházejících. Bydlili tam Kališníci čili Utrakvisté, Pikardi na více sekt se dělící, Habrovanští Ariani, Sociniani, Mikulášenci, Novokřtění, Sobotkáři, Luteráni, Calvinisté, Cvingliani atd. atd. A v jednom a též moravském městě bývalo více takových sekt náboženských sobě odporujících pohromadě. V jediném Slavkově na př. bylo na počátku století 17ého pohromadě sedmnácte rozličných sekt náboženských.**)

Ve větších německých městech Moravských jako ku př. v Brně, v Olomouci, v Jihlavě a v Znojmě rozšiřoval se v 16tém století nejhojněji německý protestantismus vůbec, nacházel však i u Moravanů samých příznivců. Zvláštního povšimnutí hodno jest, kterak protestantismus i do klášterů panenských zasahoval. Tomu na důkaz uvádí Vinc. Brandl následující příběh***): „Roku 1533. připustila Johanka z Boskovic, abatyše králové kláštera na Starém Brně, aby Beneš Optat překlad český Nového Zákona jí věnoval, anof nad to více na své útraty jej tisknouti dala.“ Dle udání Jos. Jirečka†) byl Beneš Optat z Telče r. 1520. na kněžství katolické vysvěcen (Wolný II. 3, 357), záhy však stal se odpadlíkem od víry, přidržev se domněnek Lutrových. Seznámil se pak s Pavlem Speratem, predikantem luteranským v Jihlavě, o němž

*) Bližších zpráv o tom podává Vinc. Brandl tamtéž str. 363—364. — Viz také „Die Geschichts-Bücher der Wiedertäufer in Oesterreich-Ungarn. Dr. Josef Beck. Wien 1883. Fontes rerum Austriacarum XVIII. B.

**) Viz Schmidl Hist. S. J. Prov. Boh. p. III. 1622.

***) Tamtéž str. 361.

†) Rukověť k dějinám liter. čes. Svaz. II. str. 62.

svrchu zmínka byla, dostavil se s ním r. 1524. na sjezdu stavů a kněží utrakvistických v koleji Karlově v Praze držaném. R. 1530. dostal se spolu s Petrem Gzelem za učitele do Náměstí a zde přeložili oba dva ze spolku Nový Zákon a sice z Erasmova textu latinského, kterýž překlad luteranský dotčená abatyše na útraty kláštera katolického vydati se neostýchala.

Příklad Lutrem daný, který jsa řeholníkem, při zahájení své nové víry v Německu neváhal jeptišku odpadlici sobě za ženu vzíti, nalezl záhy i na Moravě sledovatele, pověstného totiž Martina Goeschela, Jihlavana.“) Německý protestantismus způsobil vůbec ještě větší zkázu mravů na Moravě, než tam četným sektářstvím již dříve způsobena byla. „Surovost mravů — tak praví doslovně Vinc. Brandl**), — kterou protestantismus v zápětí měl, nakazila také kláštery; jest tedy výtká nespravedlivá se strany protestantské, že kláštery tehda kázně nezachovávaly. Protestantismus rozvázal chtíce smyslné a bohužel také mnozí řeholníci a jeptišky svěstí se dali.“ Z velikého množství jednotlivých úplně zjištěných příkladů surovosti, které bychom zde vypravovati mohli, uvedeme zde takřka jen ukázkou následující: „Roku 1555. přepadli protestanti Olomoučtí dominikány v klášteře jejich o velikonoci a kameny na ně házeli, aniž za to potrestáni byli. Odpadlictví se zmáhalo k největšímu pohoršení všech upřímných katolíkův a k nesmírné bolesti tehdejšího biskupa Olomouckého Marka nejeden řeholník sveden jsa příkladem ženatých pastorův uprchl za příčinou ženitby z kláštera a vzal s sebou klenoty i peníze klášterské; nejinak učinila ta která jeptiška a pro neslušný život přinucen byl biskup v tom kterém klášteře pokárati i probošta neb převora. Toť byl ten vychvalovaný vliv, který prý protestantismus o mravnost a počestnost měl; to byla ta domnělá reforma či náprava v církvi, kterou protestantismus skutečně provedl.***)

A jakých surových výtržností proti víře katolické a obřadům církevním se lůza, jsouc nejvíce protestantská, v německých městech moravských v 16ém století dopouštěla, viděti jest z následujících příkladů, taktéž úplně zjištěných: „Když r. 1579. premonstrátní opat Loucký Boží Tělo ve Znojme slavil, házeli po něm tamní protestanté kameny, v kostele sv. Mikuláše tamtéž procházel se luteranský predikant, maje klobouk na hlavě, a když jej kněz z kláštera Louckého ke slušnosti napomínal, obdržel od něho políček. Podobně rušena processí o Božím Těle v Olomouci

*) Viz Frant. Procházky Život bl. Jana Sark. str. 200.

**) Tamtéž str. 365.

***) Tamtéž str. 366.

téhož r. 1579. a ještě více r. 1597., kde Jáchym z Füllsteina, když processl pod jeho oknem šlo, „řval jako zvíře“ a kamenem z okna hodil. Taktéž řádili protestanti v Brně, ještě více však v Jihlavě, kde jedovatou jizlivostí jen kypěli.

Během století 16ého zasedalo sice na Olomouckém stolci biskupským více horlivých biskupů, kteří seč byli o to se přičiňovali, aby přítrž učinili té obrovské zkáze mravů mezi světskými a také duchovními stavy, která se následkem přechetných náboženských sekt, zejména pak zavedením německého protestantismu na Moravě nasadila. Tací horliví biskupové Olomoučtí byli Stanislav Turzo (1497—1540), známý skladatel dějepisu českého Jan Doubrava (1541—1553), vůbec Dubravius zvaný, zejména pak Vilém Prusinovský (1563—1572) a Stanislav Pavlovský (1579—1598). Ale následkem předchozích rozbrojův utrakvistických a politických nedostávalo se biskupům těmto schopným a patřičně vzdělaným kněží katolických, kteří by s prospěchem byli mohli pracovati na vinici Páně a mimo to stavěla se jedna část šlechty moravské pro svůj osobní zisk a také královská města, kterým biskupové rozkazovati nemohli, jejich horlivé snaze na tuhý odpor, tak že zlobu panující přemoci nemohli. Častokráte nezbyvalo jim jiného prostředku než pohnouti císaře a podkomořího, aby ty které výtržnosti proti víře katolické dle zákona aspoň trestány a tím staveny byly. V jak smutném a nebezpečném stavu nacházela se víra katolická na Moravě ku konci století 16ého, naznačil důkladný a závažný znalec dějin Moravských, proslulý archivář zemský Dr. Vinc. Brandl tímto kratičkým ale pravdivým výrokem: „Neupřílišujeme tvrdíce, že nebýt Viléma Prusinovského a Stanislava Pavlovského olomoucká církev na sklonku 16ého století by byla zanikla.“*)

Nuže takový byl stav věcí na Moravě, když mladistvý kardinál Frant. Seraf. Dietrichstein přímo po Stanislavu Pavlovském na biskupský stolec Olomoucký nastoupil. Byl to zajisté muž neobyčejný, charakter skrz na skrz neúhonný a velice účinný, jež si Prozřetelnost Božská za nástroj vyvolila, aby víře katolické, víře svato-Cyrillské na Moravě k vítězství napomáhal v nastávajícím novém a trpkém boji, který proti ní v Čechách a na Moravě stavové a mnohá města k vůli německému protestantismu podnikli. Ňebude od místa, když zde o tomto biskupu moravském aspoň několik zpráv podáme, z kterých se zároveň také poněkud vysvětlí, jak čistý a vznešený byl jeho úmysl, když záhy po svém

*) Tamtéž str. 371.

nastolení na Olomoucký stolec biskupský (1599) s tak velikou horlivostí ujímati se počal úcty posvátné sošky Mariánské v Tuffanech a zároveň také úcty našich sv. apoštolů Cyrilla a Methoda.

František kníže Dietrichstein narodil se r. 1570. v hlavním městě španělském Madridě, kdež otec jeho baron Adam Dietrichstein, pán na Mikulově, právě byl císařským vyslancem. Matka jeho byla Markyta de Kordona, příbuzná královského rodu španělského. Vyšší vzdělání své filosofické a bohoslovecké nabyl v Římě v Collegium germanicum, kdež si záhy svým výtečným chováním jakož i svým znamenitým pokrokem ve vědách v nejvyšších kruzích mnoho příznivců získal a také pozornost tehdejšího papeže Klementa VIII. na sebe obrátil. Ještě před vysvěcením svým „na kněžství zvolen byl za kanovníka Olomouckého a mimo jiné důstojnosti, kterými obdařen byl, stal se též proboštem Litoměřickým. Jako novosvěcenec sloužil první mši sv. v Praze v chrámu Páně svato-Vitském, a sice r. 1597. Ale papež Klement VIII. povolal jej v kratičké době na to zase do Říma a v měsíci březnu 1599 jmenoval jej kardinálem a napotom v měsíci červnu téhož roku ještě papežským legátem a latere. Mezitím zvolila jej kapitola Olomoucká jednohlasně za biskupa a sám papež stvrdil volbu tu, udělil mu osobně biskupské posvěcení. V Římě a vůbec ve světě katolickém pokládá se to za veliké vyznamenání, když papež sám osobně biskupské posvěcení nově zvolenému biskupu udělí a vyznamenáním takovým nabude i novosvěcený biskup od sv. Otce, dle práva církevního zvláštních výsad do právomocnosti církevní zasahujících, kterých jiní biskupové nemívají, leda by jim je papež později ze zvláštní milosti udělil. Tou samou dobou žil v Římě také sv. Filip Neri, který si mladistvého kardinála Dietrichsteina pro jeho výtečné vlastnosti nejen velice vážil, ale mu také při jedné příležitosti před jinými svědky takřka jen mimochodem předpověděl, že prý „dům Boží opět zbuduje.“ Svědkové přítomní, kterým již ze zkušenosti známo bylo, že sv. Filip Neri leckdy rozličné budoucí věci některým osobám nikoli ze svého domnění ale pravým duchem prorockým předpověděl, pamatovali si dobře dotčenou předpověď, žádostivi jsouce, v jakém smyslu jednou na kardinálu Dietrichsteinovi splněna bude. A předpověď jeho vyplnila se nejen v jednom, ale i ve dvojím smyslu, jakož se to při pravých prorocích, kteréž vnuknutím Božím byla zjevena, nezdá stává. Kardinál Dietrichstein dal skutečně za svého biskupování v Olomouci tamní starobylý chrám biskupský na počest sv. Václava zbudovaný a již nemálo sešlý opravit, ale také značně

rozšířiti. A tak naplněno bylo proroctví dotčené v jednom smyslu. Ale mimo to počínal si kardinál Dietrichstein po celý čas svého biskupování na Moravě při rozšiřování víry katolické, při hájení práv církevních a při vyučování a vzdělávání věřících s tak příkladnou horlivostí a opatrností apoštolskou, že i v tomto smyslu za tehdejších velice smutných a bouřlivých dob na Moravě „dům Boží opět zbudoval,⁴¹ t. j., že mezi Moravany víru starobylou, kterouž předkům našim sv. Cyrill a Method kázali, opět upevnil a rozmnožil. A horlivost jeho apoštolská byla skutečně obdivuhodná. Nejen papež ale i císařové Rudolf II., Matyáš a Ferdinand II. ukládali mu, jakožto biskupu a kardinálu, spolehajíce se na jeho výtečné ctnosti a zručnost věhlasnou, rozličné a velmi těžké úlohy církevní a také politické. Sv. Otec k. p. ustanovil jej čtyřikráte po sobě svým legátem a latere a tato převysoká důstojnost byla mu jedině proto udělena, poněvadž přetěžké a předůležité záležitosti církevní sám osobně ve jménu papeže měl do pořádku uvést. Mimo to byl také jakožto kardinál od papeže v dorozumění s císařem ustanoven za stálého zástupce dědičných zemí rakouských a také německých v koleji kardinálské. Byl také od císaře ustanoven za nejvyššího hejtmana na Moravě, na tehdejších sněmích moravských a vůbec v tehdejších rozkvašených a bouřlivých dobách nucen byl jako biskup neustále a důrazně hájiti práva katolíkův a práva zeměpána proti těm četným pánům moravským, kteří mermomocí na Moravě místo víry katolické, sv. Cyrilem a Methodem zavedené, německý protestantismus za panující náboženství ustanoviti chtěli, a k vůli těmž německému luteranství i veležrádu spáchatí neváhali, a pohrdnuvše svým zákonitým panovnským, raději tak zvanému jalovému čili zimnímu králi Bedřichu falckému holdovali (1619), poněvadž kalvinistou byl. Za příčinou těchto svých statečných bojů pro víru katolickou, pro císaře a pro vlast byl Dietrichstein od moravských stavů německým protestantismem svedených, r. 1619. i uvězněn, napotom ze země vypovězen a byly mu od těchto stavů jeho soukromné a také biskupské statky olomoucké pobrány a manželce jalového krále Bedřicha přirknuty. A při všech těchto svých těžkých pracech, bojích a při všem svém utrpení nezanedbal kardinál Dietrichstein i na vinici Páně, jako horlivý farář neb kaplan velmi často, jak mile se mu času a příležitosti naskytlo, pracovati; při rozličných slavnostech sám lidu slovo Boží horlivě kázával, slavným průvodům církevním sám v čelo se postavil, nejednou také při církevních slavnostech a na místech poutnických do zpovědnice

zasedl a po více hodin zpovědi lidu obyčejného neunavně vyslyšal, ano i mládeži nejednou katechismus sám vykládal. Budiž zde ještě i toto podotknuto: Kardinál Dietrichstein jsa v cizině zrozen, vychován a vzdělán nebyl mocen jazyka českého, když za biskupa olomouckého byl ustanoven. Nedostatek tento vadil ovšem z počátku nemálo horlivé činnosti jeho: ale kardinál Dietrichstein vynasnažoval se také hned všemožně, aby se českému jazyku přiučil. K tomu nutkala jej, jakožto muže svědomitého, již ta okolnost, že za tehdejších časů nejen na sněmech moravských a při soudech vše jednáno bývalo jazykem českým; ale ještě více — tak o něm praví jeden z našich starých a velice zasloužilých vlastenců moravských*) — jej k naučení se řeči české pobízelo útlocitné svědomí, kteréž mu ustavičně předvolávalo, že svatou jest povinností každého dobrého pastýře duší, nechce-li býti pouhým nájemníkem, aby dokonale rozuměl řeči svěšeného stáde svého a tak mocně jazykem lidu vládnul, že by všem jeho duchovním potřebám úplně vyhověti mohl. Dějepis literatury české podává nám také nejeden doklad, kterak kardinál Dietrichstein o spisování a vydávání dobrých českých knih pečoval. Z rozkazu jeho jal se katolický kněz Jiřík Hlohovský sbíratí církevní písně české, jichž r. 1622. v Olomouci dvě sbírky tiskem vydány a duchovním i učitelům schváleny byly. Tak praví Jos. Jireček ve své Rukověti k dějinám literatury české.***) Z rozkazu téhož kardinála jal se také Frant. Polonus, kapucín r. 1633. překládati Písmo sv., a pracoval s takovou pilí, že po roce dílo bylo hotovo. Listem z Brna 21. prosince 1634 obrátil se kardinál ku kongregaci De propaganda fide, žádaje za opatření, aby biskupové čeští Polonův překlad s vyloučením jiných překladů ve svých diecésích přijali. Žádost ta nebyla však v Římě vyřízena. Nedlouho na to zemřel kardinál Dietrichstein. Polonův překlad, nebyv k tisku odevzdán, chová se podnes v arcibiskupské bibliothece v Kroměříži.***)) Nebude od místa připomenouti zde také, že právě za časů kardinála Dietrichsteina přívrženci německého luteranismu v Olomouci krutě mučili a také dne 17. března 1620 umučili bl. Jana Sarkandra. Známo také jest, že po bitvě Bělohorské tentýž kardinál Dietrichstein u císaře Ferdinanda II. všemožně za to se přimlouval, aby jen hlavní pů-

*) Matěj Procházka ve spisu: Život bl. Jana Sarkandra mučeníka. Nákladem Dědictví sv. Cyrilla a Methodia 1861. Str. 519.

**) Svazek I. str. 247.

***)) Jos. Jireček, Rukověť. Svaz. II. str. 132. — B. Dudík, Sitzungsberichte der k. Akademie der Wissensch. in Wien. 1870.

vodce celé vzpoury, ku které se stavové moravští německým luteranismem zavéstí dali, dle zákona potrestáni, ale ostatní vinníci na milost přijati byli.

Vynikající vlastnost kardinála Dietrichsteina byla však jeho veliká úcta a nezlomná důvěra k nejsv. Rodičce Boží vůbec, a jeho obdivuhodná horlivost, s kterouž po celou dobu svého biskupování na Moravě o rozmnožení úcty svato-Cyrillské Matky Boží Tuřanské pracoval. Věda dobře, že i ty nejvýbornější rozkazy a nejlepší rady, jež ten který představený buď světský neb duchovní svým podřízeným dává, mnohdy jen málo prospívají, když on sám se jich nedrží a dobrým příkladem podřízené své nepředchází: neopomenul kardinál Dietrichstein všem Moravanům osobním svým příkladem ukazovati, jak velice a horlivě svato-Cyrillskou Maticku Boží Tuřanskou ctíti, a jak často svatyni Její navštěvovati mají. Ano můžeme tvrditi, že kardinál Dietrichstein stal se vznešeným vzorem, jež každý pravý Moravan, buďsi Čech neb Němec rodem svým, směle následovati může v úctě téže posvátné sošky a našich sv. apoštolů Cyrilla a Methoda. Odůvodníme to zde aspoň některými, úplně zjištěnými doklady ze života jeho vzatými.

Na jeho hlavně útraty byla svatyně Tuřanská, jak již povědno, r. 1610. nejen zcela obnovera, rozšířena, klenutím vysokým opatřena, ale i v napotomních časech staral se kardinál o její další okrasu, zasílaje tam aneb sám osobně donášeje rozličné dary pro zvelobení služeb Božích, pro ozdobu oltáře Matky Boží a vůbec celé svatyně se hodící. Nejednou ale mnohokráte vedl sám z Olomouce poutnické processí do Tuřan, kdež pak sám také poutníkům kázával, aby je v horlivé úctě Matky Boží a našich sv. apoštolův utvrdil.

Mimo to přijížděl leckdy sám se svým dvorským kaplanem do Tuřan, kdež pak osm celých dní v soukromé pobožnosti strávil, konaje po ten celý čas tak zvané exercicie duchovní.

Kdykoli sněm zemský v Brně zahájen býval a kardinál na něj z Olomouce přijel, neopomenul buď hned neb záhy z Brna do Tuřan zajeti, aby svou činnost a vůbec celý průběh sněmovního jednání, zejména pak záležitosti víry katolické na Moravě do přímluvy Rodičky Boží a našich sv. apoštolův doporučil. Když r. 1608. císař Rudolf II. na dolehání českých stavů protestantských tak zvaný majestát vydal, nastala nejen v Čechách ale i na Moravě pro církev katolickou doba velice nebezpečná, poněvadž stavové protestantští (pod jménem utrakvistů) mermomocí víru katolickou u nás vyhubiti a tak volky nevolky celý národ náš

zároveň německému protestantismu za obět přinést chtěli; neboť protestantismus osobním jejich choutkám a chťcům nadřazoval a lahodil. Strana tato protestantská zmáhala se v Čechách a na Moravě vůčihledě, přivolávala si neustále rozličných německých predikantů protestantských do Čech a na Moravu, kteří rozšiřující německou víru protestantskou zároveň v kostelích a ve školách, jak jen mohli, poněmčovali a lid český odnárodňovali. *) Věrní katolíci v Čechách a na Moravě nahlíželi tedy převelikou toho potřebu, utíkati se usilovně a důvěrně k Matičce Boží, aby Ona, jenž vždy veškeré bludy náboženské potírala, i v Čechách a na Moravě svou mocnou přímluvou u Hospodina dalšímu zmáhání se německého protestantismu a dalšímu vzrůstu jiných hojných sekt přitrž učinila a víru svato- Cyrillskou a svato- Václavskou ve vlasti naší zachránila. V Čechách utíkali se věrní katolíci k svato- Methodějské Matičce Boží Staroboleslavské, na Moravě pak k svato- Cyrillské Matičce Boží Tuřanské. A v čelo věrných katolíků moravských postavil se sám biskup Olomoucký, kardinál Dietrichstein. Za touto hlavně příčinou rozšiřoval tentýž kardinál úctu Matky Boží Tuřanské seč jen byl mezi katolickou šlechtou moravskou napomínaje a vyzýváje ji, aby také do svatyně Tuřanské putovala. Stalo se pak nejednou, že kardinál Dietrichstein sám z Brna neb z Olomouce hojný počet šlechticů katolických do Tuřan na pouť zavedl. Protestantům a sektářům moravským se to ovšem nelíbilo, za to však si z toho lid katolický dobrý příklad brávil a dle možnosti pak také do Tuřan k Matičce Boží putoval.

Stalo-li se někdy kardinálu Dietrichsteinovi, že pro nával důležitých a neodkladných prací církevních neb politických z Brna do Tuřan zajeti nemohl, neopominul proto přece svou úctu tamní Matičce Boží vzdáti a sebe a své důležité práce do její přímluvy doporučiti. V případech takových posýlal ve jmenu svém do Tuřan na pouť svého dvorského kaplana, kterémuž nařídil, jaké pobožnosti tam na úctu Matičky Boží vykonati má a mu zároveň také rozličné dary doručil, které v svatyni Tuřanské Matce Boží za obět přinést měl. A mnohdy neposlal jen samého svého kaplana dvorského na tuto pouť, ale celý biskupský sbor zpěváků musil na rozkaz kardinála s ním do Tuřan putovati a tam svými zpěvy při službách Božích nejsv. Pannu Marii ve jmenu kardinálově oslavovati.

*) Tohoto poněmčování zalekli se sami stavové protestanští, a aby jim to ve veřejném mínění neškodilo, vydán byl r. 1616. zákon, kterým se další poněmčování zameziti mělo. Než o tom bohdá při jiné příležitosti více povíme.

Kardinál Dietrichstein staral se pak i o to, aby úctu Matičky Boží Tuřanské i mezi svými vlastními příbuznými zakotvil a proto leckdy s nimi se všemi na pout do Tuřan přišel.

A kdykoli sám v Tuřanech býval a tam ve svatyni před svato-Cyrrillskou soškou Mariánskou na svých modlitbách trval, bylo vždy v obličeji jeho jakož i v celém jeho chování patrně viděti, že mysl a srdce jeho převelikou zbožností a vroucností uchváceny bývaly, zejména pak, když u oltáře Matičky Boží mši sv. sloužil, býval obyčejně tak roznícen, že po celou tu dobu bojných slz proléval a se jich nikterak zdržeti nemohl.

Bývalo také na něm viděti, že na svých poutech do Tuřan celý okřával, že tam nových duchovních sil nabýval a že pak své přetěžké a tuhé boje za viru katolickou s obdivuhodnou odhodlaností, nedbaje na zdraví ani na jmění své, znovu podnikal. Proto také mnozí jeho bližší známi o něm takto říkali: Zbožnost a úsilovnost kardinála Dietrichsteina prýští se z Matky Boží Tuřanské; jej si Matka Boží Tuřanská sama jako biskupa vychovala. A k této zbožné domněnce povzbuzování bývali i mužové nemálo závažní tou okolností, že kardinál Dietrichstein obyčejně na pout soukromou do Tuřan se ubírával, kdykoli mu nové, těžké práce nastávaly a na něho velké starosti dolehaly.

Uvedeme zde ještě dva jiné doklady na důkaz, jak útlou a hlubokou úctou a láskou k svato-Cyrrillské Matce Boží Tuřanské kardinál Dietrichstein se nesl. Stalo se leckdy, že za velmi důležitými příčinami nějakou cestu konati musil, a že cesta ta tajna zůstati měla. V případech takových cestují velicí páni, jak se říká, inkognito (nepoznaně), t. j. ne pod svým obyčejným, vlastním, ale pod některým jiným jménem, kteréž si na základě svých práv neb výsad také dáti mohou. Na takových tedy tajných cestách svých dával se kardinál Dietrichstein obyčejně od svých průvodců jinak než farářem Tuřanským nazývati, kterýžto název jej i proto velice těšil, poněvadž mu vždy Matku Boží Tuřanskou poznovu na paměť uváděl. Mimo to byl také následující zbožný obyčej kardinálovův vůbec známý. Kdykoli z Brna do Tuřan jezdil, aneb kdykoli na jiné cestě své Tuřanskou svatyni jen z daleka uzřel, kázal hned bez prodlení jízdu zastaviti, vyskočil hbitě z kočáru, poklekl na zem, sepjal ruce své, hlavu hluboko sklonil, a tak pozdravoval ze vzdálí Matku Boží Tuřanskou, ji za svaté požehnání pokorně prose, a napotom teprv, celý okřálý, na cestě své dále se ubíral.

Kdokoli se čtením životopisů rozličných znamenitých mužů katolických poněkud zanašel, bude zajisté věděti, že podobné

objevy nejútlejší úcty, důvěry a lásky k nejsvětější Rodičce Boží naléztí lze v hojném počtu u osob duchovních, a také u mužů světských, u vojinů, vojevůdců, státníkův, učencův a umělců proslulých atd., a to nejen snad v minulých stoletích, ale i za časů novějších a nynějších. Kdo víry nemá aneb do ní prakticky nevnikl a svůj život dle víry svaté nespravuje, tenť ovšem takové útlé úctě a lásce k Rodičce Boží s tíží jen porozumí, ač by snadno pomyslití si mohl, že nejen smyslná láska, ale i duchovní, útlou, ano mnohem ještě útlejší nežli ona, býti může.

Hned od počátku, jakmile se stal biskupem moravským, pokládal tedy kardinál Dietrichstein svato-Cyrellskou Matku Boží Tuřanskou za jakýsi *štíť víry katolické na Moravě*; a proto sám často poukazoval na ústní podání lidu moravského, že posvátná soška s naším sv. apoštolem Cyrilem v jakémisi styku byla, a proto také na to dolehal, aby se po starobyklých zprávách o Tuřanské svatyni pátralo. A pevná důvěra biskupa moravského v přemocnou důvěru Matky Boží nesklesla i když tuhý boj pro víru katolickou již na 20 let trval, a když na Moravě německý protestantismus a cizácké sektářství rok po roce půdy nabývaly a zároveň také k poněhlému vyhubení jazyka českého z příčin svrchu dotknutých přispívaly.

Po těchto poznámkách obracujeme se ku příběhům svatyně Tuřanské v dobách tak zvané třicetileté války (1618—1648). Za nedlouho po smrti císaře a krále Matiaše (20. března 1619) způsobili protestantští stavové čeští zjevnou vzpuru proti korunovanému králi českému Ferdinandu II., sesadili jej konečně s trůnu a povolali si do Čech za krále kurfiřta německého, kalvinistu, který pod jménem zimního čili jalového krále znám jest, poněvadž jen přes jednu zimu v Čechách a na Moravě panoval. Téhož roku 1619. vypravili titěž protestantští stavové čeští jisté osoby k moravským stavům protestantským, a je k tomu přivedli, aby se s nimi ve veřejné zpouře proti Ferdinandu II. spojili. Protestantští stavové moravští neváhali tak učiniti, poněvadž víru katolickou a tudíž i Ferdinanda II. jako katolíka v nenávisti měli, a hned také správu celého markrabství moravského násilnictvím na sebe strhli.

„Druhého dne na to (3. května 1619) páchány jiné nepravosti. Pánové, korunovanému králi Ferdinandu II. věrní, jako kardinál Dietrichstein, Ladislav z Lobkovic, hejtman moravský, a Karel ze Žerotína držáni u vězení pod stráží 100 jezdcův. Se slzavýma očima předpovídal tu kardinál Dietrichstein ohromné strasti, které nyní Moravu zachvátí, jakož i hned se uskutečnilo,

Jako v Čechách tak i na Moravě, ustanoveno 30 správců země, mužové, více katolické rozhodné oddaní, vyloučení ze všech úřadů, těm, kdo se ve zpouře účastníci nechtěli a ze země raději odešli, statky pobráný*) atd. atd.

Tak jako dříve v Praze protestantští stavové čestí, dali i Brněnští stavové protestantští hned také dlouhou listinu sepsati, ve které všechny jesuity za psance prohlásili, a jim pod trestem hrdla nařizovali, aby se všickni bez prodlení ještě téhož dne, totiž 6. května z Brna, a ve třech následujících dnech z Moravy vyklidili. Tuto listinu opatřili pak mnozí protestantští šlechticové svou vlastní pečeti a dva k tomu ustanovení komissařové zanesli ji dne 6. května do kolleje jesuitské. Páni komissařové a několik protestantských konšelů Brněnských, jež také lůza doprovázela, odebrali se tedy právě k poledni ku kolleji jesuitské. Do kolleje však nevešli a u hlavních dveří kostela jesuitského na ulici dali si židlice přinésti, aby lůza shromážděná všecko slyšeti, a v případě také svým obyčejným způsobem zakročiti mohla. Usednuvše na židlice, dali si rektora kolleje zavolati, a když se rektor k nim na ulici dostavil, rozkázali mu, aby také všechny ostatní v kolleji bydlící jesuity sem na místo bez prodlení povolal. Jesuité počali právě tou dobou obědvati; povstali tedy od stolu a odebrali se všickni na ulici před kostel. Napotom povstal jeden z komissařů a jal se hlasitě, aby jej lůza shromážděná dobře slyšeti mohla, dekret stavů protestantských předčítati, kterým se jesuité za psance prohlašovali, a nejen z Brna, ale i z celé Moravy vypovíдали. Po přečtení dekretu odpověděl rektor kolleje klidně a vážně v ten smysl, že jesuité nejen od evangelických, ale i ode všech stavů moravských právo obdrželi na Moravě se usaditi, a že jediní stavové evangeličtí práva nemají je z Moravy vypovídati, a to tím méně, poněvadž se žádného zločinu nedopustili, a se i v dekretu samém ani o žádné žalobě proti nim zmínka nečiní. Avšak komissařové nedbajíce na právo a bezpráví odpověděli jednoduše, že se z místa nehnou, dokud všichni jesuité z Brna bez všeho prodlení neodejdou a klíče kostela a kolleje jim, komissařům, odevzdány nebudou. Dle rozkazu dalšího nesměli jesuité ani poobědvati, ale každý směl jen do své světničky, a to s průvodcím mu od komissařů daným vjíti, aby si jen svůj plášť, klobouk a brevír vzal, a pak nuceni byli bez prodlení z města odejíti. Protestantská lůza Brněnská a její štváčové ovšem jásalí,

*) Matěj Procházka: Život bl. Sarkandra str. 712.

když jesuité za psance prohlášení z města společně odcházeli, jiní pořádní obyvatelé Brněňští ovšem truchlili. Jesuité sami z počátku nevěděli, kam by se asi nejprve měli obrátiti, aby ve třech dnech Moravu opustiti mohli. Ale tu jim všem, beze vší porady, než ještě z bran městských vystoupili, myšlénka napadla, aby se jen přímo do Tuřan ku Matičce Boží odebrali a u ní za dobrou radu a pomoc společně prosili, jakož již dříve každý z nich nejednou ve svých potřebách byl činval. Šli tedy všickni do Tuřan. Dva z nich zůstali však na cestě pro svou chorobu a sňáť pozadu. Jakmile ostatních 35 do Tuřan přišlo, šli přímo do svatyně Mariánské, aby se do ochrany Matičky Boží poručili. Tehlejší Tuřanský farář, jsa již o celé události Brněnské zpraven, vyhledal je hned v kostele a jim také maličké občerstvení ve farním domě nabízel.

Sotva že však jesuité do fary vešli, příběhlo tam několik sousedů Tuřanských, kteří jim zcela zděšení pravili: „Utečte jen někam, velební otcové, utečte jen hned, jestli o život přijíti nechcete. Jezdcové Brněňští, které za vámi Brněňští páni poslali, ubíjejí právě na cestě dva vaše soudruhy, kteří pozadu zůstali. V Brně povstal veliký požár, můžete ho z Tuřan viděti, a tamof protestanti rozhlašují, že prý jesuité z pomsty tento požár založili.“ Jesuité nevědouce, co vlastně v Brně se stalo, a jak se dvěma soudruhům děje, nerozmýšleli se dlouho, ale odebrali se všickni hned zase do svatyně, kdež pokleknuvše na kolena svá před posvátnou soškou na smrt se připravovali a svůj život Bohu skrze Matičku Boží obětovali. Mezi tím povstal opětovný křik na návsí: „Jesuity již ubíjejí!“ Tuřanští počali se sbíhati, a poněvadž jesuity dobře znali a také přesvědčeni byli, že protestanti Brněňští nevinně jesuity pronásledují, proto se jich hned ujímali a je brániti chtěli. Uzavřeli tedy kostel, postavili před vrata a kolem kostela stráž a chtěli i zbraně shledávati. Jesuité jim však v dobrotě rozličné příčiny vyložili, pro které by se takové jednání nehodilo, načež sousedé Tuřanští svého úmyslu se vzdali. Za nedlouho skutečně přijelo oddělení jezdcův od stavů protestantských vyslaných, až k samému kostelu. V čele jich byl jakýsi hrabě Thurn, ale ne onen z českého dějepisu pověstný liberal. V kročiv s několika průvodčími svými do kostela, začali jesuitům hroziti, že prý od stavů nařízeno mají, je na místě zabiti (což pravda nebylo) a s nimi všelijak surově nakládati. Když však viděli, že jesuité při tom všem klidně se chovají a na smrt jsou odhodláni, pravil jim konečně Thurn, že se dle rozkazů stavů protestantských do Brna navrátiti a se tam před soudem

z toho zodpovídati musí, poněvadž se o nich pověst rozhlásila, že před svým odchodem zlomyslně požár v Brně založili. Rektor odpověděl Thurnovi, že všickni hotovi jsou hned do Brna nazpět jíti, a tam před soudem státi, aby jejich nevinnost na takovém zločinu na jevo přišla. Thurn chtěl pak jesuity jednoho k druhému provazy svázati a je jako zločince do Brna nazpět zavésti. Nemaje však provazů pohotově, poroučel sousedům Tuřanským, aby mu provazy přinesli. Ale Tuřanští postavili se mu na odpor, pravíce, že provazů nepotřebuje, poněvadž jesuité žádní zločinci nejsou, a jemu také zajisté ani jeden neuteče. A když pak Thurn jim vyhrožoval, že Tuřany zapálí, jestli mu provazů nepřinesou, odpověděli mu rázně Tuřanští: „S Pánem Bohem! my však provazů nedáme!“ Thurn tedy rozestavil jesuity mezi své jezdce, a tak je do Brna přivedl. Nežli tam však došli, vyšlo již se vši jistotou na jevo, že jakási ženština z pouhé své nedbalosti a nepozornosti příčinu ku požáru zavedla, a ženština ta se sama k tomu před soudem přiznala. Mimo to se v Brně také ještě mezi požárem rozhlašovalo, že prý rektor jesuitský sám ze zoufalství nad tím se oběsil, že požár založiti dal neb ho sám založil. Ubohý rektor byl však na živě a konal právě tou dobou cestu do Tuřan a zpáteční do Brna. A když napotom tentýž rektor před soudem na to dolehal, aby se této pověsti šlo na stopu, vyšlo na jevo, že služebník jakéhosi šlechtice protestantského tuto zlou pověst lživě o rektorovi rozhlašoval, dokládaje, že prý ho sám na provaze oběšeného viseti viděl. Po těchto nepopratelných a stkvělých důkazech nevinnosti ochábla aspoň poněkud drzost a nespravedlnost stavů protestantských proti jesuitům. Dovolili totiž „pánům jesuitům“ (tak je nyní protestantský komissář nazýval), aby aspoň 3 dny v Brně se zdržeti a některé své věci prodati mohli. Napotom jim sami několik vozů zjednali a dali je z Moravy až na hranice rakouské zavésti. Toho se z počátku zajisté žádný nenadál, že celé toto vypovězení jesuitů s tak velkou potupou a hanbou nastrojené a provedené konec koncem tak neočekávaného obratu vezme. Jesuité sami připisovali vždy tento nenadálý obrat přimluvě Matičky Boží Tuřanské. A když se pak po bitvě bělohorské do Brna navrátili, osvědčili svou vděčnost k Matce Boží Tuřanské tím způsobem, že záhy do svatyně Tuřanské velké, ze stříbra zhotovené a pozlacené ciborium a stkvostně vázaný nový missál obětovali. Později pak zařídili ještě při jedné slavnosti zvláštní velkolepé processí do Tuřan, v němž se všickni Brněnští jesuité a nesčítelný dav jiných ctitelů Marianských účastnil.

Mimo to pracovávalo pak vždy ve svatyni Tuřanské při každé poutnické slavnosti více Brněnských jezuitů ve zpovědnici a na kazatelně. Osadníkům Tuřanským, kteří si svrchu dotčenou událost dobře pamatovali, jakož i příchozím poutníkům bývali jesuité vítanými hosty, a tak se konečně stalo, že r. 1666. tehdejší biskup Olomoucký, Karel hrabě Lichtenstein, který také bedlivě o svěcení výročního svátku sv. Cyrilla a Methoda na Moravě pečoval, zvláštní residenci založil, v níž obyčejně 6 členů z Tovaryšstva Ježíšova přebývalo a četným do Tuřan příchozím poutníkům slovem Božím a sv. svátostmi přisluhovalo a vůbec místnímu faráři ve správě duchovní nápomocno bylo.

Po bitvě bělohorské, když víra svato-Cyrillská nejen v Čechách, ale i na Moravě svého starobylého práva opět nabyla, neopomenul i horlivý biskup Olomoucký, kardinál Dietrichstein, Bohu všemohoucímu a Matičce svato-Cyrillské svou vděčnost a chválu veřejně a okázalým způsobem osvědčiti za konečné vítězství víry katolické nad německým protestantismem a cizáckým sektářstvím na Moravě. K tomu cíli a konci zařídil veliké, zvláštní processí ze svého rodinného panství Mikulovského do Tuřan, v jehož čelo se sám kardinál postavil. Na dlouhé té poutní cestě přidružovalo se pak v každé farní osadě mnoho nových poutníků s duchovními správci svými; k těmž processí dostavila se ze všech jiných stran, zejména z Brna touž dobou ještě jiná valná processí do Tuřan. Dalo se tam i mnoho šlechticův a šlechticův nalézti, tak že snad v Tuřanech nikdy před tím a také v napotomních časech tolik poutníků se najednou nesešlo, jako při této, kardinálem Dietrichsteinem na díkučinění zařizené pouti.

Hned od počátku, jakmile stal se biskupem moravským, pokládal kardinál Dietrichstein svato-cyrillskou Matku Boží za jakýsi *štit víry katolické na Moravě*.

Navrátil se ze svého vyhnanství na Moravu, zařídil tedy kardinál Dietrichstein tuto slavnou pouť do Tuřan z Mikulova, a ne z Olomouce, poněvadž v Mikulově druhdy bývala, než rodina Dietrichsteinská toto panství zakoupila, hotová peleš rozličných sekt náboženských, které se z ciziny na Moravu vdíraly.*)

Mikulov je od Tuřan na dva dny cesty vzdálen. Když se tedy celé dlouhé processí, jež kardinál s četným kněžstvem vedl, k Tuřanům tak přiblížilo, že z daleka již věže tamní svatyně byly viděti a kardinál sám je spatřil, zastavil hned processí a na

*) Viz Matěj Procházka, Život bl. Jana Sankandra str. 520. a Vinc. Brandl, Sborník svato-Meth. str. 363.

svatyni zdál pohlížeje, počal vroucnými slovy Matičku Boží Tuřanskou nahlas pozdravovati a oslavovati. Sotva že však mluvíti počal, byl v srdci svém tak velice pohnut, že s pláčem a zajíkavě zmínku učinil o přestálých svízelech a o svém vyhnanství ze země a kterak všechny tyto trampoty na přímľuvu Rodičky Boží u Boha nyní jsou již překonány, a naděje pevná již také zasvitla, že pro církev katolickou na Moravě lepší časy nastanou, než ještě před nedávnem byly. Pak vrhl se kardinál na kolena svá a pokorně a úpěnlivě Matičku Boží Tuřanskou prosil, aby nejen nyní, ale i po všechny budoucí časy milostivou ochránkyní celé vlasti moravské zůstati, a aby jej samého a celé Bohem jemu svěřené stádcе neustále do své mocné přímľuvy u Hospodina na vždy poručena mítí ráčila. Vykonav s pláčem tuto obětí modlitbu, povstal a obrátiv se počal pak ještě k poutníkům o Matičce Boží a o svatyni Tuřanské s takovou horlivostí a statkovým zápalem řečniti, že slova jeho jako dvojsečný meč pronikala srdce poutníků, kteří naň s úžasem pohlíželi a se zachvatem radostným mu naslouchali.

Když pak celý průvod opět dále k Tuřanům se hnal, bylo mu záhy zapasiti s nemalou překážkou. — Processí došlo totiž až k řece Švarcavě, kdež po mostě z jednoho břehu na druhý překročiti mělo. Než most přes řeku vedoucí byl návalem vody unesen, poněvadž právě ve dnech předcházejících veliké deště panovaly a řeku Švarcavu, která sice ani velmi široká ani příliš hluboká není, tak rozvodnily, že pro veliký spád vody v ní nyní tekoucí nebylo možná pěšky se v ní přebrodití na druhý břeh, což v jiných dobách velmi snadno a bez všelikého nebezpečnství se stávalo a stává. Most byl unesen, loděk a prámů ku převezení nebylo; na břehu stálo mnoho tisíc poutníků z rozličných tříd společenských, z nichž mnozí žádné chuti a vůle neměli přebrodití se vodou pěšky na druhou stranu, a pro ostatní poutníky, kteří by beze všeho zdráhání na druhý břeh byli pěšky přebrodivli, nebylo to radno, poněvadž se voda ve Švarcavě tak silným úprkem hnala, že by člověka snadno porazila, a tudíž všelijaké neštěstí státi se mohlo. Z nesnází těchto pomohl si kardinál Dietrichstein následujícím způsobem: „Za processím jelo totiž několik vozů náležejících dílem kardinálovi, dílem i jiným pánům průvodu se sčastňujícím. Ti tedy poutníci, kteří chuti neměli, aneb nemohli se pěšky přebrodivti na druhou stranu řeky, převezeni byli ve vozích dotčených; aby však i ostatní poutníci beze všeho úrazu a neštěstí na druhý břeh přebrodivním dostati se mohli, postavily se na rozkaz kardinálův všechny vozy přítomné s koňm

do samého řeciště. Na jedné straně vozů těch rozrážel se silný proud vody tekoucí, a po druhé straně vozů mohli se pak přebrodit poutníci beze všeho nebezpečství na břeh opáčný.

Processí Mikulovské dostalo se konečně šťastně do Tuřan dne 1. července v svatvečer svátku Navštívení Panny Marie. Na to téměř po celou noc kardinál sám a jiní přítomní kněží vyslýchali zpovědi přítomných poutníkův, a druhého dne z rána nastala teprve hlavní slavnost. Ještě před úsvitem počali kněží jeden po druhém mši sv. sloužiti u oltáře hlavního, na němž posvátná soška se nachází; později měl pak kardinál sám za četné assistance velkou zpívanou mši sv., při kteréž celý kůr biskupských zpěvákův a hudebníků rozkazem kardinálovým z Olomouce do Tuřan povolanych, hudbou a zpěvem služby Boží výborně oslavoval. Při této zpívané mši sv. podával kardinál sám na tisíc poutníkům sv. přijímání, a po skončené mši sv. vystoupiv na kazatelnu s takou výmluvností chvalořečil Matičce Boží Tuřanské, že poutníci v nejhlubších útrobách myslí své a srdce svého, slovy jeho pohnuti byvše, buď hojně slzy prolévají, aneb s obdivem a úžasem na biskupského kazatele pohlížejíce, slova takřka z úst jeho chytali. A v tomto slavnostním kázání kladl kardinál, jakož již za dřívějších let častokráte činíval, Moravanům opět na srdce, že Tuřanská svatyně jest nejstarší poutnickou svatyní Mariánskou na celé Moravě, a že i posvátná tamní soška Rodičky Boží, dle podání starého v jakémsi styku s našim sv. apoštolem Cyrilem byla, a že Matička Boží právě v této nejstarší své svatyni přemocnou ochrankyní, čili jakýmsi štítem vry katolické na Moravě býti se osvědčila právě za posledních let, když víře katolické největší nebezpečství hrozilo, že na Moravě různými sektami a novověkými bludy vyhubena bude. Když pak po službách Božích lid ze svatyně vyšel, a dle obyčeje kolem svatyně a na blízkých a příhodných místech se byl rozsednul, dal kardinál Dietrichstein mezi poutníky velikou summu stříbrných peněz rozdávat i také rozhazovati. Mimo to se již napřed o to postaral, aby poutníky na své vlastní útraty v Tuřanech vyčastovati mohl. Poutníci se tedy okolo svatyně a na blízkých jiných místech opět rozsedli, a nejen služebníci kardinálovi a jeho úředníci a dvořanštnové, ale kardinál sám počal poutníkům rozličná jídla u veliké hojnosti doušeti. Netrvalo to dlouho a jiní vznešení, přítomní páni jali se krásného příkladu kardinálova následovati, a obsluhovali též Poutníky při tomto obědě. Tato pokora kardinála Dietrichsteina a přívětivost i vlídnost, s kterou s nejchudšími poutníky obcoval a je obsluhoval, zůstala arci hluboce zaryta do srdce a do pa-

měti všech přítomných, tak že po dlouhých a dlouhých letech nejen sami tehdy přítomní poutníci, ale i děti a vnukové jejich rádi o této slavné Tuřanské pouti vypravovali. Sluší zde také podotknouti, že i svrchu jmenovaný farář Jiří Pekař (Pistorius), který si o rozmnožení úcty posvátné sošky Tuřanské, jakož i o tamní svatyni velikých zásluh získal, ku své nemalé radosti dočkal se této velikolepé pouti, což za nemalou odměnu Bohem mu udělenou pokládal.

Po několik přímo následujících let nebylo ani v Čechách, ani na Moravě žádných válek; třicetiletá válka byla sice již ve svém proudu, ale jeviště její bylo tenkrát hlavně v severním a západním Německu. Lid moravský mohl tedy v době té snadněji do Tuřan k Matičce Boží putovati, a putoval tam také každoročně v hojném počtu, kteréžto pouti zároveň k obnovení a rozšíření úcty našich sv. apoštolů Cyrilla a Methoda nemálo přispívaly; neboť úcta jejich othladla poněkud i na Moravě za příčinou tolikera sekt náboženských, tam z ciziny zavedených, které všechny nejen úctn Rodičky Boží, ale i svatých vůbec zavrhovaly, a ji rády veřejně tupily, což leckterého bojácného katolíka zavedlo, že si té úcty málo všimal. Kardinál Dietrichstein neopomíjel také až do konce svého života často svým vlastním příkladem Moravany k horlivé úctě svato-Cyrillské Matičky Boží povzbuzovati, jako to dříve již činíval. Pracný a bezúhonný život svůj skončil veliký tento biskup moravský, který také „zdraví i jmění své nadsazoval, aby katolictví k vítězství na Moravě pomohl“*), v Brně dne 19. září 1636. v 66ém roce stáří svého a v 38ém roce svého biskupování na Moravě. Velikou část rodinných statků, zejména panství Mikulovské, odkázal svému synovci Maxmilianovi a zákonitým dědicům; ostatního pak jmění svého, jakož i důchodů z biskupství Olomouckého používal stále a svědomitě k zakládání četných ústavů a nadací, jimiž o vychování lidu a mládeže pečoval. Vincenc Brandl uvádí aspoň hlavníjší z těchto jím založených ústavů řka:**) „R. 1606. založil klášter františkánský v Kroměříži, r. 1611. kapucínský v Mikulově, r. 1613. kapucínský v Olomouci, r. 1616. kapucínský ve Vyškově, r. 1624. jezuitský v Jihlavě a ve Znojmě, r. 1633. piaristů v Lipniku, r. 1636. jezuitský v Uh. Hradišti. Mimo to pochází od něho mnoho jiných nadací. Hojnost jich vidí se na památném penízi; vyryta jest v něm jablko, pod kterou spadlá z ní jablka leží, z nichž každé má nápis nějaké kardinálem založené nadace. Pravdivý jest nápis na penízi

*) Vinc. Brandl tamtéž str. 371.

**) Vinc. Brandl tamtéž a str. 372.

tom: „Copia me inopem fecit“, to jest „přebojnost mne učinila chudým.“

Velmi dobře podotkl již také Jos. Jireček ve svém důkladném spisu „Dějiny církevního básnictví českého*), že právě kardinál Frant. Dietrichstein dovedl dlati silám katolickým na Moravě pevnější organisaci, a že proto v 17tém století na Moravě katolické kancionály české dříve tiskem vydány byly nežli v Čechách. Jest však bohužel pravdivá i ta krátká poznámka, kterouž tentýž na slovo vzatý spisovatel k slovům svým připojil, řka: „okolnost tato historicky nedosti jest oceněna.“

Již z těch zprávček, které jsme svrchu o něm podali, vysvitá, tuším, dosti patrně, jak velice toho kardinál Dietrichstein zasluhuje, aby celá činnost jeho o upevnění víry katolické na Moravě dopodrobna byla vyličeána. Dejž to nebeský Pán Bůh!

K tomu dodáváme ještě tyto krátké poznámky: Kardinál Dietrichstein byl horlivým ctitelem nejen sv. našich apoštolů Cyrilla a Methoda, ale i našeho milého sv. Václava. K biskupskému kostelu Olomouckému na počesť sv. Václavu věnovanému, dal r. 1616. velikolepý, mohutnou svou klenbou vynikající presbytář přistavěti; ale mimo to založil také r. 1625. v Mikulově při děkanském chrámu Páně, též sv. Václavu věnovaném, novou kollegiatní kapitolu, z probošta a čtyř kanovníků sestávající, opatřiv ji důchody nejen dostatečnými, ale i hojnými.**)

Mimo svrchu uvedené kláštery dal kardinál Dietrichstein také již r. 1617. v Brně tamním jeptiškám z třetího řádu sv. Františka Serafinského zcela nový klášter a pak nový kostel ku cti sv. Josefa na své útraty zbudovati, a zvláštní nadací se postaral i o to, aby dostatečnou výživu měly. Založení tohoto kláštera jest i z té příčiny pamětihodné, poněvadž právě tyto františkánské jeptišky Brněnské nedlouho po smrti kardinála Dietrichsteina a sice ještě za času 30leté války s posvátnou soškou Tuřanskou do zvláštního styku přišly, a ji také po více let u sebe přechovávaly, když nuceny byly z Moravy do Rakous se vystěhovati***). Budeme však o tom v následujících člancích zevrubněji vypravovati.

*) Jos. Jireček. Hymnologia Bohemica. V Praze 1878. str. 94.

**) Dr. G. Wolný, Kirchl. Topogr. II. Abth., II. B., Seite 51.

***) Dr. G. Wolný, Kirchl. Topogr. I. Abth., I. B., Seite 90.

Článek pátý.

Vtrhnutí vojska protestantského do Moravy, dobytí Olomouce r. 1642. — Dvě výstražná znamení ve svatyni Tuřanské, kterými si nastávající pohromy naznačovaly. — Kofistění žoldnéřů protestantských na Moravě. — Jakým neobyčejným způsobem svatyně Tuřanská tou dobou před vydrancováním byla zachráněna. — Důvěra lidu katolického v Čechách a na Moravě k Rodičce Boží za časů války 30tileté. — Přenesení posvátné sošky Tuřanské do předměstí Brněnských a sice do kláštera jeptišek františkánských. — Zboření téhož kláštera a přenesení posvátné sošky skrze františkánky nejprve do Brna a pak do Nového Města Vídenského v Rakousích. — Jak horlivě abatyše františkánská a její podřízené posvátnou sošku otívali, Matku Boží za pomoc vzývajíce. — Přenesení posvátné sošky do Brna r. 1648. — Jakým způsobem svato-Cyrillská soška Marianská ve Vídenském Novém Městě do přímého styku s panující rodinou císařskou přišla, když toutéž dobou právě i svato-Methodějský obraz Marianský u dvora císařského ve Vídni byl přechováván.

Leta Páně 1642. vtrhl hlavní vůdce protestantského vojska švédského, jmenem Liuhart Torstenson, do Slezska, kdež nejprvé města Velkého Hlohova, brzy na to Svídnici a ještě jiná cetná místa do své moci dostal. Napotom vtrhlo totéž vojsko, nejen ze Švédův, ale také z Němců, Vlachů, Francouzů, Poláků víře katolické odporných sestávající, do Moravy a sice přímo k městu Olomouci, které se jim též po třech dnech vzdalo. Jedna část vojska Torstensonova usadila se v Olomouci, odkud napotom jednotlivá oddělení na kořist do okolních a také vzdálenějších krajin vyjížděla a čeho s sebou vzíti nemohla, na místě poplenila a zkazila. Tenkrát právě totéž protestantské vojsko znamenitý klášter premonstrátský u Olomouce ležící nejen vydrancovalo, ale jej pak ještě zapálilo. Po spálení kláštera musili sedláci okolní i samé zdi klášterní a kostelní rozbourati. Touž dobou vyloupil také jeden švédský důstojník, zatvrzelý kalvin, se svým lidem vojenským kostel Matky Boží na sv. Kopečku a jej pak ještě spalil. Po kratičkém čase upadl však on sám, jeho manželka a jeho děti do trapné nemoci, na kterouž všickni zemřeli.*)

Jen několik málo dní před tím, nežli vojsko Torstensonovo ze Slezska do Moravy vtrhlo a Olomouce se zmocnilo, stala se v Tuřanské svatyni zvláštní událost, kterouž Božuslav Balbin popsal dokládaje, že za jeho doby ještě mnoho a také závažných

*) Jana Beckovského Poselkyně d. II. sv. 3. str. 298.

svědků žilo, kteří při té události očitými svědky byli.*) Jednoho dne (1642.) sloužil farář ve svatyni Tuřanské u hlavního oltáře Matičky Boží mši svatou a mnoho lidí téže mši sv. pobožně obcovalo, tak že kostel byl naplněn. Sotva že pozdvihování bylo ukončeno, povstal najednou mimo vše nadání v samém kostele ohromný a strašný praskot a lomoz. V prvním leknutí svém domníval se lid, že celá svatyně již již se boří a rozpadává. Všichni se tedy najednou zdvihli a na outěk z kostela dáti se chtěli, někteří také skutečně z kostela utekli. Ostatní však záhy zpozorovali, že dotčený praskot a lomoz nepocházel sběry a klenutí kostelního, jakož se z počátku za to vůbec mělo, ale že vycházel od hlavního oltáře, na němž posvátná soška Matky Boží spočívala a sice ze země a právě z těch míst, kdež pod hlavním oltářem zakopány jsou kořeny křovi trnového, v němž posvátná soška původně byla nalezena, jakož jsme svrchu vypravovali. Hrůzný ten praskot a lomoz trval pak ještě nějakou chvíli dále, ale ani kostel ani hlavní oltář neutrpěl jím žádné škody. Shromážděný lid se tedy ze svého leknutí zpamatoval, ale za to pojímala jej jakási hrůza a tajná předtucha mu srdce svírala počata, že Matička Boží tímto neobyčejným praskotem a lomozem zajisté nějakou nastávající pobromu naznačiti chtěla. Žádný však neuměl pověditi, jaká by to asi pohroma býti měla. Předtucha ta nebyla lichá; neboť za několik dní přišly nejnovější zprávy do Tuřan, že protestantské vojsko švédské ze Slezska nejen do Moravy již vtrhlo, ale že i Olomouc již ve své moci má a že odtamtud nyní rozličné tlupy téhož vojska nepřátelského do bližších a vzdálenějších krajín na kořist a na plen vyjíždějí a lid katolický nejen sužují ale i zlomyslně trápí.

Téhož roku 1642. v sobotu před Božím hodem svatodušním, kteráž tenkrát na den 7. června připadla, sběhla se pak ve svatyni Tuřanské ještě druhá podobná událost. Když totiž kostelník podlahu kostelní pilně zametal, uslyšel najednou hřmot a lomoz ze zpodu hlavního oltáře vycházející. Ohlížel se tedy na oltář hlavní, ale tam nic neobyčejného nespozoroval. Mezitím se však hřmot a hlomoz tak silně zmáhal, že kostelníka, který žádný bázlivec ale muž srdnatý byl, a se častokráte ve dne i v noci v kostele sám zdržovával, veliká hrůza pojala a jej k outěku z kostela nutila. Ale pro strach a hrůzu svou mohl sotva při samém bíledni východ z kostela najíti a pak ještě po delší dobu netroufal se odvážiti, aby samotný bez průvodu do

*) Diva Turzanensis cap. 16. pag. 39.

kostela vstoupil. Nevědělo se ovšem, co by tento nový ze spodu vycházející hřmot a lomoz znamenati měl; avšak po krátkém čase přišlo na jevo, že tentýž hřmot a lomoz byl jakýmsi znamením, aby posvátná soška Matky Boží a také rozličné drahocennosti na počest její od zbožných poutníků věnované z Tuřan na jiné místo byly přeneseny. Čtvrtého dne po tomto lomozu objevilo se totiž několik švédských jezdců v Tuřanech. Tito nepřátelští jezdcové stíhali již po nějakou dobu několik slovutných a zámožných pánů, jenž ze Slezska do Vídně utíkali, aby svůj život a své jmění před protestantským nepřítelem zachránili. Konečně ty pány slezské někde dostihli, a je zcela oloupili. Na zpáteční cestě své do Olomouce plenili pak a drancovali vsude, kde se jim nějaká přiležitost naskytovala.

Přišedše do okolí Tuřanského zapálili tam ves Modřice zvanou, která popelem lehla. Zajeli pak do Tuřan, kdež někteří soukromé příbytky drancovati a pleniti počali, ostatní pak hned do svatyně Mariánské chvátali, chtějíce ji svatokrádežně oloupiti. Tehdejší farář Tuřanský, Matěj Petráš, byl právě ve svatyni, když tam žoldnéři protestantští přikvačili a ukládal tam s pomocí některých svých lidí domácích rozličné kostelní ozdoby, mešní náčiní a jiné drahocennější věci do zavazadel, aby je pak do Brna zanést a je tak před nepřítelem kořisticím a drancujícím zachrániti mohl. I posvátnou sošku chtěl farář do Brna donést a ji tam někde tajně uschovati, aby od protestantských žoldnéřů zneuctěna a odcizena býti nemohla. Mimo to dávali si již dříve někteří zbožní lidé lečjaké drahocennější neb stkvostnější věci své ve svatyni Tuřanské uschovávat, důvěřujíce se v ochranu Matky Boží, že ona se o to postará, aby nepříteli do rukou nepadly. Četné tyto dílem kostelní, dílem svěřené drahocennější věci byly tedy právě na rozličných místech v kostele rozloženy, poněvadž se do zavazadel dáti a pak hned do Brna zanést měly. A tu najednou objevili se již protestantští žoldnéři v kostele. Dá se snadno pomyslit, jak asi ubohému faráři a jeho pomocníkům okolo srdce bylo, když je nenadále v kostele nžreli. Žoldnéři protestantští mohli nyní beze všeho poptávání a pátrání všechny ty drahocenné věci odnésti.

Ale tu stala se mimo vše nadání lidské věc neobyčejná a obdivu hodná! Žoldnéři protestantští stojíce ve chrámu Matky Boží počali se sem a tam na všechny strany zuřivě ohlížeti a na kostel dívat. Postupovali pak dále z jednoho místa na druhé dívajíce se na všechno. Přistoupili i k hlavnímu oltáři, na němž

posvátná soška Matky Boží stála, ozdobena jsouc stkvosty, na oltáři samém byly kalichy a jiná oltářní náčiní rozložena, před oltářem visela velká stříbrná lampa: avšak žoldnéři protestantští ze všech těchto stkvostných věcí ani jednu jedinou nespozorovali a svým zrakem zuřivým neustále jen sem a tam tékali. Přítomný v kostele farář Tuřanský díval se na ně neustále s velikou pozorností a vida, že jen pořád zrakem svým na všechny strany tékají a jej ani na posvátnou sošku Rodičky Boží, ani na rozličné stříbrné a zlaté náčiní, ani na velkou stříbrnou lampu před oltářem visící neupírají, a že se ani té nejmenší věci rukou svou nedotkli, neuměl si celý tento objev jinak vysvětliti nežli tak, že Matička Boží sama jakousi zázračnou mocí na zrak těchto žoldnéřů účinkovala, aby ve svatyni její ničeho nespozorovali a neuzřeli, co by za kořist považovali a svatokrádežně uloupiti mohli. Posléze pozoroval farář Tuřanský a jeho v chrámě přítomní pomocníci i tento neobyčejný objev. Bylo totiž na obličejích žoldnéřů viděti, kterak se jich všech najednou mimo vše nadán jakási velká hrůza zmocnila, tak že se úprkem z kostela hnali. Jakmile však z kostela vyšli, zmocnila se podobná hrůza i všech těch ostatních žoldnéřů, kteří před kostelem na stráži stáli a všickni pak o překot spěchali, aby jen z Tuřan odjeti mohli. Nebudeme zde popisovati, jak se asi strachem a bázní sklíčenému srdci farářovu nlehčilo, když žoldnéře švédské hrůzou pomatené ze svatyně utíkati viděl, a s jakou radostí a vděčností pak ještě k posvátné a zázračné sošce Matičky Boží Tuřanské pohlížel, dovědév se, s jakým překotem rota žoldnéřská i ze samých Tuřan na outěk se dala. A podobné city vděčnosti zaujaly zajisté srdce i všech těch zbožných Moravanů, kteří své stkvosty a věci drahocennější do svatyně Tuřanské za tou příčinou byli zanesli, aby je Matička Boží před kořistícím nepřítelem zachránila. A hle! důvěra pevná ve všemocnou přímluvu nejsv. Rodičky Boží je i tentokráte n-klamala.

Nebude snad od místa, když zde následující krátkou poznámku mimochodem položíme. V starých knihách českých vypravuje se totiž častokráte, kterak právě za časů těch, o nichž nyní zde mluvíme, t. j. za časů třicetileté války od r. 1618. až do r. 1648. trvajících, poutnické svatyně Mariánské v Čechách a na Moravě stávající byly nejhlavnějším outočištěm katolického lidu československého. V celé této dlouholeté válce běželo především o to, bude-li tatáž víra katolická, kterouž našim předkům svatí věrozvěstové Cyrill a Method hlásali a za kterouž i v dobách husitských tisíce a tisíce Čechoslovánů svou krev vycedili, v Če-

chách i na Moravě vyblazena a místo ní novověký německý protestantismus zaveden. A bohužel na zavedení této nové německé víry v Čechách a na Moravě pracovali, a nepříteli vlast naši hubičmu pomáhali nemálo i mnozí naši rodáci, kteréž naši nynější svobodomyslníci a nevěrci lidem v dějepisu neobeznalým za veliké vlastence vychvalují. V těchto tedy přesmutných dobách, když švédská a německá vojska protestantská v Čechách a na Moravě na tisíce vesnic, městeček a měst plenila a drancovala, když ubohý náš lid, nejsa svým životem jist, do lesův a do hor rozutíkat se musil, kdež opět bídou a hladem umíral: v těchto přetěžkých dobách uschovávali mnozí Čechové a Moravané zbytky svého jmění buď v poutnických svatyních Mariánských, aneb je také někde na blízku těchto svatyní do země zakopávali, kojíce se nadějí a důvěrou, že je Matička Boží před loupežnickými roztami nepřátelskými zachrání. A Matka Boží je skutečně mnohdy i zázračným způsobem zachránila, jako se to ve svatyni Tuřanské stalo. A nyní vracíme se opět ku vypravování dalších příběhův o posvátné sošce Tuřanské.

Po outěku protestantských žoldnéřů z Tuřan postaral se horlivý farář Matěj Petráš, aby záhy nejen posvátnou sošku, ale i ostatní drahocennější věci ze svatyně Tuřanské do Brna zanesl, a je tam na bezpečném místě uschovati dal. A to bylo také moudře jednáno. Hospodin Bůh pomáhal sice již bezpočtukráte i zázračným způsobem lidem, důvěru v jeho všemohoucnost aneb v mocnou přímluvu Matky Boží neb jiných svatých skládajícím. Tentýž Hospodin Bůh pomáhá člověku až podnes i zázračným způsobem, když to jeho svatá Prozřetelnost za dobré uzná. Ale člověk nesmí proto své ruce do klinu složit a se domnívati, že Pán Bůh pořád zázračnými způsoby z každé nouze a z každého svízele má pomáhati i snad tenkrát, když si člověk svou vlastní silou přirozenou a těmi přirozenými prostředky, které mu Bůh udělil, sám pomoc zjednati může. V takových pádech nebude Hospodin ovšem zázraků činiti, a takových proseb i Matka Boží nebude u Boha podporovati; neboť tu platí staré české přísloví: Člověče, přičiň se sám a pak ti Pán Bůh pomůže. Za touto tedy příčinou jednal farář Tuřanský moudře, že záhy posvátnou sošku a drahocennější věci do Brna zanesl. V Brně pak svěřil posvátnou sošku jeptiškám z třetího řádu sv. Františka Serafinského, kterým r. 1617. kardinál Dietrichstein v předměstí Brněnském před tak zvanou židovskou branou zcela nový klášter a vedle něho i kostel na počest sv. Josefa, pěstouna Páně vyzdvihnouti dal. Tyto jeptišky františkánské byly vůbec známé jako horlivé ctitelkyne Mati-

čky Boží Tuřanské a právě tou dobou měly za abatyši šlechtičnu Barboru Rothbachrovou, která jim všem za vzor horlivé úcty a důvěry k Matce Boží Tuřanské sloužila. Byvši r. 1623. za abatyši zvolena, žila pak až do r. 1648. a zemřela v 88ém roce věku svého. Těmto tedy jeptiškám z třetího řádu sv. Františka světil farář Tuřanský posvátnou sošku, což si ony za velikou milost pokládaly, že ji v klášteře svém míti a ctíti mohou. Avšak za několik měsíců na to nuceny byly františkánky Brněnské svůj klášter u sv. Josefa opustiti. Švédské vojsko protestantské, kteréž r. 1642. do Moravy vtrhlo, Olomouce a jiných měst dobylo, a vlast moravskou na všech stranách poplenilo, počalo i Brno ohrožovati. Aby tedy měšťané Brněnští město své před útokem nepřátelským a před dobytím snadněji zachrániti mohli, bylo mezi jiným zapotřebí, svrchu dotčený klášter jeptišek františkánských, jenž zrovna před branou městskou stál, úplně až na samé základy rozbořiti, aby se v něm protestantský nepřítel při obléhání a dobývání města nemohl usaditi. Jeptišky musily tedy během r. 1643. klášter svůj opustiti a přestěhovaly se z něho do domu knížete Dietrichsteina v samém městě ležícího. Posvátnou sošku Tuřanskou vzaly ovšem s sebou i do nového příbytku, ano soška posvátná byla jim při této nenadálé a bolestné události nejen mocnou útěchou duchovní, ale přítomnost její pokládaly zároveň také za jakousi záruku, že se Matička Boží o to postará, aby místo svého zbořeného kláštera a kostela časem svým opět jiný svému povolání přiměřenější příbytek obdržely. Avšak i z domu Dietrichsteinova musily se jeptišky po krátkém čase vystěhovati, poněvadž se zpozorovalo, že se nepřítel k obléhání města Brna skutečně strojí. Odstěhovaly se tedy z Brna dříve ještě nežli obležení počalo do Rakous a sice do Nového města Vídenského, kdež si s pomocí rodiny Dietrichsteinské nový prozatímný příbytek upravily. S povolením faráře Tuřanského vzaly arcib. i nyní posvátnou sošku s sebou do Rakous, a tam ve Vídenském Novém Městě uložily ji ve své domácí kapličky na oltář, aby se před ní modlily a Matičku Boží ve svých svízích za potřebnou útěchu a pomoc častokráte vzývaly mohly. Útěchy duchovní a také pomoci hmotné bylo jim tenkrát velmi zapotřebí, poněvadž se jim mnohdy pro velkou chudobu ani nejpotřebnějších věcí pro život nedostávalo a některé z nich následkem nedostatku a zármutku svého i do nemoci upadly. Jmenovitě stařícká abatyše Barbora, sklícena jsouc chorobou vysokého stáří svého a ještě více mnohonásobnou starostí o blaho svých podřízených podléhala často těžkým ano smrtelným nemocem. Ale živá a nezvratná důvěra k Matičce Boží

Tuřanské bývala pak vždy jejím nejblavnějším lékem, tak že se opět pozdravila a při všech svých ostatních trampotách a svízelných vysokého stáří 88 let dočkala. Mimo to kojila se abatyše Barbora neustále nadějí a podřízené své též v té důvěře utvrzovala, že Matička Boží Tuřanská svou přímlovou u Boha způsobí, aby se opět záhy do své vlasti mohly navrátiti. A když konečně r. 1648. zemřela, netrvalo to dlouho a jeptišky františkánské mohly se ještě téhož roku do Brna zase skutečně navrátiti. Rozumí se samo sebou, že i posvátnou sošku Tuřanskou také do Brna nazpět přinesly. Po smrti abatyše Barbory r. 1648. vydal pak sám její bývalý zповědník, kněz z řádu františkánského, jmenem Jiljí Pollein, písemně toto svědectví ku cti a chvále Matky Boží Tuřanské: „Kdykoli ctihodná abatyše Barbora do těžké nemoci upadla, prosívala vždy za to, aby do její světničky přinesena byla posvátná soška Matky Boží Tuřanské. Přítomnost této zázračné sošky dodala jí vždy nové síly a nové útechy. Já sám slyšel jsem z jejích vlastních úst to vyznání, že skrze ochranu Matky Boží a za přítomnosti posvátné její sošky Tuřanské častokráte ze smrtelné nemoci vyvázla a zdraví opět nabyla, až konečně teprv v 88ém věku stáří svého zemřela.“

Zbývá ještě upozorniti zde na jednu zvláštní událost, která se právě tou dobou stala, když posvátná soška Matky Boží Tuřanské v Novém Městě Videnském v příbytku jeptišek františkánských přechovávána byla. Řízením Božím přišla totiž tenkrát sama panující rodina císařská do přímého styku i s touto svato-Cyrillskou památkou Marianskou, jako již dříve r. 1639. tatáž císařská rodina se svato-Methodskou památkou Marianskou, totiž s posvátným obrazem Staroboleslavským do podobného přímého styku řízením Božím byla uvedena. Stalo se to následujícím způsobem. U císařského dvora Videnského vědělo se o tom dobře, že se jeptišky františkánské r. 1643. z Brna do Nového Města Videnského pro nedostatek příbytku a pro zuřící na Moravě válku přestěhovaly, ano přestěhování a usídlení jejich v Novém Městě Videnském událo se s potvrzením a schválením samého císaře panujícího Ferdinanda III. Na dvoře císařském ve Vídni nebylo pak i to neznámo, že jeptišky brněnské s sebou přivezly svato-Cyrillskou sošku Marianskou, kteráž jim od faráře Tuřanského svěřena byla, aby snad během války nepadla do rukou protestantského nepřítele, který v bludařském zaslepení svém všude, kdekoli se mu příležitosti naskytlo, zejména proti úctě a vzývání nejsv. Rodičky Boží nejen brojil, ale také kostely Marianské a všechny ostatní památky k úctě Rodičky Boží se tá-

hnoucí zlomyslnou zuřivostí nejraději zneuctíval a zohavoval, a pak ještě toto barbarské počínání své za pokrok, za vzdělanost a za svobodemyslnost prohlašoval. Když se tedy jeptišky Brněnské v Novém Městě Vídenském r. 1643. prozatímně usadily, žila tenkrát na dvoře císařském i ovdovělá císařovna Eleonora Mantuanská, druhá manželka po císaři Ferdinandu II., který r. 1637. zemřel. Tato zbožná císařovna jsouc od mladosti své horlivou ctitelkyní Rodičky Boží, dovědévši se o přítomnosti svato-Cyrillské sošky Mariánské v Novém Městě Vídenském, zajela tam záhy, aby ji uctila, a před ní Matičce Boží své žádosti a prosby přednesla. Tam v Novém Městě Vídenském dověděla se císařovna Eleonora ze samých úst zbožných jeptišek a zejména od horlivé abatyše Barbory rozličných bližších zpráv o původu téže posvátné sošky a o veliké důvěře, s kterou se k ní Moravský lid nese. Zprávy tyto, jakož i veliká útěcha, kteréž na svých modlitbách před posvátnou soškou nabyla, roznítily hned při první návštěvě důvěru císařovny Eleonory tou měrou, že pak častokráte do Vídenského Nového Města, jako na pouť k Matičce Boží svato-Cyrillské se svým komonstvem zajížděla a to po celou tu dobu, dokud tam posvátná soška zůstala. Rozumí se samo sebou, že tyto poutě císařovny Eleonory k Matce Boží Tuřanské, ostatním členům císařské rodiny a samému císaři Ferdinandu III., který nevlastním synem ovdovělé císařovny Eleonory byl, tajné nezůstaly, ano že u celé rodiny císařské a u celého dvora velkou pozornost vzbudily; neboť v rodině císařské panovala vůbec veliká úcta a důvěra k nejsv. Rodičce Boží a mimo to přechovávala se právě tou dobou (jakož svrchu řečeno bylo) u samého dvora císařského již od r. 1639. i svato-Methodská Matka Boží Staroboleslavská, před kterou se narodil r. 1640. napotomní císař Leopold I. z první manželky Ferdinanda III., totiž z Marie Anny Španělské, kteráž tak velikou úctou a důvěrou k téže Matičce Boží zahořela, že se od ní až do své smrti (r. 1646.) nikterak rozloučiti nedala. Dobrý příklad vysokopostavených osobností, zejména pak císařů, králův a knížat panujících způsobí vždy blahonosné účinky v mravech a v jednání jiných závažných a v hodnotech postavených lidí: podobně tak, jako dobrý příklad každého hospodáře neb hospodyně, každého otce neb matky bez chvalitebného účinku na čeleď a na rodinu nezůstane. Poutě ovdovělé císařovny Eleonory přilákaly tedy také mnoho jiných u dvora císařského vysokopostavených osob k svato-Cyrillské Matce Boží a mimo to i mnoho jiných ctitelů Mariánských. Řízením Božím dostalo se tedy oběma nejstarším památkám Ma-

rianským české a moravské vlasti náležícím i v cizině veliké úcty. Byla to náhrada za ty svatokrádežné urážky, které bludaři těmto posvátným památkám a Matce Boží dílem způsobily, dílem způsobiti obmysleli. A tím samým dostalo se i nám českoslovanským katolíkům zvláštního pokynutí a naučení od Prozřetelnosti Božské, jak velice si my sami obou dvou těchto starobylých památek Marianských, Matičky Boží Tuřanské a Staroboleslavské vážíti máme. Avšak přímý styk těchto dvou starobylých pokladů Marianských s panující rodinou císařskou má do sebe ještě jiného významu a dosahu, o čemž později ještě promluvíme.

Článek šestý.

Neobyčejné znamení, kterým r. 1645. nastávající nové 'pohromy ve svatyni Tuřanské za nepřítomnosti posvátné sošky naznačeny byly. — Oblehání města Brna vojskem protestantským r. 1646. a zneuctění a zohavení svatyně Tuřanské tím vojskem spáchané. — Osvobození Brna. — Obnovování svatyně Tuřanské. — Kterak mezi tím časem posvátná soška svato- Cyrillská v Brně v kostele jezuitském veřejně ctěna byla. — Popis slavnostného průvodu, v kterémž po obnovení svatyně Tuřanské, r. 1649. z Brna do Tuřan opět byla přenesena. — Stálá úcta Brněnských jeptišek františkánských k Matce Boží Tuřanské, a kterak se jim Matka Boží odměnila. — Horlivý farář Tuřanský Matěj Petráš. — Četné poutě Moravanů do Tuřan.

Vypravovali jsme svrchu, že r. 1648. jeptišky třetího řádu sv. Františka, navráťivše se z Vídenského Nového Města do Brna, i posvátnou sošku Matky Boží s sebou zase nazpět přinesly. Mezitím byl také tak zvaný Vestfálský mír uzavřen, kterým se válka třicetiletá ukončila. Horlivý farář Tuřanský Matěj Petráš a všickni četní ctitelové téže posvátné sošky se z toho velice radovali, že tento drahocenný, starobylý poklad vlasti moravské zachráněn a opět navrácen jest: avšak tou dobou, když jeptišky posvátnou sošku do Brna zase přivezly, bylo zhola nemožno, ji hned do jejího starobylého sídla zanést, poněvadž mezi tím časem, co ve Vídenském Novém Městě přechovávána byla, svatyni Tuřanskou nemalá pohroma potkala, která s obléháním Brna od protestantského vojska švédského přímo souvisela. Pohromu tuto naznačila Matka Boží napřed již podobným objevem, jako se již r. 1642. před dobytím Olomouce a pak nedlouho před vtrhnutím žoldnéřů protestantských do svatyně Tuřanské událo. Na počátku roku 1645. bylo totiž ve svatyni Tuřanské opět sly-

šeti veliký praskot a hlomoz, ze zpodu hlavního oltáře pocházející, ačkoli posvátná soška Marianská tou dobou ve Vídenském Novém Městě se nacházela. Z objevu toho porozuměli farář a obyvatelé Tuřanští, že zajisté za nedlouho nějaké nové neštěstí buď ve vlasti moravské vůbec aneb snad i v samých Tuřanech se sběhne, ale zároveň se pak i důvěrou těšiti počali, že Matička Boží i v tomto novém neštěstí svou přímlovou u Hospodina bude nápomocná. Pohroma v svatyni naznačená přikvácila pak záhy. Dne 3. května r. 1645. počal totiž švédský vojvůdce Linhart Torstenson město Brno a při něm stojící pevnost Spielberg zvanou svým vojskem oblehati a všech možných prostředků válečných užívati, aby je do své moci dostal. Měšťané Brněnští a vojsko císařské bránili se po dlouhou dobu proti nepříteli protestantskému s obdivu hodnou statečností a vytrvalostí, ale zároveň neopomenuli také horlivě Boha za pomoc vzývati a Rodičku Boží za přímlovu a ochranu prositi, byvše ve své důvěře k nejsv. Panně Marii a v Boha všemohoucího neustále utvrzování horlivou snahou tehdejšího rektora kolleje jezuitské P. Martina Štředy, který tenkrát již za muže svatého a duchem prorockým nadchnutého veřejně platil a později také v pověsti svatosti v Brně zemřel. Tuhé obléhání Brna trvalo od 3. května až do 15. srpna a po celý ten čas utíkali se obyvatelé Brněnští velmi často a v hojném počtu dnem a nocí zejména k starobylému obrazu posvátnému Rodičky Boží, který se v chrámu ctihodných otců Augustiánů nacházel a se tam darem od císaře Karla IV. r. 1356. dostal. A právě na svátek Nanebevzetí Panny Marie (15. srpna) nucen byl Torstenson po krutém útoku na Brno bez pořízení jinam odtáhnouti. Při tomto tedy dlouhém a krutém obléhání Brna byla i svatyně Tuřanská velice zneuctěna a zohavena, poněvadž Torstenson hned na počátku obležení vojsko své táborem od samých Tuřan až ku Brnu sahajícím rozložil. Protestantští žoldnéřové neostýchali se proměnití svatyni Tuřanskou za stáje pro své koně a zobavili ji napotom ještě tak velice, že se chrámu bývalému ani více nepodobala. Takovým barbarským způsobem nakládali obyčejně protestantští žoldnéřové s chrámy katolickými v Čechách a na Moravě v celé 30leté válce.

Po skončeném obležení města Brna musil se tedy farář Matěj Petráš bedlivě starati, kterak by spustlou a zohavenou svatyni opět obnoviti mohl. Sbíral tedy dobrovolné příspěvky u ctitelů Marianských, které ovšem za času dlouhé a kruté války valně býti nemohly. Ale horlivosti jeho se předce poštěstilo, že celkem asi 5000 zl. nasbíral, a tak poznenáhla spustlou svatyni

obnoviti mohl.*) Obnova ta byla však teprv počátkem roku 1649. dovršena, a proto nebylo možná posvátnou sošku hned jak ku konci r. 1648. když z Rakous do Brna nazpět přivezena byla, do Tuřanské svatyně odevzdati. Jeptišky františkánské navrátivše se do Brna neměly tam také z počátku žádného příhodného přibytku a počaly teprv r. 1651. nejprve nový kostel na počest sv. Josefa (sž podnes stávající) a později i nový klášter stavěti.***) Aby tedy posvátná soška v Brně po delší dobu soukromně přechovávána nebyla, domluvil se farář Tuřanský s tehdejší představeným kostela jesuitského, aby v něm na některém oltáři posvátná soška Tuřanská k veřejné účtě na tu dobu vystavena byla, dokud se do svatyně Tuřanské zavésti nemůže. Jesuité Brněnští přijali s radostí návrh farářův, dali hned v kostele svém zcela nový oltář na příhodném místě vyzdvihnouti, na kterémž pak posvátnou sošku k veřejné účtě věfících vystavili. Jakmile se zpráva o tom v Brně a v okolních místech rozhlásila, hrnulo se každého dne množství ctitelů Mariánských do kostela jesuitského, aby tam opět tento drahocenný poklad země moravské užívali a Matičce Boží své žádosti, své trampoty a svízele pokorně odporučovali, útěchu a pomoc u ní hledající. Dočtli jsme se ze souvěkých zápisků následujícího příběhu. Jednoho Brněnského měšťana potkalo to nštěstí, že si nohu svou těžce poranil, rána se od delší doby neustále zvětšovala a horšila, což mu velikých bolestí působilo a naděje na uzdravení také žádná nebylo. Při tom všem byl tak zchudlý, že se mu i nejpotřebnějších věcí nedostávalo. Dovéděv se o bíděném a smutném stavu měšťana tohoto jeden kněz, navštívil jej a mezi rozprávkou mu raditi počal, aby se důvěrně Matičce Boží Tuřanské odporučoval, a ji za uzdravení své nohy pokorně prosil. Byl mu dále tou radou, aby se aspoň v den sobotní, Matce Boží zasvěcený, do kostela jesuitského k posvátné sošce Tuřanské dovésti dal, a se tam u ní aspoň sedmkrátě pozdravení andělské na účtu sedmera bolestí Matky Boží zbožně pomodlil. Ubohý muž té rady uposlechl a když po čtvrté posvátnou sošku navštívil, pozbyl nejen vši bolesti, ale noha jeho byla též bez užívání lékův úplně uzdravena.

Přišel konečně čas, že posvátná soška z Brna opět do svého původního sídla zanešena býti mohla. Zohavená svatyně Tuřanská byla obnovena a také znovu posvěcena. Slavnost přenešení dala se dne 22. března 1649. a byla velikolepá. Sousedé Tuřanští a celá tamní osada farní byli u velikém napnutí, a nemohli se ná-

*) Viz Volný, tamtéž str. 449.

**) Volný, tamtéž str. 110 a 112.

vratu posvátné sošky téměř ani dočkati; neboť za její nepřítomnosti mnoho útrap snášeti museli. Při ob'ěhání Brna sužovali je protestantští žoldnéřové všemožným způsobem, a když konečně odtáhnouti musili, zapálili ještě celou osadu, podobné tak, jako v Staré Boleslavi učinili. Očekávajíce tak návrat svého nejdrahocennějšího pokladu ozdobili chrám Páně a své vlastní příbytky jak jen mohli, i cestu z Brna do Tuřan vedoucí co možná dobře upravili. Radost jejich z návratu posvátné sošky zvyšovala se tou okolností, že při nastávající hlavní pouti Tuřanské, která se vždy dne 25. března na svátek Zvěstování Panny Marie slavívala, posvátná soška opět již ve svatyni své na hlavním oltáři státi bude. V Brně samém přičinily se hlavně kongregace Marianské, záležející dílem ze studující mládeže, dílem z jednotlivců k rozličným jiným stavům náležících, o to, aby průvod, jenž posvátnou sošku do Tuřan měl doprovoditi, byl četný a slavnostný. Na jejich pozvání a prosby dostavily se k průvodu téměř všickni vysoce postavení hodnostáři duchovní a světské v Brně přebývající, taktéž i šlechta moravská byla v hojném počtu přítomna. Z kněží světských a řeholních nechyběl žádný, kdo právě vykonáváním své povinnosti aneb chorobou zadržován nebyl, přišel i z měšťanstva Brněnského a ze stavu vojenského hojný počet průvodčích, členové rozličných kongregací a bratrstev tehdejších dostavili se takřka všickni a mimo to nashromáždil se dílem z Brna, dílem z celého tamního okolí ještě nepřehledný dav lidstva, který až do Tuřan posvátnou sošku zbožně doprovázel.

Nejeden z Brněnských zbožných obyvatelů požíral smutným ano slzícím okem na posvátnou sošku, když ji z kostela jesuitského odnášeli; tanulo mu bezpochyby na mysli známé ústní podání mezi lidem kolující, že posvátná soška Tuřanská dříve ještě nežli v trnovém křoví u Tuřan nalezena byla, v Brně na Petrově své první sídlo mívala, a protož by mnohem raději byl viděl, kdyby i nyní v Brně navždy byla zůstala. Slavnostní průvod ubíral se do Tuřan v následujícím pořádku: V předu kráčeli rozličné kongregace Marianské a jiná zbožná bratrstva Brněnská se svými velikými korouhvemi majíce také mezi sebou jednotlivé kůry zpěváků neb hudebníků, kteří střídavě buď zpěvem neb hudbou Matku Boží oslavovali. Každý jednotlivý člen kongregace Marianské neb jiného bratrstva zbožného měl také svíci rozžatou v ruce své. Za nimi kráčela řada noviců čili nováčků z Tovaryšstva Ježíšova kostelními komžemi oděných, z nichž vždy několik střídavě na velmi krásných a ozdobených nosítkách postavenou sošku posvátnou na svých ramenách nesli. Za ní kráčelo

pak světské duchovenstvo s několika hodnostáři, dále řeholníci, následovala pak šlechta a důstojníci vojenští, po nich zaujali místo měšťané Brněnští a posléze lid domácí a přespolej v davu nasmírném, který po celou cestu buď modlitby říkal, aneb duchovní písně pobožně propěvoval. A když konečně k nemalé radosti sousedů Tuřanských a tamních farních osadníků posvátná soška ve svatyni samé své původní sídlo zaujala a se celá slavnost obvyklým chvalozpěvem církevním ukončila, nemohli se mnozí z přítomných ještě dlouho od posvátné sošky odloučiti. Návrat Matičky Boží na původní trůn její ve svatyni Tuřanské pokládán byl nejen v Tuřanech a v Brně, ale po vlasti moravské vůbec, za jakousi záruku nebem danou, že Hospodin Bůh všemohoucí dlouholetému a krvavému boji ku záhubě víry katolické na Moravě směřujícímu, na přimluvu nejsv. Rodičky Boží a sv. apoštolů našich Cyrilla a Methoda konec učiniti ráčil, a že se lepších a pokojnějších časů nyní opět lze nadíti. Horlivý farář Tuřanský Matěj Petráš, který sám za posledních let, když vojsko protestantské svatyni zohavilo a osadníky Tuřanské sužovalo, přemnohých útrap a svízeli přetrpěti musel, hleděl pak aspoň hlavním pořadatelům celé slavnosti (poněvadž všem nemohl) tím způsobem svou vděčnost osvědčiti, že klíče svatyně Tuřanské v Brně u rektora kolleje jezuitské s tím úmyslem a s tou prosbou uložil, aby si je tam údově kongregací Mariánských, kdykoli k Tuřanské Matce Boží putovati budou, vzíti a si svatyni Mariánskou i bez vědomí farářova sami otevřítí mohli.

Slušno také pověditi zde aspoň krátce, že Brněnské jeptišky františkánky po všechny napotomní časy vždy svou zvláštní úctou a důvěrou k Matičce Boží Tuřanské značně vynikaly. Všemocné přimluvě Matičky Boží Tuřanské to upřímě a veřejně děkovaly, že již v krátké době po svém návratu do Brna nový kostel a nový klášter zbudovati mohly. Posílaly také každoročně zvláštní své dárky Matce Tuřanské na okrasu posvátné sošky neb hlavního oltáře atd. se hodící. A kdykoli napotom buď některou jednotlivou františkánku Brněnskou, aneb celý klášter nějaká nehoda potkala, braly hned své útočiště k Matičce Boží Tuřanské za ochranu a pomoc prosíce. Stalo se na př., že jednoho roku všechny jeptišky i sama abatýše a takřka najednou na neštovice onemocněly a mnohé z nich nemocí tou i do nebezpečnosti života přišly. V nehodě té zavázaly se tedy všechny vespolek ve jménu celého kláštera zvláštním slibem, že totiž jistý počet voskových dárkův a vyšívaných okras na počest posvátné sošky do Tuřan zašlou, vyváznou-li šťastně na přimluvu Matičky Boží z této těžké nemoci. A za nedlouho z té nemoci

všecky také skutečně vyvázly a svůj slib pak věrně splnily. A když ku konci minulého století v zemích rakouských mnoho klášterů na rozkaz Josefa II. zrušeno bylo, měly i Brněnské františkanky svůj řeholní život opustiti a se do světského života navrátiti. Úcta a důvěra k Matičce Boží Tuřanské prospěla jim i v této pohromě; neboť po dlouhých svízelech jim konečně vláda předece dovolila, aby ve svém dosavadním klášteře život řeholní, ale dle pravidel řádu sv. Voršuly, společně zachovávali mohly. A tak se z bývalých františkánek Brněnských staly voršulinky, které až podnes v tom samém klášteře žijí a na vychování mládeže pilně pracují. Úcta a důvěra k Matičce Boží Tuřanské trvá až podnes v tomto klášteře voršulinském.

Konečně budiž zde i o tehdejším faráři Tuřanském Matěji Petrášovi krátká zmínka učiněna. Tento horlivý a ctnostný kněz stal se v nápotomních letech pro své veliké zásluby nejprve kanovníkem a pak děkanem starobylé kollegiální kapituly v Brně na Petrově, věnoval pak ještě velikou část jmění svého svatyni Tuřanské a působil také až do smrti neustále jako kanovník a jako děkan kapitulní nejen v Brně, ale vůbec na Moravě všemožně k tomu cíli a konci, aby Matička Boží Tuřanská horlivě ctěna, oslavována a vzývána byla.

Zbožná úcta ku svato-Cyrillské Matce Boží Tuřanské udržela se i u císařské rodiny panující též po skončené 30leté válce, podobně jako úcta k svato-Methodějskému obrazu Staroboleslavskému. Tomu na svědectví slouží následující zpráva ve starších spisech o svatyni Tuřanské nveřejněná. Vypravovali jsme svrchu (v části II. čl. V.), že císař a král Leopold I. zrozen byl dne 9. června 1640 ve Vídni, a že matka jeho, císařovna Maria, manželka Ferdinanda III., při porodu neustále ve své komnatě měla posvátný obraz Matky Boží Staroboleslavské, kterýž napotom velmi drahocennou korunkou také okrásliti dala. A v té době nacházela se právě také Matka Boží Tuřanská ve Vídenském Novém Městě, kterouž nejen ovdovělá císařovna Eleonora, ale i jiní nejvyšší hodnostáři často navštěvovali. Vypravovali jsme dále o císaři Leopoldu I., že nejen před korunovací svou na krále českého (1656.) a napotom ještě šestkrát k Matce Boží Staroboleslavské putoval. Nuže dle zpráv svrchu naznačených brávil tentýž císař Leopold I. v důležitých záležitostech útočiště své také k posvátné sošce Tuřanské. R. 1676. zasnoubil se s Eleonorou Falckou; aby si k nastávajícímu sňatku manželskému skrze přímluvu Matky Boží potřebných milostí od Boha vyprosil, zaslal zlatý památní peníz Matce Boží Tuřanské. Na peněz tom

byl na jedné straně tento nápis vyražen: „Leopoldus et Eleonora Neosponsi“ (t. j. Leopold a Eleonora snoubenci); na opáční straně téhož peníze stála tato slova: „Virtute atque Majestate Consilio et Industria“ (t. j. Ctností a Velebností, Moudrostí a Úsilovností). Památní peněz ten přechovával se pak vždy v Mariánské pokladnici Tuřanské až do začátku nynějšího století.

Z příběhů, které jsme až posud na základě spolehlivých zpráv vypravovali, vysvitá dosti patrně, že starobylá svato-Cyrillská soška Matky Boží Tuřanské hned od počátku století 17ého až do konce 30leté války zvláštním řízením Božím důležitou úlohu měla, zasahujíc mohutně do dějin moravských právě tou dobou, když německý protestantismus a přerůzné cizácké sekty náboženské na Moravě víru katolickou, víru sv. Cyrilem a Methodem tam zakořeněnou vyhubiti, a lid moravský odnárodniti chtěly. V těchto smutných a zkázonosných dobách objevila se Matka Boží Tuřanská řízením Božím jako „*štit víry katolické*“ na Moravě. Zároveň však příběhy téže posvátné sošky takřka mimochodně, ale vydatně i k tomu přispívaly, aby úcta a důvěra v mocnou přímluvu našich sv. apoštolův u Hospodina mezi lidem poznovu obživla.

Toto zvláštní řízení Boží uznali jmenovitě tehdejší poctiví a šlechtití osadníci fary Tuřanské. V dobách těch, když i v nejbližším okolí Tuřanském německý protestantismus a jiné sektářské novoty náboženské sledovníků nabývali počaly, když také v blízkém Brně převahu na svou stranu návilím obdrželi, musili osadníci Tuřanští a také Chrlíči nemalých posměškův a ústípků od tehdejších svobodomyšlníků a osvícencův proto často zakoušet, poněvadž svato-Cyrillskou Matku Boží ve veliké úctě majíce, nikterak se od víry katolické odvrátiti nechtěli. Podobně tak dále se i v Čechách ve Staré Boleslavi tamním věrným katolíkům za časů těch, když Jobanka z Krajku, provdaná za pána Jaroše Tovačovského z Cimburka panství Brandýské zdědila, a Pikhardtům v zámku Brandýském jedno z hlavních sídel v Čechách utvořila. Ale osadníci Tuřanští a také Chrlíči nedaudouce se posměšky a ústípkami a hrozbami zastrašiti, usnesli se již tenkrát společně na tom, že každoročně obětovati budou zlatý peněz do svatyně Tuřanské na veřejný důkaz své zvláštní úcty, vděčnosti a důvěry k Matce Boží svato-Cyrillské. A když pak po skončené válce 30 eté posvátná soška opět do obnovené svatyně Tuřanské navracena byla, když víře katolické na Moravě záhuba broziti přestala a klidné časy nastaly, uznali to osadníci Tuřanští za svou povinnost, projevit zvláštním, veřejným

činem své díky Bohu všemohoucímu a Královně nebes nejsv. Panně Marii za to, že soška Její posvátná v dobách předchozích štítem pro zachránění víry katolické v Tuřanech byla, a že vůbec pro tuto svou posvátnou a zázračnou sošku Tuřany za stálé sídlo od více století zvoliti ráčila. Za tou příčinou dali tedy velkou mramorovou památní desku zhotoviti, do ní své díkučinění nápisem vydlabati, a ji pak uvnitř svatyně, nedaleko od hlavního oltáře do zdi zasaditi. Památný latinský nápis zní takto v českém překladu*):

Bohu svrchovaně Dobrému a Velikému

a

Královně nebes

Marii

Protože když valná část Moravy

Po Luterovi, Calvinovi

A jiných odpadlících postupovala

Za tolika zlatem i mečem ozbrojených nepřátel

Za panování kacířstva v otčině

Když města královská

Ano celé téměř okolí bídne porušeno bylo

Tuřany

Panství své staré

*) Původní nápis latinský zní takto:

D. O. M.

et

Reginae Coeli

Mariae

Quod magna Moraviae parte

(Post Lutherum, Calvinum,

Aliosque lacerationes abeunte,

Tot circum auro et ferro armatis Hostibus,

Haeresi in patria dominante

Urbibus Regiis

Et tota pene vicinia misere corruptis

Turzanum

Ditionem suam veterem

Ab illa ovilis Christi ani fo-da contagione

Praesenti semper Numine

Servavit in columem;

Quod insuper pretiosissimum thesaurum,

Effigiem suam inclutam

Turzani deponere

Et apud nos tot saeculis stare:

Quod miraculis plurimis et maximis

Fidii potentiam, et Sese

Approbare nobis voluerit

Hanc votivam post beneficia Tabellam

Devoti Nomini Majestati-que ejus

Turzanenses PP.

Od oné ovčince křesťanského záhubné nákazy
 Vždy přítomnou pomocí Všemohoucího
 Zachovala nestíženě;
 Že nadto nejdražší poklad
 Obraz svůj proslulý
 V Tuřanech složiti
 A u nás po tolik století míti:
 Že zázraky přemnohými a převelikými
Synovu mocnost a *Sebe*
 Osvědčiti nám ráčila;
 Tuto po dobrodiních svatě slíbenou desku
 Oddaně Jmenu a Velebnosti Ježímu
 Tuřanští postavili jsou.

Ku konci klademe zde ještě tyto poznámky. Po smrti proslulého kardinála Fr. Dietrichsteina byl od r. 1637. až do r. 1662. biskupem Olomuckým vlastní syn císaře a krále Ferdinanda II., arcivévoda Leopold Vilém, o němž Boh. Balbin zvláště podotýká, že horlivým ctitelem byl Matky Boží, a že zejména Matku Boží Staroboleslavskou častěji navštěvoval, když se v zámku Brandýském zdržoval. Jemu věnoval Boh. Balbin svůj latinský spis o Matce Boží Tuřanské a za jeho biskupování vydáno bylo také zvláštní nařízení kněžstvu moravskému, aby lid ku stálé úctě Matky Boží Tuřanské horlivě povzbuzovalo. Od r. 1664. až do r. 1695. zasedal na Olomouckém stolci biskupským Karel hrabě z Lichtensteinů, který r. 1666. v Tuřanech zvláštní residenci pro 4 kněze z Tovaryšstva Ježíšova založil, aby přicházejícím tam poutníkům slovo Boží hlásali a svátostmi sv. pokání a přijímání přísluhovali. Tentýž biskup ustanovil také r. 1688. zvláštní pořádek, dle kteréhož napotom četné farní osady moravské své výroční poutě do Tuřan stále vykonávali. A poněvadž následkem dřívějších rozdílů náboženských v leckterých místech, zejména ve Slezsku svěcení výročního svátku našich sv. apoštolů Cyrilla a Metoděje ještě za jeho času se zanedbávalo, vydal též r. 1676. nařízení, aby se tentýž svátek ve všech farách celé diecése Olomucké vždy slavnostně světil.

Doslov jubilejní.

Úpřímná a horlivá úcta nejsvětější Rodičky Boží Marie Panny jest odkaz sv. našich apoštolů nám Čechům a Moravanům zanechaný a také záruka, že Královna nebes a země o zachování víry katolické ve vlasti naší jakož i o další zdar a blahobyť našeho národa bedlivě bude pečovati.

Když sv. Method sesazenému s trůnu českého a z vlasti vypovězenému knížeti Bořivoji na posvátném Velehradě sliboval a prorokoval, že na knížecí stolec český se ctí opět bude povolán, a že pak ještě dlouhá řada potomků jeho na témž trůnu zasedati a slavně vládnouti bude; zavázal se jen Bořivoj sám slibem tím zvláštním, že po svém návratu do Čech v Praze vyzdvihne první chrám na počest Královny nebes a země (viz Část I. Čl. I.): tenkrát naznačil sv. Method tímto proroctvím svým zároveň také jednu nezbytnou podmínku, na které dle úmyslu a řízení Prozřetelnosti Božské blahobyť a sláva naší vlasti česko-moravské ve všech napotomných stoletích záviseti měla a skutečně také vždy závisela, a na které až po dnešní den ještě závisí a i dále záviseti bude. A tato nezbytná podmínka bývalého, nynějšího a budoucího blahobytu, vši pravé osvěty a vši slávy národa česko-slovanského a vlasti česko-moravské není jiná, než stálá, věrná a upřímná úcta a důvěra k téže nejsvětější Královně nebes a země.

Jsouce apoštoly pravé víry Kristovy, byli sv. Cyrill a Method o tom v nejhlubších útrobách svých přesvědčeni, že pravá víra Kristova nemůže se nikterak v žádném jednotlivci, v žádné rodině a tudíž i v žádném národu trvanlivě zakořeniti a k časnému a věčnému blahu vydatně působiti bez upřímné a stálé úcty Rodičky Boží, a že také v žádné zemi a v žádném národu bez téže úcty trvanlivě obstáti nemůže proti útokům bludařským, které vždy bývaly, jsou a také budou, poněvadž psáno jest: „Neboť musejí mezi vámi i kacířství býti, aby zjevní byli mezi vámi ti, kteříž jsou zkušení.“ (I. Kor, 11, 19.) Archanděl Rafael

vyložil také starému, zbožnému Tobiašovi, proč Bůh na něho všelijaká pokušení a strasti dopustil, ale jej v nich neopustil, řka: „A že jsi byl příjemný Bohu, potřebí bylo, aby pokušení zkusilo tebe.“ (Tob. 12, 13). Avšak psáno také jest: „Běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení přichází. (Mat. 18, 7). Od nejstarších dob křesťanských jakož i ve všech napotomných stoletích bylo však a jest až podnes zásadou, že právě nejsv. Královna nebes a země potírá všechny bludy proti pravé víře Kristově. Proto tedy naši sv. apoštolové tak horlivě na tom pracovali, aby úcta nejs. Královny nebes a země v národu našem hluboko a trvanlivě byla zakořeňena.

Naším sv. apoštolům Cyrillu a Methodovi byly také velmi dobře známy ty nezvratné výroky Písma sv., kterými nevystřížitelná Moudrost Božská sama o sobě takto praví: „Skrze mne králové králují, a ustanovitelé zákona spravedlivé věci nařizují: skrze mne knížata panují, a mocní usuzují spravedlnost.“ (Prís. 8, 15, 16). Naši sv. apoštolové věděli velmi dobře, že tato nezvratná pravda táhne se nejprve k Jednorozenému Synu Božímu, který jinak Slovem Božím aneb Moudrostí Božskou sluje: avšak naši sv. apoštolové věděli i to velmi dobře, že církev svatá katolická od nejstarších dob křesťanských a i ve všech napotomných stoletích tutéž nezvratnou pravdu i na nejsv. Rodičku Boží v jistém smyslu vždy obracela, a posud obrací, poněvadž Ona, jsouc Královnou nebes a země, svou všemocnou přímluvou u Hospodina na dobré, trvanlivé a blahonosné panování knížat a králů pozemských, jakož i ustanovování zákonů spravedlivých velice závažného vlivu vždy mívala a vždy také míti bude. A proto tedy sv. Method na knížete Bořivoje horlivě dolehal, aby se sám horlivým ctitelem nejsv. Královny nebes a země stal a Její úctu v Čechách všemožně rozšiřoval. Zavedením a zakořeněním úcty Marianské v Čechách chtěl sv. Method nejen panující rodině Přemyslovců ale i lidu českému a celé vlasti naší stálého a trvanlivého požehnání Božího pro všechny budoucí časy zjednat, neboť přesvědčen byl o pravdě slov Písma sv., kteráž církev katolická na Matku Boží obrací: „Blahoslavený člověk, který slyší mne, a kterýž bdí u dveří mých na každý den, a slyší u veřejí dveří mých. Kdoby mne nalezl, najde život, a obdrží spasení od Hospodina: kdoby pak proti mně zhřešil, urazí duši svou.“ (Prís. 8, 34, 35). Z této příčiny neustál sv. Method v této blahonosné snaze své a úctu ku Královně nebes v panující rodině knížecí ještě dále a více rozšiřoval a zakořeňoval tím, že sv. Ludmile hned při jejím obrácení na víru křesťanskou největší

úctu a důvěru k Rodičce Boží do srdce vstúpil, a jí proto také nynější posvátný obraz Matky Boží Staroboleslavské na památku zanechal. Sv. Ludmila a zbožný kněz Pavel, učeník našich dvou apoštolů vstúpili pak tuto horlivou úctu k Rodičce Boží do srdce našeho milého sv. Václava, o němž starobylé pověsti vypravují, že po svém nastolení na trůn knížecí dle obyčeje východních knížat křesťanských nositi dával v čele komonstva svého obraz Rodičky Boží na dlouhém kopí zavěšený, kdykoli do boje proti nepříteli táhl aneb kdykoli se s oznamy své knížecí důstojnosti veřejně objevil. Příkladem prvního českého knížete křesťanského Bořivoje, ježž národ náš blahoslaveným nazývá, příkladem jeho svaté choti Ludmily, první mučnice z českého národa, a příkladem jejich slavného vnuka našeho milého sv. Václava, kteří prolitím nevinné krve své vítězství víry křesťanské v Čechách nad pohanstvím dovršili a tím národ náš od hroziící mu záhuby vysvobodili: těmito chvalnými a slavnými příklady tři členů panující v Čechách rodiny knížecí, byla vřelá a horlivá úcta nejsv. Rodičky Boží, dle přání a snahy našeho sv. apoštola Methoda v rodině slavných Přemyslovců hluboko zakotvena. Dobrý a chvalitebný příklad osob panujících býval vždy nejlepším a nejzávažnějším učitelem a vzorem národu jim poddaného: a tak stalo se, že i v národu českém za slavným příkladem bl. Bořivoje, sv. Ludmily a sv. Václava úcta k nejsv. Rodičce Boží hned na počátku jeho pokřesťanění hluboko zakotvena a rozšířena byla, čehož si naši sv. apoštolové Cyrill a Method velice přáli a žádali, jsouce o tom přesvědčení, že by se pravá víra Kristova, jimi v národu našem zasetá, bez vřelé a horlivé úcty Rodičky Boží neudržela, a že by národ náš bez této víry záhy musil zabynouti, poněvadž tenkrát již bylo pokřesťanění národa českého jeho životní otázkou.

A jak krásně a jak stkvěle naplnilo se také ono proroctví kterýmž sv. Method bl. Bořivoji na posvátném Velehradě předpovídal, že z jeho knížecí rodiny Přemyslovské dlouhá řada slavných knížat a králů na trůnu českém panovati bude, když Bořivoj první chrám na počest Rodičky Boží v Praze vyzdvihne a tím lidu českému příklad a poučení udělí, že nejsv. Rodičku stále a horlivě ctí a s nezvratnou důvěrou ve všech svých potřebách za pomoc vzýati má. Slavná knížecí rodina Přemyslovců panovala po smrti bl. Bořivoje (r. 894) po meči čili v mužském pokolení skutečně až do roku 1306. přese všechny překážky a boje, které během těchto století o svůj panovnický trůn český a o samostatnost vlasti naší podstoupiti musila. Dlouhá tato řada pa-

novníků českých z rodu Přemyslova jest zajisté pádným důkazem, že Královna nebes a země přemocnou přimluvou svou u trůnu Božského milosrdenství i knížata a krále na trůnu panovnickém udržuje, a že církev katolická nikoli z návodu čili z rozumu pouze lidského, ale z návodu Ducha svatého jednala a jedná, když slova Pisma svatého ve smyslu svrchu naznačeném na nejvyšší Rodičku Boží obrací: „Skrze mne králové kralují a ustanovitelé zákona spravedlivé věci nařizují: skrze mne knížata panují, a mocní usuzují spravedlnost.“ (Přisl. 8, 15, 16). A mimo našeho milého sv. Václava vzržel také z téhož rodu Přemyslova, z potomků bl. Bořivoje a sv. Ludmily nejeden slavný panovník, jako na příklad Břetislav I., Vratislav (později král), Soběslav I., Vladislav II. (co král I.) a král Václav II. A když předčasnou smrtí krále Václava III. (r. 1306.) rod Přemyslův po meči vyhynul, nepřestali pak předce potomkové bl. Bořivoje a sv. Ludmily po přeslici čili v ženském pokolení na trůnu českém zasedati a panovati, ano po přeslici zasedají až po dnešní den na téměř trůnu, jakož patrně jest z rodokmenu naší panující rodiny císařsko-královské.

Jest to zvláštní řízení Boží, že sv. Method na posvátném Velehradě, když ještě velkoříše moravská ve své mohutnosti stála a velkokníže Svatopluk nad ní vládnul, právě knížeti českému Bořivoji duchem prorockým předpovídal a sliboval, že udržet panovnické důstojnosti v rodu jeho Přemyslovském závisí na zavedení a rozšíření úcty nejsv. Královny nebes v Čechách. Jest i v tom jakési zvláštní řízení Boží, že staří spisovatelé právě tuto událost v legendách zvláště zaznamenali, poněvadž bychom se nikdy bez této zprávy toho tak jasně nebyli dopřídili, že dle výslovného proroctví sv. Methoda, panující rod knížecí v Čechách jen pomocí Rodičky Boží na trůnu se udrží a tudíž i samostatnost země české zachrání.

Nedlouho po blažené smrti sv. Methoda, za panování statečného syna a nástupce Svatoplukova Mojmíra II. v letech 905. a 906. vyvrácena byla do kofen mohutná velkoříše moravská pro nesvornost a sobeckost synů Svatoplukových a hlavním přičiněním sousední moci německé a pohanských tenkrát Maďarův. Německo ukofistulo z ní největší podíl, jinou část uchvátili Maďarí, třetí část vzali Poláci, z kteréž později jen díl, t. j. nynější markrabství Moravské připadl knížatům českým z rodu Přemyslova, a od té doby také sesterská Morava se zemí českou ve zvláštním spojení zůstala. Tusil-li to sv. Method duchem prorockým, že Čechy a Morava za nedlouho společného panovníka mítí budou, to ovšem

v pramenech historických zaznamenáno není, ale zdá se býti víře velice podobno, že to skutečně tušil aneb zřejmě věděl, a že právě proto na knížete českého bl. Bořivoje tak důrazně doléhal, aby ve svém knížecím rodu a v celé zemi české základy úcty Mariánské sám položil.

Vyvrácením velkoříše Moravské vzalo také za své rozsáhlé arcibiskupství, v němž sv. Stolica Římská našeho sv. Methoda za metropolitu byla ustanovila, a nejen arcibiskupství to se rozpadlo, ale i posvátný Velehrad, pevné a mohutné sídlo velkoknížat moravských a v něm stávající metropolitní chrám, jež sv. Method na počest Nanebevzetí Panny Marie byl zasvětil, zničen byl a rozkotán od tehdejších pohanských Maďarů. Ubohá Morava, ubohý národ československý pozbyl navždy té svatyně Mariánské, kterouž původně oba naši sv. apoštolové Cyrill a Method, hned po svém příchodu na Moravu sami založili a kterouž po smrti svatého bratra sv. Method, jsa již metropolitou, dořídil na památku a na důkaz, že celé dílo své apoštolské a celý národ náš československý pod zvláštní ochranu nejsv. Královny nebes odporučili, aby Ona víru katolickou na Moravě a v Čechách po všechny budoucí časy střežila a národ náš od záhuby chránila.

Avšak svatý Cyrill, který ještě na smrtelném lůžku svém v Římě bratra svého srdečně prosil, aby k vůli klášterní samotě dobrý lid moravský neopouštěl a v započatém díle apoštolském dále pokračoval, svatý Cyrill, jsa již ve slávě nebeské, slitoval se nad svými dobrými Moravany. Právě v té smutné době, když na Moravě ani samostatného biskupství více nebylo, když po rozkotání velkoříše moravské častými nájezdy drancujících a plenících Maďarů pohanských lid moravský mnoho svizelův a pohrom byl utrpěl, a když mu tedy útěchy a posily nebeské velice bylo zapotřebí, právě v této době nalezena byla u Tuřan posvátná soška nejsv. Královny nebes a země, která dle pověsti se svatým Cyrilem v jakémsi styku bývala, a vznikla v Tuřanech nejstarší poutnická svatyně Mariánská. Byla to náhrada za rozkotanou Velehradskou svatyni Mariánskou a také jakási nová záruka, že Královna nebes a země viru, svatými apoštoly našimi na Moravě zasetou, svou všemocnou přímluvou u Hospodina i dále střežiti a národ československý na Moravě před záhubou chrániti bude. A když pak v následujícím století 12ém, hned po sestoupení slavného krále Vladislava I. s trůnu českého (r. 1173.) nastati měla v Čechách ta smutná doba, že během napotomních 24 let (roků 1173—1197) trůn český desetkrát po sobě do jiných rukou přecházel, a trháním starých právních závazků, sobectvím, válkami a

bezvládím, zemi české veliké nebezpečností bržilo, že své samostatnosti pozbude: právě té doby, když toto nebezpečnost takřka před dveřmi již stálo, slitoval se opět sv. Method, jsa již dávno ve slávě nebeské, nad zemí českou a nad potomky bl. knížete Bořivoje, a v době té nalezen byl ve Staré Bole-slavi posvátný Mariánský obraz, jež sv. Method, dle starobylého podání sv. Ludmily manželce bl. Bořivoje sám doručil, a který panující rodinu v Čechách na prorockou výpověď sv. Methoda měl upomenouti, že blah. Bořivoj a potomci jeho panovnický trůn český a tudíž i samostatnost země české po Bohu hlavně přimlouvám a zvláštní ochraně nejsv. Královny nebes a našim sv. patronům a dědicům vždy budou děkovati.

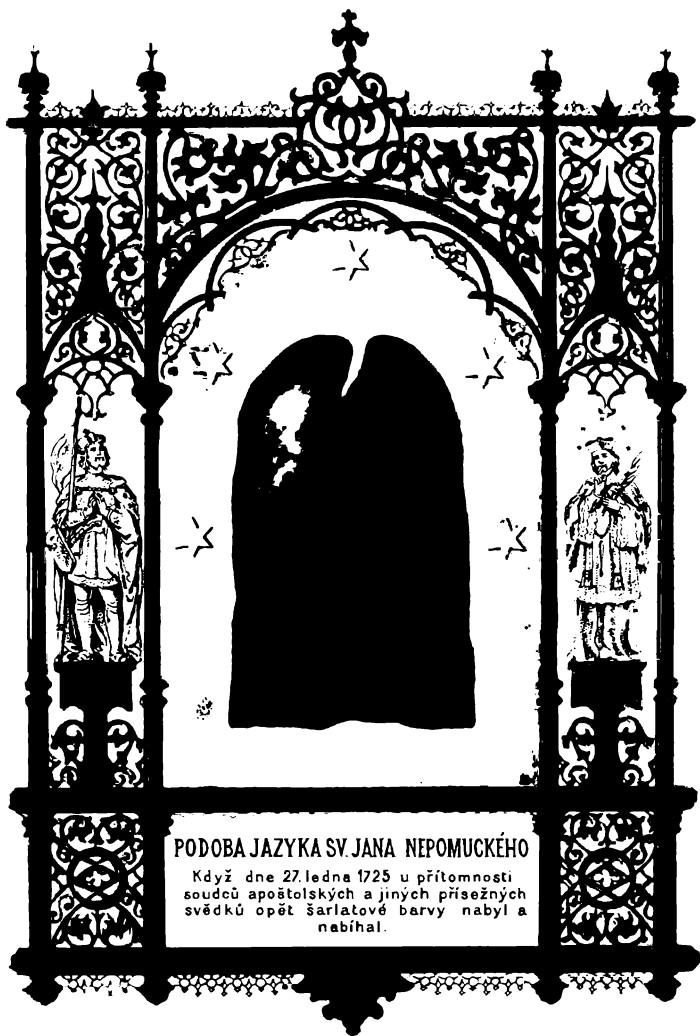
První počátky těchto dvou nejstarších Cyrillo-Methodějských svatých Mariánských nebyly hluché, ačkoli tisíce a tisíce zbožných poutníků ve svatyních těch takových milostí obdrželi, kterých jin svět dáti nemohl. Ale když napotom v století 17tém největší nebezpečnost nastalo, že víra cyrillo-methodějská protestantismem a různými cizáckými sektami měla býti v Čechách a na Moravě vyhubena, a k vůli těmto novotám a bludům náboženským se i sám národ náš dle mínění tehdejších svobodomyšlnků měl odnárodniti: v době té nejnebezpečnější objevil se svato-Methodějský obraz Mariánský jako „*Palladium země české*“ a svato-Cyrillská soška Mariánská jako „*Štít víry katolické*.“ Matka Boží, Královna nebes a země, do Ježíš všemocné přimlavy a ochrany naší sv. apoštolové dílo své apoštolské odevzdali a obětovali, postarala se o to, aby víra katolická v Čechách a na Moravě nezhybnula, aby národ náš bludy a novotami náboženskými nebyl odnárodněn, a aby i potomci bl. Bořivoje a sv. Ludmily i dále v Čechách a na Moravě panovali. Ne nadarmo říkával císař a král Ferdinand III., že Matka Boží Staroboleslavská jest ta pravá císařovna, a syn jeho, císař a král Leopold I., který se před svato-Methodským obrazem Matky Boží narodil, a svato-Cyrillskou sošku Matky Boží ve velké uctivosti míval, říkával nejednou, když rozličné politické otázky, týkající se země české neb moravské, šťastně a dobře rozřešeny byly, že prý ti Čechové velikých a mocných svatých patronův a přimlůvcův v nebi mají musejí. Naši králové čeští také dobře věděli, proč právě před aneb po slavné své korunovací na království české do Staré Bole-slavi k svato-Methodskému obrazu Mariánskému zvláštní pouť vykonávali. Tento zajisté chvalitebný a krásný obyčej králů českých může i leckterému nynějšímu politikovi našemu za dobrý příklad a za poučení sloužiti, že mimo pilné a nejen snad povrchní, ale

také důkladné a rozsáhlé studium věd politických, tu pravou politickou moudrost, opatrnost a rozšafnost, kteráž vlasti naší a národu našemu jedině může prospěti, také u samého Hospodina Boha, který jest moudrost věčná a nevystižitelná, skrze přimluvu nejsv. Královny nebes a země hledati a za ni také pokorně prositi musí, nechce-li, aby se práce a namáhání jeho s dobrým úspěchem minuly. Když prý Pán Bůh nepožehná, upadne člověku od samé huby ten dárek Boží; tak říkává až podnes lid náš český.

Z celého dosavadního vypravování jest, tuším, na jevě, že naši svatí apoštolové Cyrill a Method nejen dokavad zde na zemi žili, v národu našem hlubokou úctu a důvěru k nejsv. Rodičce Boží zakořeniti se snažili, ale že i napotom, když jim Hospodin Bůh nehynoucí korunu odplaty věčné již byl udělil, tam v slávě nebeské u trůnu Božského Milosrdenství přimluvami svými o to se starati nepřestali, aby Královna nebes a země vlasti naší česko-moravskou ve své zvláštní ochraně vždy míti, a v ní víru katolickou, a skrze víru katolickou i naši mateřskou řeč před záhubou vždy chrániti ráčila: podobně tak, jako sami naši dva svatí apoštolové pod zvláštní ochranou téže nejsv. Královny nebes a země ve vlasti naší česko-moravské víru katolickou bláslajíce, blásáním tím i řeč naši mateřskou vzdělávali a první základy k nápotomní literatuře a osvětě naší položili. Naši staří spisovatelé a upřímní národovci ukazovali již v 17tém století, zejména po ukončení 30leté války nejednou na to, kterak naše česko-moravská vlast kol kolem ohraničena jest rozličnými poutnickými svatyněmi Marianskými, ku kterým lid náš od dávných časů každoročně ve valném počtu putuje, a tam u Matky Boží posilu, útěchu a pomoc ve svých rozličných potřebách a svízelných hledá a také nachází. A mimo tyto pohraniční svatyně nalezá se v Čechách a na Moravě ještě hojný počet takových menších poutnických míst, kostelův a kapliček Marianských, ku kterým lid náš jednou neb dvakrát do roka putuje, a tam své osobní neb rodinné záležitosti a potřeby Matce Boží důvěrně doporučuje. Nám Čechům a Moravanům není to obyčejně ani nápadné, že v naší česko-moravské vlasti tak četných poutnických míst a svatyní Marianských stává, ale jinozemští katolíci se tomu již dávno divili a posud ještě diví, jako na příklad jeden novější spisovatel francouzský doslovně praví, že česká země svatyněmi Marianskými jest takřka posetá.

Nuže první základy k celé této rozsáhlé a veliké úctě Marianské položili v národu českoslovanském naši dva sv. apoštolové

Cyrill a Method; tomu na důkaz sloužiti měla původní metro-
politní svatyně Marianská na posvátném Velehradě, a když ta
zlobou času zničena byla, mají o tom dvě nejstarší svatyně Ma-
rianské, na Moravě poutnická svatyně Tuřanská a v Čechách pout-
nická svatyně Staroboleslavská spolu s obnovenou napotom Vele-
hradskou svatyní Marianskou svědectví vydávati. A toto právě
jest také jedna z těch příčin, pro které jsme při letošní tisícileté
jubilejní slavnosti svato-Methodějské na tyto dvě nejstarší Cyrillo-
Methodějské svatyně Marianské pozornost našich sourodákův obrá-
tili. Leckterý z nich putoval by zajisté s radostí na posvátný Ve-
lehrad, aby tam v obnovené svatyni Marianské své osobní, své
rodinné záležitosti, zájmy vlasti naší a církve katolické pokorně
a důvěrně Královně nebes a země s pomocí sv. našich apoštolů
Cyrilla a Methoda, jakož i ostatních našich sv. patronův a dědiců
odporučiti mohl. Ale vzdálenost místa a jiné okolnosti mu snad
budou překážeti, že se na tuto pouť nebude moci vydati. Může-li
tedy suadněji buď do Tuřan neb do Staré Boleslavi pouť vyko-
nati, podnikniž s pomocí Boží zbožnou pouť buď k svato-Cyrill-
ské Matce Boží do Tuřan na Moravě, aneb k svato-Methodějské
Matce Boží do Staré Boleslavi v Čechách. Sv. Cyrill a Method,
tito velcí ctitelové a miláčkové Královny nebes a země, postarají
se pak zajisté o to, aby žádný pravý a zbožný poutník zejména
při letošní tisícileté svato-Methodějské slavnosti z těchto našich
dvou nejstarších svatyní Marianských bez útěchy a bez nových
milostí neodešel. Staniž se tak. Amen.

PODOBA JAZYKA SV. JANA NEPOMUCKÉHO

Když dne 27. ledna 1725 u přítomnosti
soudců apoštolských a jiných přísedných
svědků opět šarlatové barvy nabyl a
nabíhal.

Kanonizace

sv. Jana Nepomuckého

a zřejmá v ní

Prozřetelnost Božská o Čechy pečující.

Články apologetické,

sepsal

JAN KŘ. VOTKA T. J.

S přiloženým obrázkem barvotiskovým.

V PRAZE.

TISKEM KN. ARCIBISK. KNIHTISKÁRNY ZA ROHLÍČKA A SIEVERSA.
1885.

Proslov jubilejní.

Kterak „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“, oslavujíc svého svatého patrona při prvním svém padesátiletém jubileu, touto oslavou přispívá zároveň k oslavě 1000leté upomínky na blaženou smrt našeho sv. apoštola Methoděje. —
Přehled a rozvrh tohoto spisu jubilejního.

Památka tisíciletá úmrtí našeho sv. apoštola Methoděje upomíná nás Čechoslovany na nesčetná dobrodíní a na přehoťné milosti, jež Prozřetelnost Božská národu našemu tím právě udělila, že neocenitelnou prací našich dvou svatých apoštolů předkové naši na víru křesťansko-katolickou nejen byli obráćeni, ale že obdivuhodným namáháním těchto dvou „přesvatých mužů“ v národu našem položeny byly první a hlavní základy ku celé literatuře a osvětě, kterouž se napotom Čechoslované mezi jinými národy evropskými stkvěli. Prací a namáháním dvou našich svatých apoštolů zapustila víra křesťansko-katolická hlubokých a silných kořenů v národu našem. Přes 400 let prospíval pak národ náš v osvětě křesťanské, kteráž mu čím dále tím hojnějšího a utěšenějšího blahobytu a slávy přinášela. Při všech překážkách a obtížnostech, které se mu v cestu stavěly, dosáhl během těchto 400 let konečně tak vysokého stupně vzdělanosti a tak mohutné síly duchovní, že i na osudy jiných vzdělaných a co do počtu mnohem silnějších národů vydatného vlivu míval. A při tom všem na to nezapomínal, že úspěchy své, svou slávu a svůj blahobyť víře katolické děkuje, ano za velikou chloubu svou pokládal, že právě víru katolickou tak neporušenou a neposkvřněnou zachoval, jak mu ji jeho sv. apoštolové byli hlásali.

Víra katolická, víra Cyrillo-Methodějská zplodila a vypěstovala v národu našem také hojný počet velikých světcův a světic Božích, kteří se až podnes na obloze církevní jako velké hvězdy stkvějí a národům katolickým za vzor dokonalosti křesťanské a

za přímluvce u trůnu Božského milosrdenství sloužil. Mezi těmi světci a světicemi Božími, kteréž víra sv. Cyrilem a Methodějem v národu našem zakořeněná zplodila, nachází se také náš český a světoznámý divotvorce sv. Jan Nepomucký. Sláva jeho rozlehá se až podnes po všech koncích celého světa. Ve velkém počtu všech těch slavných mužů, jež naše česká vlast zplodila, není žádného, který by tak velice po celém širém světě až po dnešní den byl oslavován, jako náš milý sv. Jan Nepomucký. Až po dnešní den můžeme my Čechoslované sv. Jana Nepomuckého všem právem nazývat chlubou, radostí a slávou naší české vlasti. A tentýž veleslavný sv. Jan Nepomucký jest skutečně to nejkrásnější, to nejutěšenější kvítko, kteréž na luhách naší české vlasti vzniklo a růsti počalo, když v Čechách víra katolická, sv. Cyrilem a Methodějem zasetá, národ náš na nejvyšší stupeň vzdělanosti, blahobytu a slávy povznesla, neboť sv. Jan Nep. narodil se jak známo za těch zlatých časů, když císař Karel IV. Otec vlasti panoval.

A právě na sklonku této zlaté doby vlasti naší české, nedlouho po smrti Otce vlasti Karla IV., ano takoruka v tom samém okamžení, když jiná strasti, svízeli a trampot plná doba pro národ náš a pro naši vlast počínala, právě na tomto rozhraní, když národ českoslovanský, stojí na vysokém stupni časného blahobytu a slávy světské, k vůli novotářským bludům náboženským, čelícím proti víře sv. Cyrilem a Methodem u nás v Čechách zakořeněné, stržen byti měl do nescetných pohrom a jméno české, po širém světě tak slavné, potupou a hanbou a pořeckadlem státi se mělo v ústech jiných národů: právě v tomto rozhodujícím okamžení oslavil sv. Jan Nepomucký vlast naši a národ náš zcela novou korunou slávy nehynoucí, slávy takové, kterouž se žádný jiný národ honositi nemůže: což opět národu českoslovanskému za nezvratný důkaz sloužiti mělo a i nyní sloužiti má, že jeho blahobyť a jeho pravá sláva sloučena jest s vírou svatou katolickou, sv. Cyrilem a Methodem u nás zakořeněnou; neboť největší oslavovatel naší vlasti české a jména českého, náš milý sv. Jan Nepomucký, byl a jest až podnes překrásným a obdivuhodným kvítkem, kteréž zplodila víra sv. Cyrilem a Methodem na nivách české vlasti zasetá, když postupem času u nás svého největšího rozkvětu dosáhla. Náš milý sv. Jan Nepomucký jest a zůstane po všechny věky po celou následující věčnost prvním mučedníkem Kristovým za obhájení svátostního tajemství zpovědního. Mimo to stkví se také na cbloze církevní jako zvláštní Bohem daný patron na obhájení dobrého jména čili dobré pověsti. V tom

nesčetném zástupu pravých mučenků Kristových, kteří již nyní tam v království nebeském daem i nocí u trůnu Božího nevy-slovného blahoslavenství požívají a se Synem Božím kralují, jest sv. Štěpán prvním čili arcimučeníkem za víru Kristovu, zvláštní koruna zdobí hlavu jeho, jakožto vůdce čili prvomučeníka Kristova. Podobně tak vyniká v tomto nescetném zástupu pravých muče-níků Kristových i náš milý svatý Ján Nepomucký jakožto arci-mučeník za obhájení zpovědního tajemství zvláštní novou korunou mučnickou, kteráž mu nikdy více odňata býti nemůže, a vyniká též i mocností přimluvy své u trůnu Božského milosrdenství pro zachránění a obhájení dobrého jména čili dobré pověsti.

Sv. Jan Nepomucký jest a zůstane tedy navždy chloubou, radostí a slávou našeho národa; sv. Jan Nepomucký jest a zů-stane největším oslavovatelem naší české vlasti, a sv. Jan Ne-pomucký jest a zůstane překrásným a obdivuhodným kvítkem, jež víra katolická, víra sv. Cyrilem a Methodem zasetá a zako-řeňená v naší české vlasti zplodila; sv. Jan Nepomucký jest a zů-stane také vždy chloubou, radostí a slávou našich sv. apoštolů Cyrilla a Methoda.

Jest tomu letošního roku 1885. právě padesáte let, co „*Dě-dictví sv. Jana Nepomuckého*“ založeno bylo, jakož se o tom na jiném místě v této knize zevrubněji vypravuje. „*Dědictví sv. Jana Nepomuckého*“ slaví tedy své první padesátileté jubileum v témž roce, v němž se po vlasti naší česko-moravské zároveň také ju-bilejní slavnosti konají na památku, že náš sv. apoštol Method, zemřev v Pánu smrtí blaženou právě před 1000 lety, korunou slávy věčné v království nebeském byl korunován. Tato tedy radostná shoda obou dvou jubilejních slavností přiměla k tomu Ředitelství Dědictví svatého Jana Nepomuckého, aby vydáním spisu apologetického pod názvem „*Kanonizace sv. Jana Nepo-muckého a zřejmá v ní Prozřetelnost Božská o Čechy pečující*“ nejen svého zvláštního patrona sv. Jana Nepomuckého, ale i naše dva sv. apoštoly Cyrilla a Methoda, pokud možná oslavilo, po-něvadž z příčin svrchu již krátce naznačených sv. Jan Nep. jest a také vždy zůstane chloubou, radostí a slávou i našich dvou sv. apoštolů, Cyrilla a Methoda.

* * *

Následující spis apologetický sestává ze dvou hlavních částí. První jeho část zahrnuje v sobě druhé, rozmnožené vydání spisku, loňského roku „*Tiskovým Spolkem katolickým*“ vydaného. Po-

nevadž však první vydání téhož spisku v kratičké době bylo rozebráno a nejen četné jednotlivé popptávky po něm nastaly, ale se již také jiný tiskový závod o druhé vydání postarati chtěl: proto „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“ neváhalo, jej členům svým za letošní podíl podati. Skladatel spisku tohoto sepsal však mezi tím ještě jiný, nový apologetický spisek o našem milém sv. Janu Nepomuckém, který ač úplně jest samostatný, přece pokládán býti může za doplněk spisu prvního. Tento tedy nový spisek apologetický nachází se v druhé hlavní části spisu celého, který zde pod názvem „Kanonizace sv. Jana Nepomuckého a zřejmě v ní Prozřetelnost Božská o Čechy pečující“ následuje. O souvislosti těchto dvou jinak samostatných spisů budiž zde toto krátce podotknuto. V prvním spisku dokazuje spisovatel, na jak hrubém omylu jsou zejména naši moderní svobodomyslníci a jejich přítelíčkové a domnělí vědátorové v říši německé, za to mající, že kanonizace sv. Jana Nep. na tom závisí, byl-li sv. Jan Nepomucký r. 1383. aneb 1393. umučen, o kteréž historické otázky není, tuším, nyní více záhadno, že to byl skutečně rok 1393. Jako při každé jiné kanonizaci byly i při kanonizaci sv. Jana Nepom. rozhodujícím a konečným činitelem nepopíratelné zázraky, a mimo jiné zázraky zejména ty dva, které Bůh všemohoucí na jeho posvátném jazyku učiniti ráčil. Z celé pak rozpravy o těchto zázracích vůbec a o jejich rozhodujícím vlivu na kanonizaci vychází také na jevo, jakého překrucování dějepisných pravd, jaké lehkovážnosti a jakých nerozumů se naši nevěreční svobodomyslníci dopouštěli, namlouvajíce lidu v dogmatice, v právu církevním, v dějepisu a ve filosofii nezkušenému, že prý jádro sv. Jana Nepom. jest Jan Hus, aneb že prý sv. Jan Nepom. jest jenom jakási mytická osoba.

Uváživ a objasniv hlavní základy kanonizace sv. Jana Nepom. obral sobě spisovatel v novém spisku (čili v druhé části) za předmět ukázati, že tatáž kanonizace v dějepisu národa našeho a vlasti naší velkého a důležitého má významu, t. j. že Hospodin Bůh milostivý a milosrdný prokázati ráčil národu našemu a vlasti naší převelikého dobrodiní a neocenitelné milosti, když Jeho Božská Prozřetelnost o to se postarala a sběh udalostí přerozličných tak řídila, aby rodák náš český, Jan z Pomuka, r. 1393. v Praze umučený, konečně r. 1729. dle stávajících předpisův a zákonů církevních mohl býti za svatého prohlášen a všem národům katolickým za vzor dokonalosti křesťanské a za mocného přímluvce u Boha vyznačen. Toto převeliké dobrodiní a tato neocenitelná milost, již Prozřetelnost Božská národu našemu a

vlasti náš skrze kanonizaci sv. Jana Nep. prokázati ráčila, jest jakási mohutná podmínka, na kteréž záviselo tak zvané „znovuzrození“ národa našeho následkem předchozích dlouhověkých bojů náboženských nejen vysíleného, ale takřka již umírajícího. Za touto příčinou jest tedy národ náš český povinen a zavázán Hospodinu Bohu vždy upřímně a pokorně díky za to vzdávati, že se Jeho Božská Prozřetelnost o kanonizaci sv. Jana Nepom. postarala, i má si téhož sv. Jana Nepom. velice vážiti, jej pokorně ctíti a důvěrně za přímlyvy jeho u Boha vzývati.

Ano ta mučenická smrt sv. Jana Nep. a napotomní kanonizace jeho mají v dějepisu národa našeho velice důležitého významu. Význam ten dá se dobře poznati, uvažujeme-li rozličné události z našeho domácího dějepisu na základě té svaté pravdy, že Božská Prozřetelnost osudy nejen jednotlivých lidí ale také osudy každého národa řídí a spravuje dle nejsvětějších zásad moudrosti své nekonečné, kteréžto zásady dílem pouhým zdravým rozumem lidským, dílem pak z víry Bohem zjevené poznáváme.

V druhé hlavní části spisu tohoto ukážeme tedy nejprve aspoň na některé z těchto odvěkých zásad, dle kterých Prozřetelnost Božská osudy jednotlivých lidí a příběhy jednotlivých národů řídí. (Článek I. a II.) Napotom dle těchto zásad některé zjištěné události z dějepisu národa našeho uvážíme. (Článek III. a VI.). Konečně pak na základě těchto úvah s pomocí Boží dokážeme, jak velikého dobrodiní a jaké neocenitelné milosti Hospodin Bůh Slitovný národu našemu a vlasti naší tím prokázati ráčil, když se Prozřetelnost Jeho Božská o to postarala, aby krajan náš a rodák Jan z Pomuku, pro obhájení tajemství zpovědního a dobrého jména umučený, od sv. Stolicí Apoštolské za svatého byl prohlášen, a aby na základě této kanonizace od věřících vůbec, zejména pak od nás Čechů byl upřímně ctěn a pokorně vzýván.

Část první.

Zázračný jazyk a kanonizace sv. Jana Nepomuckého.

Článek první.

Sláva svatého Jana Nepomuckého jest chloubou a oslavou celé země České.
— Činí-li Bůh zázraky na oslavu svých svatých, a kterak se o tom i každý učenec snadno a důkladně může přesvědčiti.

Jazyk našeho milého sv. Jana Nepomuckého oslaven byl od Boha všemohoucího touž právě dobou, když se o jeho blahobyt a svatořečení v Římě jednalo, dvěma zázraky, kteréž sv. S:olice apoštolská po velice důkladném zkoumání za pravdivé zázraky prohlásila. Druhý z těchto zázraků má i tu zvláštnost do sebe, že v celém církevním dějepisu jiného podobného zázraku nelze nalézt, pročť také vším právem nazván byl zázrakem až po tehdejší dobu neslychaným. Tyto dva zázraky byly též jedna z nejhlavnějších příčin, pro které proces svatořečný sv. Jana Nep. v době poměrně tak krátké po jeho blahorečení byl ukončen. Tyto dva zázraky přispěly velice i k tomu, že úcta a oslava sv. Jana Nep. v kratičkém čase po celém širém světě daleko široko byla rozšířena, a že se až po dnešní den i v nejzazších dílech světa bedlivě pěstuje.

Toto neobyčejné oslavování sv. Jana Nep. přispělo pak mimoděk i ku slávě celé naší české vlasti a sice tou měrou, že v celém dějepisu našem nelze najíti žádné jiné osobnosti, která by tak daleko a široko po celém světě a tak vroucně byla ctěna a oslavována, jako sv. Jan Nepomucký.

To všechno jest pravda nepopíratelná. Avšak naši čeští svo-

bodomyslníci, kteří tak rádi lidu namlouvají, že jim nejde o žádný zisk hmotný, ale jenom o slávu národnosti české: ti právě za našich dnů sv. Jana Nep. často v rozličných spisech svých nejen zneuctívají, ale i tak hanobí, jakoby jim na ničem jiném více nezáleželo, než aby vlast naši českou o všechau tu slávu, kterouž sv. Jan Nep. způsobil, oloupili. K tomu cíli a konci se i dotčeným zázrakům jen uštěpačně a nestoudně posmívají, jakoby zprávy o nich jen pouhé báchorky byly.

Jiní opět z našich vzdělanců, kteří rozličné vědy, ale jen na základě pověstného rozumářství německého pěstují, pokládají každý zázrak za věc zhola *nemožnou*, poněvadž novověká věda rozumářská jen tak zvané zákony přirozené uznává, ale o Bohu, který tyto zákony stvořil a nad nimi neustále svou všemohoucností vládne, ani slyšeti nechce. Ale těmto vzdělaným, mnohdy i učeným rozumářům vede se s dotčenou *nemožností* právě tak, jako se před několika lety mnohým slovutným, učeným státníkům a politikům vedlo. Když Napoleon III. u Sedanu již byl skutečně poražen a vláda jeho již zničena byla, hádali se také mnozí vzdělání, učení právníci, státníkové a politikové, nemajíce ještě žádných zpráv o dotčené porážce, je-li to vůbec *možná*, aby Napoleon III. byl od Prusů poražen. A když napotom již popíráti nemohli, že Napoleon III. skutečně jest poražen a že i zajat byl, pak ještě tací učení pánové blavou nad tím nemálo kroutili, kterak prý to *možná jest*? Kdo však zdravý a předsudky nepředpojatý rozum má a ho správně a poctivě nžívá, může se snadno a důkladně o tom přesvědčiti, činí-li Bůh skutečně zázraky čili nic.

Od mnohonácte století již, zejména pak od století XI., v kterémž papež Alexander III. z důležitých příčin zvláštním zákonem ustanovil, že žádný biskup neb arcibiskup katolický o své újmě nesmí sluhy Boží za svaté prohlásiti a že právo toto jedině nástupci sv. Petra, Římskému papeži, vyhrazeno jest, od těchto tedy dávných časů zkoumají se v Římě u Stolicе apoštolské od mužů velice učených a zkušených neustále, od roku k roku takové události, které se zázračnými čili vůbec zázraky nazývají. A to děje se v Římě od dávných století neustále, poněvadž se tam v každém století z celého světa od biskupů katolických v hojném počtu k vyřízení zasílaly a až podnes ještě zasílají všechny takové processy, které od jednotlivých biskupů k tomu účelu zavedeny byly, aby ten neb onen sluha Boží, jenž v pověsti svatosti zemřel, od papeže za svatého byl prohlášen. Takových pak sluhů Božích, kteří svatý život vedli a v pověsti svatosti též zemřeli, stávalo vždy v církvi katolické v každém století hojný počet; a právě tím

osvědčuje se také, že církev katolická skutečně a neustále známku svatosti do sebe má, kterouž pravá církev Kristova mítí musí. Ale v Římě neprohlásí nikdy a nikdy sv. Otec kteréhokoli sluhu Božského, i byt' nevím jak veliká pověst o jeho svatosti kolovala, za svatého, dokavad se velmi důkladným a obezřelým zkoumáním patrně nedokáže, že tentýž sluha Boží skutečné zázraky učinil, a to již po smrti své; neboť zázraky, které snad i za živobytí učinil, k tomu účelu nikterak nedostačí. Za touto tedy příčinou zkoumají se v Římě od dávných století neustále takové události, které záčračnými slují, aby totiž patrně na jevo přišlo, jsou-li to skutečné zázraky čili jen zdánlivé a nepravé.

A přes to přese všechno, že se v Římě během tolika století na tisíckrát již po nejdůkladnějším zkoumání patrně dokázalo, že Bůh na přímluvu svých svatých skutečně, opravdové zázraky učiniti ráčil: přes to přese všechno nachází se i za našich dnů velké množství neučených a také učených nevěrců neb rozumářů, kteří skutečnost pravých zázraků jednoduše, leckdy i drze popírají.

Avšak nejen snad nevěrci a rozumáři, ale mnozí sledovníci takových vyznání náboženských, které se na sv. Písmo neustále odvolávají, zavrhuji mnohdy rozhodně, že by Bůh na přímluvu svatých zázraky činil; ačkoli v Písmě sv. Starého Zákona mnoho nepopíratelných příkladů jest naléztí, že Bůh na prosbu svatých proroků na př.: Eliáše, Elisea atd. veliké zázraky učinil, a v Novém Zákone dočítáme se nejen o mnohých zázracích, jež Syn Boží učiniti ráčil, ale i o takových, které sv. apoštolové na př. sv. Petr a sv. Pavel učinili, ano dočítáme se tam též výslovně, kterak Kristus Ježíš apoštolům a učeníkům svým udělil zvláštní moc, aby mohli zázraky činiti, a mimo to také připověděl, že učenci jeho ještě větších zázraků činiti budou, nežli on sám učinil. V Písmě svatém se však toho nikde nedočteme, že by Kristus Pán tuto příповěď svou byl obmezil jen první dobou apoštolskou. Jak medle mohou tedy přívrženci takových vyznání skutečnost zázraků popírati? Nedivme se tomu nikterak; neboť se v Starém Zákone i toho dočítáme, kterak na př. židovský král Achaz svatému proroku Isaiáši věřiti nechtěl, ačkoli veliké zázraky činil, a dle Nového Zákona nechtěli farizeové Kristu Pánu samému uvěřiti, když na potvrzení svého Božského učení před jejich očima Lazara z mrtvých vzkřísil, který již po čtyři dny v hrobě ležel, a hnilobou zapáchal. Ano jedna část těchto farizeů počala se napotom ještě tak ohromného nesmyslu chápati, že z mrtvých vzkříšeného Lazara opět tajně usmrtiti chtěli, aby jen doznati nemusili, že Kristus Pán tak veliký zázrak na něm učinil. Byla v tom

ovšem obdivuhodná zaslepenost a pomatenost rozumu, v kteréž jim ani nenapadlo, že Kristus Pán i po druhé Lazara z mrtvých mohl vzkřísiti, kdyby jej po prvním vzkříšení byli zabili.

Když se tedy takovýchto příkladů v samém Písmě sv. dočítáme, a když se samému Synu Božímu při konání zázraků taková neslýchaná zaslepenost rozumu na odpor stavěla: což se tomu divíme, že i v pozdějších časech, a také za našich dnů nejen pouzí nevěrci a rozumáři, ale i mnozí jiní, kteří se o Písmo sv. tak rádi opírají, skutečnost zázrakův uznávají nechtějí? Kterak při poznávání pravdy takový a podobný odpor v lidském rozumu, jenž přirozeně po pravdě baží, povstane a se v něm zaryje, i to vysvětluje aspoň poněkud z následujících poznámek: Žádný rozumný člověk ještě o tom nepochyboval, že ku př. dvakrát dvě jsou čtyři. Kdyby však z této nezvratné pravdy zřejmě pocházelo, že každý, kdo kradl neb jiného tajně č. c. jid. povinen jest zboží ukradené navrátiti; i tuť by se beze vší pochybnosti již mnoho takových lidí bylo vyskytlo, kteří by nevím jaké háčky a pochybnosti o té pravdě byli našli, že dvakrát dvě jsou čtyři. A co podobného činí aspoň jistá část lidí skutečnost zázraků popírajících. O jiných platí opět tato poznámka: Nejen snad nevzdělání a neučení lidé, ale i mnozí učenci v některých vědách dosti důkladně sběhlí mívají a mívají až podnes své předsudky. A právě učení lidé bývají často ve svých předsudcích tím zarytější a pravdě nepřístupnější, čím více předsudky jejich souvisí buď s jejich ziskuchtivostí neb s bažením po chvále a po slávě světské aneb s některou jinou nechvalnou a slabou stránkou jejich soukromých zvykův a mravů. Jiná opět částka neučených a také učených lidí popírá skutečnost pravých zázraků pouze z té příčiny, poněvadž se toho v některém jinak poučlivém a užitečném spisu dočtli, že se zázraky nedějí aneb že je novověká věda zavrhuje. U nás v Čechách a na Moravě ku př. hledá nejen ten který nedouk neb polovzdělanec, ale mnohdy i učený člověk leckteré zprávy v „Naučném Slovníku.“ Otevře-li jej, aby se dozvěděl, co vlastně jest zázrak, a čte-li tam mezi jiným jen tuto rozumářskou domněnku: „kdežto věda veškeré působení sil nadpřirozených v život *zamítá*, připouští je theologie,“ a čte-li ku konci článku ještě tuto poznámku: „Co lze souditi o tak zvaných zázracích, dějících se v místech poutnických i jinak čas od času zde onde se vyskytujících, o zázračných obrazech Panny Marie i jiných svatých, o zázračných studánkách atd. o tom *vzdělané obecnstvo není více v žádné pochyb-*

nosti:“ pak ovšem ten který nedouk a polovzdělanec, který se obyčejně a mermomocí k inteligenci počítá, jest již o tom úplně ujistěn a přesvědčen, že se nikde na celém světě na žádném poutnickém místě u žádného obrazu Matky Boží a také na přímluvu žádného svatého atd. prázdný zázrak nestal a neděje.

A poněvadž tací nedoukové neb polovzdělanci obyčejně již dříve všeho náboženství jsou prázdni, a také obyčejně na kněze mají zabroušeno: proto si sami z dotčených rozumářských domněnek „Naučného Slovníka“ bez dlouhých rozpaků dovedou dovoditi, ač to „Naučný Slovník“ zřejmě nepraví, že každý zázrak, který se ku př. Matce Boží Staroboleslavské neb sv. Václavu neb sv. Janu Nep. atd. připisuje, nic jiného vlastně není, než holy podvod od kněží sosnovaný. A cos podobného si, tuším, při čtení uvedených poznámek bude mysliti i takový učenec, který se jen do jedné neb dvou věd zabral ale ostatek ani o katechismu, ani o důkladné filosofii a tím méně o vědě bohoslovecké žádných vědomostí nemá. Chtěl-li tedy „Naučný Slovník“ spravedlivý úsudek pronésti, měl aspoň takto napsati: „kdežto jen rozumářská, nevědecká věda veškeré působení sil nadpřirozených v život zamítá, připouští je theologie i ostatní vědy, které novověkým rozumářstvím neb neznabožstvím prosáklé nejsou.“ A takových přívlastků měl i ku konci svému „vzdělanému obecnstvu,“ které o zázracích v žádné pochybnosti není, uděliti.

Ukážeme tedy nyní aspoň krátce, jak krátkozrací jsou nevěrci a rozumáři, a jakých nesmyslů se dopouštějí, když svými domněnkami skutečnost pravých zázraků popírají. Nuže tedy, dle slov sv. Tomáše Akvinského, jednoho z nejdůkladnějších filosofův a bohoslovců, nazývá se pravým zázrakem taková událost čili takový skutek, který pouze mocí Boží se stane a sice na věcech přirozených, ale buď všecku sílu těchto věcí přirozených, aneb aspoň celý způsob a všechny zákony jejich obyčejné činnosti převyšuje.*) Ku př. všecku sílu přirozenou převyšoval skutek ten, když Kristus Pán hnilobou zapáchající mrtvolu Lazarovu všemohoucností svou k životu vzkřísil. A když sv. Jan Nep. r. 1701. přímluvou svou u Boha způsobil, že celé scvrklé, skroucené a vyschlé pravé rameno Terezie Krebsové jedním rázem bez užívání léku úplně zdravé, silné se stalo a své dřívější postavy v témž okamžiku opět nabylo, událost ta byla také pravým zázrakem.

*) Quæst. disputatæ. Quæstio de miraculis art. 2. „Illa, quæ sola virtute divina fiunt in rebus illis, in quibus est naturalis ordo ad contrarium effectum vel ad contrarium modum faciendi, dicuntur propria miracula.“

Lékařům by se snad bylo mohlo pošťastiti (ač se všickni každé takové naděje vzdali), že by dotčené rameno po dlouhém a pracovním léčení byli uzdravili, ale aby se uzdravení to jedním rázem, okamžitě a bez užívání všech léků stalo, to převyšuje úplně celý způsob a všechny přirozené zákony.

Pravíme tedy dále: Žádný člověk, i sebe učenější, není a nebude moci prozkoumati kterýkoli pravdivý zázrak tak, aby tomu porozuměti mohl, jak a kterým způsobem Bůh tento zázrak učinil. To ví jedině sám Bůh, poněvadž jest neskončeně moudrý a také všemohoucí, a tato všemohoucnost a moudrost Božská jest a zůstane vždy prohlubeň nezpytatelná. V tomto ohledu jest tedy každý pravý zázrak pravým zázrakem t. j. událostí taková, jejížto celá bytnost daleko a daleko leží nejen za každým smyslným zrakem lidským, ale zároveň také leží daleko a daleko i za každým duchovním zrakem lidským t. j. rozumem lidským. Pravý zázrak zůstane vždy také *divem* t. j. bude se mu rozum lidský vždy *diviti*, poněvadž to nikdy neprozkoumá, kterak ho Bůh všemohoucí učiniti dovede.

Ale i když žádný člověk prozkoumati neumí, kterak Bůh zázraky činí, proto pro všechno může se, když jen chce, velmi dobře o tom přesvědčiti, stala-li se skutečně nějaká taková událost, kterouž zdravý rozum lidský nutně za pravý zázrak pokládati musí, nechce-li se četných nesmyslů dopustiti.

Neboť předně každý pravý zázrak jest nějakou událostí. Událost to ku př. byla, když sv. Petr chromému od narození člověku pravil: „Ve jménu Ježíše Krista vstaň a choď,“ a když člověk ten okamžitě vstal, rovné a zdravé nohy měl a také chodil.

Za druhé o každé skutečné události může se člověk rozumný buďto sám na své vlastní oči a uši přesvědčiti; neboť k tomu právě ho Bůh zdravým rozumem a zdravými smysly obdařil.

A když se člověk sám na své vlastní oči a uši o některé události přesvědčiti nemůže, poněvadž se událost ta buď dávno již aneb na vzdáleném místě stala, může za třetí v nesčetných případech velmi dobře se přesvědčiti pomocí hodnověrných a zkušených svědků, kteří událost tu buď sami očitě viděli a pozorovali, aneb kterým o té události zase jiní hodnověrní a zkušení svědkové pravdivou zprávu podali. Je-li však za čtvrté kterákoli skutečná událost buďto zcela obyčejná aneb sebe zázračnější jedním aneb druhým z těchto způsobů dostatečně zaručena a zjištěna, nesmí po právu a po zdravé logice žádný rozumný člověk o tom více pochybovati, že se ta událost skutečně stala.

Byl by to pouhý nesmysl a nerozum, kdyby pak někdo pod záminkou vzdělanosti neb intelligence aneb učenosti atd. chtěl namítati, že o tom pochybuje, stala-li se taková událost skutečně, poněvadž pochopiti nemůže, kterak a jakým způsobem se státi mohla. Takovému učenci neb vzdělanci by každý vším právem mohl namítati a sice předně, že on také sám neví, a kdyby sebe učenější lékař byl, kterak se vlastně z toho chleba neb masa aneb z těch zemáků, jichž požívá, jeho maso a jeho kosti utvoří, a že pro všecku tuto svou nevědomost přece jísti a pít neprestane. Napotom pak může mu každý ještě vším právem namítati, že on sám ťtaké jen skrze svědky se dověděl, kdo byl jeho otcem a matkou, že se to jen od svědků dovědětí mohl, kterak to město, kde se narodil, sluje, a kterak on sám se jmenuje atd. A ačkoli všecko to jen od svědků ví, přece o tom pochybovati nemůže, nechce-li za pomateného na mysli neb za blázna držán býti.

To tedy jsou dvě od sebe velice rozdílné věci a otázky: Předně, stala-li se skutečně nějaká zázračná událost a za druhé: Může-li některý lékař neb silozpytec neb lučebník neb filosof neb právník neb dějepisec atd., slovem může-li kterýkoli sebeučenější a moudřejší učenec tuto zázračnou událost tak prozkoumati a vysvětliti, aby se patrně porozumělo, kterak ji Bůh učinil. Na tuto druhou otázku odpovídáme opět krátce a důrazně: To nemůže a nebude moci žádný učenec vysvětliti, poněvadž to jediné sám Bůh nejmoudřejší a všemohoucí ví a učiniti dovede. Ale na první otázku odpovídáme taktéž krátce a důrazně: Každý učenec a vzdělanec, jenž zdravý rozum a dobrou vůli má, může se velmi dobře a důkladně o tom následujícím způsobem přesvědčiti, staly-li se a stávají-li se ještě na světě takové události, které v svrchu naznačeném smyslu vším právem zázračné slují, čili které skutečně jsou zázraky.

V Římě zkoumalo se od dávných století a zkoumá a vyšetřuje se tam až podnes neustále mnoho a mnoho takových skutečných událostí, které se ve veřejném mínění za zázraky pokládají.

A z těchto ve veřejném mínění za zázraky pokládaných událostí nebyly v Římě, a sice z důležitých příčin, všechny za zázraky uznány, ale některé z nich byly úplné zamítnuty, a o některých jiných takových událostech nepronesla sv. Stolica apoštolská po dlouhém zkoumání žádného konečného rozsudku, jsou-li totiž pravým zázrakem čili nic, poněvadž se při bedlivém a důkladném vyšetřování jedna neb druhá okolnost tak zřejmě

a patrně nedala objasnit, jak si toho sv. Stolice apoštolská žádala. Ale během tolika století byl v Římě i veliký počet takových událostí, které ve veřejném mínění za zázraky pokládány byly, za pravdivé, skutečně nepopíratelné zázraky uznán. A i v našem nynějším devatenáctém století děje se ještě totéž neustále. Tak zvaný sv. sbor obřadů církevních zanáší se stále vyšetřováním a zkoumáním takových událostí. A zkoumání to děje se ve sboru dotčeném až podnes s takovou právníckou přísností, zevrubností a důkladností, že se na celém světě při žádném světském neb duchovním soudu o kterékoli jiné události s větší, s důkladnější a zevrubnější přísností a správností rozhodovati ani nemůže. A že toto vše až po dnešní den neustále v Římě se děje, o tom se snadno každý rozumný člověk nejen snad ze četných a důkladných spisů tištěných, ale i na své vlastní oči a uši může přesvědčiti. Nechť si jen sám do Říma zajede, nechť se tam v Římě sám osobně s nynějším předsedou sv. sboru obřadů s Jeho Eminencí kardinálem Dominikem Bartolini-m seznámí (což ho, jak ze své vlastní zkušenosti pisatel těchto řádků tvrditi může, velkého namáhání státi nebude), a nechť se pak dle jeho navedení a s jeho dovolením a doporučením se všemi nynějšími jednotlivými údy sv. sboru obřadů církevních osobně seznámí a si od nich dobře a důkladně vysvětliti dá, kterak se po logicku vůbec a zejména po právnícku a po lékařsku takové události v téměř sv. sboru obřadů zkoumají, nechť si také ještě tam na místě, aspoň jeden jediný takový process pilně a bedlivě přečte, který ve sv. sboru obřadů ku ztvrzení jednoho jediného zázraku zaveden a šťastně ukončen byl: a pak, má-li jen štipec dobré vůle a odvahy, aby se nestyděl pravdu vyznati, — nebude zajisté o tom více pochybovati, dějí-li se skutečně až po dnes takové události na světě, které se všim pravem zázraky nazývají, t. j. které Bůh všemohoucí na přímluvu a na oslavu svých svatých a k oslavě své svaté cirkve činí.

V životopisech papeže Benedikta XIV. (1740—1758), který sám dříve ještě než papežem byl, velkého účastenství v celém blaho- a svatořečném processu sv. Jana Nepomuckého měl, vypravuje se následující příběh: Když totiž úřad tak zvaného zastávatele víry (procurator fidei) ve sv. sboru obřadů spravoval, navštívil jej jeden zámožný a učený Angličan, který nejso kato-
líkem, také o tom měl všelijakých pochybností, dějí-li se skutečně na světě zázraky a dějí-li se na přímluvy svatých, jež Stolice apoštolská za svaté prohlásila. Angličan ten počal tedy námitky a pochybnosti své Prosperu Lambertini-mu (tak sloul

napotomní papež Benedikt XIV.) vykládati, který mu dosti dlouhou dobu pozorně naslýchá a semotam také hned všelijaké námitky důkladně rozřešil. Ale konečně vstal Prosper Lambertini, přinesl celý houb listin, a podávaje je Angličanu pravil: Přečtete si, pane, nejprvé všechny tyto listiny, v nichž právě obsaženy jsou obšírné, úřední a pod přísahou složené zprávy, jakož i pod přísahou vydaná svědectví očitých svědkův o jednom zázraku. Až pak listiny tyto bedlivě prozkoumáte, přineste mně je nazpět a řekněte mi, co o tom všem, jako rozumný a vášněmi nepředpojatý člověk souditi budete. Angličan si tedy listiny domů vzal, prozkoumal je bedlivě, a vida z nich patrně, s jak velikou právnickou správností, s jakou vědeckou důkladností a s jakou obezřelostí se o té celé události ve sv. sboru obřadů pojednávalo a o tom radilo. Je-li totiž tatáž událost pravý zázrak čili nic, usnesl se konečně na tom, že událost ta nepopíratelně pravým zázrakem býti musí, a když pak listiny Prosperu Lambertini-mu navracoval, pravil mu také výslovně, kterak o tom dříve ani tušení neměl, že by se ve sv. sboru obřadů s tak neobyčejnou důkladností, vědeckostí, obezřelostí a s takou právnickou správností o tom jednalo, je-li některá událost pravým zázrakem čili nic. Při takovém jednání a při takovém zkoumání, — pravil Angličan dále, — není ovšem možná, aby se nějaký podvod za pravdu nznal, a proto nyní již rozumím, že se zázračné události skutečně na světě dějí, a rozumím i tomu, že právě i ta událost, o které se v těchto listinách úředně jedná, pravým skutečným zázrakem jest, který se na přímělu jednoho světce Božího stal. Když však Angličan domluvil, odpověděl mu vlídně Prosper Lambertini v tento smysl: Těší mne, pane, velice, že jste se čtením těchto listin mnohých svých předsudků zbavil a že nyní o skutečnosti zázraků, které se až podnes na světě dějí, jste přesvědčen. Ale co se týká právě té události, o níž se v těchto listinách pojednává a kterouž nyní sám za pravý zázrak máte, nucen jsem vám pověditi, že sv. sbor obřadů právě tuto událost za pravý zázrak neuznal, ačkoli o správnosti a hodnověrnosti očitých svědectví na ni se vztahujících pražádné pochybnosti nemá. A tu se jal Prosper Lambertini zevrubněji vykládati učenému Angličanu ty příčiny, pro které sv. sbor obřadů tuto událost za zázrak nenznal. Výkladem tím utvrzen byl Angličan ještě pevněji nejen ve svém již nabytém přesvědčení, že si sv. sbor obřadů s neobyčejnou správností, důkladností a obezřelostí ve svém jednání počíná, ale mimo to ještě patrněji a zřetelněji poznal, že se až podnes zázraky na světě dějí.

Článek druhý.

Proč církev katolická jenom na základě skutečných zázraků sluby Boží za svaté prohlašuje. Máme-li zpráv hodnověrných, že sv. Jan Nep. pro tajemství sv. zpovědi byl umučen. Pro které příčiny Bůh zvlášť jazyk sv. Jana Nep. zázračně oslavil.

Ze všeho, co v předešlém článku řečeno bylo, vysvítá tuším dosti patrně, že Bůh všemohoucí skutečně zázraky činí, a že pravdu tuto jen takový člověk popíratí může, jehož rozum jest buď velmi obmezený aneb rozličnými předsudky tou měrou zaujatý, že pravdu poznati nemůže a nechce. Nyní tedy nejprvé vyložíme krátce ty příčiny, pro které Bůh vůbec zázraky činí, a výklad ten nám cestu proklesť a usnadní, abychom napotom snadněji a zřetelně vyložiti mohli, proč církev katolická jenom na základě skutečných zázraků, které se na oslavu některého sluby Božího stanou, téhož sluhu Božího za svatého prohlásí.

Bůh náš nečiní nikdy nic nahodile, jako lidé buď z nerozumů neb z lehkomyšlnosti a t. d. ledačco učiní, aniž sami vědí, proč tak učinili. Člověk, který nejen při velkých ale i při všech menších věcech si toho dobře vědom jest, proč je podniká a činí, dosvědčuje tím patrně, že má rozum vybroušený a že ho dobře umí užívat. A poněvadž Bůh jest nejmoudřejší, proto také pražádnou věc, i tu nejmenší bez důkladné a závažné příčiny nemůže činiti, sice by jinak nebyl nejmoudřejší. Bůh tedy i zázraky činí vždy jenom z důležitých a závažných příčin t. j. při každém zázraku, který se stane, má Bůh vždy své vlastní a to nejmoudřejší úmysly. A jaké jsou tyto Božské úmysly, to víme dílem z toho, že nám je Bůh sám zjevil, dílem také i člověk sám zdravým rozumem svým může se jich dopádati, když okolnosti jednotlivých zázrakův a jejich následky bedlivě pozoruje a nestranně uváží. Nejproslulejší filosofové a bohoslovci poučují nás tedy, že Bůh proto zázraky činí, aby předně lidi rozumné o tom pře-

svědčil a je v tom přesvědčen potvrdil, že to neb ono učení, ta neb ona nauka, kterou by rozum lidský nikdy nenašel, skutečně od něho samého zjevena jest. Za touto příčinou činil Kristus Ježíš mnoho zázrakův, aby posluchače své o tom přesvědčil, že on sám jest vtělený Syn Boží a že jeho učení z Boha pochází. Proto také sám doslovně k posluchačům svým pravil: „Neuzříte-li divův a zázraků, neuvěříte.“ (Jan 4, 48.)

A proč právě Bůh zázraky stvrzoval, že původ rozličných článků víry naší Božský jest, to vyložil krásně a zřetelně sv. Tomáš Akvinský řka*): „Články víry náš převyšují rozum lidský, a proto jich také rozumem lidským dokázati nelze. Zapotřebí tedy jest, aby je Bůh sám svou mocí Božskou stvrdil. A toto stvrzení činí Bůh tím způsobem, že ten, kdo nějaký článek víry lidem zjevuje, takové věci čili skutky t. j. zázraky učiní, kteréž se jedině mocí Božskou státi mohou. Zázraky mají v ohledu tom jakousi podobnost s pečeti královskou. Přinese-li úředník královský listinu nějakou, která pečeti královskou jest stvrzena, povinen jest každý poddaný věřiti, že rozkaz v listině naznačený od krále pochází. Za tou příčinou uděloval tedy Bůh svatým prorokům, svatým apoštolům, a také v pozdějších stoletích často kráté rozličným apoštolským mužům, kteří národy pohanské neb nevěrce na víru Kristovu obracovali, moc zázraky činiti. A když moudrost Božská za dobré uzná, uděluje i nyní ještě takovou moc hlasatelům svatého evangelia.“

Druhá pak příčina, pro kterou Bůh zázraky činí, jest, aby buď nevinność neb svatoť některého člověka svou Božskou mocí stvrdil, aneb také aby vinníka odvážlivého za některý přečin zřejmě pro uvarování dalšího pohoršení potrestal. A to naznačeno jest také v samém Písmě svatém, kdež Bůh praví: „Kdožkoli oslaví mne, oslavím ho: kteříž pak mne potupují, budou zavrženi.“ A pro obojí případ dočítáme se též v Písmě svatém dosti hojných událostí zázračných. Zázrakem osvobodil Bůh proroka Daniela z jámy lvové a sv. Petra na smrt již odsouzeného ze žaláře atd. Zázračně byl od Boha pro svou zpouu potrestán Kore, Datan a Abiron a také vlastní sestra Mojžíšova, jakož i v Novém Zákoně Ananiáš a manželka jeho Safira náhlou smrtí okamžitě zemřeli, když sv. Petra přelhalí.

Z těchto kratických poznámek již takřka samo sebou dosti patrně na jevo vychází, proč sv. Stolice apoštol-ká jen tenkráté některého sluhu Božího za svatého prohlásí, když na jeho přímluvu

*) Summa theol. p. III. q. 48. art. 1.

u Boha pravé zázraky skutečně se staly. Pouhý rozum lidský nemůže toho nikdy úplně a nepopíratelně dokázati, že ten který sluha Boží skutečně již v nebi mezi svatými se nachází, když to Hospodin Bůh sám nějakým takovým znamením nepotvrdí, které jediné všemohoucí moc učiniti dovede, a znamení takové jest právě zázrak. Proto tedy církev katolická jen tenkrát některého sluhu Božího za svatého prohlašuje, když se na jeho přímluvu skutečně zázraky staly.

Podotkli jsme také v prvním článku krátce, že nedostačí nikterak zázraky, které sluha Boží za svého pozemského života učinil, i kdyby to skutečně divy divoucí byly, ale že se takové zázraky vyžadují, kteréž se na přímluvu téhož sluhu Božího teprv po jeho smrti staly. A toho se dožaduje nejen z jedné, ale z více velmi důležitých příčin, kteréž zde poněkud objasniti musíme, poněvadž tím ještě patrněji na jevo přijde, jak důkladně a obezřele si sv. Stolicе při processech svatořečných počíná, a zároveň se tím ukáže, jak pevného základu dotčené zázraky celému svatořečení poskytují.

Ku svatořečení tedy nedostačí nikterak zázraky, jež některý člověk za živobytí svého učinil, ale jen zázraky, které po své smrti učinil, poněvadž *předně* ze sv. Písma a z dějin biblických se s jistotou ví, že nejen lidé svatí ale i hříšníci za živobytí svého leckdy pravé zázraky činili. Syn Boží sám pravil o posledním soudu takto: „Muži řeknou mi v onen den: Pane, Pane, zdali jsme ve jmenu Tvém neprorokovali a ve jmenu Tvém zloduchů nevymítali a ve jmenu Tvém *divů mnohých* nečinili? A tehdy vyznám jim: Nikdy jsem neznal vas; odejděte ode mne, činitelé nepravosti.“ (Mat. 7, 22. 23.) Z těchto slov vysvítá tedy, že Bůh leckdy i takovým hříšníkům, kteří do nebe nepřijdou, té moci čili toho blahodaru (charisma) udělí, aby zázraky činili, aby prorokovali; ačkoli se to jen řídceji stává, a Bůh mnohem vícekrát takové blahodary lidem skutečně svatým nežli hříšníkům udílí. Jidáš Iskariotský na př. také divy a zázraky činil jako ostatní svatí apoštolové a přece zavržen jest. Proč však Bůh leckdy i hříšníkům, někdy také i pohauům blahodaru na čas aneb pro některý případ udělil, aby buď nějaký zázrak činili, aneb aby nějaké pravdivé proroctví, jako na př. pohan Balaam vydali, příčina toho jest, poněvadž Bůh dobře věděl, že to ku spasení jiných lidí a ku potvrzení některé zjevené pravdy náboženské v jistých okolnostech nemálo bude přispívati.

Z toho tedy, že některý člověk za živobytí svého zázraky činil neb pravdivé prorokoval, nelze nijak s jistotou souditi, je-li

člověk ten po smrti své skutečně v nebi mezi svatými čili nic. Ale činí-li Bůh na přímluvu některého sluhy Božího po jeho smrti skutečné zázraky, lze patrně poznati, že tentýž sluha Boží svatým jest, poněvadž Bůh na oslavu kteréhokoli již na věky zavrženého člověka zajisté žádných zázraků činiti nebude. Tomu odporuje jeho neskončená svatost, a také jeho neskončená pravdomluvnost. A to tedy jest jedna z těch příčin, proč svatá Stolica apoštolská jen tenkrátě některého sluhy Božího za svatého prohlásí, když se po jeho smrti právě zázraky stanou.

Jest však toho ještě jiná velice důležitá příčina, pro kterou se od sv. Stolice zázraky po smrti ku svatořečení nutně dožadují. Svati zasloužili si svými ctnostmi korunu slávy nebeské, a církev katolická prohlašuje sluhy Boží za svaté nejen proto, abychom se k nim ve svých potřebách za přímluvu u Boha utíkali, ale i proto, aby nám byli novým povzbuzujícím příkladem a vzorem, kterak ctnostný život pěstovati máme. Zavede-li se tedy u sv. Stolice apoštolské tak zvaný svatořečný process (processus canonizationis), aby ten který sluha Boží za svatého byl prohlášen, tu nejprve zkoumá se velmi důkladně ve sboru obřadním, měl-li tentýž sluha Boží před smrtí svou předně Božské ctnosti (t. j. víru, naději a lásku), a pak čtvero tak zvaných stěžejných ctností mravních t. j. opatrnost, spravedlnost, střídmost a sílu čili statečnost) ne snad jen tou měrou, jako je každý počestný křesťan katolický míti má, ale měl-li všechny dotčené ctnosti ve stupni hrdinském, tak že jimi daleko nad jiné počestné křesťany vynikal.

Byl-li však sluha Boží, o jehož svatořečení se process v Římě zahájil, mučenníkem, zkoumá se sice též nejprve bedlivě, měl-li před smrtí svou svrchu dotčené ctnosti, avšak u každého mučenníka zkoumá se nejvíce se vši možnou důkladností, byl-li *skutečně umučen, a pro kterou příčinu byl umučen*. Poštěstí-li se dokázati platnými důvody, že skutečně umučen byl, t. j. že násilnou smrtí buď stětím, neb utopením, neb upálením, neb dlouhým trýzněním atd. zemřel, a poštěstí-li se mimo to také dokázati, že umučen byl pro pravou a platnou příčinu, t. j. buď pro některý článek víry aneb pro některou pravou ctnost křesťanskou: pak zapotřebí není jiných ještě důkazův uváděti, že tentýž mučenník měl svrchu dotčené Božské a mravní ctnosti křesťanské ve stupni hrdinském. Neboť církevní učitelové a spisovatelé jednosvorně dokazují, že pravá smrt mučennická sama v sobě již důkazem jest platným o hrdinských ctnostech téhož sluhy Božího, jenž ji podstoupil, což také vysvětluje z těchto slov Páně: „Pakliby kdo ztratil život svůj pro mne a pro evangelium, zachováť jej.“ (Mark.

8, 34.), a dále ještě i z těchto slov: „Kdožkoli vyzná mne před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým, jenž jest v nebesích“ (Mat. 10. 32.), a podobný výrok se i u sv. Lukáše (12, 8.) naskytuje: „Každého, kdožkoli mne vyzná před lidmi, vyzná i Syn člověka před anděly Božími.“ Proto také dokládá Benedikt XIV. ve svém proslulém díle o blaho- a svatořečení sluhů Božích na více místech, že vyšetřování o smrti mučennické a o příčině mučennictví má tutéž platnost v processu blahorečném kteréhokoli mučenníka, jako má vyšetřování o ctnostech hrdinských jiných sluhů Božích, kteří mučenníci nejsou.*) Veškeré toto zkoumání o ctnostech hrdinských děje se tedy také proto, poněvadž svatí a svěťci Boží nám křesťanům opět novou, mocnou pobídkou, novým příkladem a vzorem života křesťanského býti mají.

Avšak dokáže-li se v svatořečném processu očitými a pod přísahou vydanými svědectvími, že ten který sluha Boží skutečně měl hrdinské ctnosti křesťanské, aneb dokáže-li se i očitými a pod přísahu vzatými svědky, že ten který sluha Boží skutečně byl umučen a že příčina jeho umučení byla pravdivá a podstatná, napotom žádá ještě sv. Stolica apoštolská, aby bylo jen od samých *očitých* a pod přísahu vzatých svědkův a nikoli jenom z doslechu aneb z pouhých písemných památek dosvědčeno, že tentýž sluha Boží neb mučenník po smrti své záhraky činil. A příčina toho, proč svatá Stolica apoštolská se pouhým svědectvím lidským o ctnostech hrdinských aneb o pravé mučennické smrti kteréhokoli sluhy Božího neupokojí, ale ještě patrné a očitými svědky zaručené záhraky žádá, jest opět ta, poněvadž tací sluhové Boží po jejich svatořečení všem křesťanům platiti mají za vznešené příklady a vzory křesť. svatosti, a poněvadž Bůh sám na dosvědčení pravé svatosti záhraky činívá, jakož o tom nejeden příklad ve sv. Písmě máme. S pouhým lidským svědectvím, i když od očitých a úplně hodnověrných a pravdomluvných svědků pochází, neuspokojí se nikdy sv. Stolica apoštolská.**)

Avšak záhraky, které Bůh na potvrzení hrdinských ctností aneb mučennické smrti a příčiny její činívá, mívají mimo to ještě jinou velmi závažnou cenu, která se svědectví lidského týká. Cenu pak tuto velice závažnou třeba zde poněkud aspoň vyložití, poněvadž se jedné a sice podstatné stránky toho procesu týká,

*) Viz: De servorum Dei beatificatione etc., ku příkladu lib. III. cap. 21. num 1.

**) Viz: De Servorum Dei beatific. etc. lib. I. cap. 27. num 4.: „Ecclesia nedum sanctitatis certitudinem desumere intendit ex testibus, qui de virtutum exercitio asseveraverunt, sed et eandem sanctitatem comparari possit ex aliis testibus, qui miracula referant a Deo intercessionem servorum Dei, de quorum virtutibus actum est, patrata.“

v kterém se o vřadění Jana Nep. do počtu svatých rozhodovalo. — Naši totiž moderní svobodomyslníci čeští a také němečtí nejednou již ve spisech svých pravili, kterak prý prazádných souvěkých zpráv o tom nikde není zaznamenáno, že by sv. Jan Nep. právě pro zpovědní mlčenlivost čili pro tajemství ve sv. zpovědi jemu svěřené byl umučen. Ano totiž svobodomyslníci neostýchají se ještě lidu obecnému a čtenářům jinak vzdělaným, ale v dějepisných pramenech nezběhlým, namlouvati, že prý si to teprv jesuité v pozdějších stoletích smyslili a lidem namluvili, jakoby sv. Jar. Nep. pro mlčenlivost zpovědní byl býval umučen, a že tímto podvodem svátost sv. zpovědi v mínění českého lidu chtěli povznést proti husitům a luteránům, kteří zpověď zavrhuji. Tážeme se tedy, skutečná-li to jest pravda, že prazádné souvěké a od očitého svědka v některém letopisu neb v některé listině zaznamenané zprávy o tom nemáme, kterak svatý Jan Nep. pro obhájení tajemství sv. zpovědi byl od krále Václava IV. trýzněn a umučen?

Na tuto otázku odpovídáme nejprve přímo a krátce: Ano, až po dnešní den nebyla žádná taková souvěká a od očitého svědka zaznamenaná zpráva v žádné kronice a také v žádné listině nalezena. Avšak k přímé odpovědi této dodáme hned také příčiny, pro které se žádná taková zpráva nenalezla a sice s touto poznámkou předběžnou, že právě svobodomyslníci tyto příčiny nezkušeným a v dějepisu nezběhlým čtenářům vždy zatajují, aby im své falešné domněnky namluviti a církev katolickou, zejména pak sv. Jana pod jakousi zástěrkou dějepisné vědeckosti hanobiti mohli. Nuže tedy, jaké jsou to příčiny, pro které žádných takových souvěkých a od očitých svědků sepsaných zpráv nemáme o tom, že sv. Jan Nep. pro mlčenlivost zpovědní mučen byl? Pravíme tedy: Sám Frant. Palacký, který nikdy katolíkem nebyl, ale který o pramenech českého dějpisu zvláštní dílo složil,*) praví výslovně ve svých „Dějínách národu českého“,**) že právě z té doby, v které král Václav IV. dal mučiti sv. Jana Nep. pro mlčenlivost zpovědní, na dějinných pramenech jest „náramná chudoba“. A příčinu této náramné chudoby lze snadno vysvětliti. Král Václav IV. známý jest z dějpisu nejen pro své opilství, ale i pro svou zufivou a k ukrutnosti náchylnou povahu. V zuřivé ukrutnosti své dal nejen sv. Jana Nep. ale i jiné lidi do Vltavy hoditi. Za takových tedy poměrů neodvážil se žádný

*) Würdigung der alten böhm. Geschichtsschreiber. Prag 1869.

**) Díl II. Č. II. str. 285.

sonvěký spisovatel tak lehce k sepsání nějakého letopisu vůbec, a tím méně k popsání tak ohavného a neslýchaného zločinu, jakým bylo právě trýznění a umučení sv. Jana Nep. pro zpovědní mlčenlivost. Každý tehdejší spisovatel nepochyboval zajisté, že jej podobný osud jako sv. Jana Nep. očekává, jakmile dotčený zločin králův popíše a uveřejní. Odtud tedy pochází hlavně ona „náramná chudoba“ na dějinných pramenech z časů Václava IV. Ale naši svobodomyslníci, jimž především o zneuctění a hanobení sv. Jana Nep. jde, myslili si bezpochyby, že král Václav IV. k trýznění a k mučení sv. Jana Nep. měl zvláště pozvati nějakého dějepisce, který by celý ohavný zločin pro budoucí svobodomyslníky obsírně popsal. Ale král Václav IV., který onen zločin tajně spáchati dal a kterémuž i na tom mnoho záležeti muselo, aby se hlavní příčina zločinu jeho neprozradila, byl poněkud chytřejší nežli jsou naši svobodomyslníci, a nepozval si žádného dějepisce ku popsání zločinu, který zcela tajný zůstatí měl. A poněvadž toho Václav IV. neučinil a se také žádný souvěký spisovatel sám od sebe z bázně před prchlou ukrutností královou na takový popis neodvážil, proto snad by pověsti o témž zločinu hned tenkrát povstale a mezi lidem kolující neměly býti pravdivé? O zločinu tom věděli dobře katané, kteří králi nápomocní byli, když sám sv. Jana Nep. mučil a z něho tajemství zpovědi trýzněním vynutiti chtěl. O témž zločinu věděl také zajisté i jeden neb druhý z oněch milců Václavových, kteří s ním společně hejřivali a jeho vášním ze ziskuchtivosti nadržovali a lichotili. A že právě tací lidé, jací byli milcové Václavovi, a také katané dlouho nesmlčí tajné události, tomu se rozumný člověk diviti nebude. Nestává tedy žádného dostatečného důvodu, proč bychom se tomu diviti neb o tom pochybovati měli, že o pravé příčině umučení sv. Jana Nep. již u souvěkovcův, a sice hned po jeho smrti pověstí kolovati počaly, ano povaha Václavova, povaha jeho milců, s kterými rád hejřival, sama sebou tomu nasvědčuje, že nejhlavnější příčina umučení sv. Jana Nep. četným lidem známa byla; neboť vůbec známo jest, že opilci jazyk svůj na uzdě držeti neumějí a že se také zhejralci rádi svou prostopášností honosívali.

Nemalým podnětem k rozšiřování této pověsti mezi lidem byla pak i zázračná událost, že tělo mučenníkovovo ve vlnách Vltavy ponořené, jasnými světly, jako hvězdami plovoucími, bylo od Boha hned oslaveno. Jiným podnětem k rozšiřování téže pověsti byla i zvláštní neobyčejná suchota, kteráž téhož roku 1393. nedlouho po umučení sv. Jana Nep. v celých Čechách nastala a kterouž lid za pokutu Boží pro utopení téhož mučenníka pokládal.

Z toho se všeho tedy každý nepředpojatý čtenář snadno porozumí, proč o pravé příčině umučení sv. Jana Nep. žádná zpráva od souvěkých, očitých svědků nebyla nalezena; ale zároveň i tomu lehce porozumí, kterak o téže pravé příčině četné pověsti již mezi souvěkým lidem vůbec povstati musely.

Avšak pravíme ještě dále: „Pro náramnou chudobu“ dějinných pramenů nebyla sice žádná, přímo souvěká zpráva nalezena, ale za to nalezena byla *téměř souvěká* (čili téměř zároveň) zpráva listinná o pravé příčině umučení sv. Jana Nep., kterouž totiž jeden dějepisec zaznamenal, jenž krátce po tom žil, a se také co legát sněmu Basilejského r. 1433, tehdy jenom 40 let po smrti sv. Jana Nep. v Praze zdržoval. Dějepisec ten býval professorem ve Vídni, sluje Tomáš Ebendorfer z Haselbachu, a dotčenou zprávu svou sepsal mezi r. 1449—1463, jak opět sám Frant. Palacký dokládá.*) Mezi jiným praví tedy Ebendorfer o králi Václavu IV. doslovně takto: „Zpovědníka své manželky Jana mistra bohosloví . . . který, jakož se vypravuje, mlčenlivost zpovědní porušiti nechtěl, ve Vltavě utopiti rozkázal.“ To tedy jest nejstarší *listinná* zpráva, že sv. Jan Nep. pro tajemství sv. zpovědi byl umučen. Třeba zde podotknouti, že zpráva tato tenkrát ani známa nebyla, když se o svatořečení Jana Nep. v Praze a v Římě jednalo; neboť byli teprv později v jednom souvěkém rukopisu, jenž Liber Augustalis sluje, ve Vídeňském archivu císařském nalezena. A ze zprávy této listinné zároveň i to patrně vysvitá, že pověst o pravé příčině umučení sv. Jana v první polovici věku 15tého mezi lidem byla vůbec rozšířena, poněvadž Ebendorfer o ní doslovně praví: „jakož se vypravuje,“ t. j. asi tolik, jako by řekl: jakož vůbec známo jest.

První pak český spisovatel, který ještě během téhož 15tého věku, totiž r. 1471. listinnou zprávu o téže pravé příčině mučení sv. Jana Nep. zaznamenal, byl Pavel Židek. S postupem času, když se přese všechny neblahé rozbroje náboženské i politické úcta veřejná sv. Jana, zejména u jeho hrobu, neustále nejen udržovala ale i rozšiřovala, zaznamenávali v 16tém a 17tém století i jiní kronikáři čeští tutéž zprávu více méně obsírně ve svých kronikách, jako Hájek, Doubravius, Borek protestant, Pontán z Breitenberku, Dlouhoveský, Balbin, Tomáš Pešina atd.

Ano někteří čeští spisovatelé pokusili se již během 17tého století i o to, aby na základě kolujících pověstí úplnější zprávu o celém umučení sv. Jana Nep. složili, k čemuž — dle jejich

*) Dějiny. Díl II. Č. II. str. 286.

vlastních výpovědí — i jiných dřívějších zpráv listinných používali, o kterých my nyní žádné známosti více nemáme, poněvadž se zlobou času, tak jako množství jiných rukopisů českých, ztratily.

Starobylá tedy zpráva, že sv. Jan Nep. pro tajemství sv. zpovědi byl umučen, byla v celých Čechách vůbec, i každému téměř dítěti, již známa, ano byla i v cizině daleko široko rozšířena, když konečně na počátku století 18tého tehdejší arcibiskup Pražský a kapitula svatovítská o tom usilovně pracovali počali, aby Jan Nep. od sv. Stolicе za blahoslavence byl prohlášen. A k usilovnosti té byli nejvíce tím ponoukáni, poněvadž se téměř neustále nové zázraky na přímluvu sv. Jana Nep. děly, následkem čehož i množství domácích a též zahraničních hlasův ozývali se počalo, aby arcibiskup Pražský dle práva církevního process o blahorečení zahájil. To stalo se r. 1715. Než však ještě tento první proces byl ukončen, postaral se Bůh všemohoucí sám o to, aby ona starobylá pověst o pravé příčině mučennictví sv. Jana Nep. zvláštním způsobem zázračným tak byla potvrzena, že žádný rozumný a nepředpojatý člověk o její pravdivosti nikterak více pochybovati nemůže.

A hle v samém průběhu processu blahorečného, a pak opět průběhem processu svatořečného ráčil Bůh přese všechno očekávání neb nadání lidské najeďnou nahraditi i onen svrchu vytknutý nedostatek, že totiž žádná souvěká, od očitých svědků sepsaná zpráva nalezena nebyla o pravé příčině, pro kterouž sv. Jan Nep. byl umučen, ačkoli se o ní stkvělá a nepopíratelná tradice hned po smrti utvořila a pak stále a nepřetržitě v celých Čechách a v cizině kolovala. A jakým způsobem nahradil tedy Bůh dotčený nedostatek zprávy souvěké od očitých svědků sepsané? Na tuto otázku odpovídáme opět krátce a důrazně takto: Tento nedostatek nahradil Bůh všemohoucí, který se sám Otcem věd nazývá, dvěma stkvělými zázraky, jež právě na jazyku sv. Jana Nep. průběhem processu blah- a svatořečného učiniti ráčil. Zneužíváním svého jazyka měl sv. Jan Nepomucký dle hříšné žádosti krále Václava IV. vyraziti tajemství ve sv. zpovědi jemu svěřené. Sv. Jan Nep. nezneužil svého jazyka ku spáchání tohoto svatokrádežného zločinu, ale na oslavu zákona Božího a církevního raději přetrpké trýznění a samou smrt podstoupil, než aby jazyk svůj zločinem tímto svatokrádežným pokalil, zákon Boží a církevní přestoupil a tak Bohu povinnou čest a slávu odejmul. Sv. Jan Nep. tedy jazykem svým pravdu zákona Božího a církevního, a tudíž i slávu Boží neobyčejným způsobem rozmnožil.

Nuže, Bůh nejvyšší spravedlivý jemu za to hned nejen korunu slávy nebeské udělil, ale mimo to také jazyk jeho neobyčejným způsobem, ano neslýchaným zázrakem před lidmi oslavil. „Kdo mne oslavuje, toho i já oslavím,“ pravil Bůh již v Starém Zákoně. Těmito velikými zázraky, které se na jazyku sv. Jana Nep. staly, potvrdil tedy Bůh svým vlastním Božským svěděním nepopíratelně a takřka makavě, že pravá příčina hrčinské smrti mučennické sv. Jana Nep. záležela právě v tom, že jazyku svého ku spáchání svatokrádežného zločinu nezneužil a tajemství zpovědání nezjevil. Avšak těmito samými zázraky byla mimo to zároveň i ona starobylá po světě kolující pověst o příčině mučennictví téhož sv. Jana co nejúplněji potvrzena a také ona „náramná chudoba na dějinných zprávách“ z časů Václava IV. vzhledem na umučení sv. Jana Nep. nejen úplně ale přebohatě nahrazena; poněvadž Božské svědectví nekonečně větší ceny do sebe má než tisíce souvěkých a očitých zpráv lidských.

Z toho tedy viděti, kterak zázraky, jež Bůh po smrti mučenníkův aneb jiných světců na oslavu jejich činiti ráčí, i k tomu přispívají, aby svědectví lidské jinak pravdivé a úplné stalo se nejúplnějším a zřehla nepopíratelným. A to tedy jest také jedna z těch ostatních příčin, pro kterou sv. Stolice apoštolská žádného sluhu Božího za svatého neprohlásí, dokavad Bůh po jeho smrti a na jeho oslavu patrných zázraků neučinil.

Na oslavu sv. Jana Nep. učinil sice Bůh téměř nesčetných zázraků, pročť také sv. Jan Nep. po výtce nazván byl „divotvorem“. Ale mezi všemi těmito zázraky zasluhují toho především velice ony dva zázraky, které Bůh přímo na jeho jazyku učinil, aby každý čtitel sv. Jana Nep. celý jejich průběh nejen poněkud, ale dobře a důkladně poznal a sice z nepopíratelných souvěkých a dle očitého svědectví sestavených zpráv úředních; neboť tyto dva zázraky byly také v Římě ve sv. sboru obřadním s největší důkladností a obezřelostí zkoumány a od papeže Benedikta XIII. jakožto právě zázraky stvrzeny a prohlášeny. A tyto dva zázraky uvádí tentýž papež v řadě oněch čtvera zázraků, na základě kterých bl. Jan Nep. za svatého byl prohlášen, na prvním místě. Správným a poněkud aspoň obsírnějším popisem těchto dvou zázrakův odhalí se také snadno ve svém pravém světle ona nechvalná a mnohdy i nestoudná odvážlivost nynějších svobodomyslníků, kteří si na tom mnoho zakládají, aby každý pravý a skutečný zázrak buď za pouhou smyšleninu aneb dokonce za kněžský podvod prohlašovali a tak čtenáře do sítí zhoubné nevěry zavedli.

Uvázali jsme se tedy v tu práci, že s pomocí Boží dotčené dva zázraky poněkud obšírněji, a sice na základě soudních, přísahami stvrzených protokolů, které v samém processu svatořečném úředně sepsány byly a kterých věrný přepis nejen v Římě, ale i v arcibiskupském archivu Pražském až podnes se nachází, ve spisku tomto popíšeme, aby každý čtenář, který pravdu miluje, se také dověděl, jak liché a nepodstatné jsou smyšleniny novověkých svobodomyslníků, jimiž tak rádi sv. Jana Nep. v rozličných povídkách neb v jiných spisech svých hanobívají.

Dříve však ještě, než k popisu dotčených dvou zázraků zakročíme, vysvětlíme v článku přímo sledujícím několik domněnek, kterými svobodomyslníci, překrucující někdy chytrácky leckdy také zcela nemotorně pravdu dějepisnou, našeho milého sv. Jana Nep. nezhybnutelně jeho cti a slávy obloupiti a jí mistra Jana Husa ověnciti usilují.

Moderní nevěrečtí svobodomyslníci provádějí vůbec leckdy takové kousky, že totiž cizím peřím rádi se zdobívají. Tak ku př. Bůh všemohoucí nazývá se v Písmě sv. „světlem“ (Jan 1, 5). O vtěleném Synu Božím praví též sv. evangelium (Jan 1, 19), že jest „světlo pravé, kteréž osvětluje každého člověka přicházejícího na tento svět“, a tentýž Syn Boží posílaje apoštoly své svaté do světa, aby národy ve víře vyučovali, pravil k nim „Vy jste světlo světa.“ (Mat. 5, 14). Naproti tomu nazývají se v Písmě sv. nevěratmou (Jan 1, 5), a o hříšnících praví Písmo sv., „že sedí ve tmě a v stínu smrti.“ (Žalm. 106, 10 a Luk. 1, 79). Nuže co učinili moderní svobodomyslníci nevěrečtí? Nemajíce ani tolik důvtipu, aby si pro své nevěrecké působení příhodného slova vynášeli, utekli se k Písmu sv., a z něho si anektovali nové jméno, nazývajíce se „osvícenci“, a jsouce takto cizím peřím okrášlení namlouvají pak lidem nezkušeným, že prý oni svět a národ „osvěcují“, když nevěru (t. j. tmu) rozšiřují; což tolik znamená jako kdyby někdo řekl: Vidíte, já zavřu všechny okenice, aby byla úplná tma ve světnici, a potom budete při té tmě všecko dobře viděti, potom budete osvícenci. A cos podobného chtějí naši nevěrečtí svobodomyslníci na našem sv. Janu Nep. spáchat. Mistr Jan Hus byl toho původní příčinou, že jméno české do velice zlé pověsti po celém světě přišlo, jakož později dokážeme. Naproti tomu neoslavil žádný náš rodák vlast svou a jméno české po celém světě tak, jako sv. Jan Nepom. Ale právě to huňte a páli náramně naše nevěrecké svobodomyslníky, a proto také by velice rádi sv. Jana Nep. té veliké slávy obloupili, a jí mistra Jana Husa ověncili.

Článek třetí.

Lichost rozumářské smyšleniny, že prý „jádro sv. Jana Nepomuckého jest mistr Jan Hus.“

Mezi našimi svobodomyšlnými národovci, kteří se buď nestoudnou francouzskou nevěrou aneb chlubitvým rozumářským německým zavéstí dali, nachází se od více let i takových, kteří zúmyslně v rozličných tiskopisech sv. Jana Nep. takovým způsobem zneuctívají a hanobí, kterého jen nestoudní francouzští neznabohové schopni jsou. Vědouce totiž dobře, že každý člověk, byť i jinak vzdělaný, nemůže tím se zanáseti, aby dějepisné prameny studoval a z pramenů hodnověrných pravdy se dodělal, spekulují dotčení svobodomyšlní národovci k nevědomosti dějepisné a k lehkovážnosti mnohých čtenářů, vydávajíce jim všelijaké smyšlenky a báchorky své za pravdu historickou. I nelze popírati, že nejenom ten který nedouk, jenž se rád k tak zvané inteligenci počítá, poněvadž dvě neb tři školy prošel, tímto historickým švindlem (balamucením) byl zaveden, ale i leckterý vzdělaný a v jiných vědách dosti honěný pokládá mnohdy takové historické smyšleniny a báchorky za jakýsi pokrok ve studium dějepisu a je aspoň z části vychvaluje. Tomu všemu se nedivme. Za našich časů panuje velice, jak známo, tak zvaný švindl, nejen v obchodu a v peněžních záležitostech, ale vtírá se i do rozličných jiných vrstev a tudíž i do vědeckého bádání a každý pravý, poctivý a zkušený badatel a učenec nucen jest za našich dnů býti velice ostražitým, nechce-li se nějakým švindlem ve vědě samé dáti zavéstí. Bude-li toho zapotřebí, uvedeme nejeden příklad z dob novějších o takovém švindleřství na poli vědeckém.

A když tedy za našich dnů i sami praví, poctiví a zkušení učenci a vědci nuceni jsou bedlivě na pozoru se míti, aby nějakému vědeckému švindlu do pastí nepadli; což se pak tomu di-

víme, že i mnoho poctivých a pravdy milovných čtenářů leckterému dějepisnému švindlu na lep sedne, když se mu totiž takový spisek do rukou dostane, který nějakou svobodomyšlnickou smyšleninu neb báchorku pod zástěrou vědeckosti a učenosti podobným způsobem za čírou pravdu historickou vydává, jako ti bývalí mastičkáři a žamputáři vydávajice se za učené a zkušené lékaře své masti a léky nezkušeným lidem za drahé peníze ke koupi nabízeli.

Nuže jeden takový historický švindl tropí se již od několika let a opakuje se častěji s posvátnou osobou našeho patrona a dědice českého Jana Nepomuckého a osobou mistra Jana Husi. Od několika let vydávají se totiž u nás tiskem buď rozličné povídky historické neb jiné zábavné spisky, v kterých se mistr Jan Hus jakožto nejvznešenější vzor vši ctnosti a svatosti všemožnými barvami líčí, a naproti tomu hanobí se v nekale smyšlených povídkách, kterým se však titul historické povídky udělí, a v jiných zábavných spisech posvátná osoba sv. Jana Nep. všemožnou nestoudností. Na tom se však nepřestává: ale naši svobodomyšlní národovci se již také o to pokusili namluviti nejen obecnému lidu českému, ale i v dějepisných pramenech nezbedhlým vzdělcům, že prý „historickým jádrem Jana Nepomuckého není nikdo jiný, než Jan Hus“ a že prý od katolíků českých zejména pak od jezuitů teprv po bitvě Bělohorské (r. 1619), když bylo katolictví nad husitským kacířstvím zvítězilo, musel býti Jan Hus sám překřtěn a v katolického svatého proměněn.

A tak tedy prý sv. Jan Nep. není vskutku nic jiného než sloučení opravdu byvšího, od krále Václava utopeného generalního vikáře Jana Nep. s mistrem Janem z Husince. A tuto smyšleninu a rceme raději zrovna historickou lež chtějí svobodomyšlní čtenářstvu českému pod zástěrkou *vědeckosti* dokazovati, spolehajíce se ovšem na to, že jim nejen snad neučení, ale také i leckterí učení vlastenci, kteří prameny historické neznají, snadno na vějičku sednou a v síti nastražené snadno uvážnou, když při svém domnělém vědeckém líčení neustále na národní cit se odvolávají a zhusta namlouvati budou, že jen husité, jen utrakvisté a luteráni byli praví vlastenci čeští.

Aby se tedy každý po pravdě historické dychtící čtenář, jenž prameny historické sám probíráti nemohl, o tom snadno přesvědčiti mohl, na jak slabounkých nožičkách ona historická vědeckost našich svobodomyšlníků stojí, uvedeme zde aspoň několik příkladů, jakých dějepisných nesprávností, jakého překrucování dějepisných pravd a událostí se naši svobodomyšlníci dopouští,

a kterak sámi sobě odporují, když ve svých spisech onu historickou smyšleninu a lež vnucují, že „historickým jádrem Jana Nep. nikdo jiný není než Jan Hus.“

Pravíme tedy: I. Ve dvou českých spisech, z nichž jeden v Čechách a na Moravě jest velmi rozšířen*), dočítáme se, že prý mistr Jan Hus hned druhého roku po svém upálení v Kostnici, t. j. již r. 1417., „prostředkem university Pražské“ za svatého mučenníka byl prohlášen. Avšak hledá-li člověk „souvěké aneb téměř souvěké čili zároveň písemní zprávy“ o této kanonisaci, nikde a nikde se jich nedohledá. A když jsme se i sami našich učených a v dějinných pramenech důkladně zběhlých mužů zúmyslně ještě na takové písemní listiny poptávali, bylo nám opětne řečeno, že universita Pražská žádnou takovou kanonisaci mistra Jana Husi nepodnikla. Ano tehdejší professoři na Pražské universitě měli přese všechn svůj utrakvistický směr tolik rozumu, že se do té kanonisace nepustili, poněvadž věděli, že žádná universita takového práva nikdy neměla, aby někoho za svatého prohlásiti mohla.

II. V jednom hanopisu na sv. Jana Nep. v německé a české řeči vydaném dočítáme se, kterak prý jesuité si to vlastně smyslili a sice teprv po bitvě Bělohorské, že sv. Jan Nep. pro nevyzrazení tajemství zpovědního od krále Václava IV. trýzněn a do Vltavy vhozen byl. A hanopis dotčený vychloubá se stále svou dějepisnou vědeckostí a důkladnou znalostí pramenů historických i nepochybujeme nikterak, že leckterý svobodomyšlný nedouk sveden byv touto vychloubavostí si tuto nesmyslnou báchorku dobře v paměti zapsal a ji také před lidmi, v dějepisů nezběhlými opakoval, aby dokázal, že on k inteligenci náleží. Nuže tedy, sám Frant. Palacký, který nikdy katolíkem a také přítelem jesuitů nebyl, uvedl v dějinách svých téměř souvěkou zprávu Tomáše Ebendorfa z Hasselbachu, již v první polovici věku XV. sepsanou, která praví, že král Václav sv. Jana Nep. pro tajemství sv. zpovědi dal umučiti. (Viz o tom na str. 146.) Znám pak jest, že řád jezuitský teprv o sto let později ve věku XVI. byl založen. Ebendorfer tedy svou zprávu od jesuitů obdržeti nemohl, poněvadž jesuitů za jeho času ani nebylo. Bitva Bělohorská svedena pak byla teprv ve věku XVII. a Ebendorfer téměř o 200 let dříve již svou zprávu zaznamenal. Báchorku tedy dotčenou

*) Jména spisovatelů nikde neuvádíme, poněvadž nám nejde o osobní půtky, ale o pravdu. Bude-li však toho zapotřebí, uvedeme je výslovně a také stránky udáme. Nechceme také uváděním názvů některých hanopisů přispěti k jejich dalšímu rozšiřování.

napsati mohl jen takový člověk, který buď zúmyslně lež za pravdu vydává, aneb prameny dějinné nezná, ale přes to všechno se dějepisnou vědeckostí vychloubá.

III. Aby svobodomyšlníci naši čtenářům spisků svých namluviti mohli, že „jádro sv. Jana Nep. jest vlastně mistr Jan Hus“, r. 1415. v Kostnici upálený, kladou na to velikou váhu, že se v Čechách výroční den upálení Jana Husi, t. j. 6. červenec, jako svátek již o dvě stě let dříve slavíval, než sv. Jan Nep. za svatého byl prohlášen, ano že svátek Husův mnohem slavnostněji nežli svátky sv. apoštolů, které tenkrát zasvěcené svátky bývaly, oslavován býval, tak že se téměř svátku Husově jen Boží hody ve slavnosti vyrovnaly. Ale o svěcení svátku sv. Jana Nep. nebylo tenkrát v Čechách ani sluchu. Uvážíme-li však spolehlivé dějepisné zprávy o svěcení svátku Husova v pravém jejich světle a znění, pak celé to jádro, kteréž by za touto příčinou osobnost mistra Jana Husi poskytovat měla sv. Janu Nep., scvrkne se na jednu tak velice, že z něho ani za mák více nezůstane. Pravda tedy jest *předně*, že prvotní husité výroční den upálení mistra Jana Husi slavívali. A když moc tak zvaných sirotkův a táboritů v bitvě u Lipan zlomena byla, pokračovali pak i staří utrakvisté ve svěcení téhož dne.

Staří utrakvisté, kteří pod obojí způsobou svátost oltářní přijímali a proto „podobojí“ nazýváni byli, lišili se od katolíků právě také tím, že výroční svátek Husův slavívali a když se o tom nejednou vyjednávalo, kterak by se praví utrakvisté s katolíky opět spojití mohli, stála vždy katolická strana na tom pevně, že se utrakvisté k téměř účelu vzdání musí svěcení výroční památky Husovy, poněvadž Hus od církve katolické za svatého a pravého mučenníka nikdy nebyl uznán a prohlášen.

Avšak třeba za druhé podotknouti, že se počet starých utrakvistů již v XV. století nemálo ztenčil, když z bývalých táboritů tak zvaná „Jednota bratří českých“ čili Pikharditů povstala, která si zcela nové, od původních táboritův a utrakvistů v mnohých stránkách rozdílné učení náboženské utvořila a je pak také neustále měnila.

Mezi jiným zavrhovali Pikhardi čili Bratři čeští úplně úctu svatých a tudíž nemůže se nikterak říci, že Bratři čeští výroční památku Jana Husi jako pravý svátek ve smyslu náboženském slavívali. Ale poněvadž v Čechách tenkrát jen dvě strany náboženské, katolická totiž a utrakvistická, zákony zemskými po právu byly uznány, skrývali se mnozí Bratři čeští pod jmenem

utrakvistův a leckdy i ve svěcení svátku Husova proto se účastnili, aby jako tajní Pikhardité poznání nebyli.

Účastenství takového nelze však nikterak pokládati za pravou úctu náboženskou, která se pravým svatým vzdává.

Za třetí, když pak na počátku XVI. století v Němcích Luter proti církvi katolické povstal, nalezlo hned novotářské učení jeho průchodu i do Čech, a nejen malá, ale veliká část podobojích k němu se přidala, ačkoli se zákonitě k učení Luterově hlásiti nesměli, poněvadž v Čechách pořád ještě jen katolíci a staří utrakvisté zákonitě uznáni byli. Počet pak těchto tajných luteránů, kteří se evangelíky nazývali, zrostl záhy tou měrou, že strana starých utrakvistů již velmi skrovná byla. A tato většina nových evangelíků vymohla si již r. 1567. na sněmu zemském zvláštní výsadu, aby se napotom nesměli více spravovati tak zvanými kompaktaty, kterých se staří utrakvisté drželi, než jedině slovem Božím.

Konečně, když r. 1609. stavové evangeličtí se domáhali na Rudolfu II. pověstného majestátu, přidal se téměř celý zbytek starých utrakvistů k evangelíkům německým a těch několik, kteří se k nim nepřidali, navrátilo se pak v XVII. století ještě před bitvou Bělohorskou a dílem po ní do lůna církve katolické.

Za čtvrté. Z tohoto přehledu historického tedy patrně vysvítá, že strana bývalých utrakvistů, ku které původně náležela většina obyvatelstva českého a která výroční památku upálení Husova slavívala, již v první polovici věku XV. velmi značného úbytku utrpěla zavedením Jednoty Bratrské, kteráž Jednota se však sama v sobě hned od počátku na více nových náboženských sekt rozpadávala, ale všechny tyto sekty shodovaly se mezi sebou v tom protikatolickém článku, že úctu svatých úplně zavrhovaly. Vyznávači sekt těchto nemohou tedy nikterak po právu a spravedlnosti pokládání býti za první slavitelé tak zvaného svátku mistra Jana Husi ve smyslu náboženském. A když se tedy v oslavování svátku Husova k starým utrakvistům semotam přidružili, činili to z politických ohledův a příčin, ale nikoli proto, aby Husovi náboženskou úctu jako svatému prokázali. Tím stalo se tedy, že již v XV. století ani polovička českého obyvatelstva tak zvaný svátek Husův ve smyslu náboženském více nesvětila.

A z toho opět na jevo vychází, jak nesprávně si počínají naši svobodomyslníci, namlouvající čtenářům svým, že v XV. a XVI. století veliká většina, ano, že tři čtvrtiny českého obyvatelstva mistra Jana Husa za svatého pokládali a mu náboženskou úctu dne 6. července vzdávali. A toto překrucování pravdy dějepisné, kterého se svobodomyslníci naši za tím účelem dopouští, aby

svým čtenářům namluviti mohli, „že jádro sv. Jana Nep. jest Hus“, vychází ještě zřetelněji na světlo, když si jen poněkud svrchu uvedených zpráv všimneme, kterak se během XV. století z bývalých českých utrakvistů stali němečtí protestanté, ať se již evangelíky neb jinak nazývali. Ze zpráv svrchu uvedených na jevě jest, že se staří utrakvisté, kteří svátek Husův světřivali, během věku XVI. konečně na malou hrstku scvrkli, ač v první polovici XV. století většinu obyvatelstva českého na své straně měli. Veliká většina bývalých utrakvistů stala se protestanty německými, kteří úctu svatých nejen zamítali, ale ji za modloslužbu prohlašovali. Jakým právem mohou tedy naši svobodomyšlníci dokládati a čtenářům namlouvati, že většina českého obyvatelstva aneb celé jeho tři čtvrtiny mistru Janu Husovi náboženskou úctu v XVI. století vzdávali, a tak zvaný svátek jeho z důvodů náboženských jakožto svátek světřivali? Pravda sice jest, že se i v XVI. století den 6. července mnohdy i nemalým blomozem, v Praze na pť., a také jinde slavival. Z některých kostelů Pražských táhla četná processí do kaple Bethlemské, zpívalo se, řečnilo se atd. Avšak faráři dotčených kostelů Pražských, kteří processí tato zařizovali byli až na malé výminky pouze dle jména utrakvisté, dle pravdy byli němečtí luteráni, kteří úctu svatých za modloslužbu pokládali a se v těch processích jedině proto se svými farníky účastnili, poněvadž k tomu samým rozkazem královským donuceni byli. O tom podává dosti obsírnou a důkladnou zprávu dějepisec Ant. Gindely. *) Roku 1543. byl totiž Jan Mystopol v Praze při týnském kostele utrakvistickým farářem. Mimo to byl tentýž Mystopol i samým administrátorem konsistoře utrakvistické, a tudíž náčelník starých utrakvistův. A tím vším byl jenom dle jména, ale v srdci svém byl německý luterán a učení Lutrovo v Čechách velice rozšiřoval. Zavrhoval tedy mimo jiné články katolické i úctu svatých a proto se také v svrchu naznačeném roku na tom usnesl, že žádného processí z týnského kostela do kaple Bethlemské více nepovede, ačkoli staří utrakvisté, jejichž náčelníkem byl, tato processí konávali. Ale král Ferdinand I., který dle zákonů zemských bedlivě nad tím bděl, aby se učení Lutrovo v Čechách nerozmáhalo, dověděl se o tomto úmyslu Mystopolově, donutil jej zvláštním rozkazem královským, že dotčené processí do kaple Bethlemské opět jako jindy vésti musí. Mystopol byl proto velice rozkvašen, ale jaká pomoc? Táhnul tedy s nemalým hlo-mozem dne 6. července se svými přívrženci do kaple Bethlemské a tam nejen proti katolíkům ale proti starým utrakvistům tak

* Geschichte der Böhm. Brüder. I. Bd. S. 269.

popudlivou řeč držel, že hned druhého dne před soud královský pohnán a mu přísně zakázáno bylo, že bez zvláštního dovolení krále ani v kostele, ani doma, a vůbec nikde více kázati nesmí. Jeho pak soudruh a člen konsistoře podobojí Václav Mitmánek, Moravan rodem, byl hned z Prahy vypovězen. Nuže z tohoto kratičkého popisu může každý čtenář snadno posouditi, bylo-li oslavování dne 6. července pravý náboženský svátek mistra Jana Husi čili nic. Dovede též snadno posouditi, jakým právem svobodomyslníci říci mohou, že svátek Husův po celá dvě století slavován býval od veliké většiny aneb od tří čtvrtin celého národa českého, když s jistotou víme, že se již od XV. století strana utrakvistická na mnoho takových různých sekt náboženských neustále víc a více rozpadávala, které všechny úctu svatých zavrhovaly. A když již roku 1543. zakrytí luterané svátek Husův svrchu dotčeným způsobem slavívali, lze snadno pomyslití, jakým způsobem byl později tentýž svátek Husův oslavován, když zakrytí luterané roušku utrakvistův odhodili a zcela veřejně vystupovali. A takové svěcení svátku Husova provozovalo se pak více méně, až konečně po bitvě Bělohorské roku 1622. na rozkaz bl. Lohela, arcibiskupa Pražského zapovězeno bylo.

Co se pak ještě toho týká, že svátek sv. Jana Nep. teprv po jeho blahorečení v Čechách zaveden byl: tomu se žádný diviti nebude, kdo ví, že v katolické církvi jedině papež právo má ustanoviti den, na který se výroční svátek některého svatého světí, a to papež nikdy dříve neurčí, dokavad sluha Boží aspoň za blahoslaveného nebyl prohlášen. Katolíci čeští si tedy nemohli o své újmě a proti církevním předpisům svátek sv. Jana Nep. ustanoviti, jak to husité a utrakvisté o své újmě učinili a proto by měl Hus býti jádrem sv. Jana Nep.?

IV. Svobodomyslníci rádi také na to ukazují, že si mistr Jan Hus při upálení velmi neohroženě počínal, pokládajíce toto chování za jakýsi nezvratný důkaz, že pravým mučeníkem Kristovým byl. Avšak církev Kristova neměla to nikdy a nemohla to míti za dostatečnou známku pravého mučeníctví pro víru Kristovu, když někdo i sebe ukrutnější smrt neohroženě podstoupil a v neohroženosti své až do posledního vzdechu setrval; neboť známo jest množství takových příkladů, že i velcí zlosynové největší a nejohavnější smrt s obdivuhodnou neohrožeností podstoupili a v ní až do poslední chvíle setrvali. Jediná neohroženost při snášení muk a smrti násilné nemůže tedy býti dostatečnou a nezvratnou známkou pravého mučeníctví. Nepotvrdí-li tedy Bůh sám takovou neohroženost některého sluby Božího, jenž za pra-

vou víru neb za pravou ctnost křesťanskou trýzněn a usmrčen byl, zvláštními zázraky, které se teprv po jeho smrti staly, neuzná jej nikdy církev katolická za pravého, svatého mučenika Kristova.

V. Ale ty zázraky! těm vyhýbají se co jen možná svobodomyšlníci vůbec, a zejména ti, kdo sv. Jana Nep. zneuctívají a hanobí; neboť jim tajno není, že právě sv. Jan Nep. pro veliké množství nejrozličnějších zázraků, které se během 18. století na jeho přímlovu nejen v Čechách ale i v mnohých jiných dalekých zemích staly, nazýván byl po výtce „divotvorem“. My však vědouce jednak dobře, že církev katolická žádného sluhu Božího bez skutečných zázraků Bohem po jeho smrti a na jeho oslavu učiněných za svatého vůbec neb za pravého svatého mučenika neuzná a vědouce jednak také, kterak svobodomyšlníci naši mistra Jana Husa mučenikem pravým tak často nazývají, cítili jsme se puzeni hledati v pramenech dějinných nějakou podstatnou zprávu, stal-li se kdy jakýsi skutečný, pravý zázrak po smrti Jana Husi na jeho oslavu, jako se jich veliký počet stal na oslavu sv. Jana Nep. jenom během století osmnáctého. Poptávali jsme se také zvláště učených a v dějepisu českém důkladně obeznalých mužů, nepřišla-li jim nikdy nějaká dějepisná zpráva o skutečných zázracích pod ruku, které by se po smrti Jana Husi na jeho přímlovu byly staly. A výsledek všeho hledání a poptávání byl tento: V X. dílu Památek archeologických od r. 1878. na stránce 849. uveřejněn jest český překlad německého listu, jež 19. srpna 1633 arciděkan Krumlovský, Řehoř z Kleblatů tehdejšímu kardinálu-arcibiskupu Pražskému hraběti Harrachovi o kostele a o obyvatelstvu Husineckém na jeho žádost zaslal. Ku konci svého listu praví tedy arciděkan doslovně takto: „Až dosavade nemají Husinečtí žádného faráře, aniž jsou někam přifařeni. Praví se býti katolickými a jsou také za ně považováni... Do kostela chodí do Prachatic. Po výpovědi všech tamních obyvatelů narodil prý se Hus u nich v Husinci, ukazují také dům, v němž se narodil, z kteréhož domu uťezávají si třísky jako remedium proti bolení zubů.“ A podobnou zprávu našli jsme také u Boh. Balbina (Epitom. Rer. Boh. pag. 414), který sám o sobě vypravuje, že za svých chlapeckých let ještě vidíval v Praze, v kapli betlemské, tutěž kazatelnu, z které Jan Hus kázával a pak ještě doslovně tuto poznámku činí: „sprostý lid kazatelnici tuto v hlouposti své líbával při bolení zubův a možná také pro autoritu kazatelovu.“ My sice nevíme, chtěl-li by snad některý svobodomyšlník ze zpráv těchto dovozovati, že Jan Hus skutečně po upálení svým zázraky činil: ale tolik aspoň s jisto-

tou víme, že nejen v každé lékárně rozličných takových léků proti bolení zubů prodávají a že také v každé tuším vsi české takových starých žen bývá, které rozličných tak zvaných sympatických a nesympatických prostředků proti bolení zubů znají a nejednou se již také přihodilo, že ten neb onen chudas používáním některého takového sympatického neb nesympatického prostředku skutečně na krátký neb delší čas bolení zubů pozbyl. A přece ještě žádný o takových starých ženách neřekl, že zázraky učinily, ačkoli tomu neb onomu člověku skutečně od bolení zubů pomohly. Ze svrchu uvedených zpráv nedovídáme se však ani toho, jestli někoho z těch lidí, kteří kazatelnu Husovu líbali aneb kteří si třesku z domnělého domku Husova v Husinci uřízli, skutečně zuby boleti přestaly, čili nic a možná, že tento nedostatek ve zprávách dotčených aspoň takové svobodomyšlníky, kteří Jana Husa za jádro sv. Jana Nep. vydávají, bezpochyby nemálo zabolí. Ale jaká pomoc? Svobodomyšlníkům našim, kteří tak rádi chloubné rozumářství německé ve všem napodobují, ačkoli se jinak neustále tím honosí, že prý jen oni jsou praví Čechové, zůstane aspoň ta útěcha, že se i německým kalvinistům lépe nevedlo, když sprostému lidu německému namlouvati chtěli, že prý Kalvin za živobytí svého také jakýsi zázrak učinil, který však asi tolik zázračnosti do sebe měl, jako to zažehnavání, kteréz na venkově staré ženy proti bolení zubů činívají, aneb když sprostý lid v Praze bývalou kazatelnu Husovu proti bolení zubů líbával.

Co se pak dotčené kazatelny Husovy týká, budiž zde krátce podotknuto, že ji Boh. Balbin za svých chlapeckých let sotva viděl, poněvadž se teprv r. 1621. narodil a kazatelna Husova jakož i obraz Husův již r. 1622. před vánočními svátky z kaple Bethlemské odstraněny byly. Jakýsi zděný podstavec, na němž kazatelna Husova stávala, zůstal však v kapli ještě po nějaký čas a tudíž možná jest, že za chlapeckých let Balbinových lid sprostý tento zděný podstavec někdy pověrečně líbával. Tak soudí Schmidl ve svém dějepisném díle na základě listinných zpráv současných bývalé koleje Klementinské, dotčeného odstranění kazatelny Husovy se týkajících.*)

Při čtení těchto zpráv o odstranění kazatelny Husovy a jeho obrazu z kaple Bethlemské, který tam na oltáři stával, připadly nám mimovolně tyto myšlenky, které na uvážanou podá-

*) Hist. S. J. Prov. Boh. Pars III. Lib. n. 49.

váme všem svobodomyslníkům pravícím, že prý jádrem sv. Jana Nep. jest Jan Hus.

Když tak zvaný zimní čili (jak lid český říkával) jalový král, Friedrich Falcký, kalvinista německý, návodem a pomocí českých protestantů do Prahy se dostal, a když za jeho kratičké vlády veliké množství starobylých českých a drahocenných památek katolických, zejména v chrámu Páně svatovítském dílem odcizeno, dílem barbarským způsobem jednoduše zničeno neb aspoň zohaveno bylo: v době té stala se i následující událost u hrobu sv. Jana Nep. Vychovatel dítek dotčeného krále jalového, Angličan rodem, pokládal za pouhou báchorku aneb za pouhý podvod kněžský všechny ty pověsti, které tenkrát vůbec známy byly, že totiž každý, kdo svévolně na hrob Jana Nep. šlapal, ještě toho samého dne veřejné zahanbení utrpěl.

Aby si tedy ze všech těchto pověstí notný posměch udělati a je jedním rázem vyvrátiti mohl, odhodlal se k následujícímu činu svatokrádežnému. Roku 1619 odebral se s některými tovaryši svými do chrámu sv. Víta s tím úmyslem, že tam obojí mříž, kterouž hrob sv. Jana Nep. právě proto od dávných let byl ohražen, aby naň žádný nešlapal, násilně odstraní a že si pak na hrobě samém ještě zatančí. Proto také ještě před násilným odstraněním mříží zvolal: „Musíme dřív odstraniti mříž, abychom si zde mohli zatančiti.“ Sotva však začal do mříže tlouci a nohama kopati, již byl silou neviditelnou s hrobu odhozen na dlažbu, začal strašně řvati a za malou chvíli v přehrozných bolestech ducha vypustil. Událost tato jest nejen v četných spisech zaznamenána, ale byla hned potom r. 1620. i dřevorezbou znázorěna, která se až po dnešní den na zevnějšíku presbyteria a sice za nynějším stříbrným oltářem sv. Jana nachází. O skutečnosti a pravdivosti celé té události nemůž také žádný rozumný a nepředpojatý člověk pochybovati, poněvadž by pak nucen byl všem jiným dějinným spisům a památkám správnost a pravdivost popírati, což by holý nesmysl a nerozum byl.

Nuže tedy při čtení svrchu uvedených zpráv o odstranění Husovy kazatelny a jeho obrazu z kaple Bethlemské přišly nám mimovolně na mysl tyto myšlenky: Když tedy v té smyšlenině svobodomyslnické, že prý mistr Jan Hus jest jádrem sv. Jana Nep., aspoň za mák pravdy jest, a když mistr Jan Hus skutečným a pravým mučenicem Kristovým byl, proč pak Bůh všemohoucí neučinil také r. 1622. nějakého podobného zázraku na oslavu Jana Husi, když jeho kazatelnu a jeho obraz z kaple Bethlemské navždy odstraňovali? Dle svobodomyslníků má být

mistr Jan Hus jádrem sv. Jana Nep. a jádro bývá obyčejně ve větší ceně než skořepina: a hle, tam v chrámu svatovítském dějí se u hrobu sv. Jana očividné zázraky a v kapli Bethlemské, kdež se touž dobou poslední památky na mistra Jana Husa navždy odstraňují, není ani čuchu ani sluchu po nějakém zázraku, leda že by snad svobodomyslníci to líbání podstavce kazatelný Husovy za zázrak považovati chtěli. Toho se však svobodomyslníci budou tuším chrániti, poněvadž se vůbec každému i největšímu zázraku všemožně vyhýbají a když pro nepopiratelné všemi možnými doklady dějinnými dokázané zázraky do největších nesnází přijdou, pak se z nesnáze té jinak vykrotiti neumějí, než nějakou uštěpačnou neb rouhačskou poznámkou. Ale do zkoumání dějinných pramenů, v kterých tyto zázraky od očitých, rozumných, zkušených, učených, poctivých a pod přísahu vzatých svědků jsou popsány a zaručeny, nepustí se svobodomyslníci za žádnou cenu. A tak zrovna počínali si i ti naši svobodomyslníci, kteří sv. Jana Nep. hanobí a mistra Jana Husa za jeho jádro vydávají. O těch skvělých neslýchaných a světoznámých zázracích, které Bůh na př. na jazyku sv. Jana Nep. průběhem processu svatořečného učinil, nenajde člověk ve spisech svobodomyslnických nic jiného, než nějakou kratičkou, roubačskou neb nestoudnou poznámkou, která za vějičku sloužiti má, aby si ten který nedouk, jenž se za vzdělance a za inteligenci pokládá, na ni zasednul, a pak sám sv. Jana Nep. hanobil.

Pro zastání pravdy dějepisné a ku cti a slávě sv. Jana Nep., který církev katolickou a také vlast naši Českou neobyčejnou měrou oslavil, popíšeme tedy nyní na základě nepopíratelných dokladův a soudních protokolův aspoň ty dva zázraky, které Bůh na jeho jazyku učiniti ráčil. Doufáme též, že se snad leckterý rozumný čtenář z popisu toho ještě důkladněji a patrněji o skutečnosti pravých zázraků jakož i o tom přesvědčí, proč se svobodomyslníci všem zázrakům tak bedlivě vyhýbají.

Článek čtvrtý.

Popis události, složený na základě protokolů soudních, kterak jazyk sv. Jana Nep., po více než 300 letech od jeho smrti uplynulých, zcela neporušený a čerstvý nalezen byl dne 15. dubna 1719. — Který Jan z Nepomuku byl od sv. Stolice za svatého prohlášen.

Processů, ku blaho- aneb svatořečení sluhů Božích směřujících rozeznává se dle práva církevního kolikero, kteréž zde pro stručný objem spisu tohoto popisovati nemůžeme. Důkladné o tom poznámky naléztí lze v jiných spisech.*) Process, který nejprv za příčinou blahořečení sluby Božího, Jana Nep. zaveden byl, sluje dle práva církevního „process o úctě od nepamětných dob“ (de cultu a tempore immemorabili), a sestává ze dvou hlavních částek.**) V první hlavní části muselo se nejprve dokázati, že o sluhovi Božím Janu Nep. počínaje hned od jeho smrti, zejména pak před r. 1534. (poněvadž rok ten zvláště vytknut jest v předpisech papeže Urbana VIII.) obecná pověst svatosti, t. j. cností hrdinských (mezi něž se pravá smrt mučennická vždy počítá) a také zázraků na jeho přímluvu Bohem učiněných, kolovala, a že pověst tato obecná se až do nejnovější doby neustále udržovala. V druhé pak části téhož processu muselo se dokázati, že sluhovi Božímu Janu Nep. počínaje od jeho smrti mučennické prokazována byla taková úcta veřejná, jaká dle zákonů a obyčejů církve katolické jen pravým svatým smí se prokazovati, a že tudíž tato úcta veřejná nejen již před r. 1534. panovala, ale že se i dále až do r. 1719. udržela a nikdy ani od arcibiskupů Pražských ani od papežů Římských zakázána nebyla.

*) Viz ku př. Časop. kat. duch. roč. XVII. str. 3. atd. — Sv. Jan Nep. od Dra. Klem. Borového str. 53. atd.

**) Důkladný výtah téhož processu vydán byl tiskem nejprve v Římě a pak ve Vídni r. 1721. pod názvem: Acta ustriusque processus in causa canonisationis B. Joannis Nep. Martyris.

V první hlavní částce processu předvoláno bylo před soudnou komissi, v jejíž čele nejprve sám arcibiskup Pražský hr. Ferd. Khünbuck a pak světský biskup Pražský Daniel Mayer z Mayerů jakožto jeho zástupce byl, celkem 49 svědků, mužů hodnověrných i některých osob ženského pohlaví, z nichž mnozí stáří a vznešeným úřadem svým aneb stavem svým vynikali. Jména všech těchto jednotlivých svědků, stáří a stav jejich uvádějí se v soudních protokolech,*) kdež také nejenom uvádí se přísaha, kterou nejprve složili, ale i každá otázka, která jim zvláště dána a každá odpověď jejich na ni, a sice právě tak, jak před soudní komissí od zvláštního notáře pod přísahou vzatého tam na místě sepsána a od soudní komise za správnou uznána byla. Tyto původní protokoly uloženy jsou podnes v archivu arcibiskupa Pražského a pověřený jich opis odeslán byl do Říma sv. sboru obřadnímu po zvláštním pod přísahu vzatém plnomocníku. Svědkové však vyslyšení vyjádřili se v ten rozum: že od pradávných časů se udržuje a vůbec známa jest pověst o svatosti a mučnické smrti Jana Nep. jakož i o zázracích na jeho přímluvu kananých. K provedení této první částky processu zapotřebí bylo čtyř let, od r. 1715—1719. Napotom zavedena byla hned ještě téhož roku k rozkazu arcibiskupa od světského biskupa Pražského a soudcův jemu přidělených druhá hlavní částka processu, „o účtě totiž veřejné, od nepamětných dob sluhu Božímu Janu Nepom. prokazované.“ V tomto druhém processu mělo se tedy dokázati, že již před r. 1534. a sice hned po smrti své Jan Nep. ctěn býval veřejně takovým způsobem, jakým církev katolická vůbec blahoslavence neb světce ctíti uvykla, a že úcta tato veřejná až do té doby t. j. do r. 1719. bez přestání trvá. Při tomto vyšetřování bylo opět před soudnou komissi předvoláno 16 svědků, rozličného stáří, stavu a důstojenství, kterých jména zde dle původních protokolů zvláště uvádíme, aby si jich každý čtenář dobře všimnouti a také rozsouditi mohl, zasluhuje-li leckdy nestoudná a všeho dějepisného základu postrádající smýšlenina toho kterého německého neb českého svobodomyšlníka více víry, nežli svědectví dotčených 16 na slovo a pod přísahu vzatých svědků. Jména jejich jsou:**)

1. Maximilian Norbert Krakovský hrabě z Kolovrat, pán na Tynici, Janovicích, Dešenících a Bešíně, tajný rada císařský, nejvyšší komoří království českého, stár 58 let.

*) Viz Acta etc. pag. 31—35.

**) Viz Acta etc. pag. 304—310.

2. Leopold Antonín hrabě Trautmannsdorf, svobodný pán z Gleichenberka, pán na Voborišti, tajný rada císařský, 60 let stár.

3. Ludvík Ignát Běchyně z Lažan, pán na Dlouhé Lhotě, tajný rada císařský, purkrabí Královéhradecký, 58 let stár.

4. Martin Zedlitz, opat benediktinského kláštera v Emauzích, cís. král. kaplan, 60 let stár.

5. Jan Maria Hložek, probošt řádu Kajetánův, rada arcibiskupské konsistoře Pražské, 59letý.

6. Václav Křištof Hložek ze Žampachu, císařský rada, místokanclér království českého, 65 let stár.

7. František Wetzker z Neidensteinu, rada soudu appellačního 58letý.

8. Jan Kašpar Kupec z Bilenberka, rada a tajemník soudu nad appellacemi, 69letý.

9. Jan Beneš Petker, písař a taxátor při českých deskách lenních.

10. Jiří Samuel Trman z Ostrova, 66 let stár.

11. Emilian Koterovský, opat benediktinského kláštera u sv. Jana pod Skálou, 54letý.

12. Jan František Krusius z Krausenberka, primátor Nového Města Pražského, 71letý.

13. Jan Ignát Fíleček, bývalý komoří zemských desk českých, 73letý.

14. Ondřej Karásek, 70letý.

15. Kašpar Švančara, 68letý.

16. Ferdinand František pán z Říčan na Bukovanech, císařský rada, hejtman Starého města Pražského, 54letý.

Svědkové tito stvrdili jednohlasně pod přísahou, že od nepamětných časů prokazovala se veřejná účta náboženská Janu Nep. jakožto svatému, a že až po tu dobu bez přestání trvá.

Mimo to dala komisse soudní shledati opět veškeré písemné památky historické, buď tištěné neb v rukopisích chované, kteréž o náboženské účte Jana Nep. hodnověrná svědectví podávají. Přísežný notář shotovil opisy všech takových zpráv, aby s ostatními protokoly soudními do Říma mohly býti zaslány.

Když tedy soudní vyšetřování o účte sv. Janu Nep. od nepamětných dob prokazované již na tento stupeň dospělo, uznala soudní komisse za potřebné, ohledati a prozkoumati i takové obrazy, sochy, oltáře a jiné ještě předměty, které zbožní ctitelové sv. Jana Nep. na jeho oslavu zhotoviti dali, a které tudíž i o účte sv. Janu Nep. prokazované svědectví naskytovaly.

A poněvadž právě hrob sv. Jana Nepomuckého v hlavním

chrámě Pražském stávající od více než tří století nejhlavnějším střediskem této veřejné účty býval, a právě k větší oslavě téhož hrobu veliký počet takových zbožných předmětů darován byl: proto také soudní komise za potřebné uznala, aby nejen hrob sv. Jana vůbec, ale i celá mrtvola jeho soudně ohledána, a o stavu jejím nynějším hodnověrná, od očitých svědků zaručená zpráva do Říma poslána býti mohla.

Ale zde třeba tuto poznámku učiniti. Otevření hrobu a ohledání mrtvoly kteréhokoli sluby Božího, o jehožto blahořečení se vyjednává, nesmí žádný arcibiskup neb biskup dle pouhého svého dobrozdání naříditi a učiniti, a zavázán jest učiniti to úplně dle jistých rozkazů čili zákonů, které sv. Stolicе apoštolská pro takový případ ustanovila a vydala. A kdyby si snad kterýkoli arcibiskup neb biskup, aneb kterákoli soudní komise těchto zákonů nevěsila, a hrob a mrtvolu takového sluby Božího jenom dle svého dohrozdání prozkoumala a o tom zprávu i sebe důkladnější do Říma zaslala, neměla by zpráva před soudnou Stolicí Římskou prázdňe platnosti, a to hlavně za tou příčinou, poněvadž dotčené rozkazy a zákony byly k tomu účelu vydány, aby se při otevření a prozkoumání hrobu a mrtvoly všeliké úskoky a podvody zamezily a nemožnými činily. Dle rozkazů a zákonů Římských nesmí se tedy takové otevření hrobu a prozkoumání mrtvoly jinak díti, než při zavřeném chrámu, v němž se hrob nalezá. Všickni svědkové a soudcové, které biskup k tomu ustanoví, musí napřed zvláště na to přísahati, že o celém otevření a prozkoumání dle pravdy svědectví svá napotom vydají, a že také o tom všem co viděli a pozorovali úplně mlčeti budou, dokavad závazku mlčenlivosti nebudou úředně sprostěni. A takovou přísahu musí i každý jednotlivý dělník, který k tomu povolán byl, aby při otvírání hrobu a při prozkoumání mrtvoly svou prací napomáhal, složiti. Mimo to zavázán jest biskup neb arcibiskup ještě před samým otevřením hrobu, u přítomnosti všech právně k tomu účelu povolaných jednotlivců veřejně prohlásiti, že by každý z nich bez výminky hned tím samým činem trestu vyobcování z církve Boží (t. j. exkomunikaci) propadl, jak mile by se osmělil a toho nejmenšího odcizil buď ze samé mrtvoly aneb ze všech těch věcí, které v hrobě neb rakvi, neb při mrtvole nalezeny budou, a že by témuž trestu vyobcování i v tom případě hned propadl, kdyby sám něco jiného k mrtvole neb k ostatním věcem veřejně neb skrytě přiložil neb podložil. Otevření a prozkoumání hrobu a mrtvoly děje se tedy za tou příčinou při zavřeném chrámu a jen u přítomnosti pod přísahu vzatých svědků,

poněvadž by při velkém davu lidstva snadno nebylo uvarovati se buď nějakého nepořádku a zmatku neb také nějakého úskoku a podvodu, aneb i toho, aby se něčeho z hrobu a z mrtvoly samé neztratilo. A když pak soudní komisse všecko prozkoumala, musí dle předpisů Římských celá mrtvola a vůbec všecko, co se nalezlo, opět do téhož hrobu býti uloženo, hrob pak se musí opět zasypati a tak upravit, jako dříve byl upraven.

Všech těchto předpisů Římských bylo tedy co nejbedlivěji zachováno při otevření a prozkoumání hrobu sv. Jana Nep. Arcibiskup Pražský ustanovil totiž dne 12. dubna 1719. celou zvláštní komissi, u jejíž přítomnosti se všecko pravidelně konati mělo. Za členy komisse jmenování byli: čtyři preláti kapitoly svatovítské, totiž tehdejší probošt, jenž byl zároveň světícím biskupem Daniel Mayer z Mayernů, dále kapitolní děkan Tobiáš Voj. Opic, arcijáhen Jan Lud. Steyer a školastik Karel Řečický. Mimo to byli také dva dvorní kaplani arcibiskupovi za svědky určení. Dále byl v téže komissi také doktor práv Jan Frant. Blovský, jenž důležitý úřad zástupce víry (promotor fidei) v processu sv. Jana Nep. zastával, a Bernát Jindřich z Germeten, jenž měl úřad tak zvaného žadatele o blahověčení (procurator causae) a také veřejný notář, který vždy úřední protokol o všem tom, co se v komissi děje, do podrobná sepsati musí. Povoláni byli také ku komissi rozliční řemeslníci, jichž k otevření hrobu zapotřebí bylo, zedníci totiž, kameníci, truhláři a kováři, a všickni tyto posud jmenovaní složili již dne 14. dubna před soudní komissí slavnou přísahu, že jakožto svědkové jen pouhou pravdu mluvíti budou a že také před ukončením jednání soudního nebudou nic o tom rozhlašovati, co při otevření a prozkoumání hrobu uvidí neb uslyší. Tito řemeslníci odklidili také již téhož dne na rozkaz arcibiskupův z hrobu sv. Jana dvojnásobnou mříž, kterouž celý svršek hrobu od dávného času býval za tou příčinou obražen, aby naň žádný nohou svou svévolně vstoupiti nemohl, neboť se více takových pádů přihodilo, že rozličné neštěstí téměř za patou již stíhalo ty, kdo hrob sv. Jana nějakým způsobem zneuctili. Ale mimo všechny až posud jmenované osoby bylo na rozkaz arcibiskupův do téže komisse ještě jiných sedm osob povoláno, a sice: Slovný spisovatel český Jan Florian Hammerschmid, kanovník Vyšehradský a farář u P. Marie před Týnem v Praze, a Václav Konst. Potůček, farář u sv. Víta. Oba dva tyto mužové byli vůbec jakožto znalcové starožitných památek a dějin církevních dobře známi, a proto od arcibiskupa do komisse povoláni byli, aby jakožto slovní znalcové před samou

soudní komissí na své svědomí úředně dosvědčili, kde se v chrámu svatovítském hrob sluhy Božího Jana Nep. nachází, ačkoli to tenkrát takřka každému dítěti v Praze známo bylo, kde tentýž hrob se nalézá; ale spravedlnost a správnost soudního obledání a prozkoumání hrobu toho dožadovala, aby svědkové na slovo vzati i o tom úředně svědectví vydali. A poněvadž se nejen hrob otevřít, ale i mrtvola sluhy Božího Jana Nep. pilně a bedlivě prozkoumati měla, a poněvadž k tomuto účelu zapotřebí jest důkladných vědomostí a zkušeností lékařských, proto arcibiskup také ještě tři sloutné lékaře a dva ranhojiče do téže komise povolal. Z lékařů tedy povolán byl *Jan Frant. Lev z Erlsfeldu*, doktor filosofie a lékařství, nejstarší professor vědy lékařské na vysokých školách Pražských, dvorní lékař a císařský rada, který také již několikrát byl rektorem magnifikem vysokých škol Pražských, přes 30 let již vědě lékařské vyučoval, a mrtvá těla lidská již častokrát nejen v Praze, ale i v Padově a v Římě rozřezával a rozebíral čili pytlal. Proslulý tento lékař byl tenkrát 71 let star, narodil se v Plané blíž Lázní Marianských, kdež také pohřben jest.

Druhý slovutný lékař do komise povolaný sloul *Jan Karel Fuchmann*. Byl doktor lékařství a filosofie na vysokých školách Pražských, 54 let star a vykonával již 30 let povolání lékařské, a býval skoro při každém jednotlivém pytlání lidských mrtvol, které se na vysokých školách Pražských delo, přítomen. Pročež také v oboru tom neřidkých a důkladných vědomostí nabyl.

Třetí do komise povolaný lékař sloul *Šebestian Fuchs*. Byl tenkrát 46 let star. Za doktora ranhojičství povýšen byl v Římě r. 1690., a za doktora lékařství na vysokých školách Pražských r. 1692., od které doby se neustále praktickým léčením zabýval, a také několikrát mrtvoly lidské v Praze sám pytlal, jakož i při pytlání jich často přítomen býval v Padui a Římě, když tam ještě na lékařství studoval.

Z ranhojičů povolán do komise *Jan Jakub Schutzbrett*, 65 let star, učil se ranhojičství u svého otce a na vysokých školách Pražských, kdež také mrtvoly lidské pytlal a při pytlání jich častěji přítomen býval.

Konečně povolán byl ještě *Ferdinand Schober*, 51 let star, od 20 let praktický přísežný ranhojič, který se na vysokých školách Pražských ranhojičství vyučil, a často přítomen býval při pytlání těl v Čechách, v Itálii, v Holandsku, v Anglii, a také sám velmi často mrtvoly lidské pytlal.

Dvěma těmito ranhojičům, jakož i třem dotčeným lékařům

a také dvěma svrchu jmenovaným znalcům starožitností oznámil pak dne 13. dubna 1719. na rozkaz arcibiskupův zvláštní posel úřední, jmenem Michal Zástěra, aby se ráno dne totiž 15. dubna r. 1719. k ohledání hrobu a k prozkoumání mrtvoly sluhy Božího Jana Nep. v chrámu Páně svatovítském osobně dostavili; neboť dle předpisů Římských musí se i toto v protokolech soudních zvláště zaznamenati, že svědkové a znalcové do komisse povolani, od předsedy komisse zvláštním poslem úředním vyzváni byli, aby se ku komissi dostavili, a sám posel úřední musí pak v komissi ústně oznámiti, že je toho a toho dne k tomu úředně vyzval.

Dle protokolů úředně zavedených a stvrzených, kteréž se až po dnešní den udržely a o jejichž hodnověrnosti a platnosti žádný rozumný a poctivý člověk pochybovati nemůže, dělo se otevření a prozkoumání hrobu a mrtvoly sluhy Božího Jana Nep. tímto způsobem:

Dne 15. dubna 1719. okolo deváté hodiny ráno přišla celá komisse a v čele jejím sám arcibiskup Pražský Ferdinand hrabě z Khünburku do chrámu svatovítského. Když pak celá komisse před hlavním oltářem se postavila, četl nejprve notář hlasitě jmena všech jednotlivých členů komisse, aby se úředně zjistilo, že každý z nich skutečně přítomen jest a že nikdo jiný nepovolný mezi nimi se nenachází. Na to byly všechny dveře kostela svatovítského z vnitřku na klíč uzavřeny, a klíče kapitolnímu děkanu Tobiášu Opicovi odevzdány, venku pak staly zvláštní strážé u dveří.

Napotom poklekl arcibiskup na klekátko před hlavním oltářem stojící, potrvál nějakou chvíli na modlitbách, a když vstal, usadil se na trůně biskupském, dal k sobě skrze notáře zavolati nejprve svrchu jmenovaného znalce starožitností Jana Florianu Hammerschmida, který před celou komisí úředně okázati měl hrob sluhy Božího Jana Nep. Dle předpisů Římských musí každý jednotlivý svědek neb znalec k takovéto komissi úředně povolaný, především jiným některé předběžné otázky zodpovídati, než-li svědectví vydávati počne. Musí totiž udati, jak se jmenuje, kolik let stár a kterého jest náboženství, nebyl-li nikdy pro nějaký přečin úředně trestán a zejména také vyznati musí, vykonal-li v čas velikonoční zákonem církevním předepsanou sv. zpověď a sv. přijímání. Výpovědi takového svědka neb znalce, který sv. zpověď a sv. přijímání velikonoční zanedbal, nemají před sv. sborem obřadů v Římě prázdné váhy a platnosti, i kdyby svědek ten neb znalec neví jaké důstojnosti měl, a to proto, poněvadž svou povinnost jako pravý katolík vykonati zanedbal, a tudíž toho nezasluhuje, aby se úřad církevní na jeho výpovědi úplně spole-

hnouti mohl v tak důležité záležitosti, jako jest celé jednání o blaho- neb svatořečení některého sluhy Božího.

Když tedy Jan Fl. Hammerschmid všechny tyto předběžné otázky patřičně a k uspokojení komise zodpověděl, rozkázal mu arcibiskup, aby veřejně přísahu složil, že jako znalec starožitností o hrobu sluhy Božího Jana Nep. jen pravdu mluvit bude, a že před ukončením jednání soudního nebude nic o tom rozhlašovati, co nyní uvidí neb uslyší. Hammerschmid tedy veřejně před celou komisí a kleče před arcibiskupem přísahu tuto hned složil. Po něm povolán byl před arcibiskupa druhý znalec starožitností Vác. Konst. Potůček, který také nejprve svrchu dotčené otázky zodpovídati, a pak tutéž přísahu veřejně složit musel.

Dále byli i svrchu jmenovaní tři lékaři a dva ranhojičové před arcibiskupa povoláni, aby i oni tutéž přísahu veřejně složili.

Potom tážán byl nejprve Jan Flor. Hammerschmid a po něm Václav K. Potůček: Ví-li o tom něčeho, že zde v metropolitním chrámu nachází se hrob ctih. sluhy Božího Jana Nep. a kde, na kterém místě se nachází. Znalec Hammerschmid takto odpověděl: „Vždy jsem slychal a čítal, a byla také o tom veřejná pověst, že zde v kostele metropolitním sv. Víta, v ochozí ku vratům postranním, pochován jest, a věc ta jest veřejná a známá, a viděl jsem také lidi u jeho hrobu na modlitbách klečící.“

Znalec Potůček, jenž právě farářem v chrámu svatovítském byl, takto odpověděl: „Vím to z každodenní zkušenosti, neboť vždy u téhož hrobu vidím lidi klečeti a svou pobožnost tam vykonávati, jakož i kněží mše svaté tam sloužiti vidívám; také jsem to vždy tak slychal a četl, o tom panuje též veřejné mínění a pověst veřejná.“

Nyní krácel arcibiskup v průvodu celé komise od hlavního oltáře přímo do postranní chodby chrámové na polední straně ležící, kdež pak znalcové Hammerschmid a Potůček hrob ctih. sluhy Božího Jana Nep. arcibiskupovi uctivě ukázali. Z hrobu toho byly již den před tím na rozkaz arcibiskupa nejen dvojě mříže, jak již svrchu pověděno, ale i svícny, lampy a veliké tlusté svíce, které na něm a okolo něho stávaly, odstraněny a v kapli Navštívení Panny Marie uloženy, aby se nyní před komisí rychleji přikročiti mohlo k samému otevření hrobu. Nedaleko hrobu samého připraven byl velký, bílým ubrusem pokrytý stůl, aby se naň mrtvola, aneb i jiné v hrobu nalezené věci položit mohly. Než však se hrob otevírati počal, prohlásil ještě arcibiskup dle předpisu církevního, o němž svrchu již zmínka byla, že by každý z přítomných jednotlivců klatbu církevní na

sebe tím samým činem již uvalil, kdyby buď z pouhé zbožnosti aneb z jiné příčiny z hrobu neb z mrtvolý chtěl něčeho odciziti aneb k věcem nalezeným něčeho tajně přiložiti.

Hrob sám pokryt byl velkým kamenem, který na čtyry lokte dlouhý a na jeden loket byl široký. Na zevní straně téhož kamene byly zbytky starých písmen, kteréž Hammerschmid a Potůček bedlivě prozkoumali a konečně své dobrozdání v ten smysl o nich pronesli, že v kameně tom vytesáno bylo jméno: „Joannes de Pomuk“ (t. j. Jan z Pomuku). A když pak zedníci přítomní tento dlouhý kámen s hrobu zdvihati počali, rozlomil se na dva kusy, z té příčiny, poněvadž již dříve v prostředku silnou puklinu měl a také velkým ohněm, který r. 1541 na hradě pražském a v samém kostele svatovítském velice zuřil, mnoho utrpěl.

I začali tedy nyní zedníci hrob kopati a vykopavše z něho zem na dobré dva lokte přišli konečně na rakev, která však z velké části již zpráchnivělá byla. Dle úsudku přísedících truhlářů zde přítomných byla rakev ta dílem z dubového, dílem z borového dřeva zhotovena. Když tedy zpráchnivělé zbytky z hořejší částky rakve úplně odstranili, objevila se celá kostra sluhy Božího Jana z Nepomuku t. j. všechny kosti těla jeho bez masa, kteréž již úplně bylo zpráchnivělo, tak že z něho jediné prach a hlína pozůstaly. Ale hned na první pohled vidělo se již, že všechny jednotlivé kosti téže kostry jsou v nejlepším pořádku a v takové vespolečné souvislosti, jako se jediné u takových koster nalezájí, kterých se žádný člověk od té doby nedotknul, co na nich maso zpráchnivělo. Z tohoto přirozeného pořádku a z této souvislosti jednotlivých kostí v celé kostře vidělo se tedy patrně, že svatým tělem sluhy Božího Jana hnuto nebylo od té doby, co zde pochováno bylo.

Dle obyčeje církevního pochovávají se kněží vždy tak do hrobu, aby hlavou k východu slunce obrácenou leželi, a tak byl i sluha Boží Jan Nep. do hrobu položen. Hlava jeho byla obrácena k východní straně a byla také poněkud v pravo směrem totiž ku kapli Navštívení Panny Marie nakloněna, ruce jeho byly křížem na prsou složeny.

Jakmile se tedy kostra ta v hrobě objevila, vyzvání byli zejména tři přítomní lékaři a dva ranhojičové, aby se dobře a pozorlivě na celou kostru podívali, poněvadž co znalcové o celé její poloze a vůbec o všem tom, co na ní zpozorují, napotom před soudní komissí své lékařské dobrozdání pod přísahou projeviti měli. Když se tedy všickni na kostru dobře a pozorlivě byli podívali, sestoupil jeden z lékařů, a sice dr. Šebastian Fuchs,

sám ještě do hrobu, jal se pak s největší uctivostí a pozorností všechnu hlínu, která ještě na kostře byla, odstraňovati, až se konečně celá posvátná kostra objevila. Při tom odstraňování hlíny našly se některé částičky černého oděvu kněžského, které ještě nebyly úplně zpráchnivěly, a mimo ně našla se jedna částička látky červené; ostatní oděv mrtvoly byl zcela již v prach a popel obrácen. Když tedy dr. Šeb. Fuchs celou posvátnou kosť v hrobě ležící dotčeným způsobem byl očistil, prozkoumali nejen všichni ostatní přítomní lékařové a ranhojičové celou její polohu, ale i arcibiskup a všichni ostatní členové komise soudní podívali se pak na ni s největší pozorností a uctivostí, pokud ještě v hrobě samém ležela. Rozumní se také samo sebou, že se všech přítomných při tomto nalezení a ohledání posvátné kostry nemalá radost zmocnila. Jeden svědek projevoval svou nelčenou radost nad tímto nálezem druhému; všichni pospolu z toho nemalé potěšení měli, že při tomto nalezení očividními svědky byli, a Bohu za to děkovali.

A když celá posvátná kostra ve své původní poloze v hrobě ještě ležela, zpozorovali na ní nejen lékařové a ranhojičové ale i ostatní svědkové předně, že žebra její po levé straně, pod kterými se v těle lidském srdce nachází, byla patrně tak šťavnatá a olejovitá, jako jen v živém těle lidském aneb jen kratičkou dobu po smrti bývají. Tato zvláštní okolnost byla hned všem přítomným lékařům a ranhojičům velmi nápadna, poněvadž to věc zcela neobvyčejná jest, aby žebra kostry takové, která již přes 300 let v hrobě spočívá, byla ještě šťavnatá a olejovitá.

Za druhé zpozorovali lékařové i to na kostře, když ještě v hrobě samém ležela, že lopatka na pravé straně byla odražena, což se arcí jen velkým násilím státi mohlo a dle dobrozdání lékařů, které později při výslechu úředním projevili, stalo se toto odražení lopatky na pravé straně bezpochyby tenkrát, když s mostu Pražského do Vltavy shozen byl, a v pádu tom právě lopatkou svou pravou na kamenný pilíř mostecký násilně narazil.

Dr. Šebastian Fuchs, který ještě u posvátné kostry v samém hrobě stál, počal napotom jednotlivé kosti z téže kostry vybírat, a podával je z hrobu částku po částce jednotlivým kolem hrobu stojícím kněžím, kteří je na blízko stojící, bílým ubrusem prostřený stůl s největší uctivostí donášeli, a tam položili. Kolem stolu tohoto stál arcibiskup a ostatní členové komise. Vybírání jednotlivých částek posvátné kostry počalo se lebkou. Tak za-

znamenal výslovně očítý svědek Václ. Konst. Potůček*), který sám lebku z rukou dr. Šebestiana Fuchsa v hrobu stojícího převzal, a ji uctivě na svrchu dotčený stůl donesl a postavil. Mezi tím, co se ostatní posvátné kosti z hrobu na tento stůl donášely, upozorovali již někteří svědkové, že i zadní díl hlavy čili lebky jest na jedné straně proražen, a že kolem této díry na lebce jakási sražená hmota lpí. Později vyjádřili se lékaři o této ráně v lebce v ten smysl, že pochází bezpochyby od smrtelného uhození, kteráž sv. Janu Nep. buď nějakým nástrojem bylo násilně před uvrhnutím do Vltavy způsobeno, aneb že snad v pádu samém nejen pravou lopatkou ale také zadní částkou hlavy na kamenný pilník narazil, čím tato zadní rána v lebce povstala. Když pak konečně všechny jednotlivé kosti z hrobu na dotčený stůl byly přeloženy, počali je lékaři a ranhojičové opět na stole samém ještě lépe z blíny na nich lpící očisťovati. Na lebce samé vidělo se hned, že obě čelisti byly se všemi zuby pevně spojeny, až na dvě stoličky postranní, které v dolejší čelisti scházely. Zvláštního poznamenání a pozorů také jest hodno, že v lebce tak zvané ponebí čili vrchní kost patra vnitř nad ústy byla celá spráchnivělá.

Ale když lékaři lebku sv. Jana Nep. na dotčeném stole stojící, u přítomnosti všech přítomných svědků bedlivě pozorovali, a jeden z nich, dr. Šeb. Fuchs ji za tou příčinou pozvedl, aby hlínu v ní se nacházející na stůl vysypal; tuť právě nastalo okamžení předůležité a vši lidské paměti hodné, a které také nejen přítomné, lékaře a ranhojiče, ale počínaje od arcibiskupa až do posledního svědka přítomného, obdivením, ano velikým užasnutím naplnilo a rozechvělo.

Jakmile totiž hlína z lebky na stůl padati počala, vypadl z téže lebky na stůl i celý jazyk, což všickni okolo stolu stojící svědkové najednou na své vlastní oči viděli. „Žádný ze svědků přítomných, — tak zaznamenal zvláštně sám jeden z těchto očítých svědků Václav Konst. Potůček**) — nemůže říci, že on první tentýž jazyk ušel, neboť všickni svědkové jej zároveň hned spatřili, jakmile z lebky na stůl vypadl.“

A tentýž jazyk lidský, který zároveň s hlinou z lebky na stůl vypadl, byl sice hlinou tou kol kolem poněkud potažen, ale přes to přese všecko viděli hned všickni přítomní, že tentýž jazyk lidský má i takovou červeně namodralou barvu, jakou živý jazyk lidský obvykle mívá, neboť barva ta i skrze hlínu posud

*) Viz Bergh. tom. II. pag. 234. b. „ac juxta ordinem a calvaria inci piendo levatas a dicto medico partes“.

**) Bergh. tom. II. pag. 234. b.

na jazyku lpící tak zřetelně prorážela, že ji hned svědkové přítomní poznali, jakož o tom později (r. 1725.) v procesu apoštolské u jeden z přítomných svědků Karel Řečíčský zvláštní svědectví pod přísahou vydal.*) A barva tato namodralo-červená objevila se na jazyku mnohem ještě zřetelněji a jasněji, když z něho lékařiové všechny zbytky hlíny setřeli.

Při opětném a nejbedlivějším pozorování a zkoumání přesvědčili se nejen všickni přítomní svědkové, ale i lékaři a ranhojičové nepopíratelně o tom, že jazyk z lebky vypadlý, má veskrze všechny vlastnosti pravého jazyka, jaký se jen buď u živého člověka aneb u zemřelého člověka, ale jen kratičkou dobu hned po jeho smrti nalézti může; neboť měl nejen celou zevnitřní postavu a barvu pravého člověčího jazyka, ale byl také jako každý jiný člověčí jazyk masitý, měkký, úplně ohyblivý a sliznou blanou pokrytý a úplně neporušený, a dle výslovného později před soudní komisí a pod přísahou vydaného svědectví dra. Šebestiana Fuchse „vyhlížel právě tak, jakoby zesamých úst člověka právě zemřelého vyňat byl.“**) Ano i celý vnitřní ústroj byl takový, jaký se jen v pravém člověčím jazyku nachází, o čemž se ihned tam na místě všickni přítomní lékařové a ranhojičové očitě tímto způsobem přesvědčili. Jeden totiž z ranhojičů přítomných, a sice Jan Jakub Schutzbrett, měl o tom jakousi pochybnost, je-li i vnitřní ústroj téhož jazyka z lebky vypadlého právě takový, jako se v každém člověčím jazyku nachází. Žádal tedy přítomnou komisi za zvláštní dovolení, aby lancettou lékařskou t. j. ostrým želičkem čili kopíčkem směl hrotek jazyka téhož (Zungenspitze) poněkud rozříznouti, a se pak na samý vnitřní ústroj podívat. Komise k tomu svolila, načež nejen ranhojič Jan Jakub Schutzbrett, ale i přítomný Dr. Jan Karel Puchmann hrotek jazyka lancettou skutečně nařízli. A tu okázalo se hned na první vzhled, že jazyk ten uvnitř jest co do barvy červenější než povrchu, což vždy u každého člověčího jazyka bývá, a že v něm i svaly, cévy a nervy takové se nacházejí, jaké vždy v živém jazyku člověčím bývají. O tom všem přesvědčili se přítomní lékařiové na své vlastní oči, jakož i ostatní svědkové. Žádný z přítomných znalců lékařských a ostatních svědků nemohl tedy nikterak popřati, že to pravý, masitý, měkký, úplně ohebný a zcela neporušený jazyk člověčí jest. Věděli také lékařiové a ostatní svědkové, že to dle přirozených zákonů věc zhola nemožná jest, aby všecko ostatní maso na mrtvole lidské úplně shnilo a se v pouhý prach obrátilo,

*) Bergh. t. II. pag. 245. b.

**) Bergh. tom. II. pag. 245. b.

a aby při tom jeden jediný a k tomu ještě nejtűtlejší masitý ůd, jazyk totiž, přes 300 let zůstal v hrobě zcela neporušený, ohyblivý, červený jako jazyk živého člověka. Což tedy měli a mohli všickni ti zkušeni, učeni, pravdomluvní a pod přísahu vzatí lékařové, jakož i ostatní svědomití a přisežní svědkové jiného říci, než že jedinou všemohoucností Božskou proti všem stávajícím zákonům přírodním jazyk dotčený od obyčejné hniloby a od nutného zpráchnivění přes více než 300 let zachráněn byl, a že tedy toto zachránění pravý, skutečný zázrak jest. A to také všickni přítomní svědkové a lékařové, poněvadž svědomití a pravdomluvní mužové byli, hned tam na místě a později opět před soudní komisí beze vší váhavosti zcela jasně a určitě řekli, a výpověď tu novou přísahou stvrdili. Ale mimo to byla všem přítomným očitým svědkům, jakož i všem přítomným lékařům a ranhojičům známa také starobylá, a po celých Čechách kolující ano i samým dětem povědomá pověst, že sv. Jan Nepom. pro mlčenlivost zpovědní, pro nevyzrazení tajemství sv. zpovědi mučnickou smrtí podstoupil, a proto také lékařům a ostatním svědkům přítomným, hned jak neporušenost téhož jazyka poznali, samo sebou na mysl přišlo, že Bůh všemohoucí právě jazyk sv. Jana Nep. zázračně od přirozené hniloby a od obyčejného zpráchnivění za tou příčinou zachránil, aby zázrakem tím před světem ukázal, že sv. Jan Nep. pro nevyzrazení tajemství zpovědního skutečným mučnickem byl. A toto své přesvědčení projevili též svědkové a lékařové před soudní komisí.

Pro nedostatek místa nemůžeme zde položit všechny jednotlivé odpovědi těchto svědkův a lékařů, které napotom po několika dnech složivše nejprve novou přísahu dali před soudní komisí na otázky jim předložené. K tomu by bylo jedné celé velké knihy zapotřebí. Pročež zde jenom několik takových odpovědí z protokolů soudních vyňatých položíme.

Tak mezi jiným pravil dr. Jan Fr. Lev z Erlsfeldu: „Mezi hlínou k ustrnutí svému nalézám jakousi hmotu, kteráž dle podoby, vláknitého vaziva a červené barvy za jazyk lidský uznati se musí, jakž jej takovým býti veřejně vyznávám a spolu věřím, že byl neporušený proto zachován, jelikož sv. Jan Nep. jazykem hájil tajemství svatě zpovědi.“ A dále pak ještě pravil: „Nemohl jazyk ten nikterak přirozeným způsobem a bez zázraku neporušený zachován býti; neboť při mrtvolách jiných lidí obyčejně jazyk nejdříve shnije a zpráchniví; tenhle jazyk však nemohl po tak dlouhou dobu, kteráž 300 let převyšuje, v té hmotě, podobě a celosti i barvě, přirozeným způsobem se udržeti.“

Druhý lékař Jan K. Puchmann mezi jiným toto svědectví před soudem vydal: Uprostřed hlíny nalézám hmotu měkkou, houbovitou, i soudím, že jest to opravdový jazyk, obzvláště proto, že při kořenu jazyka toho spatřuji čtvero roztažení, jež považuji za čtyry svaly jazykové; mimo to jazyk z počátku jest přišpičatělý, dále u prostřed širší, tak jak vůbec bývá jazyk lidský, a má takovou též červenou barvu... Že zachování (téhož) jazyka jest cosi nadpřirozeného, domnívám se proto, poněvadž jazyk jest zvláštní hmota měkká, houbovitá, mnoho sliny v sobě chovající, a tudíž přesnadno zkáže podléhá i nemůže jinak leč patrným zázrakem přes celá tři století neporušený zachován býti.“

Třetí lékař dr. Šeb. Fuchs před soudem opět takto svědčil: „Jelikož jazyk jest podstaty velmi jemné a zkáže snadno podrobené, a jelikož veškeré ostatní masité částky těla, ač pevnější a hutnější, ano i kosti patra zpráchnivěly; mohl jazyk jenom zázračným způsobem býti zachován. Zázračné zachování jazyka jakož i skvrny na lebce shledané, jsou mi bezpečným důkazem, že tělo tuto položené jest pravé a skutečné tělo sluhy Božského Jana Nepomuckého.“

Ranhojič Ferd. Schober dokládal pak před soudní komisí takto: „Zachování jazyka nedá se jinak vysvětliti leč zázrakem. Mělt jsem tuze často mrtvá těla v rukou svých a nabyl jsem přesvědčení, že vnitřní částky těla, obzvláště jazyk a oči nejdříve porušení berou, zde však opak toho se naskytuje; neboť kost patra a částky masité jsou hnilobou ztráveny, jazyk však po 300 letech se zcela neporušený v lebce nalezá.“

S těmito výpovědmi zkušených znalcův a lékařů srovnával se pak úplně i ranhojič Jan J. Schutzbrett a všickni ostatní svědkové, kteří svědectví svá pod přísahou před soudní komisí vydávali.

Sem klademe ještě tuto poznámku: Když se pak v Římě konal nový process o svatořečení bl. Jana Nep., a v processu tomto i čtyry zázraky co nejprísneji zkoumány byly od sv. sboru obřadního a od zvláštní komise kardinálů, činil tehdejší obhájce víry, proslulý učenec Prosper Lambertini, napotomní papež Benedikt XIV. proti tomuto zázraku četné a takové námitky, které o jeho nevšedních vědomostech a bystrosti rozumu jasný důkaz podávají. Prosper Lambertini nečinil však své důmyslné námitky proto, že by sám tento zázrak nebyl uznával za pravdivý a skutečný, ale poněvadž k tomu jakožto ustanovený obhájce víry dle úřadu a povinnosti své byl zavázán — činiti proti předloženým zázrakům všemožné vědecké námitky, které napotom jiní učenci a znalci důkladně vyvrátiti museli, aby zázrak ten od

- svatého sboru obřadního a posléze od samého sv. Otce za pravý zázrak prohlášen býti mohl. Důmyslné námitky Prospera Lambertiniho vyvracovali tehdy dva papežští advokáti Jan Franchellucci a Karel Cavalchini, a také dva proslulí professorové lékařství na vysokých školách Římských, totiž Petr Assalti a Ant. Cocchi. Všechny tyto námitky a také úplné jich vyvrácení byly tiskem vydány a kdo latinsky umí, může je snadno v rozličných starších knihovnách nalézt.

Poněvadž však jsou tak objemné, že by i v tisku dost velkou knihu naplnily, proto je zde v překladu českém podati nemůžeme; ale položíme zde aspoň malý úryvek z odpovědi dra. Ant. Cocchi-ho, kterým se pravdivost svrchu dotčeného zázraku ještě z jiných stran důkladně vysvětluje. Mezi jiným praví tedy Cocchi: „Jazyk jest měkký, houbovitý a náleží mezi ty částky těla, které nejsnáze porušení berou. Ano i tehdáž, když se těla na ten účel bal-samují, aby po dlouhá leta se zachovala, musí se vyříznouti dříve jazyk, vyndati oči a střeva, nebo ty tři věci nejdříve porušení podlehají. Je-li nějaké tělo jenom několik dní nepohřbeno, dostává jazyk hnedle temnou barvu, vydává odporný zápach a dotkneme-li se ho, na kousky se rozpadá. Nejednomu lékaři se stalo, že si přinesl domů jazyk, aby jej prozkoumal; i nechal jej v plátně zaobalený několik dní ležeti, a pak našel místo jazyka samé červy. Tím méně lze jazyk celé měsíce, ano leta, a docela po několik století neporušený zachovati. Mimo to uvážiti sluší, že byl Jan Nepomucký hozen do Vltavy a utopen; jazyk jeho vodou nabotnalý, musel dle přirozeného průběhu mnohem dříve hnilobou býti uchvácen, než kdyby od samého počátku v zemi byl ležel. A tím méně by dle zákonů přírody byl ušel zpráchnivění, an dle seznání lékařův přísedných ani solí, ani líhem neb balsámem nebyl proti porušení chráněn. Ostatně by za 300 let nezůstala památka soli, ani líhu, ani jazyka, kdyby těmato dvěma věcmi byl jazyk napuštěn býval. Avšak ani v tom případě, kdyby jazyk balsámem byl napuštěn býval, nebyl by to více jazyk v pravém smyslu, nýbrž jiná hmota, jelikož jednotlivá vlákna byvše zcela vonnou látkou prosáknuta, stávají se pouhými schránkami balsámu a tvoří hmotu novou, s balsámem smíšenou; pohlédneme-li na mumii, podobají se částky její spíše větvím starého buku, jsou černé, tuhé, tvrdé a křehké; jazyk blahosl. Jana však jest červený, měkký a ohebný, což se nemohlo státi způsobem přirozeným, nýbrž jedině nadpřirozeným vlivem Boha samého.“

Z tohoto malého úryvku pozná tedy rozumný a nepředpo-

jatý čtenář aspoň poněkud, s jakou obezřetností a důkladností si v Římě počínají, než-li sv. Stolice apoštolská jednu jedinou zázračnou událost za pravý zázrak uzná a prohlásí, a zároveň se též o tom přesvědčí, jak patrný a nepopíratelný jest první zázrak, jímž Bůh všemohoucí dne 15. dubna 1719. jazyk sv. Jana Nep. oslaviti ráčil. A o tomto zázraku přesvědčili se na své vlastní oči nejen ti znalcové a svědkové, kteří při otevření hrobu sv. Jana přítomni byli, ale i veliké množství jiných rozumných lidí, o čemž v následujícím článku zevrubněji budeme vypravovati. A tu bychom snad všecko zavrhovati, a tisíce rozumných a poctivých svědků za nerozumné a nepoctivé lidi prohlásiti měli k vůli tomu kterému nynějšímu svobodomyslníku, který by rád lidem namluvil, že mistr Jan Hus jest jádrem sv. Jana Nep.?

A zde ještě jednu poznámku připojíme. V některých kronikách ze XVI. a z pozdějších století pocházejících rozeznávali spisovatelé dva Jany z Nepomuku, kteří dle jejich udání v druhé polovici věku XIV. současně žili. Z toho pak novější svobodomyslníci nejednou již sobě rozličných nekalých zbraní ukovati snažili, kterými proti našemu sv. Janu Nep. a proti sv. Stoličce apoštolské po nevěrecku harcovali, poněvadž prý se ani neví, který z dvou dotčených Janů Nepomuckých za svatého jest prohlášen. Nuže tedy při této příležitosti pravíme krátce takto: Toho právě sluhu Božího Jana z Nep. prohlásila sv. Stolice apoštolská za svatého, který hrob svůj v chrámu Páně svato-Vítském již ku konci věku XIV. měl, kterémuž lid katolický u téhož hrobu po celý čas úctu náboženskou vzdával, o kterémž stálá neporušená pověst v celých Čechách v každém století kolovala, že pro nevyzrání tajemství sv. zpovědi umučen byl a kteréhož jazyk Bůh všemohoucí zázračným způsobem před hnilobou a zpráchnivěním na důkaz jeho svatosti a pravého mučnictví tak zachrániti ráčil, že po více než 300 letech zcela neporušený a čerstvý v téměř hrobě nalezen a pak ještě druhým neslýchaným zázrakem tou měrou poznovu od Boha byl oslaven, že se nepopíratelné zprávy o těchto zázracích po celém světě na jeho oslavu blásaly a až podnes i v nejzazších světa dílech hlásají. Tohoto tedy Jana z Nep. sv. Stolice apoštolská za svatého prohlásila, jedině toho a žádného jiného. My katolíci víme tedy velmi dobře a důkladně, který Jan Nep. od sv. Stolice byl za svatého prohlášen a vědomost naši stvrdil Bůh sám zázraky nejen u hrobu ale i na samém jazyku téhož sv. Jana Nep. způsobenými.

A chtějí-li se o tom rozumáři a svobodomyslníci přesvědčiti, zďáli to i lid náš český ví, který ten Jan Nep. jest, ježž

sv. Stolice apoštolská za svatého prohlásila, nuže ať se jen po-
ptají těch na 50 i na 60 tisíc čítajících poutníků, kteří každo-
ročně k 16. květnu na pouť sv.-Janskou do Prahy přicházejí a
tito poutníci jim zajisté rádi poslouží a je až k samému oltáři
stříbrnému doprovodí, kde až podnes tělo téhož sv. Jana Nep.
spočívá, kterého sv. Stolice apoštolská za svatého prohlásila.
Nejeden z těchto poutníků se ovšem bude tomu diviti, že v samé
Praze i takových lidí neb pánu se nachází, kteří ani nevědí, kde
hrob téhož velikého světce se nachází, na jehož jazyku Bůh sám
světoznámé zázraky učinil. Není to žádná maličkost, když od r.
1721. až podnes každoročně na 60 tisíc poutníků k těmž sv.
Janu Nep., jež sv. Stolice za svatého prohlásila, připutuje.

Jednomu svobodomyšlnickému spisovateli českému, který
také dějepisné knihy skládati chce, připadla před nedávnem ta
myšlénka, prohlásiti našeho sv. patrona a dědice Jana Nep., kte-
réhož celý svět katolický za největší chloubu naší vlasti právem
pokládá, za pouhou mythickou osobu t. j. za báječnou, za smy-
šlenou osobnost, a to beze všeho bádání historického, beze všech
důkazů a dokladů. Právil totiž jednoduše po svobodomyšlnicku
takto: „Aby lidu vyrvána byla památka Jana Husa, kanonisován
jest roku 1729. mythický Jan Nepomucký co mučenník zpovědi.
Není snad příkladu v dějinách, aby se nějaká myšlénka byla
lépe povedla.“ Tak zní doslovně historický dekret čili „úkaz“
svobodomyšlnický o celém dějepisu kanonisace sv. Jana Nepo-
muckého.

Z tohoto dekretu patrně, jak výborně si tentýž „historický
spisovatel“ sám beze všech pramenů dějepisných umí dějepis sbá-
sniti, a kterak při svém umění ani zapotřebí nemá, aby na př.
aspoň nahlédl do Dějin od Frant. Palackého sepsaných, který
ovšem zcela jinak soudí, ač katolíkem nebyl. Možná že se snad ně-
který svobodomyšlník i na to odváží, aby všechny ty svědky, jenž
při otevření hrobu sv. Jana Nep. přítomni byli a celou komissi
soudní za samé mythické osoby, a ty přísahami stvrzené proto-
kolly kanonisační za bájky prohlásil. Ó pak bude teprv té osví-
cenosti v Čechách!

Článek pátý.

Kterak jazyk sv. Jana Nepom. po prvním zázraku Bohem na něm učiněném přechováván byl, a jak veliké množství lidí rozumných a poctivých se tou dobou o pravdivosti a skutečnosti téhož zázraku přesvědčilo.

Ku snadnějšímu a také jasnějšímu poznání druhého velkého zázraku, který Hospodin Bůh na oslavu jazyka sv. Jana Nep. r. 1725. učinil, přispěje nemálo, když tuto nejprve stručný přehled všech těch udalostí podáme, které se s tím sv. jazykem dály, počínaje od té doby, co nalezen byl až do toho času, když se s ním druhý zázrak udál.

Dne 15. dubna 1719 byl tedy sv. jazyk mimo vše nadání při prvním otevření hrobu svatojanského v lebce jeho nalezen, a sice zcela neporušený, červený, hebký, ohebný, a hned tenkrát byl také ode dvou lékařů na hrotku lancettou naříznout.

Dne 17. dubna 1719 byl napotom sv. jazyk do zvláštní stříbrné schránky uzavřen, schránka ta zapečetila se pečeti arcibiskupa Pražského a pečeti zastavatele víry Dr. J. Blovského, byla pak ku kostře sv. Jana Nep. do zvláštní cínové rakve vložena, a tato rakev uzavřena byla na zámek, klíč k zámku odevzdán byl arcibiskupu Pražskému, rakev zapečetěna byla dvěma pečetěma t. j. pečeti téhož arcibiskupa a pečeti svrchu dotčeného zastavatele víry, a konečně byla rakev tatáž do původního hrobu opět vložena a celý hrob hlinou tak zasypan, jako dříve vždy býval.

V hrobě tomto zůstal sv. jazyk napotom ležeti ode dne 17. dubna 1719 až do 2. července 1721, tedy přes dva celé roky. Když pak sv. Římská Stolica dne 31. května 1721 ctih.

sluhu Božího Jana Nep. za blahoslavence byla prohlásila, udělil sv. sbor obrádku arcibiskupu Pražskému zvláštním dekretem ode dne 25. června 1721 plnomocnost apoštolskou, aby celou kostru bl. Jana, a také jeho neporušený jazyk z původního hrobu směl vyzdvihnouti, a aby všechny tyto posvátné ostatky veřejně na oltář k účtě věřících směl vystaviti. U přítomnosti soudní komise byla tedy svrchu dotčená rakev z původního hrobu vyzdvížena, a do kaple sv. kříže přenesena, kdež napotom pod dozorem soudní komise nejen všechny kosti blah. Jana Nep. lékař dr. Šeb. Fuchs do přirozeného pořádku tak sestavil, jako v kostře lidské bývají, a kdež napotom tato celá posvátná kostra černým rouchem kněžským přioděna a mnohými stkvostnými okrasami okrášlena byla pro nastávající veřejnou slavnost blahorečení. Při této příležitosti byl i posvátný jazyk z nadzmičené stříbrné schránky pod dozorem komise soudní vyňat, a do jiné průhledné, křišťálové a stkvostné schránky vložen, a v ní zapečetěn, a sice k tomu účelu, aby při nastávající slavnosti veřejně v průvodu od samého arcibiskupa nesen a napotom k veřejné účtě na oltáři vystaven a lidu zbožnému k libání dán býti mohl. A když se v kapli sv. kříže kostra blahoslaveného Jana Nep. pod dozorem soudní komise takto upravovala, dovolilo se i některým vznešenějším osobám do téže kaple vstoupiti a se z blízka na celou kostru a také na posvátný jazyk podívat. Tak ku př. pravili v napotomním processu apoštolském r. 1725. pod přísahu vzatí svědkové hrabě Jan Jos. z Vrtby, hrabě Frant. Černín a hrabě Vratislav z Mitrovic tehdejší biskup Litoměřický, že tentýž posvátný jazyk na své vlastní oči ponejprv a zcela z blízka viděli právě při této příležitosti, když se kostra bl. Jana Nep. v dotčené kapli sv. kříže pro nastávající slavnost blahorečení upravila. Rozumí se samo sebou, že i o tomto celém vyzdvžení sv. ostatků z hrobu původního, o jejich přenesení do zmíněné kaple, o jejich upravení k budoucí slavnosti, a zejména také o přeložení posvátného jazyka do nové, průhledné křišťálové schránky zvláštní protokol soudně byl zaveden a podepsán.

Když pak celá kostra bl. Jana Nep. a také posvátný jazyk v kapli sv. kříže pro nastávající slavnost, jak již řečeno, byly upraveny, přenesly se do kaple sv. Václava. Veřejná slavnost blahorečení konala se na svátek sv. Prokopa, patrona a dědice země české, dne 4. července 1721. V slavnostním processu, ku kterémuž se tenkrát nesčetné davy lidstva ze všech stavů, nejen z Čech ale i z cizích zemí sešly, nešeno bylo po Hradčanech svaté tělo mučnickovo v křišťálové rakvi nejprvé od šesti kanov-

někdy metropolitní kapitoly svatovítské a pak střídavě od jiných duchovních a světských hodnostářů. Za svatým tělem krácel pak tehdejší světící biskup Pražský Daniel Mayer a za ním arcibiskup Pražský Frant. hrabě z Khünburku, jenž sám v nádobě křišťálové posvátný a neporušený jazyk blah. Jana Nep. nesl. Nádoba ta byla průzračná a křišťál byl zlatem lemovaný. Každý zdravé oči mající člověk, okolo něhož arcibiskup při tomto processí krácel, mohl velmi snadno a dobře posvátný jazyk viděti, a skutečně se i někteří pod přísahu vzati svědkové v processu apoštolském r. 1725. i na to zvláště odvolávali, že tentýž posvátný jazyk při tomto slavnostním processí na své vlastní oči dobře viděli, když jej sám arcibiskup v křišťálové nádobě nesl. Tak ku př. dosvědčoval v processu apoštolském r. 1725. pod přísahou zemský ranhojič Šebestián Ochý, že tentýž posvátný jazyk po-nejprv užírl, když jej arcibiskup v dotčeném slavnostním průvodu nesl, jakož také napotom ještě vícekrát, když jej v kapli svatoáclavské lidu k líbání podávali.

Mimo tohoto lékaře vidělo však při tomto slavnostním processí ještě mnoho jiných nejen snad na sta, ale na tisíce počítaných lidí z různých stavů tentýž posvátný jazyk. A lidé tito nebyli zajisté na hlavu padlí, měli také zdravé oči a zdravý rozum, aby rozeznati mohli, nese-li arcibiskup Pražský v průhledné křišťálové nádobě lidský jazyk neporušený, červenou, živou barvu mající čili nic.

Po skončeném slavnostním processí uložena byla celá kostra blah. Jana tak, jak v křišťálové rakvi ležela, nejprvé do rakve cínové, a ta opět do rakve dubové, která se na zámky zavřela a zapečetila. Rakev ta nebyla však více do původního hrobu ukryta, nýbrž na povýšeném místě mezi dvěma oltáři pod baldachýnem damaškovým vystavena. Místo, kam rakev vystavili, bylo celé aksamitovým rouchem, zlatými okrajky lemovaným, pokryté, a takovým rouchem přikryla se i celá rakev. A na témž místě spočívá až podnes posvátná kostra, jen že celá zevnější rakev a celý ostatní oltář nyní jest z ryzého stříbra. Posvátný a neporušený jazyk sv. Jana nebyl však tenkrát, roku totiž 1721. na tomto místě uložen, ale byl v téže křišťálové, zapečetěné nádobě přenesen do kaple sv. Václava, a tam na oltáři sv. ostatků, který na levé straně od vchodu do kaple, právě v prostředku u zdi stával, k veřejné účtě lidu vystaven. A v téže kapli podávali pak téměř po celý den kněží zbožnému lidu českému a cizím poutníkům posvátný jazyk k líbání. A to trvalo celých osm dní, poněvadž se slavnost blahorečení tak dlouho slavila. Naše bě-

hem těchto osmi dní vidělo opět tisíce a tisíce rozličných lidí z rozličných stavů, vzdělaní a sprostí, učená a neučená tentýž posvátný jazyk neporušený na své vlastní oči, a měli také dost příležitosti, aby se na něj dobře podívali. Lidé tito byli rozumní, měli zdravé oči, a přece pražádný z nich se na to neodvážil, aby řekl, že v tom všem snad nějaký podvod vězí. Ano máme na to opět současných svědectví, že si světští, vzdělaní a vznešení lidé právě při této příležitosti posvátný jazyk dobře prohlédli, jej úplně tak shledali, jako jest jazyk živého člověka, a že to za zázrak a za div Boží veřejně prohlašovali. Takové svědectví vydal ku př. v nápotomním processu apoštolském r. 1725. mimo svrchu již uvedeného zemského ranhojiče Šebestiana Ochy-ho také Leonard Meisner, doktor a professor vědy lékařské na vysokých školách Pražských, dokládaje, že se na posvátný jazyk nejednou ale vícekrát při této příležitosti dobře podíval, když se lidu k líbání podával. Podobné svědectví vydal r. 1725. v processu apoštolském také jiný zemský ranhojič Reinhard Leisten pod přísahou.

Po skončení osmidenní slavnosti blahorečení r. 1721. přechovával se posvátný jazyk po delší čas neustále v kapli svatého Václava a sice v oltáři sv. Janu evangelistu zasvěceném. V oltáři tom, který, jak svrchu již řečeno, od vchodu do kaple na levé straně při zdi stával, a který v dolejší části své zvláštní přehrádky měl, přechovávalo se tenkrát více jiných drahocenných sv. ostatků, jež slavné paměti císař Karel IV., Otec vlasti, zbožnou horlivostí po rozličných zemích nasbírav, je pak hlavnímu chrámu celé země české daroval. Mezi těmito drahocennými sv. ostatky býval tedy i posvátný jazyk ve zvláštním zapečetěném relikviáři obyčejně uložen, ale o velikých svátcích býval také na oltáři samém veřejně k účtě vystaven, a lidu k líbání podáván, jakož o tom v processu apoštolském r. 1725. jeden ze svědků pod přísahou vzatých, jménem Šebestian Ochy, zemský ranhojič a měšťan Pražský zvláštní svědectví vydal, řka: „Viděl jsem tento svatý jazyk poprvé r. 1721., když při onom veřejném průvodu nesen byl, a když později tento svatý jazyk častokrát k účtě byl vystavován, zbožně jsem jej uctíval a líbával, a tudíž jsem jej také dobře, jak mi možno bylo, pozoroval.“*) Známo také jest, že nejen v r. 1721., když slavnost blahorečení konána byla, ale i v nápotomních letech velké množství poutníků nejen z Čech ale i z ciziny do Prahy ku hrobu sv. Jana téměř neustále putovalo, kteří

*) Process. Apost. pag. 215.

z fícty a ze zbožné zvědavosti zázračně neporušený jazyk našeho oslavence uviděti si žádali. A proto všm právem říci můžeme, že i v dobách po slavném blahověčení následujících opět tisíce a tisíce poutníků z rozličných stavův a zemí posvátný jazyk v jeho zázračné neporušenosti na své vlastní oči viděli. A ze všech těchto na tisíce a tisíce čítajících očitých svědků neodvážil se tenkrát ani jeden jediný, aby pravdivost a neporušenost téhož jazyka popíral a tuto neporušenost jinak vykládati se osmělil nežli za pravý pravdoucí zázrak.

Beze vši obavy můžeme zde všechny nepřátele sv. církve katolické a sv. Jana Nep. veřejně vyzvati, aby nám aspoň jednoho neb dva tak hodnověrné a závažné svědky udali, kteří na své vlastní oči posvátný jazyk vícekrátě obhledali, proskoumali a pak pod přísahou tvrdili, že to není pravý jazyk lidský neporušený aneb že v tom nějaký podvod vězí. Tenkrátě již bylo také dost protestantův a rozumátů na světě, kteří zajisté neopomenuli z pouhé zvědavosti aneb také z nenávisti proti účtě svatých, kterouž protestanté bezdůvodně zavrhuji, podivati se na posvátný jazyk. A kdyby tací a jiní podobní nepřátelé víry katolické tenkrátě jen té nejmenší záminky byli našli, aby vůčibledý zázrak v neporušenosti posvátného jazyka se jevící byli mohli popírati, nebyli by zajisté nikterak váhali, a byli by veřejně ve spisech tištěných a před soudy dokazovali, že to není zázrak, ale pouhý podvod. Na to se však žádný neodvážil! A nyní po více než 150 letech měli bychom takovým nepřátelům církve katolické a sv. Jana Nep., kteří jeho posvátný jazyk nikdy neviděli, celou věru přiložiti, a všechny ostatní poctivé, hodnověrné, závažné, očitě a pod přísahu vzaté svědky za lháře a nepoctivce prohlásiti?

Když se pak v krátké době po blahověčení hned zase o to v Římě jednati počalo, aby blahoslavenec náš byl od sv. Stolicе apoštolské za svatého prohlášen, ustanovil za tímto účelem sv. sbor obřadu jménem sv. Otce nejprvé zvláštní soudce apoštolské, kteří opět ve jménu sv. Stolicе Římské všecko poznovu prozkoumati měli, co se svatosti, mučnické smrti a i dosavadních zázraků na přímluvu blah. Jana Nepom. Bohem učiněných týkalo. Těmto od sv. Stolicе ustanoveným soudcům zaslal také tehdejší papežský zastavatel víry (procurator fidei), proslulý a učený Prosper Lambertini, o němž jsme již svrchu zevrubněji mluvili, zvláštní písemní poučení a nařízení, kterak při nastávajícím apoštolském processu rozličné stávající zákony, předpisy a obyčeje sv. Stolicе Římské se vši možnou bedlivostí na zřeteli míti mají, poněvadž napotom v Římě samém sv. sbor obřadu celý od nich

zavedený process poznovu s největší přísností zkoumati bude. A poněvadž se v Římě již dobře o tom vědělo, že mimo vše nadání při prvním ohledávání mrtvoly blah. Jana Nep. jazyk jeho zcela neporušený byl nalezen, a že se to vůbec za velký zázrak po celém světě rozhlašovalo, za tou příčinou napomínal také Prosper Lambertini velmi důrazně ustanovené soudce apoštolské, aby si velmi opatrně a moudře při zkoumání tohoto zázračného objevu počínali. Nařídil jim zejména, aby k soudnímu ohledávání téhož jazyka, nejen dřívější svědky, kteří nalezení téhož jazyka na své oči viděli, ale také zcela jiné nové svědky z rozličných stavů světských povolali, a mimo to jim ještě ve jménu svaté Stolice poručil, aby hned bez prodlení tento zázračný jazyk bl. Jana Nep. tak jak se v reliquiáři nacházel, u přítomnosti své a jiných svědků, hedbávnou látkou pokrytí, a celý tento reliquiář s posvátným jazykem do zvláštního pouzdra ze dřeva zhotoveného vložili, a pak totéž pouzdro pečeti arcibiskupa Pražského a pečeti ustanoveného podzastávatele víry dra. Jana Blovského zapečetiti dali. A celé toto pouzdro, aby se pak na bezpečném, posvátném a uzavřeném místě uschovalo, kdežby žádný k němu přístupu neměl.

Toto podrobné nařízení z Říma zaslané naplnili ustanovení soudcové apoštolští se vši možnou svědomitostí a obezřetností. Dne totiž 18. června 1723 sešli se ustanovení soudcové apoštolští a ostatní členové celé komise v kapli sv. Václava, kdež se až posud posvátný jazyk mezi jinými drahocennými ostatky svatými přechovával, a u přítomnosti celé této komise přeložen byl nejprve posvátný jazyk do nové z nejkrásnějšího křišťálu a ze zlata v Praze zhotovené menší schránky, která právě tak velká byla, aby se do ní posvátný jazyk vložiti mohl. Tato křišťálová a zlatá schránka vložena byla opět do jiného, velmi drahocenného reliquiáře, který již dříve vdova markraběnka Badenská na počest bl. Jana Nep. darovala. Tento celý reliquiář byl pak zaobalen do červené dykyty a do zvláštního dřevěného, kůží potaženého pouzdra vložen, které se z obou stran na záponky uzavřelo a pak také pečeti arcibiskupa Pražského a pečeti podzastávatele víry dra. Jana Blovského zapečetilo. Konečně bylo pouzdro to do skříňě v oltáři sv. Jana Evangelisty vloženo, skříňě ta na zámek uzavřena a klíč od ní arcibiskupu Pražskému doručen. Přítomný notář apoštolský sepsal o tom všem zvláštní listinu čili protokol, a když komise správnost téhož protokolu byla schválila, přiložen byl k ostatním protokolům a zápiskám, kteréž se vždy o každém jednotlivém zasedání komise apoštolské důkladně spisovaly, po-

něvadž po skončeném vyšetřování do Říma sv. sboru obřadů zaslány býti musely.

A tak tedy zůstal zázračný jazyk bl. Jana Nep. ode dne 18. června 1723 až do dne 27. ledna 1725 v dotčeném zapečetěném pouzdru a v dotčené uzavřené skříni uschován, a po celou tuto dobu nebyl ani k veřejné účtě na oltáři vystaven, ani lidu k líbání podáván, jako se to dříve stávalo. A to stalo se na rozkaz zvláštní, zasláný do Prahy soudcům apoštolským jménem svatě Stolice Římské od papežského zastavatele víry Prospera Lambertiniho.

A tu se snad leckdos tázati bude, z jakých asi příčin apoštolský zastavatel víry přísně nařídil, aby zázračný jazyk blahosl. Jana tak bedlivě uschován a uzavřen byl? Na tuto otázku kládeme zde hned odpověď: Apoštolský zastavatel víry Prosper Lambertini chtěl tímto rozkazem nových nezvratných důkazův o tom Stolicí apoštolské zjednat, že neporušenost jazyka blah. Jana Nep. skutečným zázrakem Božím jest, a že se do celé této události ani za mák podvodu nějakého nevmyslilo. O zázračné neporušenosti vydalo sice již dříve v processu biskupském více pod přísahu vzatých očitých svědků hodnověrné svědectví, tisíce a tisíce jiných svědků tentýž posvátný jazyk také na své oči viděli a jej z úcty líbali: avšak sv. Stolicí Římská měla po právu konečný a rozhodující výrok o tom pronést, stal-li se tu pravý zázrak s jazykem bl. Jana Nep. čili nic. Za touto příčinou rozkázala tedy sv. Stolicí svým vlastním soudcům apoštolským, aby nejen celou mrtvolu blahosl. Jana Nep. ale zejména i jeho jazyk úředně se vši možnou obezřetností a u přítomnosti dřívějších a také nových svědkův a nově povolaných lékařův ohledali a prozkoumali. A aby žádný rozumný a poctivý člověk říci nemohl, že snad před ohledáváním a prozkoumáním komise apoštolské jazyk bl. Jana nějakým podvodem napřed tak byl upraven, aby se před soudnou stolicí neporušeným býti jen zdál: proto nařízeno bylo důrazně, že komise apoštolská nejprve tentýž posvátný jazyk tak důkladně zapečetiti a na delší dobu uschovati má, aby jej žádný ani viděti, ani líbati, ani do rukou svých dostati nemohl.

Mimo to měl tuším velice učený a v posuzování zázračných událostí velice zkušený a sběhlý Prosper Lambertini také ještě jiný úmysl, když svrchu dotčená přísná nařízení o ukrytí a uzavření posvátného jazyka do Prahy zaslal. Na základě pádných důkazů vědeckých pokládají totiž proslulí učenci za nový a za druhý zázrak Bohem na oslavu některého blahoslavence způsobný, když takový úd těla lidského, jako na př. jazyk jest, před

jeho prohlášením za blahoslavence v stavu neporušenosti se nacházel, a když pak i po vykonaném blahořečení ještě dále v stavu téže neporušenosti setrvává, jakož o tom sám Prosper Lambertini ve spisech svých důkladně jedná.*) Ukrytím a uzavřením posvátného jazyku chtěl tedy Prosper Lambertini bezpochyby nových a pádných důkazů nabýti pro nový zázrak v případě tom, když jazyk posvátný i při delším ukrytí a uzavření v stavu neporušenosti setrvává, poněvadž by se pak toto stálé trvání v neporušenosti žádnému lidskému umění nikterak připisovati nemohlo. Ale Bůh všemohoucí postaral se ve své nevystižitelné moudrosti mimo vše lidské nadání o jiný, zcela nový a až po tehdejší dobu neslýchaný zázrak, kterýmž neporušený jazyk sv. Jana Nep. novou slávon oslavil a pravou příčinu jeho smrti mučnické znovu potvrdil. O tomto novém zázraku budeme tedy v následujícím článku vypravovati.

Zde ještě tuto kratičku poznámku dodáváme. Prosper Lambertini, napotomní papež Benedikt XIV., jenž při processu blahořečení a také svatořečení jakožto zákonitý zastavatel víry (promotor fidei) ouřadoval, jest až po dnešní den nejen pro svou hlubokou učenost bohosloveckou, dějepisnou a právnickou vůbec po celém světě proslulý, ale také pro svou správnost, neobyčejnou obezřetnost a důraznost, ktercuz vždy při podobných processech na úplné a dokonalé zachovávání všech zákonův a předpisů církevních nalebával, vůbec známý. A proto také rozliční spisovatelé pozdější ve spisech svých, jakož i pozdější zastavatelé víry při jiných kanonizačních processech často na výroky Prospera Lambertiniho neb na jeho jednání při processu sv. Jana Nepom. velmi rádi se odvolávají, poněvadž známo jest, že Prosper Lambertini s velikou důkladností a zákonnitou správností při tomto processu pracoval, a tudíž jeho výroky aneb jeho jednání veliké závažnosti do sebe má.

*) De servorum Dei beatif. etc. lib. IV. par. I. cap. 30. num 16—20.

Článek šestý.

Průběh druhého velikého zázraku, jež se stal dne 27. ledna 1725 na jazyku sv. Jana Nep. před samou komisí apoštolskou a u přítomnosti zkušených znalců lékařských, jakož i jiných v nejvyšších hodnostech postavených svědků. — Do jakých nesmyslů makavých každý nutně zabředne, kdo zprávám úředním o témž zázraku hodnověrnost popírá.

Dle starého obyčeje u sv. Stolice Římské panujícího, přihlíží se k tomu, aby po prohlášení kteréhokoli sluby Božího za blahoslavence uplynula opět *delší doba*, nežli sv. sbor obřadu s povolením sv. Otce počne se tím zanáseti, má-li tentýž blahoslavenec býti za svatého uznán a prohlášen.

Doba ta má aspoň deset let trvati; avšak tento obyčej neváže sv. Stolicí tou měrou, že by sv. Otec nemohl tuto desítleťtou lhůtu skrátiti. Sv. Otec může totiž, z důležitých příčin zvláštní dovolení k tomu udělití, aby sv. sbor obřadu jednání o svatořečení některého blahoslavence dříve započítí směl, nežli dotčená lhůta vyprší.

A tak se stalo i se započtím processu o svatořečení bl. Jana Nep. Roku 1721 dne 31. května vydán byl v Římě dekret, kterým se Jan Nep. za blahoslavence prohlašoval a již po uplynulých třech letech, dne totiž 30. července 1724 udělil sv. Otec sv. sboru obřadu zvláštní dovolení, aby směl započítí úřední jednání, čelící ku svatořečení našeho blahoslavence. A příčiny, kteréž sv. Otce k tomu přiměly, aby toto povolení sv. sboru udělil, byly hlavně ty, poněvadž se téměř neustále nejen u hrobu bl. Jana Nep. v Praze, ale i jinde na jeho přímluvu nové zázraky děly, a poněvadž se z mnohých stran od rozličných osob vznešených a vysoce postavených na sv. Otce prosebně dolehalo, aby dotčené zvláštní dovolení před obyčejnou lhůtou udělití ráčil.

Sbor sv. obřadů, maje dovolení papežské v rukou, zavedl tedy tak zvaný *proces apoštolský* ku svatořečení bl. Jana Nep. čelící.

A tento nový process sluje proto apoštolský, poněvadž se nejenom na rozkaz Stolice apoštolské zavede, ale poněvadž sv. Stolica apoštolská také zvláštní své soudce ustanoví, kteří pak dle zákonův a předpisů církevních všechny svědky úředně a pod přísahou vyslyšati, a také všecko nejbedlivěji prozkoumati musí, co se jakýmkoli způsobem na svatořečení některého blahoslavence vztahuje.

Stává se pak leckdys, že sv. Stolica své soudce z Říma do té země, neb do toho místa zvláště odešle, kde blahoslavenec živ byl a kde také zemřel.

A soudcové ti, vykážavše se nejprvé papežskou plnomocností před tamním biskupem, zavedou napotom process apoštolský na témž místě, setrvají tam tak dlouho, až vše patřičně ukončili. Vyslání takovýchto soudců z Říma a potrvání jich delší v cizině, jest ovšem s velkými výlohami spojeno. Mimo to nemůže také častokráte sv. Stolica takové zvláštní soudce z Říma z té příčiny vyslati, poněvadž to tak snadná věc není, naléztí hned takové učené bohoslovce a právníky (a tací soudcové musí ovšem nejen v bohosloví ale i v právu církevním býti velice zkušení a mimo to i v ostatních vědách aspoň dostatečně sběhlí), kteří by i v řečích v oněch krajinách panujících tak dobře známi byli, aby všem svědkům před soudnou stolicí povolaným patřičně porozuměti, a v čas potřeby i s nimi rozmlouvati mohli.

Pro uvarování velikých vyloh peněžitých, a pro nedostatek takových učených bohoslovcův a právníků, kteří by i všeliké cizé řeči tak dobře uměli, aby všude soudcovský úřad patřičně zastávati mohli, stává se tedy častěji, že sv. Stolica apoštolská ku zavedení dotčeného processu apoštolského nevyšle své zvláštní soudce z Říma samého, ale sv. Stolica vyvolí si několik poctivých a učených mužů v krajině té již žijících, kde se process apoštolský díti má, ustanoví je za soudce apoštolské, a udělí jim všecku právomocnost, kteréž zapotřebí jest, aby nový úřad svůj patřičně zastávati mohli. Rozumí se samo sebou, že tací od sv. Stolice ustanovení soudcové apoštolské zvláštní přísahu jim od sv. Stolice předepsanou složití musí při nastoupení svého důležitého úřadu, a že také velice přísně zavázáni jsou, zachovávat i v celém processu všechny zákony a předpisy církevní, které se k úřadu takovému nesou.

Stává se pak také častěji, že sv. Stolica mimo stávající již zákony a předpisy církevní, svým soudcům apoštolským ještě

zvláštních nařízení písemně udělí, kterak se v jednotlivých případech zachovati mají, ku př. kterou věc aneb který zázrak a jakým způsobem prozkoumati a vyšetřiti mají, aby nikterak od svědků neb jiných lidí klamáni býti nemohli, a se pravdy dopřídili.

A právě k tomu účelu, aby se při takovém processu apoštolském všecko, i ty nejmenší věci, nejen dle obecných zákonů a předpisů církevních, ale i dle takových zvláště udělených nařízení zařídily a vedly, právě k tomuto účelu ustanoví se také vždycky jeden neb dva zkušení právníci, kteří při každém soudním sezení a při každém vyšetřování přítomni býti, a na to bedlivě dohlížeti musí, děje-li se vše po právu a dle rozkazů sv. Stolice pro jednotlivé případy zvláště vydaných. Takovíto právníci, kteří ovšem i ve vědách bohosloveckých dobře známi bývají, nazývají se latinsky *promotores fidei* t. j. zastavatelé víry. A poněvadž i v Římě ve sv. sboru obřadním vždy jeden z velmi učených mužů za hlavního apoštolského „zastavatele víry“ od svatého Otce ustanoven jest, proto se ostatní tací zastavatelové víry, kteří v jednotlivých processích apoštolských úřadují, obyčejně jmenují „podzastavatelové víry“ („subpromotor fidei“).

Po těchto nutných vysvětlivkách vracíme se nyní k processu apoštolskému ku svatořečení bl. Jana Nep. zavedenému.

Tento process apoštolský konal se tedy v Praze. Apoštolská Stolica však nevyslala z Říma do Prahy své zvláštní soudce z příčin svrchu podotknutých, ale za soudce apoštolské ustanoveno bylo následujících 6 počestných a proslulých mužů v Praze žijících, a sice: 1. Ferdinand hrabě z Khünburku, arcibiskup Pražský, jakožto předseda soudu apoštolského; 2. Josef Mayer z Mayernů, světící biskup; 3. Jan Moric Václav Martinec, arcijahen u sv. Víta; 4. Josef z Lankischů; 5. Jan Rudolf hrabě Špork a 6. Jiří Jan Libertin, všickni tři svatovítské kanovníci.

Za podzastavatele víry (*subpromotores fidei*) ustanoveni byli dva proslulí advokáti Pražští, totiž: dr. Jan Frant. Blovský a dr. Vilém Sonntag.

Žadatelem za svatořečení ustanoven byl od veledůst. kapitoly svatovítské Pražské advokát dr. Jan Jiří Hofmann.

Na návrh téhož žadatele předvolala soudní komise apoštolská 50 svědků z rozličných i nejvyšších stavů, světských a duchovních, a mimo to povolala sama soudní komise ještě čtyry svědky k návrhu zastavatele víry, kteří se dle práva církevního „svědkové z povinnosti“ nazývají. *) Svědkové tito byvše

*) *Summarium* pag. 2—4.

vždy pod přísahu vzati, skládali pak před soudní komisí svá svědectví o všech zprávách, kteréž se během živobytí svého o blah. Janu Nep. vůbec, dále o jeho ctnostech, zejména pak o jeho mučenické smrti a o příčině jeho umučení buď ústním podáním od svých vlastních předků neb od jiných lidí aneb i z jiných památek dějinných dověděli.

Muozí z těchto svědků viděli také na své vlastní oči ten neb onen zázrak, který Bůh v první čtvrti století XVIII. na přimluvu bl. Jana Nep. učinil, a proto i o těchto zázracích, jakož očití svědkové pod přísahou svědectví vydávali. Soudní komise apoštolská dala též i všechny dějepisné zprávy, které v kronikách a v jiných knihách tiskem vydaných aneb v listinách o bl. Janu Nep., o jeho smrti a o příčině jeho umučení neh také o jeho zázracích zaznamenány byly, znovu důkladně od zkušených a pod přísahu vzatých znalcův opět prozkoumati, a podobné vyšetřování a zkoumání dělo se i na obrazech a sochách blah. Jana Nep. představujících, jakož i na všech ostatních ozdobách neb jiných na oslavu blah. Jana a oltářů jeho darovaných věcech. Soudní komise apoštolská dala i celou kostru blah. Jana Nep. od proslulých lékařův a ranhojčův u přítomnosti hodnověrných svědků bedlivě ohledati. Konečně měl dle rozkazu a dle zvláštního poučení z Říma zaslaného i zázračný jazyk bl. Jana Nep. poznovu býti od celé soudní komise vyšetřován, a sice u přítomnosti více nových v rozličných hodnostech postavených svědků, kteří nalezení posvátného jazyka r. 1719. na své vlastní oči neviděli. Tak zněl výslovně rozkaz z Říma soudní komisi zaslaný. Mimo proslulé a zkušené lékaře a ranhojče byli tedy od soudní komise tito na slovo vzatí mužové za svědky zvláště povoláni:

1. Jan Josef hrabě z Wrthy, nejvyšší purkrabí; 2. Jan Arnošt hrabě Schaffgotsch, nejvyšší komoří; 3. Jan hrabě z Wrtna, nejvyšší sudí zemský; 4. Frant. Jos. hrabě Černín, nejvyšší soudce lenní; 5. Sigmund hrabě Herzan, předseda zemské komory; 6. Václav Markvardt z Hrádku, podkomoří království Českého; 7. Karel hrabě Přehořovský, císař. tajný rada; 8. Jan hrabě Vratislav, biskup Litoměřický; 9. Karel Řečický, děkan kapitoly sv. Vítské; 10. Václav Potůček, probošt Roudnický; 11. Maxmil. Větrovský, Tov. Jež. doktor a professor bohosloví.

Dne 27. ledna 1725 sešla se tedy celá komise soudní, v čele jejím sám arcibiskup Pražský Ferd. hrabě z Khünburku a svrchu jmenovaní svědkové. v kapli sv. Václava na hradě Pražském.*) Po vykonané vroucí modlitbě zasednul arcibiskup

*) Viz Acta Canonis. pag. 206. seq.

se soudci na svá místa, taktéž dva podzástupcové víry doktorové práv Jan Blovský a Vilém Sonntag, načež dvěře kaple sv. Václavské se uzavřely a žadatel (procurator causae) doktor práv Jan Hoffmann vyslovil prosbu, aby posvátný jazyk od znalců i přítomných svědků bedlivě byl ohledán a vyšetřen. Lékařové i svědkové složili pak přísahu, že Boha před očima mají a výpovědi pravdivé pronésti chtějí. Na rozkaz arcibiskupův četl pak přítomný notář celý protokol dne 18. června 1723 úředně o tom sepsaný a stvrzený, kterak posvátný jazyk bl. Jana ve zvláštním skvostném reliquiáři uložen, reliquiář pak celý červenou dykytou obalen, zapečetěn a ještě do zvláštního pouzdra vložen byl, které se také zapečetilo a konečně do jedné schránky v oltáři sv. Jana Evang. uloženo bylo. Po přečtení protokolu kázal arcibiskup, aby pouzdro, v němž reliquiář s posvátným jazykem se našel, ze schránky oltářní bylo vyňato. Oba dva podzastupitelové víry přesvědčili se pak na své oči, že všechny pečete na pouzdru a na reliquiáři jsou zcela neporušené a konečně byl tedy i posvátný jazyk před celou komisí od notáře ze skvostného reliquiáře vyňat a na stůl postaven. Napotom přistoupil nejprve sám arcibiskup, po něm ostatní soudcové apoštolští, pak dva zástupcové víry, všickni přítomní lékaři a ranhojičové, a posléze všickni povolání svědkové, aby dívajíce se naň z blízka a pohodlně, přesvědčiti se mohli na své vlastní oči o jeho zevnější podobě a barvě. Ti pak lékaři a ranhojičové, jakož i svědkové, kteří již dříve buď r. 1719. aneb později tentýž posvátný jazyk viděli, upozorněni byli úředně na to, aby se také o tom zvláště přesvědčili, *zdaž jest to tentýž jazyk*, který dříve již jednou neb vícekrát viděli. Mimo to se zejména lékařům a ranhojičům na srdce kladlo, aby dobře a bedlivě pozorovali, nacházejí-li se na posvátném jazyku nějaké toho známky, že by snad někdy byl býval balsamován (t. j. vonnými mastmi napuštěn), a že by se snad proto v neporušenosti byl zachoval.

Každý z dotčených soudců, lékařův a svědků, kteří již dříve posvátný jazyk jednou neb vícekrát viděli, poznal hned na první vzhled, že jest to *tentýž jazyk* co do podoby, postavy a také co do nařiznutí lancettou r. 1719. na hrotku čili špičku učiněného. Avšak titíž svědkové hned na první pohled zároveň také poznali, že jazyk posvátný neměl již tak živou a čerstvou barvu jako ji dříve míval, dále, že byl poněkud bledší a zamoždalejší než dříve, a že i na špičce, kdež lancettou byl nařiznut, byl poněkud zvadlý. Někteří přítomní pozorující tyto změny, počali toho litovati, že r. 1719. svoleno k tomu bylo, aby léka-

řové směli posvátný jazyk lancettou naříznouti; neboť jim jakási důmněnka na mysl přišla, že posvátný jazyk dotčené změny proto utrpěl, poněvadž naříznut byl. Mezi tím, co přítomní dílem o to-
tožnosti jazyka, dílem také o dotčených změnách mezi sebou ho-
vořili, podával jeden druhému jazyk posvátný poznovu do rukou,
aby se naň opět dobře a dobře podívatí mohl. Konečně dostal
se posvátný jazyk k světicímu biskupu Danielu Mayerovi, který
jej na znamení své úcty zbožně políbil. Dívaje se pak naň opět
bedlivě zpozoroval k nemalému užasnutí svému, že se posvátný jazyk
jaksi měniti počíná. I upozornil hned všechny přítomné na tento
neočekávaný objev, načež všickni zraky své s největší pozorností
na posvátný jazyk upřeli, a patrně na své oči viděli, že posvátný
jazyk skutečně poznenáhla nabíhá a přibývá, že jeho zamodra-
lejší barva se pomalu, a sice zdola ku špičce zcela patrně mění
v šarlatovou červenost, a že i naříznutí r. 1719. na špičce učiněné
se tak silně roztahuje, že v jazyku samém opět viděti bylo po
obou stranách nářezu jemné žilky, jako r. 1719., když právě lan-
cettou byl naříznut.

A toto pozvolné a neustálé nabíhání a měnění barvy jazyka
netrvalo snad jen malý okamžik, ale trvalo celé tři čtvrtě ho-
diny. Při tom pak ještě i ten nápadný úkaz se pozoroval, že
asi tři čtvrtě posvátného jazyka dotčeným způsobem nabíhaly a
i co do barvy se měnily, kdežto asi jedna čtvrtina jazyka téhož
a sice hlavně dolejší, zůstala poněkud zvydlá a v barvě nezmě-
něná; za to však tím více a tím patrněji změna ostatních tří
čtvrtin jazyka posvátného vynikala, tak že každý patrně mohl
na své oči viděti, kterak celý posvátný jazyk dříve vyhlížel,
když z pouzdra vyňat byl, a kterak nyní tři čtvrtiny téhož
jazyka se nápadně měnily. Přítomní lékařové a svědkové, ne-
chtíce z počátku ani svým vlastním očím takřka věřiti, dali si
po prvním užasnutí všemožnou práci, aby v pozorování svém
nebyli nižádným způsobem oklamáni.

Den byl jasný, předpolední slunce svítilo právě do kaple
svatováclavské, kdež shromážděni byli, pročež hned posvátný ja-
zyk brzy na výsluní, brzy opět ve stínu pozorovati se jali, a to
učinil nejen snad jeden svědek, ale více lékařův a více svědků a
sice nejednou, ale vícekrát po sobě. Každý z nich však patrně
vždy viděl, že posvátný jazyk pozvolna skutečně víc a více na-
bíhá a se mění. Přítomní lékařové a svědkové odstranili pak na-
dobro všechny barevné předměty, aby oči jejich při pozorování
jazyka nižádným odrážením světla na dotčených barevných před-
mětech nemohly býti klamány, jako se v některých případech

skutečně stává. Ale to vše pranic nespomohlo, neboť i po odstranění těchto barevných předmětů viděli všickni, že posvátný jazyk skutečně nabíhá a přibývá, a že skutečně i barva jeho se mění, ať se již na to neb na ono místo položí, ať se již do té neb oné polohy uvede, ať ho již někdo do ruky vezme, aneb na stůl postaví.

Můžeme se toho poněkud domyslit, jak hluboký dojem celý tento zjev a všechny tyto zkoušky na přítomné působily. Zpočátku, když posvátný jazyk ze zapečetěného reliquiáře vyňat a od svědků, kteří jej již dobře znali, uzřen byl, pocítili tito očiti svědkové lítost jakousi z toho, že týž jazyk v barvě své poněkud zbledl a také poněkud zvadl. Ale tu najednou, beze všeho nadání neb tušení, počne tentýž poněkud zbledlý a poněkud zvadlý jazyk, před očima všech přítomných svědků opět nabíhati a přibývati, předešlé své šarlatové barvy nabývati, a také otvor na hrotku jazyka lancettou učiněný, roztáhne se opět tak patrně, že jednotlivé žilky uvnitř jazyka zřejmě viděti jest. *) Úkaz takový byl až po tuto dobu věci zbola nevidanou a neslychanou. Svědkové přítomní byli všickni mužové počestní, mužové zkušeni, dílem ve vysokých hodnostech postavení a v obezřetném úřadování nemálo zkušeni, dílem byli také proslulí a zkušeni lékařové, kteří se při takových zjevech bujnou obrazotvorností zavéstí nedají. Úkazy tyto a objevy na posvátném jazyku byly jim všem sice zcela nové, byly jim všem až posud věci nevidanou a také neslychanou: ale proto pro všechno nemohl žádný z nich toho nikterak popírati, že tyto nové, neobyčejné, přepodivné úkazy jsou skutečné, pravdivé, a že by každý z nich svým zdravým očím víru popírati a svůj celý rozum, svou celou zkušenost a obezřetnost, ano i svou pravdomluvnost a poctivost zapříti nucen byl, kdyby v těchto okolnostech a po tak mnohých zkouškách, které nejen sám jedenkaždý z nich, ale i všickni ostatní učinili, chtěl ještě jenom dost málo o tom pochybovati, že posvátný jazyk skutečně nabíhá a přibývá, že jeho zbledlá barva čím dál tím více červená a že také nářez na hrotku jeho se rozšiřuje.

Každý jednotlivý svědek zde přítomný tomu nejen patrně porozuměl, že jenom nějaká nadpřirozená moc, která i nad hnilobou vládne a ji zameziti ale i mrtvolu opět oživiti může, že

*) Barvotiskový obrázek k spisu to muto přiložený znázorňuje podobu posvátného jazyka při tomto druhém zázraku. Zhotoven byl na Smíchově v dílně J. A. Koppeho, dle originálu malovaného od slov. Pražského akad. malíře J. Heřmanna, který se při malbě starým nákresem k processu apoštolskému přiloženým a soudním popisem řídil.

jenom Hospodin Bůh všemohoucí, jenž Pán jest nad životem a nad smrtí, dotčené změny na posvátném jazyku učiniti mohl. Proto také jedenkaždý z přítomných svědků, vida kterak se všechny tyto jednotlivé změny pozvolna ale skutečně a zřejmě na posvátném jazyku dějí, tuto všemohoucí ruku Boží rozumem svým chápati a její zvláštní přítomnost a přepodivnou činnost nejen tušiti ale i celou myslí a celou duší svou jakýmsi neobvyklým způsobem cítiti počal. A proto také v samém úředním protokolu, kterýž o tom všem napotom sepsán a stvrzen byl, výslovně se praví, že všickni přítomní svědkové dotčené nenadálé změny na posvátném jazyku jednoblasně za nový zázrak uznávali, že všickni radostí nevýslovnou nad tímto novým zázrakem žasnuli a trnuli, a že mnozí z nich slze radosti hojně prolévali. Konečně pak všickni přítomní svědkové, pokleknuvše na kolena svá s pohnutým srdcem hlasitě Boha všemohoucího za to velebili, a mu srdečné díky za to vzdávali, že takové přepodivné věci ve Svatých svých působiti ráčí. Můžeme se i my sami aspoň poněkud toho dověditi, že památka na tuto zázračnou událost hluboko a hluboko do paměti všech jednotlivých svědků se vryla, a že i po letech ještě, ano až do smrti živá v paměti jejich zůstala.

Doba, po kterou posvátný jazyk zázračně nabíhal a dosaďadní barvu svou pozvolna měnil, trvala tři čtvrtě hodiny, jakož jsme již svrchu podotknuli. Napotom přestal se posvátný jazyk dále měniti, ale setrval neustále ve svém nově změněném stavu i když jej opět do reliquiáře uložili a uschovali, což se před očima všech přítomných takto stálo:

Schránka křišťálová, v níž posvátný jazyk se nacházel, byla opět do drahocenného reliquiáře vložena, a celý tento reliquiář obvinul se kol kolem opět červenou dykytou, kterouž pak přítomný notář Jan Ritter pečeti arcibiskupa Pražského a pečeti podzastavatele víry dra. Jana Fr. Blovského dobře zapečetil. Reliquiář takto zapečetěný vložili pak opět do téhož pouzdra, z kterého před dvěma hodinama vyňat byl, a pouzdro to zapečetil také dotčený notář obojí svrchu dotčenou pečeti. Napotom vložil tentýž notář totéž pouzdro do zvláštní schránky v oltáři sv. Jana Evang. stávající, schránku tu na zámek uzavřel, klíč od ní odevzdal arcibiskupu Pražskému, a pak ji ještě obojí dotčenou pečeti zapečetil.

Konečně napomenuli soudcové apoštolští všechny přítomné svědky, aby o všem tom, co na své oči nyní viděli, úplné mlčení nyní zachovali, jakož se k tomu přísahou již byli zavázali. Mimo to svědkům přítomným bylo také oznámeno, že na rozkaz soudců

apoštolských více z přítomných svědků ku 30. lednu a k následujícím po něm dnům bude do residence arcibiskupské před soud apoštolský za tou příčinou úředně povoláno, aby každý z nich opět pod nově složenou přísahou svědectví o tom úředně před soudci apoštolskými vydal, co se dnes s jazykem posvátným stalo.

Více z těch právě svědků, kteří již při nalezení neporušeného jazyka r. 1719. přítomni byli, dosvědčovali tedy napotom před komissí apoštolskou nejprvé, že to jest *tentýž jazyk*, kterýž dotčeného roku ponejprv viděli, a na kterém se 27. ledna 1725 v kapli sv. Václava opět nový zázrak stal. Tito svědkové byli: Karel Řečický, děkan kapituly sv. Vítské, Konstantin Potůček, tehdejší probošt Roudnický, Frant. hrabě Přehofovský, cís. tajný rada, dr. Šeb. Fuchs a Jan Fr. Lev z Erlsfeldu, professorové lékařství na universitě Pražské atd. Jiní opět svědkové, kteří nový zázrak dne 27. ledna 1725 očitě viděli, dosvědčovali také pod přísahou, že to tentýž neporušený jazyk jest, který již dříve buď při slavnosti blahorečení aneb při jiné příležitosti nejednou ale vícekrát v kapli sv. Václava viděli. Taci svědkové byli Jan hrabě z Wrtby, nejvyšší purkrabí, Frant. hrabě Černín, nejvyšší soudce lenní, dr. Linhard Meisner, professor lékařství na Pražské universitě, Reinhard Leisten a Šeb. Ochy, ranhojičové atd.

O novém pak zázraku, jímž Bůh neporušený jazyk oslaviti ráčil, vydal dr. Šeb. Fuchs mezi jiným toto svědectví: „Úkaz ten nemůže pocházeti z příčiny přirozené. Nemohla se v jazyku svatém nalezati žádná tekutá krev. A dejme tomu, že by skutečné v něm tekutina jakási krevní se byla nacházela, nemohla jinak teplota zvýšena a tekutina v oběh uvedena býti, leč příčinou zevnitřní. Avšak toho dne, když se vyšetřování konalo, byla velká zima; zima však neroztahuje, nýbrž stahuje; nemohl tedy jazyk pro zimu naběhnouti a v červenou barvu se měniti. Mám za to, že jest zde úkaz nadpřirozený a dílo Boha samého.“

Dr. a professor Linhard Meisner pravil opět mezi jiným takto: „Červená barva nemůže v žádné části těla lidského pocházeti odjinud leč z oběhu krve v těle živém. Tuto však nemohl býti život ani oběh krve, jelikož přes 300 let v zemi tělo leželo a celé maso ztráveno bylo i zpráchnivělo až na jazyk, jenž neporušený zůstal. Tudíž onu proměnu barvy a přibývání jazyka nelze vysvětliti z příčiny přirozené. Taktéž nebylo tělo to balsamováno ani jazyk tento; a mimo to balsamované tělo nemůže měniti svou barvu aniž nabíhati. Proto s úplnou jistotou za to mám, že jest zde zázrak Bohem samým způsobený.“

Zcela podobné svědectví vydali také oba dva ranhojičové

Reinh. Leisten a Šeb. Ochy, kterýžto poslední mezi jiným také dodal: „Spatřil jsem, kterak náhle jazyk se začervenal a červenost ta přešla poznenáhla v barvu šarlatovou. Spolu ukázalo se na jazyku nabíhání a přibývání, obzvláště blízko nářezu po levé straně. Všecko to jsem více než osmkrát a na rozličných místech, na světle i ve stínu dobře pozoroval a po každé tutéž barvu a naběhlost sledal. Což se přirozeným způsobem aneb uměním lidským nikterakž státi nemohlo, nýbrž za skutek nadpřirozený Bohem učiněný považovati se musí.“

Nejvyšší pak purkrabí hr. Jan z Wrtby vydávaje své svědectví pravil mezi jiným nejprvé, že při vyšetřování posvátný jazyk dvakrát viděl než nabíhati a se červenati počal. „Ale po třetí,“ tak pravil doslovně, „an jsem s obzvláštní pozorností a bedlivostí naň pohlížel, spatřil jsem, že temně červená barva ponenáhlu přechází v barvu šarlatovou, a že červenost se šíří ku špičce a k nářezu jazyka, a že jazyk nabíhá. Ač nejsem žádný znalec nmění lékařského ani ranhojičského, nemohu souditi jinak, leč že se to přirozeným způsobem státi nemohlo, . . . nýbrž že jest to jenom dílo všemohoucnosti Boží. I přiznávám se, že kdyby mně dal někdo celé království, neměl bych z toho takovou radost, jakouž jsem pocítil při tomto zázraku, jež jsem vlastníma očima svýma spatřil.“

Nejvyšší soudce leuní hrabě Frant. Černín mezi jiným pravil takto: „Nemohu se domnívati, že by ukaz ten měl přirozenou příčinu, ale pevně věřím, že jest to dílo všemohoucnosti Boží, způsobené k oslavě tohoto Svatého. Uznávajíce zázrak ten vroucím pohnutím slzy proléváme a Bohu vřelě díky vzdáváme.“ A v zcela podobném smyslu zněla svědectví i ostatních svědků před komisí apoštolskou vyslýchaných.

K těmto svědectvím očitých svědků dodáme zde ještě aspoň malý úryvek z dlouhé a velice důkladné odpovědi, kterouž svrchu dotčení dva proslulí professorové lékařství Assalti a Cocchi, ve sv. sboru obřadním v Římě námítky zastavatele víry Prospera Lambertiniho úplně vyvrátili, jež dokazovati chtěl, že dechem, líbáním neb září světél rozžatých mohlo nabíhání jazyka a změny barvy býti způsobeno. Doktorové Assalti a Cocchi pravili tedy takto: „Nabíhání některé částky těla lidského může se státi jenom tehdaž, když člověk žije, když ta část spojena jest s celým tělem a když naplněna jest tekutinou, krví neb vodou. Jazyk sv. Jana však byl přes 300 let oddělený od těla, dosud se zachoval, ano z nenadání krví naběhl, kdežto v jazyku od těla odděleném nemůže oběh krve déle trvati přirozeným způsobem. A mimo to

i jasnou červeností byl jazyk ten zbarven, což obojí se jen silou nadpřirozenou státi mohlo. Taktéž nedá se vysvětliti během přirozeným příčina, proč jen tři čtvrtiny jazyka tou jasnou červeností byly zbarveny, kdežto jedna část, ač stejně ohebná a krvi přístupná, temně barevnou zůstala. Nemohlit znalcové zmýleni býti odraženým světlem, neboť nejen na slunci a v záři světél ale na mnoha jiných místech a v jiných polohách jazyk pozorovali a totéž vždy shledali. Mýliti se mohou lidé nevědomí, věci neznající, nikoli však zkušení lékařové, kteří obrazotvorností tak snadno klamati se nedají. Co se pak políbení a dýchání týká, může tím ovšem nějaká lehynká věc býti v pohyb uvedena, na př. pírkó; ale jazyk přes 300 let starý nemůže bez působení Božího krev živou v sobě udržeti a tato krev nemůže bez téhož Božího působení jazyk jasnou červeností zbarviti a naběhnutí jeho způsobiti. Pouhou silou světla slunečního neb záře rozžatých svící nemůže ani v těle právě nyní teprv zemřelém způsobeno býti zřednutí krve zhoustlé a zbarvení jazyka, tím méně v těle, které přes 300 let v hrobě práchnivělo.“

Kdo by si celou výtečnou odpověď doktorův Assaltiho a Cocchiho přečísti chtěl, nalezne ji doslovně otištěnou v díle Jana Berghauera.*) Svědectví pak ostatních svědkův očitých otištěná jsou v hojném výtahu v tak zvaném Summarium Římském, které se v každé téměř poněkud větší knihovně Pražské nachází. Ostatek se zachovaly až po dnešní den nejen v Římě v archivu sv. sboru obřadního, ale také v Praze v archivu arcibiskupském všechny písemné protokoly, které v samé komissi apoštolské sepsány a mnohými přísahami stvrzeny byly. Komu tedy skutečně jde o pravdu, ten si snadno bez velkých obtíží může přístup do Pražského archivu arcibiskupského zjednati a tam všechny tyto soudní protokoly bedlivě prozkoumati.

Zde pak ještě jednou zúmyslně a důrazně opakujeme, že všechny tyto soudní protokoly jsou mnohými přísahami všech svědkův a soudců stvrzeny. Kdyby tedy kterýkoli právník neb lékař neb dějepisec aneb kterýkoli novověký rozumář a svobodomyslník zprávy v těchto soudních protokolech zaznamenané chtěl snad libovolně zavrhnouti, a jim hodnověrnost neb právníckou platnost popírati, tentýž by rovným právem nevyhnutelně byl nucen zavrhnouti i všechny soudní protokoly, právní smlouvy tržové a závěť, které zanešeny jsou ve všech tak zvaných kvaternech desk zemských v Praze, a musel by jim také všechnu

*) Protomartyr Poenitentiae tom. II. pag. 276—282.

hodnověrnost a právníckou platnost popíráti. A na tomto obrovském nesmyslu by ani přestati nemohl každý takový advokát, právník, lékař, dějepisec aneb vůbec rozumář a svobodomyšlník, ale nucen by byl zároveň i každému domácímu pánu v Praze, každému statkáři, rolníku a chalupníku na venkově popíráti, že jeho právní smlouvy a listiny úřední, kterýmiž úředně za majitele uznán jest, pražádné platnosti právnícké nemají, a že mu tudíž v každém okamžení jeho statek neb jeho dům aneb chalupa odejmuty býti mohou. Do tohoto čirým socialismem a čirou anarchií prosáklého nesmyslu musí nevyhnutelně upadnouti každý, kdo svrchu dotčeným protokolům soudním o zázracích sv. Jana Nep. jednajícím víru a platnost právníckou chce popíráti. A to jest také hlavní příčina toho, proč si všickni tací spisovatelé, kteří sv. Jana Nep., jeho kanonisaci a jeho zázraky hanobí, dotčených soudních protokolů ani všimnouti nechtějí. Tací spisovatelé to jaksi cítí, že by jim brzy smích a úštěpačnost zašly, a že by pak sami sebe buď „za podvodníky“ neb za kejklíře, kteří zúmyslně události historické překrucují, aneb aspoň za nedouky, kteří o tom píší, čemu sami nerozumějí, pokládali museli, kdyby dotčené soudní protokoly o zázracích sv. Jana Nep. bedlivě čísti a zkoumati počali. Jedno logické a právnícké přísloví latinské praví: „*Contra factum non datur argumentum*“; smysl pak téhož přísloví zní po česku takto: Událost, která se skutečně stala, nemůž žádným i sebe fikanějším mudráctvím vyvrácena býti, jako o ráně z pušky vystřelené žádným mudráctvím dokázati nelze, že v pušce zůstala! A jiné pravidlo logické zní: *Facta probantur per testes*, t. j. událost nedá se jinak dokázati než skrze svědky. Pouhým tedy rozumováním aneb jakýmkoli mudráctvím nelze nikdy dokázati, že se to nestalo, o čemž hodnověrní svědkové očití tolik svědectví vydali, jako o zázracích sv. Jana Nep. Kdo tedy podstatnost a hodnověrnost zpráv dějepisných o zázracích sv. Jana Nep. chce popíráti, musí také nevyhnutelně i „Dějepis města Prahy“ od V. V. Tomka v pěti dílech sepsaný, jakož i „Dějiny národu Českého“ od Fr. Palackého složené za báchorku a smyšleninu tím větším právem vydávati, poněvadž oba tito spisovatelé zřídka budou moci zaručiti podstatnost a hodnověrnost rozličných událostí historických tak četnými, pod přísahou od očitých svědků vydanými zprávami, jako zaručeny jsou zprávy o zázračných událostech na oslavu sv. Jana Nep. Bohem způsobených.

Článek sedmý.

Popis reliquiáře, v němž se zázračný jazyk sv. Jana Nep. přechovává. Popis nynější podoby zevní téhož posvátného jazyka. Je-li nyní po téměř 500 letech tou měrou zpráchnivělý, jako jazyk lidský v kratičké době po smrti člověka obyčejně zpráchniví. Původ trhliny na téměř posvátném jazyku. Dle kterých zásad nynější stav téhož jazyka může býti posuzován.

Ctitelům sv. Jana Nep. bude tuším vhod, když zde ku konci aspoň krátký popis podáme, v jakém stavu se posvátný a zázračný jazyk dotčeného našeho sv. patrona a dědice českého nachází. Pisatel těchto řádků díval se sice za posledních let nejednou dosti zblízka a se vši možnou pozorností a uctivostí na tentýž jazyk: aby však pokud možná důkladný a na vlastním očitém pozorování založený popis o jeho nynějším stavu mohl uveřejniti, poprosil vysoce důstoj. pána generálního vikáře Antonína Horu, kterémuž jakožto kanovníku strážci všechny drahocenné ostatky chrámu sv. Vítského do ochrany jsou odevzdány, aby v jeho přítomnosti dotčený posvátný jazyk zcela zblízka a se vši možnou pozorností ohledati mohl.

Jazyk sv. Jana Nep. přechovává se nyní neustále v pokladnici chrámu sv. Vítského a sice ve zvláštním stánku. Dvěře téhož stánku jsou částečně skleněné, tak že každý navštěvovatel pokladnice celý reliquiář, v němž se posvátný jazyk nachází, dosti dobře a pohodlně viděti může. Avšak klíč k dotčenému stánku chová neustále kanovník strážce u sebe a má-li se reliquiář, v němž posvátný jazyk uložen jest, z tohoto stánku vyjmouti, musí buď sám kanovník strážce aneb některý jiný sv. Vítský kanovník jakožto jeho zástupce klíčem mu svěřeným stánek otevřítí a také sám drahocenný reliquiář ze stánku otevřeného vyjmouti. Pro nenadálou churavost vysoce důstoj. pana kanovníka strážce ráčil tedy sám nynější světící biskup Pražský J. M. Karel Schwarz

dne 24. března 1881 celý reliquiář s posvátným jazykem z dotčeného stánku vyjmouti; načež pisateli těchto řádků volno bylo u přítomnosti J. M. biskupské posvátný jazyk po delší dobu z více stran a zcela z blízka pozorovati a ohledávati.

Posvátný jazyk přechovává se tedy až podnes v tom samém křišťálovém reliquiáři, do něhož ještě před kanonikací, za času arcibiskupa Ferd. hraběte z Khünburku vložen byl. Tento reliquiář sestává na přední své straně ze skla křišťálového, které právě tak veliké jest, aby se do něho posvátný jazyk pohodlně vešel a má také podobu jazykovou t. j. na špičce jest poněkud užší než dole, jako jazyk ku hrotku užší bývá než při kořenu svém. Zadní částka téhož reliquiáře není křišťálová, ale křišťálové sklo obroubeno jest rámečkem zlatým, a v rámečku tom zasazena jest tenká tabulka z ryzého zlata, která se na způsob dvířek otevírá a zavírá může, aby se do této nádoby křišťálové jazyk vložiti aneb i popřípadě také z ní vyndati mohl. Na zevní stránce těchto zlatých dvířek, která kol kolem obroubena jest ratolestmi na způsob palem zhotovenými, vyryt jest v řeči latinské tento nápis: „Tento jest požehnaný jazyk svatého Jana Nepomuckého, mučenníka pro mlčenlivost zpovědní neporušené zachovanou, v řece utopeného, kterýžto jazyk při ohledání svatého těla jeho v posvátné jeho hlavě po třech letech řízením všemohoucnosti Božské neporušený byl nalezen léta Páně 1719.“

Celý tento, z předu křišťálový, ze zadu zlatý reliquiář obvázan jest na své dolní částce bílou hedbávnou šňůrou, která z předu na uzel jest svázána a pod uzlem jsou konce této hedbávné šňůry připečetěny červeným voskem a sice pečeti arcibiskupa Ferdinanda hraběte z Khünburku, který dne 7. srpna 1731. zemřel. Z pečeti této jest tedy na jev, že aspoň od dotčeného roku 1731. reliquiář ten nebyl více otevřen; neboť kdyby kterýkoli napotomní arcibiskup Pražský jej byl dal otevřít, musel by byl dle zákonů církevních napotom svou vlastní pečeti tentýž reliquiář dáti zapečetiti.

Tento tedy dílem křišťálový, dílem zlatý reliquiář, v němž posvátný jazyk jest uložen a pečeti arcibiskupa Khünburka zapečetěn, přikryt jest celý zvláštním skleněným přiklopem, který na hořejší částce své jest poněkud užší než dole, jako skleněné přiklapy začasť bývají.

A celý tento skleněný přiklop, pod nímž křišťálový a zlatý reliquiář s posvátným jazykem a sice kolmo hrotkem svým vzhůru jest postaven, zasazen jest do velké zlaté a drahými kameny hojně ozdobené monstrance, která k tomu účelu byla zvláštně

zhotovena, aby se do ní celý zmíněný skleněný příklop s vlastním reliquiářem zasaditi mohl. *)

Aby se však skleněný příklop s celým reliquiářem do této drahocenné monstrance pohodlně dal zasaditi, a z ní tak snadno nemohl býti vyňat, zhotovena jest tatáž monstrance čili tentýž drahocenný reliquiář zvláštním způsobem. Sestává totiž nad držadlem ze dvou hlavních částek, přední a zadní, právě na ten způsob upravených, jako dřevěná a kůží potažená pouzdra, v nichž se kalichy neb monstrance ukládají, zhotovena bývají. A právě tak jako když některý kalich nejprvé do zadní částky svého pouzdra zasazen byl a se pak teprv přední částkou pouzdra pokryje: podobně tak byl i skleněný příklop s křišťalovým a zlatým reliquiářem do zadní částky téže monstrance nejprvé zasazen a pak teprv pokryt byl přední částkou téže monstrance. U pouzder kalichových bývají po stranách záponky, kterými se přední část pouzdra k zadní spojí a uzavře. Takových záponek není však na drahocenné monstranci, ale místo nich jsou nad držadlištěm silné šronby, kterými přední částka monstrance ku zadní jest pevně zašroubována. Otvor ve středu téže monstrance jest poněkud větší, nežli u monstrancí pro nejsv. Svátost bývá, a mimo dotčeného skleněného příklopu není otvor ten žádným jiným sklem pokryt. Postaví-li se tedy celá tato monstrance na stůl, může každý zdravé oči mající člověk posvátný jazyk skrze dvě skla, jej pokrývající, velmi dobře viděti.

A v jakém stavu nachází se tedy posvátný jazyk sv. Jana Nep.? Až po dnešní den má tentýž posvátný jazyk zevnější podobu jazyka lidského a zaujímá křišťalový a zlatý reliquiář od špičky až na dno. Až po dnešní den se tedy posvátný jazyk nerozpadl a neproměnil v pouhý prach a popel, jako se každá masitá částka těla lidského během času v pouhý prach a popel rozpadne a svou zevnější podobu neudrží. Barva celého posvátného jazyka není nyní více červená, jako byla, když r. 1719. ponejprv v lebce nalezen byl a když pak r. 1725. zázračně nabíhal a z větší části opět zčervenal; ale barva jeho nynější jest celkem jasně šedá, čili popelavá a na některých místech spíše bílá než šedá, na jiných pak místech opět spíše brunatná čili hučdá nežli popelavá.!

Popatří-li čtenář na barvotiskový obrázek k tomuto spisu

*) Monstrance sluje za našich dob církevní nádoba, v níž se nejvěštější Svátost vystavuje. Obyčej ten povstal v druhé polovici 13. století. V dobách předcházejících sloužila monstrance za schránku, v níž se ostatky svaté ukládaly a k účtů veřejné vystavovaly.

přiložený, který celou podobu posvátného jazyka představuje, kterak r. 1725. zázračně nejen nabíhal, ale také svou šedobílou barvu z velké části v červenou zázračně proměnil, bude si moci snadno představit, které částky posvátného jazyka až po dnešní den jsou bělejší a které opět hnědou neb brunatnou barvu mají. Až po dnešní den vidí se totiž patrně na posvátném jazyku, že právě ty částky, které roku 1725. u přítomnosti soudcův apoštolských a četných jiných svědků zázračně nabíhaly a barvy červené čili šarlatové zázračně nabyly, i nyní mají ještě barvu mnohem temnější, spíše brunatnou čili hnědou než šedou a bílou, jakou r. 1725. při druhém zázraku asi třetina celého jazyka podržela, když ostatní dvě třetiny zázračně nabíhaly a barvy šarlatové nabývaly.

Nářez, který roku 1719. od dvou lékařů na hrotku lancettou byl učiněn, lze také až po dnešní den patrně viděti: ale právě kolem tohoto nářezu jest posvátný jazyk nyní poněkud více vpadlý čili seschlý, a od tohoto nářezu táhne se nyní jakási trhlinka kosmo zrovna pod bělejší barvou (viz obrázek) až ku samému levému kraji jazyka. A téměř z prostředku této trhliny vypadly dva maličké kousky hmoty jazykové, které nyní na dně křišťálového reliquiáře před ostatním jazykem leží. Tyto dva vypadlé maličké kousky jsou asi tak veliké, jako jest půl zrna pšeničného. Dvě malé dírky, z kterých tyto kousky uprostřed trhliny vypadly, poskytují možnost, že se jimi aspoň poněkud do vnitřku jazyka nahlédnouti může. A tu vidí se patrně, že se vnitřek jazyka podobá jakési jemné tkanině z množství maličkých a souvislých dírek sestávající. Ani vnitřní ústroj posvátného jazyka nerozpadl se tedy až podnes po uplynulých téměř 500 letech v pouhý prach a popel.

Když se posvátný jazyk r. 1723. na rozkaz obháje víry Prospera Lambertiniho do křišťálového a zlatého reliquiáře vložil, tenkrát byl nejen celý červený a hebký, ale měl také obyčejnou tloušťku lidského jazyka. Vnitřní prostora celého toho reliquiáře byla tedy celá posvátným jazykem co do výšky, šířky a hloubky zaujatá. Když však napotom mezi r. 1723. a 1725. posvátný jazyk poněkud zvadnul, nepřiléhá více svou přední stránkou úplně na sklo křišťálové, ale mezi sklem a posvátným jazykem nastala dotčeným svadnutím prázdna prostora, kterou posvátný jazyk opět vyplnil, když r. 1725. před komisí apoštolskou poznovu nabíhal a barvy červené částečně nabýval. Kolik asi let posvátný jazyk po druhém zázraku šarlatovou barvu a také

tloušťku zázračně nabytou podržel, toho se pisatel až posud nemohl dopátrati. Od té doby tedy, co posvátný jazyk jako po prvním zázraku mezi rokem 1723—1725. opět svadl, ano po jistou míru spráchnivěl, nalezá se mezi křišťálovým sklem a svadlým jazykem jakási prázdná prostora v reliquiáři. A prostoru tuto prázdnou lze dobře pozorovati, neboť kdyby této prázdné prostoty v reliquiáři nebylo, nemohly by byly ony dva maličké kousky hmoty jazykové ze svrchu řečené trhliny až na samé dno reliquiáře vypadnouti a tam před spodním koncem posvátného jazyka ležeti, jako tam až podnes leží. O jsoucnosti této prázdné prostoty může se člověk i tímto způsobem snadno přesvědčiti. Dívá-li se se strany šikmo na křišťálový reliquiář, uztí patrně, že na samém skle křišťálovém uvnitř reliquiáře nasazen jest jakýsi prášek. A prášek ten jest na rozličných místech rozličné barvy, ale barvy tyto shodují se vždy úplně s barvou tou, kterouž sám posvátný jazyk na dotčených místech rozličných až podnes do sebe má. Na těch totiž místech, kde posvátný jazyk má barvu brunatnou, jest i dotčený prášek na křišťálovém skle brunatný, a na jiných místech, kde posvátný jazyk má barvu šedobílou, jest i dotčený prášek na skle šedobílý.

Tato prázdná prostora mezi posvátným jazykem a křišťálovým sklem stávající upozorňuje nás také na to, že posvátný jazyk až po dnešní den, po uplynulých již téměř 500 letech od umučení sv. Jana Nep. — není ještě nikterak tou měrou spráchnivělý, jako každý jazyk v kratičké době po smrti člověka zpráchniví a se v pouhý prach čili popel zcela rozpadne. Kdyby totiž posvátný jazyk byl zcela a tou měrou zpráchnivělý, jako jiný lidský jazyk záhy zpráchniví, nemohl by v reliquiáři celou vnější podobu jazykovou nikterak podržeti, kterou až po dnešní den patrně do sebe má. Za příčinou oné prázdné prostoty nepřiléhá totiž sklo křišťálové na samý posvátný jazyk tak těsně, že by toto těsné přiléhání zabráňovalo, aby posvátný jazyk své vnější podoby jazykové pozbyti nemohl a se v pouhý prach a popel nerozpadl, jako každý jiný jazyk celou vnější podobu jazykovou záhy po smrti člověka úplně ztratí a se ve špetku prachu čili popele rozpadne. Ze svrchu dotčené trhliny, která se v posvátném jazyku nyní nalezá, vypadly dva malé kousky a ty leží až podnes na dně reliquiáře mezi sklem křišťálovým a mezi ostatním posvátným jazykem. Když tedy tyto dva malé kousky z prostředku samého jazyka vypadnouti mohly, byly by zajisté i jiné kousky téhož posvátného jazyka buďto ze samé svrchu dotčené trhliny aneb z ostatních částek jazykových vypadly, kdyby posvátný

jazyk tou měrou byl zpráchnivělý, jako každý jiný lidský jazyk záhy po smrti člověka zpráchniví. Ano prázdná prostora mezi křišťálovým sklem a posvátným jazykem stávající dostatečné místnosti k tomu naskytovala a posud naskytuje, aby se celý posvátný jazyk v prach a popel rozpadl, kdyby skutečně nyní po uplynulých téměř 500 letech od smrti sv. Jana Nepom. byl tou měrou zpráchnivělý, jako každý lidský jazyk za několik dní po smrti člověka zpráchniví. Kdyby tedy posvátný jazyk nyní skutečně již byl tak úplně zpráchnivělý, jako se to vůbec stává, neměl by nikterak až po dnešní den vnější podobu jazykovou, ale v reliquiáři křišťálovém viděla by se nyní na dně jakási špetička prachu čili popele, která z celého jazyka pozůstala. A úplné rozpadnutí v čirý prach a popel by se tím spíše a tím snadněji bylo již stalo, poněvadž celý posvátný jazyk v křišťálovém reliquiáři vodorovně neleží, nýbrž kolmo jest postaven a to neustále počínaje od r. 1729. až po dnešní den. Dále nasvědčují tomu ještě jiné závažné okolnosti, že posvátný jazyk není až podnes nikterak tou měrou zpráchnivělý, jako každý jiný lidský jazyk záhy zpráchniví.

Počínaje od r. 1729., v němž sv. Jan Nep. za svatého byl prohlášen, podával se posvátný jazyk poutníkům k líbání. A to dělo se každoročně až do roku 1866., celkem tedy po celých 137 let. Beze všeho přepínání se tedy říci může, že posvátný jazyk během těchto 137 let průměrně asi 50.000 poutníkům každoročně k líbání podáván byl, kteří dílem na svátek svatojanský neb v oktávě jeho aneb také v jiné době hrob sv. Jana navštěvovali. Celkem tedy byl posvátný jazyk během dotčených 137 let 6,850.000 ctitelům sv. Jana Nep. k líbání podáván. A při vší možné pozornosti a opatrnosti, s kterou se posvátný jazyk k líbání podával, nemohlo se přece zameziti, aby se při tom posvátný jazyk aspoň poněkud neotřásal. A otřásání to, byť i sebe menší bývalo, dělo se tedy 6,850.000krát. Nuže tedy, kdyby posvátný jazyk úplně tak byl zpráchnivělý jako každý lidský jazyk záhy zpráchniví, bylo by toto 6,850.000krát otřásání již muselo nutně způsobiti, že by celou svou vnější jazykovou podobu byl dávno již ztratil a se v pouhou špetičku prachu byl obrátil, poněvadž hmota jazyková jest velice jemná a křehounká a se velmi záhy a snadno v popel promění. Ale přese všechno toto otřásání podržel posvátný jazyk svou vnější podobu a nerozpadl se až podnes ještě ve špetičku prachu a popele.

Ale mimo to zde ještě krátce na paměť uvedeme, jak silného a neobyčejného otřásání jazyk sv. Jana Nep. po delší

dobu utrpěl roku 1866. Jakmile v roce tomto válka prusko-rakouská povstala, staral se hned J. Eminencí kardinal-arcibiskup Pražský společně s vys. d. kapitolou sv. Vítskou o to, aby jazyk a ostatní tělo, jakož i stříbrný hrob sv. Jana Nep. před brabivostí nepřítelovou náležitě ukryty a uschovány byly mimo Prahu na jiném místě bezpečnějším. Drahocenný stříbrný hrob sv. Jana Nep. byl tedy dne 21. června rozebrán, jednotlivé částky jeho uložily se do beden, a byly pak do jižních Čech do Krumlova odvezeny. Reliquiář s posvátným jazykem, jakož i rakev s ostatním tělem sv. Jana byly pak pod 6 zámky a osmi pečeti do jiné velké bedny vloženy, což všecko se v kapli sv.-Václavské upravilo. Dne 1. července v noci byla pak tato velká bedna posvátné ostatky v sobě chovající před chrámem sv. Vítským na vůz vložena a na Smíchovské nádraží dovezena, odkud pak po železné dráze do Plzně byla dopravena. Tehdejší kanovník sv. Vítský Jan Nep. Bernard, do jehož ochrany tyto posvátné ostatky svěřeny byly, doprovázel je neustále po všech cestách osobně. V Plzeňském nádraží byly posvátné ostatky opět na obyčejný vůz vloženy, který je dále po silnici přes Strakonice až do Něbošovic u Volyně, na statek kupitelského probosťá Pražského dovezl, kdež 2. července večer v zámecké kapli uloženy byly. Poněvadž však přední stráž prusácké během měsíce července již až k Milínu byly vyslány, vydal se kanovník Bernard na rozkaz kardinala-arcibiskupa Pražského dne 21. července s posvátnými ostatky opět na cestu totiž do Solnohradu, a sice přes Vimperk a Kunžvartu, do Passova v Bavorsku, kteráž cesta velice obtížná byla, poněvadž jde přes hory a doly. Z Passova pak přijel po železné dráze dne 24. července večer do Solnohradu, kdež konečně sv. ostatky v tamní arcibiskupské residenci útulku našly až do 15. října 1866. Napotom byly přes Linec, Budějovice a Tábor do Prahy nazpět zavezeny, a dne 21. října opět v hlavním chrámu celé země české uloženy. S jak velikou radostí, slávou a nelíbenou zbožností lid český všude na této zpáteční cestě ostatky sv. Jana Nep. vítal a provázel, popsáno jest výborně v podílu „Dědictví“ na rok 1878 *) a v „Blahověstu“ r. 1866.

My zde jen na to zvláště upozorňujeme, že posvátný jazyk právě na těchto cestách, následkem tolikerého překládání bedny z vozů a na vozy a následkem tak silného a dlouhého otřásání po obtížných cestách onu trhlinu obdržel, o které jsme již svrchu zmínku učinili, a která se od konce nářezu na hrotku jazykovém

*) Sv. Jan Nep. od Dr. Klemt. Borového, str. 227—242.

kolmo téměř až na samý levý kraj v polovici jazyka táhne. Následkem téhož silného otrásání vypadly také z této trhliny i ony dva maličké kousky, které nyní, jak svrchu řečeno bylo, na dně requiáře leží.

Aby se tedy jiné možné nehodě předešlo, pro kterouž by posvátný jazyk nějakou jinou zkázu mohl utrpěti, kdyby se ještě dále ctitelům sv. Jana Nepom. k líbání podával, ustanoveno bylo velmi moudře od duchovní vrchnosti, že posvátný jazyk budoucně poutníkům sv. Janským k líbání podáván nebude. Zároveň však bylo také ustanoveno, že posvátný jazyk každoročně na svátek sv. Jana a po celou následující oktávu k veřejné účtě vystaven bude na oltáři svatých ostatků, který se nyní v tak zvané kapli Šternberské čili Saské nachází, kdež jej poutníci dosti zblízka viděti mohou.

A nyní tedy se opět ptáme, co asi by se bylo stalo s jazykem kteréhokoli jiného člověka, který neřku již před téměř 500 lety zemřel, neřku také s jazykem, který během 137 let na sedmmilionkrát byl otrásán, ale který teprv aspoň před měsícem z úst zemřelého člověka vyhat, napotom do bedny zadělán a po dlouhých obtížných cestách neustále tak silně byl otrásán, jako se to r. 1866. skutečně stalo s jazykem sv. Jana Nep. Nechtť naši svodomyslníci a rozumáři, kteří sv. Jana Nep. tak rádi hanobí, s některým jiným jazykem zkusí, a nechtť pak to, co po podobném silném a dlouhém otrásání z téhož jazyka zbude, před zkušenými hodnověrnými znalci a svědky porovnají s nynějším stavem jazyka sv. Jana Nepomuckého.

Nedomnívejž se však žádný, že by skladatel tohoto spisku nynější stav jazyka posvátného za jakýsi zázrak pokládati a prohlášovati chtěl. Nikoli! K tomu skladatel není předně nikterak oprávněn, poněvadž právo to přináleží řádným od sv. Stolice ustanoveným biskupům a sv. Stolicí apoštolské samé a církevní vrchnost sama zavede také vždy, dříve nežli některou skutečnou událost za pravý zázrak prohlásí, důkladné soudní vyšetřování o tom, může-li tato událost dle předpisů stávajících a dle zásad rozličných věd za pravý zázrak uznána býti, čili nic, jakož jsme již v prvním článku poněkud zevrubněji vyložili. Mimo to jest skladateli ze spisů proslulého papeže Benedikta XIV. (Prospera Lambertini-ho*) známo, že neporušenost buď celého těla lidského neb jednotlivého údu těla lidského od sv. Stolice Římské za skutečný a pravý zázrak uznána nebývá, když takovému ostatek

*) De Servorum Dei Beatificatione etc. tom. IV. part. I. cap. 80,

neporušenému tělu neb oudu lidskému mimo jiné četné vlastnosti, které živé tělo neb živý oud má, zejména ohybnost neb jemnost schází, aneb když jen kterákoli částice jeho již porušena byla.

A na tuto všeobecnou zásadu odvolával se také proslulý Římský professor lékařství, jmenem Petr Assalti, který před sv. sborem obřadním vyvracoval námitky obhájce víry Prospera Lambertini-ho právě proti té úplné neporušenosti jazyka svatého Jana Nepomuckého, když r. 1719. ponejprv nalezen byl. *) Papež Benedikt XIV. vypravuje také sám o sobě **), kterak jakožto mladistvý učenec v jednom spisu svém tiskem vydaném četnými a dosti důkladnými důvody vědeckými docíliti se snažil, aby neporušenost těla sv. Kateřiny Bononské, kteréž po dlouhá leta v sedící postavě se udrželo, a posud ještě se udržuje, za pravý zázrak pro její svatořečení, o něž se tenkrát jednalo, od sv. Stolice uznána byla. Avšak celé horlivé namáhání mladistvého učenice nedošlo žádoucího úspěchu. Sv. Stolica neuznala neporušenost těla sv. Kateřiny za pravý zázrak pro svatořečení její sloužící, poněvadž při bedlivém ohledání těla jejího zbytek zcela neporušeného tři slovutní lékaři shledali, že některé oudy nemají více té ohebnosti a jemnosti do sebe, kterou za živá mívají, ačkoli ze starších zcela hodnověrných zpráv na jisto bylo postaveno, že neporušenému tělu téže sv. Kateřiny i tato ohebnost a jemnost těch kterých oudů dříve nescházela. Aby tedy svatořečení její docíleno bylo, museli žadatelové zcela jiný zázrak na její přímluvu Bohem učiněný sv. sboru obřadnímu předložit, který také po novém vyšetřování za pravý zázrak uznán byl.

Dle bohosloveckých, pytevních a životovědeckých důvodů a výkladů, jež Benedikt XIV. a jiní proslulí učenci ve spisech svých uvádějí, jakož i dle obyčeje u sv. Stolice apoštolské panujícího a na dávnoleté zkušenosti založeného nemůže tedy nynější stav posvátného jazyka sv. Jana Nepomuckého za jakýsi zázrak považován býti. Ale dle rozličných poznámek téhož Benedikta XIV. a dle obvyklého způsobu mluvení filosofického a bohosloveckého můžeme říci, že nynější stav dotčeného jazyka posvátného jest jakýsi „přirozený“ pozůstatek čili následek dvou oněch skutečných zázraků, jimiž všemohoucnost Božská sv. Jana Nep. oslavila, když r. 1719. jazyk jeho zcela neporušený nalezen

*) Slova jeho uvádí Benedikt XIV. l. c. cap. 30. num. 13. a jsou tato: „Non enim me latet, apud imperitos vulgo incorruptum judari corpus, dummodo utcumque figuram servet, ipsius partibus quoquo modo adhuc cohaerentibus, nihil considerantes, an sit rigidum, durum, an molle; an rugosum atque contractum, an color fuerit immutatus, an sit friabile, ut facile in pulverem comminatur.“

**) l. c. cap. 30. num. 12.

byl a když r. 1725. opět nabíhal a barvy přirozené živého jazyka nabýval. Stav nynější téhož posvátného jazyka má v ohledu tom jakousi podobnost s nynějším stavem těla sv. Kateřiny Bononské, kterýž se také za jakýsi přirozený pozůstatek čili následek bývalé úplné a zázračné neporušenosti pokládá, o kteréž se i v samé bulle kanonizační zmínka činí*), ačkoli v době té, když se o její svatořečení jednalo, neporušenost těla jejího za pravý zázrak z té příčiny uznána nebyla, poněvadž očití svědkové a zkušeni znalcové shledali, že bývalá úplná neporušenost již jakéhosi úbytku čili škody utrpěla. Z celého jazyka sv. Jana Nep. by zajisté nyní po uplynulých od jeho smrti téměř 500 letech asi jen malická špetička pouhého prášku zbývala, kdyby jej Bůh zázračným způsobem přes více než 300 let v hrobě zcela neporušený nebyl zachránil a na něm pak r. 1725. ještě druhý nový zázrak nebyl učinil. Všecko to, co se tedy až po dnešní den z posvátného jazyka udrželo a zachovalo, jest jakýsi „přirozený“ pozůstatek čili následek dotčených dvou nepopíratelných zázraků. Celá podoba a vůbec celý nynější stav téhož posvátného jazyka vydávají tedy samy sebou až po dnešní den jakési dosti hlasité a nepopíratelné svědectví, že se na téměř posvátném jazyku r. 1719. a 1725. skutečné zázraky staly, kteréž nejenom zkušeni a učeni a pod přísahu vzati lékaři a četní jiní očití svědkové ale i sama sv. Stolice po dlouhém a důkladném zkoumání za pravé zázraky uznala a prohlásila. Necht nám tedy nynější svobodomyšlníci a rozumáři ukáží jazyk některého jiného člověka, který neku již před 500 lety, neku také r. 1719. neb 1725. již zemřel, nýbrž necht nám, mohou-li, ukáží jazyk člověka, který před jedním rokem neb před měsícem teprv zemřel, a pak uvidíme, zbylo-li z něho aspoň tolik, co až podnes zbývá z jazyka sv. Jana Nep., který pro obhájení tajemství zpovědního a pro obhájení dobrého jména před téměř 500 lety smrt mučnickou podstoupil a tím mučnictvím celou zemi českou a národ náš po celém širém světě tak velice oslavil, jako žádný jiný syn vlasti české.

Mimo dva svrchu popsané, nepopíratelné zázraky, jimiž Bůh jazyk sv. Jana Nep. zvláště oslavil, mimo četné jiné divy, kteréž Bůh na přimluvu téhož našeho sv. patrona a dědice po širém světě učiniti ráčil, pro kteréž také po výtce „divotvorem“ sluje, může a má tuším i nynější stav posvátného jazyka zejména nám Čechům za mocnou pobudku sloužiti, abychom sv. Jana Nep.

*) Viz Benedictus XIV. l. c. cap. 30. num. 14. ad 12. et alibi.

horlivě ctili, jej ve svých soukromých a také i ve veřejných a obecných potřebách vlasti naší vytrvale za pomoc vzývali, a jeho čest a slávu, každý dle možnosti své, stále rozšiřovali.

Ctěmež tedy my Čechové, kteří se za příkladem našich slavných předků katolických k rodině sv. Václava počítáme a také národem sv. Václavským nazýváme, ctěmež a vzývejmež naše dva hlavní patrony a dědice země české, sv. Václava a sv. Jana Nep. a s nimi i ostatní naše sv. patrony a dědice české tím horlivěji, čím více za našich dnů naši čeští svobodomyslníci, svedeni byvše vychloubavým rozumářstvím zahraničným a nestoudnou nevěrou cizáckou, překrucováním dějepisných pravd a jinými podobnými prostředky o to právě se sami zasazují, aby naše nejslavnější muže a světce, sv. Václava a sv. Jana Nep. zneuctili, a naši Českou vlast o všechnu tu slávu (kdyby možná bylo) připravili, kterouž jí sv. Václav a sv. Jan Nep. po celém světě způsobili. Česká vlast a český národ musel to vždy draze a krvavě spláceti a dlouho potom sténati, kdykoli se jedna část rodilých Čechů k vůli cizáckým domněnkám náboženským víry katolické, víry svatováclavské spustila, a úctou Matky Boží a našich sv. patronův a dědiců českých pohrdla, aneb si jí nevěšmala. A naopak, čím horlivěji my Čechové Matku Boží a naše sv. patrony a dědice české ctíme a vzýváme, tím živější jest u nás víra katolická, víra svatováclavská, a tím více i Hospodin Bůh naší vlasti a našim poctivým snahám žehná.

Část druhá.

Prozřetelnost Božská o Čechy pečující skrze kanonisaci sv. Jana Nepomuckého.

Článek první.

Nauka katolická o Prozřetelnosti Božské. — I pohanští mudrcové zastávali prozřetelnost domnělých bohů proti rozkošnickému svobodomyšlnku Epikurovi. — Prozřetelnost Božská a nynější doba švindlerská. — Přísloví česká o Prozřetelnosti Božské. — Popírání Prozřetelnosti Božské vede k anarchismu a komunismu. — Námitky svobodomyšlných nevěrců proti Prozřetelnosti Božské. — Proč Bůh zlé věci na světě dopouští, a proč zejména svobodné vůle každého člověka velice šetří.

Jeden z nejhlavnějších článků víry křesťansko-katolické jest zajisté článek o Prozřetelnosti Božské, že totiž Bůh svou konečnou moudrostí a všemohoucností celý svět, každého člověka a každou ve světě stávající věc řídí a spravuje, aby cíle a konce toho, za kterým původně stvořena byla, dosíci mohla. Pro naši nynější, tak zvanou liberalní dobu, jest tento článek víry ještě důležitější než kdykoli jindy býval. Kolik asi takových lidí žije nyní na světě, kteří sice nebudou popíráti, že Bůh jest, ale kteří také nikdy na to ani nepomyslí, že bez vůle aneb dopuštění Božího ničeho na světě se neděje, že Bůh šetří svobodné vůle člověka mnohokrát i zlých věcí pouze dopouští, jich však nikdy nečiní, poněvadž nejvýše svatý jest, ale že jeho nevystíhlá moudrost a všemohoucnost konečně vždy i ze zlého dovede udělati dobré, a že to všelijaké zlé, kteréž člověka bez jeho viny potká, řízením Prozřetelnosti Božské člověku k většímu jeho prospěchu a k jeho spasení konečně musí sloužiti. Ta Prozřetelnost Božská dosahá,

jak Písmo sv. praví, *mocně* od konce až do konce a řídí všechno *libezně*. (Moudr. 8.)

Nauka o Prozřetelnosti Božské, osudy člověka a světa řídící, jest zdravému rozumu lidskému tak velice přiměřena, že ji již pohanští filosofové svým současníkům důkladně vykládali, a ji též horlivě zastávali proti tehdejším pohanským svobodomyšlníkům, kteří jen samou rozkoš a časný požitek na světě hledali, a dle tohoto měřítká všechny ostatní věci posuzovali a cenili. Takový pohanský rozkošník a prospěchář byl ku př. Řek Epikur. Celé jeho učení podobalo se velice těm domněnkám, kteréž novověcí svobodomyslníci a nevěrci za moudrost prodávající neučenímu a pracovnímu lidu, mnohdy i polovzdělancům namlouvali, aby jen po časných rozkoších bažili, a okamžitého prospěchu jen za prostředek k dosažení nových rozkoší a nového požitku pokládali. V jedné však stránce lišil se pohanský svobodomyslník Epikur od našich novověkých svobodomyslníkův a prospěchářů, že totiž na to se neodvážil, aby před pohanskými učenici a před pohanským lidem jsoucnost bohů popíral, jako nyníjsí tak zvaní osvícenci a svobodomyslníci jsoucnost jednoho Boha popírají. Nezbytná známka každého svobodomyslníka jest, že buď Boha úplně popírá, aneb si sám takového bůžka smyslí, který se jen pro něho samého právě proto hodí, poněvadž mu pak sloužití a před ním se také báti nemusí.

Pohan Epikur vyznával tedy, že prý bohové skutečně jsou, ale jen tací bohové, kteří se o celý svět a o celé pokolení lidské pranic nestarají, a jediné své rozkoši žijí. Epikur tedy popíral prozřetelnost. Za tou příčinou však proti němu jiní pohanští mudrcové povstali, dokládající rozhodně a dokazující, že každý, kdo prozřetelnosti bohům popírá, tím samým svým popíráním i jsoucnost bohů zapírá, a že tudíž čirý neznaboh jest, poněvadž tací bohové, kteří žádné prozřetelnosti nemají a se o svět a lidi nestarají, za nic nestojí, a holý, čirý nesmysl jsou. Tak mimo jiné dokládal a dovozoval proslulý pohanský řečník, filosof a státník Cicero proti Epikurovi.*) I ti pohané tedy, kteří v bludu svém pohanském místo jednoho jediného Boha více bohů ctili, porozuměli aspoň tomu velmi dobře a správně, že jakási Prozřetelnost Božská nad světem a osudy lidskými panovati musí.

I ti naši pohanští předkové věřili a doufali v prozřetelnost svých domnělých bohů, zejména pak svých domácích bůžků, kteréž „dědy“ neb „dědky“ nazývali, a které právě proto dle

*) De natura deorum, lib. I. cap. ult. Viz také De finibus bonorum lib. I.

rýmované kroniky Dalimířovy a dle nejstaršího letopisce českého Kosmy*) pohanický praotec Čech, ubíraje se s družinou svou do naší nynější vlasti, na plecích svých neustále s sebou nosil, a když konečně, ubíraje se lesem do lesa do vlasti naší až ku samé hoře Říp zvané přišli, tyto bůžky čili dědky radostně na zemi postavil, a svou družinu hned vyzývati počal, aby těmto dědkům čili bůžkům libou oběť za to vzdali, že se „pomocí jejich zázračnou“ do této vlasti šťastně dostali. Šlechetný letopisec Kosma vypravuje doslovně takto: Pohanický praotec Čech, „jak za to mám, u hory Řípu mezi dvěma řekama, totiž Ohří a Vltavou, první zarazil sídla, první také založil bydla, a *dědky, jež na plecích s sebou přinesl*, radostně na zemi postavil. Tedy starosta (Čech), s nímž druzí jako s pánem svým šli, mezi jiným takto promluvil k následovníkům svým: O druhové, kteří jste se mnou těžké práce přes neschůdné lesy zakusili, *staňte a dědkům svým libou oběť vzdejte*, jichž pomocí zázračnou konečně přišli jste do této vlasti dávno vám osudem předurčené. Toť jest ona, toť jest ona země, kterou že jsem vám často slíboval, pamatují; země, která nikomu nenáleží, zvěře a ptactva plná, sladkým medem a mlékem oplyvající, a jak sami spatřujete, ku přebývání co do povětrnosti příjemná.“ A když pak se družina praotce pohanického Čecha na tom usnesla, že tuto novou svou vlast dle jména svého starosty Čechy nazývati budou, „tehdy — jak Kosma dále vypravuje, — starosta, pohnut věštbou druhů svých, jal se radostí zemi líbat, raduje se, že nazvána jest jmenem jeho, a vstav a *vzláhnuv obě ruce k nebi*“ počal zemi té žehnati. Z celého tohoto jakož i z jiného vypravování Kosmova vysvítá aspoň tolik patrné, že i naši pohanští předkové podobně tak jako i jiní národové pohanští v jakousi prozřetelnost bohů věřili, která osudy lidské řídí a spravuje. Ale nynější moderní tak zvaní osvícenci a sodbodomyslníci při vši své vychloubarosti ještě ani tolik zdravého rozumu nenabyli, jakého již před 3000 a více lety mívali pohanští učenci, a jakého i naši pohanští předkové měli, kteří ani zjevení Božího v Starém Zákoně, ani evangelium Nového Zákona neznali. Ne nadarmo praví Písmo sv.: Řekl *nesmyslný* (t. j. nemoudrý čili blázen) v srdci svém: „Není Boha.“ (Žalm. 13, 1.) A tentýž výrok opakuje se pak ještě v Žalmu 52. 1.

Denní zkušenost nám bohužel mnoho dokladů podává, jak velice v četných třídách sklesla jest za našich dnů víra a důvěra v Prozřetelnost Božskou. Jeden takový a sice pádný doklad

*) Prameny děj. českých. díl III. str. 6. — Dále pak díl I str. 8.

jest tak zvaný „švindl,“ který beze vši pochybnosti jest charakteristickou známkou druhé polovice století nynějšího a nejen snad na tak zvaných bursách, bankách, rozličných závodech obchodnických, průmyslových a finančních se jeví, ale i do jiných tříd společenského života vniknouti se snaží podobnými způsoby, jako vzduch každou i nejnepatrnější škulinou i do sebe uzavřenějších místností se prodírá.

Ta starobylá přísloví česká, která svým hlubokým smyslem k tomu vždy se nesou, že Prozřetelnosti Božské prázdná věc na světě neujde, že Ona o všem ví, a že konečně všechny věci a udalosti Jejímu řízení podrobeny jsou; ta pravdivá přísloví česká zmizela aneb mizí z paměti přemnohých našich současníků. Ti staří bývalí páni učitelové naši, kteří při vši své jednoduchosti veliké úcty a veliké vážnosti v obcích a v osadách obyčejně požívali, neustávali ještě před 30 neb 40 lety dítkám školním tato nebo podobná přísloví česká velmi často do paměti a do srdce vštěpovati: „Bez Boha ani přes práh noha.“ — „Za Bohem půjdeš, pravou cestu najdeš.“ — „Z lidí pád a zahynutí.“ — „Jako slunce zřejmé nám, tak vše řídí Tvůrce sám.“ — „S poctivostí člověk nejdál dojde.“ — „Jak nabyto, tak pozbyto.“ — „Čím k lo hřeší, tím i trestán bývá“ atd. A jak mnohemu padesátníku neb šedesátníku v této nynější „švindléřské“ době připadne jedno neb druhé z těchto staročeských, velice praktických, a mnohdy ze samého Písma sv. vzatých přísloví opět na paměť, když uslyší aneb v novinách se toho dočte, že ten neb onen millionář na mizinu přišel a hotovým žebrákem jest, neb že ten který člověk, jenž v kratičké době bohatcem se stal, nějakým pouhým cizím „krachem“ všeho jmění opět jedním rázem pozbyl. — „Po stejskalovi přijde vjejskal,“ praví jiné starobylé přísloví české a lid český užívá tohoto přísloví, když uzzí, kterak marnotratní dědicové jmění a statky lakotou nashromážděné opět za krátký čas promrhávají, a v tom všem vidí řízení Božské Prozřetelnosti. „Cizí statek nedědí,“ říkává lid český opět v takových případech, když děti neb vnuci bývalých boháčů schudli a na boháčích těch podezření závažné lpělo, že nepravým a nespravedlivým způsobem bohatství nabyli. A tuto smutnou změnu pokládá lid český taktéž a pravdivě za řízení Prozřetelnosti Božské.

Jiný velice povážlivý objev této naší nynější doby jsou, jak vůbec známo, tak zvaní moderní anarchisté a komunisté, kteří v sousedních zemích, hlavně mezi dělnickým lidem se zmahají, a svá tajná osidla i v rakouských zemích, jakož z veřejných

listů známo, lidu dělnickému nastrahují. Kdo jen poněkud do veřejných zpráv a do soudních jednání proti anarchistům zavedených nahlédl, nemůž pochybovati, že všechny ohavné plány a úmysly anarchistické na čiré a holé nevěře se zakládají, že jsoucnost Boha a tudíž i Prozřetelnost Božskou, která svět a pokolení lidské řídí, přímo popírají, ano je za báchorku vydávají. Za touto příčinou také veškerý společenský pořádek a všechna práva vyvrátiti a všecken majetek zrušiti chtějí. K dosažení pak a k uskutečnění těchto ohavných záměrů svých neostýchají se i nejhorších prostředků bez všeho ohledu na mravnost a poctivost užívati. Libovůli svou a mravní svou nevázanost za svobodu prohlašujíce a se svobodomyšlníky nazývajíce, chtěli by, kdyby jen možná bylo, své vlastní násilnictví na místo Prozřetelnosti Božské postaviti a pak ve světě dle svých nezřízených choutek a vášní hrůzovládu po nějakou dobu provozovati, jako ji ku př. ku konci minulého století v první revoluci francouzské tehdejší neznabožští svobodomyšlníci provozovali, utrácujíce nejprv guillotinou své odpůrce, a pak sami mezi sebou jeden druhého, jak jen mohli. Tak hluboko sklesne člověk, který Prozřetelnost Božskou světem vládnoucí a spojenou s ní spravedlivou odplatu v životě budoucím uznati nechce. Zratil-li člověk víru v Prozřetelnost Božskou, která leďacos zlého z příčin nejzávažnějších a nejsvětějších ve světě dopustí, avšak člověka neopustí, která i ze zlého dobré umí udělati a nevinně trpícímu přehojnou odměnu a oslavu v budoucím světě zajistila: pak ovšem takový člověk nic jiného na svém srdci nemá, než aby na tomto světě vždy rozkošně žiti a dle své libovůle jednati, a aby každého, kdo mu v tom závadou neb překážkou býti může, z cesty odkliditi mohl. K takovým nemravným žádostem a choutkám svádějí za našich dnů nevěrečtí svobodomyšlníci nejen neučené ale také na polo vzdělané lidi všelijakými námitkami proti Bohu všemohoucímu a Jeho nejsvětější Prozřetelnosti čelícími, kteréž námitky si ti ubožáci vysvětliti a vyvrátiti neumí, je svým obmezeným a nevybroušeným rozumem za pravdu drží, a se pak ještě za osvícence, za inteligenci pokládajíce, na jiné rozumné lidi jako na tmáře s opovržením pohlízejí. Tak ku př. říkají a plší nevěrečtí svobodomyšlníci: Kdyby Bůh skutečně byl, a kdyby se o svět skutečně staral, jako kněží a tmáři dokládají, pak prý by za,isté nikterak, jsa rozumnou bytostí, dovoliti nemohl, aby ve světě tolik zlého bylo, aby zámožný chudého utlačovati mohl, a aby se zlým lidem na světě dobře, a dobrým zle vedlo. Poněvadž tedy ve světě tolik zlého se neustále děje, patrnó jest,

že prý ani Boha není, a že ta nauka o Prozřetelnosti Božské jest jenom pohádka, kterou prý si kněží vymyslili. Klademe zde tedy odpověď na tuto námitku, proč Bůh všemohoucí čili Jeho Božská Prozřetelnost zlých věcí ve světě dopouští, z kterých pak pochází, že mnohý poctivý a šlechetný člověk leckdy mnoho a nevině trpěti musí.

Pravíme tedy nejprvé: Hospodin Bůh nejmoudřejší a nejsvětější dopouští zlých věcí na světě, ale nikdy a nikde je sám nečiní, poněvadž nejsvětější jest a všeliké i to nejmenší zlé zavrhuje.

Pravíme pak dále: Hospodin Bůh svrchovaný a nejsvětější má k tomu nejen jednu, ale mnoho nejvážnějších a nejmoudřejších příčin, pro které Jeho Božská Prozřetelnost dopouští, ale nikdy sama nečiní, aby se pterozličné zlé věci na světě děly a páchaly. A jedna taková příčina jest, poněvadž Hospodin Bůh tu svobodnou vůli, kterouž člověka obdařiti a před jinými tvory vyznamenati ráčil, sám má ve veliké uctivosti, a ji nikterak poškoditi nechce, tak jako ku př. sami nevěreční svobodomyslníci každému, kdo s nimi souhlasiti nechce a nemůže, pod zástěrkou svobody násilí činívají.

Bůh sám tedy šetří vždy svobodné vůle každého člověka, neboť svobodná vůle rozum předpokládá, a rozum a svobodná vůle jsou právě ty nejvyšší dary přirozené, kterýmiž Bůh člověka obdařiti ráčil, a kterými se člověk od té němé tváře bytelně rozeznává.

Bůh sám šetří vždy svobodné vůle každého člověka, poněvadž chce a po právu a spravedlnosti žádá, aby mu člověk rozumný a svobodnou vůli mající *rozumně a dobrovolně* sloužil, a aby vůbec rozumně a s rozvahou vždy jednal a ne tak si počínal, jako si blázen počíná, aneb jako ta němá tvář žije, kterouž pouze přirozený pud k jednání žene.

Bůh šetří vždy svobodné vůle každého člověka, ačkoli by po právu svém svrchovaném a při své všemohoucnosti každého člověka i násilně k tomu donutiti mohl, aby mu vždy okamžité musil sloužiti podobně tak jako otrok okamžité sloužiti musí pánu svému, jehož majetkem jest. Bůh to však nečiní, poněvadž jest nejenom svrchovaným Pánem všech pánů, a Králem všech králů, ale také jest svrchovaným Otcem, z něhož veškeré otcovství pochází. A proto chce a žádá, aby mu rozumný a svobodnou vůli mající člověk, vždy také z *lásky a z vděčnosti* sloužil, jako zdárný syn milovanému otci svému slouží.

A poněvadž Bůh tedy vždy z těchto zde uvedených příčin

svobodné vůle člověka šetří, a s člověkem jako s otrokem aneb jako s němou tváří nakládati nechce: proto Bůh žádného násilí člověku nečiní, i když člověk zlomyslné, hříšné skutky páchá, a když těmito zlomyslnými skutky svými jiným lidem škodí, neb je nevinně trýzní aneb na jejich záhubě pracuje. Stalo to sice nejednou, že Bůh leckterého zlomyslníka okamžitě a důtklivě skrotil neb i zničil, a nevinně trpícího bližního z osidel jeho nejen vysvobodil ale také hned oslavil, jako ku př. státník Aman téhož samého dne oběšen byl zvláštním řízením Božím na téže šibenici, na kteréž nevinného Mardochea z nenávisti a z přepychu chtěl sám dát oběsiti, jakož o tom v Starém Zákoně kniha Esther vypravuje (kap. 7—8). Avšak takové zázračné události nečiní Prozřetelnost Božská každodenně, ale jen zřídka a sice hlavně pro důtklivou výstrahu nevěrcům a neznabohům namýšlenou, neb když míra zločinů některého hříšníka jest již přeplněna, aneb když osobní zásluhy nevinně trpícího takové zvláštní oslavy nevinnosti jeho jaksi zasloužily.

Kdyby Bůh všemohoucí každý každičký jednotlivý zločin, který se na příklad jen ve velikých a lidnatých městech stane, bez prodlení, hned a okamžitě tak trestati měl, jak toho každý takový zločin tajně neb veřejně spáchaný dle Božské spravedlnosti zasluhuje, v případě takovém, tážeme se jen, kolik pohřbů by pak asi každodenně bylo v takových velikých a lidnatých městech, a jak asi dlouho by se četná lidnatost měst takových udržela? Známo jest, že někteří lidé i vzdělaní a učení ve velikých městech v těch ulicích ani bydleti nechtějí, kterými obyčejně pohřební průvody mrtvoly na hřbitov doprovázejí. Tací páni by se asi ve velikých lidnatých městech sotva zdržovali, kdyby Bůh hned a okamžitě každý těžký hřích proti jeho svatým příkázáním spáchaný trestati měl. Ano nejen bohatí páni, ale i chudší obyvatelé, ano i sama chudina utíkali by pak houfně z měst velikých neb větších, jako se vidívá, když jen nakažlivé nemoce aneb když cholera nastane. A kolik asi pohřbů bylo by pak každodenně i v menších osadách a na venkově, kolik jiných neštěstí a do živého zasahujících trestů by pak bylo neustále slyšeti, kdyby Bůh každý přestupek, každý hřích, každý zločin hned okamžitě dle spravedlnosti trestati měl? Kolik asi doktorů lékařství, kolik ranhojčů, kolik obsluhovačů nemocných, kolik hrobařů bylo by pak asi zapotřebí, kdyby Bůh všude ve světě každý těžký hřích hned, okamžitě trestati měl, jak to po právu a spravedlnosti takový hřích zasluhuje, ať již člověk, který jej spáchá, bohatý jest neb chudý, učený neb neučený, průmyslník neb ob-

chodník, neb dělník, starý neb mladý a t. d.? V případě takovém by asi ten svět za jeden rok, podivně a přepodivně vyhlížel! A kolik zázraků, tážeme se dále, by Bůh všemohoucí neustále dnem i nocí činiti nucen byl, aby ku př. nevinnost toho kterého člověka a zároveň nemravnost a nepoctivost toho kterého tajemného hříšníka hned, okamžitě na jevo přišla? A co všecko by pak opět z toho nutně ve světě následovalo, kdyby Bůh vždy hned, okamžitě, dnem i nocí nové a nové zázraky činil, aby nevinně trpící člověk byl obhájen a zločinec ho utiskující patřičně potrestán? Kolik rodin a kolik jednotlivých osob, zcela nevinných, k těmto rodinám patřících, bylo by pak každou chvilku zmařeno, zničeno; poněvadž se otec neb matka tajně zločinů dopustil a poněvadž Bůh hned okamžitě tento zločin novým zázrakem trestal. Jeden nevinný člověk byl by vysvobozen, ale deset neb dvacet neb více osob by beze vší viny své mnohdy ještě více nevinně trpěti musilo, než ten nevinný trpí, kterého Bůh záračně hned nevysvobodí. Ta nevystíhlá moudrost Božská ví mnohem lépe nežli náš krátký lidský rozum, kdy a proč jest nějakého skutečného zázraku zapotřebí, a proč Bůh jenom výminečně zázraky takové činí.

Ostatně se Prozřetelnost Božská výborně o to postará, aby každý člověk buď zasloužil odplaty neb zasloužilého trestu tou dobou buď již zde na zemi, aneb na onom světě obdržel, kdy se to nejlépe s Božskou svrchovanou dokonalostí shoduje, která i s hříšníky velikými shovívavá jest a smrt věčnou hříšníka nechce, ale aby se obrátil a spasen byl.

Lid náš český, maje pravou víru a důvěru v Prozřetelnost Božskou, říkává, že prý ty mišny Boží obyčejně pomalu, ale vždycky dobře melou: jenom někdy prý si trošku pospíší. Při tom všem nesmí však rozumný člověk také zapomenouti, že Bůh všemohoucí i ze zlého, kteréž jenom dopouští, ale nikdy sám nečiní, vždy umí dobré vyvésti a udělati. To však lidé i sebe moudřejší nedovedou vždy učiniti, ale jen někdy, a to ještě způsobem nedokonalým, a obyčejně jen s velkým namáháním.

Nuže toto právě jest také jedna hlavní příčina, pro kterou Bůh všelijaké zlé ve světě dopouští, jak již veliký sv. Augustín pravil. Nevystíhlá totiž moudrost Božská ví, že mnohem výborněji jest, ze zlého činiti dobré, nežli zlé nedopouštět. I stává se to nejednou na tomto světě, že mnohý člověk ze svých slabých neb hříšných stránek nevybředne, dokud jej nějaké neštěstí nepotká a nesvrá. Pak teprv naučí se ctnostně a spokojeně živu býti. Ale právě na tuto stránku Prozřetelnosti Božské,

že totiž Bůh i ze zlého umí vždy vyvoditi dobré, zapomíná se velmi často, následkem čehož pak člověku ve víře slabému mysl klesá, důvěra v Boha mizí, jakmile jej nějaké neštěstí potká. Lid český, jenž víru a důvěru v Prozřetelnost Božskou zachoval, těšívá se v případech takových známým příslovím: „Kde je nouze největší, tam je pomoc Boží nejbližší.“ A tak to skutečně bývá, jen že člověk obyčejně tušiti nemůže, *kdo* tuto pomoc Boží přinese, *kdy* ji asi přinese, a *jakým způsobem* ji přinese. Ta nevystihlá moudrost Božská vynalezne v okamžiku neřku tisíc, ale miliony rozličných prostředků, kterými člověku v bídě a v nouzi, neb vůbec v neštěstí postavenému aneb nevinně trpícímu úplně spomoženo býti může, a všemohoucnost Božská dovede také každý takový prostředek uskutečniti. Ale člověk sám se svým krátkým rozumem i sebe vybroušenějším ani ve snách tušiti nemůže, kterého z těchto prostředků se Prozřetelnost Božská uchopí, kdy se ho uchopí a jakým způsobem ho uskuteční.

To všecko ponechává si Hospodin Bůh sám pro sebe; člověk neví kde, kdy a jakým způsobem mu Prozřetelnost Božská pomůže: ale Bůh chce a žádá, aby člověk v každém neštěstí v něho pevně doufal a se v jeho otcovskou Prozřetelnost silně důvěřoval, která ve svém řízení se nikdy nemýlí. Neboť tím právě, když člověk od všech lidí, kteří by mu pomoci mohli, jest opuštěn, když mu ze žádné strany naděje na pomoc a na vysvobození nekyne, když všecko již ztraceno a zmařeno se zdá, a člověk přes to přese všecko důvěry v Prozřetelnost Božskou se nevzdá, a se v pomoc Boží pevně důvěřuje, nevěda kdo mu ji přinese, kdy a jakým způsobem mu ji přinese; touto pevnou svou a živou vírou a důvěrou dokazuje takový člověk prakticky, a ne jen slovy, že skutečně uznává Hospodina Boha za Pána celého světa, za Krále všech králů, za Hospodina svrchovaného, jemuž vše na nebi a na zemi podřízeno jest, a který jedním okamžikem srdce všech lidí a všech králů jinam nakloniti může. A taková živá, pevná a nezvratná víra a důvěra v Prozřetelnost Božskou stáhne takofka násilím tu všemohoucnost Boží s nebes na zem, takové pevné a stálé důvěře Hospodin Bůh sám odolati nemůže, neboť on sám pravil a slíbil: „Poněvadž si, člověče, ve mne doufal, *proto* tě vysvobodím.“ (Zalm. 90, 14.) A to také jest pravý smysl známého přísloví: „Kde je nouze největší, tam je pomoc Boží nejbližší,“ když se totiž člověk v Prozřetelnost Božskou, která v svém řízení vždy nepochybná jest, pevně a stále důvěřuje.

Z toho všeho na jevě jest, jak mnoho a velice mnoho na
Jubil. kniha

tom záleží, aby každý člověk pevného přesvědčení a pevné víry o tom nabyt, že Prozřetelnost Božská nad jeho vlastními osudy a nad jeho životem i tenkrát vládne, když mu zlomyslnost lidská buď hmotně škodu neb jakékoli jiné zlé působí, aneb když patrně vidí, že zlomyslníci a nešlechtníci na tomto světě po delší čas prospívají a poctivci utlačeni a opovrženi bývají. Ta nevystižitelná moudrost a dobrotivost Božská nejlépe ví, co každému člověku k dosažení posledního cíle, pro který stvořen jest, prospívati bude: ale náš krátký rozum lidský může se v ohledu tom snadno mýlit a skutečně se také nejednou zmýlí. Bůh ledacos na světě dopustí, ale kdo se v jeho Prozřetelnost Božskou pevně důvěruje, toho zajisté neopustí. „Cesty moje nejsou cesty vaše — tak pravil Hospodin Bůh již v Starém Zákoně skrze svého proroka — a myšlení mé není jako myšlení vaše.“

U nás v Čechách panuje mezi lidem českým, aspoň mezi starším jeho pokolením, až po dnes dosti silná a mnohdy i obdivuhodná víra a důvěra v Prozřetelnost Božskou. A tu nebude od místa upozorniti zvláště aspoň na jeden z těch prostředků, který k tomu velice mnoho za dřívějších dob přispíval, že lidu našemu českému hned v mladistvých letech víra a důvěra v Prozřetelnost Božskou způsobem velmi praktickým v srdci bývala zakořeněna. Jak známo, sloužila dějepřava biblická v našich bývalých nižších školách za čítanku. Tím stalo se, že mládež česká častým čítáním rozličných příběhů ze Starého a Nového Zákona nejen důkladnější známosti víry katolické nabyla, ale že jí také pevná a živá víra v obdivuhodnou Prozřetelnost Božskou tak hluboko do srdce byla vtípena, že ji též mládeži, když napotom dorostla a z ní otcové a matky se stali, žádný více, aspoň úplně, ze srdce a z mysle vyrvati nemohl.

Kdo ku staršímu pokolení náleží, upamatuje se ještě nyní, ješ již šedesátníkem nebo padesátníkem, jak velikého a hlubokého dojmu na něho mezi jiným způsobily ku př. příběhy egyptského Josefa, v kterých ty přepodivné cesty Prozřetelnosti Božské tak jasné a stkvěle jsou naznačeny, a z kterých zároveň také vysvitá, proč Bůh leckdy ve světě zlé dopouští, ale sám nečiní, a kterak pak z téhož zlého umí dobré dělati, když se člověk v Prozřetelnost Jeho Božskou důvěruje a příkázání jeho svatá ostíhá. Hospodin Bůh vyvolil si sám Josefa egyptského aby byl jednou nejen pánem vlastních bratří, ale také jejich a celé egyptské země vysvoboditelem v nouzi a tídě největší. Toto budoucí panství naznačil mu Bůh dvakrát ve snách, kterým ubohý mladistvý Josef nerozuměl, a je ve své nevinnosti před otcem a před bra-

třími svými jednoduše vypravoval, jako se často sny vypravuji. Láska, kterouž se sám otec k Josefovi pro jeho nevinnost nesl, a tyto dva sny vzbudily však nemalou zášť u bratrů proti Josefovi. Aby se tedy Josef nikterak pánem jejich státi nemohl, prodali jej bratři za otroka kupcům egyptským, čímž Josef dle jejich úmyslu navždy zmařen býti měl. Ale proti Bohu není rady, není pomoci! Právě téhož zločinu, jež bratři na ubohém nevinném Josefu spáchali, použila Prozřetelnost Božská za prostředek, aby odvěké úmysly své uskutečnila a nevinného Josefa pánem a vrchním správcem vsí zemi egyptské a také bratři jeho učinila. „Vy jste — tak pravil Josef konečně k bratrům svým — myslili o mně zlé, ale Bůh obrátil to v dobré, aby povýšil mne, jakož nyní vidíte a aby zachoval mnohé lidi.“ (I. Mojž. 50, 19). — A jakého poněm o těch přepodivných a nezvratných cestách Prozřetelnosti Božské nabýval ten záček, když nejen ve své čítance častokráte čítával, ale také často opakovati slyšel ty příběhy, kterak Bůh sám Saula za krále vyvolil a jej sám na království pomazati dal.

Bůh slíbil proroku Samuelovi, že mu ukáže muže, jehož králem israelským míti chce, aby jej Samuel pomazal. I řekl mu tedy: „Právě v tuto hodinu zítra pošlu tobě muže ze země Benjamin, a pomazeš ho za vůdce nad lidem mým israelským.“ Tento od Boha vyvolený byl Saul, způsob pak poslání jeho byl následující: Oslice otce Saulova, jež Cis sloul, na pastvě zabloudily. Otec Saulův vypravil jej tedy, aby je vypátral. Saul vzav sebou pacholika hledal oslice sem tam po horách a dolinách, ale nemohal jich nalézt, aniž jaké stopy po nich se dopádit, strojil se již domů, boje se, aby snad otec neměl starosti, že se tak opozdili. Pacholík však řekl: Bez oslic přece bychom se neměli domů vraceti; tu v nedalekém městě bydlí prý muž Boží, prorok Samuel; pojďme k němu, on nám o nich poví. A tak dostali se oba k Samuelovi. Když pak již k němu vcházeli, dí Pán Bůh k Samuelovi: „Hle muž, o kterémžto jsem pravil tobě: tenť panovati bude nad lidem mým.“ Ó nevyzpytatelní soudové Boží! otec pošle syna svého hledat oslic: Pán Bůh posílá jej k Samuelovi, aby ho na krále pomazal. Jak rozdílné jsou cesty Boží a lidské! Jak málo myslil na to Saul i s otcem svým, aby Saul tou cestou na krále byl pomazán! Jak častokrát liší se úmysl lidský od toho, co Pán Bůh zamýšlí, nebo z toho, nač nejméně myslíš, vyvodí Pán Bůh co se jemu líbí. Ejhle, ani oslice nezbloudí bez vůle a dopuštění Božího! I není to nikterak pouhá náhoda, když otec pošle Saula, aby je hledal. Není také náhoda, že muže-li jich vypátrati. Ne-

stalo se také náhodou, že mu pacholik navrhl, aby šli k Samuelovi na radu. Všecko to dalo se řízením a dopuštěním Božím, kterýchžto prostředkův Bůh užil, aby Saula k Samuelovi přivedl, ten pak aby jej za krále pomazal, jakož mu Bůh byl nařídil.

Nejeden z našich českých rodáků pamatuje se na to nyní ve svém již pokročilém stáří velmi dobře a živě, kterak ve svém mládí tyto a četné jiné příklady biblické mnohokrátě sám čítával, kterak je napotom častokrátě doma a jinde rodičům neb příbuzným sám vypravoval, slovem kterak se příběhů těch takřka ani nasytiti nemohl. A tak stalo se, že ten venkovský a také městský žáček aneb mladistvá žákyně z těchto příběhů takřka mimochodem naučili se znáti a obdivovati ty prepodivné cesty, po kterých Prozřetelnost Božská v řízení a spravování osudů jednotlivého člověka kráčívá. Na příbězích těchto a podobných učil se zponenáhla ten synáček a ta dceruška, kterak i oni sami na Pána Boha a na jeho Prozřetelnost spolehati mají, a čemu se člověk z mládí naučil, toho potom ve větším stáří také zas našel. Jmenovitě když se mu později zle vedlo, když pomluvou, závistí jiných lidí trpěti musil, když nevině byl pronásledován, když jej závistníci z cesty sobě odkliditi, když jej sobcové k vůli svým choutkám zmařiti usilovali: tu si pak rád na to zpomínal, kterak ta Prozřetelnost Božská i ze zlého dobré umí vyvésti, kterak pyšné umí ponížiti a pokorné povýšiti. A tyto upomínky z příběhů biblických byly napotom pro něho útěchou a posilou, že v neštěstí uveden sobě na život nesáhl, že nezoufal, ale že v Prozřetelnost Božskou doufal, a ta jej konečně také z nebezpečenství vyvedla a mu mnohdy hojnou odplatu již zde na zemi utrpení jeho nahradila. A když i snad v chudobě a leckdys i v nouzi svůj život trávit nucen jest, a na své vlastní oči vidí, že se zde na zemi leckterému člověku dobře vede, o němž on sám ze své vlastní zkušenosti dobře ví (byť se to i před světským soudem lehce dokázati nemohlo), že leckterý přečin na jeho svědomí lpí: proto pro všecko nad Prozřetelností Božskou nezoufá, ale myslívá si raději: Však ty mlýny Boží pomalu sice, ale vždy dobře melou! Dočkej, dočkej jenom času, jako husa klasu.

Článek druhý.

Katolická nauka o Prozřetelnosti Božské nevyhnutelně potřebná jest ku porozumění dějepisu vůbec a každého jednotlivého národa zvláště. — *Sine ira et studio*. — Tak zvaná objektivnost při posuzování pramenů dějepisných. — Při čtení dějepisných knih jest nutná potřeba poznati dobře hledistě, s kterého dějepisec udalosti zjištěné posuzuje. — Kterak se Bůh o to postaral, aby člověk při svém krátkém a nedostatečném rozumu dějiny lidské správně posuzovati dovedl. — Výklad některých zásadních pravd v Písmě sv. naznačených, dle kterých dějepiscové příběhy a osudy národů posuzovati a oceňovati mají, a na kterých také blahobyť, pokojný život a vývoj života národního jakož i sláva světská hlavně závisí.

Nauka víry katolické o Prozřetelnosti Božské jest mimo to velice ano nevyhnutelně potřebná pro každého vzdělance neb učence, který dobře a správně porozuměti chce dějinám lidským vůbec, aneb zvláště kteréhokoli jednotlivého národu. Není to tak lehká věc, dobře porozuměti dějinám některého národu a umět je tak správně posuzovati, aby v nich člověk vzdělaný nejen snad nějakou zábavu, jako při čtení nějakého románu našel, ale aby také z dějin důkladného a nestranného poučení o tom mohl nabýti, které věci prospívaly tomu kterému národu, a které mu vždy na škodu byly, co vlastně přispívalo k jeho blahobytu a slávě, a čím naopak jeho blahobyť, jeho sláva, vzdělanost a pokoj na zmar přicházely. A právě takového správného poučení má každý vzdělanec ze čtení a zkoumání dějepisu nabývati, pročež již staří latiníkové říkali, že „*historia est magistra vitae*“ t. j. že „dějepis jest mistrem života,“ a sice za tou příčinou, poněvadž cesta ku ctnostem po pouhých naučeních jest daleká, ale po příkladech jest blízká a platná. Známé jest také to staré latinské heslo, že každý dějepisec skládati má dějepisnou knihu „*sine ira et studio*“ t. j. beze hněvu a beze vši strannosti. Heslo to jest zajisté moudré, neboť člověk hněvivý neb

strannický líčí a posuzuje stav a dosah věcí, které se jeho hněvu neb jeho strannických náhledů týkají, vždy zcela jinak než člověk klidný a rozličnými strannickými předsudky, náhledy neb domněnkami nepodjatý, a proto se také člověk hněvivý a strannický při všem svém zkoumání a bádání pravého a správného poučení z dějepisu nedodělá.

Za našich časů mluvívá se také často a s velkou zálibou o studium a o skládání dějepisu na základě zjištěných pramenů dějepisných a při tom klade se veliká váha na tak zvanou objektivnost při posuzování těchto pramenův a při vypravování jednotlivých událostí dějinných dle zpráv v pramenech těch znamenanych. Slovcem pak latinským „objektivnost“ naznačuje se, že dějepisec předkládá a vykládá sběh událostí dle zjištěných pramenů právě tak, *jak prý toho věc sama o sobě dožaduje*, nedbaje nikterak na to, vyplývá-li z jeho vypravování buďto čest aneb hana těch osob, které v těchto událostech dějinných hlavními činiteli byly aneb v nich aspoň valného účastenství měly. To všecko zní velmi pěkně a heslo toto dějepisců novověkých jest také povšechně vzato samo v sobě správné. Ale přiblížneme-li blížeji k této tak velice vychvalované *objektivnosti* těch kterých novověkých dějepisců shledáme snadno, že sice ze zjištěných pramenů dějepisných své jednotlivé zprávy čerpati pilně snažili se, ale že na celé jejich vypravování a posuzování velikého vlivu měly ty náhledy neb domněnky náboženské neb filosofické neb politické, ku kterým se právě přiznávali a na které rozhodující váhu kladli. A za příčinou těchto svých náhledů neb domněnek počínali si pak i při vši své snaze po objektivnosti více neb méně jednostranně a mnohdy i daleko od pravdy zabloudili. Z těchto kratičkových poznámek jest na bledni, jak důležitá věc to jest pro každého čtenáře a milovníka dějepisu, poznati dobře to *hlediště*, s kterého ten který dějepisec na jednotlivé události historické pohlížel, když zprávy o nich i ze zjištěných pramenů dějepisných pilně a bedlivě vážil, a s kterého hlediště pak události dějinné vypravoval t. j. dle kterých svých náhledů neb domněnek filosofických, náboženských neb politických atd. se při vypravování řídil. A tu se pak opět nejednou stává, že i člověk vědecky vzdělaný a v dějepisu dosti obeznaný dlouho a dlouho pátrati musí, nežli právě toto hlediště pozná, s kterého ten který novověký dějepisec dějiny národu vypravuje. Nalézti však jest za našich časů s dostatek i takových knih dějepisných, v kterých člověk nadarmo po takovém ustáleném hledišti pátrá, poněvadž spisovatel brzy to, brzy opět zcela opácné stanovisko

zaujímá, aby se, kdyby jen možná bylo, všem zalíbil. Takové dějepisné knihy náležejí arciť vlastně do sbírek novověkých románů neb divadelních kusů, které zlé vášně vychvalují a podněcují, místo co by je krotiti, krasoumným způsobem ctnosti popisovati a tak ku ctnostnému životu čtenáře povzbuzovati měly. Za našich časů jest i takových dějepisců nalézti, kteří si sami dějepis dovedou sbásniti, aby jen své svobodomyslnické domněnky mezi lidem rozšiřovati mohli, a taci obyčejné chválívali to, co dle zdravého rozumu a dle zásad mravouky hany jest hodno, a naopak snižují to, co chvály zasluhuje. A tento druh dějepisu pěstuje se ku zkáze lidu v mnohých tak zvaných historických povídkách a románech jakož i v divadelních kusech pod zástěrkou vzdělanosti, osvícenosti a novověké intelligence.

Po těchto poznámkách sluší a patří naznačiti i to hlediště, s kterého pisatel těchto článků apologetických dějiny národa českého vůbec na základě zjištěných zpráv dějepisných posuzovati se snaží. Pročež pisatel praví: Bůh vševědoucí zná velmi dobře krátkost a nedostatečnost rozumu lidského, i sebe vybroušenějšího, a proto také ho není tajno, jak snadno člověk i sebe učenější zajmouti může falešného a nesprávného hlediště při posuzování dějinných událostí buď svého vlastního neb cizího národu. Jeho Božská Prozřetelnost, jenž všecko řídí a spravuje, ráčila tedy krátkému a nedostatečnému rozumu lidskému zvláštním způsobem ku pomoci přispěti, aby se snadněji tomu mohl přiučiti, s kterého hlavně hlediště posuzovati má dějiny celých národů t. j. kterými hlavně zásadami a pravidly se při témž posuzování má řídit. A co jest to za zvláštní způsob, kterým Prozřetelnost Božská v ohledu tom ku pomoci přispěla? Odpověď na tuto otázku zní takto: Jak známo záleží veliká část Písma sv. Starého Zákona z knih historických, v kterých se nám dějiny národa židovského vypravují. Spisovatelé těchto dějin židovských nebyli však obyčejní dějepiscové ale mužové, kteří buď na přímý rozkaz neb na vnuknutí Boží tyto dějiny sepisovali, a kteréž Duch sv. při spisování a posuzování sběhlých událostí tak řídil a spravoval, aby je neposuzovali dle svého krátkého rozumu lidského, ale tak, jak sám Bůh vševědoucí a nejspravedlivější je cenil a vážil. Hledíme-li tedy s tohoto hlediště na dějepis národa židovského (a tak každý katolický křesťan na něj hleděti má): pak ovšem jest tento dějepis po výtce „*mistrem života*“ (magistra vitae) pro všechny ostatní národy a pro každého dějepisce, poněvadž se z něho hlavním zásadám a pravidlům snadno může přiučiti, dle kterých Prozřetelnost Božská vůbec osudy i jiných

národů řídí, spravuje, a dle kterých Hospodin Bůh sám činy a skutky jednotlivých národů posuzuje, odměňuje aneb také trestá. U nás v Čechách všímali si za dřívějších časů právě těchto zásad čili pravidel velmi bedlivě; neboť nejednou potkáváme se ve starších spisech s tou poznámkou, že dějepis národa českého velice se podobá dějepisu národa židovského.

I. Jedna tedy z nejnápadnějších pravd, která se čtenáři Písma sv. Starého Zákona sama sebou ne jednou ale mnohokrát naskytuje, ano kteráž v témž Písmě sv. častokrát doslovně a zřejmě se opakuje, jest, že se židovskému národu jen tenkrát dobře vedlo, pokud zachovával přikázání Boží a ostatní nařízení, které mu Mojžíš, osvoboditel jeho z egyptské poroby ve jménu Božím předepsal. Jakmile však Židé přikázání nezachovávali a bohoslužbu jim od Boha samého nařízenou zanedbávali, jakmile jí pohrdali a se raději cizích pověr a cizácké modloslužby pohanské přidrželi a ji ve své Bohem zaslíbené zemi zaváděli: tuť je vždy metla Boží stříhati počala, tresty Boží přicházely na ně jako rána za ranou, neúroda, hlad, mor, války na ně přikvácily a když všechny tyto pohromy s to nebyly národ židovský, který právě svou tvrdošíjností a svým „neobřezaným srdcem“ nad jiné národy pohanské vynikal, na pravou cestu opět uvést, napotom stříhal Bůh národ židovský zajetím a rozptýlením po celém světě a nejen rozptýlením ale i tím, že národ židovský do nejhorší pověsti u všech národů přišel, že všude byl pronásledován a v hanbě a potupě držán.

Aby však žádný člověk o tom pochybovati nemohl, že dotčené pohromy, hlad, mor, války, vydrancování bohaté země židovské od nepřátel, obloupení chrámu Jerusálémského, který co do bohatství a uměleckého zařízení podobného na světě neměl, aby, pravím, žádný člověk o tom pochybovati nemohl, že i vyvedení národa židovského z jeho vlasti do daleké ciziny, že rozptýlení národa téhož mezi cizé národy a jeho ujařmení v porobu, že konečně i ta zlá pověst, to opovržení, do kterých Židé u všech národů upadli, tak že za vyvrhel člověčenstva pokládáni byli: aby toto vše, pravím, žádný rozumný člověk *za pouhou náhodu*, za hračku tak zvaného fatalismu čili *osudu* nemohl nikdy vykládati, postarala se Prozřetelnost Boží o to, že Židům před sty ano před tisíci lety napřed skrze proroky svaté, kterým vševědoucí Bůh rozum tak osvětlil, že budoucí události s úplnou jistotou poznali, všechny dotčené tresty až do podrobnosti pro případy takové předpovídány byly, když Židé pokání činiti a se víry otců svých a patriarchů svých držeti nebudou, k vůli cizáckým modlám, po-

věřám a neřestem, které tenkrát již zkažení lidé za pokrok a vzdělanost čili kulturu pokládali.

A tyto předpovědi prorocké, tyto výhrůžky své a spravedlivé tresty své dal Bůh nejednou ale mnohokrát s největším důrazem skrze své svaté proroky opakovati, ano nařídil zvláště prorokům svým, aby je ve svých spisech ku poučení a výstraze i všech křesťanů obšírně zaznamenali.

A vše to se na vlas vyplnilo, což patrným a nezvratným důkazem jest, že se to řízením Božské Prozřetelnosti dalo; neboť předpovídati budoucí událost s takovou jistotou, jako to činívali proroci Boží, jest zázrak a Bůh zázraky pravé víře cestu klesťává. Kdo jen poněkud Písmo sv. Starého Zákona zná, ví zajisté dobře, že bychom všecko to, co jsme zde posud jen krátce naznačili, přehojnými doklady ze samých historických knih téhož Zákona, dále také z knih prorockých a ze Žaltáře stvrditi mohli. Poněvadž se nám však místa nedostává, uvedeme zde aspoň jeden doklad a sice z páté knihy Mojžíšovy, jež Deuteronomium sluje, a v které se zákony Boží, národu židovskému předepsané, po druhé vykládají a opakují. Vyloživ zákony tyto, předpovídá Mojžíš konečně ve jmenu Božím lidu židovskému také časné odměny, které Hospodin Bůh národu židovskému udělí, když zákony předepsané zachovávati bude, ale uvádí zároveň také i tresty, kterýmiž Bůh tentýž národ stíhati bude, když zákonů těch neostříhá. Právě tedy Mojžíš: „Jestliže pak uposlechněš hlasu Hospodina Boha svého, abys činil a ostříhal všech přikázání jeho, kteráž já tobě přikazuji dnes, učiní tebe Hospodin Bůh tvůj *povýšenějším nade všechny národy*, kteříž bydlí na zemi Požehnaný (budeš) v městě a požehnaný na poli, požehnaný (bude) plod života tvého i ouroda země tvé . . . Dá Hospodin, že nepřátelé tvoji, kteříž povstávají proti tobě, padnou před obličejem tvým: jednou cestou přijdou proti tobě a sedmi utekou před tebou Vzbudí tě Hospodin sobě v lid svatý, jakož přísahal tobě . . a uzlí všickni národové země, že jmeno Hospodinovo vyzýváno jest nad tebou, a báti se budou tebe . . . Otevře Hospodin poklad svůj nejlepší, nebe, aby vydalo déšť zemi tvé časem svým: a požehná všechněm skutkům rukou tvých. A půjčovati budeš národům mnohým a sám od žádného nic nebudeš se vypůjčovati. Ustanoví tebe Hospodin za hlavu a ne za ocas: a budeš vždycky svrchu a ne vespod: jestliže však poslouchati budeš přikázání Hospodina Boha svého.“

Po těchto slovích uvádí však hned Mojžíš dlouhou řadu přerozličných trestů, kteréž Bůh na národ židovský uvalovati bude, když zákonů mu předepsaných neostříhá. Uvedeme zde aspoň

některé z těchto trestů, aby se znatelové dějin českých snadněji upamatovati mohli, nestalo-li se cos podobného i našemu, druhdy před válkami husitskými požebranému a slavnému národu. Právě tedy Mojžíš: „Jestliže pak nebudeš chtít poslouchati hlasu Hospodina Boha svého, abys ostržhal (ho), a činil všechna přikázání jeho, a řády posvátné, kteréž já přikazuji tobě dnes: přijdou na tebe všechna zlořečení tato, a zachvátí tebe. Zlořečený budeš v městě, zlořečený na poli, zlořečená stodola tvá a zlořečené ostatní věci tvé . . . Pošle Hospodin na tebe hlad a lačnost a trestání na všechny skutky tvé . . . dokudž nesetře tebe a nezahladí rychle pro nálezky tvé nejhorší, v nichžto opustil jsi mne . . . Zavede tebe Hospodin i krále tvého, kteréhož ustanovíš nad sebou do národu, kteréhož neznáš ty, ani otcové tvoji: a služiti budeš tam bohům cizím, dřevu a kameni. A budeš, jsa zkažený, v přísloví a v rozprávku všechněm národům, do kterýchž uvede tebe Hospodin.“

„Mnoho semene vyhodíš do země a málo shromáždíš: nebo kobylky sežerou všechno; vinici štípíš a budeš kopati: a nebudeš vína píti, aniž budeš co sbíráti z ní: nebo zkažená bude červy. Všecky stromy tvé i ourody země tvé rez zkazí. Přichozí, kterýž s tebou bydlí v zemi, vystoupí nad tebe a bude vyšší: ty pak sestoupíš a budeš nižší. On půjčovati bude tobě a ty nebudeš půjčovati jemu. On bude za hlavu a ty budeš za ocas . . . Budeš sloužiti nepříteli svému, kteréhož pošle na tebe Hospodin, v hladu a žízni a v nahotě a všelikém nedostatku a vloží jeho železné na šíji tvou . . . Obležen budeš v branách tvých ve vsi zemi své, kterouž dá tobě Hospodin Bůh tvůj . . . Rozmnoží Hospodin rány tvé, i rány semene tvého, rány veliké a trvanlivé a nemoci nejhorší a ustavičné . . . a zůstane vás málo v počtu, ježto první byli jste jako hvězdy nebeské pro množství . . . Rozptýlí tebe Hospodin mezi všechny národy od konce země až do končin jejích: a služiti budeš tam bohům cizím, kterýchž ty neznáš ani otcové tvoji, dřevům a kamenům . . .“

Již z těchto jednotlivých výroků vysvítá tuším nepopíratelně, že dle Písma sv. sláva, blahobyt a pokoj národa židovského především jiným závisel na tom, jak bedlivě a dokonale Židé přikázání Boží a také obřady posvátné jim pro služby Boží předepsané zachovávaly. Dle tohoto měřítka čili pravidla řídila tedy Prozřetelnost Božská všechny napotomní osudy a příběhy národa židovského a nejen národa celého ale i jednotlivců a jednotlivých rodin, z kterých národ sestával; jakož toho mimo jiné patrný příklad naskytují příběhy velikého kněze Heli-ho, synů a potomků

jeho. Hospodin Bůh trestaje slabost téhož velikého kněze, a hříšné a svatokrádežné skutky synů jeho naznačil sám zjevně zásadu čili pravidlo, kterým se Prozřetelnost Jeho Božská při tom řídila, tka: „Kdožkoli oslaví mne, oslavím ho: kteříž pak mne [otupují, budou zavrženi.“*)

Jakmile u nás víra křesťanská zakořeněna byla, porozuměli tomu naši starí čeští předkové velmi záhy a také dobře, že v historických knihách Starého Zákona naznačen jest Bohem samým na národu židovském vzor a příklad, dle něhož příběhy a osudy i jiných národů posuzovány a oceňovány býti mají. Kdo Písmo sv. Starého Zákona poněkud zná a nejstarší Letopis český Kosmou sepsaný čte, spozoruje snadno, jak často poctivému a šlechetnému Kosmovi jednotlivé události z židovského dějepisu a úsudky o nich pronesené při spisování letopisů českých na mysli tanuly a jak často příběhy národa našeho s příběhy národa židovského porovnával a tudíž o tom byl přesvědčen, že Prozřetelnost Božská podobným způsobem osudy národa českého řídí, jako řídila osudy národa židovského. Odtud také v pozdějších dobách povstalo, že jména vlastní jednotlivých míst palestinských v Čechách zaváděli. Tak ku př. udělil biskup Olomoucký Zdik nynějšímu vrchu Strahovskému jméno Sion, když tam nový klášter premontstratský byl založen, dokládaje, že prý poloha vrchu Hradčanského v Praze podobá se vrchu Moria v Jerusalemě a že poloha vrchu Strahovského podobná jest Jerusalemskému vrchu Sionu. Kazatel Milič založil v Praze svůj Jerusalem atd., což i sami husité napodobňovali nazvavše své hlavní středisko biblickým jménem Tábořem a rybník u něho ležící Jordanem. V pozdějších časech porovnávali také někteří spisovatelové přímo dějepis český s dějepisem národa židovského ukazující na jednotlivých událostech neb osobnostech, jak velice sobě jsou podobny, ku př. sv. Vojtěch proroku Eliáš, a kterak Prozřetelnost Božská osudy národa českého zcela podobným způsobem řídila jako osudy národa židovského.

Avšak máme ještě jiného dokladu tomu nasvědčujícího, kterak v lidu českém od nejstarší doby křesťanské utkvělo přesvědčení, že Prozřetelnost Božská osudy národa českého řídí a spravuje podobným právě způsobem, jakým dle Písma sv. řídila a spravovala osudy a příběhy národa židovského. Z uvedených svrchu proroctví Mojžíšových vysvítá, že Hospodin Bůh Židům zejména hojnost ourody a všelikého požehnání v zemi palestinské a pak také pokoj stůlý přislíboval, když prikázání Jeho svatá a

*) I. Králov. 2, 30.

obřady posvátné pilně zachovávatí budou. Třeba zde podotknouti, že právě hojnost plodů a jiných výtěžků zemských, jakož i stálý trvanlivý pokoj země jsou hlavní činitelé, z kterých pravý blahobyt národa a země vzrůstá a blahobyt takový národ také před světem slavným činí, jakož my Čechové patrný důkaz toho máme z časů Karla IV. Nuže tedy od nejstarších časů křesťanských zpíval lid český při službách Božích vůbec známou, nejstarší českou píseň církevní: „Gospodi, pomiluj ny“ a písní tou trojí hlavně věc od Hospodina slitovníka nejvyššího pokorně prosíval a sice: „spasíš ny“ t. j. prosil za *spasení věčné*, pro kteréž člověk od Boha stvořen jest, ale zároveň také za *spasení časné*. Mimo to prosívali staří Čechové slovy těmito: „Dej nám všem Gospodi“ nejen každý sám za sebe, ale každý také za všechny ostatní své rodáky a soukmenovce a tudíž každý Čech za celý národ český, aby mu Hospodin slitovník uděliti ráčil „*žizň a mír v zemi*“ t. j. hojnost neb bohatství čili jak lid náš až podnes říkává: „požehnání Boží“, ale zároveň také „*mír*“ t. j. pokoj, svatý pokoj ve vlasti české. A jak velice rozumná a důmyslná jest prosba tato, žádati nejen za *hojnost* ale zároveň také za *pokoj*! Co prospěje člověku jednotlivému a také celému národu, když jméním a bohatstvím oplývá, ale když zároveň pokoje nemá a bohatství svého pokojně užívati nemůže? — Co prospěje národu bohatá a úrodná vlast, co mu prospěje všechna jeho pracovitost a úsilovnost, když v národu samém takových jednotlivců stává, kteří neustále jen nepokoj rozsévají, pod všelijakými záminkami a zástěrkami neustále jen samé strannické různice tropí a se pak ještě tím vychloubati chtějí, že prý jim jen o čest a slávu a blahobyt národní běží!

Z těchto jednotlivých poznámek uzavíráme takto: Od nejstarších dob křesťanských prosil lid český Boha všemohoucího, aby každého Čecha spasil, a aby všem Čechům a vlasti jejich uděliti ráčil hojnost a svatý pokoj, na kterýchžto dvou věcech pravý blahobyt národa se zakládá, z kterého pak i právo, sláva a čest národní v dějinách lidských takřka sama sebou vyroste. Avšak tyto předležité věci prosíval národ český na Bohu, jsa • tom ze svaté víry katolické přesvědčen, že „*všelíké dání výborné a každý dardokonalý shůry jest, sstupující od Otce světla,*“ t. j. od Hospodina všemohoucího, který sám jest světlo neskonale a moudrost věčná celý svět řídící a spravující. A poněvadž tyto předležité dary od Hospodina Boha pokorně a trvanlivě prosíval, vyznával touto pokornou a stálou zpěvní modlitbou svou také veřejně, že právě Jeho Božská Prozřetelnost osudy a příběhy

celého národa a celé vlasti české řídí a spravuje. Z toho všeho pak i to ještě na jevo vychází, že naše nejstarší česká církevní píseň v sobě také zahrnuje tak zvané politické vyznání pravých starých Čechů; neboť v této nejstarší české písni naznačeno jest zřejmě a zřetelně, jakého ponětí naši staří předkové a vůbec celý národ náš o cíli a konci společenského a státního života měli, a jakým hlavním směrem se jejich „politika“ čili jejich politický život pohyboval. Nejhlavnější cíl a konec každého člověka, pro kterýž jej Bůh stvořil, jest spasení věčné, kteréhož s jistotou dojde, když ostříháním přikázání Božích a užíváním ostatních Bohem nařízených prostředků Boha samého jako Pána svrchovaného zde na zemi věrně oslavuje: neboť Bůh sám, věčná pravda slíbil: „kdo mne oslavuje, toho i já oslavím.“ (I. Král. 2, 30.) A kterak člověk přikázání Boží ostříhati, a kterých prostředků mimo to užívati má, aby na cestě k věčnému spasení nezbloudil, to vědětí může člověk, když se právě církve drží, kterouž Syn Boží sám založil a s kterou až do skonání světa on sám zůstane. Stát pak povinen jest k tomu přihlížeti, aby nikomu v této snaze po věčném spasení žádných překážek v cestu nekladl ale spíše, pokud s to jest, každému v tom byl nápomocen. Mimo to jest však úlohou státu, starati se bedlivě o časný blahobyt a o pokoj zemský (který hlavně na správném přisluhování spravedlnosti závisí) a z těchto dvou činitelů vzrůstá pak dobrá pověst, čest a sláva národa. Sláva Boží, blahobyt a pokoj zemský, jakož i dobrá pověst a sláva národní jsou tedy nejhlavnějším účelem každého pospolitého života čili každého státu.

A jak dobře a jasně si naši předkové právě všech těch nejhlavnějších účelů státního života svědomi byli, i když husitské války u nás již panovaly, tomu na důkaz slouží předmluva v jednom zápisu, kterýž na počátku měsíce října 1424 vydala strana katolická straně utrakvistické a tábořské po společném shromáždění a po společných úmluvách držaných ve Zdicích, o kterých Palacký*) a také Tomek**) zevrubněji vypravují, a Tomek zvláště také podotýká, že i strana utrakvistická a s ní spojená strana tábořská „asi stejně znějící“ zápis také straně katolické podala. Celý zápis strany katolické uveřejněn byl tiskem od Fr. Palackého,***) a předmluva jeho zní doslovně takto:

„My páni, rytíři, panoše, města i obce, ve jméno božie na sněmu obecním ve Zdicích sebraní, vyznáváme tímto listem

*) Dějiny dob husit. d. II. str. 224.

**) Dějepis města Prahy d. IV. str. 813.

***) Archiv český, díl III. str. 248–251.

atd., že znamenavše mnohé rozličné a veliké nesnáze, bůře, záhuby i jiné rozličné neřády království Českému škodlivé, ohydné, a v něm kterakkolivěk vzniklé, žádajíce vši naši zdravého rozumu pilnosti a vážnú opatrnosti, a z přirozené naší povinnosti jsouce dlužní, ty jistě neřády v řád, bůře v svornost, války v poklid uvesti, a tuto zemi Českú z nároku křivého očistiti, a tady chválu Boží zvelebiti a rozploditi, obecné dobré téhož království Českého napravití, upevniti i utvrditi: sněm obecní na středokraty ve Zdicích mezi Berúnem a Žebrákem učinivše, všichni vespolek k tomu patřiece, kudyby tato koruna Česká a *bohda* nevinně zhyžděná a narčená bezprávně od takových neřádných pověstí i obyčd i narokuov najpocitivěji mohla očiščena býti, a také dalších záhub a škodlivostí mezi sebou v této zemi České dopustiti nechťiece, v takovúto umluvu a smlúvu na témž sněmu s urozenými pány A. B. C. atd. s druhé strany vnikli sme a vstúpili, a mocí tohoto listu vnikujem a vstupujem," atd. atd. Ze slov ležatým písmem v předmluvě této vytknutých jest patrno, kterak naši předkové za nejhlavnější účely státního života ve vlasti naší české pokládali slávu Boží, blahobyť a pokoj zemský, jakož i dobrou pověst čili dobré jméno a slávu našeho národa.

Vyložili jsme až posud, kterak Hospodin Bůh o to se postaral, aby jednotliví národové a jejich dějepiscové z knih dějepisných Starého Zákona snadno a s jistotou poznati mohli hlavní zásady a pravidla, dle kterých Prozřetelnost Božská osudy každého národa řídí a spravuje, jeho činy a skutky posuzuje, a po případě buď odměňuje neb trestá.

Na jednu z dotčených hlavních zásad jsme také až posud zvláště poukázali, že totiž trvanlivý a hmotný blahobyť, zemský pokoj a světská sláva národa židovského závisely především na tom, jak horlivě tentýž národ ostříháním příkázání Božích a zachováním předpisů obřadních Hospodinu Bohu povinnovanou čest a slávu vzdával. Zásada tato jest ostatek sama o sobě tak jasna, že ji žádný rozumný člověk popírati nemůže. Každý, i sebe menší pán, když skutečně pánem jest, t. j. když skutečné služebníky má, a když mu lidé jen z poubé zdvořilosti aneb z pochlebenství „pane“ neříkají, jako se to za našich časů často děje, má právo poručiti svým služebníkům, jak a kdy mu počestně sloužiti mají. A Bůh, Pán svrchovaný všech pánů, kteří své panství jen od něho mají, neměl by snad míti práva poručiti nám všem lidem, jak a kdy mu každý sloužiti máme? V případě takovém byl by Hospodin Bůh svrchovaný Pán všech pánů a Král věčný všech králů mnohem menším pánem, nežli jest kterýkoli hospodáf, čeledína mající, poněvadž

i ten svému čelešnímu poručiti může a to vším právem, kdy a jak pole vzdělávati, seno neb slámu voziti má atd. Kdo tedy zdravý lidský rozum má, pochopí snadno, že si Bůh všemohoucí svrchovaným právem poručiti může, aby k. př. člověk šest dní pracoval a sedmý den jeho oslavě zasvětil atd. a člověk povinen jest poslouchati. Avšak toto právě se svobodomyšlníkům nelíbí, a proto si rádi takového nějakého bůžka vymudrují, o kterém se jim zdá, že ho poslouchati nemusí, aneb konečně praví, že prý Boha není. Inu, jak si kdo ustele, říkává lid český, tak bude ležeti. Písmo sv. Starého Zákona vypravuje nám zcela určitě a výslovně, jak se jednou po smrti a při soudu Božím právě tací nevěrečtí svobodomyšlníci budou tomu nejen se strachem a hrůzou diviti, že se ve svém mudrlantství zmýlili, a jak toho budou litovati, že se zmýlili, a že se pak sami budou „nesmyslnými“ a tudíž nikoli „osvěcenci neb inteligenci“ nazývati. Slova ta Písma sv. v knize Moudrosti (kap. 5.) zní takto: „Tehdy státi budou spravedliví u veliké stálosti proti těm, kteříž je sužovali, a kteříž odjímali (kazili) práce jejich. Vidouce to, budou se (bezbožní) kormoutiti bázní hroznou, a diviti se budou náhlosti nenadálého spasení (spravedlivých), říkajíce sami u sebe, želfce, a pro ouzkość ducha lkajíce: Toť jsou ti, ježto nám byli někdy k posměchu a za přísloví potupy. My *nesmyslní*, měli jsme život jejich za *bláznovství*, a konec jejich za bezectný: aj jak jsou (nyní) počtení mezi syny Boží, a mezi svatými jest los jejich. Zbloudili jsme tedy z cesty pravdy, a *světlo* spravedlnosti *nesvítilo nám*. Ustali jsme na cestě nepravosti a zabynutí, chodili jsme po cestách neschodných, cesty pak Páně neznali jsme. Což nám prospěla pýcha? aneb co nám spomohla chloubá s bohatstvím? Pominulo to všecko jako stín a jako posel mimo běžící“ atd. . . . Inu, ty mlýny Boží pomalu, ale dobře melou!

II. Avšak z dějepisných knih Starého Zákona mohou jednotliví národové a jejich dějepiscové ještě četných jiných a velice závažných zásad a pravidel snadno poznati, kterými se Prozřetelnost Božská při řízení osudů rozličných národů řídí. My zde ještě jenom na dvě takové zásady kratičce poukážeme, z kterých první tato jest: Ku potrestání nevěrného lidu židovského užívala Prozřetelnost Božská mnohokrátě následujícího způsobu a prostředku. Hospodin Bůh vyvolil si leckdy ten který pohanský národ v mravech mnohem skleslejší nežli Židé byli, za bičík čili za metlu, kterým pak Židy důtklivě potrestal. Takovému pohanskému národu poskytl Bůh hmotného požehnání, aby na krátký neb delší čas zbohatl, mocným se stal, a tudý

s to byl Židy důtklivě potrestati a mimo Zidy zároveň i jiné pohan­ské národy pro jejich svrchované prostopášnosti zahladiti. Bohatství, moc, vítězství a sláva, kteréž Bůh na kratší neb delší dobu takovým národům pohan­ským uděloval, byly zároveň od­měnou hmotnou čili světskou za rozličné ctnosti přirozené, které tito národové dříve pěstovali, neboť spravedlnost Božská nenechá žádné a tudíž ani přirozené ctnosti bez jisté odplaty. Tak udělil Bůh dle výroku sv. Augustina starým pohan­ským Římanům hmotnou světovládu na delší čas, poněvadž staří Římané sprave­dlností svou k jiným národům vynikali. Jakmile však tací náro­dové pohanští úlohu jim Prozřetelností Božskou vytknutou vy­konali a patřičnou odměnu za své přirozené ctnosti obdrželi, počala pak spravedlnost Božská opět i tyto bohaté, mocné a slavné národy pro jejich nemravnosti a prostopášnosti trestati, odejmula jim nejen bohatství, moc a slávu světskou, ale zahladila a zničila je pak úplně v době kratičké. Tací pohanští národové byli ku př. Egyptčané, Medové, Assyrové, Babylončané, Řekové a Římané. Uvedeme zde za doklad aspoň jeden z těch četných příkladů, kterých v Starém Zákoně se dočítáme.

Svatí proroci Izaiáš, Ezechiel předpovídali z vnuknutí Bo­žího Babylončanům a jejich králům, když na nejvyšším stupni moci světské stáli, když bohatstvím oplývali, když vzdělaností svou, uměním svým a rozsáhlým obchodem se stkvěli, a žádný národ se jim nemohl vyrovnati: právě tedy tou dobou, když krá­lové Babylonští a jejich poddaní za to měli, že je žádný národ více překonati nemůže, předpovídal prorok svatý Izaiáš rozsáh­lému, přemohutně opevněnému a nádhernému městu Babylonu, králi jeho a obyvatelům jeho, že je spravedlivý soud Boží za nedlouho dostihne, a že přes vši sílu, moc, bohatství, umění, vzdělanost a slávu pro jejich nespravedlnost, nemravnost, prosto­pášnost, přepych a pro jejich nevěru a domýšlivost ve hvězdář­ské umění nejen pokoření, ale také zahlázení a zničení budou s celým svým přenádherným hlavním městem Babylonem. Svatý prorok Izaiáš pravil ve jménu Božím k Babylončanům doslovně takto (kap. 13, 17—22): „Aj já (Hospodin) vzbudím proti nim (totiž Babylončanům) Medské (t. j. krále medského a lid jeho), kteřížby na stříbro nedbali, aniž zlata chtěli (jako Babylončané vždy zlato, stříbro atd. kořistili), ale střelami pobijí maličké, a nad životy kojícími neslitují se, a synům neodpustí oko jejich. I budeť Babylou onen slavný v královstvích, vznešená pýcha Chaldejských, jako když podvrátil Hospodin Sodomu a Gomorru. Nebudeť v něm bydleno až do konce, a nebude založen až do

pokolení a pokolení (t. j. nikdy více): aniž rozbije tam stanův Arab, aniž pastýři tam odpočívati budou. Ale litá zvíř tam odpočívati bude, a domové jejich draky naplnění budou: a bydleti tam budou pštrosové, a chlupáci (t. j. jistý druh chlupatých opic) tam skákati budou. A ozývati se tam budou sovy v domích jeho, a ochechule na hradách rozkoše.“ V kapitole 14té a později v kapitolách 46té a 47té prorokoval Izaiáš ještě dále o zkáze města a království babylonského, kteréž jinak i chaldejské se nazývalo. V kapitole 47té praví takto sv. Isaiáš: „Sestup (s trůnu), sed v prachu, dcero babylonská, sed na zemi: není trůnu (více) dceři chaldejské: nebo nebude více slouti rozkošná a outlá.“ Pronáší tuto Isaiáš prorocství své způsobem poroučejícím ve jmenu Božím. Poroučí tedy obyvatelstvu Babylonskému, kteréž jménem „dcero Babylonská“ zosobňuje, aby se svého nádherného trůnu sestoupila, poněvadž své světovlády pozbude a místo na nádherném trůnu v prachu na zemi bude muset sedati, jako v prachu na zemi zasedá ženština opovržená a v otroctví uvedená. Babylon podobal se ve své moci, ve svém bohatství „rozkošné a outlé“ dceři bohatých rodičů, která jen v nádheře a v rozmazlenosti zalíbení má, která neustále jen po tom touží a baží, aby se jí každý kořil, její krásu chválil a obdivoval, aby jí každý dvořil. Nuže, sv. prorok praví této rozmazené a pyšné dceři: „Dcero chaldejská, ty pyšný Babylone, věz, všechno to pomine záhy, ty nebudeš více slouti rozkošná a outlá; nebudou se ti více dvořiti, nebudeš v zahálce a rozkoši čas mařiti, ale místo rozkošnického a zahálčivého života budeš muset jako otrokyně těžké práce vykonávati, a místo nynějšího dvoření budeš jako otrokyně opovržená a zahanbena,“ a proto způsobem poroučejícím praví k ní Isaiáš dále: „Vezmi (dcero Babylonská) žernov, a mel mouku“ (t. j. nejopovrženější otrokyně mus valy žernovem mlít a tentýž trest očekává pyšné a prostopášné obyvatelstvo Babylonské) „obnaž mrzkost svou, odkrej rameno, obnaž hnáty, přejdi řeky, odkryta bude hanba tvá, a viděna bude mrzkost tvá: pomstu učiním a neodolá mi člověk . . . sed mlče, a vejdi do tmy, dcero chaldejská: nebo nebudeš více nazvána paní království.“ Slovy těmito popisuje sv. prorok ještě dále důtklivé pokorení, kteréž Hospodin Bůh na pyšné, rozkošnické, prostopášné a neznabožské obyvatelstvo Babylonské uvaliti ustanovil. Babylonské paní a dcery nosívaly závoje, nosívaly na šatech dlouhé vlčky, a Babylonští králové dali přenádherné mosty přes řeku zbudovati, kterými se město nemálo honosívalo. Na to vše naráží sv. prorok, aby důtklivost trestu Hospodinova a hluboké ponížení Ba-

bylončanů naznačil. Proto praví dceři Babylonské: „Opovrženou otrokyní budeš, obnaž mrzkost svou, odkrej rameno, obnaž hnáty, přejdi řeky,“ čili jak v hebrejské řeči původně napsáno jest: „odhrň závoj svůj, pozdvihni svou vlečku, obnaž hnáty své a broď se bosonohá přes řeky“: kdežto nyní přes nádherné mosty chodíš a jezdíš, kdežto nyní nohy a hnáty své dlouhou vlečkou zakrýváš. Žádný člověk nebude moci odolati, aby tyto tresty na tebe nepřišly: Babylone, ty nebudeš více nazýván městem královským.

A naplnilo-li se toto hrůzné proroctví na Babyloně, které prorok Isaiáš tenkrát prorokoval, když Babylon na nejvyšším stupni své moci stál a ode všech byl oslavován? Naplnilo se na vlas, a posud ještě se naplňuje.

Cyrus král medský zvítězil nad králi babylonskými nad otcem i synem; Cyrův nástupce dal ohromné hradby a brány Babylonské za přčinou nového odboje Babylončanův úplně rozbořiti, a Xerxes dal konečně i Babylonskou věž rozbořiti. Věž tu chtěl později Alexandr Veliký opět vyzdvihnouti, ale nepodařilo se to; 10.000 mužů muselo jenom na odklizení rumu dva celé měsíce pracovati. A poněvadž Babylončané svou bývalou slávu a bohatství zapomenouti nemohli a neustále proti svým novým panovníkům nové odboje a zpourey strojili, vystavěl si konečně král Seleucus nové hlavní město Seleucia zvané, čím starobylému Babylonu poslední smrtelnou ránu zasadil. Od té doby hynul Babylon vůčihledě, obchod jeho rozsáhlý mizel, počet obyvatelstva se neustále menšil, bývalé stavby nádherné osamotněly a z celého bývalého slavného, bohatého, nádherného a mocného Babylonu nezůstaly jenom zříceniny, v kterých až podnes jenom divá zvěř svá doupata má, právě tak a na vlas tak, jako sv. Isaiáš před 2500 lety předpovídal. Slovník francouzský učenec a spisovatel Quatremère, člen akademie francouzské, podal o tom před několika lety delší zprávu, která slavný druhdy Babylon nyní vyhlíží, a která se na něm proroctví Isaiáše proroka až na vlas vyplnilo a posud ještě vyplňuje. Quatremère píše takto:

„Nikdy nižádné předpovědění nebylo doslovněji splněno, než ono slavné proroctví, v němž Izaiáš vnuknutím Božím tak dlouho napřed a slovy tak jasnými a velikolepými neslýchanou pohromu zvěstoval, kteráž pyšné město Babylon potříti měla. Samovládce města toho, mocný Balthazar, vítězným nepřitelem překvapen, při jakýchsi hodech neslavně podlehá, aniž má té výhody, kteráž se jiným králům dostává, totiž aby i nesen byl do hrobu sobě určeného, nýbrž jeho ve množství mrtvých ztra-

cená mrtvola zůstávala nepoznána a nohami žoldnéřstva nevázaného byla šlapána. Babylon řadou dlouhých věků již od nikoho není obýván; sami Arabové tam stanů nerozblíjejí, aniž tam stád svých odpočívati nechávají; pštrosové se tam svobodně procházejí. Sovy a jiní noční ptáci přebývají v trhlínách věží těch jindy tak spanilých, spustlá ta půda jest z části bažinou pokryta: palácové druhdy k rozkošnosti určené jsou hadům za obydlí a šelmám za útočiště. Všecky tahy tohoto obrazu ohromují svou pravdivostí a prorok nemohl by události s pečlivější podrobností vypravovati, ani kdyby jich svědkem býval. Abych na jednom skutku přestal, chci připomenouti, co cestovatelé, kteří měšťtíště někdejšího Babylona propátrali, vypravují, že v jeskyních těmi bohoupustými rozvalinami se tábnoucích spatřovali ostatky zvířat a jiné sledy velmi zřejmě toho dosvědčující, že v těch děrách lvové a jiní masožraví dravci své peleše mřvali. Nyní cestovatel, jenž v tyto jindy tak květoucí krajiny zabloudí, žasne dívaje se na jejich zkázu. Neumí u sebe srovnati vzpomínky dějepisné s nesmírnou pustotou, v níž se sobě zdá ztraceným býti. Zde bývaly říše osloněné mocí a slávou; zde zdvihala se bohatá města kupecká, zde hemžilo se četné, přičinlivé obyvatelstvo. V těchto umklých a smutných rovinách vládla vzdělanost se vším hlukem a leskem svým. Ale ta sláva pominula, ani sledu po sobě nezůstavila. Lidé opustili ta místa; padli pomníkové, kteří měli vzdorovati věkům. Bůh klatbou stíží ty krajiny, poněvadž byly příbytkem modloslužby, neřestí, zločinstva. Jdouce velikou ulicí Semiramidinou, vidíme jen šedou jakousi hmotu tratící se na obzoru: jsou to zříceniny Babelské. Podivuhodná úrodnost země této dvěma řekami Tigridem a Eufratem sylažované, bohatství orbou a obchodem v tu krajinu přiváděné, množství kvetoucích měst vsudež se zvedajících, počtem znamenité obyvatelstvo, jež v nich živnost mělo, vše to zmizelo. Tyto přeúrodné role vydány jsou v neplodnost úžasnou. Smrduté bažiny, husté kapradí jsou, kde bývala spanilá úpravnost. Celá země jest obrazem veliké pouště, kde lze sotva viděti několik toulavých kmenův arabských, kteří nad těmito smutnými samotami panují a tam svobodně své loupeže provozují. Ostatně všude panuje mlčení hrobové, a lvové, kteří se v té bažinaté krajině plemení, s Araby o panství nad těmi rovinami se dělice, samojediní svým řvaním zasmušilou tichostí noční přebíhají, lekajíce duši cestujícího, ježž unavuje ustavičné trvání divadla tak žalostivého jakož i jednotvárného“.

III. Konečně ukážeme zde ještě na jednu takovou pravdu,

kteréž se v dějepisných a také ostatních knihách Starého Zákona dočítáme, a kteráž v nich proto zaznamenána jest, abychom ještě lépe ty zásady poznati mohli, dle kterých se Prozřetelnost Božská při řízení a oceňování osudův a příběhů jednotlivých národů říditi ráčí. A co jest to za pravdu? Vyložíme ji zde krátce. Bůh sám vyvolil si z národa židovského jednotlivých mužův a svou svatou milostí je k tomu uzpůsobil a poňoukal, aby nejen o zachování mravního života v národu židovském horlivě pečovali, ale aby také svatý život vedouce pokornou a důvěrnou modlitbou svou za hojně požehnání Boží pro celý národ židovský Hospodina Boha svého takřka ustavičně prosili, a také pokornými prosbami svými, ctnostným a kajícím životem svým a horlivou péčí o zachování příkázání Božích spravedlivý hněv Hospodinův a zasloužilé tresty od národu židovského odvracovali a mu milosrdenství a slitování Božské místo zasloužených trestů vyprošovali. A nejednou, ale mnohonáctekráte dočítáme se toho v Písmě sv., kterak Hospodin Bůh pokorné, důvěrné a vytrvalé prosby těchto svatých mužů vyslyšeti ráčil, kterak právě na prosby jejich pokorné a pro jejich osobní zásluhy uložené již národu židovskému tresty zkrátil neb zmenšil, kterak hříšný a tvrdší národ židovský i od samé konečné záhuby, od samého vyhlazení z počtu žijících na světě národů, kteréhož pro své neřesti a prostopášnosti a pro svou nevěru byli úplně zasloužili, opět vysvoboditi a na milost přijmouti ráčil. Tací mužové v národě židovském byli zejména nejstarší jeho patriarchové svatí Abraham, Isak a Jakob, kteréž Bůh pro jejich osobní zásluhy před národem židovským a před celým světem tak velice oslavil, že sebe samého „Bohem Abrahamovým, Isakovým a Jakubovým“ nazvati ráčil, kteréhož názvu Židé napotom často užívali. Tací mužové byli dále svatý Mojžíš, Jozue, Samuel, králové židovští David, Ezechiáš, mimo čtvera tak zvaných velkých proroků Isaiáše, Jeremiáše, Ezechiela a Daniela, ostatní svatí proroci; dále veliký kněz Finees (IV. Mojž. 25, 7) a pozdější jeho nástupce Oniáš a mimo jiné osoby, i ženského pohlaví jako na příklad Debora svatá Judita, Ester a slavná matka Machabejská, také ti svatí a udatní bratři Machabejští, kteří celý život svůj, statky a jmění své pro zákon Boží a pro národ svůj Bohu za obět přinášeli. Jak pokorně, jak úpěnlivě modlil se ku př. Mojžíš na poušti za celý národ svůj, aby jej Hospodin Bůh v hněvu svém spravedlivém nezničil a nezahladil pro hřích modlářství, kteréhož se Židé dopustili, když si za nepřítomnosti Mojžíšovy zlaté tele ulili, a je jako boha ctíti počali. Hospodin Bůh, pohlížeje na hnusný tento skutek, pravil sám Mojžíšovi na hoře

Sinai se modlícímu : „Vidím, že lid tento tvrdě šíje jest: pust mne (t. j. nemodli se za něj více) a zahladím je, a tebe učiním v národ veliký.“ Ze slov těchto patrně na jevo vychází, jak velikého vlivu na osudy národů má vroucí a pokorná modlitba člověka spravedlivého čili svatého, jakým byl Mojžíš, a že modlitba takového muže svatého Bohu všemohoucímu takřka násilí činí, aby celý národ netrestal a jej nezahladil. „Pust mne, praví Hospodin k Mojžíšovi, a zahladím je, ale tebe učiním v národ veliký“ t. j. učiním, že budeš pánem a knížetem zcela jiného a velikého národu místo Židův. A co učinil Mojžíš po této odpovědi Hospodinově? Láska k Bohu samému a útrpnost s národem židovským zabraňovaly Mojžíšovi, aby svou vlastní čest, slávu a výhodu, státi se pánem a knížetem jiného, velikého národa, místo Židů, nadsadil nad blaho svého národa židovského. To bylo vlastenectví! — Praví tedy Písmo svaté: „Mojžíš pak modlil se Hospodinu Bohu svému říka: Proč, Hospodine, hněvá se prchlost tvá na lid tvůj, kterýž jsi vyvedl ze země egyptské, v síle veliké, a v ruce mocné? Prosím, aby neřekli Egypťští: Chytře vyvedl je, aby pobil je na horách, a vyhladil ze země. Přestaň hněv tvůj, a buď milostiv nad nepravostí lidu tvého. Rozpomeň se na Abrahama, Isáka a Israele, služebnky své, jimž jsi přísahal skrze sebe samého, říka: Rozmnožím símé vaše jako hvězdy nebeské, a všecku zemi tuto, o kteréž jsem mluvil, dám semeni vašemu, a budete jí vládnouti vždycky.“ A jakého výsledku měla modlitba Mojžíšova? Praví sv. Písmo: „I ukrocen jest Hospodin, tak že neučinil zlého, kteréž byl mluvil proti lidu svému.“ (II. Mojž. 32, 9—14.) Mojžíš sestoupil pak s hory do tábora, potrestal lid sám, ale uvažuje velikost hříchu modlářství lidem spáchaného, vrátil se pak hned na horu a Bůh poznovu prositi počal, aby pro tentýž hřích národ židovský nezahladil, aby jej samého raději místo Židů potrestal, z čehož opět vysvitá, jaké to pravé vlastenectví jest, kteréž zejména ni na osobní zisk ani na osobní slávu před lidmi nehledí. „I navrátil se Mojžíš k Hospodinu, řekl: Prosím, zhrěšil jest lid tento hříchem převelikým, a udělal sobě bohy zlaté; anebo jim odpust tuto vinu, anebo neučiníš-li toho, vymaž mne z knihy své, kterouž jsi napsal.“ (II. Mojž. 32, 31. 32.) Podruhé modlil se Mojžíš za národ židovský, aby jej Bůh nezahladil, když Židé proti samému Mojžíšovi povstali, a Josua a Kaleba kamenovati chtěli, jakož se ve čtvrté knize Mojžíšově vypravuje (14, 13.) Podobně tak, jako Mojžíš, modlivali se pak Židé, když později Hospodin národ jejich zajetím neb jinými tresty pro hříchy spáchané stíhal, uvádějce Bohu na

paměť svaté patriarchy. Tak čteme o proroku Danieli (3, 34, 35) „Nevydávejž nás nepřátelům, prosíme na věky, pro jméno své, a nerozptyluj smlouvy své: aniž odjmež milosrdenství svého od nás, pro Abrahama, milého svého, a Isaka, služebníka svého, a Israele, svatého svého.“ A jak krásně-a vroucně modlil se prorok Daniel v zajetí svém za hlavní město otčiny své a za chrám Jerusalemský, řka (Dan. 9, 16 atd.): „Pane proti vši spravedlnosti své odvrát se, prosím, hněv tvůj a prchlivost tvá od města tvého Jerusalema, a od hory svaté tvé. Dále pak praví a prosí: „*Nebo pro hříchy naše a nepravosti otců našich*, Jerusalem a lid tvůj v pohanění jest u všech vůkol nás. Nyní tedy vyslyš, Bože náš, modlitbu služebníka svého a prosby jeho, a ukaž tvář svou nad svatyní svou, kteráž zpuštěna jest, pro sebe samého. Nakloň, Bože můj, ucha svého a slyš, otevři oči své a viz zpuštění naše, i město, nad kterýmž zýváno jest jméno tvé; neboť na pro spravedlnosti naše prostíráme prosby před tváří tvou, ale pro milosrdenství tvá mnohá.“ V žalmu 131. (verš 1. a 10.) čteme, že Židé i takto k Bohu se modlívali: „Pamatuj, Hospodine, i na Davida a na všelikou tichost jeho. — Pro Davida služebníka svého neodvracej tváří Pomazaného svého.“ — Jak velice cenil Bůh zásluhy sv. Davida, ježž Písmo sv. nazývá králem dle srdce Božského, a jak velikého vlivu tyto zásluhy měly na osudy národa židovského i po smrti sv. Davida, patrno jest z výroku Hospodínova ku synu jeho, králi Šalamounovi, kterým mu trest za to ohlašuje, poněvadž ve stáří svém přikázání Božích neostříhal. Pravil tehdy Hospodín k Šalamounovi (3 Král. 11, 11—13): „Poněvadž se to nalezlo při tobě, žeš neostříhal úmluvy mé a přikázání mých, kteráž jsem přikázal tobě, roztrhna rozdělím království tvé, a dám je služebníku tvému. Ale však za dnů tvých (t. j. dokud ty živ budeš) neučiním toho, (a sice nikoli pro tebe, ale) pro Davida otce tvého: než z ruky syna tvého odtrhnu je. A ani jemu (synu Šalamounově) celého království neodejmu, nýbrž pokolení jedno dám synu tvému, pro Davida služebníka mého a pro Jerusalem, kterýž jsem vyvolil.“ A tak se také skutečně stalo. Nedlouho po smrti Šalamounově, když syn jeho kralovati počal, roztrženo bylo celé království židovské na dvě částky. Syn Šalamounův, Roboam, kraloval pak jen nad dvěma pokoleníma a sloul král judský, kdežto soupeř jeho Jeroboam nad desaterem ostatních pokoleních panoval a králem israelským se nazýval.

Dlužno zde aspoň kratičce ještě podotknouti, že dle vypravování dějepisných knih Starého Zákona svatí prorokové a jiní

zasloužil mužové i po své smrti velikého vlivu měli na osudy národa židovského a sice modlitbami a přimluvami svými u Hospodina Boha všemohoucího. Závažného na to dokladu dočítáme se v druhé knize Machabejské v kapitole 15. Ten udatný, nezištný a svatý vlastenec židovský Juda Machabejský zvítězil slavně, jak známo, malíčkým počtem vojinů svých nad velikým a mohutným vojskem pověstného Nikanora, neznaboha, jenž rouhaje se Bohu všemohoucímu s pýchou v den sobotní bitvu sehválně svedl. Před touto tedy bitvou napomínal Juda Machabejský skromnické vojsko své, aby se mohutného vojska Nikanorova nebáli, ale aby doufali, že od Boha všemohoucího dáno bude jim vítězství. A při té příležitosti vypravoval Juda Machabejský vojsku svému i následující vidění, kterýmž mu od Boha na srozuměnou dáno bylo, že v bitvě nastávající slavně zvítězí přes to přese všechno, že bezbožný a rouhavý Nikanor s velikým a mohutným vojskem boj podniká. A vidění bylo takové: „Ukázal se mu Oniáš, kterýž býval nejvyšším knězem, muž dobrý a dobrotivý, stydlivý vzhledem, počestný v mravích a krasomluvný, a kterýž od dětinství v ctnostech byl vycvičen. Ten se mu ukázal (ve vidění), an se rukama pozdvihnutýma modlí za veškeren lid židovský. Potom se mu ukázal i jiný muž, věkem a slávou předivný a oděvem veliké krásy oblečený. A promluviv Oniáš řekl (Judovi Machabejskému): Tentot jest milovník bratří a lidu israelského: *tent jest, který se mnoho modlí za lid, a za všechno město svalé, Jeremiáš prorok Boží*. Jeremiáš pak vztáhl pravici, a dal Judovi meč zlatý řka: Vezni meč svatý dar od Boha, jím porazíš protivníky lidu mého israelského.“ A když pak nepřátelé byli již přitáhli, vida Juda Machabejský příchod toho množství, a přípravu rozličnou zbroje, a slonů vzteklost, vztáhla ruce k nebi, vzýval Pána, jenž zázraky činí, kterýž ne vedle moci zbroje, ale jak se jemu líbí, hodným dává vítězství, modlil se sám ještě takto: „Ty, Pane, který jsi poslal anděla svého za Ezechiáše krále judského, a zbil jsi z vojska Sennacheribova sto osmdesáte a pět tisíců: i nyní, Panovníče nebes, pošli anděla svého dobrého před námi, v bázni a v strachu velikosti ramene svého, aby se báli ti, kteří s rouháním táhnou proti lidu tvému svatému.“

Ze zpráv těchto, ku kterým se ještě četné jiné podobné z Písma sv. snadno přidati mohou, jest tedy na bledni, že na Prozřetelnost Božskou řídící osudy jednotlivých národů velikého vlivu mají prosby a modlitby nejen mužů počestných a spravedlivých zde na zemi žijících, ale také přimlavy svatých a světic, kteří za živobytí svého vezdejšího ku slávě Boží a ku spáse

věčné a časné bližních v některém národě nezištně a poctivě pracovali, a si tak velikých zásluh o tento národ před Bohem vydobyli. Z příkladů zde uvedených jest také patrné, jak to Bohu milá věc jest, a národu každému velice prospěšná, když takových osob ve svém středu má, které se za vlast a za svůj národ horlivě modlívaly, aby Hospodin Bůh pro prostopášnosti jednotlivců, kteří jiné svádějí, celou vlast netrestal, aneb aby národu a vlasti hojnost požehnání svého uděliti ráčil.

IV. Podobných milostí jako národu židovskému ve Starém Zákoně, prokazovala Prozřetelnost Božská i křesťanským národům v Novém Zákoně, pečující vždy o to, aby se v každém národu křesťanském účta rozličných světců neb světic Božích ujala a zakořenila, a aby tito světcí a světice Boží následkem této úcty jim prokazované také zvláštními orodovníky téhož národa se stali u Hospodina Boha všemohoucího. A na tomto řízení a ustanovení Prozřetelnosti Božské zakládá se v celé církvi katolické účta, kterouž jednotliví národové svým svatým zemským patronům prokazují. Jest v tom tedy zvláštní řízení Prozřetelnosti Božské, aby každá země katolická, a aby jeden aneb více národů v ní bydlících své zvláštní patrony a orodovníky u trůnu Božského milosrdenství měli. A když se v kterékoli zemi katolické těmto sv. patronům zemským horlivá účta od národů v ní bydlících skutečně prokazuje, nabývá skrze účtu tuto celá země a obyvatelstvo v ní bydlící zvláštních milostí a zvláštního požehnání od Boha, a sice proto, poněvadž řízením Prozřetelnosti Božské, a nikoli pouhým lidským úmyslem, tito svatí patronové vyvoleni jsou za zvláštní ochrance a za zvláštní orodovníky a přímůlce u trůnu Božského. Hospodin Bůh ráčil je sám za takové orodovníky a přímůlce vyvoliti a ustanoviti, a proto také na jejich přímůlce velikou váhu klade a prosby jejich také snadněji vyslyší. Řízením Prozřetelnosti Božské bývají za patrony zemské obvykle ustanoveni hlavně ti světcové neb světice Boží, kteří za živobytí svého pozemského nejvíce aneb vydatně k tomu účinkovali a přispívali, aby pravá víra Kristova v zemi té a v národech v ní bydlících zasetá, zakořeněna byla, jako ku př. u nás v Čechách a na Moravě naši svatí apoštolové Cyrill a Method víru katolickou zasílali a zakořenili. Dále bývali řízením Prozřetelnosti Božské za patrony zemské ustanoveni tací svatí neb světice Boží, kteří svou činností, svými modlitbami, svým utrpením, neb svou smrtí mučnickou k tomu hlavně neb valně přispěli, že pravá víra Kristova nejen v soukromém životě jednotlivců se zakořenila, ale že také tak zvaný veřejný, společenský čili státní

život obyvatelů v zemi bydlících opanovati počala, t. j. že se státní čili společenský život v zemi té říditi a spravovati počal zákony takovými, které s vírou katolickou souhlasily a tudíž na základě zjevené od Boha víry ustanoveny byly, následkem čehož se pak i celá vzdělanost čili osvěta téhož národa na základě víry katolické vyvíjela a v národu rozšiřovala. Pronikne-li víra katolická tímto způsobem i veřejný čili společenský život některého nově pokřtěného národa, v případě tom říkává se v dějepisu, že víra katolická v té které zemi, neb v tom kterém národě zvítězila, a o mužích neb ženách, kteří k dosažení takového vítězství přispěli, říkává se, že jimi vítězství víry katolické bylo dovršeno. Tak ku př. u nás v Čechách říkáváme, že sv. Ludmila a svatý Václav svou bohumilou činností a svou mučnickou smrtí za víru Kristovu dovršili vítězství víry katolické našimi sv. apoštoly Cyrilem a Methodem u nás zaseté a zakotvené. A poněvadž v tehdejších dobách, v obrácení předků našich pohanských na víru katolickou, záležela právě životní otázka pro celý národ československý, proto také nejen o sv. našich apoštolicích Cyrille a Methodě, ale i o sv. Ludmile a sv. Václavu po právu a spravedlnosti a na jejich oslavu říkáváme, že zavedením víry katolické národ náš od hroziící mu záhuby vysvobodili. Mimo sv. Cyrilla a Methoda byli tedy i sv. naše Ludmila a náš sv. Václav řízením Prozřetelnosti Božské za zvláštní patrony zemské u nás ustanoveni. Ale jako kterýkoli i sebe lepší zákon politický jedním rázem do života společenského tak zaveden býti nemůže, aby hned všechny vrstvy obyvatelstva pronikl a v nich hned blahodárně účinkoval, což se obyčejně teprv po letech a poznenáhla stává: podobně tak i víra Kristova nepřináší hned a okamžitě, jakmile na společenský život národa a na zákony politické závažného vlivu nabyla, ve všech vrstvách obyvatelstva žádoucího zralého ovoce, nýbrž teprv po delším čase a obyčejně po dlouhých a také tuhých bojích. Žádný národ pohanský nebyl jedním rázem na víru katolickou tak obrácen, aby víra Kristova hned okamžitě všechny vrstvy obyvatelstva skrz na skrz pronikala a žádoucího zralého ovoce v mravech, ve vědách a v umění, slovem v celé vzdělanosti a v osvětě, hned vydávala. Není tedy divu, že se to i v našem národě hned a okamžitě nestalo.

Ale Prozřetelnost Božská pečovala o to, aby se to i u nás aspoň znenáhla, jako u jiných národů stalo. Měla-li vzdělanost a osvěta křesťanská v národě našem vzniknouti, bylo nejprve zapotřebí, aby tak zvané vyšší čili panské vrstvy v národě našem život svůj dle zásad víry katolické řídily a spravovaly,

čili aby bývalých pohanských mravů a obyčejů úplně se vzdaly, a po katolicku žily a jednaly. To však stálo tuhého a houževnatého boje. Hlavním vůdcem a velitelem katolickým v boji tomto stal se řízením Prozřetelnosti Božské náš sv. Vojtěch, první Čech, jenž biskupské důstojnosti dosáhl. Tuhý tento boj a vzdorovitost jedné části panstva českého vypudily sv. biskupa z naší vlasti, nevrátil se pak do ní nikdy více za živa, ale když tam mezi pohanskými Prusy jako apoštol a slavný mučnick Kristův běh života pozemského byl ukončil a pak v Hnězdně polském v chrámu arcibiskupském v nádherném hrobě byl pochován, přisahal panstvo české u téhož hrobu za přítomnosti tehdejšího biskupa Pražského a chrabrého knížete českého Břetislava, že mravy své a jednání své s pomocí Boží dle mravouky katolické bude říditi, a články v této přísaze zahrnuté staly se zákonem politickým ve vlasti naší. Boj tuhý a houževnatý proti starodávným nekalým zvykům a obyčejům pohanským, v kterém sv. Vojtěch mnoho útrap za víru Kristovou snášeti musil, byl tedy řízením Prozřetelnosti Božské právě u hrobu téhož světce a na jeho přímluvu u Boha šťastně ukončen, a řízením téže Prozřetelnosti Božské stalo se, že i svaté ostatky téhož světce a patrona českého do vlasti naší byly navraceny. A když vítězné vojsko české, r. 1039. ostatky našeho sv. patrona Vojtěcha až ku samé Praze přivezlo, a celá takřka Praha tyto sv. ostatky veleslavným průvodem vítala, nacházel se v tomto průvodu jiný světec, totiž náš sv. patron a dědic Prokop, tehdá opat Sázavský, jež si Prozřetelnost Božská opět k tomu cíli a konci vyvolila, aby na základě víry katolické vědu a umění v Čechách pěstoval a lid sprostý vzdělával. Touto prací svou neunavnou s životem zbožným a svatým spojenou vydobyl si sv. Prokop takových neocenitelných zásluh o víru Kristovu v Čechách, že jej Hospodin Bůh, soudce spravedlivý, po jeho smrti tak dlouho četnými zázraky oslavoval, dokud jej vyslanec papežský, kardinál Quido ve jménu sv. Stolicе apoštolské tam na Sázavě, kdež sv. Prokop školy vyšší pro vědu a umění založil, za svatého neprohlásil. A tak stal se sv. Prokop řízením Prozřetelnosti Božské naším svatým českým patronem a zejména také ochrancem křesťanské vědy a křesťanského umění v Čechách. Z událostí těchto patrně viděti jest, jak dobrotivě a milostivě Prozřetelnost Božská o to pečovala, aby vlast naše a národ náš takových zvláštních a mocných přímluvcův a orodovníků měl u trůnu Božského milosrdenství, kteří se zejména nejdůležitějších zájmů společenského života ve vlasti naší a v národu našem bedlivě ujímají. Jest také

mimo to z našeho českého dějepisu vůbec známo, že naši svatí patronové a dědicové čeští mocnost své přimluvy u Hospodina nejednou již stkvělým způsobem osvědčili, když pro vlast naši a národ náš těžké a nebezpečné doby nastaly. Proto také lid náš od dávných let svatě naše patrony zpívaje prosívá „Zahynouti nám nedejte.“ A takřka příslovím stalo se u nás v Čechách „že svatí patronové a dědicové naši nedají zahynouti ani nám ani budoucím.“

Z těchto kratičkých poznámek o našich sv. patronech a dědicích českých, jakož i z poznámek ze Starého Zákona svrchu uvedených jest tuším na jevě, že Prozřetelnost Božská vždy v tom svých zvláštních svatých záměrův a úmyslů měla a sledovala, když se o to postarala, aby ten který zasloužilý a svatý člověk od církve Boží za svatého byl prohlášen a od toho kterého národa, neb v té které zemi za zvláštního patrona ctěn a vzýván byl. Z poznámek svrchu položených jest i to na jevě, že Prozřetelnost Božská tímto svým svatým řízením národu takovému neb zemi takové zvláštních nových darův a milostí udělití obmyslí, když jim nových svatých patronů zemských skrze kanonisaci udělí.

Dle těchto zásad a pravidel měla tedy Prozřetelnost Božská i v tom svých zvláštních svatých úmyslův a záměrů, když se o to tak velikými zázraky postarati ráčila, aby bl. Jan Nepomucký za svatého byl prohlášen, a aby zejména naší vlasti a našemu národu za patrona zemského byl ustanoven. Doufaje v pomoc Boží obral sobě tedy skladatel spisu tohoto za úkol, vyložití aspoň poněkud tento záměr a oumysl, jež Prozřetelnost Božská při kanonisaci sv. Jana Nepom. měla, jakož i tu zvláštní milost poněkud aspoň objasniti, kterou tatáž Prozřetelnost Božská naší vlasti a národu našemu udělila, když Jejím řízením sv. Jan Nepom. stal se vedle sv. Václava naším hlavním zemským patronem. Prozřetelnost Božská a Její záměry při řízení osudu jednotlivých národů dají se často nejen dobře ale také velmi zřetelně z dějin národa poznati, když dějiny ty vůbec neb jisté jejich částky nikoli dle jednostranných a krátkozrakých výmyslův a domněnek lidských, ale dle těch svatých pravd a zásad uvážíme a oceníme, které Bůh sám v dějepisných knihách Starého Zákona skrze své svaté proroky naznačiti ráčil, a dle kterých Prozřetelnost Božská osudy a dějiny národa židovského řídila a spravovala. A že právě dle těchto odvěkých v Písmě svatém zvláště zaznamenaných pravd a zásad dějinné události uvažovati a posuzovati máme, vysvítá ze slov Písma svatého Nového Zá-

kona; neboť sv. Pavel praví sám na jednom místě (Řím 15, 4): „Cožkoli napsáno jest (v Písmě svatém), k našemu naučení napsáno jest: abychom skrze trpělivost a potěšení Písmem naději měli.“ A na jiném místě (2. Timoth. 3, 16) opět takto dokládá: „Všeliké Písmo (svaté) od Boha vdechnuté, užitečné jest k učení, k trestání, k napravování, k cvičení v spravedlnosti.“ Za touto hlavně příčinou jsme také svrchu již aspoň některé z dotčených pravd a zásad z Písma Starého Zákona uvedli a vyložili. Dle těchto svatých pravd a zásad budeme tedy nyní v následujících článcích uvažovati a oceňovati rozličné vynikající události, které se ve vlasti naší sběhly v těch stoletích, která od mučnické smrti sv. Jana Nepom. (1393) až do jeho kanonisace (1729) uplynula. Úvahy tyto poskytnou nám nejeden důkaz a doklad ku stvrzení té pravdy, která Prozřetelnost Božská, pečujíc velikými zázraky o kanonizaci sv. Jana Nep., uskutečněním právě této kanonizace celému světu jaksi na srozuměnou dáti ráčila, že v tom svatá vůle Hospodina Boha všemohoucího, Stvořitele a svrchovaného Soudce všech národů není, aby národ náš zahynul, ačkoli následkem předcházejících válek a rozbrojů náboženských „dle vši podobnosti*) již k tomu se schylovalo, že národ český na věky má býti vymazán z řady národův evropských;“ neboť právě tenkrát nacházel se národ náš následkem dotčených rozbrojů náboženských, z ciziny k nám zanešených, „v největším svém úpadku, v největším ponížení“ a „v zapomenutí vešel světu měrou takovou, že ani jeho nejbližší příbuzní ho více neznali.“ Ano kanonizace sv. Jana Nepom. stala se řízením Prozřetelnosti Božské mohutnou podmínkou pro naše tak zvané národní znovuzrození, a dle záměrův a úmyslů téže Prozřetelnosti Božské, z této kanonizace patrně vysvítajících jest a zůstane v národě českoslovanském upřímná a horlivá úcta sv. Jana Nepom. velice závažným činitelem pro další blahonosný vývoj našeho národa: poněvadž řízením Prozřetelnosti Božské svatý Jan Nep. ustanoven jest zvláštním obhájcem, ochrancem a orodovníkem země české a národa našeho v potřebách a v příčinách takových, v kterých všeliká síla lidská a všeliké namáhání lidské, i sebe vytečnější, zůstane vždy nedostatečné a málomocné.

*) Užíváme zde slov vyňatých z jedné novější knihy české, která si však té svaté Prozřetelnosti Božské nevíšmá.

Článek třetí.

Z dějepisu českého vysvítá, že dobrý byt, trvanlivý prospěch a pokrok národa českého sloučen jest s náboženstvím katolickým. — Rozličné doklady historické na stvrzení pravdy této. — Husitismem, utrakvismem a sektářstvím náboženským vůbec stržen byl národ český s vysokého stupně blahobytu, pokoje domácího, vzdělanosti a slávy. — Úsudky Frant. Palackého a jiných spisovatelů. — Taktika nevěreckých svobodomyšlníků.

Kdo dějepis národa českého bez svobodomyšlnických aneb jakýchkoli jiných proti církvi katolické směřujících předsudků čte, a hlavní epochy dějin našich bedlivě uváží, tomuť zajisté i mimoděk naskytne se na mysli nejednou ta pravda, že Čechům a vlasti jejich při všech rozličných nesnázích a svízelných, kterých žádný člověk a žádný národ na tomto světě prázdnen býti nemůže, předce vždy nejlépe se vedlo, když se víry křesťansko-katolické pevně a trvanlivě drželi. A naopak každý proti církvi katolické nepředpojatý posuzovatel dějin našich přesvědčí se velmi snadno i o tom, že vlast naši a obyvatele její veliké a neobyčejné nesnáze, pohromy a nemalé utrpení stíhaly, když se Čechové k vůli kterýmukoli novotám náboženským od víry katolické odtrhli. Zkrátka z dosavadních dějin našich vysvítá nepopíratelně, že *jsoucnost, dobrý byt a další trvanlivý prospěch a pokrok národa českého sloučen jest s náboženstvím katolickým*. Pravdu tuto hlásá celý dosavadní dějepis náš mocným a srozumitelným hlasem, ač, nastojte, i za našich dnů takových Čechů nalézti jest, kteří tento mocný a lehce srozumitelný hlas přeslýchají a sice z příčin rozličných, které by se aspoň u leckterých snadno najíti daly, kdyby to zde od místa nebylo. Zde jen jednu z těchto příčin kratičce naznačíme. Leckterý nynější Čech, jinak poctivý a upřímný milovník národa svého, nemůže poměr dějin českých

k všem katolické za tou příčinou správně a spravedlivě posuzovati, poněvadž jen velmi chatrnou známost víry katolické má a si tudíž často pravé a podstatné příčiny jednotlivých výjevů dějepisných patřičně a dostatečně vysvětliti neumí. Staré pak přísloví české praví: „Neznámost (působí) nelibost“, není tedy divu, když pak křivě a falešně jednotlivé děje aneb celé jednotlivé doby dějepisné posuzuje, a to, co by vlastně chváliti měl, tupí a haní a naopak.

Pravdu svrchu naznačenou odůvodníme zde aspoň několika doklady, ku kterým by po případě ještě hojný počet podobných dokladů přidán býti mohl. Právě tedy: František Palacký, ač katolíkem nebyl, doznal to upřímně a odůvodnil to jasně, že právě v té době, když naši svatí slovanští apoštolové Cyrill a Method semeno víry křesťansko-katolické na Moravě a v Čechách zasívali, a když pak po nich náš milý svatý Václav s apoštolskou horlivostí na rozšíření a zakořenění víry katolické až do prolití krve své pracoval, že právě v době té, nejen pro Čechoslovany, ale i pro jiné kmeny slovanské bylo pokřesťanění životní otázkou. Palacký totiž praví: *) „V pokřesťanění záležela oné doby životní otázka všech národů slovanských. Křesťanská Europa byla, shodou Bohem danou, osobila sobě dědičně všecku někdejší vzdělanost Řekův a Římanů. Jakkoli časem znuzena i skalena, byla přece vzdělanost tato sama v sobě takové dokonalosti schopna i nače všechny jiné výtečná, že nad ní a vedle ní žádný jiný způsob osvěty dařiti se a prospívati nemohl. Bylo tedy Slovanům buď přilnouti k ní dobrovolně, aneb zahynouti v boji s ní konečně.“ Polabští Slované, Obodrité totiž, Luticové, Ratarové a jiní ještě kmenové slovanští podnikali skutečně tento zoufalý boj, poněvadž je hrabivost tehdejších Němců při uvádění víry křesťanské v tamních krajinách k boji takovému popuzovala a tento dlouhý a zoufalý zápas nemohl, jakož Palacký praví, jináče ukončen býti nežli úplnou zkázou a záhubou národů těchto slovanských. „Že Čechové, — toť jsou opět slova Palackého, — osudů Obodritů, Luticů, Ratarův a jiných pokřesťanců svých znikli, za to nejvíce děkovati mají včasnému a upřímnému pokřesťanění svému.“ **) Poukázav pak na to, kterak přičiněním sv. Cyrilla a Methoděje křesťanství pravým duchem apoštolským na Moravě a v Čechách uvedeno bylo a se proto také ujalo, doložil Palacký ještě tato důležitá slova: „Tehdejší vévodové čeští

*) Děj. nár. čes. I. 1. str. 229.

**) Tamtéž str. 231.

neměli opravdu nic většího ani důležitějšího činiti, nežli dokonati počaté křesťanství národu svého.“

A poněvadž náš milý sv. Václav právě za tímto úmyslem až do prolití krve své pracoval a svůj vlastní život Bohu za oběť dáti nikterak neváhal, aby lidu českoslovanskému svým vlastním příkladem dosvědčil, že na věře katolické jeho časné i věčné blaho přede vším jiným závisí: za tou příčinou stal se tak sv. Václav zvláštním miláčkem národa českoslovanského, který jej napotom po všecka století za svého hlavního přímluvce a ochrance u Boha pokládal a ctil, a jej také pokorně a důvěrně za to prositi neopominul, aby přímlovou svou u Boha „nedal zahynouti nám ni budoucím“, kdykoli národu záhuba hrozila. A tomu nasvědčuje opět sám Frant. Palacký pěknou poznámkou, kterouž rozpravu svou o mučnické smrti sv. Václava uzavřel, řka *): „Václav pobožný a spravedlivý, utrpěvší konečně za svou horlivost o náboženství, považován a vyhlášen jest od veškerého lidu hned po smrti své za mučnicka svatého. Dříve nežli věk minul, ano ještě pokud bratrobijce na trůnu seděl, roznesla se pověst o zázracích u hrobu jeho zběhlých až do dalekých zemí. Avšak Čechové sami ctíli památku jeho co nejsvětěji; ano úcty k němu v jejich vlasti po celá století vždy přibývalo; národ vzýval ho jakožto „dědice země české“, jakožto předního přímluvce a orodovníka u Boha za všechny věrné Čechy; knížata a panovníci kladli obraz jeho na peníze, pečeti a korouhve své; množství chrámův a oltářů postaveno v čest jeho jména po všech krajích; ano konečně vše, co národ náš jako své vlastní ve cti mítí chtěl, to až podnes „svatováclavským“ nazývati obvykl. Takž samo jméno výtečného panovníka tohoto, jako před stoletími, ještě i nyní v millionech srdcí českých císly a oumysly nábožné buditi nepřestává.“

Boj živlu pohanského s vírou křesťanskou trval sice i po mučnické smrti sv. Václava ještě drabný čas; podobalo se také tomu na první shled, jakoby zavražděním sv. Václava živel pohanský v Čechách slavného a trvanlivého vítězství nad vírou křesťanskou byl nabyt, ale v skutku okázalo se již za kratičký čas po mučnické smrti sv. Václava, že živel pohanský, ač na okamžik vítězem se býti zdál, od té doby v skutku tak byl přemožen, že mu čím dále tím více všeliké naděje na budoucí vítězství ubývalo.

A jak hluboko se v mysli a v srdci starých předků našich ta pravda zakořenila, že jsoucnost, štěstí a blaho lidu českoslovanského hlavně na zachování víry katolické závisí, vysvítá zřejmě

*) Děj. nár. čes. str. 238. a 239.

z krátké sice, ale závažné poznámky, kterouž Dr. Kliment Borový na základě starých dokladů napsal*): „Za neposlední důkaz upřímnosti, s jakouž otcové naši přilnuli k víře katolické, považujeme tu pamětihodnou událost, že na 500 let od uvedení křesťanství nikdo se neodvážil osobními výmysly svými poskvřiti nauku sv. evangelia svatým Cyrilem a Methodějem hlásanou, až teprve v třináctém století někteří blouznivci z ciziny do Čech přišli, směle bludů ve vlasti naší zasíti se odvážili.“ Bludařové, na které se tuto naráží, byli tak zvaní mrskači, kteří okolo roku 1256. z Německa do Čech, do Moravy a do Slezska přišli, lid pod záminkou kajicnosti k veřejnému obnažování těla a bičování vyzývali, ale za to v tajnosti šeredných necudností páchali.**)

Bludařská tato sekta byla však záhy ze země vypuzena. A když pak na počátku století XIV. tak zvaní Beghardi a Bekyně z Rakouska a ze Štýrska do Čech a na Moravu se vedrali, a mimo četné jiné bludy i prostopášné a necudné mravy své Písmem sv. omlouvali, bylo v Praze r. 1318. čtrnácte Beghardů na hranici upáleno, a poněvadž se pak ještě v jižních krajinách českých tajně usazovali a schůze své noční v jeskyních čili jámách podzemních konávali (odkud se jim i jména „Jamníci“ (něm. Grubenheimer) dostalo), podnikl pan Oldřich z Jindřichova Hradce proti nim r. 1335. zvláštní tažení a je násilím vyhubil. To stalo se, když napotomní císař Karel IV. ustanoven již byl od otce svého, krále Jana Lucemburského, vladařem země české.

Největšího stupně blahobytu a také slávy dosáhla země česká v 14tém století za panování Karla IV., kteréhož za touto příčinou národ český až podnes vším právem nazývá „Otcem vlasti.“ Dobře praví o něm Frant. Palacký***): „Karel IV. ze všech králů, kteří kdy v Čechách panovali, jest nejoblíbenější. Podnes při blaholu jmena jeho rozšířil se každé srdce české a ústa oplývají úctou i vděčností ku panovníku, který v paměti národní utkvěl *co representant nejvyššího rozkvětu a blahobytu vlasti.*“ A že právě tento nejslavnější král český, za jehožto panování (od r. 1347. až do roku 1378.) země česká a národ český největšího stupně rozkvětu a blahobytu dosáhly, velmi upřímným a vzdělaným byl katolíkem, který ze žádných politických zámyslů, jako se to v dějepisu leckdys naskytuje, ale z hlubokého a jasného přesvědčení svůj soukromý a veřejný život dle článků věro- a mravouky katolické řídil, tomu nasvědčuje opět Frant. Palacký,

*) Dějiny diecése Pražské, str. 164.

**) Viz Dra. Klem. Borového „Dějiny diecése Pražské“ str. 167.

**) Děj. nár. čes. I. d. č. 2. str. 206.

ač sám katolíkem nebyl, řka*): „O náboženském smýšlení Karla IV. a o velké oddanosti jeho ku Stolici papežské, o úctě jeho k Církvi a kněžím, může se za naší doby souditi, jak komu se líbí**): toho aspoň nikdo zapíráti nebude, že vedlo ho k tomu jen hluboké a jasné přesvědčení a nikoli politické zámysly, an po celou dobu života svého zůstal sobě důsledným, aniž pak měnil se ve smýšlení svém dle okolností, jako předchůdcové jeho Fridrich I. a II., Otto IV., Albrecht I. a Ludvík IV. Musí se uznati, že ctil to, co mu svatým bylo, vždy jen za příčinou jeho svatosti, aniž pak odvracel kdy pozor svůj od nedostatkův a vad, které časem svým ve všech lidských záležitostech vystupují na jevo.“ A dále praví ještě Palacký***): „Karel IV. bez odporu byl nej- učenější císař celé středověkosti a jeden z největších učenců svého věku, na čemž i sám nemálo sobě zakládal.“ A jak hluboce právě tento nejučenější císař a král, kterého my Čechové z vděčnosti až podnes „*Otcem vlasti*“ nazýváme, o tom byl přesvědčen, že blahobyť a sláva království českého na náboženství katolickém závisí, to vysvětlá velice jasně z tak zvané „*Majestas Carolina*“ čili ze „*Zákonníka Karlova*“, který od něho složen a buď roku 1348. neb 1350. sněmu českému předložen byl. †) V prvním tedy odstavci (čili rubrice) téhož Zákonníka, který nadepsán jest: „*Rubrika první o víře katolické*“, praví Karel IV. doslovně takto: „*Chceme, aby veškeren lid království našeho českého, jejž známe, že katolický jest a věřící, pokorně v poctivosti měl a vyznával nejsvětější Trojici v jedné podstatě a v třech osobách . . . tak, jakož svatosvatá církev katolická a apoštolská věří: napomínajice*

*) Tamtéž str. 217.

**) S touto větou se my katolíci za tou příčinou shodovati nemůžeme, poněvadž přesné vědeckými důvody historickými, filosofickými a theologickými již dávno a dávno na jisto jest postaveno, že pravá víra Bohem samým jest zjevena, a že jen jedna bytí může. I když tedy nyní se dovoluje, že všelijaké a leckdy přepodivné úsudky zejména o oddanosti ku Stolici papežské, o úctě k Církvi atd. se uveřejňují, z toho nedá se ještě po správné logice a filosofii dovoditi, že by pravda na *libovůli* záviseti mohla.

***) Tamtéž str. 218.

†) Již za živobytí otce svého krále Jana Lucemburského staral se Karel IV. o to, aby nový zákoník sepsán byl, který by v sobě zahrnoval hlavní zásady státního čili politického a také soukromého práva pro království české. Podobný úmysl měl před Karlem IV. již jeho děd, král Václav II. a před tímto i král Přemysl Otakar II. Oba však potkali se v této záležitosti s velkým odporem stavů zemských, tak že konečně od svého úmyslu upustili. Zákonník Karlov potkal se na sněmu zemském s podobným odporem. Císař Karel vzal jej tedy sám r. 1355. nazpět; proto však Zákonník ten nezahynul a nezmizel bez velikého užítu pro království české. Sněmy české se nejednou na něj odvolávali, ano téhož samého roku 1355. přiznali se tehdejší stavové k některým rubrikám Zákonníka Karlova. Viz širší o tom zprávu ve spisku „*Císař Karel IV., otec vlasti*.“ Sepsal Jan Kř. Votka. V Praze 1878. Nákladem tiskového spolku katolického.

otcovskou přistulností věrné naše poddané, kteréž dle křesťanského náboženství za naše bratry a syny pokládáme, aby snad čistota jejich víry a upřímná zbožnost během času poskvrněna nebyla nákazou z *cizích krajín*, od hranic království našeho nemnoho vzdálených. Jiní pak *blázni a nemoudří*, kteří svatému učení víry katolické odporují, nechť vědí, že kromě věčných muk, pomstou Božskou jim ustanovených, stali se zlopověstnými, a že smrtonosný hněv naší Velebnosti na se uvalili.“ V rubrice pak třetí, čtvrté a páté téhož Zákonníka vykládá Karel IV. s mistrovskou důkladností bohosloveckou, jak veliký přestupek čili hřích proti Bohu samému jest každé kacífství, a proto také nařizuje, aby před soudnou stolicí světskou pokládán byl vždy za horší přestupek a zločin, nežli jest zločin spáchaný proti císařské neb královské důstojnosti.

Uvedeme zde ještě jeden nemálo závažný doklad a důkaz, kterak nejen snad císař Karel IV. sám pro svou osobu ale i naši staří předkové a vůbec lid český v dobách předhusitských byly o tom hluboko přesvědčeni, že blahobyt země české a národa našeho nerozlučně souvisí se zachováním víry katolické. Doklad a důkaz ten naskytuje se nám v jednom přísloví českém, o kterémž s úplnou jistotou udati můžeme, že právě před vypuknutím neblahých bouří husitských v Čechách známo bylo a mezi lidem kolovalo, což také později zde na jiném místě z listinných památek dokážeme. Prísloví to zní: *Žadný ryzí Čech nemůž býti kacířem.*“ V dobách předhusitských nebylo, jak známo, mimo víru katolickou žádné jiné vyznání křesťanské v Čechách trpěno a proto se slovo „kacíř“ jen na takového člověka vztahovati může, který nějaké, článkům víry katolické odporující, domněnky za pravdivé uznává a se jich drží. Upozorňujeme zde také hned zvláště na to, že toto staročeské přísloví může jednak velmi dobrý, chvalitebný a krásný rozum míti, ale že mu jednak i velmi nechvalný, neobyčejnou nadutostí a pýchou, a sebechválou překypující smysl může snadno býti podložen. Dobrý a velice chvalitebný smysl téhož přísloví zní asi takto: Kdo pravým Čechem jest, a kdo tudíž nejen snad česky mluví, ale kdo zároveň i šlechetné mravy těch slavných předků svých, kteří bezzištně na blahu národa českého pracovali ano za něj se i obětovali, na sobě nápodobňovati se snaží, a kdo tudíž zároveň i o tom pravdivou vědomost má, jak velice vždy zemi české a národu českému prospěšno bylo, když se pevně víry katolické držel, a dle mravouky katolické svůj život řídil a spravoval: takový pravý čili ryzí Čech nestane se zajisté nikdy kacířem, ten se zajisté

žádného bludu a žádné kacířské smyšleniny nepřidrží a viru katolickou nezapře, nechť již takový blud neb taková nauka kacířská buď ze severu neb z jihu, aneb od východu neb od západu, od koho koli do Čech přinešena byla: neboť každý pravý Čech znaje dotčená dobrodiní, která církev katolická svou věro- a mravoukou českému národu prokázala, musil by se i když od narození svého česky mluví i česky mluvití nepřestává, v duchu svém a v srdci svém hnusným odrodilcem státi, který nedbaje slavných příkladův a vzorů těch šlechetných katolických předkův svých přidrží se raději bludů cizáckých, aby pomocí jich a pod jich přikrytím snadněji buďto své hnusné ziskuchtivosti po bohatství, jako se to zejména Vikleřistům čili Lolardům v Anglii a v Německu vytýkalo, neb svým oplzlým a necudným choutkám, po kterých tak zvaní mrskáči bazili, aneb konečně, aby své bezúzdné ctižádosti na útraty svých spolurodáků a krajanů a na škodu celé země české vyhověti mohl. To tedy jest dobrý a chvalitebný smysl toho staročeského přísloví: „Žádný pravý ryzí Čech nemůže býti kacířem.“ A právě v tomto smyslu užívalo se ho v Čechách před vypuknutím bouří husitských, jakož později dokážeme. Zde jen ještě krátce povíme, že se i sám mistr Jan Hus a Jeroným Pražský veřejně na toto přísloví odvolali, a ho v zcela jiném smyslu k svým záměrům osobním zneužívali a všemožně využítkovati se snažili, o čemž později na jiném místě tohoto spisu promluvíme.

Dala by se ještě dlouhá řada rozličných důkazů zde uvéstí na stvrzení té výpovědi, že staří naši předkové s nejpřírodnějším srdcem všde katolické oddáni byli, a ji také za základ celého národního blahobytu a slávy země české pokládali. Místo jiných rozličných důkazův, uvedeme zde ještě jenom jeden, který však rozhodující závažnosti do sebe má za tou příčinou, poněvadž od samého papeže, viditelné hlavy církve katolické pochází. Když Karel IV., hned po smrti otce svého, tehdejšího papeže Klementa VI. za povolení žádal, aby v Praze vysoké školy mohl založiti, svolil papež Klement milerád k této žádosti, a dne 26. ledna 1347 zvláštní bullu na povolení university v Praze vydal, kteráž brzy po tom do Čech přinešena, a také slavně prohlášena byla. V této tedy bulle chválil papež Klement VI. obzvláštní oddanost a čistotu víry, kterou, jak on Karel a předkové jeho králové čeští tak obyvatelé téhož království svaté církvi Římské vždycky jsou prokazovali a prokazují, i jevil horlivou žádost a přání své, aby to království, kteréž dobrota Božská takovou četností lidu, takovou hojností všech věcí obdařila, rovněž na plody věd úrodné

bylo, a jakož jest co zlata a stříbra důl známo, tak aby i platných umění dolem bylo: aby plodilo muže zdravého důvtipu, ctnostmi ozdobené a rozličných druhův uměním vzdělané, i aby tam bylo zřídlo neprosychavé, z jehož plnosti by všichni literního umění žádostiví čerpati mohli,“*)

Z těchto výpovědí papeže Klementa VI. zároveň také dosti jest na biledni, z jakého blahobytu se vlast česká radovala, když národ náš čistotou víry katolické a obzvláštní oddaností k svaté církvi Římské vynikal. Nebudeme zde dále rozepisovati se o tomto blahobytu, jakož i té dobré pověsti a slávě, kteréž tenkrátě národ český v celém světě požíval: neboť ty „zlaté časy za Karla IV.“ nevypadly až po dnešní den z paměti lidu českého a ta „Zlatá Praha“ z katolických časů Karlových sluje až po dnešní den ještě u Jihoslovanů „Zlatni Prag.“ Položíme zde jenom krátkou poznámku o jedné věci, která vždy podstatnou a tudíž nezbytnou stránkou jest pravého blahobytu a pravé slávy národní. Za panování císaře Karla IV. nastal totiž ve vlasti naší a v ostatních korunních zemích českých tak vzorný pořádek, panovala tak vzorná spravedlnost a takový mír a pokoj zahostil se v zemích koruny svatováclavské, že v celém středověku v žádné jině říši podobného příkladu není nalézti. Tomu nasvědčuje souvěký letopisec Beneš z Veitmile, řka:**) „I panoval takový pokoj v království českém a v zemích sousedních, na jaký se nepamatuje žádné století, a jaký též v letopisech nikde není zaznamenán.“ Jiný pak též souvěký spisovatel praví o Karlu IV.:***) „Tento kníže katolický, milovník spravedlnosti a horlitel pro pokoj, zjednal takového pokoje, že v Čechách jeden kmen nevytasil, meče svého proti druhému, a že nebylo bázně po krajinách českých. I v lesích a mezi skalami panoval pokoj, panovala bezpečnost; nebylo se obávati nikomu, že oloupen bude, i kdyby zlato veřejně po cestách nosil.“

A jaké osudy potkaly pak vlast naši a národ náš český, když nedlouho po smrti „Otce vlasti“ jedna částka Čechů strhnouti se dala cizáckými bludy nekatolickými, a k vůli nim od církve katolické odpadla? Staré kroniky české vypravují, že to byla nejen smutná, ale také strašná a hrůzná noc pro královskou Prahu, když dne 29. listopadu 1378 Karel IV., Otec vlasti na hradě svato-Václavském umíral, a tři hodiny po západu slunce konečně svůj časný život svatě a pokojně skončil. K večeru

*) V. V. Tomka Děje university Pražské. 1849. str. 8.

**) *Scriptores rerum Bohem.* T. II. pag. 367.

**) *Viz Stenzel Scriptores rerum Silesic.* T. I. pag. 210.

téhož dne nastal již tuhý mráz. Asi hodinu před smrtí Karla IV. vypukl najednou na Starém městě Pražském právě u mostu kamenného veliký požár a sice v klášteře a špitále křižovníků s červenou hvézdou. Tentýž klášter a špitál křižovnícký založila před 125 lety blah. Anežka česká, tatáž svěťice, která r. 1318. Karla IV. zázračně uzdravila, když co dvouleté dítko od svého vlastního otce krále Jana Lucemburského na hradě Loketském v tmavém a nezdravém vězení držán byv, do smrtelné nemoci upadl, a již na kraji hrobu se octnul. Hrad svato-Václavský na Hradčanech, kde Karel IV. právě umíral, vyjímá se jaksi děsně v hrůzném světle požáru, jenž celý kostel, klášter a špitál křižovnícký sžíral, a v němž i několik špitálníchkův uhořelo. Mnohému Pražanu, který se na hrůzný požár díval a také na hrad svato-Václavský děsným světlem ozářený popatřil, namítaly se asi tyto neb podobné myšlénky: Co pak to asi pro Bůh znamená? Zde na pravém břehu Vltavy, právě u mostu Karlem IV. zbudovaného, požívá oheň a v prach a popel obrací skvostný a zbožný pomník dobročinnosti, jež bl. Anežka česká na důkaz své živé víry katolické, ku prospěchu chudiny a na oslavu země české dala zbudovati: a hle tam na levé straně Vltavy, na hradě svato-Václavském umírá zároveň císař Karel IV., Otec vlasti, anděl pokoje zemského, jež tatáž blah. Anežka česká před 61 lety mocnou přímlovou svou u Boba na životě zachránila, aby se z něho stal pravý otec země české. Co to vše asi znamená?

Toho však se tuším v této děsné noci asi žádný nenadál, že za nedlouho nejen v katolické Praze královské, ale i v celé zemi české k vůli novým, z ciziny do Čech zanešeným bludům a výmyslům náboženským nádherné kostely, kláštery, dobročinné ústavy, požárem od samých Čechů založeným budou páleny, drancovány a v nivec uvedeny, že pak ještě nesčetné jiné pohromy a svízele na celou vlast a na celý národ přikvačí a je napotom po více než 200 let svíratí a soužití budou a národ náš na kraj bezedné propasti zavedou, až konečně řízením Prozřetelnosti Božské víra katolická, víra Cyrillo-Methodějská v Čechách opět zvítězí, a v Čechách jako dříve obecnou se stane.

K vůli cizáckým do Čech zanešeným bludům a novotářským domněnkám náboženským dala se, jak známo, za panování Václava IV. velká část národa česko-slovanského, ale nikdy celý národ náš zavést, že dvakrát do velikého boje proti vše katolické stržena byla. Ponejprv byly k tomu podnětem bludařské novoty Angličana Viklefa, které v Anglicku samém žádné půdy

nenášly, ale u nás v Čechách hlavní příčinou se staly tak zvaných válek husitských.

Po těchto krvavých a zkázonosných bojích nastala v Čechách neblahá, domácími sváry, různicemi a boji překypující doba, v níž tak zvaný utrakvismus český panoval, jehož podstatná stránka v tom vlastně záležela, že si jedna částka národa, svedena byvši dílem domácími agitatory (hybateli lidu) dílem cizáckými sektáři sama o své ujmě a na svou pěst své zvláštní náboženství chtěla poříditi, a jej také všem ostatním katolickým Čechům přese vši tak zvanou svobodu vnutiti.

To se ovšem nepodařilo, a místo jednoho, nového utrakvistického náboženství nastal v Čechách a na Moravě u věcech víry a náboženství holý a čirý zmatek babylonský; nové sekty náboženské vyrůstaly jako houby po dešti, a i ti, kteří se k některé z takových z brusu nových neb odjinud příšlých sekt přiznávali, neshodovali se mezi sebou ve svých domněnkách, ale mívali opět i své zvláštní náhledy náboženské. Husitskými válkami a tímto babylonským zmatkem náboženským a sváry a různicemi z něho se neustále prýstícími byl tedy národ československý s toho vysokého stupně blahobytu, vzdělanosti, pokoje a slávy stržen, na kterýž se s pomocí Boží byl povznesl, když se víry katolické, sv. Cyrilem a Metodějem hlásané, pevně držel.

Smutná doba utrakvistická ploužila se v Čechách a na Moravě až do první čtvrti století šestnáctého. Jakmile pak v Německu Martin Luter vzpurnou korouhev proti církvi katolické vztýčil a tam nové náboženství německé tvořiti počal, nabýval hned panující v Čechách a na Moravě babylonský zmatek náboženský zcela nových tvářností. Domněnky a bludy Luterovy, a po něm Kalvinovy, Cvingliovy atd. staly se pak během času příčinou, že potomkové bývalých českých husitův a českých utrakvistů, jsouce již na nesčetné sekty náboženské rozptýleni a rozeřvání, nyní opět novějšími německými bludy náboženskými čili tak zvaným protestantismem strhnouti se dali k novému velikému boji proti víře katolické, proti víře svato-Václavské a Cyrillo-Methodějské, kterouž česká zem na tak vysoký stupeň vzdělanosti a slávy povýšena byla. Kdyby to čirá, nepopíratelná pravda historická nebyla, neuměl by si toho člověk ani snad pomysleti, kterak to možná bylo, aby potomkové bývalých husitův a starých utrakvistů českých stali se tak záhy horlivými přívrženci právě německých bludů náboženských. Neboť tito nekatoličtí Čechové byli právě ti, o kterých současný a věhlasný spisovatel pan Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic výslovně praví, že „ke

všem cizincům čili hostům jsou přívětivi, a že jen k těm nevrážně se chovají, kteří německy mluví, poněvadž za to mají, že jsou největší protivníci jejich náboženství.“*) Ale bohužel stalo se to skutečně! Právě potomkové hývalých husitův a starých utrakvistů českých stali se nejhorlivějšími zastavateli a rozšiřovateli německého protestantismu v Čechách, k vůli německému protestantismu a ze zášti k církvi katolické povolávali německé predikanty do Čech,**) a německý protestantismus sloužil jim za hlavní podnět, aby velká část národa českého stržena byla do krvavého boje, který konečně na Bílé Hoře u Prahy byl sveden, ale napotom, když v něm vojska protestantská hlavně z cizinců sestávající poražena byla, nejen na české vyznávače a ostatní hajitele protestantismu německého, nýbrž i na samé Čechy katolíky, kteří se víry svatováclavské k vůli cizáckým bludům nespustili, nesčetných útrap a svízelnův uvalil, tak že jimi staroslavný národ český na samý kraj bezedné propasti zaveden byl, v kteréž by bez snadu byl na věky utonul, kdyby jej Hospodin milostivý a milosrdný mocnou rukou svou od této záhuby nebyl vysvobodil.

Frant. Palacký, nejsa katolíkem, pokládal za pravdivou známou filosofickou domněnku a sice v tom smyslu, v kterémž ji především protestanti a racionalisté berou a vykládají, že prý každý člověk má „právo svobodného skoumání a přesvědčení ve věcech víry a náboženství.“ S touto německo-filosofickou domněnkou, která protestantismu, rationalismu a konečně i novověkému materialismu a atheismu za základ slouží, nesrovnáváme se my katolíci nikterak, nejen proto, že víru katolickou za pravou uznáváme, ale i proto, poněvadž se dotčená německo-filosofická domněnka se zdravým rozumem lidským neshoduje. Nuže sám Frant. Palacký obrav sobě tuto německo-protestantskou neb racionalistickou domněnku za hledíště čili za měřítko, kterým husitské války, různice utrakvistické a německo-protestantské s bitvou na Bílé Hoře a s válkou 30letou měří a oceňuje, nucen jest přes to přese všecko vyznati, že českému národu ani husitismus, ani utrakvismus, ani vyznání Českých Bratří, jimž se dříve Pikardi říkávalo, a jiných takřka nesčetných sekt, na něž se starý husitismus a utrakvismus český rozpadl, ani konečně německý protestantismus ku prospěchu a ku blahu nesloužil, ale že přetěžkých ran národu našemu zasadily, a na něj velikých

*) Der grosse Böhme Bohuslav von Lobkowitz, von Ignaz Cornova. Prag 1808. Seite 462.

**) Viz Gindely: „Děj. čes. povst.“ d. I. str. 101.

pohrom uvalily. Palacký tedy praví*): „Staří Čechové, národ na počet nehojný, pokusili se byli někdy sami o sobě, a snad před časem, o úkol veliký: o vymanění ducha lidského ze středověké autority, čili o *právo svobodného skoumání u přesvědčení ve věcech víry a náboženství*. Bylo jim proto po dvakrát podnikati boje veliké a osudné, jakových svět potud byl ještě nevidal: boje o zájmy a statky ducha lidského. Po prvé, za tak řečené války husitské, podařilo se Čechům způsobem téměř zázračným vítěziti a přemoci celé ostatní křesťanstvo i donutiti je k uznání oprávněnosti jiného přesvědčení: *ale národové vzali proto jméno české v nenávisť a v potupu*. Po druhé, ve válce třicetileté, ač se jim dostalo bylo již i spojencův, přece přemožení jsou a utýráni tak, že *zahynuly a zmizely v pohromách i strastech neshýchaných tři čtvrtiny národu**)* a jedna čtvrtina, ježto zbyla, zachovala se jen pod výminkou, že snah předků svých netoliko se odřekla, nýbrž i zapírala i zatracovala je.***) Od té doby obdrželo vrch to zdání, že dějiny české XV. a XVI. století byly vesměs poblouzením, kteréhož litovati, za kteréž se styděti slušelo.“

K slovům Frant. Palackého svrchu uvedeným, že totiž ve válkách husitských „podařilo se Čechům způsobem téměř zázračným vítěziti,“ hodí se velmi dobře poznámky Matěje Procházky o vítězstvích těchto pronešené, které takto znějí: †) „Tehdáž ovšem se malý národ husitský honosil, že porazil velký národ — Goliáše obra. Ale co těmito vítězstvími krvavě dobytými získal? Arciť umožněno tím, že blouznivý národ český nepřestal žíti v řadě ostatních národův evropských, jinak by ohromným přemnožením křižákův byl úplně vykořeněn býval a jako kámen do moře vhozený z řady národův zmizel. Nicméně ztráty, jež vítězíci národ sám sobě zavalil, byly nesmírné. Především rozbořil a zničil nádherné pomníky svých slavných katolických předků, přeskvoště totíž chrámy a velkolepé budovy klášterské, skvělé to svědky jejich vroucné pobožnosti a výtečného uměleckého nadání, v rum položil slavně vystavené zámky a hrady, ztroskotat a spálil umělecké obrazy, řezby, sochy a jiné klenoty umělosti, zničil drahocenné spisy svých duchaplných předků, anobrž i celé knihovny, převrácené duchovní poklady v sobě chovající, odevzdal plamenům, a celou svou krásnou zemi proměnil ve

*) Děj. nár. čes. d. V. č. II. 1867. Předmluva str. V. a VI.

**) Rozuměj nejen snad nekatolíkův, ale i veliký počet katolíků.

***) Rozuměj, jako již dříve, války husitské a rozbroje utrakvistické za veliké neštěstí a za veliký blud pokládala.

†) Život bl. Jana Sankandra mučeníka. 1861. str. 13.

smutnou, hrůzyplnou poušť. A byť také napotom země česká od těchto pohrom se opět poněkud byla zotavila, přece nikdy více k onomu lesku a k oné slávě se nepovznesla, kterouž za časův katolického mocnáře svého Karla IV. se skvěla.“

A dále praví ještě tentýž spisovatel: „Mimo to roztrhal husitismus svazky jednoty, kteráž tenkrát mezi Poláky, Čechy a Jihoslovany se počala ve společném jazyku spisovném tvořiti. Nebo tito všickni studující na vysokých školách Pražských byli sobě jazyk český velmi zamilovali, v něm rádi rozmlouvali, v něm psávali anebo aspoň jeho mluvnickým formám se co nejvíce možná přibližovali a tak se mezi těmito kmeny slovanskými utvořovala ona žádoucí jednotu spisovného jazyka, která jiné národy neslovanské, jako Francouze, Němce, Vlasy, Angličany tak oblažuje a mohutné činí. Ale rozkolnictví Husovo všechny tyto přátelské svazky přetrhlo. Polané a Jihoslované počali s bludy Husovými spolu nenáviděti jazyka českého, a nestojíce s Čechy buď v žádném spojení anebo toliko v nepřátelském poměru k nim postaveni jsouce, čím dále tím více od jazyka českého se uchýlovali, až se bohužel ona přenešťastná rozdrobenost jazyková utvořila, kterouž nyní mezi slovanskými kmeny rakouskými pohříchu pozorovati jest.“

Jiný novověký dějepisec český, jenž po Frant. Palackém v obšírnějším popisování dějin českých od r. 1526. pokračuje, Ant. Gindely totiž pronesl o válkách husitských tento úsudek:*) „Tato zhoubná válka (husitská) obloupila zemi českou o slávu spočívající v památkách stavitelských, ve výtvorech umění a vědy, a svrhla ji navždy**) se stupně dřívější její velikosti.“

Z těchto úsudků na slovo vzatých spisovatelů vychází dostatečně na jevo, že staří Čechové před válkami husitskými dobře měli, když se o to všemožně zasazovali, aby víra katolická ve vlasti naší v té neporušenosti byla zachována, v jakéž ji naši sv. věrozvěstcové Cyrill a Method pohanským druhdy Čechům přinesli.

Avšak naši moderní svobodomyslníci a nevěrci neustávají celou přesmrtnou dobu dějepisu českého, v níž valná část národa našeho — ale nikoli celý národ náš — k vůli cizím domněnkám náboženským proti církvi katolické bojovala, vyhlašovali za dobu nejslavnější, a o ní takovým způsobem mluví, jakoby

*) Geschichte der böhm. Brüder. Prag 1868. I. B. 5. 3.

**) Proti tomuto apodiktickému „navždy“ dalo by se ledacos říci. Dobrovský měl též za to, že řeč česká již mezi mrtvé řeči náležá, a jak se změnil. Mocná ruka Boží nezkrátí se nikdy!

v ní národ český neocenitelných úspěchův a slávy byl dosáhl. A při tom neopomínají také rozličné události dějepisné tak překrucovati a ličiti, aby se jen hodně patrně zdálo, že prý národ český většího nepřitele na světě neměl a nemá, nežli víru katolickou, víru svatováclavskou. Za tou příčinou vychvalují naši svobodomyšlníci a nevěrci velmi často, buď živým slovem neb spisky svými jen takové, z dějepisu našeho známé muže, kteří proti víře a církvi katolické nejvíce brojili, líčíce je lidu obecnému a v dějepisu nezkušeným mladíkům a starcům, jinak vzdělaným, takovými barvami, jakoby to ti nejkrásnější idealové veškeré šlechtnosti a ti největší dobrodincové národa českého byli. Velebíce a oslavujíce je, varují se však naši svobodomyšlníci a nevěrcové velmi bedlivě o tom zmínku učiniti, do jak velikých svízelnův a trampot tito domnělí idealové ubohý národ náš zavedli, a jak ohromného ponížení dílem oni sami, dílem jejich stoupenci na naši vlast a na náš národ uvalili.

Nebude tedy od místa, když zde aspoň několik příkladův uvedeme, a z věrohodných pramenů historických, jakož i ze spisů závažných dějepiscův ukážeme, jak velikých a neocenitelných škod utrpěli jsme my Čechové, když se valná část národa našeho k vůli cizím, nejprvé z Anglie přinešeným bludům náboženským a později pak k vůli německo-protestantským domněnkám víry svato-Václavské spustila a proti církvi katolické bojovala. Mimo příklady, kteréž zde uvedeme, dal by se ještě hojný počet jiných podobných a nezvratnými doklady historickými zjištěných příkladův uvésti.

Článek čtvrtý.

Úpadek a zkáza university Pražské husitiemem a utrakvismem zaviněna.

Jeden z nejznamenitějších činů císaře Karla IV., kterýmž nejen svůj ostrovtip politický a hlubokou státnickou moudrost svou, ale zároveň také svou otcovskou lásku k zemi české a k národu našemu před celým světem osvědčil, bylo založení university čili vysokých škol Pražských r. 1348. Karel IV. poznáv sám velikou cenu a důležitost vědeckého vzdělání, kteréž v Itálii a ve Francii tehdejší pod záštitou papežů římských již založené university tamním národům poskytovaly, nepochyboval o tom nikterak, že by země česká při vši své veliké úrodnosti a národ český při všech svých dobrých vlohách přirozených a při vši své pracovitosti žádného valného a trvanlivého úspěchu dosáhnouti a dodělati se nemohl, kdyby v Čechách hojný počet mužů ve vědách a ve všelikém literárním umění důkladně vzdělaných nebyl. A proto také se vši možnou usilovností a státnickou moudrostí na tom pracovati neustal, až konečně r. 1348. universitu Pražskou založil. V ohledu tom zajisté paměti-hodna jsou ta slova, kteráž Karel IV. v zakládací listině vysokých škol Pražských, pod bullou zlatou vydané, tenkrát pronesl. Praví totiž, „že mezi žádoucími věcmi srdce jeho, a které v myšlení královské slušně přicházejí, jest nějaká obzvláštní jeho péče a starostlivost myslí, která by království jeho české, kteréž přede všemi jinými dědičnými i jinak šťastně nabytými zeměmi s obzvláštní náklonností duše objímá, tak jako přirozenou povahou svou oplývá hojností potrav tělesných, rovněž velikým počtem moudrých mužů způsobením jeho bylo ozdobeno, aby věrní obyvatelé téhož království, kteříž po ovoci dobrých umění

bez přestání lační, nemusili o cizí almužny žebrati, nýbrž připravený stůl k nalévání v království svém aby měli, . . . aby nuceni nebyli k vyhledávání věd kraj světa obcházení a cizích národů se doprošovati, . . . než i to aby sobě pokládati mohli za slávu, když by jiné přesporní národy k účastenství takové rozkoše vyzývati mohli.“*)

Ostrovtipný rozhled státnický Karla IV., jakož i jeho hluboká moudrost o tom nepochybovala, že nově zřízená universita Pražská záhy valného vzrůstu dojde, a že ku cti, ku slávě a k blahobytu země české, zejména pak královské Prahy v kratičké době sloužiti bude. „Dobře zařízené vysoké školy v Praze nemohly se — jakož V. V. Tomek praví**) — nikterak minouti, s hojnou návštěvou z blízkých i dalekých vlastí . . . a to tím více, poněvadž téhož času Karel IV. v Praze své stálé císařské sídlo chtěl učiniti, do kteréhož se ještě rozmnožiti musil nával lidu, ze vši říše i z jiných okolních království. Zeměpisná pak poloha a národopisné poměry země české napomáhaly též vydatně k brzkému vzrůstu nově založené university Pražské; neboť země česká nacházela se již tenkrát právě na rozhraní mezi světem slovanským a německým, v zemi české přebývalo již ode dávna obyvatelstvo české a německé vedle sebe v jedné krajině, v jedné městě a domě a obojí toto obyvatelstvo české a německé stálo již tenkrát v rozmanité vzájemnosti za příčinou obchodu a jiných svazků politických s mnohými jinými zeměmi a národy. A co Karel IV. tušil a státnickou moudrostí svou předvídal, naplnilo se skutečně. Na novou universitu Pražskou, dle university Pařížské a Bononské zařízenou, počali záhy proslulí v rozličných vědách professorové čili mistři v hojném počtu přicházeti a vyučovati, žáků pak čili studujících hrnulo se z rozličných i ze vzdálených krajů na tisíce na novou universitu Pražskou a žáci tito nebyli jen sami mladíci jako za našich časů v obyčeji jest, ale bylo mezi nimi také mnoho závažných a ve vyšších světských a církevních důstojenstvích již postavených mužů, kteří se v jednotlivých vědách ještě více a důkladněji vzdělati chtěli. Slovem nová universita Pražská počala ještě za živobytí Karla IV. zakladatele svého kvěsti, počala nejen v Čechách, ale i v rozličných jiných zemích vzdělanost a všeliké umění šířiti a slávu země české zejména pak slávu „zlaté Prahy“ královské daleko široko po světě hlásati a rozšiřovati. A toto všechno stalo se a dalo se s pomocí papežů římských a pod jejich

*) Tomek, Děje univ. Praž. str. 9. 10.

**) Děje university Praž. d. I. 1849. str. 7.

zvláštní záštitou a ochranou a tudíž na základě víry katolické. Neboť nikdo jiný než papež sám mohl takových výsad universitě udělit, aby mistři a jiní ke gradu povýšení ve všech všudy zemích křesťanských, kamkoli se obrátí, byli za mistry neb licentiaty atd. uznáni. Universita Pražská byla tedy ozdobou, chválou a slávou královské Prahy a celé země české.

A kdo to byl, tážeme se nyní, kdo byl ten první, jenž v nerozvážlivosti své smrtelnou ránu této slavné universitě zasadil? První hlubokou ránu zasadil jí husitismus, druhou taktéž do živého zasahující ránu zafal jí utrakvismus. Následkem těchto ran zakrněla druhdy mohutná a slavná universita Karlova a pozbyla hned na počátku válek husitských tří fakult, právnické, bohoslovecké a lékařské, jediná fakulta filosofická, jinak artistická řečená se udržela a nebyla to více ani universitní fakulta, ale bylo to spíše jakési chatrné paedagogium čili ústav učitelský, na němž se mladíci poněkud připravovali, aby se buď někde na venkově aneb v Praze na farních školách utrakvistických učitelů státi mohli. Tak hluboko klesla tedy druhdy slavná, mohutná a bohatá universita Pražská a sklesla tak na neocenitelnou škodu národa českého a země české vinou husitismu a utrakvismu.

A že tomu tak, o tom může se snadno každý přesvědčiti hlavně ze spisů V. V. Tomkem o dějinách university Pražské v české a v německé řeči vydaných. Z těchto tedy spisův uvedeme zde aspoň několik zpráv, jež V. V. Tomek ze spolehlivých a zjištěných pramenů dějepisných čerpal. A poněvadž český spis Tomkův jen až do r. 1435. sahá a německý i o pozdějších dobách jedná, budeme se dle potřeby i na německé vydání odvolávati.

Nedlouho po upálení m. Husa v Kostnici postavila se universita Pražská t. j. jedna část mistrů (professorů) tehdejších v čelo tak zvané strany utrakvistické, která návodem mistra Jakoubka ze Stříbra přijímání pod obojí způsobou, čili „kalich“ za své heslo vyvolila, a se proti obecnému sněmu Kostnickému postavila.

Těchto několik professorů university Pražské, kteří si až po tu dobu svou učeností ani žádného věhlasu světového nezjednali, měli tedy nyní nahrazovati auktoritu církve Římské, autoritu obecného sněmu Kostnického, na němž tenkrát mimo četné biskupy i ti nejznamenitější učenci z celého světa shromážděni byli.

Tímto tedy svým odvážlivým krokem, že se několik professorů university Pražské za nejvyšší autoritu ve věcech náboženských pokládali počalo, a ve své domýšlivosti skutečně žádalo,

aby se jejich domněnkám nejen celý národ český ale i ti nejznamenitější učenci z celého světa a také všickni biskupové podrobovali, tímto svým odvážlivým krokem a nápotomními z něho plynoucími následky zaujala tehdejší universita Pražská nejen v dějepisu českém ale i v dějepisu církevním vůbec jakéhosi důležitého, ale věru také velice smutného postavení.

Jakož obyčejně ve všech revolučních dobách bývá, uchopila se sice jedna část národa českého hesla, mistrem Jakoubkem smyšleného, ale ostatek se nikterak autoritou těch několika professorů universitních vázati nedala. „Mezi tím — praví Václ. V. Tomek *) — když učení Pražské vzbouření českému proti církvi obecné v čelo se postavilo, rozčilenost myslí v národu byla již tak veliká, že ani stejný cíl ani stejné cesty všechněm nepostačovaly a lid z jedné kázně se vytrhší, ne tak snadno druhou dovedl si obvyknouti.“ Tuto povšechnou svou výpověď odůvodňuje pak Tomek sám rozličnými událostmi historickými, z kterých neustále vysvítá, že se oslavovatelé Husovi a oslavovatelé hesla Jakoubkova již před vypuknutím válek husitských (1419) na množství rozličných náboženských sekt rozpadávati počali, a že těch několik mistrů university Pražské, kteří se nejvyšší autoritou náboženskou v Čechách býti domýšleli, ani před ani mezi válkami husitskými a po nich tu úplnou anarchii náboženskou zameziti nemohli, která následkem toho v Čechách povstala, že Hus nejprvé autoritu církve Římské zavrhl. **) Ano, právě těch několik professorů utrakvistických, kteří nejvyšší autoritou náboženskou v Čechách a vůbec naproti celému světu býti chtěli, musili toho nejednou zakoušeti, že i oslavovatelé „kalicha“ dovedou podobně s jejich autoritou zacházeti, jako oni sami s autoritou církve katolické zacházeli. Uvedeme zde na důkaz aspoň jeden příběh. Když r. 1422. kněz Jan ze Želiva na staroměstské radnici Pražské z rozkazu tehdejších konšelů stat byl, poněvadž v Praze rozšiřováním sekty Tábořské neustálých různic působil, vzali hned přívrženci jeho krvavou pomstu nejen nad konšely, ale ukázali také makavé, jak málo si vážíti umí nejvyšší autority náboženské, těch několika mistrů učení Pražského. „Rozvzteklý lid — tak vypravuje V. V. Tomek ***) — udeřil na kolleje a domy mistrů a kněží (utrakvistických) Pražských; vše vytloukli a vytepalí; rozebrali knihy, mnoho strhali a zkazili; mistři někteří záhy z města utekli, jakož i Rokycana, jehož jméno počí-

*) Děje univ. Praž. 1849. str. 242.

**) Tamtéž.

***) Děje univ. Praž. č. I. str. 263.

nalo tehdy slavné býti, jiní všichni zjímání a vsazení na radnici do vězení.“ A pak praví ještě dále:

„Učení Pražské tím způsobem na čas docela přestalo. Noví konšelé, pod vplyvem pobouřené chudiny naskrze dle smyslu strany Tábořské zvolení, povolali obec Staroměstskou první neděli na to, dne 15. března, na radnici, aby nad mistry zajatými soud učinili. Kněz Vilém, onen oblíbenec Jana Želivského, žaloval na všecko kněžstvo, učení Pražského se držící, předně na Jakoubka a druhé hlavy, zejména Příbrama, Engliše, Martina Volyni, Křišťana, Prokopa Plzeňského, Kardinála a Rokycanu, představuje obci, která všecko jejich jednání již od jednoho roku vždycky k tomu směřovalo, aby stranu protivnou zahubili, až prý tím způsobem došlo k zavraždění věrných bratří. Obec však po dlouhém a nesnadném omlouvání konečně na tom se ustavila, aby všichni zajatí mistři zavezení byli do Hradce Králové, aby se prý tam hříchtů káli.“

Z toho příběhu vidí se tedy patrně, jak záhy a jak hluboko sklesla autorita university Pražské, jakmile se v čelo strany utrakvistické postavila. A nejen v Čechách samých, ale i po celém světě tehdejšímu pozbyla takřka jedním rázem slavná universita Pražská své bývalé slávy a autority. Jakmile totiž těch několik utrakvistických profesorů proti tehdejšímu sněmu církevnímu bylo vystoupilo, zbavil sněm (1417) universitu Pražskou všech práv a výsad, kterých při svém založení a také později ještě od papežů Římských obdržela, a profesorům utrakvistickým i další vyučování zakázal. Professorové utrakvističtí nevsílali si sice toho zákazu a vyučovali semotam dále, ale zákaz dotčený měl přes to všecko velikého a důležitého dosahu a účinku. Slavná druhdy po celém světě universita Pražská stala se takto místo světového ústavu vědeckého pouhým a kusým učilištěm krajinským, od celého tehdejšího světa vzdělaného odloučeným, mistrovské čili doktorské grady, kterých universita Pražská příhodně udělila, neměly více žádné platnosti na universitách cizozemských jako druhdy mívaly, a proto také ani věhlasní mistři z ciziny, ani cizí žáci do Prahy více nepřicházeli.

Utrakvismem a později německým protestantismem utrpěla však slavná druhdy universita Pražská ještě jiných velikých ran. Jak známo sestávala universita Pražská původně ze čtvera fakult, z filosofické čili artistické, z bohoslovecké, z lékařské a z právnické, kterážto poslední fakulta již r. 1372. pro sebe zvláštní universitu, dle vzoru Bononské university zřízenou tvořila, tak že v Praze před válkami husitskými vlastně dvě university bývaly.

Jakmile však války husitské r. 1419. vypukly, zvrhla se celá universita na pouhou filosofickou fakultu. Dle vypravování V. Tomka*) rozprchlí se mistři ostatních tří fakult po Čechách do krajín katolických, mnozí z nich byli tam však od Pražanův a Táborův ve válkách následujících zabiti a někteří utekli do ciziny. Ale i četní mistři utrakvističtí vzdali se záky všeho vyučování a oddali se raději jinému zaměstnání. Od r. 1420. až do 1423. nebylo pražádných přednášek ani na pozůstalé fakultě filosofické a od r. 1423. až do 1429. držely se jen zřídka některé přednášky, kterých celkem asi 8 neb 9 bylo, poněvadž mistři čili professorové utrakvističtí neustále náboženskými hádkami se zanášeli. Dle udání Tomkova nebyl také od r. 1420. až do 1430. ani jeden bakalář promovován a v následovných 5 letech stalo se jen 7 žáků bakaláři.

Ve válkách husitských pozbyla universita sama a také rozličné k ní náležející kolleje, v kterých četní mistři a také žáci bydlívali a své úplné zaopatření mívali, takřka všech svých statkův a všeho zboží, kteréž mívaly. Byly jí dšlem odcizeny skrze krále Zikmunda, který je jednotlivcům za tou příčinou do zástavy dal, aby peněz k válce potřebných nabyl; ze zástavy té však nikdy více nebyly vybaveny: však i jednotlivci osvojili si rozličné zboží a nadace universitní i kolleijní, které také nikdy více svému prvotnímu účelu navraceny nebyly. Nejhorš vedlo se v tom ohledu a sice hned na začátku válek husitských fakultě právnické, která se s mnohými členy fakulty bohoslovecké důrazně proti novotám náboženským opírala, hájíc důkladně, jakož se na šlechetné právníky patřilo, právo a spravedlnost. Právnická fakulta mívala svou kolleji v Celetné ulici na Starém Městě, kolleji tuto konfiskovali jednoduše utrakvističtí konšelové Pražští hned r. 1420. podobně tak jako na sta jiným katolickým měšťanům, kteří se k utrakvistu znáti nechtěli, domy a majetek po-brali. A od té doby zmizela také celá fakulta právnická.***) Odcizením statkův a fundac universitních schudla universita Pražská tou měrou, že i po porážce Táborův u Lipan (1434) i sami utrakvističtí professorové na fakultě bohoslovecké a lékařské ničeho více nenalezli, z čeho by žiti mohli, a proto během věku patnáctého jen semotam některý takový mistr bohosloví neb lékařství po krátkou dobu dobrovolně vyučoval, který měl své zaopatření na fakultě filosofické. Za časů Jiřího z Poděbrad začali i někteří katoličtí Čechové, kteří se na cizozemských universitách vzdělali,

*) V. V. Tomek Gesch. der Pr. Univ. str. 125.

**) V. V. Tomek Gesch. der Pr. Univ. str. 127. a 125.

a doktorské hodnosti v bohosloví tam obdrželi na universitě Pražské opět vyučovati, ale trvalo to jen dobu kratičkou, neboť r. 1459. usnesli se utrakvističtí mistrové z kolleje Karlovy na tom, že budoucně žádný do téže kolleje přijat býti nemá, kdo přijímání pod obojí způsobou dle možnosti své nehájí a kdo je sám pod obojí způsobou nepřijímá. Za příčinou tohoto usnesení a jiných ještě hádek opustili nejen katoličtí mistrové, ale i katoličtí žáci opět universitu Pražskou.

Pozoru hodná věc zajisté jest, jak málo se právě utrakvističtí stavové starali o zlepšení stavu university Pražské, která se zcela utrakvismu oddala, ano nejvyšší autoritou utrakvistickou býti měla. Mistři utrakvističtí žádali sice vícekrát a sice nejen krále Zikmunda, napotom Albrechta a Ladislava a také Jiřího z Poděbrad o navrácení statkův a důchodů universitě odcizených ale nepořídili ničeho. Ano právě tito utrakvističtí stavové to byli, kteří za panování krále Vladislava II. na počátku století XVI, si toho práva přiosobovali, že prý synové poddaných jenom tenkrát universitu navštěvovati smějí, když od pánů svých zvláštního dovolení obdrží. Utrakvističtí professorové vymohli pak na králi Vladislavovi II. zvláštní dekret, kterým se toto nevolnictví zakazovalo, ale panstvo utrakvistické si dekretu králova nevšímalo. Bidný stav university utrakvistické na počátku století 16tého popsal V. V. Tomek takto : *) „Mimo matematiku a hlavně hvězdářství, kterouž se několik horlivých pracovníků zanášelo, nepřednášelo se na (utrakvistické) universitě téměř nic jiného než scholastická filosofie ve své zastaralé formě, pro kterouž formu nové humanistické studium zde a všude jinde žádné vážnosti nemělo. A i v těchto přednáškách panovala vlažnost; professorové starali se více o jiné práce, kteréž jim buď jejich hospodářská živnost aneb církevní záležitosti utrakvismu působily, aneb byli vůbec líní. Tak stávalo se, že leckdy sotva jeden neb dva professori některý spis Aristotelův vykládali, ano leckdy nebylo pražádných přednášek. A jako učitelové zanedbávali vyučování, tak zanedbávali i žáci přednášky a návštěva university čím dále tím více klesala.“ A jakého užitku měla tedy země česká a národ náš z této druhdy slavné katolické university, která husitismem a utrakvismem do tak mizerného stavu zavedena byla? Vědy právnické se na ní od r. 1420. více nepěstovaly, přednášky o utrakvistickém bohosloví byly závisly jen na soukromé pilnosti toho kterého professora, který na filosofické fakultě přednášel a se

*) Geschichte der Pr. Univ. str. 150.

jich dobrovolně a dle své libosti ujal a podobně se to mělo s vědami lékařskými. Na jediné fakultě filosofické udělovaly se žákům tak zvané grady akademické; avšak za mistra čili doktora býval jen velmi zřídka některý žák povýšen; obyčejně spokojili se žáci s prvním gradem t. j. bakalářstvím. A jakého zaměstnání mívali pak ti utrakvističtí bakaláři? Obyčejně se z nich stávali učitelové na utrakvistických farních školách buď na venkově nebo v Praze, kteráž místa učitelská dle tehdejšího práva a zvyku rektor universitní zadával. Bohužel nemívali však tito bakaláři ani tolik vědomosti ani tolik mravní síly, aby pořádnými učiteli na pouhých farních školách býti mohli. A pravda tato zjištěna jest nepopíratelnými doklady historickými. Ku konci století 15ého a na počátku století 16ého a také později ještě nalezaly se totiž farní školy utrakvistické v Praze a na venkově v tak bídném stavu, že rodiče své děti do nich ani posílali nechtěli, a je raději do soukromých škol dávali, které od university nezávisle byly. A těchto soukromých škol bylo v Praze na počátku století XVI. tak hojný počet, že na velikou ujmu nejen utrakvistickým farním školám ale i samé university byly. Nechtěla-li tedy utrakvistická universita Pražská konečně i tento chatrnoučký zbytek svého vlivu na farní školy ztratiti, nucena byla všemožně k tomu oučinkovati, aby dotčené soukromé školy byly zrušeny. Ale právě proti tomu zpouželi se nejvíce sami Pražané dokládajíce, že děti jejich na těchto soukromých školách mnohých vědomostí získají, kterýchž na universitě nelze nabyti. Po dlouhém pak vyjednávání předložili konšelové staro- a novoměstští universitě utrakvistické r. 1512. tento návrh: Správa všech nižších škol v Praze má výhradně náležeti universitě a rektor universitní má jednotlivé učitele na ně dosazovati. Ale za to povinen bude děkan fakulty filosofické bedlivě na vyučování ve všech nižších školách dohlížeti. Sami pak učitelové na nižších školách podřízeni budou, co se mravního jejich chování týče, dozoru farářův utrakvistických a když se učitelové nějakých výtržností dopustí, budou za to od samých konšelů městských potrestáni atd. Pražští konšelové vyhrazovali si pak ještě i toho práva na universitních professorech, aby oni také ve správě universitních kollejí, v nichž professoři a žáci bydlívali, dozoru a účastenství měli, z kterého požadavku dost jasně prosvítá, že správa a kázeň v těchto kollejích ležících oprav potřebovala.*) A právě tento poslední požadavek nelíbil se valně professorům utrakvistickým, pročež i svrchu nazna-

*) V. V. Tomek Geschichte der P. Univ. str. 151. 152.

čený návrh, škol nižších a kázně učitelů se týkající, přijat nebyl, a utrakvistické školy farní jakož i utrakvistická universita zůstaly v téměř bídném, mizerném stavu, v kterém se dávno již nacházely. Kusá, zakrnělá utrakvistická universita Pražská pozbyla konečně i u samých utrakvistů větší vážnosti, tak že ji tehdejší utrakvistický farář u Matky Boží před Týnem, jmenem Jakub, r. 1517. veřejně ve svém kázání nazval „zrezavělým klenotem.“

V. V. Tomek dodal k tomu ještě tuto poznámku: Utrakvistická universita Pražská musila pak i ten poslední zbytek své popularity ztratiti, když proti dosavadnímu utrakvismu z jeho vlastního lůna nový nebezpečný nepřítel povstal, rozšiřování totiž učení Lutherova; neboť učení toto nalezlo u českých utrakvistů, kteří se nad nejistým stavem své církve rozmrzeli, půdy již tak upravené, že se čeští utrakvisté nových reformatorských myšlenek Lutherových hned s nadšením uchopili, jakmile uveřejněny byly. Utrakvisté rozpadli se hned zase, jako po válkách husitských, na dvě strany, které se však ještě více od sebe než tenkrátelišily. Jedna z těchto dvou stran odřekla se totiž úplně, jako druhdy Táboři učinili, všeho spolku s církví Římskou, druhá pak, strana pokoušela se opět úzkostlivě, která by se na základě kompaktatů s církví Římskou spojití mohla, to se jí však i nyní nepodařilo, a ji do nesnází uvedlo. Studující mládež, která jak obyčejně se stává, novým učením Lutherovým nejvíce byla uchváćena, opovrhovala starými studiemi, nazývala scholastickou filosofii hračkou neužitečnou; školy zůstaly prázdný, a všickni rozohňivali se novými hádkami bohosloveckými.“ Za několik málo let stala se pak většina bývalých utrakvistických stavů českých sledovníky německého protestantismu a i většina professorů na zkomolené universitě Pražské odřeknuvše se utrakvismu, rozšiřovali horlivě novou víru, kteréž se v Němcích přiučili na universitě Vittenberské, kam nejraději na studie chodívali. A tak tedy stala se druhdy slavná, bohatá a katolická universita Pražská, bývalá chloubka země české, následkem husitismu a utrakvismu konečně jakýmsi odvětvím německo-protestantské university Vittenberské.

Článek pátý.

Kterak husitismus a utrakvismus příčinou byl k zavedení nevolnictví čili člověčenství lidu selského a maloměstského v Čechách. Zásady Frant. Palackého a jeho hledisko, s kterého dějiny české posuzoval.

Pominouce mlčením jiné věci, kteréž husitismus a utrakvismus, a z něho povstalé neb pod záštitou jeho z ciziny do Čech zanešené sekty náboženské ve veliké části národa našeho a ku jeho zkáze způsobily, upozorníme nyní ještě zvláště na jeden výsledek a následek tak zvané svobody husitské, kterouž naši moderní svobodomyšlníci a protivníci víry katolické tak často vychvalují a ji zejména nezkušeným lidem po venkově takřka ustavičně za ideal svobody doporučují, zároveň pak i Jiřího z Poděbrad, který za utrakvistických časů v patnáctém století v Čechách po dosti dlouhou dobu vladařil a panoval, za nejslavnějšího krále českého vydávají, aby jen slávu a zásluhy sv. Václava a Karla IV. o českou zemi a o národ český, pokud možná, zastínili a v zapomenutí uvedli, poněvadž to mužové katoličtí byli a veřejně slovem a skutky svými dokázali, že národ český jen tenkrát šťasten a blažen jest, když se pevně drží víry katolické.

Nuže, co jest to za výsledek, který tak zvaná svoboda husitská a utrakvistická národu našemu přinesla a který zvláštěního, ano velmi důkladného uvážení zasluhuje? Odpovídáme tedy, že jest to *nevolnictví* čili *poroba lidu* českého, která následkem husitských válek a pod záštitou utrakvismu v Čechách zavedena byla, a se tak pevně na šiji lidu českého i německého usadila, že jí po dlouhá a dlouhá leta zbaven býti nemohl. A jest zajisté pozoruhodná věc, kterak se naši moderní svobodo-

myslníci a odpůrcové víry katolické tomu vždy velice bedlivě vyhýbají, aby o to nikde ani dost málo nezavadili, že právě tak zvaná husitská a utrakvistická svoboda, kterouž lidu našemu za ideal svobody vydávají, pravé a skutečné nevolnictví a porobu na lid rolnický a maloměstský v celých Čechách uvalila.

A že tomu skutečně tak jest, o tom nemůže žádný v dějepisu českém jen poněkud obeznalý člověk pochybovati. Na svědectví tomu uvedeme zde opět vlastní slova Frant. Palackého, který sám katolíkem nebyl. On tedy nejprvé takto praví*): „Porovnáme-li právní poměry všelikých stavů a tříd obyvatelstva českého mezi sebou, jakž na počátku 15ého století jsme je poznali, se způsobem tím, ve kterémž je spatřujeme na konci téhož století: ustrneme nad velikostí a těžkostí proměny, která během asi dvou živobytí lidských se počala i dokonala se. O tělesné porobě selského a nižšího lidu vůbec nebylo na počátku onoho století ještě ani stopy ani zmínky: na konci ale jeví se již co skutek uznaný a ustálený, co známka povšechná lidu obecného. Převrat takový, ačkoli potřeboval k uskutečnění svému celé téměř století, byl nicméně nad míru náhlý, když povážíme, že nestal se omráčivým podmaněním pod meč dravých cizincův, ale vypučil se takofka z lůna národu pouhým nadužíváním okolností. Bylyť to arci okolnosti mimořádné, kteréž hověly převratu takovému: bylyť bouře a války neslýchané i několikrát opětované, ježto zasahovaly až do jádra života a bytu národního, a v nichžto rozhodovala ne spravedlivost, ale hmotná hrubá síla i chytrost válečná.“

Ze souvěkých úředních zápiskův a z jiných četných a úplně zjištěných památek dějinných sepsal pak sám Frant. Palacký ve třech krátkých odstavcích jakýsi přehled, kterak se v Čechách v století 15ém, když tedy tak zvaná „svoboda husitská a utrakvistická“ u nás panovala, nevolnictví a poroba lidí poddaných a sice nejen selských, ale i maloměstských vyvinula. Dotčené tři odstavce Palackým sepsané znějí takto**): „Z celé spousty památek dějinných toho věku vůbec béréme skutky následující:

a) že před vypuknutím válek husitských počet zemanův a dědiinnkův, t. j. statkářův prostředních, svobodných, jen králi samému poddaných, byl téměř nescíslný, takže nezabloudíme od pravdy daleko, řekneme-li, že asi dvě třetiny veškerého povrchu země české byly v držení jejich;

*) Dějiny nár. čes. d. IV. č. 1. 1857. str. 462.

**) Tamtéž str. 464.

b) že třída tato, někdy hlavní národu jádro, postupem věků menšila se a ředla vždy více a více;

c) že příčiny toho byly netoliko přirozené, jako války a mor, ale také politické, totiž zmáhání se skrze války šlechty vyšší nad jiné obyvatele, soustředění čím dále tím bojnější jmění národního v rukou jejich a vypínání se i zvláštního stavu rytířského nad prosté zemany vůbec. Ačkoli stavu zeman-ského ubývalo v Čechách každým rokem, přece jmění jeho v deskách zemských okolo r. 1529. zapsané bylo ještě znamenitě větší, nežli jmění šlechty vyšší a stavu městského. Také obnovené r. 1541. desky zemské ukazují vždy ještě veliký počet statkářů prostředních i menších v poměru k věkům pozdějším. S proměnou tou zároveň a pospolu pokračovala také řevnivost stavů politicky oprávněných mezi sebou, a čím dále tím těžší utiskování lidí poddaných selských i maloměstských, kteřížto ještě za krále Václava IV. († 1419) byvše jen pouzí ouročníci, pod Vladislavem II. (jenž od r. 1471. až do r. 1516. v Čechách panoval) octli se pomalu v porobě již dosti kruté.

A poněvadž Fr. Palacký v tuto uvedeném třetím odstavci jenom krátce napověděl, že se skrze panující v 15ém století války tak zvaná vyšší šlechta česká, ku které se stav panský a rytířský počítával, nad jiné obyvatele tak zmohla, že i nevolnictví lidu selského a maloměstského s to byla v Čechách zavést: nebude zde od místa uvést zde ještě vlastní slova téhož Fr. Palackého, kterýmiž na jiném místě svých Dějin právě tu příčinu vysvětlil, pro kterou šlechta v 15ém století tak velké převahy nabyla, že se i na zavedení nevolnictví odvážila. Praví totiž:*) „Jakož veliká lidu zbouření všecka potahují za sebou seslání moci branné ve vlastech, a za ní vždy nové způsoby centralisace (a nejen centralisace, dodáváme zde, ale i absolutismu): tak i po smrti krále Václava IV. (r. 1419.) i císaře Zikmunda (r. 1437.) dlouhé bezvládní a bouře krvavé, zvláště následkem bitvy u Lipan (r. 1434., ve kteréž šlechta česká spolu s vojskem tehdejší Prahy utrakvistické Tábority a Šírotky porazila a tak moc jejich zlomila) byly nejen rozšířily moc, ale rozmnožily také svěhlavost korouhevních pánů českých**) co hlavních majitelů moci branné; neboť

*) Děj. nár. čes. d. IV. č. 2. 1860, str. 276.

**) Korouhevní páni (barones vexillarii) sloužili v Čechách a na Moravě zámožní členové rodu panského mající tolik jmění a bohatství, že s to byli na své vlastní útraty tolik panův čili zbrojnošů v čas války do pole postavit, že jim král zvláštní korouhev udělil. V starých českých spisech užívá se za této příčinou slo a korouhev také místo „rod panský“ aneb „rodina panská.“

byl příliš dlouhý ten čas, kdežto neměli koho poslouchati, ale žičili se citem, že mohou dělati sobě krále a pána dle libosti sami.“

Na základě bludů mistrem Janem Husem v Čechách rozhlášených a utrakvisty českými za pravdu uznaných, domnívala se každá z těch nesčetných sekt náboženských, které se v 15ém století v Čechách jako houby po dešti rozmnožovaly, že si sama své náboženství může a smí ukovati, jak se jí to jen zlíbí, a že tudíž i ten Pán Bůh s tím spokojen býti musí, když mu jedna sekta tak, druhá zase jinak, jak se jí jen zlíbí, a také na jak dlouho se jí zlíbí, sloužiti bude. A když právě chuti k tomu neměla Pánu Bohu sloužiti, musil se ten Pán Bůh i s tím spokojiti. Což divu, že při této tak zvané svobodě náboženské vyšší šlechta česká nabyvši hlavně odcizením statků církevních většího bohatství a také moci branné a neměvši koho poslouchati, domnívala se konečně, že dle libosti své nejen krále sobě dělají, ale že i lid rolnický a maloměstský v nevolnictví a v porobu uvéstí může a smí.

Že pak toto nevolnictví, v nějž lid selský v 15ém století ujařmen byl, tak nesitelné nebylo, jako se zdá jednomu nynějšímu dějepisci českému, dalo by se snadno četnými doklady současnými dokázati. Ve spisech ku př. Petra Chelčického, domnělého původce českých Pikardů, který tou dobou žil, nalezá se četných poznámek, z kterých na jev je jest, jakým způsobem mnozí šlechticové s chudým a selským lidem v 15ém století nakládali. „Nesluší na vás, tak praví na jednom místě Petr Chelčický ku šlechticům tehdejšímu, lidi chudé své drátí a bezpraví jim činiti, robotami, lovy, pomůckami přimyšlenými a jinými břemeny jich tisknouti.“*) Na jiném místě opět praví: „Aniž odpuštěno bude pánům a vladářům ukrutným; ježto sedláky své tepouce hanějí, chlapy, výry a psy je nazývajíce u vězení sázejí, aby vždy jim bezedná hrdla plnili.“**) Poroba a nevolnictví zůstane vždy porobou, i když je tak zvaná svobodomyšlnost husitská neb utrakvistická zavedla.

Konečně zde klademe ještě krátkou poznámku o Jiřím z Poděbrad. Krále tohoto prohlašují naši moderní svobodomyšlníci a protivníci víry katolické za nejslavnějšího krále českého, aby tak sv. Václava a Karla IV. zastínili. Ukazují velmi rádi na to, že král Jiří utrakvistou byl a jak mohutně si proti Stolicí apoštolské a proti tehdejšímu kněžstvu katolickému počínati uměl.

*) Post. 9.

**) Post. 194.

Nebudeme se zde o to hádati, je-li to pravda čili nic, že král Jiří z Poděbrad ku konci života svého konečně sám uznával, že ctižádostivým mistrem Rokycanou ku své vlastní a celého národa českého veliké škodě na špatné cesty byl zaveden. Tak aspoň někteří dějepiscové za to mají. Nebudeme zde také naše svobodomyšlníky odkazovati na zprávu ve spisech Pavla Židka zaznamenanou, na niž se Boh. Balbin odvolává*), že králi Jiřímu z Poděbrad jen smrt jeho předčasná zabránila uskutečnění jeden zvláštní úmysl, dát totiž vystavěti nový chrám u Lipan z vděčnosti k Bohu, poněvadž tam u Lipan Táboři a Sirotkové Žižkovští na hlavu poražení a země česká aspoň jejich hrůzovlády sprostěna byla. Zde toliko jen na tu nezvratnou pravdu upozorňujeme, že i král Jiří z Poděbrad, jež svobodomyšlníci naši za svobodomyšlného a nejslavnějšího krále českého vydávají, sám jako král nemálo k tomu přispěl a napomáhal, aby lid selský a maloměstský v Čechách do nevolnictví a poroby byl ujařmen.

O pravdě této dějepisné a nepopíratelné vydal také sám Frant. Palacký své svědectví. Podáváje totiž svrchu uvedenou zprávu o zavedení nevolnictví v Čechách doložil k ní ještě tuto poznámku**): „Musíme při tom vyznati, že i Poděbrad sám, jakkoli moudrý a spravedlivý, nebránil směru dotčenému (t. j. ujařmování lidu v nevolnictví a porobu), ale napomáhal více vědomě i nevědomě všelikými nařízeními, kteráž vyšla za panování jeho.“ Tuto poznámku Frant. Palackého mohou sice nevěrečtí svobodomyšlníci jednoduše za „reakci“ prohlásiti, ale že by pravdivá nebyla, toho zajisté nebudou moci z dějepisných pramenů dokázati.

Poněvadž jsme však až posud nejen rozličných zjištěných zpráv dějepisných ze spisů Frant. Palackého použili, ale i jeho úsudek semotam uvedli, nebude tuším od místa, když zde několik poznámek položíme i o tom hledišti, s kterého Frant. Palacký dějiny českého národa vůbec uvažoval a posuzoval. Pravíme tedy: Všechny ty zajisté veliké zásluhy, kterých si Frant. Palacký svou neunavenou, poctivou a nezištnou usilovností na poli politickém, literárním, národním a vůbec o probuzení a uvědomění lidu českoslovanského vydobyl, jsou vůbec známy, a žádný mu jich popírati nebude leda by vášnivou stranickostí k Čechům neb nevěrou dal se řídit. Sám jeden německý dějepisec, o němž vůbec známo jest, jak stranicky ku př. dějiny husitské a utrakvi-

*) Epitome rer. boh. pag. 471.

**) Děj. nár. čes. d. IV. č. 1. 1857. str. 464 a 465.

stické v porovnání s dějinami německého protestantismu posuzuje a totéž co na husitech a utrakvistech všem právem haní, na německé reformaci nejen omlouvati ale i vychalovati chce, a to jako katolík (!), sám tedy tento dějepisec německý nucen byl vyznati, že žádný národ rakouský až posud podobného spisu o dějinách svých nemá, jako jej Frant. Palacký o dějinách národa českého sepsal. Kdo si tu práci vzal a „Dějiny národa českého“ až do r. 1526 sahající pilně a pozorlivě čítal a uvažoval a je s jinými dřívějšími aneb pozdějšími spisy o dějinách našich dílem domácími dílem cizojazyčnými nestranně porovnával: tenť zajisté nejednou žasnouti bude nad tou věru obrovskou prací, kterouž Frant. Palacký podnikl a tak daleko vyříditi dovedl, jakož i obdivovati bude tu hojnost spolehlivých dějinných zpráv listinných k dějepisu českému se nesoucích, kteréž dílem v domácích archivech, dílem v přerodličných cizích archivech vyhledati uměl, o kterých se před ním ani tušení nemělo, a z kterých mnohý náš mladší dějepisec pilným studováním přehojné látky nasbíráti může ku zjištění a objasnění takových četných otázek historických, které až podnes jakýmsi šerem pro učence jsou zahaleny. Všecko to jsou takové zásluhy, kterými si Frant. Palacký v dějepisu literatury naší a zejména o dějiny národa našeho velmi chvalné místo na všechny budoucí časy pojistil. A proto také pokládáme to za nemalý nevďek se strany našich moderních svobodomyšlníků, kteří si k vůli svým nevěreckým domněnkám překrucováním zjištěných udalostí historických jakýsi nový báječný dějepis český smysliteli čili sbásniteli chtějí, a to, co pouze jejich jest smyšlenina a žádného dokladu ani v listinných zprávách ani v stálém podání, ani v ostatních jiných pramenech a památkách historických svého základu a dokladu nemá, ano jim na odpor jest, za pravdu historickou lidu českému vydávati chtějí!

Avšak mimo všechny dotčené nemálo chvalitebné vlastnosti a zásluhy Frant. Palackého dlužno ještě zvláštní zmínku zde učiniti o jedné jeho vlastnosti, kterouž nad četné jiné dějepisce věku nynějšího vyniká, a která zároveň také sloužiti může za nový doklad o upřímné snaze jeho.

Frant. Palacký naznačil totiž sám upřímně své vlastní hlediště, s kteréhož dějiny lidské vůbec a zejména dějiny národa českého uvažoval, oceňoval a posuzoval, t. j. popsal poněkud zevrubněji své osobní náhledy o náboženství, kteréž za pravé měl a pokládal. *) Tomu však vyhýbají za našich dnů mnozí děje-

*) Viz „Die Geschichte des Hussitentums und Prof. Const. Höfler“ von Dr. Fr. Palacký. 2. Auflage Prag 1868. Seite 58—66.

piscové seč mohou, ačkoli právě víra náboženská, kterouž dějepisec vyznává, aneb jeho osobní náhledy a domněnky o věcech náboženských velikého ano mnohdy rozhodujícího vlivu na to mívají, kterak zjištěné události dějinné při vši tak zvané objektivnosti oceňuje a posuzuje, jakož jsme již v článku II. pravili.

Frant. Palacký zaujal tedy dle svého vlastního upřímného popisu a výkladu při uvažování a posuzování dějin toho hlediště, které vůbec *novověký racionalismus* sluje. Podstata racionalismu toho však sebou nese, že si každý racionalista své zvláštní náhledy, své zvláštní domněnky o Bohu samém, o poměru člověka k němu, a vůbec o všech věcech náboženských sám vymyslí, jak mu právě jeho buď kratší neb delší ale vždy obmezený rozum lidský, byť jinak i sebe byl vybroušenější, k tomu dostačí. Každý racionalista utvoří si tedy sám o své ujmě své náboženství, a je také dle zdání svého neb nových domněnek svých často aneb neustále mění, nedbaje na to, že pravda měniti se nemůže. Ale každý racionalista zamítá a zavrhuje také tu svatou pravdu, kteréž se vždy každý pravý katolík s pomocí „*milosti Boží*“ pevně a nezvratně držel a drží, že totiž Bůh sám to pravé náboženství, které jenom jedno býti může, dílem skrze své svaté proroky a posléze skrze svého Jednorozeného a vtěleného Syna zjeviti, a že tentýž vtělený Syn Boží jednu jedinou, svatou, obecnou a apoštolskou církev zde na světě ustanoviti a ji „*nadpřirozenými milostmi*“ obdati ráčil, aby učíc všechny národy až do skonání světa v hlásání této Bohem samým zjevené a nezměnitelné víry zblouditi nemohla, a aby také všem věřícím vždy „*nadpřirozené milosti*“, kteréž tentýž vtělený Syn Boží své svaté církvi daroval, nikoli dle pouhé libovůle své, ale dle zvláštních předpisův a podmínek Synem Božím ustanovených, až do skonání světa udělovati mohla. Tyto tedy jsou podstatné stránky novověkého racionalismu, za příčinou kterých o každém racionalistu vším právem tvrditi můžeme, že má své zvláštní, osobní, nejen od víry katolické, ale i ode všech ostatních na světě stávajících vyznání víry, zcela rozdílné náboženství, ale že vždy také popírá a zamítá právě tu podstatnou stránku víry katolické, kterouž sv. Otcové dle zjevení Božího a učení apoštolského, jakož i bohoslovci katoličtí vůbec „*nadpřirozeným pořádkem Prozřetelnosti Božské*“ (ordo supernaturalis Providentiae divinae) v porovnání s obyčejným „*přirozeným pořádkem*“ (ordo naturalis) téže Prozřetelnosti Božské svět fidei nazývají. Jsa pravým racionalistou nepokládal Frant. Palacký ani katolickou víru, ani německo-protestantské vyznání za dokonalé a pravé náboženství,

jakož zřejmě z jeho svrchu naznačené úvahy vyvstává. Ale z celé této úvahy jeho jest také na blledni, že zároveň jsoucnost „*nadpřirozeného pořádku Prozřetelnosti Božské*“, který podstatnou a nezbytnou stránkou ano bytelným základem celé víry katolické jest, zamítal. A proto také v téže své úvaze na srozuměnou dává, že i na zázraky nevěří. Nuže tedy, při vši úctě a také vděčnosti, kterouž i my katolíci čestí k Frant. Palackému pro jeho svrchu naznačené zásluhy a ostatní jeho šlechtné stránky máme, nemůžeme a s pomocí Boží nebudeme také my katolíci čestí jeho *racionalistické hledíště* ve věcech náboženských zaujímati, poněvadž víru naši katolickou, víru sv. Václavskou, víru Cyrillo-Methodějskou s pomocí Boží za jediné pravou, za jediné svatou, za jediné samým Bohem zjevenou, držíme a pokládáme, jakož i svatou Římskou, katolickou a apoštolskou církev za Bohem zřízenou máme a pevně věříme, že vtělený Syn Boží Ježíš Kristus při ní až do skonání světa zůstává a zůstane. Tyto tedy jsou první a nejhlavnější příčiny, pro které se my katolíci čestí sv. víry katolické s pomocí Boží pevně držíme. A tuto oddanost naši k víře katolické utvrzuje napotom i ta nezvratná pravda dějepisná, že národu našemu českému vždy nejlépe se vedlo, a že i při svém skromném počtu dobrou pověstí ano slávou vynikal, když se pevně víry katolické držel, a že ta částka našich krajanův a rodáků (a nikoli tedy celý český národ) nesčetné svízele a pohromy na ubohou vlast naši a na celý národ náš, a tudíž i na katolíky, uvalila, když se víry Cyrillo-Methodějské a sv.- Václavské k vůli cizím bludům spustila.

Ku konci popisu svých náhledů náboženských zamítá Frant. Palacký rozhodně německý pantheismus, v čemž s ním úplně souhlasíme, a pak ještě o vlastním osobním náboženském názoru (přesvědčení) takto praví: „Abych však také in concreto mluvil, nezapírám, že mezi křesťanskými vyznáními dávám přednost tomu vyznání, ku kterémuž se naši předkové hlásili, k Jednotě totiž Bratří českých: ale ne k té, která v minulém století v Herrnhutu byla přeměněna, nýbrž k té, která se během 15ého a 16ého století v Čechách a na Moravě tvořila, a která více o vykonávání křesťanství, nežli o jeho dogmatické učení pečovala, a která ohledně dogmatického učení držela se zásady zdokonalivosti (Perfectibilität) na křesťanském základě.“ Tato poslední slova o zdokonalivosti dogmatického učení na základě křesťanském nemůž míti dle dějpisu Jednoty Bratrské z 15ého a 16ého století jen toho smyslu, než že si každý člověk nová dogmata sám a sám vzdělávati a stará dogmata zavrhovati může; neboť to právě Bratří

čeští čili Pikardi v 15ém a 16ém století často dělávali, odvolávající se při tom na sv. Písmo, kteréž si však každý dle svého zdání a své libovůle vykládal. Jednání takové jest však jakýsi druh neb jakási starší odrůda racionalismu. Bratří čeští popírali ku př. katolickou nauku o přítomnosti Ježíše Krista ve Svátosti oltářní, pokládali to za modloslužbu, když se jí katolíci klaněli, atd. atd. Na těchto a takových cestách, po nichž tak zvaní čeští Bratří čili Pikardi chodívali, nemůže je žádný katolík, když s pomocí Boží katolíkem zůstatí chce, nikdy a nikdy následovati, a každý v katolickém bohosloví důkladně vzdělaný katolík dovede zajistě také vědeckými důkazy dokázati, jak hrubých omylů se Pikardi proti Písmu sv., dále proti výkladům nejstarších sv. Otců církevních, proti nejstarším obecným sněmům církevním, jakož i proti samé ze zdravého rozumu prýšticí se filosofii dopouštěli.

Bývalý professor dogmatiky a nynější kanovník Vyšebrodský Dr. Ant. Lenz vydal právě na konci minulého roku 1884. velmi důkladný bohoslovecký spis*), v němž domněnky Chelčického, jež novější spisovatelé za hlavního původce Jednoty Bratrské čili Pikardů pokládají, zejména o nejsv. Svátosti oltářní, o mši sv., porovnává se stálou i nezměněnou naukou církve katolické o téže nejsv. Svátosti, a v kteréž jasně také dokazuje, jak daleko Chelčický od víry katolické zabloudil, a kterak i mimo to se jeho domněnky nejen od učení a domněnek Husových, ale i od domněnek napotomných Pikardů čili Bratří českých jakož i od bludů a domněnek Viklefových podstatně lišily, a v kterých stránkách s nimi Chelčický souhlasil. Takového spisu byla právě za nynějších časů velká potřeba, poněvadž se u nás dosti často o Petru Chelčickém rozličné zvěsti dělávají, a poněvadž k tomu také jakás takás známost víry katolické vůbec nikterak nedostačí, ale důkladná vzdělanost v pravé filosofii jakož i v dogmatice katolické jest zapotřebí, aby ten který spisovatel podobné spisy, jako jsou spisy Chelčického, správně a jasně dovedl posouditi.

Nuže ze všech těchto poznámek o náboženských náhledech a domněnkách Fr. Palackého vysvítá dostatečně, proč Fr. Palacký na více místech spisů svých zejména proti nejvyšší autoritě církve katolické dosti příkře a leckdy i mýlně soudí, a proč mimo to rozličných takových poznámek ve spisech svých umístil, z kterých patrné jest, že neznaje dostatečně učení dogmatické církve

*) Učení Petra Chelčického o Eucharistii. Na základě jeho spisů a učení katolické církve. Napísal Dr. Ant. Lenz. V Praze 1884.

katolické, některým dogmatům jiný smysl podkládal, nežli mu bohoslovci katoličtí a nejvyšší autorita církevní vždy podkládala a dosud podkládá. Fr. Palacký oceňoval a posuzoval nejen dějiny české, ale i víru katolickou s hlediště novověkého racionalismu, a toto své hlediště racionalistické držel za pravé. My katolíci toto racionalistické hlediště držíme za mylné a falešné, a proto také se s mnohými úsudky a poznámkami Fr. Palackého shodovati nikdy nemůžeme a nebudeme, ačkoli mu jeho ostatní zásluby nepopíráme, ano mu v mnohém ohledu za to vděční jsme, že hojných zpráv dějepisných vyhledal a uveřejnil, na základě kterých naši sv. církev katolickou z mnohých falešných a lživých nároků historických očistiti můžeme, a kterých každý dějepisec, jenž s katolického hlediště o dějinách českých jednou psáti bude, velmi dobře může použiti. Mimo to zde na srozuměnou ještě doložíme, že nám dobře známa jest ona zásada katolického práva církevního: „De internis non judicat praetor“.

Z toho pak ze všeho, co jsme o dotčeném hledišti Frant. Palackého zde na základě jeho vlastních slov pověděli, vysvítá též zřejmě, že jeho zprávy a úvahy o těch velikých pohromách, svízelných a vůbec o tom velikém neštěstí, kteréž husitismus a utrakvismus na naši vlast a na náš národ český uvalily veliké váhy do sebe mají a proto se na ně odvoláváme.

Naším nevěreckým svobodomyšlníkům se také již leckterá úvaha neb zpráva Frant. Palackého nelíbila, ale tu si snadno dovedou pomoci: nejsouce s to ji vyvrátiti, prohlásí jej jednoduše za zpátečnictví atd.

Článek šestý.

I sami politikové prospěcháři nemohou popřít, že českému národu jen náboženství katolické ku zdaru sloužilo. — Pro modlářství a jiné nepravosti trestával Bůh Židy i potupou, hanbou a zlou pověstí. Skrze husitismus a utrakvismus upadl i národ náš ve velice zlou pověst u všech národů. Doklady dějepisné a závažných dějepisců, jak velice tato zlá pověst o Čechách se rozšířovala, a velkých škod mu způsobila. Doklady z Písma sv., že třeba jest modliti se za dobrou pověst národa.

Z nesčetných pohrom a utrpení, které zemi českou a národ náš po více než dvě stě let takřka neustále stíhaly, jest tuším patrné pro každého, kdo sběh těchto smutných udalostí dle jistých racionalistických neb pantheistických aneb materialistických domněnek aneb jiných záhadných smyšlenin neposuzuje, že náš ubohý národ český zle pochodil, když se valná část jeho (ale nikdy celý náš národ!) od víry katolické, víry Cyrillo-Metodějské odtrhnouti dala k vůli cizím novotám náboženským do vlasti naší zanešeným. I tak zvaní politikové prospěcháři t. j. tací politikové, kteří v politických záležitostech žádné jiné zásadě místa dáti nechtějí, nežli tak zvanému „prospěchu“ a dle prospěchu mnohdy jen nahodilého a zdánlivého neb také jen okamžitého (poněvadž do budoucnosti nevidí) záležitosti společenské posuzují a oceňují: i tací politikové prospěcháři nuceni jsou volky nevolky vyznati, že naší vlasti a našemu národu jedině víra katolická sloužila ku prospěchu.

Avšak my katolíkové pohlížíme na celou onu husitsko-utrakvistickou dobu dějpisu našeho ze zcela jiného nepodvratného hlediště, kteréž ze záhadných a pomíjejících domněnek lidských aneb z pouhých mámivých preludů nebylo zbudováno. My katolíci víme předně z rozumné a pravé filosofie — která se na tom ne-

zakládá, že by člověk nejprvé o všem vsudy pochybovati a se tudíž nejprvé holým bláznem státi musil, chce-li filosofem slouti — my katolíci víme tedy předně ze zdravé a rozumné filosofie, že Bůh všemohoucí svět řídí a spravuje, což i pohané věděli a jejich pohanští filosofové proti labužnickým a rozkošnickým epikuristům dokazovali a hájili na zdravý rozum lidský se odvolávajíce. Za druhé my katolíci to nejen ze zdravého rozumu lidského víme a to také pravými vědeckými důkazy odvoditi dovedeme, že Hospodin Bůh všemohoucí celý svět řídí a spravuje, ale my katolíci to také ještě pevně věříme, a sice vírou nikoli pouze přirozenou, ale *vírou nadpřirozenou*, která zvláštní milost Boží jest, že totiž Prozřetelnost Božská osudy každého člověka a osudy celých národů dle nejmoudřejších a nejsvětějších zásad a pravidel řídí a spravuje, aniž svobodnou vůli člověka ničí neb zkracuje.

My katolíci tedy dle zásad víry katolické soudíme, že těmi pohromami a útrapami, které naši vlast a národ náš neustále stíhaly, jakmile jedna část národu našeho od víry katolické odpadla, Prozřetelnost Božská našemu národu srozumitelně ano takřka makavě na vědomost dávala, že pro vlast naši a pro náš národ nekyne spásy v jiné víře nežli v té, kterou naši sv. apoštolové Cyrill a Method u nás zakořenili, a kteráž smrtí mučnickou našeho milého sv. Václava u nás nad živlem pohanským zvítězila.

Mimo svrchu naznačené pohromy, které na Čechy přikvačily, když velká část národa našeho od víry katolické odpadla, dala by se ještě dlouhá řada jiných pohrom a trampot uvéstí, kterým současně vlast naše podlehala. Zde se nám však k tomu místa nedostává; ale úkol, který jsme si při skládání spisku tohoto obrali, dožaduje, abyčl. om zde ještě aspoň na jednu takovou pohromu ukázali. Z pohromy té vysvítá též bez snadu nejvíce, že Prozřetelnost Božská Čechy velmi důtklivým, a co se míry týče, neobyčejným trestem za to stíhala, že valná část předkův našich víry katolické se spustila. A jaká to byla pohroma a jaký byl trest? — *Trest tento jest zlá, velice zlá pověst, která se následkem husitských válek a rozbrojev o Česích vůbec po celém širém světě roznesla, a u všech poněkud jen vzdělanějších národů pevně se zakotvila.* Trest tento byl a jest velmi důtklivý a zasahal až do živého. Ale s druhé strany platí o něm také známá katolická zásada „koho Bůh miluje, toho také záhy tresce, aby jej napravil a polepsil.“ Právě z tohoto důtklivého a do života zasahujícího trestu a pak z toho obdivuhodného způsobu, kterak

později Prozřetelnost Božská o to pečovala, aby tatáž zlá pověst v celém světě o Čechách kolující opět byla napravena, vysvětla dle přesvědčení našeho nejvíce a vysvětla až podnes nejjasněji, že v tom vůle Boží jest, aby Čechy byly a zůstaly katolické.

Nyní tedy popíšeme nejprve dle zjištěných pramenů dějepisných, užívající též dokladů ze závažných novověkých dějepisců vzatých, do jak zlé pověsti husitismus a utrakvismus jméno české po širém světě uvedl, a jak houževnatě tato zlá pověst na jménu českém lpěti zůstala. Napotom teprv vykládati počneme, jak přepodivným způsobem Prozřetelnost Božská o to vydatně pečovala, aby tatáž zlá pověst ze jména českého smazána byla, a abychom my Čechové vždy vydatného prostředku po ruce měli, pomocí kteréhož od sebe a od vlasti naší právě takové velmi četné a důtklivé škody a nesnáze, jež zlá pověst působívá, odvrátiti aneb je neškodnými učiniti mohli.

Již svrchu (v Čl. II. str. 225.) uvedli jsme z Písma sv. dosti dlouhou řadu zaslíbení Božích, kterýmiž Prozřetelnost Božská národu židovskému rozličné časné odměny za to dáti ustanovila, když příkázání Božích a ostatních obřadních nařízení pilně ostříhá. A jedno z těchto zaslíbení Božích, kteréž Mojžíš také nejednou, ale vícekrát národu židovskému opakoval, neslo se právě k tomu, že národ židovský bude ve světě požívatí velmi dobré pověsti a veliké slávy u všech jiných národů. „Jestliže — tak pravil Mojžíš ve jménu Hospodinu k národu židovskému (Deuter. 28, 1) — uposlechněš hlasu Hospodina Boha svého, abys činil a ostříhal všech příkázání jeho, kteráž já tobě přikazuji, „dnes učiní tebe Hospodin Bůh tvůj povýšenějšího *na*de všechny národy, kteříž bydlí na zemi.“ Dále pak opakuje Mojžíš totéž zaslíbení a požehnání těmito slovy (v. 10): „*A uztí všickni národové země, že jméno Hospodinovo vzýváno jest nad tebou, a báti se budou tebe.*“ A pak v téže kapitole praví ještě (v. 13.): „Ustanoví tebe Hospodin za hlavu, a ne za ocas: budeš *vždycky svrchu* a ne *vespod.*“ Ze slov těchto vysvítá dostatečně, že dobrá pověst a sláva světská národa židovského dle ustanovení Prozřetelnosti Božské závisela především jiným na bedlivém ostříhání příkázání Božích a obřadních nařízení. Zároveň však prokoval Mojžíš ve jménu Božím témuž národu židovskému, že jej Hospodin mimo jiné četné tresty časné zejména také zlou pověstí u jiných národů, hanbou a potupou, vyhnanstvím z vlasti, rozptýlením mezi jiné národy a umenšením počtu stíhati bude, jakmile příkázání dotčená nebude zachovávat. „Zavede tebe Hospodin,“ pravil Mojžíš, „i krále tvého, kteréhož ustanovíš nad

sebou, do národu, kteréhož neznáš ty, ani otcové tvoji, a sloužiti budeš tam bohům cizím, dřevu a kameni. A budeš, *jsa zkažený, v příslovi a v rozprávku všechném národům*, do kterýchž tebe uvede Hospodin Příchozí, který s tebou bydlí v zemi, vystoupí nad tebe a *bude vyšší*: ty pak dolů sstoupíš, a budeš nižší . . . on bude za hlavu, a ty budeš za ocas a zůstane vás *málo v počtu*, ješto prvé byli jste jako hvězdy nebeské pro množství, nebo neposlouchal jsi hlasu Hospodina Boha svého.“ (Deut. 28, 36, 37, 43, 62). A všechny tyto tresty a výhrůžky naplnily se pak skutečně na národu židovském. Nejednou ale vícekrátě dočítáme se toho v Písmě sv., že Židé pro své modlářství a pro jiné prostopášnosti řízením Božím za trest ze své vlasti byli vyvedeni a ve vyhnanství pod jatmem jiných národů pohanských žítí musili, a že pak sv. prorokové, modlíce se k Hospodinu za nešťastný národ svůj, zejména i na tu velikou hanbu a potupu, kterou Židé snášeti museli, ukazovali, aby se Hospodin nad nimi pro toto veliké utrpení jejich smilovati ráčil. Tak ku př. modlil se sv. Jeremiáš úpěnlivě, sedě na zříceninách Jerusalemských: „Rozpomeň se, Hospodine, co se nám přibodilo, popať, a viz *pohanění naše* . . . Otcové naši zhřešili a není jich: a my nepravosti jejich neseme Spadla koruna s hlavy naší: běda nám, že jsme zhřešili Proto truchlivé učiněno jest srdce naše, proto zatměny jsou oči naše: pro horu Sion, že zkažena jest, lišky chodí po ní. Ale ty, Hospodine, na věky zůstaneš, a trůn tvůj do národu a národu. Proč se zapomínáš nad námi na věky? opouštíš nás na dlouhost dnův. Obrát nás, Hospodine, k sobě a obrácení budeme: obnov dny naše, jakž byli od počátku.“ (Pláč, kap. 5.) Z rozkazu zvláštního Hospodinova hlásal prorok Ezechiél knížatům judským, kněžím a lidu a vůbec městu Jerusalemu, že je Hospodin pro modlářství vydal *v pohanění národův a k posmívání všechném zemím*. „Protož,“ praví Hospodin Bůh, „vydal jsem tě v pohanění národům a k posmívání všechném zemím, kteréž blízko jsou, i které daleko od tebe, radovati se budou nad tebou.“ (Ezech. 22, 4, 5.) A podobně žaloval také prorok Baruch, učeník Jeremiášův v zajetí babylonském, že pro hříchy otcův uvalil Bůh na lid judský zajetí, pohanění a zlořečenství. Praví totiž (3, 8): „A aj, dnes v zajetí našem jsme, jimž jsi (Hospodine) rozptýlil nás *v pohanění a v zlořečenství*, a v hřích (t. j. k pokutě za hřích), podle všech nepravostí otců našich, kteříž odstoupili od tebe, Pane Bože náš.“ Taktéž sv. prorok Daniel modle se v zajetí za národ svůj, vyznává opětovně před Bohem, že Židům pro jejich nepravosti

přislušelo dle spravedlnosti „zahanbení tváře“ (Dan. 9, 7, 8.), a pak ještě prose Boha za slitování praví: „Pane, proti vši spravedlnosti tvé, odvrát se, prosím, hněv tvůj, a prchlivost tvá od města tvého Jerusalema, a od hory svaté tvé. Nebo pro hříchy naše a pro nepravosti otců našich Jerusalema a lid tvůj v pohanění jest u všech vůkol nás.“ Dle těchto výpovědí Písma sv., ku kterým by se ještě jiné přidati mohly, nedá se tedy popírati, že Prozřetelnost Božská nejen Židy, ale i jiné národy obyčejně zlou pověstí, potupou a hanbou trestává, když se ten který národ podobných přečinův a hříchů dopouští, jako je Židé činívali.

A nyní pravíme dále: Z dějepisu českého patrně na jevo vychází, že se naši předkové od dávných století dosti četnými ctnostmi vyznamenávali, a žádný rozumný a spravedlivý posuzovatel to po právu našim starým kronikářům a dějepiscům za vychloubavost nemůže pokládati, když ve spisech svých na rozličné naše ctnostné a slavné osobnosti historické opětně ukazují a zejména ty ctnosti a slavné skutky popisují a oslavují, kterými se vyznamenávali a národu našemu nejen rozličná dobrodíní prokázali, ale skrze tyto ctnostné skutky své i dobrou pověst a slávu národa českého ve světě rozšiřovali; neboť právě z dějepisu svého má se tomu každý národ vždy více a více přiučovati, kterými jednotlivými ctnostmi předkové jeho hlavně vynikali a celému národu a vlasti své nejvíce prospívali, poněvadž to věc zhoла nemožná jest, aby jedenkaždý národ ve všech jednotlivých ctnostech vynikal. Proto praví staré latinské přísloví: „Dějepis jest mistr života“ a jiné přísloví opět dří: „Daleká jest cesta po nánčení, ale po příkladech krátká a platná.“ Požívali tedy staří katoličtí Čechové za časů Karla IV. po celém světě nejen dobré, ale i slavné pověsti a byli vůbec ctěni a váženi. Ano, Pavel Žídek, spisovatel za času krále Jiřího z Poděbrad žijící, ve svém spisu „Zprávovna“ zvaném dokládá, že za časů Karlových cizí národové s jakýmsi obdivováním a s jakousi zvláštní pozorností na Čecha se dívali, když jejich zemi navštívil. A Hasištejnský Bohuslav z Lobkovic praví*): „Za Karlova panování byla Praha nejslavnější tržiště v říši a po celé Evropě slynila.“

Ale bohužel, všecko to změnilo se za nedlouho po smrti Karla IV. na velmi smutnou a přetrpkou stránku. Neuplynulo ani ještě celé půlstoletí po smrti Karla IV. a o české zemi a českém národu, který se tak dobrou a slavnou pověstí po světě štkvěl, roztrousily se a rozhlašovaly po šírém světě nejen zlé,

*) Karel Vlnářický: „Pana Bohuslava atd. věk a spisy“ str. 66.

ale i nejhorší pověsti tou měrou, že soudný čtenář v dějepisu pokolení lidského, vyjmouc národ židovský, jen málo aneb snad žádný takový podobný případ nenalezne, aby totiž některý národ do tak zlé pověsti upadl, jako právě národ český.

A kdo hlavně zavinil tento smutný převrat, kdo dal hlavně k tomu podnět, kdo byl toho hlavní příčinou, že tak zlá pověst po světě o Čechách vzešla a že pak na národu našem po dlouhá léta, ano po celá století bouřevnatě utkvěla? Byl to hlavně mistr Jan Hus s Jeronýmem Pražským, kteří za příčinou *osobní ctižádosti* zneužívali právě té bedlivé péče, kterouž národ český míval o zachování té dobré pověsti, již za dob Karla IV. požíval. Hus a Jeroným počali té dobré pověsti, kterouž Čechové za panování Otce vlasti Karla IV. po celém světě nabyli, jakož i té bedlivé péče o zachování dobré pověsti jména českého, kterouž staří Čechové vždy mívali, zneužívat, a sice právě v takových okolnostech politických a církevních, že valný počet tehdejších Čechů, kteří jim na slovo věřili, ale skutečný stav věcí politických a církevních patričně posouditi neuměli, počal sobě libovati v domněnkách a smyšleninách blouznivých a přepychem národním valně zapáchajících. A pýcha vzbuzovala vždy a vzbuzuje posud nenávisť a opovržení.

Na důkaz toho, kterak zejména mistr Jan Hus nejen jakožto professor na universitě Pražské, ale mimo to jakožto kazatel „slova Božího“ v kapli Betlémské, a pak ještě jakožto duchovní rádce četných osob ženského pohlaví, dotčené jinak chvalitebné starosti a péče o dobrou pověst národa našeho zneužíval, dalo by se hojných dokladů ze samých spisů Husových uvésti a s pomocí Boží je při jiné příležitosti na jiném místě také uvedeme. *) Zde aspoň jeden takový důkaz položíme, a sice tento: Mistr Jan Hus a jeho přítel Jeroným Pražský zavedli valnou část svých současníků do toho zkázonosného a blouznivého omylu a bludu, jakoby národ český do sebe měl jakousi obzvláštní vlastnost čili

*) Jakého zejména theologického vzdělání měl mistr Jan Hus, dokázal již Dr. J. Lenz ve svém chvalně známém spisu: „Učení mistra Jana Husi“ r. 1876. Dědictvím sv. Prokopa vydaném a to sice nejedním pádným důvodem. Zde však zvláště na to upozorňujeme, že Jan Hus pouze mistrovství ve svobodných uměních na universitě Pražské dosáhl, a že nikdy za mistra Písma sv. čili za doktora theologie povýšen nebyl, ale až do smrti své pouhým bakalářem bohosloví zůstal, poněvadž se zkouškám nepodrobil, kterých tenkrát zapotřebí bylo k dosažení druhého stupně, t. j. tak zvaného licenciátu a napotom ještě novým a sice velmi těžkým zkouškám k dosažení třetího nejvyššího stupně t. j. mistrovství čili doktoratu z Písma sv. čili vůbec z bohosloví. Podotýkáme zde také zvláště, že v době té, když Karel IV. universitu Pražskou založil, tak zvaná filosofie a theologie scholastická již ve velkém úpadku se nalézala, a to zejména také na samé universitě Pařížské, dle kteréž na

jakousi výsadu (privilegium), že totiž „žádný ryzí Cech nemůže býti kacířem.“ A právě tento blouznivý blud vzbudil hlavně po celém světě velikou nenávisť a potupu druhdy slavného jména českého, jakož záhy doklady historickými dokážeme.

Svrchu (v Čl. III. str. 250.) vyložili jsme již s dostatek do-
brý a výtečný smysl tohoto starobylého přísloví českého; ale pří-
znivci Husovi svedeni a pobouřeni byvše falešným výkladem, jež
Hus a Jeroným přísloví tomu podložili, počali se skutečně do-
mýšleti, že se nejenom všickni ostatní Čechové, kteří se víry ka-
tolické drželi, a kterých hezká částka byla, ale i jiní národové
náboženským domněnkám a bludům Husovým a Jeronýmovým
podrobili musí, poněvadž Hus a Jeroným jako ryzí Čechové ka-
cíři býti nemohou. Rozumí se samo sebou, že takové počínání
přivrženců Husových u cizích vzdělaných národův evropských ne-
návisť proti Čechům vůbec vzbuditi musilo, a nenávisť ta přešla
v potupu a hanbu jména českého, druhdy tak velice po světě
slavného, když pak záhy Táboři, Sirotkové a i utrakvisté čeští
v samých Čechách šeredných výstupků svou zuřivostí se dopou-
štěli. Ubobý národ náš ztratil ve světě nejen své bývalé dobré
jméno, svou bývalou dobrou pověst, ale jak Frt. Palacký praví:
„národové vzali jméno české v nenávisť a potupu“. Naplnilo se tu
staré české přísloví, ze samého Písma sv. vzaté: „Čím kdo hřeší,
tím i trestán bývá.“

Nuže příležitost osudná, při kteréž Hus a Jeroným svrchu
uvedené staré přísloví české ve falešném a blouznivém a velikým
národním přepychem zapáchajícím smyslu tehdejšími příznivcům
svým veřejně a okázale vnucovali a je nemálo pobouřili, byla
následující:

„Na první dni měsíce ledna 1410 — tak vypravuje V. V.
Tomek *) — připadla (na universitě Pražské) dle každoročního

nové Pražské universitě fakulty filosofická a theologická byly zřízeny. Odtud
stalo se, že na těch o dvou fakultách university Pražské přednášel se buď
výstřední nominalismus, který do panteismu zabíhal, aneb výstřední realismus,
který se k materialismu skláněl. Právě však mezi nominalismem a realismem
ve středu se držící nauka čili tak zvaný mírný realismus, jak ho pro-
slulí scholastikové, na příkl. sv. Tomáš Akvinský, zastávali, nepřednášela se
tenkrát na universitě Pražské. Odtud dají se také všelijaké události na teh-
dejší Pražské universitě dobře vysvětliti, ačkoli, pokud víme, právě o této
záležitosti nikde posud nebylo zevrubně pojednáno. Zcela jinak měla se věc
s fakultou právnickou na universitě Pražské, která dle vzoru university Bo-
nonské byla zřízena, a se také již r. 1372. od ostatních fakult oddělila, a
samostatnou universitu tvořila.

*) Dějepis města Prahy III. str. 478. — Celou latinskou řeč, o které
se zde jedná a která velmi rozvláčná jest a mnohými sofismaty oplývá, vydal
nejprve dr. K. Höfler (Geschichtschreiber d. hussitischen Bewegung in Böhmen
II. st. 112—128.) a připisuje ji Husovi, maje za to, že ji r. 1409. držel. V. V.

obyčeje fakulty svobodných umění tak zvaná disputaci de quolibet, již se všichni mistři z povinnosti účastnili, odpovídajíce jednomu, který co quodlibetarius proti všeobecně zastával jisté věty. Úkol quodlibetaria jak obtížný tak čestný, připadl, poněvadž se mu mnozí starší mistři vyhýbali, na mladého mistra Matěje z Knína, který byl před půldruhým rokem sthán úřadem arcibiskupským pro podezření Viklefství. Příčiněním mistra Jeronýma Pražského byla disputací tato oslavena přítomností mnohých znamenitých osob, a jmenovitě *vyslanců vévod burgundského a brabantského*, meškajících tehdež v Praze, kterých on k tomu pozval, jakož také konšelů Pražských. Jeroným pak učinil při tom pochvalnou řeč o mladém a nadaném mistru quodlibetariovi, ve které lituje tehdejšího utrpení jeho, s velkým důrazem zamítal kaceřování národu českého vůbec, prohlašuje nařčení jeho od nevlasteneckých zkažených kněží za lživé, a *napomínal zvláště konšely* Pražské, kteří jak řečeno byli přítomni slavnému shromáždění tomuto, aby obec českou svého města proti lživým nařčením tím dle vši možnosti své hájili, potom pak vyslovil povšechně mínění své o knihách Viklefových. Pravil, že on čítal a studoval je jako knihy každého jiného doktora, a že se z nich naučil mnohemu dobrému: ale aby se měl všeho, co v nich četl, držeti jako víry, že jest jeho daleko; neb to že přísluší jen Písmu svatému. Protož radil také studujícím, *aby knihy ty, a zvláště artistické, často čítali* a pilně studovali, kdyžby pak našli v nich něco, čeho by pro nedostatečnost svou náležitě nechápali, aby sobě odložili k zralejšímu věku; neb že jsou v nich věci některé, které se zdají býti proti víře; těch aby nedrželi a nehájili, nýbrž víře se podrobili: rovněž aby knih těch nepůjčovali lidem, kteří jim nerozumějí“.

Abyste tedy čtenář sám posouditi mohl, jak neobezřetně a vychloubavě Jeroným neb Hus v této řeči u přítomnosti cizozemských vyslanců veřejně mluvil tenkrát, když Viklefovo učení se vůbec za kacířské již ve světě pokládalo, a jak zároveň nejen studenty české na Pražské universitě studující, ale i tehdejší konšely Pražské podněcovati a holými frasemi, jako na př. „svatosvatý národ český“ neb „svatosvatá Praha“ pobuřovati, a pro své bludy a domněnky náboženské všemožně jich získati se snažil, uvedeme zde aspoň jeden úryvek z této řeči v doslovném

Tomek přičítá jí však z rozličných a jak se nám zdá závažnějších důvodů Jeronýmu Pražskému, který prý ji r. 1410. držel. Otázka však, která z těchto dvou domněnek jest oprávněnější, nám zde nikterak nevádí; neb V. V. Tomek sám také praví, že řeč ta nerozpoznává se v míněních Husem neb Jeronýmem pronesených, „*ještě se v nich oba přátelé snášeli*“.

překlada. Mezi jiným pravil tedy řečník beze všeho rozdílu o všech těch mužích, kteří učení Viklefovo za bludné neb kacířské uznávali takto :*)

„Tito své zahanbení přenestoudným pomlouváním osob vzácných, a celé obci tohoto ctihodného města užitečných, zakryti usilují. Sami jsouce v životě i v mravech kacíři, věrné lidi našeho *svatosvatého národa českého* lživě kaceřovati nepřestávají, ježto jest rozhlášeno *dávným příslovím,**)* že *nižádný ryzí Čech nebude moci býti kacířem*, což dosaváde z minulých časův zajisté osvědčeno jest. Jest-li tedy dle výpovědi Šalamounovy lepší jméno dobré nežli masti drahocenné, skrze Boha nesmrtelného vás zaklínám všechny a každého zvláště, kteří nejjasnějšího knížete Václava římského a českého krále, a tohoto království poctivosti pilně sobě vážíte, a kteří dobrou pověst *tohoto svatosvatého města Pražského* upřímně milujete, abyste hleděli všickni vůbec a každý zvláště všemi možnými způsoby šetřiti jména onoho dobrého a výborného, jež jsme *dotud ve všech krajích měli*, i abyste těm, kteří to samé dobré jméno zlehčiti usilují a osoby našeho *svatého národa českého* hyzdí, jakožto zpronevěřilým a lestně lhavým nevěřili. A nadto vás všechny *přeopatrní konšelé a slovatní měšťané*, jimž tak veliká čest propůjčena jest od nejjasnějšího knížete Václava Římského a českého krále, že vám obzvláště před ostatními a vaší prozřetelnosti svůj poklad nejvzácnější a sobě nejmilejší t. j. obec všech lidí tohoto *svatého města Pražského* odevzdal důvěrně ku správě a k ochraně: Vás tedy *zaklínaje napominám*, abyste tuto *svatou obec českou* jakožto krále upřímně milovnou před všelikterou pomluvou převrácených lbářů dle své možnosti statečně hájili. *Kdokoli tedy kteréhokoli ryzího Čecha nařkne, že byl nebo že jest kacířem*, od krále až do rytíře, od rytíře až do panoše, od panoše do nejmenšího kněze, od purkmistra města tohoto až do sedláka, od arcibiskupa až do kteréhokoli řemeslníka, jeden za všechny odpovídám, jak jsem povinen celým srdcem a plnými ústy neustrašeně, že lze jako nižádné víry hodný, ku kterémuž slovu nyní a vždycky státi hotov jsem. Neboť já nepochybuji, že jste toho svědci a pamatujete, že obyčejně přemnozí z cizých národů lidé sem byli přiváženi a titěž jakožto právem seznání kacíři *v tomto svatém městě* byli upalováni, o nižádném však ryzím Čechu neslyšeli jste vy ani otcové

*) Viz Geschichtschreiber der huss. Bewegung in Böhmen von Dr. K. Höfler II. Th. S. 121.

**) Z toho tedy patrně, že toto přísloví již dříve známo bylo.

vaši se svými předky, že by třebaš jednou pro kacírství byl upálen.“

Tenkrátě nebylo ovšem žádných telegrafů a železnic, kteréby zprávy o této agitační řeči po světě byly okamžikem roznesly, ale za to byly poměry politické a církevní vůbec velice rozkvášený a napnutý. V církvi panovalo dlouhé schisma, Václav IV. byl již dříve s trůnu německého císařství čili království od kurfirstů německých nezákonnitě sice sesazen, ačkoli nechvalným a vášnivým chováním svým k tomuto nectnému sesazení příležitost sám zavdal a pak ve své domácí a zahraniční politice z jedné strany na druhou neustále se kolísal, aby nectné sesazení své s trůnu německého nějak napravil. Nedlouho před tím odešlo také několik tisíc německých a jinojazyčných studentů a četných profesorů z university Pražské za tou příčinou, poněvadž Václav IV. české národnosti na universitě Pražské tři hlasy přikrknul, a tito cizí studenti a profesori poblížejíce pak s velikou nevolí a záští na národ český, uchopili se rádi každé příležitosti, která Čechům v cizině na dobré pověsti škoditi mohla. Za těchto tedy velice neladných a Čechům nepřiznivých poměrů církevních a politických, byla to zajisté veliká neopatrnost a nemoudrost, takovými holými frássemi podněcovati před cizími vyslanci konšely Pražské, studenty a lid Pražský a vůbec český. Dá se snadno pomysliiti, s jakou dychtivostí se všickni nepřátelé národa českého právě takových holých a blouznivých frásí, že žádný ryzí Čech nebyl a nemůže býti kacířem, uchopili, a jak hlubokou ránu Hus a Jeroným svou agitací dobré pověsti jména českého ve světě zasadili, a to tím více, poněvadž nejen mnozí Čechové ale i cizí věhlasní učenci učení Viklefovo, které Hus a Jeroným zastávali, za skutečné kacírství pokládali. Pročež také ono české přísloví, že žádný ryzí Čech nemůže býti kacířem, ve smyslu jemu Husem a Jeronýmem podloženém za neobyčejnou pýchu národní se vykládalo a o Česích vůbec, jakožto kacířích, zlou pověst ve světě rozšiřovalo.

A slovo „kacíř“ zahrnovalo v sobě v tehdejším století mnohem širšího a také mnohem potupnějšího významu nežli se mu za našich časů v severních krajinách evropských zejména v Německu, v Anglicku, ve Švédsku atd. a tudíž i u nás v Čechách podkládá. Potupnějšího a širšího významu svého pozbylo slovo „kacíř“ v dotčených krajinách severních od těch dob, co veliká část obyvatelstva zemí těch od víry katolické odpadla. V jižních však zemích evropských, do kterých se protestantismus vedrati nemohl a kde obyvatelstvo katolické i nyní má ještě převahu,

ku př. v Italii, ve Francii, podrželo slovo „kacíř“ až podnes v mluvě lidu a i ve spisech aspoň z velké části svého potupu a hanbu značícího smyslu. Ve středověku a v pozdějších ještě dobách znamenalo tedy slovo „kacíř“ nejen bludaře, popírajícího některý článek víry katolické, ale slovem tím naznačovala se vůbec nevěra, odboj, veškerá ohavnost a bezbožnost a zatvrzení ve zlém, zkrátka název „kacíř“ býval největší hanou a potupou pro toho člověka, kterému se dával. Název „kacíř“ mívá tenkrát u všech národův asi podobného významu, jako mají za našich dnů slova „anarchista“ neb „dynamitník“ aneb „Pařížská komuna.“ Název „anarchista“ neb „dynamitník“ atd. značí za našich dnů člověka, který ani v Boha, ani v nesmrtelnost duše lidské, ani na nebe, ani na peklo nevěří, který společenský řád, rozdíly jednotlivých stavů převrátiti a zrušiti se snaží, a k docílení toho i bezbožných a neohavnějších prostředkův užívati chce, aniž se o to stará, zhyne-li v takovém násilnickém převracování společnosti lidské tisíce lidí nevinných a poctivých, a nastane-li pak všeobecná zpousta a zkáza mravů tak šeredná, že by lidé horší byli, nežli jest lítá a dravá zvěř, která rozumu nemá.

Nuže tedy v středověku spočíval celý státní život národův evropských na katolických zásadách. Kdo dějepis jen poněkud zná a pravdu historickou nefalšuje, tenť zajisté také ví, že právě církev katolická a v čele jejím zejména sv. Stolicе Římská po úpadku a po rozkotání tak zvané říše Římské tehdejší pohanské surové a barbarské národy evropské nejen na víru katolickou obracovala, ale je zároveň vždy také obdivuhodnou horlivostí vzdělávala, ve vědách a v umění cvičila, slovem barbarský a surový život jejich civilisovala, a i jejich společenský čili státní život na základě víry křesťansko-katolické čím dále tím více uspořádati se snažila. Kdokoli tedy některé články víry katolické popírali se odvážil, býval nejen za nepřítele víry zjevené, ale i za nepřítele tehdejšího státního zřízení pokládán, a odtud pocházelo, že název „kacíř“ největší hanou a potupou ve středověku býval.

Rozličné pak blouznivé a násilnické události, které se hned na počátku válek husitských v Čechách děly, utvrdily jiné národy v tom mínění, že Čechové vůbec jsou kacíři, kteří všechny základy náboženského a společenského života hrubým násilím vyvrátiti usilují, což zlou pověst o Česích ještě více po celém světě rozšiřovalo. Na důkaz toho uvedeme zde svědectví současná, zaznamenaná v starých kronikách, sepsaných od Čechů, kteří od víry katolické odpadli a se novotářského nčení Husova aspoň

z části přidržovali. Jeden z těchto husitských kronikářů sluje mistr Vavřinec z Březové, jehož latinská kronika udalosti husitské od r. 1414. až do 1422. popisuje. Mezi jiným vypravuje tedy mistr Vavřinec z Březové o velkých sporech, kteréž nedlouho po vypuknutí války husitské povstaly v Praze mezi kněžími pod obojí a mezi kněžími Táboritskými, a kterak se do toho sporu i obecný lid náruživě vtírali počal, tak že z něho velmi pohoršlivé třenice v Praze a také na venkově vzešly. Kněží totiž Táboritští počali mši sv. v obyčejných šatech světských sloužiti a tak také Svátost oltářní pod obojí způsobou lidu obecnému podávati, haníce a tupíce kněžstvo pod obojí, že dosud v církevním oděvu mši sv. sloužili, a taktéž Svátost oltářní v církevním oděvu lidu podávají. Církevní pak roucho čili ornát, jež kněží podoboží dle starého obřadu církevního při mši sv. užívali, nazývali Táborité s opovržením „plachtou“ a proto také kněží podoboží přezdívkou „*plachetníci*“ spílali. Za to však přívrženci sekty podoboží kněží Táboritským spílali přezdívkou „*ševci*“, poněvadž beze všeho církevního roucha obřady církevní vykonávali.

A jako vůbec mistr Jan Hus nedlouho po svém kazatelském vystoupení nejhorlivějších rozšiřovatelů svých novotářských domněnek mezi pokolením ženským sobě zjednatí uměl, a pomocí ženštin vzdělanějších své novoty i ve vyšších kruzích rozšiřoval, tak stalo se i nyní, že se hlavně ženské pokolení do těchto sporů mezi kněžstvem podoboží a kněžstvem Tábořským vtírali počalo a sice způsobem velice pohoršlivým a velice vášnivým. Počátek tohoto pohoršlivého vtírání učinily v Praze jistě zbožné ženštiny, které na způsob klášternic, ale ne v klášteře, nýbrž ve světě žili a se „*bekyně*“ nazývaly. Některé tedy z těchto zbožných ženštin čili bekyně přidaly se pak záhy na stranu kněží Tábořských a „za touto příčinou“ — tak vypravuje sám Vavřinec z Březové — „*nechtěly z rukou kněží (podoboží) v rouchu církevním přísluhujících svaté přijímání přijímati, dokud roucho toto, jež „plachtou“ nazývaly, kněží neodožili. Jinak zabraňovaly také (kněží pod obojí), aby vůbec v rouchu církevním mši sloužiti nemohli, jakož bohužel stalo se v kostele sv. Petra na Poříčí, kdež ženy na pokynutí mužů kněží (podoboží) zabránily, že mši sv. v ornátě sloužiti nemohli.*“ A hned na to vypravuje utrakvista Vavřinec ještě dále, jak zutivě si Táborité (byli-li to samé ženské aneb také mužové, nelze rozeznati) proti utrakvistům počínali, řka: „*Když pak mistři neb kazatelové (podoboží) zachování církevních obřadův doporučovali a je z Písma sv. zastávali, sbíhali se (Táborité), nazývajíce je *pokrytci* a *sv. dníky*, a jako zteklé*

psi (sopťice) chtěli je zabítí aneb z Prahy vyhnati.“ A po tomto popisu dokládá konečně sám Vavřinec z Březové takto: „Toto tedy domýšlivé odpadlictví Táboritů bylo počátek všeho zlého, t. j. ku zlé pověsti a ku pohoršení, které z toho *po celém křesťanstvu* vzešly, jakož i k velké urážce všech (podobojí), kteří dle rozkazu (!) Kristova večeři Páně chtěli přijímati.“

A podobných stesků, že Táborité dobrou pověst jména českého po světě zhanobili, vede si utrakvista Vavřinec z Březové nejen na tomto, ale na mnoho jiných místech kroniky své, ačkoli jsa utrakvistou a professorem na skomolené již universitě Pražské zmínky o tom nočiní, jak velice i utrakvisté a zejména tehdejší professorové na fakultě filosofické k tomu svým domýšlivým jednáním přispívali, aby Čechové vůbec do zlé pověsti po celém světě přišli; poněvadž těch několik professorův za to mělo, že jim nejen snad Němci, a i ostatní národové katoličtí a jejich nejproslulejší učenci, ale všickni biskupové na světě a i sněm obecný, za pravdu dáti musí, když se jim zdálo, že ta která domněnka jejich jest článek víry Bohem zjevený, kdežto vůbec v celém ostatním světě katolickém za blud neb kacířství byl právem pokládán. Práví tedy Vavřinec z Březové ještě dále: „Takovými domněnkami (které jim totiž jeden kněz, Moravan, jmenem Martin Loquis kázal) navrhli, vzdali se (Táborité) napotom téměř vši milostivosti, spravedlnosti, pokory, všeho milosrdenství a vši trpělivosti, a ne jako lidé rozum mající, ale jako dravá zvěř a jako vsteklí psi a lití lvové vrhali se úprkem na všechny ty, kdo s dotčenými domněnkami souhlasiti nechtěli, trýzníce je kořistováním, ohněm a rozličnými tresty a potupami. A tak stalo se, že *hlavné druhy království českí na odiv dáno bylo všem národům a že (zlá pověst o Čěších) na věky v pořekadlo přišla.*“

A skutečně Němci ku př. říkávali ještě v 16tém století o člověku, jenž okrádání veřejných nadací, ústavů neb klášterů a kostelů atd. schvaloval, neb takovému okrádání vůbec nadřezoval, že prý „české dary rozdává.“ Tohoto přísloví německého užíval roku 1524. známý Tomáš Münzer, když Martinu Lutrovi veřejně vytýkal, že jej na sněmu říšském šlechta německá jediné proto chránila, poněvadž se domnívala, že ji Luter svým kázáním „české dary,“ kláštery totiž a jiné nadací a bohaté neb zámožné ústavy rozdávati bude, ale Luter tyto „české dary“ nikoli šlechtě německé ale samým knížatům sliboval. A kdyby prý Luter tyto „české dary“ šlechtě německé tenkrát byl nesliboval, byla by prý

jej šlechta německá na dotčeném sněmu spíše zabila nežli chránila, jak prý to vůbec známo jest.*)

Známý pak kronikář Vídeňský Tomáš Ebendorffer z Haselbachu, jenž co posel sněmu Basilejského roku 1433. v Praze se zdržoval, praví o tehdejších Čechách pod obojí, že prý jsou vtělená pronevřilost (perfidia).**)

A zde třeba ještě na jiný pramen upozorniti, z kterého se hlavně v sousedních a okolních zemích německých veliká nenávist proti Čechům po ukončených válkách husitských a před vypuknutím zpourey Luterovy při každé i dosti malé příležitosti opět hojně prýštivala. Na tento pramen poukázal také sám Palacký na jednom místě svých Dějin***) ač jen mimochodně, ale pramen tento osvědčil se býti nejednou mohutným zřídlem vášnivé nenávisti Němců proti Čechům a sice nejen k husitům, utrakvistům a českým bratrům čili pikardům, ale i proti samým českým katolíkům, kteří Husovou zpouru proti Stoliči apoštolské a zhoubné následky této zpourey úplně zavrhovali. Řádění rot husitských nejen v Čechách, ale i v sousedních zemích, rozličná vítězství, kterých Žižka a po něm Prokop Holý v bitvách nabyl, a kruté a nemilosrdné počínání jejich proti nevinným dítkám, ženám atd. kteréhož se dopouštěli, způsobilo sice Němcům veliký strach před husity českými a vůbec před Čechy; jak mile však během času živé upomínky na husitské řádění a na jejich vítězství v bitvách v paměti Němcův ochabovati počaly, proměňoval se dotčený strach před husity v nenávist proti Čechům vůbec, a nenávist proti jménu českému ohřivali mnozí Němci při každé příležitosti v srdci svém i napotom ještě, když ve vlastech jejich zcela podobné ohavnosti od zběsilých rot a od luzy německo-protestantské následkem zpourey Luterovy proti církvi katolické páčány byly. A takových spisovatelů, bohužel i katolických, stává až podnes. Neškodilo by jim zajisté, aby si nejnovější spisy J. Janssena bedlivě přečetli, který jsa Němcem neváhal tu starou škrabošku s Lutrova obličejem strhnouti, aby se na něho každý dobře mohl podívat, jak vlastně vyhlížel. Není to nic nového na světě, že člověk vášní nějakou zaslepený v nenávisti má hříchy neb zločiny svého bližního, a že proti nim horlí a bartusí: při tom však rád zapomíná aneb se aspoň tak tváří, jakoby on sám zcela podobných aneb těch samých hříchů neb zločinů na sobě neměl. A tak se také dalo a děje i v dějinách jednotlivých národů.

*) Strobl, Leben Thomas Münzer's. S. 166.

**) Bezold, König Sigmund, München 1872. S. 23.

***) D. IV. c. I. 1857. str. 226.

Zlé pověsti, které se za příčinou Husova učení a z něho poblých sekt husitských jakož i za příčinou zuřivého chování jich vůbec po celém křesťanstvu takřka letem roznášely a rozšiřovaly, byly také nemálo tím stvrzeny, že i universita Pařížská o učení mistra Jana Hu-^{si} v ten smysl svůj úsudek pronesla, že učení Husovo jest pohoršlivý a zkázonosný blud, který za sebou neposlušnost, zpouřu a zbouření a konečně kletbu Chamovou přináší. *) A jak ošemetná pověst se pak u francouzského národa za příčinou husitských domněnek a válek o Čechách vůbec zabíjela, na to upozornil Frant. Palacký ve svých Dějinách doby husitské **, kdež vypravuje, do jaké nenávisti jméno české za příčinou válek a rozbřohů husitských u západních národů evropských přišlo. Práví totiž: „O Němcích není v tom ohledu co mluvíti, jejich nechuti pocházely také z jiných dob: ale i Francouzové dali zvláštní důkaz o nevoli své, nazvavše nejopovrženější druh lidského pokolení, kterýž té doby v zemi jejich poprvé se byl zjevil, jmenem českým Cikáni, Bohémiens,“ t. j. o Cikánech říkali Francouzové že to jsou Češi. Podle starých letopisův, praví Frant. Palacký dále, vládli se první Cikáni, národ příšlý od východu, „po české zemi a lidi mámili“ r. 1416, tedy nedlouho před vypuknutím husitské války; do Francie přišli o několik let později, (do Paříže teprv r. 1427.), kdyžto ve všech zemích západních, působením zvláště duchovenstva, nenávisť proti Čechům horovala. Možná, že první zástupové lidu toho přes Čechy do Francie se vrojili: není ale pochyby, že jméno české jim přičítáno bylo z oumyslu, pro větší ostudu národu kacířského.“ A pak praví ještě Frant. Palacký: „Cestujícím Čechům 15ého století odepírána v krajinách oněch od sprostého lidu nezdědka i hostinnost za příčinou pouhé národnosti jejich; neboť Čech a kacíř sloulo těm lidem zajedno.“

Zlá pověst, potupa a nenávisť, kterouž husitismus a utrakvismus na naši vlast a na náš národ uvalil, zaujala nejen mysl a srdce tehdejších národů katolických, ale i samých schismatických národů východních. Tak ku př. Řekové schismatictí, a v čele jejich patriarcha Cířhradský s četnými metropolity a biskupy sobě podřízenými pokládali husity a utrakvisty a vůbec české novotáře po dlouhý čas za převrátilce a za bezbožníky, s kterými ani do nejmenšího styku přijíti nechtěli. Tomu na důkaz slouží jedna zvláštní událost, kterouž i Palacký ve svých

*) Joh. Janssen, Geschichte des deutschen Volkes. II. Band. 1889, Seite 396.

**) Děj. doby husit. III. 1. str. 311.

Dějínách *) vypravuje. Stalo se totiž roku 1435., že sněm Basi-lejský, mluviv o jednotě církve Kristovy, pouhou náhodou po-stavil Čechy utrakvistické a husitské vedle Řeků schismatických. Pouhá tato náhoda dostala však, že Řekové schismatictí hned jak to zpozorovali s velkým důrazem proti tomuto seřazení jména Řeků s jménem Čechův protestovali, za hrubou urážku své cti to pokládajíce. O něco později, roku totiž 1452., zaslali sice tři schismatictí metropolitové a tři spisovatelé řečtí jakéhosi Kon-stantina Angelika se zvláštním listem k utrakvistům českým do Prahy, v němž utrakvisty za to chvalili, že prý se s řeckou schismatickou církví Cařihradskou spojití chtějí. Na psaní toto — tak praví Fr. Palacký, **) „dali administrátoři konsistore Pražské podobný dne 29. září 1452 odpověď jaksi nejapně ozdobnou a chlubně pokornou,“ a pak hned zabředlo úplně toto jen započaté vyjednávání. Třeba připomenouti, že tou dobou na východě a zejména Cařihradě veliké rozbroje mezi samými Řeky panovali, z kterých jedna strana se tak zvané unii Florentinské protivila. Nuže svrchu dotčených 6 Řekův, kteří list do Prahy zasláný podepsali, náleželo ku straně protivníků unie Florentinské, a právě strana tato největší vinu na sebe uvalila, že r. 1453. Cařihrad do moci Turkův upadl, a že zároveň i celá řecká církev schis-matická podnožem tureckých sultanů se stala. Zlá pověst a ne-návisť Řeků schismatických proti Čechům nezměnila se a trvala pak ještě dále aspoň u valné částky církve řecké.

Zlá pověst, kteráž se o českých husitech v katolických zemích okolních a vzdálenějších rozšířila a na národy katolické hlubo-kého dojmu učinila, způsobila také, že závažnější katoličtí oby-vatelé těchto zemí se Čechů nejen vůbec štítili, ale že i svým katolickým soukmenovcům a spoluobčanům každé obcování s če-skými husity čili s českými utrakvisty zabráňovali.

Ano bázeň, aby čeští husité své různé domněnky náboženské do ciziny zanášeti, a tam proti víře katolické brojiti nemohli, přiměla čelnější obyvatele katolické v cizích zemích i k tomu, že „vědomě a zjevně“ se snažili Čechy *osamotiti* a je takorka z *ob-cování se světem vyloučiti*.

Toto osamotnění Čechův a jich z obcování se světem takřka vyloučení mělo pak velmi smutných a neblahých následků pro napotomní vývoj ducha českého ve všech téměř vrstvách lidské vzdělanosti. Tyto neblahé a smutné následky popisuje sám Fr.

*) D. IV. č. I. 1857. str. 228.

**) Tamtéž str. 261.

Palacký takto*): „Čech toho věku, povznese-li kdy myslí své do říše duchův a myšlenek, nehledal a nenacházel tam nežli otázky nekonečné o církvi a kacířství, o slovu božím a antikristu, o svátosti oltářní a kalichu, o právech a povinnostech hierarchie atd. a průmysl jeho nedomýšlel se ničeho pilnějšího ani prospěšnějšího nad cvičení ve zbraní, pořádání vozův a šiků válečných, a námezdné provozování řemesla vojenského bez ohledu pro koho a proti komu. Nejen zanedbáno při tom vzdělávání oboru širokého nauk myslných, přírodních a dějinných vůbec, nejen zaplašena krasouma i uvedeno barbarství, ale ochromena také podnikavost a pokrok v obecných živnostech obmezených napotom na nevyhnutelné všední potřeby. Bylať tím arci vinna spolu nesnášlivost odporné strany, kterážto vědomě a zjevně směřovala k ochuzení ducha českého, bránilc všemu věrných svých s Čechy obcování, a hledajíc osamotiti je a vyloučiti takorba ze světa. Duch jak osob tak i národův zakrsává, zaklet jsa do těsného a jednotvarného kalu všednosti: naproti tomu křísí a zmáhá se dotýkáním, přemáháním a zažíváním rozmanité cizoty, ježto šíří obzor i povyšuje rozhled myslný, a kladouc do duše vždy nové zárodky myšlenek, chová i zotavuje v ní napořád činnost ušlechtilou. Čechům podobojm i po smíření skrze kompaktaty nepřestávaly zavíratí se školy zahraničné, v nichžto duch jejich z ouzkých kolejí domácích bylby poněkud vyšinouti se mohl: i ačkoli válečníkův českých potřebovalo a hledalo se do všech krajín, však z obcování dověrnějšího se společností cizokrajnou vylučovaly je netoliko kruté a děsné řemeslo, ale i národnost a víra jejich: ba tato stala se byla překážkou netoliko šlechticům v rytířských jízdách po dobrodružství, ale i kupcům samým v jejich obchodu a živnosti.“

Frant. Palacký opakuje vícekrátě ve spisech svých, že husitismus národu českému vůbec nejen rozličné bolestné strasti způsobil, ale že národ český jmenovitě do tak zlé pověsti po širém světě uvedl, že Čechům za příčinou husitismu pro pouhou národnost jejich bylo napotom mnoho útrap a velkého opovržení a nenávisť od jiných národů snášeti.

Na důkaz toho uvedeme zde výroky Frant. Palackého doslovně. Ve třetím dílu „Dějin doby husitské,“**) který sahá až do r. 1439., v němž se hlavní řada dějin husitských v Čechách ukončila, podal Palacký několik závěrečných úvah o této hlavní řadě, a mezi jinými praví takto: „Čechy této doby podaly oukol

*) Dějiny nár. Č. IV. 1. str. 373. atd.

**) Vydán v Praze 1867, str. VI.

svůj k velikému rozvoji člověčenstva vůbec; byla-li v tom zásluha i sláva, nelze upírat, že nabyta byla obětmi a strastmi bolestnými. Nebudeme již vykládati o těch, které v dle samém jsme vytkli: jedna však z nejtrpčejších *byla dlouhá ona nenávist*, do kteréž podařilo se reakci*) uvéstí jméno české zvláště v západních krajinách.“

A v předmluvě ku pátému dílu „Dějin národu českého“ praví Frant. Palacký opět takto: „Za tak řečené války husitské podařilo se Čechům způsobem téměř zázračným zvítěziti a přemoci ostatní křesťanstvo i donutiti je k uznání**) *ale národové vzali proto jméno české v nenávist a v potupu.*“

Nuže tedy dle úsudku Fr. Palackého byla jedna z nejtrpčejších strastí husitismem na národ český uvalených ona dlouhá nenávist a potupa, v kterouž národové jméno české vzali.

Z rozličných těchto až posud zde uvedených zpráv a nepopíratelných dokladů může každý, kdo sebe sama šáliti nechce, s dostatek poznati, jak velice zlá a škodlivá byla a jest ta pověst, kterouž husitismus a utrakvismus na ubohý národ náš a na vlast naši uvalil. A podobných zpráv historických a podobných dokladů ze závažných dějepisů vzatých, dalo by se snadno ještě v hojném počtu zde uvéstí. Mohli bychom zde ještě také ukázati a dokázati, kterak tak zvaní evangeličtí stavové v Čechách a na Moravě zpourou a odbojem svým před bitvou Bělohorskou k vůli německému protestantismu podniknutou, onu zlou pověst o jménu českém ve světě ještě více rozmnožili, a kterak nejen na sebe, ale i na pravé české katolíky, kteří se víry Cyrillo-Methodějské nespustili, velikých útrap a soužení přivedli, a na ně svým jednáním před světem falešné podezření uvalili, jakoby upřímnými katolíky nebyli, což také národu našemu nemalou škodu způsobilo, a bohužel až po dnešní den působí. Dalo by se zde snadno také ukázati, kterak řízením Prozřetelnosti Božské tak zvaní exulanti čili vystěhovalci čeští po bitvě Bělohorské v cizích zemích podobné tresty zakoušeti museli, jako je jednou ta částka národa židovského zakoušeti musela, která se za času babylonského zajetí proti vůli Boží a proti výslovnému varování proroka Jeremiáše do Egypta utekla, aneb v Jerusalemě novou zpouřu nastrojila. Ale ustáváme od dalšího popisování těchto smutných ano přesmutných obrazů z dějin našich, a jen v případě tom, když toho bude potřeba, budeme s pomocí Boží

*) t. j. všem ostatním národům, a ne pouze některým jednotlivcům.

**) V tom je Palacký na omylu. Církev římsko-katolická nezačala si v ohledu tom nikdy ničeho.

pro uvarování lidu našeho v popisu tom pokračovati. Zde mnohem raději upozorníme ještě každého upřímného, národ svůj a vlast svou dle mravouky katolické milujícího Čecha na jiné, k pevné a stálé důvěře v Prozřetelnost Božskou nemálo povzbuzující příklady, v Písmě sv. k našemu poučení a k naší útěše zaznamenané. Nejednou se toho totiž ve sv. bibli dočítáme, kterak zbožní a národ svůj pravou nezištnou láskou milující Židé Boha všemohoucího za to prosívali, aby Židé „nebyli vydáni v pohanění národům“ (Judith. 4, 10), aneb aby Hospodin lidu židovskému hříchy odpustil „a dědictví svého v pohanění nedával“ (Joel 2, 17). „Poznali jsme, tak modlil se sv. Jeremiáš, Hospodine. bezbožnosti naše, i nepravosti otců našich, že jsme zhrěšili proti tobě. Nedávejž nás v potupu pro jméno své.“ (Jerem. 11, 20, 21). Nuže modleme se tedy i my Čechové Pánu Bohu srdcem upřímným a pokorným za to, aby nevydával vlast naši a národ náš ve zlou pověst a v potupu jiným národům.

Modleme se na tento úmysl často vzývající Matku Boží a naše sv. patrony a dědice české za jejich mocnou přímluvu u trůnu Božského milosrdenství a slitování, aby nedali zabynouti ani nám ani budoucím, jako to naši starí předkové, kteří se víry Cyrillo-Methodějské nikdy nezpustili, dělávali. A poněvadž Prozřetelnost Božská národu našemu a vlasti naší i sv. Jana Nep. za patrona dává ráčila, který pro své veliké zásluby stal se zvláštním patronem dobré pověsti a ochrancem dobrého jména, vzývejmež i jej velmi často, aby čest a dobré jméno národa našeho proti všem utrhačům a nepřítelům vůbec svou mocnou přímluvou u Hospodina stále chrániti, a mu mezi jinými cizími národy po širém světě, kteří si jej (t. j. sv. Jana Nepom.) velice váží, jej ctí a oslavují, hojných a stálých příznivců zjednati ráčil. Sv. Písmo praví (Jak. 5, 16): „Mnohoť zajisté může modlitba spravedlivého ustavičná.“

Článek sedmý.

Dá-li se naše tak zvané národní znovuzrození po zdravém rozumu vyložiti a vysvětliti pantheistickými smýšleninami Hegelianskými, a bez víry v Prozřetelnost Božskou. — Naše národní znovuzrození dlužno po Bohu všemohoucím přičítati nejsv. Rodičce Boží, a našim sv. patronům a dědicům českým a z jedné částky, také té poctivé a úsilovné lásce našich starších nezištných buditelů národních. — Úcta našich sv. patronův udržovala se za dob husitských nejen mezi katolíky, ale i mezi husity a utrakvisty. — Poměr kanonizace sv. Jana Nep. k našemu tak zvanému znovuzrození národnímu.

Za našich dnů mluví a píše se často o tak zvaném národním znovuzrození našem. S jakousi zcela oprávněnou útěchou a radostí poukazuje se na ten v dějepisu člověčenstva řídký objev, že národ českoslovanský, byv po dlouhé časy velikými pohromami stíhán, v počtu svém nad míru zmenšen, a na kraj propasti, v níž mu úplná zábuba hrozila, zaveden, nejen nezahynul, jak především mnozí jeho nepřátelé tonžebně očekávali a se i mnozí jeho příznivci malomyslně obávali, ale mimo vše nadání lidské v době poměrně kratičké opět tolik duševní síly nabyt, že své vlastní národní zájmy v literatuře a v přerozličných odborech života společenského buď s menším neb větším, leckdys i valným, ano i obdivuhodným úspěchem pěstovati, a mimo to i na veřejném poli politickém svá přirozená a také svá historická práva proti rozličným bujným a mocným soupeřům s nemalou vytrvalostí a také zručností hájiti, a z nich ku svému prospěchu těžiti dovede. Všecko to, a ještě mnohé jiné věci našeho národního vývoje se týkající jsou beze všeho snadno obdivuhodné a také nemálo utěšitelné a radostné pro každého takového Čecha, který vlast svou a národ svůj po přirozeném právu a také tak miluje, jakož je dle víry křesťansko-katolické milovati povinen jest.

Zejmena pak musí tento mnohostranný vývoj našeho národního života nemalou útěchu a radost působiti těm starším mužům našim, kteří dosud na živě jsou, a kteří za svých mladistvých let, byvše ponoukáni a puzeni tou pravou a nezištnou a nesebeckou láskou ku vlasti své a národu svému, při nevšedních překážkách a leckdys i při trpkých svízelných národních roli v potu tváře své vzdělávati nepřestávali, i když jim z toho žádného uznání, žádných hodnot, žádného stkvělého zaopatření neb peněžitého zisku nikde nekynulo, kdežto by si snadno i těchto věcí byli mohli zjednat, kdyby svou činnost, své síly na jiné stránky byli obrátili.

Soudíce dle zásad křesťansko-katolických nepochybujeme o tom, že onen dosavadní utěšený vývoj našeho národního života přičítati dlužno, ale — *po Bohu všemohoucím* — z jedné aspoň částky právě té nezištné a upřímné lásky, kterouž se svrchu dotčení mužové ku své vlasti a k svému národu nesli; neboť Hospodin Bůh nejvýše spravedlivý nenechal i u pohanských národů tak zvané přirozené ctnosti jejich, jakož jsme již svrchu jednou podotkli, bez odměny časné. Ve vlasti naší pracoval však na roli národní, jakož vůbec známo, hojný počet takových mužů, kteří nejen přirozenou, nezištnou a opravdovou láskou vlast a národ milovali, ale kteří tuto přirozenou lásku svou ještě také nadpřirozenými, t. j. z víry katolické váženými pohnutkami a milostmi zdokonalovali, tak že nejen pouhou přirozenou, ale jak katoličtí bohoslovci dle věrouky katolické říkají, i nadpřirozenou láskou k svému národu a k své vlasti se nesli, a na jejich blahobytu z nadpřirozených, ve víře katolické základ svůj majících pohnůtek v potu tváře své pracovali. Tomu na doklad sloužiti může zejména ta nepopratelná pravda, že mezi tak zvanými buditeli národního uvědomění veliká část kněží katolických se nacházela, a že právě kněžstvo katolické v Čechách bylo nejhlavnějším podporovatelem nejen nové vznikající literatury české, ale i samých tehdejších spisovatelů českých.

Těmto tedy počestným a vírou katolickou zdokonalým snahám přičítáme my katolíci čeští — po Pánu Bohu — aspoň z jedné částky ten utěšený a radostný vývoj našeho národního života.

Ale za našich dnův ozývají se u veřejnosti takové hlasy, které dotčený utěšený a radostný vývoj našeho národního života zcela jiným příčinám připisují. O této věci dočtli jsme se v jedné tiskem vydané knize takové domněnky, která se nám nejen zcela nepodstatná, ale také pro další vývoj našeho národního života neprospěšná býti zdá, pročez zde o ní několik poznámek učiníme.

Ve zmíněném spisu dočítáme se tedy doslovně takto : „Ale v největším úpadku, v nejhlubším ponížení, když dle vši podobnosti již k tomu se schylovalo, že národ český na věky má býti vymazán z řady národův evropských, ejhle, tu mimo nadání osvědčila se *nejmocnější jeho vlastnost* — *neumořitelná síla životní, která nedala mu zahynouti. Národ český v pravém smyslu vstal z mrtvých.*“ Totot jsou ovšem vzletná slova, a leckterý v dějepisu, ve věrouce a ve filosofii neobeznalý mladík, aneb i muž a stařec bude se snad po přečtení slov těchto domnívati, že národ náš český skutečně sám ze sebe má jakousi „neumořitelnou sílu životní, která mu zahynouti nedala,“ a že touto svou životní neumořitelnou silou sám ze sebe opět z mrtvých vstal, podobně asi tak, jako dle věrouky křesťanské na smrt umučený Syn Boží sám ze sebe svou všemohoucí silou z mrtvých vstáti ráčil, ale jedině On sám a žádný jiný. A že i spisovatel svrchu uvedených, jakýmsi básnickým vzletem sepsaných slov asi sám cos podobného si myslil, když ve svém vzletu ta slova psal, vysvítá dosti zřejmě z toho, poněvadž onu „neumořitelnou sílu životní, která nedala národu našemu zahynouti“ sám pokládá za „*nejmocnější jeho vlastnost*,“ a při tom ani té nejmenší zmínky ani přímým ani nepřímým způsobem o tom nečiní, kdo asi „tuto neumořitelnou sílu životní“ národu našemu dal. Či by snad spisovatel toho byl domnění, že si kterýkoli živočich a také kterýkoli člověk sám ze sebe dal neumořitelnou životní sílu, kterouž i sám ze sebe z mrtvých vstáti může, když zemřel aneb když již umírá? Denní zkušenost nás přece o tom neustále poučuje, že žádný Čech onu neumořitelnou sílu životní, kterouž by, i když umře, z mrtvých vstáti mohl, až posud neměl a nemá. A když jí žádný z nás jednotlivých Čechův až posud neměl a nemá a mítí nebude, jakým způsobem pak jí nabýti mohl celý národ náš sám ze sebe, který se právě vždycky jenom ze všech jednotlivých Čechů skládal a vždy také skládati bude. To je věc zhola nemožná. Nemožnost pak, ano nesmyslnost, takové pantheismem Hegelianským načichlé smýšleniny pochopí snadno každý člověk svým zdravým rozumem, i když se vědou nezanášel, z těchto kratičkých poznámek.

Čeho kdo sám nemá, nemůže toho jinému dáti, leda že by to ukradl a pak bezprávně jinému dal. Ale „*život*“ nedá se krásti a bezprávně jinému dáti. Lid náš český říkává : „Vezmete si z dlaně chlup, když ho tam není,“ a staročeským příslovím tímto vyjadřuje právě tu prastarou filosofickou zásadu : „Nemo dat, quod non habet.“ — Nikdo nedá, čeho nemá. — Nuže žádný

z nás jednotlivých Čechů neměl a nemá v sobě neumofiltnou sílu životní, kterouž by jednou z mrtvých vstáti mohl, zrovna tak, jako každý pravý slepec nemá v sobě zraku, aby viděti mohl. Nuže, kdyby kterýkoli filosof novověký chtěl člověku zdravý rozum majícímu namlouvati, a mu dokazovati, že ti skuteční praví slepcové bezvýminečně hned „neumofiltnou sílu zrakovou“ míti budou, jakmile se jich tolik sejde, aby národem slouti mohli, zajisté že by se takový zdravý rozum mající člověk na toho filosofa podivně díval, a si bezpochyby o něm pomyslí, že snad má o jedno kolečko více v blavě, než má míti. Nuže tedy, jako šest millionů pravých slepců, když se v jeden celek sejdou, „neumofiltnou sílu zrakovou“ míti nebudou, a právě tak, jako 6 millionů hladových lidí tím své prázdné žaludky navždy nenasytí, kdyby se jich asi 6 neb 10 neb více millionů v jeden celek sešlo, podobně tak i národ náš, z jednotlivců takových sestávající, z kterých prážádný neumofiltnou sílu životní, kterouž by i z mrtvých vstáti mohl, v sobě nemá, nemůže sám ze sebe tu sílu životní míti, aby nezahynul, neumřel. Ostatek není tuším náš lid český tak na hlavu padlý, aby se domýšleti chtěl, že má do sebe jakousi neumofiltnou sílu životní, kterouž i z mrtvých vstáti může. Taková domněnka může se snad leckterému nezkušenému mladíku, který pro lyrické básnictví nadchnut jest, a si rád povětrné zámky stavívá, pro nějakou dobu hlavou vrtati a jej k tomu přiměti, aby nějakou básničku na oslavu té neumofiltné síly životní, která i mrtvé k životu vzkříšení dovede, složil. Jest to tedy pouze jakýmsi pantheismem Hegeliánským načichlý způsob mluvení, když se praví, že národ náš má do sebe „neumofiltnou sílu životní“, která mu nedala zahynouti a kterouž i z mrtvých vstáti mohl, a že tato neumofiltná síla jest jeho nejmočnější vlastnost.

Pantheismus Hegeliánský pokládá se však za našich dnů i od samých Němců nekatolíků za překonanou blouznivou domněnku na poli filosofickém čili vůbec vědeckém. Učení katolíci němečtí jej vždy zavrhovali, poněvadž se nejen víře zjevené, ale i zdravému rozumu přičí, a poněvadž nutné jednak ku znemravenění lidu, jednak k tak zvané „všemohoucnosti státu“ (Staatsomnipotenz) čili k tuhému neobmezenému absolutismu vésti musí, když se do věd právnických a politických vetře, a se dle něho tyto vědy pěstují a vzdělávají. Rozšiřováním tedy takových aneb podobných pántheistických domněnek neposlouží se nikterak dalšímu našemu národnímu vývoji, ano uškodí se mu tím velice, i když fráse, kterými se toto rozšiřování děje, zdají se býti na

první vzhled nevím jak liberální a svobodomyšlnické a když jakýmsi vzletem básnickým jsou napsány.

Vůbec naše tak zvané národní znovuzrození zůstane vždy jakousi přetěžkou nerozluštělnou hádankou všem, jinak i vzdělaným lidem, kteří se, když víry pravé nemají, té práce nevzdali, aby se aspoň z pravé, zdravému rozumu lidskému neodporující filosofie o tom přesně vědeckými důkazy přesvědčili, že Prozřetelnost Božská nad osudy každého člověka, ale také nad osudy každého národa a tudíž i nad národem naším skutečně vládne. A však i pro člověka, který vědeckého vzdělání nemá a se hloubáním filosofickým zanášet nemůže, není a nebude toto tak zvané naše národní znovuzrození žádnou nerozluštělnou hádankou, jako pro nevěrce jest, jen když o pravé, Bohem zjevené víře, s dostátek poučen jest a se jí také drží; slovem, když katechismus katolický ještě umí a aspoň hlavní povinnosti křesťana katolického vykonávati se snaží.

Ano, my čeští katolíci uvažujeme při tom slunečným světle, kteréž nám Bohem zjevená víra katolická poskytuje, dějiny národa našeho, poznáváme dosti jasně a důkladně, že Prozřetelnost Božská — dosahující mocně všechny věci od konce až do konce a řídící všecko nikoli násilně, ale lícbezně — již od více století o to napřed pečovati ráčila, aby národ náš dvakráte nad krajem hrobu se potácející, nezahynul, ale aby přes to všecko opět k novému životu národnímu se povznést mohl.

A že Prozřetelnost Božská o to pečovati ráčila, aby národ náš v dotčených pohromách úplně nezahynul, a aby se po dlouhém utrpení a hlubokém pokoření opět k novému životu povznést mohl; toho dle našeho katolického přesvědčení první a základní příčinou bylo a jest: *nevyslovitelné milosrdenství Boží*. Ano, tak jako jednou veliký a svatý prorok Jeremiáš, když Židé pro hříchy své z vlasti jim Bohem dané do zajetí odvedeni byli, sedě na zříceninách Jerusalemských, a za národ svůj se modle, pravil (Pláč 3, 22): „Milosrdenství Hospodinovo to jest, že jsme dokonce nevyhynuli; neboť nezahynulo smilování jeho“: podobně tak můžeme i my nyní Češové, modlíce se za náš národ, za příkladem proroka Jeremiáše oslavovati to nevýslovné milosrdenství Boží, kteréž národu našemu prokázati ráčil, a z hloubi srdce svého můžeme i my říci: „Milosrdenství Hospodinovo to jest, že jsme dokonce nevyhynuli; neboť nezahynulo smilování jeho nad národem českým.“

My katolíci čeští pokládáme tedy toto tak zvané naše znovuzrození národní za neobyčejnou milost Boží, kterouž Prozřetelnost

Božská neprokázala všem, dosti četným takovým národům, kteří do podobných pohrom a nebezpečností přišli, jako národ český; my katolíci pokládáme toto znovuzrození skutečně za jakýsi v širším smyslu slova vzatý zázrak, kterýž Prozřetelnost Božská s našim národem učiniti ráčila. Pročež, obdivující tuto Prozřetelnost Božskou klaníme se jí v prachu pokory a ponížení svého, a jí z nejhlubších útrob mysle a srdce povinnovaně díky za to vzdáváme, jakož toho pravá vděčnost vždy dožaduje.

Ale zde právě také upozorniti musíme a sice důrazně na jednu nepopíratelnou událost v dějepisu našeho národa často se opakující, která tak zvaného našeho národního znovuzrození velmi závažně se týká. A událost jest tato: Když národ náš ještě celý celičký držival se víry katolické, víry, kterouž u nás svatí Cyrill a Method zakořenili, zpoléhával se vždy při všech nesnázích a pohromách, které mu buďto brozily, aneb jej skutečně zastihly, na zásluhy, na přímluvu a na pomoc našich sv. patronův a dědiců českých, kteréž právě proto „dědice“ nazýval, poněvadž je vždy po Bohu a po Královně nebes a země za první majitele země české držival a ctíval. *) Známé jest ku př. slavné vítězství českého knížete Soběslava I. (1125—1140) nad Lotharem, králem německým u Chlumce za Teplicí, jakož i slavné vítězství krále Přemysla Otakara II. u Kressenbrunu v Rakousích r. 1260. nad Maďary, pomocí našich sv. patronů a dědiců nabyté, a dalo by se ještě více jiných podobných případův uvésti. Tato pak starobylá úcta a důvěra k našim sv. patronům a dědicům neopustila nikdy a nikdy náš národ, dokud celý národem katolickým zůstal. Ale i napotom, když jedna a sice valná částka národa českého Viklefovými a Husovými bludy náboženskými zavedena, od víry katolické odpadla, nepřestala ostatní část národa našeho, která totiž víře Cyrillo-Methodějské věrna zůstala, spolehati se vždy v mocnou přímluvu našich sv. patronů a dědiců českých u trůnu Božského milosrdenství, kojíc se pevně nadějí, že oni právě „nedají zahynouti nám ani budoucím.“ Výraz této pevné a stále důvěry českých katolíků vložen byl i do známé staročeské písně „Svatý Václave, vévodo české země“ a bedlivého povšimnutí hodna jest v příčině této poznámka J. Jirečka o téže staročeské písni svato-Václavské, že totiž v kancionálech kališnických (čili utrakvistických) a bratrských (čili pikarditských) *nikde ji není.* **) Za to však čeští katolíci i za časů utrakvistických a pro-

*) O významu původním slova „dědic“ v staré řeči české viz „Památky Staroboleslavské“ od J. Kř. Votky 1879. str. 200 a 201.

**) Dějiny církevního básnictví českého. V Praze 1878. str. 76.

testantských o udržení a rozmnožení téže písň mezi sebou se starali. Na svědectví tomu, jak upřímně se čeští katolíci na začátku století 15ého, právě před vypuknutím válek husitských v přímělu a pomoc našich sv. patronův a dědiců českých důvěřovali, uvedeme zde jeden méně známý doklad.

Učený Polák dr. Wladislaw Wisłocki vydal r. 1875. v Krakově několik „Kázání nedělních i svátečních v jazyku latinském a českém,“ pocházejících z počátku věku 15ého, tedy ještě před válkami husitskými. Kázání ta zachovala se v jednom rukopise, v knihovně hraběte Tarnowskiho v Dzikovíe. Ve sbírce té nachází se tedy více samostatných kázání o našich sv. patronech, totiž o sv. Václavu, Ludmile, Vojtěchu, Prokopu, Vítu, Zikmundovi a o sv. pěti Bratřích. Vzdělána jsou kázání ta na základě dějepisných zpráv a zajímavé jest, že kazatel každého sv. patrona nazývá výslovně nejen *ochrancem* čili *patronem*, ale také *dědicem Českým* „obrancze a dyedycz Czesskey zemye.“ Mezi jinými povšimnutí hodná jsou také slova v kázání o sv. Prokopu (na str. 56 a 57), kdež praví: „Prosmy jeho (sv. Prokopa), ať nás raczy obranyty a myer a pokoj nam vprosyty, nebo jest on nas obrancze a dyedycz Czesskey zemye, a *davno by Czechy zahynuly . . . by gye sv. Prokop a sv. Vaczslav nebranyly.*“

Svrchu pravili jsme, kterak my čeští katolíci tak zvané naše národní znovuzrození po Bohu všemohoucím z *jedné aspoň částky* přičítáme té nezištné a upřímné lásce, kterouž se na počátku století nynějšího někteří mužové k naší vlasti a k našemu národu nesli. Nuže, zde můžeme přičinu dodati, proč právě jenom z *jedné částky* zásluhu o dotčené znovuzrození těmto mužům přičítáme. Příčina ta jest, poněvadž my čeští katolíci po Bohu všemohoucím nejhlavnější zásluhy o toto tak zvané znovuzrození z celého předsvědčení přičítáme nejsv. Rodičce Boží, která vždy všechny bludy proti pravé víře potírá, a pak našim sv. patronům a dědicům českým. A tím se zajisté zásluhy dotčených mužů nikterak neumenší, a se sv. vírou naší katolickou se to též dobře srovnává, poněvadž věříme, že Prozíratelnost Božská ustanovila a chce, aby člověk sám také svých od Boha mu daných sil přirozených pilně užíval, v potu tváře své pracoval, k Bohu všemohoucímu se modlil za požehnání prose, a že mu Bůh, když to tak činí, skutečně pak požehná, což vše dobře ví a zná náš lid český říkaje: Člověče přičiň se, a Pán Bůh ti požehná,“ a přísloví toto platí nejen snad o soukromé činnosti jednotlivého člověka, ale i o činnosti jeho veřejné, politické atd.

V národu českém byla tedy před husitskými válkami úcta

a důvěra k našim sv. patronům a dědicům zemským hluboko a hluboko do srdce a do mysli zakořeněná. Dále nemůže být o tom pražádné pochybnosti, že čeští katolíci po celou dobu válek husitských a rozbíjiv utrakvistických úcty a důvěry k našim sv. patronům a dědicům českým nejen se nezpustili, ale že ji dle možnosti také bedlivě pěstovali. Tomu na doklad sloužiti mohou rozličná stará podání, kteráž později někteří spisovatelé ve svých kronikách zaznamenali, a která až podnes v lidu našem českém kolují. Kým by se jen taková podání v jednotlivých krajinách českých mezi lidem kolující, pilně sbírala a tiskem uveřejňovala, aby délkou času zapomenuta nebyla. My zde, pokud nám místo stačí, na některé takové zprávy aspoň kratičce poukážeme. Poctivý a šlechtný kněz křízovník Jan Beckovský vypravuje v prvním dílu své „Poselkyně starých příběhů českých“) takto: „Leta 1417. pan Oldřich z Rožmberka, jsa pán mladý, k husitskému bludu dal se namluviti. I ukázal se mu Kristus Pán všechen zmrskaný, řka k němu: Tak mne ti kněží zmrskali, kteří pod obojím způsobem lidu podávají, a krev mou od Božství odděliti usilují. Na to se mu Kristus Pán hned zase s oči ztratil, a pán Oldřich spatřil opět Jana Husa nad jedním jezerem s pochodní stojícího, jež nenadále jeden veliký pes pohltil. V tom okamžiku ukázal se však panu Oldřichovi sv. Václav, tázaje se ho, zdali toho muže a psa viděl? Odpověděl Oldřich: Viděl jsem, ale co to znamená, nevím. I řekl mu sv. Václav: Pán Bůh se zapřisáhl, že zemi českou rozličnými neřestmi 247 let trestati bude; proč ty pamatuj na Pána Boha, na mne a sv. Vojtěcha, předšlého spasitelného přijímání pod jednou způsobou nechtěj se sprácti. A tak to vidění přestalo. Pán Oldřich odjel po tomto vidění bez meškání na hrad Žebrák k vyslanci papežskému, tam blud husitský s velikou vroucností odvolal, a k samospasitelné víře Kristově přistoupil, v kteréž on i jeho potomkové nábožně setrvali, a proti bludům husitským vždycky udatně bojovali, až posledně Petr Vok z Rožmberka bludu pikardského se chopil a v něm také zemřel r. 1611. A právě s ním vyhynul také slavný rod pánů z Rožmberka.“ Jiné podobné podání zaznamenal Jan Beckovský takto:**) Leta Páně 1497 přijel Vladislav, český a uherský kral z Uher do Prahy, kostel sv. Vítu mnohými potřebami obohatil, na které několik tisíc dukátů vynaložil. K tomu i svaté ostatky a hlavy sv. patronů českých, které dříve od Karla IV., draze ozdobeny ale pak oloupeny byly, dal zase zla-

*) Kapit. 63. str. 643.

**) Poselkyně d. I. kap. 62., str. 970.

tem i stříbřem okrášliti. Tato štedrost pobožného krále libila se Pánu Bohu i také sv. patronům: neboť když napotom tentýž pobožný král dle obyčeje svého o půl noci, která den přenešení sv. Václava (t. j. 4. března) předcházela, z lože svého vstana, s jedním svým věrným služebníkem do kostela sv. Víta do královské kaple vešel a modliti se začal, v tom nenadále sv. Vojtěcha, sv. Zigmunda a s nimi jiné svaté v tom kostele odpočívající, posledně i sv. Víta spatřil z hrobu vycházeti. Ti svatí, když se před velkým oltářem sešli, do svých rukou rozžaté fakule vzali a s processím do kaple sv. Václava zpívající píseň latinskou: „Isti sunt Sancti“ (Tito jsou svatí) vešli. Král Vladislav pohnut jsa tak divným viděním, ustanovil pak tři kněze a dvanácte zpěváků, kteří na památku tohoto vidění každého dne ráno po vyzpívání v kůru první hodince do kaple sv. Václava řadem šli, zpívající onu církevní antifonu: Isti sunt Sancti t. j. „Tito jsou svatí, kteří pro zákon Boží těla svá vydali, a v krvi Beránkově obmyli roucha svá.“ A po té antifoně modlili se pak ještě dvě modlitby, jednu o svatých dědicích a druhou za šťastné panování krále českého. K tomuto vypravování dodal pak Jan Beckovský poznámku, že se i za jeho času ještě tato chvalitebná památka každodenně drživala. Jan Beckovský zemřel na druhý hod vánoční r. 1725.

A zde také ještě krátkou poznámku o samých husitech učiníme. Poněvadž úcta k nejsv. Rodičce Boží a k našim sv. patronům a dědicům před válkami husitskými tak hluboko v lidu českém byla zakořeněna, nedá se po zdravém rozumu nikterak mysliti, že by úcta ta a důvěra u všech jednotlivých husitův a utrakvistů byla hned jedním rázem vyhynula, ačkoli rozličné sekty, na které se hned po upálení mistra Jana Husa celý ten odboj husitsky proti církvi katolické čelící rozpadávati počal, úctu svatých vůbec zavrhovaly, a již také sám mistr Jan Hus v posledních letech svého živobytí i proti té horlivé a také něžné úctě nejsv. Rodičky Boží, která v Čechách panovala, brojiti počal, jako to vůbec každý bludař neb odpadlík od víry katolické činívá. Jest tedy pravdě mnohem podobnější, že i mezi samými husity, utrakvisty a mezi stoupenci těch četných husitských sekt náboženských, které tenkrát povstali, mnoho takových jednotlivců se nacházelo, kteří v srdci svém úctu k nejsv. Rodičce Boží a také k našim sv. patronům a dědicům zemským přese všechny své bludy náboženské zachovali, ale kteří se netroufali a na to neodvážili, aby i veřejně před jinými tuto svou úctu a důvěru ukázali, poněvadž při tehdejšímu zuřivém ruchu

i přese vši svou udatnost v boji tolik zmužilosti přece neměli, aby se tak zvanému veřejnému mínění, s kterým se neshodovali, na odpor postavili. A denní zkušenost nás i za našich časův o tom poučuje, že leckterý dosti zmužilý a o pravdě víry katolické přesvědčený člověk ze strachu před tak zvaným veřejným míněním na to se neodvážil, aby svou víru veřejně před jinými při leckteré příležitosti vyznával. A právě tato naše, pravdě podobná domněnka stvrzená jest jednou udalostí, kterouž Frant. Palacký ze spisův Aeneáše Sylvia uvádí.*)

Aeneáš Sylvius, jenž později r. 1458. stal se papežem a Pius II. sloul, byl za svých dřívějších let tajemníkem krále německého Bedřicha III., který jej roku 1451. jako svého vyslance na sněm český v Benešově držaný zaslal. Na této tedy cestě své do Benešova a i napotom, když se z Benešova nazpět do Vídně ubíral, pobavil se Aeneáš Sylvius pohostinu dvakráte na Táboře, kdež tenkrát ještě republikánské zřízení Tábořské panovalo, ale nedlouho na to zcela bylo zrušeno. A tuto svou návštěvu v republice tábořské popsal napotom Aeneáš Sylvius v řeči latinské. V popise svém, velice zajímavém, vypravuje tedy, kterak se dne 17. července 1451 se svými průvodčími pod večer již blížil k Táboru. Pro strach loupežníkův a násilníků branných nezdálo se jim však nocovati u některé vesnice. Proto tedy předeslali do města Tábora posla, který tam příchod jejich oznámil a zároveň také o nocleh pro ně žádal. Táboři byli této návštěvě rádi, ano vysuli se hromadně vstříc k uvítání poslanca. A tu vypravuje Aeneáš Sylvius dále takto: „Divné to podívání! lid hrubý a neokrouhaný, an chtěl zdvořilým vidín býti. Počasí bylo deštivé a chladné, oni pak vyšli proti nám jedni jízdecky, jiní pěšky, někteří bez svrchního šatu pouze v čechlicích, jiní v kožíších, nejeden bezoký, jiný bezruký, onen bez sedla, tento bez bot a ostruh, všickni bez pořádku a s hovorem hluchým. Přinesli však dary a pocty, ryb, vína i piva.“ Dále pak praví Aeneáš Sylvius: „Před časy (t. j. na počátku válek husitských) nebylo na Táboře jmění zvláštního; kořisti, nepřátelům odjaté, snášeny dohromady, a požívány mezi bratřími obecně, a cokoliv se komu nedostávalo, naskytoval druhý: ale nyní již každý živí se opět sám o sobě, láska k bližnímu ustydla, jeden hýří a druhý mře hladem.“ — O náboženském životě Tábořů vypravuje pak Aeneáš Sylvius takto: „V městě stojí dům dřevěný, na způsob vesnické stodoly, jež nazývají chrámem; tam se káže lidu obecně,

*) Dějiny nár. čes. d. IV. č. 1. 1857. str. 401.

zákon na každý den se vykládá, a u oltáře jediného nesvěceného i nesvatého svátostí se přislubuje. Kněží jejich ani pleš nenosí ani brady neholí, obec snáší jim potravu a nápoje s potřebou do domu, a přidává na každou hlavu po kopě grošů na měsíc, aby jimi menší potřeby zapraviti mohli. Největší bývá o to péče, aby všickni pilně chodili na kázání, kteréž kdokoli zameškává, bývá trestán. Nejsou však jednomyslní všichni ve víře: neb na Táboře věřiti volno, co komu libo. Jsou tam i Mikulášenci, Ariani, Manicheové, Armeni, Nestoriani, Berengarové a chudí Lvonští, zvláště pak váží se Valdenští, kteří jsou ouhlavní Stolicе Římské protivníci.“ — „Aeneáš Sylvius“ — tak praví Fr. Palacký dále

„byl hospodou na Táboře u měšťana nad jiné bohatého a váženého, z jehož úst sebral větší díl zpráv těchto. Muž ten ukazoval pak hostu svému také *vzácný obraz Marie Panny a Krista ukřižovaného, jehož tajně choval mezi poklady svými*, ale nedal se namluviti, aby přízeň svou k církvi Římské osvědčil skutkem nějakým zjevnějším.“ Z tohoto vypravování uzavíráme takto: Když tedy na samém Táboře, v středu husitského zřízení republikánského, bohatý a vážený měšťan s tajnou úctou mezi svými poklady choval obraz nejsv. Rodičky Boží, dá se snadno pochopiti, že tentýž bohatý a vážený Táborita i tajnou úctou se nesl k našim starobylým sv. patronům českým; neboť kdo Matku Boží, Královnu všech svatých v uctivosti má, tentě beze snadu úctu má i k ostatním svatým, zejména pak k svatým patronům zemským, které lépe nežli jiné svaté zná. A když na samém Táboře za času husitské republiky takový tajný ctitel Rodičky Boží se nalezal, kolik podobných ctitelů tajných nalezalo se pak mezi ostatními husity a nekatolíky, kterým ovšem při vší udatnosti nedostávalo se tolik síly a zmužilosti, aby svou úctu veřejně osvědčili, jako ji za oněch dob tisíce a tisíce českých katolíků neváhalo veřejně osvědčiti, když raději smrt podstoupili, než aby víru svato-Václavskou k vůli novotám husitským a utrakvistickým zavrhlí.

A jak horlivě se čeští katolíci po celou tu dlouhou husitskou a utrakvistickou dobu úcty nejsv. Rodičky Boží a našich sv. patronův a dědiců zemských drželi a ji mezi sebou pěstovali, tomu nasvědčuje zřejmě ta ohavná zuřivost, s kterou napotom v 17ém století německí kalvinisté nakládali s krucifixy, s obrazy Matky Boží a našich sv. patronů zemských, jakož i s jejich hroby v témž chrámu se nacházejícími, když totiž tak zvaný jalový král Bedřich, kalvinista německý od českých protestantů do vlasti naší povolán a dosazen byl, a správu hlavního chrámu celé země

české, kdež posvátné hroby našich svatých patronů zemských se nalezají, pověstnému superintendentu kalvinskému, Abrahamu Škulzetovi, který s jalovým králem z Heidelberku do Čechpřijel, odevzdal. Toto vandalské řádění dotčeného superintendenta kalvinského popsal před nedávnem na slovo vzatý spisovatel český*) a sice dle pramenův úplně zjištěných a spolehlivých, pročež zde čtenáře na tento výborný popis zvláště odkazujeme.

My zde ještě jenom na jednu obdivuhodnou událost upomeneme, která se právě v té krátké době, když jalový král Bedřich falcký na hradě svato-Václavském bydlel, v hlavním kostele celé země české, na hrobkách našich sv. patronův a dědiců českých vícekrátě opakovala, a v tehdejších utlačených a pronásledovaných katolících českých tu samou důvěru vzbuzovala a silila, kteréž se naši slavní předkové vždy pevně drživali, že totiž naši sv. patronové a dědicové nedají nám Čechům zabynouti. Během posledních měsíců r. 1619. a pak během r. 1620. stalo se totiž vícekrátě, že mimo vši práci lidskou a mimo vše nadání lidské nočního času vnitřek chrámu Páně svato-Vítského celý celický nejednou byl jakýmsi zcela neobyčejným a překrásným světlem ozářen, kteréž světlo září svou skrze okna kostelní i do dálí rozprostíralo. Tou dobou, když kostel svato-Vítský tímto obdivuhodným světlem býval ozářen, zaznívaly v něm také zcela podobné zpěvy církevní, jako se obyčejně při slavnostních službách Božích slychávají.

Zprávy důkladné a podrobné o těchto událostech shledal a zaznamenal poctivý a šlechtetný kronikář Jan Beckovský v jednom větším spisu svém roku 1707. v Praze tiskem vydaném. *) Zprávy jeho položíme zde tedy aspoň v krátkém výtahu. Dne 18. října 1619 museli se na rozkaz stavův evangelických všickni kanovníci svato-Vítští, jakož i všickni ostatní kněží v chrámu svato-Vítském přísluhující ze svých obydlí vystěhovati, a jim všem bylo také zakázáno, aby nikdy více do kostela svato-Vítského nepřicházeli. Dne 31. října 1619 přijel Bedřich falcký se svou manželkou do Prahy, a dne 4. listopadu dal se nejprvé Bedřich sám v kostele svato-Vítském za krále českého a dne 7. listopadu svou manželku za královnu českou korunovati. Téhož ještě měsíce října a sice tu noc před svátkem sv. Klimenta, jehož posvátné kosti sv. Cyrill a Method s sebou na Moravu

*) Frant. Ekert, Posvátná místa král. hlavního města Prahy. Svazek I. na str. 29. až 33. Vydán Dědictvím sv. Jana Nep. roku 1883.

*) Název spisu toho zní: Druhý sloup nepohnutelného základu katolického živobytí. Viz str. 554. a násled.

přinesli, viděna pak najednou v kostele svato-Vítském světla tak jasná, že všechna okna kostelní tak asi osvícena byla, jako kdyby celý kostel vnitř hořel. Ke konci měsíce listopadu a sice v noci před svátkem sv. Ondřeje byly vnitřek kostela svato-Vítského a okna kostelní opět podobnou září osvíceny a lidé, kteří se z okolních příbytků na to osvícení dívali, byli jakousi hrůzou takorba zděšeni. Zároveň byl také zpěv slyšán, jakoby se v kostele samém slavné služby Boží konaly. Svrchu dotčený kalvinský superintendent Škultet, byv ze spaní probuzen, díval se sám z domu kapitulního děkana, v němž ubytován byl, na to hrůzné osvícení a maje za to, že se kanovníci tajně a proti rozkazu jim danému do kostela nějak vloudili, dal hned žoldnéře kalvinské ku kostelu zavolat, aby je polapili a do vazby vzali. Ale když žoldnéři a pak Škultet sám ku dveřím kostelním se již dostavili, utichl najednou zpěv v kostele, neobyčejná zář kostel osvěcující uhasla též najednou, a jen jedno světlo, které se v kapli sv. Vojtěcha velmi jasně ukazovalo, a ze sebe paprsky na způsob veliké hvězdy vydávalo, svítilo ještě malou chvíli dále, až konečně také se ztratilo. Škultet maje za to, že kanovníci skutečně v kostele jsou přítomni a že jen zpívati přestali a světla zhasli, kázal napotom dveře kostelní nedaleko oltáře sv. Zigmunda stojící otevřít. Ale když se dveře otvíraly, počala najednou z kostela tak prudká a strašlivá vichřice vát, že žoldnéřům všechny pochodně shasly a že celé to přístřeší, pod kterým právě u dveří stáli, sesutím hrozilo. Každý hned, kam jen mohl, na stranu odskočil, aby k úrazu nepřišel a Škultet sám, jsa strachem zděšený, nucen byl dát se do příbytku svého zavést. Přes to přese všechno domníval se ještě pořád, že kanovníci v kostele jsou přítomni. Aby mu tedy neušli, dal všechny dveře a celé okolí kostelní po celou ostatní noc bedlivě střežiti, a pak časně ráno celý kostel pilně prohlédati; nenašel však v něm ani živé duše. A když se pak druhého dne rozličnými poptávkami o tom konečně přesvědčil, že se v předešlé noci žádný kanovník ani žádný kněz ze svého obydlí nehnu, zůstal ovšem nemálo zahanben, ale za to si svou zlost hubením oltářův a ničením sv. ostatků v kostele Svato-Vítském schladiti usmyslel.

Dle úmluvy s králem jalovým měly tedy dne 21. prosince všechny oltáře v kostele Svato Vítském rozbořeny a všechny obrazy a sochy zničeny býti.

V noci před tím dnem objevila se zase v kostele sv. Víta zcela podobná veliká záře, která diváky hrůzou skličila. Mimo

to slyšeli nejen žoldnéři na strážích stojící, ale i jiní lidé, že se v kostele samém modlitby konaly, litanie o všech svatých zpívaly, a že se pak i cela zpívání mše sv. v kostele sloužila. Po bitvě Belohorské vydalo pak více svědků před soudem a pod přísahou svědectví, že dotčenou zář na své vlastní oči viděli a že také obřadní zpěvy na své uši slyšeli.

Jeden z těchto svědků dkládal, že hlas kněze, epištolu při mši sv. zpívajícího, byl zcela podobný hlasu zbožného kněze Petra, který teprv před nedávnem byl v Pánu zesnul. Dva z těchto svědků také vypravovali, že po skončené mši sv. processí po kostele sv.-Vítském držáno bylo, a že se při něm buď slovo „Oremus“ (Modleme se), aneb slovo „Migremus“ (Odstěhujme se) častěji slyšáno bylo. Dle vypravování J. Beckovského opakovalo se napotom během r. 1620. před bitvou na Bílé Hoře takové neobyčejné osvětlení chrámu svato-Vítského v době noční, ku př. v noci po 21. červnu, dále v noci před 18. zářím a před 22. říjnem. I na Bílé Hoře u Prahy bylo několikrát neobyčejných světél viděti. Objevy tyto povzbuzovaly však čím dále tím více důvěru katolíků českých, že země česká na přímluvu sv. patronů a dědiců našich záhy bude od jinověreckých nepřátel osvobozena, po něvadž se během téhož roku při dotčených zázračných objevech v chrámu sv.-Vítském také chválozpěv sv. Ambrože „Te Deum laudamus“ prozpěvoval. I v samé noci před bitvou na Bílé Hoře, kteráž dne 22. listopadu 1620 svedena byla, a v kteréž vojsko katolické nad protestantským zvítězilo, opakovalo se ještě podobné osvětlení chrámu sv.Vítského, a dle výpovědi rozličných svědků byly také postavy sv. patronů českých a mezi nimi i postava sv. Jana Nepom. u hlavního oltáře viděti. A zde ještě tyto poznámky dodáváme:

Naši svobodomyšlníci velice rádi namlouvají lidu českému, že prý bitva Belohorská byla jakýsi boj o zachování národnosti české, čím zakryti chtějí pravdu přehojnými dějepisnými doklady zjištěnou, že v této bitvě o to běželo, bude-li v Čechách panujícím náboženstvím německý protestantismus, a bude-li víra sv.-Václavská v Čechách vyhubena. A že tomu po pravdě skutečně tak jest, o tom vydal dějepisec Ant. Gindely zvláštní svědectví který zároveň z nepopíratelných pramenů historických dokazí, že veliká většina vojska protestantského v bitvě dotčené poraženého nesestává z Čechů ale z cizinců, kteří za tou jediné příčinou protestantským stavům českým ve válce ku pomoci přišli, aby protestantismu v Čechách k vítězství nad vírou katolickou

dopomohli. Dotčené pak svědectví Gindely-ho zní doslovně takto*): „Válce nedostávalo se národního vědomí, které bylo mocnou pobídkou nejen ve válkách husitských nýbrž vůbec za všech dob. Čechům a Moravě bylo to velice na ujmu. Je ovšem otázka, kdyby byla válka nabyla rázu národního, zdali by se byly neodvrátily Slezko, Rakousy a snad také Uhry a zdali by tedy tato výhoda nebyla zvážena odpadnutím spojenců. To je každým způsobem jisto, poněvadž *po celé povstání nerozhodovaly národní pohledy a důvody*, že nebylo ani nejmenších národních třenic mezi Slovany, Němci a Maďary a že *běželo jen o náboženské zájmy a o panství sborů stavovských* (t. j. evangelických).“

Z tohoto tedy svědectví patrné jest, že se v bitvě Bělohorské nejednalo o vítězství jakési národnosti české ale o vítězství neb porážku německého protestantismu v Čechách, ano z téhož svědectví jest také na jev, že tehdejší protestanti v Čechách o české národnosti ani zmínky nesměli činiti, když před bitvou Bělohorskou s dotčenými cizinci vyjednávali, aby jim ve veřejné zpouře a v odboji proti zákonitému, korunovanému a katolickému králi českému Ferdinandu II. nápomocní byli, poněvadž by jim tito cizinci nebyli napomáhali, jak sám Ant. Gindely praví. Není-li to tedy čiré a holé překrucování dějepisu, a není-li to proti samé pravdě, když svobodomyšlníci lidu českému namlouvají, že se v bitvě Bělohorské o českou národnost jednalo.

Z toho všeho, co jsme až posud vypravovali, vysvítá tuším dosti zřejmě, že účta k nejsv. Rodičce Boží a k našim sv. patronům a dědicům zemským i za dob husitských a utrakvistických až do bitvy Bělohorské mezi Čechy katolíky vždy četných a horlivých pěstitelů mívala. Nyní tedy pravíme dále: Na počátku spisu tohoto (Část II. Gl. II.) vypravovali jsme a také odůvodnili, kterak Hospodin Bůh všemohoucí již v Písmě sv. Starého Zákona nejedním, ale hojnými příklady na sv. patriarchách národa židovského, dále na sv. prorocích atd. zjevně ukázati, a mimo to i zvláštními výroky svými potvrditi ráčil, že na Jeho Božskou Prozřetelnost, osudy jednotlivých národů řídící a spravující, velikého a mocného vlivu mají zásluby a modlitby těch svatých osob, které si Bůh sám z toho kterého národa vyvolil a vypěstoval, a že přímluva těchto svatých osob i po jejich časné smrti veliké váhy má u trůnu Božského milosrdenství.

Toto vše jest jedna z těch nezvratných pravd a zásad, dle kterých se Prozřetelnost Božská při řízení osudů jednotlivých

*) Dějiny českého povstání léta 1818. díl III. str. 277.

národů spravuje. Pravdy a zásady tyto ráčil nám Bůh sám v Písmě sv. Starého Zákona tak zřetelně proto naznačiti, aby nám při uvažování a posuzování dějepisu za vodítko sloužily, nás od omylu a falešného vykládání dějepisných událostí chránily a našemu krátkému rozumu lidskému nápomocny byly ve stopování a odhalování těch přepodivných cest, po kterých Prozřetelnost Božská, řídící osudy národů jednotlivých, vždy kráčívá, jakož sama o sobě praví, říká: „Nejsou zajisté myšlení má myšlení vaše: ani cesty vaše cesty mé. Neboť jakož povýšena jsou nebesa od země, tak povýšeny jsou cesty mé od cest vašich.“ (Isaiáš 55, 8, 9.) A jinak to také býti nemůže: Bůh by nebyl Bohem, kdyby jen tak krátký rozum měl, jako ho lidé i při všl možné učenosti a vybroušenosti mají.

Z dějepisných knih Starého Zákona známo jest, kterak tatáž Prozřetelnost Božská o to pečovala, aby v národu židovském, kterému Bůh zahynouti nedal, poněvadž z něho Spasitel světa povstati měl a poněvadž se k tomu sám milostivě zavázati ráčil, vždy noví proroci povstali, když toho zvláštní potřeby téhož národa židovského dožadovaly. Úlohy pak čili úkoly, kteréž Prozřetelnost Božská těmto rozličným sv. prorokům, aneb i jiným svatým osobám vytknouti ráčila, byly obyčejné od sebe v jistých částkách svých velmi rozdílné, ačkoli všechny tyto úkoly vždy hlavně i k tomu cíli a konci směřovaly, aby národ židovský od hrozící mu záhuby zachráněn a zároveň opět na ty pravé cesty uveden byl, po kterých kráčeje, své další trvání, svůj blahobyt, pokoj a také svou slávu pojistiti mohl.

Svrchu jsme již také krátce ukázali (v čl. II.), že Prozřetelnost Božská osudy i našeho českého národu podobným způsobem říditi ráčila, vzbuzujíc v něm rozličných svatých osob obého pohlaví, kterýmž také jednotlivé zvláštní a od sebe rozdílné úlohy a úkoly v národu našem vytknouti ráčila. Ale všechny tyto jednotlivé a rozdílné úkoly, které sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop, bl. Anežka, bl. Hroznata atd. od Prozřetelnosti Božské vyměřeny a uloženy měly, směřovaly také vždy hlavně k tomu cíli a konci podobně jako u národu židovského, aby národ náš český buď od hrozící mu záhuby vysobožen aneb skrze neocenitelné zásluby, modlitby a přimluvy těchto světců na pravé cesty byl uveden.

A jedné takové úlohy dostalo se tedy od Prozřetelnosti Božské i našemu sv. Janu Nepomuckému. Zvláštním vyvolením Božím měl se sv. Jan Nep. státi arcimučeníkem za obhájení tajemství svátostního a zároveň také za obhájení dobrého jména a

dobré pověsti, která každému člověku a každému národu jest velice potřebná, má-li spokojeně živ býti a s dobrým úspěchem o své další trvání, o svůj blahobyť a o svou slávu se starati, pokud všechno to na činnosti lidské závisí. Zásluhy, kterých sobě sv. Jan Nep. zejména svým utrpením a svou mučnickou smrtí před Bohem vydobyl, musí beze všeho snadu a beze vši pochybnosti býti veliké a veliké, což již z toho vysvítá, poněvadž jej Bůh 'po celém světě tak velice a neobyčejně u všech národův oslavil, a poněvadž Bůh soudce nejspravedlivější každého člověka jen tou měrou oslaví, jakou měrou člověk Boha samého oslavoval.

Z toho pak, že Prozřetelnost Božská naší vlasti a národu našemu právě takového mučníka, který pro zachránění dobrého jména a dobré pověsti trpkou smrtí podstoupil, za zvláštního patrona dává, a jej mimo to po celém širém světě u všech národů jakožto „divotvorce země české“ tak neobyčejně a obdivuhodně oslaviti ráčila, vysvítá zároveň, že tatáž Prozřetelnost Božská ve svém slitování tomu nechtěla, aby národ náš zahynul, ač tak hluboko pokořen a ponížěn byl, že se jeho záhuba konečná nejen nepřátelům, ale i mnohým jeho příznivcům již jista býti zdala. Neobyčejná a obdivuhodná oslava našeho milého sv. Jana Nepom. jest nám Čechoslovánům také patrným důkazem, a jakousi nehynoucí zárukou, že Prozřetelnost Božská národ náš a vlast naši českou z té velice zlé pověsti a potupy, kteréž následkem husitských, utrakvistických a protestantských bludů náboženských na nich ulpěly, chtěla a chce očistiti, že národu našemu opět dobrou pověst a dobré jméno chce ve světě zjednati, bez kterého prázdný národ své další trvání, svůj blahobyť a svůj opravdový vývoj docíliti nemůže, a že národu našemu opět tolik životní síly a tolik času popřátí obmyslí, aby na svém vlastním vývoji dále pracovali a si čestného místa mezi jinými národy zjednati mohli.

A aby Prozřetelnost Božská tyto své nejmilosrdnější a nejdobrotivější a otcovské úmysly s naším českým národem a s naší českou vlastí před celým světem patrně na jevo dala, a aby je jmenovitě nám Čechům takřka makavým způsobem objevila, za tou příčinou ráčila o to hned tenkrát již, jakmile husitské odboje počaly, „mocně a líbezně“ pečovati, aby později a sice v době příhodné náš krajan a rodák, arcimučeník za obhájení svátostního tajemství a za obhájení dobrého jména dle stávajících zákonů církevních od sv. Stolice apoštolské, jejíž duchovní pravomocnost po celém světě u přerodilných národů jest zako-

řeněna a platna, a velikou slávou za svatého byl prohlášen, ctěn, a také za přimluvu u Boha byl vzýván.

A toto právě jest pravý význam kanonisace sv. Jana Nepomuckého, a v těchto věcech a událostech jest patrné, že Prozřetelnost Božská právě skrze kanonisaci sv. Jana Nepomuckého nejmilosrdněji, nejdobrotivěji a otcovsky o Čechy pečovatí ráčila.

Umírajícímu již člověku a umírajícímu již národu může jedině Bůh novou sílu životní uděliti a jej k novému svěžímu životu národnímu uspůsobiti. Na to naráží zjevně Písmo sv., v němž tato pro šťastný a blahonosný národní vývoj velice důležitá slova nalazáme (Žalm 67, 36): „Podivný jest Bůh ve svých svatých, Bůh israelský, Onť dá moc a sílu lidu svému: požehnán budiž Bůh.“ Hanu, potupu a zlou pověst po celém širém světě o národu rozšířenou, nedovede žádná lidská moc, byť i sebe mohutnější byla, odstraniti: to vše může jedině Bůh všemohoucí učiniti. Nuže skrze kanonisaci sv. Jana Nepom. dala Prozřetelnost Božská na jevo, že Ona sama nechtěla, aby národ náš na vždy zahynul, jako již mnoho národů zhynulo, a že tudíž Božskou všemohoucností našemu již umírajícímu národu nová životní síla vdechnuta byla a to skrze zásluhy a přimluvu Matky Boží, našich staroslavných patronův a pak také sv. Jana Nepomuckého.

A skrze kanonisaci téhož sv. Jana Nepom. dala Prozřetelnost Božská národu našemu i tu svatou záruku, že chce vždy o dobré jméno a dobrou pověst celého národa před celým světem sama otcovsky pečovatí, jestliže jen my Čechové dobrovolné sami také k témuž účelu aspoň tolik přispějeme, kolik na nás Prozřetelnost Božská dle svrchovaného práva a dle zákonů povinnované vděčnosti žádá. Neboť tu platí známý výrok sv. Augustina: „Člověče, Bůh tebe stvořil bez tebe, ale bez tebe tě Bůh nespasí.“ Pán Bůh chce vždy, aby mu člověk rozumný dobrovolně a nikoli nuceně sloužil, a jen někdy pro výstrahu jiných zbloudilých aneb kolísajících lidí, vymůže si jeho všemohoucí ruka tresty neočekávanými, že mu ten který roubač a neznaboh již zde na světě nuceně povinnovanou čest a slávu dáti musí, jakož se Bůh i o to mnohonáctekrát postaral, že hanobitelé sv. Jana Nepom. pro výstrahu jiným hned na místě neb záhy důtklivě byli strestáni.

Článek osmý.

Sledy cest, kterýmiž Prozřetelnost Božská kanonisaci sv. Jana Nep. připravovala a skrze ni o blaho vlasti naší a národa našeho pečovala. — Kterak Prozřetelnost Božská hlavně dvěma zázraky na jazyku sv. Jana Nep. učiněnými téhož světce po celém světě oslavila a zejména skrze něho také zlou pověst, která na jménu českém lpěla, odčinila. — Rozličné jiné záměry a úmysly, jichž Prozřetelnost Božská šetřenými dvěma zázraky zároveň ještě docílila. — Rekapitulace.

Majíce v úmyslu na základě zjištěných zpráv dějepisných Prozřetelnost Božskou poněkud aspoň stopovati, kterak skrze kanonisaci sv. Jana Nepom. o Čechy zvláště pečovati ráčila, můžeme se žádoucího výsledku jen tenkrátě dodělati, když zjištěné zprávy dějepisné nejen při světle pouhého přirozeného a zdravého rozumu lidského uvažovati a vzájemně porovnávatí budeme, ale když tytéž zjištěné zprávy zároveň také ve světle rozličných svatých pravd uvážíme, oceníme a porovnáme, kteréž nám Bůh o sobě a o své Božské Prozřetelnosti zjevití ráčil. Pravd těchto stává celkem neskonalý počet, ale mezi nimi jest i takových, s kterých zřetel svůj nikdy spustiti nesmíme, poněvadž úzkou souvislost přerозličných dějinných udalostí jenom ve světle těchto pravd poznati můžeme. Na jednu takovou v Písmě sv. zjevenou pravdu odvolávali jsme se již dříve vícekrátě, která zní takto: Neskončená moudrost Božská „dosahá mocně od konce až do konce, a řídí všechny věci libezně“ (Moudr. 8, 1.). Druhá taková v Písmě sv. uložená pravda zní: „Nejsou zajisté myšlení má myšlení vaše: ani cesty vaše cesty mé,“ praví Hospodin. „Nebo jakož povýšena jsou nebesa od země, tak povýšeny jsou cesty mé od cest vašich, a myšlení má od myšlení vašich“ (Isai. 55, 8, 9.). A jak obdivuhodné tyto cesty Prozřetelnosti Božské bývají,

o tom máme četných příkladů v dějeppravě biblické na sv. Jobu, Tobiaši, Josefu egyptském, na Juditě, Esteře atd. Jiné 'takové pravdy z Písma sv. jsou tyto: „Podivný jest Bůh v svatých svých, Bůh israelský, Onť dá moc a sílu lidu svému: požehnán budiž Bůh“ (Žalm 67, 36.). Dále praví Hospodin (1 Král. 2, 30.): „Kdožkoli oslaví mne, oslavímť ho: kteříž pak mne potupují, budou zavrženi.“ Mimo to čteme v knize Moudrosti (11, 17.): „Čím kdo hřeší, tím i trápen bývá.“

Po více než celých 300 let, a během jich po celou tu dlouhou dobu, když u nás v Čechách vedle starobylé víry svato-Václavské a Cyrillo-Methodějské husitismus, utrakvismus a četné jiné sekty náboženské, později pak německý luteranismus a švýcarský kalvinismus se zahostily, a ubohý národ náš dál a dále na kraj té propasti pošinovaly, v které by zajisté na věky byl utonul, kdyby jej Hospodin sám od té záhuby nebyl zachránil: po celou tuto dlouhou dobu upravovala si Prozřetelnost Božská mezi tím neustálým zmatkem, blukem a hlomozem rozbrojů náboženských a občanských zcela klidně a lsběžně to malické, jen několik pídl dlouhé a široké místočko, na němž se později v století 18tém, v době příhodné objeviti měla ta všemocná ruka Hospodinova v dívech a zázracích, pomocí kterých smazána a setřena býti měla se jména českého ta všeobecná potupa a nenávisť, kterouž husitismus, utrakvismus atd. na národ český byly uvalily. A toto malé, skromné místočko byl hrob sv. Jana Nepom. v hlavním chrámu celé země české stávající, do něhož posvátné tělo krajana a rodáka našeho, záhy po jeho mučeničké smrti r. 1393. pohřbeno bylo. Z dějepisu pokolení lidského a z nejstarších podání ústních jest vůbec známo, kterak hroby zemřelých předkův i u samých pohanských národů ve veliké vážnosti bývaly, což nejen na vděčnost potomků ku předkům, ale i to ukazuje, že i u pohanských národů víra a přesvědčení o nesmrtelnosti duše lidské pevně byla zakofeněna. Národ židovský míval též dle svědectví Písma sv. hroby zemřelých ve veliké účtě, hroby pak slavných mužů svých za místa posvátná pokládal, v nichž jednotlivci mnohdy i své drahocennosti a poklady ukládaly. Známo jest také, v jak veliké účtě a vážnosti již první křesťané hroby svých v Pánu zesnulých, zejména pak hroby sv. mučeničků mívali, kterak kněží, biskupové a sami papežové právě na hrobkách sv. mučeničků nejsv. obět v katakombách vykonávali, a vůbec hřbitovy za svatá místa pokládajíce, je „polem svatým“ neb „rajským dvorem“ nazývali, poněvadž v nich těla lidská, jenž chrámem Ducha sv. bývala, spočívala, slavného vzkříšení

očekávající. V dějepisu církevním dočítáme se přehojných příběhů, kterak Bůh sám hroby svých světcův a světic rozličnými způsoby oslavoval. Zejmena stalo se velmi často, že prosby pokorné a důvěrné věřících právě u hrobu některého světce, jež za přímluvu vzývali, zázračným způsobem vyslyšeti a tak světce samého před světem oslaviti ráčil. Z církevního dějepisu českého jest také vůbec známo, že hroby našich sv. patronův a dědiců v hlavním chrámu Páně u sv. Víta na Hradčanech nejednou nočního času neobyčejným světlem bývaly ozářeny, jakož jsme již svrchu podotkli, a že z hrobu sv. Prokopa na Sázavě neobyčejná a velice lahodná vůně po delší dobu vycházívala, jakož i to ze starobylého podání známo jest, že když tělo sv. Ludmily na hřbitově Tetínském pochováno bylo, každá jiná mrtvola na témž hřbitově pochovaná, hned v první noci po pohřbu neviditelnou mocí z hrobu svého byla vyňata a před ním položena, což se za zvláštní pokynutí Boží pokládalo, že z úcty ku hrobu sv. Ludmily žádný jiný člověk na témž hřbitově nemá býti pohřben. Sv. papež Řehoř Veliký psal sám v jednom listu svém*) císařovně Konstantině, manželce císaře Morice daném, že se v Římě u hrobu sv. apoštolů Petra a Pavla nejen často velké zázraky dějí, ale že také často navštěvovatele hrobu toho nejednou taková hrůza pojímá, že se k němu jen s velikou bázni na modlitbu mohou přiblížiti. Lid katolický vůbec, a také náš lid český to častokráte jaksi tuší a cítí, že hroby svatých a světic Božích jsou místa posvátná, pod zvláštní ochranou Boží stojící. Proto často jest viděti, že se lid náš katolický jen s jakousi ostýchavostí a zbožnou nesmělostí pomalu a pomalu k jednotlivým hrobům našich sv. patronův a dědiců českých přibližuje. Jindy opět vrhne se ten který poutník dosti daleko před posvátným hrobem na kolena svá, a kleče šoupá se ku samému hrobu. A když místnost tomu dovoluje, plouží se mnohý poutník kleče kol kolem celého hrobu na modlitbách svých trvaje. Stálé, trvanlivé podání a nepopíratelné zprávy listinné zaručují nám tedy tu pravdu, že Prozřetelnost Božská velmi často hroby jednotlivých svatých rozličným způsobem zázračným oslavuje, a že také mnohdy způsobem toho zvláště na lidech vynutí, aby hrob toho kterého svatého ve veliké uctivosti držán a za místo svaté pokládán byl.

Nuže tedy, poněvadž Prozřetelnost Božská na tom se ustanoviti ráčila, že krajan a rodák náš, jakožto pravý mučeník

*) Regest. lib. 3. Epist. 30. Indct. 12.

Kristův v době příhodné měl býti výrokem sv. Stolica apoštolské za svatého slavně prohlášen a naši vlasti české vedle sv. Václava za hlavního patrona udělen; za tou příčinou počala tatáž Prozřetelnost Božská již záhy po smrti mučenické hrob jeho zvláštním způsobem před světem oslavovati, připravujíc tako líbezně ale zároveň také mocně rozličné prostředky, podmínky, pomůcky a doklady, kterých k tomu dle zákonův a předpisů církevních nevyhnutelně zapotřebí bylo, aby se jednou kanonisace téhož sv. Jana Nep. docíliti mohla. Dle hodnověrné, starobylé pověsti oslavil Hospodin všemohoucí tělo svého mučeníka, když ještě ve vlnách Vltavy ponořeno bylo, neobyčejnými světly, jako hvězdami, po vrchu vody kolem posvátné mrtvolky plovoucími. A když pak rybářové tutéž posvátnou mrtvolu v Praze na Františku z řeky vynesli a ji v blízkém kostele Cyriakův čili křížovníků s červeným srdcem u sv. Kříže Většího v jednom postraném místě tajně uložili, počala z téhož místa, dle jiné starobylé a stálé pověsti, opět neobyčejná přelahodná vůně vycházeti, kteráž lid na stopu vedla, kde tělo mučeníka Božího uloženo bylo. Nedlouho na to bylo pak tělo posvátné od samých kanovníků kapitoly sv.-Vítské v slavném průvodu do hlavního chrámu celé země české u sv. Víta na Hradčanech donešeno, a tam v pravé ochozi zrovna před kaplí Navštívení Panny Marie ve zvláštním hrobě pochováno. Hrob tento přikryt byl pak velkým mramorovým kamenem, 4 lokte z délí, 2 lokte zšíří a na 6 palců silným. Na svrchu kamene vytesán byl jednoduchý latinský nápis: „Joanes de Pomuk“ (t. j. Jan z Pomuku.). Nestalo se to žádnou pouhou náhodou, že posvátné tělo mučeníkovo zrovna před kaplí Navštívení Panny Marie bylo pohřbeno. Kapli tuto dal, jak známo, druhý arcibiskup Pražský Jan Očko z Vlašimi na své útraty vyzdvihnouti, jehož tělo v ní až po dnešní den ve zvláštní hrobce u pravé zdi stojící spočívá. Tentýž arcibiskup, jenž zvláštní úctou a důvěrou k Matce Boží vynikal, udělil sám, dle velké pravdě podobnosti, Janu z Pomuku svěcení na kněžství. Za jeho biskupování stal se Jan z Pomuku veřejným notářem císařským, těšil se pak osobní přízni téhož arcibiskupa, byl od r. 1375. příslušníkem dvoru jeho a při jednom stole s arcibiskupem jídal. *) Třeba jest dodati, že právě v této kapli Navštívení Panny Marie Jan z Pomuku za živobytí svého po delší dobu obyčejně mši sv. jakožto ustanovený pro ni oltářník sloužil. A zde ještě připomínáme, že po 326 letech od mučenické smrti Jana z Pomuku uplynulých

*) Dr. Klem. Borový, sv. Jan Nep. str. 2 a 3.

dne totiž 15. dubna 1719, právě před toutéž kaplí stál onen bílým ubrusem pokrytý stůl, na nějž z lebky z hrobu vyzdvíženě zcela neporušený živý jazyk téhož Jana Nep. vypadl, jakož jsme na jiném místě vypravovali (Část I. Čl. IV. str. 170 a 171). Nenadarmo praví Písmo sv., že si ta převelebná Prozřetelnost Božská, řídíc všechny i ty nejmenší věci na světě, „hraje na okrsku země.“ Na tom samém místě, kde sv. Jan Nep. nejsvětější obět mše sv. sloužíval, oslavil Bůh všemohoucí jazyk jeho prvním velikým zázrakem. Ó ten hrob sv. Jana Nep. s tou malou kaplí proti němu stojící jest zajisté zvláštní posvátné místočko, na němž se všemohoucí ruka Páně tak zřejmě objeviti ráčila. Můžeme o něm podobně říci jako jednou sv. patriarcha Jakub řekl (1. Mojž. 28, 16): „V pravdě Hospodin jest na místě tomto.“ A jak snadněji a také vroucněji dovede se člověk na témž místě modliti, když si na tyto události zpomene!

Není o tom žádné pochybnosti, že Prozřetelnost Božská záhy o to pečovala, aby jakmile posvátné tělo Jana z Pomuku v chrámu sv.-Vítském pohřbeno bylo, hrob jeho byl oslavován a sice zejména jedním zvláštním způsobem. Frant. Palacký uvádí z více starých letopisů českých od r. 1378. až do 1527. sahajících mezi jinými k roku 1393ému tyto zprávy. *) „Téhož léta utopen jest slavný doktor, vikář arcibiskupství Pražského pod mostem Pražským, krále Václavovým rozkázáním; proto že proti jeho vůli stvrdil byl opáta Kladrubského.“ Zněkolika jiných podobných starých letopisů českých dodává ku zprávě této ještě pak tuto zprávu **): „A pochován jest na bradě Pražském u sv. Václava, tu kdež jeho jméno vytesáno jest na kameni a kříž na témž kameni. Na kterýžto kříž i podnes i žádný nerad nohama vstoupí“. Třeba připomenouti, že velká část rozličných pisatelů dotčených starých letopisů, kteří si obyčejně některý starší letopis pouze opisovali a k němu semotam také nějakou z jiné kroniky vzatou zprávu připsali, nebyli katolíci, ale buď utrakvisté neb přívrženci některé jiné sekty náboženské, kterých v 15tém století v hojném počtu v Čechách bývalo, což čtenář snadno z rozličných poznámek jejich o věcech náboženských poznati může. Z jednoho takového starého letopisu českého, který též od pisatele husitského opsán a semotam jinými zprávami rozmnožen byl, a sice okolo polovice věku 15ého, uvádí Gelasius Dobner v jednom latinském spisu svém ***) ještě jinou zprávu, kterouž Fr.

*) *Scriptorum rer. Bohem. tom. III. pag. 4.*

**) Tamtéž pag. 5.

***) *Gelasii Dobner, Dissertatio de existentia Divi Joannis Nepomuceni Pragae et Viennae 1784. pag. 48. et. 49.*

Palacký do sbírky nepojal, a zpráva ta zní takto: „Žádný ještě neušel trestu potupy záhy následující, kdo s opovržením na hrob Johankův šlápnul.“ K tomu dodal pak Gelasius Dobner sám poznámku, že právě tato zpráva napotom do spisů všech ostatních spisovatelů našich vzata byla.

Zpráva svrchu udaná, kterouž Frant. Palacký, jakož sám udává, ve více starších z 15ého století pocházejících a hlavně od nekatolíků sepsaných rukopisech letopisních zaznamenanou našel, jakož i zpráva, kterouž Gelasius Dobner ze staršího v století 15ém od nekatolíka sepsaného rukopisu uvedl, poučuje nás o tom zřetelně, kterak již v 15tém století, a tudíž nedlouho po mučnické smrti sv. Jana Nepom. (1393), i *nekatolíkům* českým velmi dobře známo bylo, že Bůh všemohoucí potupou veřejnou takové odvážlivce trestával, kteří se hrobu sv. Jana Nep. neuctivě dotkli a na něj zejména s opovržením šlápnuli. A poněvadž Frant. Palacký sám udává, že svrchu uvedenou zprávu ne snad v jednom jediném, ale ve více starších rukopisech letopisních našel, vychází z toho na jevo, že dotčené tresty Boží na hanobitele hrobu sv.-Janského uvalené během 15ého století, a tudíž nedlouho po mučnické smrti sv. Jana Nep. v Čechách i u samých nekatolíků vůbec a nejen snad pokoutně známy býti musely; neboť ti sami nekatolíčtí opisovatelové starších letopisů nebyli-by zajisté svrchu uvedené zprávy o hrobu sv.-Janském do svých rukopisů zaznamenali, kdyby dotčené tresty Boží tenkrát již v Praze a v Čechách vůbec dobře a veřejně známy nebyly bývaly.

A kdyby zprávy o trestech na hanobitele hrobu sv.-Janského Bohem uvalených nebyly bývaly dobře zaručeny a nepopíratelný, dotčení *nekatolíčtí* letopiscové nebyli by to zajisté mlčením pomínuli, zejména tenkrát, když rozličných sekt náboženských v Čechách se nacházelo, které neustále proti církvi katolické brojily, a kterým všem především na tom záleželo, aby mistr Jan Hus v Čechách a na Moravě byl oslavován, poněvadž u nich za prvního a hlavního vůdce celého odboje proti církvi katolické platil, ačkoli se ani jedna jediná ze všech tehdejších náboženských sekt s učním a domněnkami Husovými více neshodovala.

Ze všech těchto poznámek jest na zřetelně, že Prozřetelnost Božská hned anebo aspoň v krátké době po smrti mučnické sv. Jana Nep. hrob jeho v kostele svato-Vítském oslavovati počala, trestajíc hanobitele téhož hrobu posvátného nějakou veřejnou hanbou čili potupou. A poněvadž tedy Prozřetelnost Božská již záhy po smrti mučnické sv. Jana Nep. zejména

utrhače neb hanobitele jeho posvátného hrobu veřejnou hanbou neb potupou trestala, můžeme tomu nyní, po kanonizaci sv. Jana Nep. snadno porozumět, že tatáž Prozřetelnost Božská dotčenými tresty a z nich vyplývající oslavou hrobu svato-Janského takřka první zárodky ku budoucí kanonizaci a zároveň i k tomu položila, aby sv. Jan Nep. poznenáhla ve světě jakožto mocný obhajce dobrého jména, a jakožto valný pomocník a ochrance proti utrhačům na cti proslulým se stal. Prozřetelnost Božská dosahá všechny věci ve světě mocně a řídí je libezně.

Bylo a jest v tom zajisté jakési zvláštní řízení Prozřetelnosti Božské, že právě nekatolictví a husitským rozbrojům nakloněný letopiscové čestí o tom sami nejprve zprávy zaznamenali, kterak Bůh hrob sv. Jana Nep. nedlouho po jeho smrti v 15tém století oslavovati počal. Četná svědectví jejich slouží nám katolíkům nyní za patrný a nezvratný doklad, abychom každého, kdo pravdu hledá, usvědčiti mohli, jakého překrucování a zneužívání zjištěných pravd dějepisných se dopouští naši moderní nevěrečtí svobodomyslníci, lidu a jinému v dějepisu neobeznalému obecnstvu namlouvající, jako by to pouhé jakési báčorky a „smýšleniny“ ziskuchtivých kněží katolických byly, že Bůh všemohoucí již v 15tém století hrob sv. Jana Nep. oslavoval. Možná, že se dotčení svobodomyslníci svého oblíbeného prostředku opět uchopí, a že všechny svrchu dotčené staré letopisy české, od samých příznivců husitismu a tudíž od nekatolíků sepsané, za bajku neb za mythus a tytéž spisovatele za mythické osobnosti prohlásí.

Takové odvolávání na podvádění lidu se strany kněžstva bývá obyčejně jedno z posledních útočišť novověkých, nevěreckých svobodomyslníků, když svým počínáním a mluvením do velkých nesnází se zapředli, z kterých se pak nikterak vysoukati neumějí. V případech takových počnou s obdivuhodnou smělostí každou takovou událost, která se nikterak popírati nedá, za pouhý a holý klam a čirý podvod kněžský vykládati, a nejen sprostý a zbožný lid věřící, ale i muže vzdělané za tmáře, za pověrečníky, neb za náboženské fanatiky prohlašovati. Naplňuje se tu na nich staré české přísloví, že „kdo v té peci bývá, jiného tam hledá.“ Místo co by svobodomyslníci zjevné, veřejné a nepopíratelné události rozumné a s rozvahou zkoumati a se tak o jejich skutečnosti snadno přesvědčiti mohli: začnou raději všecko bez rozvahy a bez rozumu drze popírati a aby jim nezknšení a nevzdělaní lidé aneb i polovzdělaní nedoukové spíše ještě uvěřili, počnou veřejné a soukromé namlouvati a rozhla-

ňovati, že prý za tou kterou skutečnou, nepopíratelnou událostí jen kněžský podvod, kněžská ziskuchtivost vězí, kterou se lidé pověreční, tmáři aneb fanatikové svá léta dávají. A není-li, tážeme se, takovéto počínání nevěreckých svobodomyšlníků čirý a holý podvod a klamání lidí nezkušených neb i polovzdělaných? A proto tedy o svobodomyšlnících nevěreckých pravíme, že právě v té peci podvodnické jiných lidí za tou příčinou hledávají, poněvadž oni sami v té peci bývají.

Mimo dotčená od příznivců husitismu sepsaná svědectví máme však ještě jiných a sice velmi závažných dokladů historických, že Hospodin Bůh během 15tého a také 16tého a 17tého století sv. Jana Nep. hlavně tím způsobem oslavoval, že hanobitele a utrhače hrobu jeho hanbou a potupou světskou trestal, a naproti tomu upřímným ctitelům sv. Jana Nep. u jeho hrobu a vůbec na jeho přimluvu mnohých takových dobrodiní a milostí prokazovati ráčil, které jim žádná pouze přirozená a světská moc udělití nemohla. Nepopíratelnými zprávami jest totiž zaručeno, a soudní protokoly kanonisační se také na ně odvolávají, že hrob sv. Jana Nep. záhy po jeho mučnické smrti (1393) železnou mříží na jeden loket vysokou opatřen byl, aby lidé z pouhé lehkovážnosti a všetečnosti, aneb rouhavého úmyslu na něj šlapati nemohli, a tak na sebe nějakého trestu Božího neuvalili. Dle svědectví tak zvané kroniky Žitavské z patnáctého století pocházející nacházela se tatáž železná mříže dozajista již roku 1450 na hrobě sv. Janském, z čehož opět patrné, že Bůh již v první polovici 15ého století a tudíž velmi záhy po smrti sv. Jana jeho hrob svrchu dotčeným způsobem oslavoval. Zpráva kroniky Žitavské zní doslovně takto: „Tentýž Jan z Nepomuku v moci Boží působí mnoho zázrakův a jest hrob jeho mříží obdělán, aby nikdo po něm šlapati nemohl.“ Zbytky této první na jeden loket vysoké mříže nalezájí se až podnes při chrámu Páně svato-Vítském. Z rozličných jiných zpráv nepopíratelných, které též v samých protokolech soudních jsou zaznamenány, dovidáme se pak ještě toto: Poněvadž dotčená mříž byla tuze nízká a někdy se stávalo, že ji lidé buď z všetečnosti neb ze zlého úmyslu překročili a na hrob šlapali, byla později okolo této první staré mříže přidělána druhá železná mříž a sice tři lokte vysoká. Mříž tato byla zelenou barvou natřena, tu a tam pozlacena a opatřena českým i latinským nápisem. To stalo se v století 16tém r. 1530. působením kapitolského děkana svato-Vítského Václava z Volfenburku. A když pak již dvojí mříží, z kterých druhá 3 lokte vysoká byla,

hrob sv. Jana Nep. byl obdělán, stávaly se přece takové případy, že lidé všeteční neb nedůvěřiví na to se odvážili a nahrob ten mermocí šlápli. Avšak trest Boží zastihnul je záhy, obyčejně ještě toho samého dne. Uvedeme zde jednu takovou událost: R. 1588. přibyl kníže Radzivil v čele vyslanstva krále Polského do Prahy ku dvoru císaře Rudolfa II. V průvodu knížete nacházel se jistý dvořenín jménem Kristof Sluska, kterýžto přišed do chrámu sv. Víta dal si ukázati také hrob sv. Jana Nepomuckého. Průvodčí mu sdělil, že kdokoli potupně na hrob ten šlápně, téhož dne světské hanbě neujde. I zasmál se tomu Sluska, řka, že jsou to pověry, a v témž okamžení šlápnul skutečně na hrob sv. mučeníka. Ale ihned pocítil ve hlavě jakousi mocnou závrať i spěchal z kostela. Aby se domů dostal vstoupil do připraveného vozu, ale koně ani vozem nehnuli, i musel dvořenín za posměchu okolo stojícího množství pěšky cestu až k příbytku svému vykonati.*)

Zvláštního však pozoru hodno jest, že právě němečtí kalvinisté, a jejich velcí příznivci v Čechách, tak zvaní Čeští Bratři čili Pikardi svým rouhavým počínáním mimoděk, proti své vůli k tomu vlastně nejvíce přispěli, že v století 17ém, v dobách před a po bitvě Bělohorské katolický lid český sv. Jana Nep. ještě horlivěji než dříve ctíti a vzývati, a také jeho posvátný hrob ještě čteněji navštěvovati počal. Tato čím dále tím více rostoucí úcta měla řízením Prozřetelnosti Božské k tomu konečné sloužití, aby process o beatifikaci sv. Jana dle církevních zákonů svým časem konečně mohl býti zaveden.

Tak jest! Stalo se to již mnohokrát, jakož z církevního dějepisu víme, že právě těch nástrah a osidel, těch pronásledování a té drzosti, kterýmiž bludaři neb nevěrci církev katolickou v potupu uváděli a ji zničiti chtěli, Bůh všemohoucí ve své neskončené moudrosti za nástroj právě k tomu cíli a konci použil, aby tutéž církev katolickou oslavil a rozmnožil. Proti Bohu není rady, není pomoci, a církev katolickou, kterouž Syn Boží na skále vzdělal, i samé brány pekelné nepřemohou.

Znamé jsou vůbec rozličné takové udalosti, kterak Hospodin Bůh tou dobou, když tak zvaný zimní král Bedřich falcký, kalvinista, na hradě svato-Václavském sídlel, několik odvážlivých cizozemských kalvinů, kteří hrob sv. Jana Nep. potupili, hned na místě důrazně potrestal. Svrchu jsme krátce vypravovali (Část I. Čl. III., str. 159.), jak náhle Bůh potrestal r. 1619. právě vychovatele dítek Bedřicha Falckého, jenž kus mříže kolem hrobu

*) Dr. Klem. Borový Sv. Jan Nep. str. 38.

svato-Janského stojící násilně dal odstraniti, aby prý si na hrobu zatančiti mohl. Zde uvedeme ještě jiný případ, kterak Hospodin i jednoho člena panstva českého, který jsa Pikardem čili českým bratrem německým Kalvinistům velice oddán byl, potrestal, jak mile hrob sv. Jana potupil. Byl to Václav Vilém z Roupova, o němž současný a proslulý Vilém hrabě Slavata, nejvyšší kancléř království českého, následující zprávy napsal:*)

„Tento Václav Vilém z Roupova, byvše z jednoty Bratrské aneb z roty Kalvinské, vedle Václava Budovce všech tehdejších v království českém neřestí, jako i té ohavné v témž království českém léta 1618 začaté rebellie předním vůdcem byl. O němž v kancléři anhaltské na mnoha místech hojná vysvědčení se nacházejí, kterak jest on s vyslaným falcgkraběte Fridricha, s panom Achatusem z Donína, při těch zlých v Praze jednaních největší srozumění a traktací měl, aby týž falcgkrabě Fridrich za krále českého volen býti mohl. Což když vypraciováno bylo, tehdy týž falcgkrabě — jakožto domnělý král český — hned téhož z Roupova k službě své za tejnou raddu, nejvyššího komorníka dvorského, nejvyššího kancléře království českého přijal.“

Nuže právě v době této, když Vác. Vilém z Roupova za zimního krále nejvyšším kancléřem byl, roku totiž 1619, zašel si jednou ve společnosti jiných známých také do chrámu svato-Vítského, který tenkrát již do správy svrchu jmemovaného kalvinistického superintendenta Škulteta dán byl. Procházaje se tam beze vši úcty jako v nějakém stavení světském, přišel také ku hrobu sv. Jana Nep. V tom mu přišlo na mysl staré podání, že kdokoli na toto místo stoupí, světské hanbě neujde. I začal hned o tom rozprávěti nazývaje podání toto zpozdilostí papežencův. A pouévadž jedna stránka té vyšší mříže z hrobu již odstraněna byla, překročiv pan z Roupova svévolně druhou vyšší mříž, vstoupil na samý hrob svato-Janský a stoje tak na něm vysmíval se katolíkům řka: Mluví papeženci, že prý kdokoliv na toto místo vstoupí, světské hanbě ujíti nemůže: podíváme se tedy, zdali tomu tak jest nebo není. Nestalo se mu v okamžení tom ničeho. Překročiv tedy opět mříž nižší, opustil hrob posvátný a procházel se pak zcela pohodlně a po světácku ještě dlouhou chvíli po chrámu Páně, prohlížeje tam starobylé pomníky zbožných Cechů katolických a je katolickým modlářstvím nazývaje. Konečně chtěl z chrámu Páně odejítí, a když právě již na samém práhu dveří chrámových stál, setkal se tam sjedním svým zcela udychtěným

*) Paměti nejv. kancléře českého Viléma hr. Slavaty k vydání upravitl Jos. Jireček, díl I. str. 366.

služebníkem, který mu smutnou novinu přinášel, že syn, jež měl jediného, právě před chvílí zemřel. Dle této zprávy skonal tedy syn pana z Roupova právě touž dobou, když on sám hrob sv. Jana Nep. svrchu uvedeným způsobem zneuctil. Zprávu o této celé události uvádí více spisovatelů z věku 17ého, mezi nimi také Tomáš Pešina z Čechorodu, odvolávaje se na zvláštní písemný dosvědčení podpisem a pečeti hraběte Zdenka Vratislava z Mitrovic, pána na Vilémově a na Žerotině stvrzené. Ale pokuta Boží nepřestala na tomto neštěstí, kteréž pána z Roupova potkalo, nýbrž dle zpráv hr. Slavata zaznamenaných stíhala jej pak ruka Páně tak, že veřejné hanbě a potupě ze své vlastní viny neušel, a konečně spřáteliv se s tím největším škůdcem země české, pověstným totiž švédským vůdcem Bannerem, jež český lid obyčejně Panýrem nazýval, jako blázen svůj život skončil. Vypravuje o něm. hr. Vilém Slavata doslovně takto:

„Po slavném vítězství J. M. C. Ferdinanda II. před Prahou s tím svým králem ven z království českého i z jiných J. M. C. zemí ujel. A vida, že žádná naděje více nebyla, aby se měl a mohl s tím svým nepořádným králem zase do království českého dostat, tehdy se pod ochranu J. M. kurfiršta brandeburského dal a v městě Berlíně zdržoval. Odtud léta 1628. skrze poníženou supplikaci při J. M. císaři a králi českém Ferdinandovi II. poddaně se kořil, za milost a perdon žádal, kterýž i dostal, a proti tomu revers od sebe dal, že se pokojně chovajíc proti J. M. C. a slavnému domu Rakouskému nikdy více ničehož nevěrného do smrti své dopustiti nechce, jakž výpisy téhož reversu i perdon tuto se přikládají.“*) Napotom vypravuje hr. Slavata takto dále: „Ale on brzo na to zapomenouce, léta 1631 s armádou nepřátelskou spolu s Hendrichem Matesem z Turnu do měst pražských přijel a všelijakým sobě nejvíc možným způsobem předešlou rebellii svou proti J. M. C. králi a pánu svému dědičnému, a proti tomu v nově od sebe danému těžkému reversu předce kontinuiroval i častěji opakoval. Netoliko k tomu napomahal, že ty některé hlavy Čechův, které po stěti některých předních vůdcův a rebellův na jedné věži na mostě pražském na špicích vystavené byly, dolu sňali a s velikou pompou do kostela tejského v starém městě pražském nesli, kázání rozdílná nad nimi držány a v témž kostele pochovány byly: item byvše přes

*) Celý tento revers pána z Roupova uveřejněn jest v díle svrchu naznačeném na str. 367 a 368, jakož i doslovné znění pardonu jemu od Ferdinanda II. uděleného. Porovnáme-li revers pána z Roupova s napotomními činy a skutky jeho, tuť se nám v podivném světle ukazuje ta vychvalovaná, přizná mravnost Českých Bratří.

40 predikantův českých emigrantův tehďáž do Prahy uvedeno, že administrator spolu s některými jinými za konsistoriany do-
sazení byli, domnívajíce se, že již stále nepořádnou svou správu
jak v městech pražských tak dále v království českém míti a
držeti budou: ale také týž z Roupova, nalezše, an ty dvěře, kde
kancelář česká a dsky zemské, oboje na hradě pražském, při od-
jezdu pánův místodržících v království českém nejvyšších a men-
ších pánův úředníkův zemských z Prahy zavřeny a zapečetěny
byly, chtěl ty pečeti odtrhnouti, oboje dvěře otevřít a spolu
s jinými emigranty Čechy, kteříž tehďáž do Prahy se dostali,
regimentu a správy v témž království se ujíti, vedle vůle jich
tříady zemské mezi sebe rozdělit. Však když to J. M. kurfirštu
saskému v známost uvedeno bylo, neráčil chtíti k tomu povolit,
než ráčil to naříditi, tak že ty oboje dvěře zavřené a zapečetěné
zůstaly, a on z Roupova spolu s hrabětem z Turnu a s jinými
emigranty Čechy správy království českého ujímati se nemohli,
nýbrž po některé neděli, vida že tu neobstojí, s hanbou a s po-
směchem z měst pražských a království českého ujeti a utéci
musili. A když města pražská zase v moc J. M. C. vzata a uve-
dená byla, tehdy predikanti tolikéž zase odtud vypuzeni byli.
A když se mu i tehďáž zlé mínění jeho nezdařilo a po druhé
z téhož království, vlasti své, zase od lidu J. M. C. vypuzený
mizerně odjeti a neb raději hanebně utéci musil: potom opět
léta 1634 s generálem Panýrem i jeho švédskou armadou do
království českého vtrhl, ale také málo způsobice, nýbrž v mě-
stě Litoměřicích bídne, a docela rozumu svého byvše zbaven,
furiose (neb žádný z čeládky jeho, a dobytým kordem po nich
se shánějíc, při něm zůstati nemohl) život svůj dokonal, vždy
v tom bludném náboženství svém kalvinském předce až do smrti
zůstavše.“

Z celého tohoto krátkého přehledu jest tedy na jevě, kterak
Hospodin Bůh, počínaje takorčka hned od smrti sv. Jana Nep.
během časů nápotomních až do samé bitvy Bělohorské téhož
mučeníka hlavně v takových případech zázračným způsobem
oslavoval, když ten který rouhač a utrhač jeho cti a slávy od-
vážlivě neb pohrdavě se dotkaul, a mu pověsti svatosti, kteráž
o něm vůbec panovala, popírati chtěl. Pozoru také zvláštního
zasluhuje, že za doby krále zimního hlavně vyznavači kalvinismu
a jejich hlavní spojenci v Čechách, tak zvaní Čeští Bratři čili
Pikardi to byli, kteří svým rouhavým potupováním hrobu sv.
Jana Nep. Hospodina Boha k tomu nejvíce vyzývali, že stkvě-

lými zázraky panující pověst obecnou o svatosti téhož sv. Jana hájil, a hrob jeho ještě více proslavoval. Boh. Balbin na to již zvláště upozornil, kterak němečtí kalvinci za času zimního krále hlavně proti hrobu sv. Jana Nep. svou nenávisť a své opovržení na jevo dávati usilovali. Ale proti Bohu není rady, není pomoci. Té Prozřetelnosti Božské musí i sama zlomyslnost lidská konečně k dosažení toho cíle sloužiti, ku kterému Ona od věků pracovala, t. j. k veřejné kanonisaci. Nekatoličtí, husitští letopiscové zaznamenali, jak svrchu řečeno, nejprvé o tom zprávy, kterak Bůh hrob sv. Jana Nep. proti každému zneuctění neb hanobení již v 15ém století hájil, a v 17ém století před bitvou Bělohorskou byli to němečtí kalvinci a jejich spojenci čeští Pikardi, kteří k tomu nejvíce, ač proti své vůli přispěli, že se hrob sv. Jana Nep. nejen v Čechách, ale i v cizině stal proslulým, a že tudíž pozornost světa katolického na sv. Janu Nep. utkvěla, což opět zapotřebí bylo, aby Prozřetelnost Božská později v době příhodné skrze kanonisaci sv. Jana Nep. vlasti naší a národu našemu neocenitelných dobrodiní a milostí prokázala.

Řízením Prozřetelnosti Božské stalo se napotom, že právě následkem té války, kterouž evangeliotti stavové čeští a moravští ve vlasti naší víru katolickou, víru Cyrillo-Methodějskou vyhubiti a vlast naši z pravomocnosti Stolice apoštolské dle způsobu německého protestantismu odtrhnouti chtěli; že právě následkem té války a v ní svedené bitvy Bělohorské vyhubení víry katolické v Čechách bylo nejen zamezeno, ale že pravomocnost církevní Stolice apoštolské v Čechách a na Moravě nabyla opět mnohem rozsáhlejšího a závažnějšího vlivu na národ náš a na naši vlast, nežli po celých předcházejících 200 let mívala. A právě toto rozšíření a upevnění pravomocnosti starobylé, pravomocnosti Stolice apoštolské v Čechách byl opět velice důležitý krok k provedení toho hlavního úmyslu Prozřetelnosti Božské, aby národ náš během času opět stal se národem katolickým, jako jím od časů sv. Cyrilla a Methoda a sv. Václava až k dobám husitským ku svému blahu a ku slávě jména českého vždy býval. Ale provedení a uskutečnění dotčeného úmyslu, kterýmž Prozřetelnost Božská o budoucí blaho vlasti naší a o nabytí dobré pověsti pro jméno české pečovala, stálo tou dobou v Čechách ještě valných překážek v cestě, které nejprvé odstraněny býti musely, aby celý národ opět víru katolickou, víru svato-Václavskou vyznával. Řážeme se tedy, jakého asi druhu tyto valné překážky byly, a dále, jakým způsobem Prozřetelnost Božská k tomu napomáhati ráčila, aby odstraněny byly, a aby víra Cyrillo-Metho-

dějská, víra staroslavných předkův našich opět mysl a srdce lidu českého zaujala. Položíme zde nyní nejprvé několik krátkých poznámek, a pak hned na tyto otázky odpovíme.

Mravouka katolická předpokládá věrouku katolickou, s kterouž nejen souvisí, ale na ní založena jest. Kdokoli tedy věrouku katolickou měniti chce, t. j. jednotlivé články víry katolické zavrhuje, popírá neb je v jiném smyslu vykládá než je církev katolická po všechna minulá století držela a vykládala, přijde vždy volky nevolky, záhy neb později, on sám neb jeho stoupenci do takových poměrův a okolností, že i mravouku katolickou měniti nucen jest, byt by zpočátku toho úmyslu byl i neměl. Kdo věrouku katolickou poněkud blížeji zná, přesvědčil se zajisté i o tom, že učení víry katolické o velebné Svátosti oltářní náleží do počtu nejdůležitějších pravd Bohem nám zjevených, a že učení totéž podobně jako články víry naší o nejsvětější Trojici, o vtělení Syna Božího, přesahá daleko jiná Bohem nám zjevená tajemství víry naší. Církev katolická hlásala vždy hned od svého počátku a hlásá až po dnešní den, že učení o velebné Svátosti oltářní jest jakýmsi vrcholem a jakýmsi středem zjevených nám pravd náboženských, a že velebná Svátost oltářní ve svém působení čili ve svých účincích zcela zvláštního, přepodivného vlivu má na vývoj a na zdokonalování mravného života každého křesťana a vůbec na dosažení toho nadpřirozeného cíle a konce, po němž každý pravý křesťan toužiti má. Právě tedy proto, poněvadž učení církve katolické o velebné Svátosti oltářní jest jakýmsi vrcholem a jakýmsi středem zjevených pravd Božích, za tou příčinou musí každý blud, každý omyl proti tomuto učení směřující postupně k četným jiným bludům a omylům vésti, a mimo to i na mravech bludařův a jejich stoupenců rozličných více méně škodlivých, a s mravoukou Kristovou se neshodujících změn působiti.

Po těchto předběžných poznámkách pravíme takto: Z dějepisův válek husitských jest známo, že právě učení o velebné Svátosti oltářní ještě před upálením mistra Jana Husi stalo se v Čechách předmětem rozličných půtek náboženských. Známo jest dále, kterak si různí ctitelové Husovi, rozcházejíce se daleko od sebe v jiných článcích víry a mravouky, právě „přijímání pod obojí způsobou“ za jakési společné středisko své vyvolili, a kterak si „husitští bojovníci Boží“ z téhož učení i své válečné heslo, t. j. „kalich“ utvořili. Heslo to „kalich“ bylo však znakem jednoty pouze zevní: neboť u nich nebylo a nemohlo také býti žádné pravé jednoty z příčin dogmatických a sociálních, vůbec pro jiné

palčivé otázky.") Velmi dobře praví dr. Ant. Lenz: „Všechny zajisté odstíny ohledně učení o velebné Svátosti, jež shledáváme po 100 letech v Němcích za času doktora Martina Lutra, byly u nás již ve věku 15tém.“ A jak rozhodujícího vlivu právě tyto různé bludy měly na mravy věku tehdejšího, popisuje tentýž spisovatel (ka**): „Mezi stoupenci Husovými byli rozmanité sekty. Různice se děly zvláště v učení o eucharistii, a čím více se v této nauce různily od církve katolické, tím byly radikálnější i směrem k otázkám sociálním, a tím rozhodněji bušily do starobylých řádů křesťanských, a tím úsilovněji k tomu čelily, aby podvrátily nejenom církevní řády, ale i řád občansko-společenský vůbec.“ A na jiném místě dokládá ještě***): „Sekty povstale u nás tím hlouběji klesly v mravech, ano až ku psímu životu, čím více vychýlily se z učení: že jest Kristus Pán v pravdě, bytně, podstatně a skutečně na oltáři přítomen.“ Bedlivého povšimnutí hodna jest také poznámka téhož spisovatele o Bratřích Českých čili Pikardech†): „Bratři měli převelice nuzný názor o eucharistii, ač svůj pravý rozum o ní pečlivě zakrývali, kolísajíce mezi Kalvinisty a Zvingliany . . . Zásad demokraticko-republikánských (ač opět jinak než moderní demokraté a republikané) nepozbyli nikde Bratři a ony jsou vidny v kancionálech jejich zvláště až podnes. Z toho také vychází na jevo, proč právě Čeští Bratři mnohá pronásledování okoušeli a proč právě oni nejvíce k u vzpouře radily.“

Z tohoto krátkého dogmaticko-historického přehledu jest na jev, jak velice nutná toho nastala v Čechách potřeba, aby po bitvě Bělohorské právě a starobylé katolické učení o nejsv. Svátosti oltářní opět do všech vrstev národa českého vniklo a se zejména ve všech takových kruzích, které tak zvaným Českým Bratřím čili Pikardům nakloněny byly, dobře zakořenilo, poněvadž přerůzné bludy, omyly a domněnky, které v Čechách po 200 let právě o vel. Svátosti panovaly, a zejména českými Pikardy přestovány byly, nejhlavnějším podnětem bývaly k neustálému odporu a k nenávisti víry a církve katolické, jakož i ku zpouře proti zákonitému králi a řádům katolickým, kteráž zpoua zároveň také vždy národ český do nových zlých pověstí uváděla a starší zlou pověst o něm u jiných národů obživovala.

K snadnějšímu odstranění všech těchto velikých překážek

*) Viz dr. Ant. Lenz Učení Petra Chelčického str. 4.

***) Tamtéž str. 5.

†) Tamtéž str. 4.

†) Tamtéž str. 5.

použila tedy Prozřetelnost Božská opět téhož prostředku, kterýmž již v minulých stoletích o blaho naší vlasti a národa našeho ne- jednou otcovsky pečovali ráčila, zejména když zvláštní potřeby neb zvláštní nesnáze ve vlasti naší na jevo přicházely. Hospodin Bůh Slitovník ustanovil a udělil totiž vlasti naší a národu našemu zvláštního sv. patrona, který mocnou přímluvou svou u trůnu Božského milosrdenství vlasti naší a národu našemu nových, a sice tou dobou nejpotřebnějších milostí na základě svých velikých zásluh měl u trůnu Božího vyprošovati, a národ náš od hrozcích mu nesnází a pohrom chrániti. A tak stalo se.

Zvláštním řízením Prozřetelnosti Božské byl nedlouho po bitvě Bělohorské, během 30leté války sv. Norbert, zakladatel řádu premonstratského den před tím než ostatky jeho z Magdeburku do Prahy přivezeny byly, dne totiž 30. dubna 1627 za patrona země české od tehdejšího kardinála arcibiskupa Pražského, Arnošta hraběte z Harrachu slavně prohlášen, a sice na zvláštní prosbu a žádost nejvyšších tehdejších hodnostářů království českého a vůbec tehdejší šlechty české. Sv. Norbert byl v církvi katolické již od století 12ého pokládán, ctěn a zván jakožto zvláštní patron proti všem rouhačům vel. Svátosti oltářní a vůbec proti všem bludařům, mylné a falešné domněnky o téže nejsv. Svátosti rozšiřujícím. V dějepisu církevním se toho dočítáme, že sv. Norbert za svého živobytí v zemi belgické vůbec, zejména pak v městě Antverpách veliké množství takových bludařů a blouznivých výstředníků s pomocí Boží na pravou cestu uvedl, kteří se hlavně proti vel. Svátosti oltářní velice rouhavých a šeredných výstupků dopouštěli. Byli to stoupenci a přívrženci pověstného, necudného, belgického bludaře Tanchelina, který zneužíváním vel. Svátosti oltářní a úcty k Matce Boží, obecný lid k nejhnusnějšímu nemravnostem sváděl, se při tom sám obohacoval, a vůbec zhýralý život vedl. Svrchu jsme také vypravovali (Část II. Čl. 6.), že utrakvista Vavřinec z Březové ty Pražské ženštiny, které se hned na počátku válek husitských na stranu kněží Tábořských vrhly, a vel. Svátosti oltářní rouhavě zneužívaly, výslovně nazýval „bekyně“. Nuže ústav čili spolek těchto bekyní byl dříve již právě z Belgie do Čech zaveden, a měl původně v Čechách zbožnost mezi ženským pohlavím rozšiřovati. Pozoru též hodno, že sv. Norbert svůj první a hlavní klášter založil v Pikardii, kdež tenkrát rozliční bludaři zabostěni byli, kteréž sv. Norbert a jeho stoupenci horlivě na pravou víru obraceli. A k rozličným domněnkám těchto bludařů pikardských přiznávali se pak za husitských válek i kněží Tábořští, a jejich stoupenci Čeští Bratři,

za kterouž příčinou také tak zvaní Čeští Bratři vůbec Pikardy nazývání byli. Rozumí se samo sebou, že si Čeští Bratři z bludů valdenských atd. jen to vzali, co se jim právě líbilo, tak jak to vůbec všickni bludařové vždycky dělávali; poněvadž si každý sám nové bludy a domněnky vymýšlel a se svých předchůdců jen potud držel, pokud se mu líbilo.

Nuže u nás v Čechách staly se přerозličné bludy a falešné domněnky proti učení katolickému o vel. Svátosti oltářní středem a pramenem velikých rozbrojů náboženských a společenských a hle, sotva, že Stolice apoštolská v Čechách své právomocnosti opět nabyla, pečovala sama Prozřetelnost Božská o to, aby vlast naše a národ náš i takového patrona měli, který mocnou přimluvou u trůnu Božského milosrdenství nejvíce měl přispívati, aby ve vlasti naší dotčené zkázonosné bludy záhy vymýštěny byly a aby tudíž pravá Bohem zjevená víra v srdci a v mysli lidu českého opět tak byla zakořeněna, jako druhdy před válkami husitskými ku blahu národa našeho v něm zakořeněna bývala. Udalost, že tělo sv. Norberta do Prahy z luteránského Magdeburku a nejinam přeneseno bylo, nestala se žádnou takovou náhodou, o kteréž nevěreční svobodomyslníci snívají, ale zvláštním řízením Božím. To vysvětluje zřejmě z celého průběhu téhož přenesení, které ve starších a novějších spisech na základě hodnověrných zpráv obsírně jest popsáno.*)

Když se město Magdeburk luteranským stalo a kněží premonstrátsí tamní kostel Panny Marie, v němž tělo sv. Norberta již po 493 let spočívalo, ztratili, pracovali hned od roku 1598 němečtí, belgičtí a francouzští premonstráti o tom úsilovně, aby tělo svého sv. patriarchy z rukou luteranských vymanili, a je do své vlasti přenéstí mohli. I tehdejší proslulý opat kanonie Pražské na Strahově, napotomní arcibiskup Pražský Jan Lohel a jeho nástupce na Strahově, opat Kašpar Questenberk přidílovali se o to všemožně, aby tělo sv. Norberta na Strahov bylo přeneseno. Luterané Magdeburští, ačkoli úctu svatých ostatků vůbec za pověru pokládali, nechtěli však žádnému ostatku sv. Norberta vydati, poněvadž přese všechno svůj luteranismus sv. Norberta za hlavního ochrance Magdeburku pokládali. Po dlouholetém vyjednávání, do něhož i císařové Rudolf II. a později Ferdinand II. vlivem svým mocně zasahovali, v kterém i proslulý vojevůdce vévoda Albrecht z Waldsteina i jiní císařští hodnostáři účastenství měli, po překonání četných a velikých

*) Viz Dominika K. Čermáka, Svatý Norbert. V Praze 1877. str. 63 a 74. — A spisovatel tohoto spisu: „Sláva sv. Norberta“. V Praze 1877 str. 19—39.

prekážek, kterými komisarové císařští a sám opat Questenberg do nebezpečnosti života přišli, poštěstilo se konečně přece, že Magdeburská luteránská církev sv. Norberta opatu Questenberkovi vydala, který je pak v prosinci 1626 z Němec do kláštera Doksanského v Čechách zavezl, odkud napotom 1. května 1627 ve velice slavném průvodu do Prahy zavezeno a v kostele Strahovském uloženo bylo, kde až po dnešní den spočívá. Den před tím (30. dubna 1627) byl sv. Norbert, jak jsme již pravili, za patrona země české prohlášen, a napotom konaly se ještě v Praze po celých osm dní veliké slavnosti církevní na počest sv. Norberta. Jakých účinkův a výsledkův toto přenesení těla sv. Norberta z Němec na Strahov, a prohlášení téhož světce za patrona českého pak mělo, dá se poněkud aspoň z té spolehlivé a současně zprávy posouditi, že v dotčených osmi dnech, co slavnost Norbertinská trvala, na šest set protestantů a jiných nekatolíkův v Praze do lůna církve katolické se navrátilo. V dějepisu řádu premonstrátského naleztí pak jest i jiných četných dokladů, jak blahodátné účta sv. Norberta k tomu cíli napomáhala, aby v Čechách víra katolická opět se rozmnožovala a v srdci lidu českého zakořeněna byla.

Druhá paměti a pozoruhodná udalost, která se řízením Prozřetelnosti Božské během 17ého století v Čechách dříve ještě udála, nežli se staly veškeré první pokusy o docilení beatifikace sv. Jana Nep. jest, že r. 1655. i sv. Josef, pěstoun Páně usnešením samých stavů českých na sněmě zemském byl za patrona vlasti naší obrán a pak církevní autoritou také do počtu sv. našich patronův a dědiců českých vřáden. Stalo se to především jiným z té příčiny, aby sv. Josef přemocnou přímluvou svou u trůnu Božského milosrdenství k zavedení a k udržení pokoje veřejného ve vlasti naší, kterého svět dáti nemůže, napomáhati ráčil. Sběh udalosti té byl následující. Tak zvaná válka 30letá, která v Praze odbojem evangelických stavů českých r. 1618. svůj počátek měla, ploužila se již více než 20 let a lidský rozum nemohl předvídati, kdy asi bude ukončena. Císař a král český Ferdinand III., jsa ustavičně touto válkou svírán, učinil konečně zvláštní slib, že na počest sv. Josefa, pěstouna Páně, dá v Praze nový klášter pro jeptišky karmelitánské a při něm nový kostel ku cti sv. Josefa na své útraty vyzdvihnouti, když sv. Josef svou přemocnou přímluvou u Boha k tomu dopomůže, aby ona pro Čechy a pro jiné země velice zhoubná válka konec vzala. A zde třeba podotknouti, že nedlouho před tím sv. Teresie v starobylé řeholi Karmelitánské původní přísnou kázeň v četných mužských a ženských klášteřích obnovila, a zároveň také účtu sv. Josefa velmi

horlivě rozšiřovala, což napotom za příkladem jejím karmelitané a karmelitánky, a také mnozí jiní katolíci činívali, tak že v dobách tehdejších úcta sv. Josefa velice po světě se rozšiřovala a zmáhala. Nedlouho na to, když císař Ferdinand III. dotčený slib tajně byl učinil, byla také 30letá válka, roku totiž 1648, a sice opět v Praze, kde svůj počátek měla, ukončena dobou tou, když švédské vojsko protestantské Malou Stranu již v držení svém mělo, a Starého a Nového Města Pražského dobývalo. Tenkrát byl totiž tak zvaný mír Vestfálský uzavřen. Císař Ferdinand III. staral se pak o to, aby slibu svému dostál. Založil tedy v Praze na Malé Straně kostel sv. Josefa a vedle něho klášter pro jeptišky Karmelitánky (ayní v něm Anglické Panny přebývají), kteréž budovy za panování syna a nástupce jeho dovršeny byly.*) Zbožný příklad Ferdinanda III. přiměl pak i stavy české k tomu usnešení, že na sněmu zemském sv. Josefa za patrona království Českého a za zvláštního ochrance pokoje ve vlasti naši přijali; následkem čehož sv. Josef dne 11. dubna 1655 v chrámu Páně svato-Vitském s velikou slavností „za patrona království českého a pokoje opatrovníka“ prohlášen byl. Na památku toho všeho umístěn byl také v hlavním chrámu svato-Vitském, a sice v presbytáři nad hlavním oltářem obraz sv. Josefa s následujícím nápisem: „Slavnému Boha Otce na zemi náměstku, Syna (Božského) zákonitému otci, Ducha sv. pokladníku, čistotnému Panny Rodičky ženichovi, *svatému Josefovi*: od nepřemožitelného císaře Ferdinanda III. krále uherského a českého, a od stavů českých, za patrona království a pokoje opatrovníka přijatému věnován.“***) A věru pokoje, trvanlivého pokoje měla ubohá vlast naše po tak dlouhých válkách a po tak velikých rozbrojích náboženských velmi zapotřebí. Fr. Palacký opakuje ve svých Dějinách doby husitské, že tak zvaná svoboda husitská velmi záhy ve vlasti naší zplodila „*hříšné dítko*“, kteréž se „*nesvornost*“ nazývalo. Tato pak nesvornost plodí vždy a všude rozbroje a zponry. Známo také jest, že tak zvaní exulanti (vystěhovalci) čeští, zdržující se v zemích sousedních proti zákonité vládě a proti církvi katolické tajně spojence své v Čechách stále podněcovali, a tím i katolíky české zcela nevinne do podezření uváděli, že se jim vůbec nedůvěřovalo, což ovšem národnosti české nemálo škodilo.

Z těchto, z církevního dějepisu českého vážených poznámek, které zde jen kratičce naznačujeme, vychází tedy na jevo, kterak

*) Viz Frant. Eckerta, Posvátná místa král. hl. města Prahy. Svaz. I.

**) Vác. Frant. Celestinus (Nebeský) z Blumenberku, Věčná čest a chvála Josefa sv. V Praze 1658. V Předmluvě.

Prozřetelnost Božská, jakmile po bitvě Bělohorské právomocnost církve katolické v Čechách byla pojištěna, hned také udělením vlasti naší dvou sv. patronů k tomu cíli a konci mohutně přispívati ráčila, aby stálou a mocnou přímlovou jejich u trůnu Božského ty nejhlavnější překážky záhy odčiněny a překonány byly, které pro valnou část tehdejších nekatolických Čechů ustavičnou závadou byly, že k víře Cyrillo-Methodějské a svato-Václavské přilnouti nechtěli. A zde ještě krátce připomínáme, že právě během století 17ého, před bitvou Bělohorskou a po ní, lid náš český katolický jakousi zvláštní důvěrou se nesl k blah. Panně Marii, že ve svých nesčetných trampotách a svízelných nejraději poutnické svatyně Mariánské nevštěvoval, a že se mu Matka Boží také velmi často takřka makavě jakožto jeho přemocná přímlovkyně osvědčovala. A k Matce Boží, zejména pak k posvátnému jejímu obrazu svato-Methodějskému ve Staré Boleslavi, k tomuto palladiu země české, utíkali se také tenkrát katoličtí Čechové pokorně a důvěrně královnou nebes a země za to prosíce, aby Ona, jenž vždy sama všechny bludy proti pravé víře Kristově potírala, přímlovou svou starobylou víru Cyrillo-Methodějskou ve všech vrstvách lidu českého opět zakořeniti ráčila. O tom všem položili jsme rozličné zprávy ve spisu „Posvátné Cyrillo-Methodějské Památky Mariánské“ atd.

A zde dlužno aspoň kratičce ještě jednu poznámku položit. Ve válkách husitských a později během války 30leté snášelo nejen na statisíce ale i na miliony českých katolíků velikých a neobyčejných utrpení, svízelně a muk za víru katolickou. Ve starých spisech nacházíme také o tom poznámky, že tenkrát nejen snad jeden a dva, ale na tisíce katolíků českých trpkou, mučnickou smrt za víru katolickou dobrovolně podstoupili. Nuže ve válkách dotčených byla země Česká na mnohouácet místech mučnickou krví za víru katolickou skropena a leckde nejen skropena ale hojně svažena, a právě ta krev mučnická byla vždy, jak již Tertullian v druhém století ze zkušenosti pravil, semenem nových křesťanů katolických. Víra pravá, víra Bohem zjevená, víra nadpřirozená (*fides supernaturalis*) nedá se do srdcí lidských žádnými dragonady tak zakořeniti, aby mysl a srdce lidu tou měrou opět zaujala, a je tak opanovala, jako právě víra naše svatá katolická srdce a mysl lidu českého hlavně během 17tého století zaujala a opanovala. Kdyby se čeho takového domýšlel, ten věru neví a nezná, v čem vlastně záleží víra *nadpřirozená* (*fides supernaturalis*), kterouž každý pravý katolík ty články víry věří, jež mu církev učící k věření představuje. Že se během 16ého století při tak

zvané protireformaci katolické semotam leckterý přechvat od jednotlivců státi mohl a stal, tomu se žádný moudrý a zkušený člověk diviti nebude, poněvadž ze zkušenosti poznal, že ani jedné jediné věci na světě, i té největší, k. př. velebné Svátosti oltářní, nestává, kteréž by jednotlivci zneužívat nemohli a nezneužívali, jakož o tom hojných a přesmutných příkladů na Tábořích máme. Avšak domnívati se, že by víra *nadpřirozená* (*fides supernaturalis*), prostředky pouze *přirozenými* (*media naturalia*) a *bez prostředků nadpřirozených* (*absque mediis supernaturalibus*) mohla býti do mysli a srdce převeliké většiny celého národa vštípena a zakořněna, jako se víra katolická v lidu českém zakořenila; taková neb jiná podobná domněnka přičí se zdravému rozumu a tudíž i té prastaré záadě filosofické, kterouž již Aristoteles hlásal, že totiž každý účinek musí míti svou vlastní a sice přiměřenou příčinu (*omnis effectus habet suam causam proportionatam*). Nuže tak zvané dragonady jsou prostředek pouze *přirozený* (*naturale medium*) a pravá, živá víra katolická jest *nadpřirozená* (*supernaturalis*) a příčina pouze *přirozená* nedovede nikdy uskutečniti účinky *nadpřirozené*, poněvadž se jí k tomu patřičné, přiměřené síly nedostává.

Nedá se tedy popírati, že země česká a že národ český hlavně během století 17ého zvláštním řízením Prozřetelnosti Božské stal se opět, až na maličké výminky, národem katolickým, a že tato změna řízením téže Prozřetelnosti Božské hlavně pomocí prostředků nadpřirozených t. j. na přemocnou přímluvu Matky Boží a našich svatých patronů a dědiců českých se stala, ačkoli k tomu i práce a namáhání kněží světských a řeholních jakož i jiných světských osobností více neb méně nápomocny byly. Pravá víra rozšiřuje se, dle rozkazu Syna Božího od těch, kteří své poslání od apoštolské církve učící zákonitě obdrželi; neboť apoštolům a učeníkům svým pravil Pán: Učte všechny národy.

Avšak na národu českém lpěla ještě pořád, i když převeliká většina jeho víru katolickou již upřímně vyznávala, ona zlá pověst, ona nenávisť a potupa husitismem a utrakvismem nejprvé zavinená a napotomní zpourou a odbojem evangelických stavů českých ještě více rozmnožená. Pod tou zlou pověstí sténali čeští katolíci zejména po celou tu dobu, dokavad čelní exulanti čeští v cizích sousedních zemích žili a pod příkrytím svobody náboženské a národnostní stále nový podnět k novým rozběrům náboženským a politickým v Čechách a na Moravě tajně strojit nepřestávali, což katolíky české nevinné v podezření uvádělo nejen u vlády, ale i u cizozemských katolíků, a jim důvěru odjí-

malo. Mimo to jest pozoruhodno, že během a následkem války 30leté počet Čechů na třetinu bývalého počtu byl zmenšen, a tato zbývající třetina měla více podobu národu již umírajícího nežli živého. I sami tací upřímní vlastenci čeští, kteří národ svůj pravou, dle víry katolické zřízenou láskou horlivě milovali, nemohli se za dotčených poměrů na to odvážit, aby ku př. spisy své v české řeči tiskem vydávali, ačkoli jinak vši sloužili svou, jak jen s to byli, na národní roli pracovali, nedbajíce na rozličná tajná a úskočná pronásledování, kterých se jim leckdy dosti hojně i z takových stran dostávalo, které by je v jejich poctivě a šlechetně katolické snaze byly měly vydatně podporovati. Neměli-li tedy ubohý národ náš, jsa v počtu svém již tak značně zmenšen, v těchto národnosti české velice nepřiznivých poměrech a okolnostech poznenáhla víc a více odumíratí a konečně úplně zahynouti, nastala toho velice nutná ano nezbytná potřeba, aby s jména českého ona zlá pověst, ona potupa a nenávisť, která jej před celým světem tak velice pokořovala, snižovala a v jakémsi stálém pokoření udržovala, nějakým způsobem aspoň tak odčiněna a odstraněna byla, aby se jméno vlasti české, a jméno české vůbec ve světě opět před jinými národy s jakousi ctí jmenovati mohlo, a aby proti zarytým a neusmířitelným nepřátelům národa českého jakási nevydobytná hráz čili bašta zbudována byla, na které by se i v budoucnosti jejich utrhačné útoky a úskoky proti našemu malému smíšenému národu rozrážeti musely. Ano potřeba to byla veliká, nalehající a nezbytná; ale kdo měl, a kdo byl s to v této naléhající a nezbytné potřebě pravou a vydatnou pomoc hynoucímu národu českému poskytnouti? Zlou pověst, potupu a nenávisť po celém světě rozšířenou nemůže žádný člověk, byť sebe mocnějším byl, odstraniti, a místo ní dobrou pověst a čest zjednati. Žádná lidská učenost a síla nedovede také takovou nevydobytnou hráz čili baštu zbudovati, na které by utrhačné útoky a násilnické úskoky zarytých a nesmířitelných nepřátel celého národa vždycky tak rozrážeti se musely, aby národu tomu nových nezhojitelných neb smrtelných ran zasazovati nemohly.

Cos takového a podobného umí jen moudrost a všemohoucnost čili Prozřetelnost Božská učiniti. A poněvadž Hospodin Bůh Slitovný nechtěl, aby národ český zahynul, ale v tom jeho svatá vůle byla, aby jako národ katolický dále ještě žil, a aby na vývoji svém na základě víry katolické podobně pracoval, jako to předkové naši před válkami husitskými ku blahu vlasti činivali: proto také Prozřetelnost Božská záhy po bitvě Bělohorské a zejména ku konci věků 17ého, všemohoucí rukou svou zvláštním

zjevným a patrným způsobem před světem na osudy vlasti naší a národa našeho účinkovati počala, aby potupené a zlou pověsti zohavené jméno české záhy v celém světě opět se cíj jmenováno bylo, a aby zároveň národ náš takou nedobytnou baštou opatřila, na níž by utrhačné útoky na *katolický* národ český a úskoky nesmířitelných jeho nepřátel, kteří nejednou i pod přikrytým katolicismu na jeho zkáze pracovali, tenkrát a i v časech budoucích rozráženy, a národu našemu neškodnými mohly býti učiněny.

A v čem záležel dotčený, zvláštní a před světem zjevený a patrný způsob, jímž Prozřetelnost Božská o přítomné a budoucí osudy národa českého tak otcovsky počovati ráčila? Byly to ty takřka nespočetné milosti, kteráž Hospodin Bůh během 17ého století, zejména pak ku konci téhož století, věřícím katolíkům domácím a cizím zázračně udělovati ráčil na hrobě sv. Jana Nep. a také jinde, když se důvěrně a uctivě do jeho přímlyvy odpořučovali. Těmito přerozličnými zázraky a milostmi docílila totiž Prozřetelnost Božská, že sláva sv. Jana Nep. a mocnost přímlyvy jeho čím dále tím více ve světě se rozšiřovala, a že i mnohý chladný katolík ve své víře byl upevněn. Zázraky a milostmi těmito docílila Prozřetelnost Božská mimo to, že nejen v Praze a v Čechách, ale i v cizině závažné hlasy, a čím dále tím četnější se ozývaly, aby arcibiskup Pražský dle práva církevního obyčejný process ku beatifikaci téhož mučeníka Božího směřující v Praze zahájil a jej pak sv. Stolicí apoštolskou do Říma odeslal. Ale dotčenými zázraky docílila Prozřetelnost Božská ještě i toho, že katolíci nejen v sousedních, ale i ve vzdálených zemích bydlící, nabyvše spolehlivých zpráv o častých a přerozličných zázracích, které se v Praze u hrobu sv. Jana Nepom. a na jeho oslavu dály, počali na zemi českou, na Prahu a také na národ náš svou pozornost bedlivěji obracet, a o zemi české a o národu našem zcela jinak nežli dříve smýšleti a mluviti. Na naši české vlasti, na jménu českém lpěla od dlouhé doby zlá pověst a nenávisť, jméno české ozývalo se po světě jen s jakousi příhanou, a tu najednou roznášely se po celém světě spolehlivé zprávy, jedna drnhou v samém zápětí sledující, která Hospodin Bůh rodáka našeho českého, Jana z Pomuku a hrob jeho v Praze rozličnými divy a zázraky oslavuje. Tu ovšem přestávalo zaznívati jméno české a vlasti naší české v cizině s obvyklou příhanou, zlá pověst, která s jménem českým od dávna sloučena byla, počala mizeti, a místo její počalo zaujímati jakési obdivování. Mnohý cizinec, který si před nedávnem ještě české země a Prahy ani nevšímal, začal po české zemi a po Praze a to za příčinou hrobu

sv. Jana Nep. toužiti, a nezdřáhal se i ku hrobu sv. Jana Nep. z daleka putovati.

Cizí národové obraceli pozornost svou na zemi českou, a na národ náš, a je obdivovali, poněvadž Hospodin Bůh sám skrze dotčené přehojné zázraky vlast naši a národ náš ve sv. Janu Nep. a skrze něho tak neobyčejně oslavovati a tím takřka makavě všem cizím národům na srozuměnou dávati ráčil, že slito-vání své, svou oživující milost, své svaté požehnání od země české a od národu našeho ještě neodejmul, ale že v tom vůle jeho Božské Prozřetelnosti jest, aby vlast naše zemí katolickou byla a zůstala, a aby národ náš duchem víry katolické oživen nové síly nabyl a s pomocí Boží na svém blahobytu dále pracoval. J. Berghauer upozornil již ve svém díle*) na to, že v dějepisu církevním nestává podobného příkladu, aby některý světec již před svou beatifikací a kanonisací tak všeobecné a tak hluboké úcty a tak velké důvěry po celém světě katolickém byl požíval, jako sv. Jan Nepom. Poznámka Berghauerova jest pravdivá a z ní vychází zároveň dosti patrně na jevo, že Prozřetelnost Božská jakousi zvláštní, neobyčejnou péčí o to míti ráčila, aby ještě před svou beatifikací a kanonisací sv. Jan Nep. tak velice byl oslavován. A poněvadž toto neobyčejné oslavování sv. Jana Nepom. i na zemi českou a na národ náš nutně přeplyvalo, vychází z dotčené poznámky Berghaurovy i to na jevo, že Prozřetelnost Božská majíc zvláštní péči o dotčenou oslavu sv. Jana Nep. zároveň také o oslavu a o dobrou pověst země české a národa našeho zvláštní otcovskou péčí míti ráčila. Nejen čeští, ale i cizozemští katolíci z té neobyčejné oslavy sv. Jana Nep. snadno porozuměli, že Prozřetelnost Božská právě naší vlasti a našemu národu zvláštního patrona pro zachránění dobrého jména a dobré pověsti milostivě uděliti ráčila, aby na mocné přímluvě téhož sv. Jana Nep. zlá pověst, potupa a nenávisť národu našeho i v budoucích časech vždy se rozrážela a ničila, když totiž my Čechové téhož sv. Jana Nepom. o jeho mocnou přímluvu u trůnu Božského milosrdenství za náš národ a za naši vlast pokorně a důvěrně vzývati budeme.

Známo jest, že nejprvnější pokusy o doclenění zákonité beatifikace mučeníka Božího Jana z Nepomuku staly se teprv v druhé polovici století 17ého. Nevěrečtí svobodomysluící naši použili i této okolnosti, aby lidu a tak zvané „osvícené intelligenci“ namlouvali, že prý před bitvou Bělohorskou, dokavad se veřejná

*) Protomartyr. Poenit. tom II. pag. 349.

úcta Janu Husovi v Čechách svobodně prokazovala, žádný na to ani nepomyslel, aby Jan z Pomuku za svatého byl prohlášen. A dále praví ještě, že prý kněží katoličtí a nepřátelé národnosti české po bitvě Bělohorské, když strana německo-evangelická a pikardská v Čechách na hlavu byla poražena, sobě teprv osobnost Jana z Nepomuku, jakožto mučeníka pro obhájení tajemství zpo-
 vědního a dobrého jména smyslili, a na zákonitě beatifikaci tohoto pouze smyšleného mučeníka jedině proto úsilovně pracovati počali, aby jej místo Jana Husa národu českému, kterého prý národ náš za velikého světce a mučeníka pokládal a ctil, podvodně podstrčili. Pravili jsme již svrchu, kterak to obyčejně bývá poslední útočistě nevěreckých svobodomyslnků, kněžstvo katolické z podvodu obviňovati, když se do všelijakých historických nepravd sami tak zapředli, že se z nich nikterak jinak nemohou vysoukat. Svrchu (Část I. Čl. III.) jsme již také ukázali, v čem vlastně záležela ta domnělá náboženská úcta, která se v stoletích 15ém a 16ém Husovi prokazovala, a zde ještě krátce podotýkáme, že tak zvaní evangeličtí stavové čeští a jejich přívrženci mezi lidem českým v 17tém století před bitvou Bělohorskou k Husovu vyznání víry se nepřiznávali, ale si buď v německém luteranismu, neb kalvinismu a zvinglianismu a také v rozličných domněnkách českých pikardů, které též z větší části od cizích bludařů pocházely, lihovali. Ale všechny tyto náboženské sekty zavrhovaly a pronásledovaly úctu svatých, a z těch původních starých utrakvistů, kteří v 15ém století Husa ctívali, ale také jeho učení, vyjmonc několik vět, nedrželi, zbývala v 17tém století jenom maličká hrstečka. Dotčeným tak zvaným stavům evangelickým a jejich přívržencům v 16tém a v 17tém století neběželo tedy o náboženskou úctu, když semotam Husa oslavovali, ale jim sloužila osobnost mistra Jana Husa za agitační politický prostředek, zcela podobně tak, jako našim nynějším nevěreckým svobodomyslnkům za agitační prostředek sloužívá, když lidu českému Husa vychvalují, a si tak počínají, jakoby se Husova učení náboženského nevím jak pevně drželi. Nuže takovouto politicko-agitační úctu nevzdávali ovšem katolíci čeští nikdy a nikdy mučeníku Božímu Janu z Nepomuku, ale vzdávali mu vždy pravou náboženskou úctu, která se s Písmem sv. a vůbec s učením církve katolické shodovala, a kterouž také staročeští předkové naši vždy našim sv. patronům a dědicům českým a ostatním pravým světcům a světicím Božím vzdávali. Politicko-agitační úcta Janu Husovi vzdávaná nemůže se tedy s úctou sv. Janu Nepom. prokazovanou porovnávat. A že katolíci čeští a také cizozemští, a mezi nimi i nejvznešenější

osoby, králové a knížata a jiné proslulé osobnosti dávno a dávno před bitvou Bělohorskou takovou pravou náboženskou úctu mučeníku Božímu Janu z Nepomuku na jeho posvátném hrobě vzdávali, to zaručeno jest přečetnými, rozličnými a nepopíratelnými doklady dějepisnými, z kterých dlouhá řada uvádí se v soudních, pod přísahami sepsaných protokollech beatifikačních a kanonizačních. Ale naši nevěreční svobodomyslníci nestarají se o dějepisné doklady, byť to i soudní protokoly byly, nýbrž smyslí si nový dějepis tak, jak se jim líbí a jak ho k svým záměrům potřebují. Co se ostatek toho týče proč první pokusy o beatifikaci mučeníka Jana z Pomuku teprv v druhé polovici 17tého století se staly: o tom jednalo se dosti zevrubně a nejednou v samém processu, a na základě téhož processu sestavena jest také dosti obsáhrná a důkladná o tom zpráva v jednom novějším spisu, z kteréhož zde jen malý úryvek položíme*): „Zdá se to býti nápadné, proč se tak dlouho s věcí otálelo a proč hnedle po mučenické smrti Janově Čechové se o to nestarali, aby od papežův Římských byl za svatého uznán? Než chybili bychom, kdyby jsme se chtěli domnívati, že liknavost katolíkův českých byla příčinou takového prodlení. Vždyť musíme uvážiti, jaké události sběhly se v naší milé vlasti brzy po smrti Jana Nepomuckého. Hned po r. 1410, nastaly rozbroje a války husitské, kteréž nejen v Čechách, ale i v zemích válečných smutné stopy spustošení zanechaly. Na začátku 16. století v sousedním Německu a Švýcarsku tak řečení reformatoři Luter, Zvingli a Kalvín zdvihli vzpouru proti katolické Církvi: odtamtud rozšířilo se bludné učení protestantské také do Čech, kdež většina obyvatelstva od Církve odpadla, přidržíc se nauky českých Bratří, Luteranův a Calvinistův. Protestanté však zavrhovali vůbec svatou zpověď a tudíž ani mučeníka tajemství zpovědního, Jana z Nepomuku, sobě mnoho nevážili. Na začátku 17. století zúfala třicetiletá válka, kdež opět země česká byla různým nepřátelům, zejména Sasům a Švédům v plen vydána, což trvalo až do uzavření míru Vestfálského r. 1648. Takovéto doby nepokojné arci neposkytovaly ani příhodného okamžiku, aby se na schválení úcty Jana Nepomuckého pomýšlelo. Byloť katolíkům českým rozličné nátisky snášeti, hájiti víru svou a práva Církve sv. naproti odpůrcům: co se však oslavy Církve a utěšenějšího rozkvětu víry týká, to vše muselo býti ponecháno lepší budoucnosti.“

Byli to, jak známo, zbožný císař a král český Ferdinand III.

*) Dr. Klem. Borový, Sv. Jan Nepomucký. 1878, str. 56

který našeho sv. Václava horlivě ctíval a kardinál-arcibiskup Pražský Arnošt hrabě z Harrachu, a po nich císař a král Leopold I., který se před obrazem Matky Boží Staroboleslavské ve Vídni narodil a s ním arcibiskup Pražský Matouš Ferd. Zoubek, a mimo to sama kapitola sv.-Vítská a zejména její proslulí členové Ign. Dlouhoveský z Dlouhé Vsi a Tomáš Pešina z Čechorodu atd., kteří již v druhé polovici věku 17ého na tom usilovně pracovali, aby mučeník Boží Jan z Pomuku od sv. Stolice za blahoslavence byl prohlášen. Stává se však obyejně, že i nejlépe oprávněné snahy o beatifikaci sluhů Božích hlavně z počátku s nemalými překážkami zápasiti musívají, a překážky takové přicházejí takřka vždy s takových stran, z kterých by jo člověk nikdy neočekával. A tak přihodilo se i prvním pokusům o zákonitou beatifikaci Jana z Nepomuku. Tomáš Pešina z Čechorodu, tehdejší děkan kapitoly sv.-Vítské a světský biskup zaznamenal sám tuto zprávu: „Ačkoli úcta sv. Jana Nep. bezmála již 300 let trvá, někteří nedoukové nyní teprv (okolo r. 1680.) o zrušení úcty té se přičiňují, avšak jen zahanbení vlastního tudy docházejí.“ A dle poznámek Boh. Balbina byl toho hlavní příčinou tak zvaný „zelus absque scientia“ t. j. jakási taková neoprávněná horlivost o věci katolické, kteréž se patřičných a důkladných vědomostí z věrouky a z práva církevního nedostává. Prozřetelnost Božská dopouští takové překážky, ale řízením Jejím stává se pak také, že překážky podobné konečně jasnějšímu poznání pravdy a vůle Boží mimoděk napomahati musejí. Přese všechny překážky dotčené zmahala se úcta sv. Jana Nep. v Čechách a v cizině ku konci století 17ého a na začátku století napotomního vůčihledě, poněvadž Hospodin Bůh sám hrob jeho takřka neustále novými zázraky oslavoval, a i na jiných místech důvěrné prosby na přímělu jeho vyslyšány byly. Za tou příčinou dolehali také nejen vysoko postavené osobnosti, ale vůbec veřejné mínění katolické dolehalo tou měrou na arcibiskupa Pražského Ferd. hraběte z Kühnburku, aby sám dle práva církevního process o beatifikaci Jana z Pomuku zahájil, že konečně takřka nucen byl, tomuto všestrannému přání vyhověti. Stalo se to r. 1715, ale mezi tím co soudní vyšetřování trvalo, oslavoval Bůh neustále sluhu svého Jana z Pomuku v Praze u hrobu jeho, v Čechách a v cizích zemích tak četnými a přerodličnými zázraky, že svatý krajan náš Jan Nepom. již před svým blahořečením nazýván byl „divotvorcem země české“ (thaumaturgus Bohemiae). Název ten zdomácněl záhy po celém světě katolickém a až po dnešní den bývá náš milý sv. Jan Nep. tak nazýván.

Ačkoli Bůh všemohoucí své světce a světice obyčejně zázraky oslavuje, zejména když v tom jeho svatá vůle jest, aby církevním výrokem za svaté byli prohlášeni; přes to přese všecko dává se jim v církvi katolické název „divotvorce“ jen velice zřídka. Stává se to jen v takových případech, když některý světec velikými a neobyčejnými zázraky a v počtu přehojným byl od Boha oslaven. V církevním kalendáři Římském, jenž Martyrologium Romanum sluje, nazývá se ku př. výslovně divotvorcem sv. Řehoř, bývalý biskup Neocaesarejský v Asii, jehož výroční svátek se v celé církvi Boží dne 17. listopadu světí. Název ten byl mu po výtce za tou příčinou udělen, poněvadž již za živobytí svého pozemského tak četných a tak velikých zázrakův učinil, že pověst o svatosti života jeho daleko široko po světě byla rozhlášena, a poněvadž dle svědectví sv. Basilia Velikého s Mojžíšem, dále se svatými proroky a také se sv. apoštoly býval porovnáván. Z tohoto svědectví sv. Basilia vysvitá tedy, jak veliká váha se ve světě katolickém na zásluhy a na svatost sv. Jana Nep. kladla a jak veliká úcta a důvěra k němu tím se naznačovala, když divotvorcem země české vůbec byl nazýván. A pozorů jest také hodno, že sv. Jan Nep. nenazýval a nenazývá se jednoduše „divotvorcem“, ale že „divotvorcem země české“ sluje, kterýmž dodatkem se dosti zřetelně na srozuměnou dává, že sláva neobyčejná, kterouž Hospodin Bůh našeho svatého rodáka oslavil, slouží také ku zvláštní oslavě naší české vlasti, jejíž jméno druhdy ve velmi zlé pověsti ve světě bylo a se obyčejně jen s přihanou a potupou jmenovalo.

Tázeme se nyní vůbec, kdo asi ze všech těch millionů Čechů, kteří během tolika století v Čechách se zrodili a živi byli, kdo asi z nich vlast naši českou tak velice po celém světě oslavil, jako ji oslavil sv. Jan Nepomucký? Naši svatí patronové a dědicové oslavili zajisté velice a velice naši vlast slávou nehynoucí, a mezi nimi byl jmenovitě od dávných věků náš milý sv. Václav ve světě oslavován, ctěn a veleben pro jeho hlubokou a něžnou úctu k vel. Svátosti oltářní. Staré legendy o tom také zvláštní zmínku činí, kterak sv. Václav svým velice moudrým, opatrným a přívětivým jednáním a svou nelíčenou zbožností sobě samému a také národu našemu v sousedních zemích cizích hojných přátel a příznivců získal. Sláva jeho rozšířila se také po jeho umučení daleko ve světě. To všecko jest pravda nepopíratelná, tak jako pravdou pravdoucí jest, že sv. Václav zcela neobyčejnými, velikého obdivu hodnými a v pravém smyslu slova toho hrdinskými ctnostmi vynikal, a si nesčetných a neocenitelných zásluh o vlast

naši a o národ náš získal. Pisatel těchto řádků pokusil se sám před několika lety o to a popsal, pokud síly jeho stačily, aspoň poněkud a aspoň některé z těchto neobyčejných, hrdinských ctností našeho milého sv. Václava ve zvláštním spisu,^{*)} a neváhá vyznati zde před svými krajany, ano před celým světem, že pokud s to jest, velikou a hlubokou úctou k našemu milému sv. Václavu se nese, a jej každodenně za přímluvu pro sebe sama a pro naši vlast vzývá; pisatel těchto řádků ví také z nauky katolické, že my smrtelníci vůbec nemůžeme zásluhy jednotlivých světcův a světic Božích tak spravedlivě a dokonale oceniti, abychom stupeň slávy nebeské jednoho světce se stupněm slávy nebeské druhého světce porovnávati, a jednoho nad druhého vyvyšovati mohli. To vše ví jedině sám Hospodin Bůh, soudce vševědoucí a nejspravedlivější, a my lidé to jenom tenkrát s jistotou věděti můžeme, když to Bůh sám nějakým způsobem nepopíratelně zjevíti ráčí. Pisatel těchto řádků jest tedy dalek toho, aby zde stupeň slávy nebeské buď sv. Václava neb sv. Jana Nep. s určitostí jakousi chtěl udávati. O to zde tedy neběží; ale o udalosti té není žádné pochybnosti, že oslava sv. Jana Nep. mnohem více po světě katolickém byla a jest rozšířena, nežli oslava sv. Václava, jakož o tom přecetné starší a také novější zjištěné zprávy svědectví vydávají. A proto můžeme zde vším právem tvrditi, že žádný rodák náš vlast naši českou po celém světě tak daleko a tak široko a tak velice neoslavil, jako náš rodák sv. Jan Nepomucký.

Avšak právě tohoto sv. Jana Nep., který českou vlast naši a národ náš český po celém světě i u dalekých národův a v zemích zámořských, kdež dříve ani jméno „Čechy“ známo nebylo, tak velice oslavil, že se mu žádný jiný rodák český v tom až posud vyrovnati nemůže, tohoto našeho sv. Jana Nep., největšího oslavovatele země české a národu českého, zneuctívají, ano hanobí naši nevěreční svobodomyslníci neustále, smích si z něho dělajíce a potupu naň uvalujíce: ale při tom všem zároveň lidu českému namlouvati chtějí, že prý jim o nic jiného neběží, nežli o čest a slávu jména českého!

Ale naši moderní nevěreční svobodomyslníci čeští, zaslechnuvše přece o tom, jak veliké a všeobecné úcty náš milý sv. Jan Nep. již před svou kanonisací a také po ní po celém světě nabyt, a jaké až po dnešní den z veliké části po celém světě požívá, nevěděli si rady, kterak by lidu českému, a jmenovitě tak zva-

^{*)} Památky Staroboleslavské čili vývoj a význam úcty sv. Václava v Čechách. 1879. Nákladem Dědictví Svatojanského.

ným osvěcencům svým namluviti mohli, že na dotčené všeobecné úctě našeho svatého rodáka nic nezáležel, a že tatáž obdivuhodná, všeobecná úcta pražádné váhy do sebe nemá ani pro čest a slávu sv. Jana Nep. a pro jeho svatost, ani pro čest a slávu země české a národa našeho. Konečně jim jakési světélko zabřesklo a toho se radostně uchopili. Pravili tedy, že prý celou tu pověst o zázracích na jazyku sv. Jana a vůbec o všech jiných na přímluvu jeho Bohem učiněných zázracích jediné staří jezuité v Čechách a po jiných cizích a dalekých zemích roztrousili atd. Na to odpovídáme takto: Pravda jest nepopíratelná, že staří jesuité v Čechách a v mnohých cizích zemích horlivě se vynasnažovali, aby lid katolický našeho sv. rodáka Jana Nep. jakožto pravého Bohem samým tak neobyčejnými zázraky oslaveného světce upřímně ctil a jej v potřebách svých za přímluvu důvěrně vzýval. Avšak pravda jest také nepopíratelná, že mimo staré jesuity ještě nesčetní jiní fěholníci, nesčetní jiní kněží světští, a také nesčetní laikové, zejména pak ti, kteréž sv. Jan Nep. přímluvou svou z těžkých nezhojitelných nemocí, neb z jiných přerozličných neduhů zázračně vysvobodil, aneb je před hanbou a potupou světskou zachránil, že tedy všickni tito upřímní ctitelové našeho sv. rodáka slávu jeho po světě dle možnosti své hlásali, a z vděčnosti své jiné katolicky a také nekatolicky k tomu přivést se snažili, aby i oni sv. Jana Nep. horlivě ctili a jej v potřebách svých důvěrně vzývali. A počet všech těchto horlivých ctitelů sv. Jana Nep. převyšoval nejen na tisíce ale na milliony počet tehdejších jesuitů. Ale mimo to mohou si naši nevěreční svobodomyšlníci, kteří tak rádi lidu českému namlouvají, že jim jediné o čest a slávu národa českého běží, ještě tuto poznámku pamatovati. Poněvadž staří jesuité úctu našeho sv. rodáka českého Jana Nep. tak horlivě hlásali a rozšiřovali, a poněvadž úcta a oslava téhož sv. Jana Nep. také zároveň ku cti a oslavě naší české vlasti a našeho národa sloužila, a s něho tu bývalou potupu a nenávisť odčiňovala, vychází z toho patrně na jevo, že ti staří jesuité rozšiřující horlivě úctu dotčenou zároveň také o slávu a o čest naší české vlasti a našeho národa českého hojných zásluh sobě vydobyli. Ale vedle toho vychází tím také na jevo, že naši nevěreční svobodomyšlníci hanobíce sv. Jana Nep. a za příčinou slavné jeho kanonisace množství jiných poctivých a šlechetných Čechů tupíce, ano je za podvodníky vydávající, zároveň také naši vlast českou a náš národ český před světem hanobí, tupí a je cizím národům v posměch a v potupu vydávají, a to beze vši příčiny, a zcela křivě.

A nyní pravíme opět dále: Když zraky celého světa katolického na Božího mučeníka Jana Nepom. řízením Prozřetelnosti Božské již byly obráceny, a když zahájený process o jeho beatifikaci právě ku konci se schyloval, tu najednou stalo se ještě i to, že mimo vše nadání lidské u přítomnosti četné komise arcibiskupské, jejíž oudové pod přísahu vzati byli, při otevření hrobu svato-Janského dne 15. dubna 1719 právě jazyk téhož mučeníka Božího po uplynulých od jeho smrti 326 letech zcela neporušený, ohebný a živý byl nalezen. Zprávy o tomto zázraku, tolikými přísabami svědkův očitých, poctivých, učených, všeobecné úcty a vážnosti požívajících, roznesly se opět jako bleskem po celém světě katolickém a také nekatolickém. Vědělo se po světě katolickém již velmi dobře, že Hospodin Bůh přehojnými zázraky rozličného druhu sv. Jana Nep. oslaviti ráčil, pro kterouž příčinu svatý krajan náš po výtce nazýván byl „divotvorcem země české“, avšak toho nenadál se žádný člověk, že Hospodin právě jazyk sv. Jana Nep. ještě neobyčejným zázrakem oslaviti ráčí. A jakmile zprávy o tomto zázraku se rozhlásily, nebylo ani třeba katolíkům, kteří jen nejhlavnější životopisné zprávy o téměř sv. Janu znali, vykládati, proč asi Bůh právě tímto zázrakem sv. Jana Nep. ještě oslavil. Stalo se hned veřejným míněním, ano obecným přesvědčením po světě katolickém, že Bůh jazyk sv. Jana Nep. právě proto tak velikým zázrakem oslavil, poněvadž sv. Jan obhájením svátostního tajemství zpovědního a zároveň také pro dobrou pověst bližního svého mučnickou smrtí podstoupiti neváhal. A na tom nebylo ještě dosti. Milostivý a milosrdný Hospodin ráčil pak po krátké době, dne totiž 27. ledna 1725 tentýž posvátný jazyk sv. Jana Nep. ještě druhým a sice neobyčejným, a až na onu dobu neslýchaným zázrakem poznovu oslaviti, jakož jsme svrchu zevrubněji (Část I. Čl. VI.) vypravovali. Následkem těchto dvou zázraků rostla a rozšiřovala se ještě více úcta a oslava sv. Jana Nep. po celém světě.

Ze současných, spolehlivých zpráv na jisto jest postaveno, že před a po kanonisaci sv. Jana Nep. nejen v Čechách, ale i v cizích zemích zámožnější lidé ze stříbra neb ze zlata zhotovené jazyčky na řetězcích při kapesných hodinkách jakož okrasu a na veřejné znamení toho nosívali, že velikou úctou a důvěrou k sv. Janu Nep. mají, a že zejména zázraky na posvátném jazyku jeho Bohem učiněné velice obdivují. Z té samé příčiny vešlo tenkrát také do módy, že v Čechách a v cizině četní ctitelové sv. Jana Nep. podobu posvátného a zázračného jazyka jeho v prstenech vyrytou veřejně nosívali. Na oslavu téhož zá-

zračného jazyka zhotovovaly se tenkrát také dle způsobu tak zvaných „Agnus Dei“ buď z vosku aneb z jiné látky podoby jazyka, a do nich přidávala se obyčejně špetička z té země, která se v původním hrobu sv. Jana nacházela. Tyto na způsob „Agnus Dei“ zhotovené jazyky dávaly se do zvláštních a mnohdy bohatě okrášlených rámcův, aby na stěnách aneb i na oltářích zavěšeny býti mohly. V Čechách a na Moravě nalezti lze až podnes dosti četných takových podob svato-Janského jazyka. A zde ještě krátce i to připomínáme, že nejen obecný lid, ale i četné osoby z vyšších stavů těžce nemocným do léku jim lékařem předepsaného špetičku země z hrobu sv. Jana Nep. přidávaly, aby na přimluvu téhož sv. Jana nemocný z nebezpečenství vyšel,*) Stávalo se tenkrát velmi často, že lid zbožný pilně sbírával i vosk, který se svíci na hrobě svato-Janském rozžatých dohl kapával, a že ho pak, důvěřuje se v mocnost přimluvy sv. Jana, jako prostředku proti rozmanitým neduhům užíval. Máme také na to spolehlivých dokladů, že země z hrobu sv. Jana Nep. až do Indie zavážena byla, že i v Indii do léků pro těžce nemocné předepsaných po špetičce přidávána bývala, a že na smrt nemocní lidé, důvěřující se v mocnost přimluvy sv. Jana Nep., uzdraveni bývali.

Oslava, kterouž národové cizí vzdávali našemu sv. rodáku hlavně za příčinou těchto dvou neobyčejných zázraků na jeho posvátném jazyku Bohem učiněných, splývala pak opět neustále i na naši vlast českou a na náš národ. Kolik takových básní, kolik takových písní bylo tenkrát tiskem uveřejněno, v kterých vedlé oslavy sv. Jana Nep. a jeho zázračného jazyka zároveň i vlast naše česká, jejíž jméno se dříve s potupou a nenávistí ve světě ozývalo, oslavována a „*zemi šťastnou*“ (felix Bohemia) nazývána byla. Avšak zázraky na posvátném jazyku Bohem učiněné měly ještě jiného dosahu, který zde poněkud naznačíme: Mimo nespočetné jiné způsoby objevuje se nevystižitelná moudrost Božská rozumnému člověku ve viditelném světě i tím, že jedna a tatáž Bohem stvořená věc nejen k jednomu jedinému, ale k četným a nejrozmanitějším účelům slouží. Pomysleme ku př. na vodu, na vzduch, na oheň. O jak chudý jest ten rozum lidský, při vši své bystrosti a výtečnosti, porovnáme-li jej s touto moudrostí Božskou! Co se i ti nejrozumnější lidé napracovali, kolik zkoušek musili učiniti, nežli toho dovedli, aby na př. vodní parou stroje hnáti uměli. Nuže tato přepodivná moudrost Božská objevuje se

*) J. Berghauer, Protomar. Poenit. tom. II. pag. 194 etc.

rozumnému člověku nejen ve věcech přirozených vůbec, ale i ve věcech týkajících se pravé víry a pravého náboženství, a zejména také v cestách těch, po kterých Prozřetelnost Božská obyčejně kráčetí ráčí, když některého zemřelého sluhu Božího zázraky za tou příčinou před světem oslavuje, aby od církve katolické za blahoslavence neb svatého byl prohlášen. V případech takových užívá také Prozřetelnost Božská jednoho jediného zázraku k dosažení přerozličných úmyslův a konců svých, a člověk se tomu ani dosti vynadiviti nemůže, když ty přerozličné a nepopíratelné výsledky a následky, kteréž jeden jediný takový zázrak mnohdy v celém světě způsobil, jen poněkud s rozvahou posuzuje. Nuže tedy, dva z takových zázraků jsou právě ty, které Bůh na jazyku sv. Jana Nep. učiniti ráčil. Zázraky těmito dosáhla Prozřetelnost Božská nejen jednoho ale rozličných a předležitých cílů a konců, a některé z těchto cílů a konců jsou z nápotomných událostí dějepisných tak patrné a zřejmé, že je člověk rozumný dosti snadno poznati může, když se jen svobodomyšlnickými a nevěreckými předsudky při uvažování těchto událostí zavéstí nedá, aby místo pravdy lež nalezl.

Již v části první tohoto spisu (Čl. IV. str. 173.) vypravovali jsme, kterak se při nenadálém nalezení posvátného jazyka dne 25. dubna 1719 všech přítomných svědků a soudců jasně a nezvratně přesvědčení zmocnilo, že Bůh všemohoucí právě jazyk sv. Jana Nep. od přirozené hniloby a od obyčejného zpráchnivění za tou příčinou zachovati ráčil, aby tímto zázrakem před světem dokázal a dosvědčil, že tentýž sv. Jan pro nevyzrazení tajemství zpovědního skutečným byl a pravým mučedníkem; neboť tenkrát byla již od samé mučnické smrti Jana z Pomuku po celých Čechách a vůbec po světě známa ta zpráva, že sv. Jan Nep. pro mlčenlivost zpovědní a pro zachránění dobrého jména umučen byl. A totéž všeobecné přesvědčení ráčila Prozřetelnost Božská druhým zcela neobyčejným a neslýchaným zázrakem, na témž posvátném jazyku dne 27. ledna 1725 v kapli Svatováclavské učiněným, ještě více a ještě důrazněji potvrditi.

Dvěma těmito stkvělými zázraky ráčila dále Prozřetelnost Božská přebohatě nahraditi všeliký nedostatek jiných písemných listinných svědectví od samých očitých svědků, poněvadž svědectví Boží neporovnatelně mnohem větší ceny a vážnosti do sebe má než tisíce jiných takových listinných svědectví míti může.

Dvěma těmito neobyčejnými zázraky ráčila Prozřetelnost Božská mimo to jasně a nepopíratelně před světem svědectvím svým znovu potvrditi, že tentýž sv. Jan Nep. jeat skutečně pa-

tron a obhajce dobrého jména a dobré pověsti, což již dříve přes více než 300 let tatáž Prozřetelnost Božská velmi četnými zázračnými událostmi na samém hrobu téhož svätce potvrzovala, když zejména hanobitele jeho cti a jeho hrobu trestávala, a když také sv. Jan Nep. ctitelům svým věrným přimluvou svou vymáhal, že dobrého jména ve světě nepozbyli.

Dvěma dotčenými zázraky potvrdila Prozřetelnost Božská mimo to svým Božským svědectvím, že svätost svätého pokání jest skutečně pravá, od Krista Syna Božího ustanovená svätost, což Luterané, Calvinisté, čeští Bratři čili Pikardi tenkrátě ustavičně popírali. A těmito dvěma zázraky naznačila Prozřetelnost Božská věřícím katolíkům zároveň také, že tentýž sv. Jan Nep. mocnou přimluvou svou u trůnu milosrdenství Božího snadno vyprositi může každému tu milost, aby svätou zpověď dobře a dokonale vykonati a odpuštění svých hříchů nabýti mohl.

Dvěma dotčenými zázraky potvrdila Prozřetelnost Božská zároveň starobylé učení církve katolické, že úcta a zvývání svätých jsou věřícím užitečny a prospěšny, což Luterané, Calvinisté a Pikardi čeští popírali a zavrhovali. Ano zázraky těmi byl nejeden vlažný a chladný katolík k živější víře povzbuzen a v téže sväté víře upevněn, mimo to i leckterý nekatolík na víru katolickou byl obrácen. Dvěma dotčenými zázraky způsobila Prozřetelnost Božská také to, že kanonisace sv. Jana Nep. v době poměrně kratičké vyřízena, a že prohlášení jeho za svätce s neobyčejnou slávou v Římě samém a také v Praze konáno bylo.

Dotčenými dvěma zázraky dala však Prozřetelnost Božská mimo všechny tyto zde vytknuté záměry také zvláštní své milosrdenství a svou otcovskou dobrotivost na jevo, kterýmiž o zemi českou a o národ náš otcovsky pečovala. Naši české vlasti ráčila totiž ve sv. Janu Nep. uděliti arcimučeníka tajemství zpovědního, kteroužto slávou se jediná vlast naše a národ náš vždy až do skonání světa honositi bude. A dotčené dva zázraky na posvátném jazyku téhož arcimučeníka způsobené přispěly také řízením téže Prozřetelnosti Božské nejvíce k tomu, že zlá pověst, potupa a nenávisť o zemi české a o národu našem ve světě od dávna kolující z veliké části zmařena a napravena byla. A zde ještě aspoň na některé takové stopy ukážeme, kterýmiž tatáž Prozřetelnost Božská o Čechy zvláště pečující právě v dotčených dvou zázracích naznačena jest. Pravíme tedy:

I. Upozornili jsme svrchu na to (Část I. Čl. VI.), že by každý dějepisec a každý učenec, který historickým zprávám o zá-

zracích na jazyku sv. Jana Nep. Bohem učiněných pravdu a podstatnost popíratí chce, zároveň také celý takorčka dějepis Frant. Palackým, neb V. V. Tomkem neb Ant. Gindelym sepsaný a vydaný za pouhou, holou bajku, smyšleninu, ano za jakýsi mythus prohlásiti musil, poněvadž zprávy, na jichž základě tyto dějepisy jsou složeny, nejsou tolikými přísahami poctivých, šlechtetných, vzdělaných mužů k nejrozličnějším stavům náležitých stvrzeny, jako zprávy a úřední protokoly soudní o celém sběhu zázraků na jazyku sv. Jana Nep., vyjmouc snad zprávy historické o korunovací králů českých. Po této poznámce pravíme tedy dále: Bůh všemohoucí a neskončeně moudrý žádný zázrak nadarmo nečiní. (Viz Část I. Čl. II.) A čím obdivuhodnější jest ten který zázrak Bohem učiněný, tím obdivuhodnější bývá také příčina, pro kterou jej Bůh učinil. Nuže, z dějepisu českého známo jest, kterak mistr Jan Hus právě svým bezuzdným jazykem t. j. svými podněcujícími řečmi a svými kázáními, vášní mnohdy překypujícími, velkou část národa českého za sebou strhl, že se starobylé víry zděděné, kteráž zemi českou a národ český šťastným a slavným učinila, odřekla, následkem čehož nejen nesčetné útrapy a pohromy na celý národ náš a na zemi českou uvaleny byly, ale také celý národ český po světě do nejšpatnější pověsti přišel, která mu vždy a neustále ku veliké škodě byla. Dle Písma sv. a vůbec dle učení církve katolické použila nejednou Prozřetelnost Božská ku napravení zlých udalostí, kteréž lidé ve světě zneužíváním jistých věcí přirozených neb nástrojů obyčejných způsobili, právě zcela stejných aneb zcela podobných přirozených věcí neb nástrojů, aby dotčené zlé udalosti ve světě opět napravila, neb aby je úplně zničila, aneb aby z těch samých zlých udalostí vyvodila věci dobré, lidem prospěšné a užitečné. A tímto právě způsobem ukazuje Hospodin Bůh náš takřka makavě rozumným lidem, že proti Němu samému není ani rady ani pomoci na světě, že Jeho nevystižitelná moudrost těch samých nástrojů a prostředků, kterých lidé ku zlému zneužívají, dovede upotřebiti k dobrému, a že těmi samými prostředky a nástroji dovede odčiniti a napraviti i to samé zlé, kteréž jimi lidé v náruživosti své způsobili. Na důkaz toho uvedeme zde jeden známý příklad. V samém ráji použil odvěký nepřítel pokolení lidského, ďábel, dřeva stromového za prostředek a za nástroj, aby Adama a Evu ku prv. hříchu svedl. Dopuštěním Božím poštětilo se to ďáblu; naši první rodiče zhřešili a to byl původ tak zvaného hříchu dědičného, s kterým každý člověk na svět přichází. A co učinila napotom Prozřetelnost Božská? Právě téhož samého nástroje, téhož samého dřeva stromo-

vého použila za prostředek, kterýmž vtělený Syn Boží Ježíš Kristus pokolení lidské vykoupil, a nejen za dědičný hřích ale i za všechny jiné skutečné hříchy spravedlnosti Božské svrchované zadost učinil, a nám potomkům Adamovým bránu slávy nebeské opět otevřel. A toto dřevo stromové, jehož Syn Boží za nástroj k našemu vykoupení použil, jest *dřevo svatého kříže*. Proto také modlí se kněží ve jménu církve Boží o více výročních svátcích při mši svaté: „Pane svatý, Otče všemohoucí, věčný Bože, který jsi ve dřevu kříže spasení pokolení lidského ustanovil, aby odkud smrt počátek měla, odtud také život povstal, a aby ten, jenž na dřevě zvítězil, na dřevě též byl přemožen, skrze Krista Pána našeho“ atd.

Cos podobného ráčila tedy ta převelebná Prozřetelnost Božská i s jazykem sv. Jana Nepom. učiniti. Mistr Jan Hus způsobil jazykem svým nezkraceným nesmírně mnoho zlého. Převelikou většinu téhož zlého Hus sám zajisté nepředzvídal a předvídati nemohl: možná, že by se sám byl zhrozil, kdyby jen pouze tu zpoustu země české a ty krvavé výstřednosti kněží, žen a mužů Tábořských byl mohl viděti, ku kterým on jazykem svým první podnět dal. O jazyku Husově naplnily se takřka doslovně výroky sv. Jakuba apoštola, který velice zřetelně a úchvatně vnuknutím Božím popisuje, jak velikých nepravostí jazyk lidský, ačkoli jen maličký oud těla jest, způsobiti může, řka (Jak. 3, 3. atd.): „Hle koňům dáváme v ústa udiidla, aby nám povolní byli, a všechno tělo jejich sem i tam obrácíme. Hle i lodí, jakkoli jsou veliké a prudkými větry hnané, malým veslem bývají sem i tam obráceny, kamžkoli chce tlak toho, kdož je zpravuje. Tak i jazyk jest sice malý oud, avšak veliké věci provozuje. Aj, jak malý oheň, a jak veliký les zapálí. *I jazyk jest oheň, veškerost nepravostí.* Jazyk jest postaven mezi našimi oudy, kterýž znečišťuje celé tělo, a rozpaluje kolo narození našeho, roznicen jsa od ohně pekelného (t. j. leckdys i jediným neopatrným neb vášnivým slovem způsobí sobě člověk velikých útrap pro celý svůj život). Všeříké zajisté přirození hověd a ptactva a zeměplazů i jiných bývá zkracena, a jest zkraceno od přirození lidského: ale jazyku žádný z lidí zkrotiti nemůže (rozuměj bez zvláštní pomoci čili milosti Boží): onť jest nepokojné zlé, pln jedu smrtelného.“

Nuže tedy, poněvadž mistr Jan Hus hlavně toho byl příčinou, že se nesčetných nepravostí v Čechách zejména po jeho smrti událo, že pak několik millionů Čechů během dvou následujících století vírn Cyrillo-Methodějskou zavrhovalo, a že převeliké útrapy a pohromy na národ náš přikvačily a jej na kraj

bezedné propasti zavedly, a poněvadž mistr Jan Hus právě svým neskroceným jazykem ku všemu tomuto zlému hlavní podnět dal: proto právě ta převelebná Prozřetelnost Božská ve své nevystíhlé moudrosti a ve své všemohoucnosti sobě opět jeden lidský jazyk za hlavní prostředek, za nástroj k tomu cíli a konci vyvoliti ráčila, aby konečně v době příhodné neobyčejnými a neslýchanými zázraky na témž jazyku lidském způsobenými zejména nás Čechy a také jiné národy přesvědčila a v tom přesvědčení utvrdila, že víra pravá, víra samým Bohem zjevená jest víra katolická, kteréž se předkové naši až do husitských válek pevně drživali. A ten jazyk lidský, jež si Prozřetelnost Božská k tomu účelu za nástroj zvoliti ráčila, byl a jest jazyk sv. Jana Nepomuckého. Jazykem svým rušil nejprve mistr Jan Hus víru katolickou, víru Cyrillo-Methodějskou, víru svato-Václavskou v Čechách: a nepopíratelnými a neslýchanými zázraky, na jazyku sv. Jana Nepom. učiněnými utvrdil a zakořenil opět hluboko Hospodin Slitovný víru tutéž v lidu našem českém. Ta moudrost Božská dosahá všechny věci *mohutně* od konce až do konce, a řídí je také *liblezně*, ano ta nevystíhlá moudrost Božská *hraje si na okrášku zemském*, když osudy celých národů řídí a spravuje.

II. Upozornili jsme již na to dříve, kterak Hospodin Bůh sám výslovně nás o tom poučiti ráčil, že ty cesty, po kterých jeho převelebná Prozřetelnost řídí osudy jednotlivých lidí a celých národů krácívá, daleko a daleko se liší od cest, kterými my lidé při řízení a spravování našich lidských záležitostí buď soukromných buď veřejných chodíváme: poněvadž náš rozum lidský a naše moc lidská jsou obmezeny: ale naproti tomu moudrost Boží jest nevystížitelná a moc Jeho jest neobmezená. Všecko tedy, co Bůh nejmoudřejší učiniti chtěl a chce, skutečně také učiní a proto pravil sám skrze Isaiáše proroka (46, 10): „Rada má státi bude, a všeliká vůle má stane se.“ A všecko, co Bůh chce stane se, a vždy také v době nejpríhodnější a způsobem neočekávaným. Dobu však čili čas, kdy všemohoucí ruka Prozřetelnosti Božské do běhu udalostí lidských a světových mocně a pro náš lidský rozum zjevně a patrně zasáhne, zejména pak, kdy Hospodin nějakým zázrakem na dotčené události účinkovati a na jejich další směr a sběh rozhodně účinkovati počne, nemůže pouhý přirozený rozum lidský nikdy s určitostí předvídati. Takové účinkování Božské Prozřetelnosti přichází obyčejně mimo vše nadání lidské, zcela neočekávané, a to zvláště tenkrát, když Bůh nějakým zázrakem na další sběh udalostí veřejných mocně a rozhodujícím vlivem působiti počne.

A tak stalo se také s dvěma stkvělými zázraky na jazyku sv. Jana Nep. učiněnými. Živá duše lidská ani ve snách, jak se říká, toho předvídati nemohla, žádný člověk o tom ani nejmenšího tušení neměl a mlti nemohl, že právě vté době, když process beatifikační sv. Jana Nepom. již ku svému konci se přibližoval, roku totiž 1719. dne 15. dubna jazyk jeho posvátný, 326 let po jeho mučnické smrti, zcela živý a neporušený v hrobě nalezen bude. Žádný člověk toho také předvídati a tušiti nemohl, že tentýž posvátný jazyk dne 25. ledna 1725. u přítomnosti tolika rozličných svědků poznovu nabíhati a barvu přirozenou živého jazyka lidského opět nabývati bude. Mimo jiné hojně účinky, které tyto dva stkvělé zázraky způsobily, měly také beze vši pochybnosti největšího, ano rozhodujícího vlivu na to, že process kanonizační sv. Jana Nep. v době poměrně tak krátké po jeho beatifikaci byl vyřizen, že bl. Jan Nepom. již r. 1729. za svatého byl prohlášen, a že v následujících letech po celém světě neobyčejným způsobem byl oslavován a za přímlovu u Boha byl vzýván. Všecko to mělo však zároveň dle nejsv. úmyslů Prozřetelnosti Božské k budoucímu blahu vlasti naší a národa našeho přispívati, a skutečně také k tomu mohutně přispívalo. Zde jen na jednu okolnost zvláště upozorníme. Pro Božskou Prozřetelnost, která všechny věci mocně dosahuje, nebylo v tom žádné náhody, že právě téhož roku 1393, když Jan z Husince stal se bakalářem na artistické fakultě university Pražské a tím veřejného práva nabyt na vysokých školách Pražských jako učitel působiti, že právě téhož roku sv. Jan Nep. stal se také pravým mučenicem Kristovým. Ta Prozřetelnost Božská „hraje si,“ jak Pismo sv. krásně praví, ve své nevystížitelné moudrosti na okršlku země, když osudy národů řídí jim zasloužilé tresty neb odměny aneb slitování vyměřuje a ustanovuje. Tam v síni katolické university Pražské, z kteréž katolická osvěta česká po celém světě zářiti počínala ku cti a slávě Boží, nabývá Jan z Husince r. 1393. práva, aby pomáhati směl rozšiřovat tutéž osvětu katolickou ku cti a slávě jména českého: on však na základě téhož práva hlavním se stal původem, že „národové v nenávisť a potupu vzali jméno české“ (slova Fr. Palackého). Ale dopuštěním a řízením Božím v témž právě roce 1393. házejí na blízkém mostě Karlově katané na rozkaz Václava IV. Jana z Pomuku do Vltavy, jakožto mučeníka za víru katolickou, za víru Cyrillo-Methodějskou, a tentýž Jan z Pomuku stane se řízením Prozřetelnosti Božské po uplynulých 336 letech hlavním nástrojem v rukou Hospodina Slitovníka, aby s jména českého oddčiněna byla ta zlá pověst, ta

nenávisť a potupa, kterouž hlavně Jan z Husince zavinil, a na jméno české uvalil. Hospodin Bůh vševědoucí, který sám jedině všechny budoucí věci skrz na skrz zná a dosahy každé činnosti lidské nejsprávněji oceniti umí, věděl již tenkrát r. 1393., když se Jan Hus na fakultě filosofické vysokých škol Pražských bakalářem stal a vyučovati počal, jakého konečného výsledku celá jeho činnost na universitě, v kapli Betlemské, a jakožto oblíbeného vůdce tak zvaných zbožných paní a ženštin míti bude, jakých útrap a pohrom činnost jeho na celou vlast naši, a jaké potupy a nenávisti na slavné jméno české uvalí. Ve svém nevystříblém milosrdenství slitovala se však Prozřetelnost Božská nad ubohou vlastí naší a nad ubohým národem našim, a dosahujíc všechny věci od konce až do konce mohutně, a řídíc všecko lsběžně pečovala již téhož samého roku o budoucí napravení všeho toho zlého. Řízením téže svaté Prozřetelnosti Božské stal se téhož samého roku Jan z Nepomuku pravým mučenkem Kristovým, a slavná mučnická smrt jeho, zejména pak ty neocenitelné zásluhy, kterých si tentýž sv. mučovník výtečným užíváním svého jazyka získal, měly jednou v době příhodné v rukou téže Prozřetelnosti Božské za nástroj sloužiti, kterýmž jméno české, ve všeobecnou potupu a nenávisť vydané, po celém světě opět mělo býti oslaveno. A tak se také skutečně stalo. Cesty Boží nejsou cesty lidské, a myšlení Boží není myšlení lidské!

III. Upozornili jsme svrchu (Část I. Článek II. str. 236 atd.), kterak dle vypravování Písma sv. Prozřetelnost Božská chtěla národ židovský před záhubou zachrániti a jemu i když trestů spravedlivých zasloužil, milostivá býti, toho prostředku užívati ráčila, že si sama z téhož národa židovského jednotlivých mužů, sv. patriarchů totiž a proroků vyvolila, a je svou svatou milostí k tomu uzpůsobila, aby svatostí života vynikající velikých zásluh sobě před Bohem získali, a aby pak jakožto miláčkové Boží svými pokornými a důvěrnými prosbami a přímlovami dílem za svého pozemského živobytí dílem i po smrti své, národu svému nových, potřebných milostí u trůnu Božského milosrdenství vymáhali. Nuže, kdo jen poněkud a jen zcela povrchně dějepis kanonisace sv. Jana Nepom. poznal, a zcela zjištěné zprávy historické popíratí aneb nesmyslně překrucovati nechce, mohl a může se o tom přesvědčiti, že Bůh všemohoucí na přímlovu sv. Jana Nepom. takřka nesčetným jednotlivcům velikých milostí a darů mnohdy způsobem nepopíratelně zázračným udělil. Za tou právě příčinou nazván byl sv. Jan Nepom. „divotvorcem české země“ (Thaumaturgus Bohemiae) a jím až podnes po celém světě na-

Jubá, kniha.

zýván bývá. A poněvadž Bůh nejvyšší spravedlivý každého světce právě tou měrou mnohdy již zde na zemi oslavuje aneb jednou na věčnosti oslaví, jakou měrou Jej tentýž světec svou činností aneb svou smrtí zde na zemi oslavoval, můžeme a máme také dle této zásady vším právem uzavíratí, že náš milý sv. Jan Nep. převelikých nevyslovitelných zásluh na tomto světě sobě před Bohem získal, poněvadž jej Hospodin nejvyšší spravedlivý, jakožto „divotvorce země české“ po celém světě tak neobyčejně oslavoval a posud oslavuje. A že sv. Jan Nepom. skutečně převelikých zásluh zde na zemi sobě vydobyl, slovem že jako veliký světec svůj pozemský život dokonal, to dá se také snadno na základě jistých pravd Bohem samým zjevených dokázati. Sv. apoštol Jakub poučuje nás totiž v třetí kapitole své epistoly o dobrém užívání a také o zneužívání jazyka lidského, dokládaje mezi jiným, že stále a správné ovládnutí a na uzdě držení jazyka jest vždy nejen znamením ale také již výsledek svrchované ctnosti. Neboť jazyk lidský jen s velikou tíží se skrocuje, a kdo co těžšího jest vyvodí, tenť vyvede také věci lehčejší, a tudy skrocovatel jazyka i ostatní oudy těla svého, a své chťiče skrocovati dovede. Práví totiž sv. apoštol doslovně takto (3, 2): „Jestliže kdo ve slově neklesá, ten dokonalým jest mužem, mocen jsa také skrotiti celé tělo.“ A pravdu tuto, že mezi námi lidmi jen zřídka kdo této svrchované ctnosti dosáhne a svůj jazyk na uzdě udržovati zná, potvrzuje Písmo sv. také na jiném místě. Práví totiž Kazatel (19, 17): „Kdož jest, ješto by nezavinil jazykem svým?“ A v knize Přísloví (16, 1) psáno jest: „Člověk připravuje duši, ale Hospodin spravuje jazyk“ a proto modlil se Žalmista Páně k Bohu zvláště za to, aby jazyk jeho spravovati a před každým poklesem zachrániti ráčil, řka (Žalm 140, 3): „Polož Hospodine stráž ústům mým, a dveře vůkol retům mým.“ Pročež se v Písmě sv. i toho dočítáme, že seraf ohnivým kaménkem ústa svatého proroka Isaiáše očistiti musel (Is. 6, 5.), aby prorok tentýž maje ústa svá očistěna zvláštní milostí Boží vždy všecko správně a také s horlivostí posvátnou mluvil. I někteří pohanští filosofové poznali zdravým rozumem svým tu pravdu, že správné skrocování jazyka dožaduje a předpokládá svrchovanou ctnost. Vypravuje se ku př. o Aristotelovi, že tážán byv od kohosi, která ctnost by člověku nejtěžší byla, krátce takto odpověděl: „Mlčeti o něčem, co smlčeno býti má“ (Silere tacenda).*) Na základě svrchu uvedených výroků Písma sv. dokládají tedy slavní učitelové cír-

*) Stobaeus Serm. 33.

kevní, že správné ovládní jazyká jest nejen svrchovaná ctnost ale také vrchovatost čili dovršení a koruna dokonalosti křesťanské. *) Pravíme tedy nyní: Hospodin Bůh, soudce nejspravedlivější ráčil sám dvěma nepopíratelnými zázraky, z kterých druhý v celém dějepisu církevním rovného sobě nemá, právě jazyk sv. Jana Nepom. neobyčejně po celém světě oslaviti. A poněvadž Bůh sám v Písmě sv. (I. Král. 20, 30.) vyřknouti ráčil: „Kdo mne oslavuje, toho i já oslavím,“ patrně jest z dotčené neobyčejné oslavy sv. Jana Nepom. po celém světě, že sv. Jan jazykem svým za svého zemského živobytí neobyčejným způsobem Boha oslavoval, a že oslavuje Boha správným ovládním jazyka svého, nejen touto svrchovanou ctností byl ozdoben, ale že i za živobytí svého pozemského vrchovatost dokonalosti křesťanské dosáhl.

Kdybychom tedy ze životopisu a ze starého podání o všech ostatních ctnostech sv. Jana Nep. prazádné jiné zjištěné zprávy neměli, musel byt nás dle svrchu výtknutých zásad již onen druhý, neobyčejný zázrak, Bohem na jazyku sv. Jana Nep. učiněný nejen dostatečně ale svrchované o tom přesvědčiti, že sv. Jan Nepom. neobyčejný stupeň dokonalosti křesťanské za živobytí svého dosáhl, poněvadž Bůh soudce nejspravedlivější právě na jazyku jeho tak neobyčejný zázrak učinil. Všim pravem jsme tedy již svrchu nejednou zásluby sv. Jana Nepom. neocenitelnými nazývali; svědectví, kteréž Bůh zázrakem o ctnostech toho kterého svatého rozumným lidem na jevo dává, má do sebe takové váhy, kteráž se žádnými lidskými buď písemnými neb ústními zprávami nahraditi nedá. A pravdu tuto, že totiž sv. Jan Nep. za živobytí svého pozemského četnými rozličnými ctnostmi křesťanskými na vysokém stupni ozdoben býti musel, potvrzují také ty udalosti, že mnozí ctitelové sv. Jana Nepom. na přímluvu jeho u Boha obdrželi nejenom jeden jediný druh milostí ku př. zachránění od hanby světské, ale přerozličných jiných takových milostí a darů, kterých si žádným pozemským prostředkem zde na světě zjednatí nemohli.

IV. Svrchu (Část I. Čl. VI.) jsme zvláště vytknuli, že druhý zázrak, kterýž Bůh všemohoucí dne 27. ledna 1725 u přítomnosti soudců apoštolských a četných pod přísahu vzatých svědků na jazyku sv. Jana Nep. učiniti ráčil, nemá v celém dějepisu církevním až po dnešní den sobě rovného zázraku, což ovšem k veliké slávě sv. Jana Nep. a tudíž i naší české vlasti slouží. Zde však ještě na jednu okolnost, téhož zázraku se týkající, upo-

*) Hugo a S. Vict. in Epist. ad. Rom. cap. 14.

zorníme, z kteréž opět vysvítá, kterak ta převelebná Prozřetelnost Božská dosahujíc všechny věci, i ty nejmenší, *mocně*, je zároveň *lůbezň* řídí, a si, jak Písmo sv. praví, při tomto řízení na okrášku země takofka *hraje*. Dotčený, až po tehdejší dobu zcela neslýchaný zázrak stal se v kapli sv. Václava, právě před oltářem, v němž ostatky tohoto prvního hlavního patrona a dědice země české od dávných století spočívají. Nynější stavební tvar téže kaple Svatováclavské, neb aspoň jistě částky téhož tvaru pocházejí, jak známo, z doby Karla IV., který tehdejší starou kapli Svatováclavskou z veliké úcty k sv. Václavu, jež dle výpovědi Beneše z Veitmile za svého hlavního patrona pokládal, dal přeměnití a velmi stkvastně a drahocenně okrášlití. Příčinám Karla IV. a tehdejší šlechty české byl i hrob čili oltář sv. Václava tak drahocenně a stkvastně okrášlen, že tuším na celém světě sobě rovného neměl.

Z rozličných místopisních a také jiných historických zpráv o bývalých dřívějších budovách chrámu Páně svato-Vítského a jejich poloze jest pravdě velice podobno, že původní, malý sice, ale stkvastný románský kostelík, který sám sv. Václav dal vyzdvihnouti na počest sv. Víta mučeníka, jehož rameno darem obdržel, stával na témž právě místě, kde až podnes kaple sv. Václava a v ní jeho posvátný hrob stojí. Dle starobylých zpráv byl sv. Václav od samého sv. Víta v jeduom vidění zvláště poučen, na kterém místě dle vůle Boží tento původní kostelík měl vyzdvihnouti.*) Zprávám takovým nebude se žádný diviti, kdo dějepis církevní a životopisy svatých blížeji zná, a zároveň ví a také věří, že Hospodin Bůh jest svrchovaným pánem všech věcí a tudíž každého místa a také času, a že si nejednou sám poručiti ráčil, na kterém místě chrám k jeho cti a slávě zbudován býti má. O témž původním kostelíku sv. Víta zaznamenány jsou také starobylé zprávy, že jej sám Pán Ježíš se slávy nebeské vlastnímá svýma oslavenýma rukama dříve ještě požehnati a posvětití ráčil, než od biskupa byl posvěcen, za kterou hlavně příčinou nejen tento původní kostelík, ale i každý nový napotomní chrám svato-Vítský od našich zbožných předků nebyl jednoduše nazýván kostelem neb chrámem sv. Víta, ale obyčejně „*svatosvatým kostelem neb chrámem svato-Vítským*“ (sacrosancta Ecclesia s. Viti). O témž původním kostelíku zachovala se pak ta zpráva, kterak sv. Václav sám, dívaje se jednou na něj,

*) Viz o tom Tomáše Pešiny Phosphorus septicus, pag. 11. a zevrubnější zprávy o témž původním kostelíku v Památkách Staroboleslavských str. 294.

když ho ještě stavěli, nadchnut byl duchem prorockým a sám o sobě předpověděl, že tělo jeho v témž kostelíku na věky spočívati bude, užívaje slov Žalmisty Páně: *Totof jest odpočinek můj na věky věkův*. V témž kostelíku oslavoval také Hospodin Bůh v napotomních stoletích našeho milého sv. Václava takorka nespočetnými zázraky, které u jeho hrobu a na jeho mocnou přímluvu činiti ráčil, jakož ze starých letopisů českých známo jest. V témž kostelíku čili v napotomní kapli svato-Václavské bývala po dlouhá století přechovávána jedna část drahocenných svatých ostatků, na které chrám svato-Vítský tak bohat býval, a až podnes bohat jest. V hrobu samém sv. Václava, na jeho posvátné lebce spočívala také vždy dle rozkazu Otce vlasti, Karla IV., koruna svato-Václavská, kterouž si králové čeští při své korunovací od sv. Václava vypůjčiti museli, aby jí korunování býti mohli.

Z těchto krátkých poznámek, které by se ještě četnými jinými daly rozmnožiti, vysvítá, tuším, dostatečně, jak velice důležitá a jak posvátná pro celou vlast naši a pro celý národ náš jest právě nynější kaple svato-Václavská na Hradčanech. Můžeme věru jakýmsi právem říci, že kaple ta jest *sancta sanctorum* (t. j. přední a hlavní svatyně) celé země české. Nuže, právě toto svatosvaté místočko, kdež hrob hlavního patrona celé naší vlasti a národa našeho od věků se nachází, vyvolila sobě Prozřetelnost Božská, aby na něm, takřka před očima našeho milého sv. Václava oslavila po druhé zázrakem zcela neobyčejným, až po tu dobu neslýchaným, jazyk sv. Jana Nep. dne 27. ledna 1725, za příčinou kteréhož zázraku napotom nejen sv. Jan, ale i naše vlast česká po celém širém světě tak velice oslavována byla. A nechtěla-li snad, tážeme se, Prozřetelnost Božská skrze to, že právě před hrobem dosavadního hlavního patrona vlasti naší a národa našeho zázrakem tak neobyčejným sv. Jana Nep. oslaviti ráčila, na srozuměnou dáti, že v tom vůle Hospodina Slitovníka byla, aby tentýž sv. Jan zároveň se sv. Václavem byl hlavním patronem země české a národa našeho, jakož se pak skutečně stalo? Od samého hrobu našeho sv. Václava vyšel tedy řízením Prozřetelnosti Božské a sice skrze posvátný jazyk sv. Jana Nepom. hlas po celém světě se rozlehající, že Hospodin Slitovník ubohý, utmáčený a hluboko pokořený národ náš na milost přijmouti a mu opět dobré jméno a dobrou pověst u jiných národů propůjčiti ráčil. A tu oslavu země české, Hospodinem Bohem na jazyku sv. Jana Nep. způsobenou, roznášeli pak ty tisíce a tisíce cizozemských poutníků, kteří hrob sv. Jana v Praze zbožně navště-

vovali, a jeho posvátný a zázračný jazyk v kapli svato-Václavské, kdež po dlouhá leta uložen býval, obdivovali. „Obdivuhodný jest skutečně Bůh ve svatých svých, Bůh israelský, Onť dá moc a sílu lidu svému: požehnán budiž Bůh!“

* * *

Celou kanonizaci sv. Jana Nep. dlužno jest přičítati jakési neobyčejné čili *zvláštní* Prozřetelnosti Božské, kteráž skrze ní zejména o Čechy pečovala. Výpověď tuto snažili jsme v člancích zde předeslaných tímto způsobem dokázati :

Pravé čili skutečné zázraky činí jedině sám Bůh všemohoucí a sice hlavně na potvrzení nějaké pravdy neb na oslavu člověka nevinného neb svatého, jakož jsme poněkud zevrubněji v první Části v Článku prvním dokázali.

Bez pravých čili skutečných zázraků není možná docíliti od sv. Stolic apoštolské kanonizaci kteréhokoli člověka v pověsti svatosti zemřelého, jakož jsme zevrubněji dokázali v Části první spisu tohoto v Článku druhém.

Pravé čili skutečné zázraky, které se na přimluvu sv. Jana Nep. staly, (jakož jsme svrchu v první Části v Článcích IV. a VI.) dokázali, a které rozhodující vliv na to měly, že sv. Jan Nepom. byl od sv. Stolic apoštolské za svatého prohlášen, ráčil tedy sám všemohoucí Bůh na oslavu téhož světce a miláčka svého učiniti.

Avšak všecko, co Bůh ve světě činí, činí vždy dle své sv. Prozřetelnosti, ale pravé čili skutečné zázraky nečiní Bůh všemohoucí obyčejně, nýbrž jen tenkrát, když jakýsi zvláštní cíl, který se obyčejnými silami přirozenými dosáhnouti nemůže, chce uskutečniti. O tom všem jednali jsme v Části druhé v Článcích prvním a druhém, dlel i ve třetím.

Pravé tedy čili skutečné zázraky, na kterých kanonizace sv. Jana Nepom. konečně závisela, dlužno přičítati jakési zvláštní Prozřetelnosti Božské, o čemž jsme jednali v Části druhé v Článku sedmém a také v osmém.

Poněvadž však zázraky dotčenými mimo oslavu a kanonizaci sv. Jana Nepom. zároveň i naše česká vlast a české jméno po celém světě neobyčejné oslavy nabyly, a zlá pověst o Čěších ve světě kolující odstraněna byla, což všecko tatáž Prozřetelnost Božská zařídila a svým způsobem uskutečnila: proto také vším právem dokládáme, že Prozřetelnost Božská skrze kanonizaci sv. Jana Nep. o Čechy zvláštně pečovala. Viz o tom v Části druhé, dlel Článek sedmý, hlavně pak Článek osmý.

A poněvadž Prozřetelnost Božská zároveň také téhož svatého rodáka našeho, Jana Nep. za zvláštního patrona dobrého jména a dobré pověsti vyvoliti, a toto své vyvolení tolikými zázraky před světem osvědčiti ráčila, vychází z tohoto vyvolení i to na jevo, že tatáž Prozřetelnost Božská jmenovitě nám Čechům a naší vlasti našeho rodáka sv. Jana Nep. za zvláštního ochrance a přímluvce u trůnu svého Božského milosrdenství ustanoviti ráčila, který po všechny budoucí časy svým mocným orodováním dobrou pověst národa našeho proti všem našim nepřátelům zajistě obhájí a nám a vlasti naší hojných milostí u Hospodina vždy vyprosí, když jej pokorně a patřičně ctíti a důvěrně za to vzývati budeme.

Skrze kanonizaci sv. Jana Nepom. a skrze jeho vyvolení a ustanovení za zvláštního patrona dobrého jména a dobré pověsti ukázala tedy Prozřetelnost Božská zřejmě a nepopíratelně nám Čechům a také jiným národům, že v tom nejsvětější vůle Boží jest, aby národ náš nezahynul, ale aby dále na vývoji svém ku cti a slávě Boží a ku svému vlastnímu blahu ještě dále a sice na základě víry katolické, víry Cyrillo-Methodějské pracoval, jako slavní předkové naši před válkami husitskými činivali.

Skrze kanonizaci sv. Jana Nep. a jeho ustanovením za zvláštního, a vedle sv. Václava za hlavního patrona a dědice země české ukázala tedy Prozřetelnost Božská národu našemu opět zřejmě a patrně, jak velice si my Čechové všech našich sv. patronův a dědiců vůbec vážiti, jak horlivě a důvěrně je ctíti a vzývati, a jak bedlivě na rozšíření úcty jejich pracovati máme, chceme-li toho dosáhnouti, aby národ český s dobrým a trvanlivým úspěchem na vývoji a blahobytu svém pracovati a si jmenovitě chvalného a čestného jména mezi ostatními národy vydobyti a pro budoucí časy pojistiti mohl. Svatí naši patronové a dědicové nedají zahynouti nám ani našim budoucím, když je horlivě ctíti a vzývati budeme. Ale sv. Jan Nep. jest a zůstane hlavním a přemocným obhajcem dobré pověsti, dobrého jména, cti a slávy národa našeho, a dobrá pověst, dobré jméno ve světě jest národu našemu nezbytně potřebna, chce-li skutečného a trvanlivého blahobytu a pokoje požívat. Hospodin Bůh, odvěky Slitovný, ráčil sám vedle sv. Václava národu našemu téhož sv. Jana Nep. za hlavního patrona a dědice ustanoviti, a nám Čechům Prozřetelností svou patrně a zřejmě ukázati, že náš vývoj budoucí, náš blahobyt, naše národní čest na horlivé, důvěrné a pokorné úctě téhož sv. Jana Nep. závisí. Ale nezapomeňmež také nikdy, že Hospodin Bůh vždy svobodné vůle každého člověka šetří, a tudíž

chce, aby mu člověk dobrovolně a nikoli po otrocku sloužil. Budeme-li tedy my Čechové vedle našich sv. patronův a dědiců i našeho sv. Jana Nep. dobrovolně a horlivě ctíti a vzývati, obdrží národ náš na jeho přemocnou přímluvu u Hospodina i té dobré pověsti a toho dobrého jména, kteréhož ku šťastnému vývoji a ku blahobytu svému nezbytně má zapotřebí. Kdyby se však lid náš český svěsti dal nevěreckými domněnkami novověkých svobodomyslníkův, a kdyby dle jejich přání sv. Jana Nep., který čest a slávu jména českého po celém světě nejvíce rozšířil, zneuctívati, ano hanobiti počal, jak oni sami jej zneuctívají a hanobí: pak ovšem by to byla nevšední a převeliká nevděčnost proti té obdivuhodné Prozřetelnosti Božské, kteráž právě skrze kanonizaci sv. Jana Nep. o vlast naši a o národ náš tak zřejmě a tak otcovsky pečovati ráčila. A nevděčnost byla vždy a zůstane vždy černým a šeredným hříchem, a „hřích bídné činí národy.“ (Přisl. 14, 34.) Kdo tedy z nás Čechů vlast svou a národ svůj upřímně a tou pravou, nezištnou a obětavou láskou miluje, jakou je dle víry katolické milovati jsme povinni, přiblížež k tomu bedlivě a horlivě, aby seč s to jest, sám sv. Jana Nep. pokorně ctil a vlast naši a národ náš do jeho přemocné přímluvy často a důvěrně doporučoval, a aby také tuto úctu a důvěru ku našemu přeslavnému „divotvorci českému“ mezi našim lidem českým dle možnosti své stále rozšiřoval. Oroduj, oroduj za nás, za vlast naši a za celý národ náš, sv. Jene Nepomucký!

